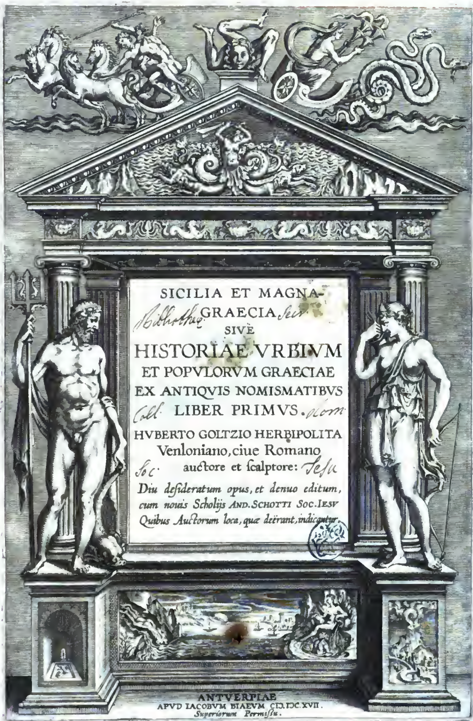
SICILIA
ET
MAGNA GRAECIA
SIVE
HISTORIAE VRBIVM POPVLORVMQ. GRAECIAE EX ANTIQVIS NOMISMATIBVS
LIBER PRIMVS.

ANTVERPIAE
Ex Officina Gerardi WolſſchatI.
Sumptibus Iacobi Biæi.
∞. ƆC. XVIIJ.

SERIES EORVM QVÆ IN HOC LIBRO CONTINENTVR.

SICILIA ET MAGNA-
GRAECIA,
SIVE
HISTORIAE VRBIVM
ET POPVLORVM GRAECIAE
EX ANTIQVIS NOMISMATIBVS
LIBER PRIMVS.
HVBERTO GOLTZIO HERBIPOLITA
Venloniano, ciue Romano
auctore et ſcalptore:
Diu deſideratum opus, et denuo editum,
cum nouis Scholijs AND. SCHOTTI SOC. IESV
Quibus Auctorum loca, quæ deërant, indicantur.
ANTVERPIAE
APVD IACOBVM BIAEVM CIƆ.IƆC.XVII.
Superiorum Permiſſu.

ROMA

ILLVST^{mo} ET EXCELL^{mo}

PRINCIPI ET HEROI

PHILIPPO

DEI GRATIA

PRINCIPI ET COMITI

ARENBERGIO

DVCI

ARSCHOTANO

BARONI ZEVENBERGIO

EQVITI AVREI VELLERIS

D. D.

LLVSTRISSIME & EXCELLENTISSIME PRINCEPS, Quæcumque homines aguntatque moliuntur, ſenio & fato obnoxia ſunt: quædam etiam infeliciori ſorte producta, priuſquam conſeneſcunt, pereunt; & mox, quaſi non fuiſſent, ignorantur. Hinc lacera, imperfecta, ſemiuiua Antiquitatis notitia eſt: & plura ingeniorum funera, quàm monumenta. Vt verò tam magno malo remedium aliquod eſſet, indefeſſa & erudita noſtri, ſuperiorisque ſæculi ſudauit ſollertia; & laborantem Græcorum, atque Latinorum memoriam reſtituit. SICILIAM veterem, MAGNAMQ. GRAECIAM quis noſſet hodie, niſi ad Numiſmatum reliquias itum fuiſſet? niſi ad libros reuocaſſet noua induſtria, quicquid Auro, Argento, Aeri vetus elegantia impreſſerat? Et nu-

* 3 per

per tamen tam laudabilis opera, etsi studiosissimè adhibita, propemodum intercidit. MARCVS LAVRINVS, vir Nobilis, inter alia vetustatis opera, geminam hanc quoque HISTORIAM ingentibus sumptibus ante annos quinquaginta adornauerat, Doctorum virorum ingenio quà vsus, quà adiutus: HVBERTVS GOLTZIVS Venlonianus typis suis elegantissimis in publicum produxerat; sed heu! quasi non victuram. Etenim pauca exemplaria, & in specimen velut deprompta, ostenderunt magis pulcherrimum opus, quàm dederunt; irritato hominum desiderio, non expleto. Atque hoc potiùs infelici editione actum est, vt quo thesauro res litteraria careret, fuerit indicatum. Itaque renasci debuit liber, vt vitalis esset: TVVS fieri, ne vnquam desineret. TVVS, sed iam quoque melior, maiorque. Nam & à nostra aliquid manu accessit, vt velut nouus videretur: & incomparabili industriâ atque eruditione Reuerendi Patris ANDREAE SCHOTTI, Soc. IESV, factum est, vt absolutus perfectusque dici possit. Numismata ego auxi & correxi: ille Historiam totam interpollauit, & recensuit, Auctorum loca in margine expressit; tamque sedulus & accuratus fuit, vt secundus velut Auctor dici mereatur. Ille Auctor, TV Patronus, PRINCEPS OPTIME: quem veteris SICILIAE, MAGNAEQ. GRAECIAE velut Genium Tutelarem constituimus; vt tui velut Reges, tuæ Vrbes, tui Populi sint, hîc descripti. Tui & sic clari, qui velut in nocte tot hactenus sæculorum jacuerunt. Orere MAGNE PRINCEPS, radios emitte, diem immitte: videre omnes incipient, quàm insignes Antiquitatis thesauri seruati sint, & in lucem postliminio reducti. Deinceps verò, quamdiu diuisa à Magna Græciâ Sicilia erit, quamdiu Scyllam & Charybdim fretum diuidet, TIBI debebitur, quidquid à nobis elaboratum est: TIBI, quem Heroïcæ Virtutis exemplum ętas nostra admiratur, dum auunculum tuum CAROLVM CROIIVM, cuius heres ex parte exstitisti, exprimere doctrina Antiquitatisque studio maxime videaris. Nouisti, alios corpore, alios animo ad laudem gloriamque niti: alios porrò promouere ingenij viribus, quidquid manu moliuntur. Solo autem corpore, quia nemo fortis fuit, verum robur mente quàm manu metiri

tiri

tiri alij malunt. Tua verò hæc imprimis felicitas est, intelligere, & simul facere optima; relucere Virtutibus, quæ ne quidem corpore indigent: imò tua hæc felicitas est, robore corporis inter homines præstare. Tu pernobili oculo isto Musas respicis, & simul defendis; quæ se tuo patrocinio tutas aduersus barbariem sæculi arbitrantur, securas aduersus iniuriam omnem senij, & fati. Tam benignâ naturâ tuâ motus, imò fretus, inscribere hunc Antiquitatis Thesaurum Nomini ARENBERGICO, hanc inquam SICILIAM, MAGNAMQ. GRÆCIAM volui: in quibus nuper quoque Maiorum tuorum gloria resplenduit, nunquam extinguenda. Cùm igitur aliena & dissita leges Regna, Maiores tuos inuenies, cùm Antiqua, etiam noua & immutata intueberis. Sed hoc volumen, si non indignum fauore tuo habebitur, nouum semper erit, nulla sæcula timere poterit. Viuent LAVRINI sumptus, GOLTZII industria, denique & noster hic labor, quo bene de LAVRINO, & GOLTZIO, bene de Antiquitate meriti sumus; conati certè bene mereri. Quidquid fecimus, tuo insigniuimus nomine, muniuimus tutelâ, illustrauimus famâ. Sic insignitum, munitum, illustratum, senij expers, & fati erit. Vale, & viue, Antuerpiæ, EIDIB. MARTIIS, ∞. IↃC. XVIII.

EXCELLENTIÆ TVÆ

Perpetuus Cliens

Iacobus Biæus Antuerpianus.

IN

IN FASTOS THESAVRVMQVE rei Antiquariæ HVBERTI GOLTZII

MELCHIOR BARLÆVS Antuerpian.

QVI petit Italiam, videat quò mœnia Romae,
Et tanta pulcrum quidquid in vrbe fuit.
Errat is, abscessit Latio sua gloria regno,
Pressat Iulaos tetra ruina Lares.
Non vetus HVBERTAS *illic, Capitolia lauri*
Non cingunt, Tiberi nec famulantur aquae
Antiqui species rediјt miserabilis avi,
Facta, quod AEneae tempore Romae fuit.
Iuppiter è nuda rursum sua fulmina rupe
Proiјcit, admisso pulsus ab hoste quater.
Saecula Romuleo non defectura labori,
Ritè, sed haud illo fata dedêre loco.
Romulea hîc Laurus, priscae HVBERTASQVE *monetae,*
Quae fuit à Pyrrhi tempore cusa ducis.
Hic alius Tibris fluit, hîc praesente licebit
Cum ducibus Latiј Caesaris ore frui.
Hìc quoque surrexit iam ter magis AVREA ROMA,
Nec cupit Italiae regna videre suae.
Laetaq́, felici merito nunc sorte, ruinis
Omne meis Latium flebile viuat, ait.
Namque aliò HVBERTVS *reuocat me* GOLTZIVS, *& iam*
FASTIS, THESAVRO *perlocuplete beat.*

IN

IN HISTORIAE SICILIAE
ET MAGNAE GRAECIAE
Ab Huberto Goltzio Herbipolita Venloniano ciui Romano Antiquario celeberrimo restitutæ, frontispicium
FRANCISCI MODII BRVGENSIS.

IL æui poterit longinqua abolere vetustas,
HVBERTI hubertas cum volet ingenij.
Hæc ROMAM ROMAE *Romanis artibus olim*
Reddidit, & LATIVM restituit LATIO:
Condentemque caput, sidè inter nubila IVLVM,
Lucidulum templis cæli iterum apposuit:
AVGVSTVMQVE PATREM PATRIAE, *quo læta triumphat*
Pacis alumna fides, eruit è tenebris.
Nunc eadem maze quod visu mirabile, terras
Coniungit fluctus quas maris absciderant:
Et facit, vt rursum sicut multò antè solebat,
Pars sit firma nouæ SICILIA ITALIAE.
TRINACRIA *en iterum, triquetræ sub imagine formæ,*
Propter aquas trino nixa genu residet.
Internisque ausus cœlum incæstare quadrigis,
Raptam fert cupido PERSEPHONEN *gremio*
REX EREBI, *frustra pugnantem & nomine cassum*
Sæpè appellantem in subsidium CEREREM.
Adspice, currentes SCEPTRO *vt premat vsque* IVGALES
Improbus & parui temporis impatiens.
At parte ex alia, mærens sua pignora MATER
Quærit, & assiduus ora rigat lacrumis;
Flamiferasque Ætna quatiens de vertice PINVS,
Quis noctem potis est discutere & tenebras,
Tortilibus vehitur per inane DRACONIBVS, *omnes*
Explorans terrarum & pelagi latebras.
Nequicquam tamen. illis namque est abdita in oris
Nata, vbi nulla dies occidit aut oritur.
Sed quæ est illa procul canibus succincta marinis
Femina, pube tenus corpore virgineo?
Quæ manibus multa vi abstracta à naue GVBERNA
Assiduè nubes vibrat in aërias.
Agnosco monstrum; Siculi hæc est illa profundi
Phorci & Crathedis filia pernicies.
Naufragum SCYLACAEVM *hoc est; quo sæpè carinas*
Absumi solidas pagina anus loquitur.
Ah virgo infelix! quod eras formosa, nocebat,
Forma tibi virgo caussa perire fuit.
Diuo Anthedonio deformis visa fuisses:
Sicanijs nullum crimen inesset aquis.
Et tu crudelis Circe; num nam hæc tibi Glaucus
Mandarat, fuceis credulus & numeris?
Insidum Solis genus haud lætabere tali
Fraude diu ponè pœna scelus sequitur.
Horret & æternum horrebit, teque & tua Glaucus
Connubia, exosus artificem, & facinus.

Semi-

Semimarina canum ora propè allatrantia, CANCRVM
*Serpère retrogradum & C*ENTIPEDES *video,*
MONSTRAQVE,*equi facies quibus est formosa supernè,*
Sed fœde in pinnas desinit vndifidas.
Inde adstat PELAGI RECTOR,*cui dextra* TRIDENTEM
Quo cum vult Syrtes & scopulos aperit;
Laua tenet caudam DELPHINIS *quæ Dei in ore*
Maiestas sedet, & quantus honos oculis!
Quæ porrò est propter quæ stat reuerentia Diua!
Qui decor in vultu, qui decor inque habitu!
Hæc nempè est bis cincta DIANA *illa, illa* DIANA,
Quam numquam vacuo pectore vidit Amor.
En neglectus vt ex humeris dependet amictus.
Sic neglecta tamen forma placere potest.
Laua ARCVM *gerit auratum, plenamque sagittis*
Suspensam dextro fert PHARETRAM *ex humero.*
Hæc patruo Sicula exæquat telluris amorem
Atque illi partibus præsidet auspicijs.
Inferiùs sunt THERMAE, *quas, qua respicit oras*
Sicanias, princeps ora habet Hesperiæ.
Inque his indiscreta natantum turba salubrem
Admiratur aquam, & sordibus abluitur.
Æternumque æternis ÆTNA *infesta fauillis,*
Vicinos circùm terret & vrit agros;
Oppidáque ingenti sonitu quatit; igne perenni
Torrens latè vrbes, & pecora, & populos.
In medio ALPHAEVS *pelago se immergit, & vndas*
Sicanij subter labitur Oceani
Fonte ARETHVSA *tuo donec se misceat. heic se*
Et desueta suum tollit ad astra caput;
Dilectaque amnis fruitur complexibus, æstum
Curarum releuans dulcibus alloquiis.
O diuina anima diuina semina GOLTZI,
Diuinum ô laudati ingenij gentium,
Obruta diu tam multa, in lucida tela diei
Proferre, & Solis qui radios potis es!
Te ROMA, *atque vrbi Romanæ vrbs æmula* BRVGAE,
Te ciui & VENLO *gaudet, &* HERBIPOLIS.
Tu quoque gaude ergo; tibi enim soli astra tuenti,
Quod nulli à feris contigit exsequijs.
Septem vrbes certasse ferunt de patria Homeri;
De patria lis est non minor orta tua.
Quin maior. nam vrbes illæ regio vna fuère;
Et quamuis septem nil nisi Græcia erant
De te & stirpe tua, bellum ingens cernitur; orbis,
Qua patet Eous, qua patet Hesperius.
Ante omnes te iactat ouans se FLANDRIA *alumno,*
Clamat te esse suum fertilis AVSONIA.
Terra viris armisque potens GERMANIA, *primùm*
Te reptasse suo deierat in gremio.
Iure igitur magno dicèris maior Homero
HVBERTE, *& fies nobilis historia,*

DE

DE NVMISMATIBVS ANTIQVIS,

CORNELII BRINCTII

AMORFORTII

EPIGRAMMA.

ROMA supercilium, cristasque erexerit olim
Europæ spoliis Libyæque, Asiæque subactæ
Ornari delubra Deûm, sua rostra, forumque
Priuatasque domos, atque alta palatia patrum;
Inque suum congesta sinum cimelia, gazas,
Thesaurosque suo quæ viscere condidit orbis.
Nec verò vnius bona tanta accepta ferebat
Virtuti, factisque viri, sed fortibus ausis
Multorum auspiciisque ducum, qui fortiter hasta
Extendêre sui pomæria publica regni.
A Equiùs at quantò se Belgica terra beatam
Prædicet, ostentetque suis turgentia gazis
Scrinia, quas (mirum) spoliatis possidet ipsis
Romanis rerum dominis; sollerte labore,
Vniusque viri virtute, industria cuius
Exsuperat cunctos quotquot terra educat alma;
Nomine quem HVBERTVM, GOLTZVM cognomine vero
Teutones appellant: ex hubere namque corusci
Auri non secus ac è cornu copiæ aceruo,
Omnia quæ Europæ Clarissima regna Latini
Nominis Hesperia ac Germania, Gallia tota,
Ausoniæque vrbes cimelia pulchra tenebant:
Omnia quæ ex auro pretiosa numismata fuluo
Græcia diues opum priscis procuderat annis,
Erepta Illyriis, Siculis, Calabrisque beatis,
Thracibus, ac Macedûm populis bellacibus, imum
Belgarum in gremium profudit diuite dextra.
Nec solidum satis officium, donumque putauit
Se dare, ni penetrans Asiam, populatus Ionas,
Vt Belgas ornet, numis spoliaret auitis,
Effossis gazis. O terque quaterque beatam
Belgarum gentem, veterum monumenta virorum
Aurea quæ in gremio felici condita seruas!
Ergo agedum auctori tantorum grata bonorum,
Quem nullus terrere labos, terrere periclum
A studio potuit, quin teque tuosque bearet,
Præmia pro meritis si non persoluere summis
Digna potes, saltem bona cuncta ac fausta precare.

SVMMA

SVMMA PRIVILEGII.

ALBERTI & ISABELLÆ CLARÆ EVGENIÆ Archiducum Auſtriæ, &c. Priuilegio cautum eſt, ne quis citra voluntatem *Iacobi Biæi* octennio proximo imprimat, vel alibi impreſſos in has ditiones importet venaléſve habeat libros, quibus tituli, IVLIVS CÆSAR & AVGVSTVS, FASTI *Magiſtratuum & Triumphorum Romanorum*, SICILIA & MAGNA TOTAQVE GRÆCIA & THESAVRVS *rei antiquariæ huberrimus*, *Auctore* HVBERTO GOLTZIO. Qui ſecus faxit, confiſcatione librorum & inſuper graui pœnâ nummariâ multabitur, vt latiùs patet in literis datis Bruxellæ xx. Maij, Anno CIↃ. IↃC. XVII.

ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ

TABVLA PRIMA

ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ
ΣΥΡΑ
ΚΟΣΙ
ΩΝ
ΣΥ ΡΑ
ΕΥΡΑ
ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ
ΕΠΙΚΕΤΑ
TABVL·SECVNDA

ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ

TABVLA TERTIA

ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ

TABVLA QVARTA

ΣΥΡΑΚΟΣΙΩΝ

TABVLA QVINTA

ΚΑΤΑΝΑΙΩΝ

Æ I ε

Æ II ε

Æ III ∫

Æ IIII γ

ΑΔΡΑΝΙΩΝ

Æ V ∫

Æ VI ∫

ΤΑΥΡΟΜΕΝΙΤΑΝ

Æ VII ∫

Æ VIII γ

ΜΕΣΣΑΝΙΩΝ

Æ IX ∫

Æ X ∫

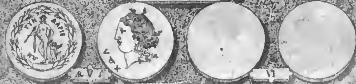
TABVLA SEXTA

ΜΕΣΣΑΝΙΩΝ

ΤΥΝΔΑΡΙΕΩΝ

ΑΓΥΡΙΝΑΙΩΝ

ΘΕΡΜΙΤΑΝ

TABVLA SEPTIMA

ΠΑΝΟΡΜΙΤΑΝ

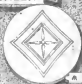

Æ I γ — Æ II δ

ΔΡΕΠΑΝΩΝ

Æ III γ — Æ IIII β

ΛΙΛΥΒΑΙΤΑΝ

Æ V δ — Æ VI γ

ΣΕΛΙΝΩΝΤΙΩΝ

Æ VII ε — Æ VIII ε

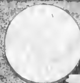
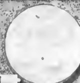

Æ IX ε — Æ X ε

TABVLA OCTAVA

ΦΙΝΤΙΑΣ

Æ I γ

II

ΗΡΑΚΛΗΤΩΝ

Æ III δ

Æ IIII γ

Æ V δ

Æ VI γ

Æ VII β

Æ VIII β

Æ IX δ

Æ X γ

TABVLA NONA

ΗΡΑΚΛΗΤΩΝ

Æ I

Æ II

ΑΚΡΑΓΑΝΤΟΣ

Æ III

Æ IIII

Æ V

Æ VI

Æ VII

Æ VIII

Æ IX

Æ X

TABVL·DECIMA

ΙΜΕΡΑΙΩΝ

ΓΕΛΑΣ

TABVLA XI

ΕΜΠοΡΙΤΩΝ

Æ I γ

Æ II β

ΜΗΝΑΝΙΝΩΝ

Æ III γ

Æ IIII γ

Æ V γ

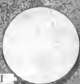
Æ VI γ

Æ VII ε

VIII

ΣΕΓΕΣΤΑΙΩΝ

Æ IX δ

TABVLA XII

ΓΕΛΩΝΟΣ

ΙΕΡΩΝΟΣ

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ

TABVLA XIII

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ

Æ I Ε

N II γ

ΑΓΑΘΟΚΛΕΟΥΣ

Æ III ε

Æ IIII ʃ

N V γ

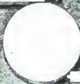
Æ VI ʃ

ΙΕΡΩΝΥΜΟΥ

Æ VII ʃ

VIII

IX

TABVLA XIIII

ΝΕΟΠΟΛΙΤΩΝ
TABVLA XV

ΝΕΟΠΟΛΙΤΩΝ
ΝΕΟΠΟΛΙΤΩΝ
ΝΕΟΠΟΛΙΤΗΣ
ΑΡΤ
ΑΡΤΕΜΙΣ
ΝΕΟΠΟΛΙΤΗΣ
ΑΡΤ
ΝΕΟΠΟΛΙΤΩΝ
ΝΕΟΠΟΛΙΤΗΣ
ΠΥΤΕΟΛΙΤΩΝ
ΠΥΤΕΟΛΙΤΩΝ
ΠΥΤΕΟΛΙΤΗΣ
ΚΥΜΑΙΩΝ
ΚΥΜΑΙΩΝ

TABVLA XVI

KYMAIΩN

ΣINYEΣΣANΩN

MINTVRNENS

AXYRITAN

ANTIATVM

TABVLA XVII

ROMANORVM

SVESANORVM

TABVLA XVIII

TIANEΩN

TABVLA XIX

ΚΑΛΕΝΙΤΩΝ

ΚΑΠΥΑΝΩΝ

ΑΤΕΛΛΑΝΩΝ

ΝΩΛΑΙΩΝ

ΠΙΚΕΝΤΙΕΩΝ

TABVLA XX

ΠΙΚΕΝΤΙΕΩΝ

Ν I y   II

ΝΟΥΚΕΡΙΝΩΝ

Æ III ʃ   Æ IIII y

ΠΟΣΕΙΔΩΝΕΑΤΑΝ

Æ V ʃ   Æ VI ʃ

Æ VII ʃ   Ν VIII y

Æ IX y   Æ X ʃ

TABVLA XXI

ΥΕΛΗΤΩΝ

Æ I

Æ II

N III γ

Æ IIII γ

Æ V γ

Æ VI γ

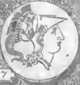

Æ VII γ

N VIII

Æ IX γ

Æ X γ

TABVLA XXII

ΥΕΛΗΤΩΝ

Æ I γ

N II β

ΤΕΡΙΝΑΙΩΝ

Æ III δ

Æ IIII δ

Æ V γ

Æ VI γ

Æ VII γ

VIII

ΠΑΝΔΩΣΙΕΩΝ

Æ IX δ

Æ X γ

TABVLA XXIII

ΒΡΕΤΤΙΩΝ

TABVLA XXIIII

ΒΡΕΤΤΙΩΝ

Æ I ε

Æ II ε

Æ III ʃ

IIII

ΑΧΕΡΩΝΤΑΝ

Æ V ʃ

Æ VI γ

ΙΠΠΩΝΙΕΩΝ

Æ VII γ

VIII

ΡΗΓΙΝΩΝ

Æ IX ε

Æ X ʃ

TABVLA XXV

ΡΗΓΙΝΩΝ

ΖΕΦΥΡΙΕΩΝ

Λ Ο Κ Ρ Ω Ν

TABVLA XXVI

ΛΟΚΡΩΝ

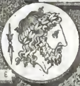

ΜΑΜΕΡΤΙΝΩΝ

ΚΑΥΛΩΝΙΑΤΑΝ

TABVLA XXVII

ΚΑΥΛΩΝΙΑΤΑΝ

Æ I γ

Æ II γ

ΚΑΡΚΙΝΙΩΝ

Æ III ƒ

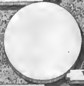

N IIII ƒ

ΣΚΥΛΛΑΤΙΩΝ

Æ V ε

VI

ΚΡοΤΩΝΙΑΤΑΝ

Æ VII ε

Æ VIII ε

N IX γ

Æ X ε

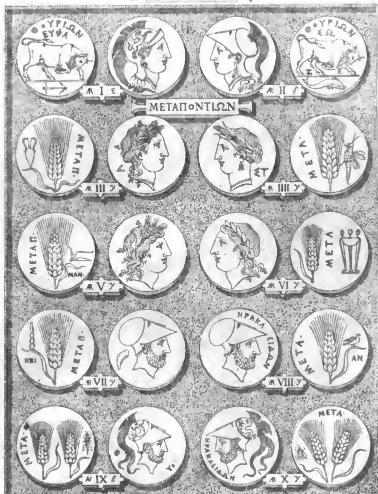
TABVLA XXVIII

ΚΡΟΤΩΝΙΑΤΑΝ

TABVLA XXIX

ΘΟΥΡΙΩΝ

TABVLA XXX

ΜΕΤΑΠΟΝΤΙΩΝ

ΣΑΛΑΝΤΙΝΩΝ

ΤΑΡΑΝΤΙΝΩΝ

TABVLA XXXI

ΤΑΡΑΝΤΙΝΩΝ

TABVLA XXXII

ΤΑΡΑΝΤΙΝΩΝ

Æ I γ

Æ II γ

Æ III γ

N IIII β

ΥΔΡΩΝΤΙΝΩΝ

Æ V δ

VI

ΒΡΕΝΔΗΣΙΝΩΝ

Æ VII δ

Æ VIII γ

ΑΡΠΑΝΩΝ

Æ IX γ

N X β

TABVLA XXXIII

ΑΡΠΑΝΩΝ

Æ I δ

Æ II γ

ΑΓΚΩΝΙΤΩΝ

Æ III γ

IIII

ΠΙΣΑΥΡΙΩΝ

Æ V δ

Æ VI γ

ΑΡΙΜΕΙΝΕΩΝ

Æ VII γ

Æ VIII δ

IX

TABVLA XXXIIII

ΣΥΒΑΡΙΤΩΝ ζων και ΘΟΥΡΙΩΝ και ΚΟΠΙΑΤΑΝ

VALENTIAE quæ et ΙΠΠΩΝΙΟΝ

ΓΑΛΕΙΩΝ

TABVLA XXXV

FΑΛΕΙΩΝ

ΚΟΣΩΝ

ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΩΝ — ΜΑΣΣΑΛΙΗΤΩΝ

TABVLA XXXVI

ΜΑΣΣΑΛΙΗΤΩΝ

TABVL. XXXVII

LECTORI S.

NON tantùm vt ordinem, quem in disponendis, ex lege Geographiæ, Siciliæ & Magnæ Græciæ numismatibus sequuti sumus, rectiùs, Lector, intelligeres; verùm etiam in Historiæ nostræ lectione, modò oram maritimam legens, modò fluuios transmittens, inde porro nunc in hanc, nunc in aliam ciuitatem excurrés, maiore cum voluptate versareris: earundem regionum Tabulas Geographicas numismatibus continuò subiecimus, in quibus Vrbes & Flumina, quorũ numismata exhibemus, litteris maioribus descripsimus: opida verò, mõtes, flumina, promontoria, insulas, aliaq; loca, quorum singillatim in Historia nostra meminimus, minoribus characteribus expressimus. Neque tamen vlterius in Italia, quàm, secundũ mare Hadriaticum, Ariminum, secundùm Tyrrhenum (quod etiam Etruscum appellamus) Cosam & Faliscos vsq; processimus. Minimè enim necessariũ esse videbatur, duarum dumtaxat vrbium Massiliæ & Antipolis gratia, quæ in nostris etiã numismatibus visuntur, Italiæ tabulam in Narbonensem vsque Galliam extendere. Illud etiam monendus es; nos in nostris tabulis eas vrbes, flumina, montes, alia loca, quæ idem nomen habent, semel tantũ nominasse; neq; eadem nomina sępius repetere voluisse. Veluti, cum Ætna mons sit, & ei eodem nomine ciuitas adiaceat, vti etiam de Eryce monte & ciuitate possumus dicere; nec non de Eloro, quod & fluminis, & vrbis, & arcis nomen in Pachyno erat. Nos huiusmodi nomẽ semel posuisse contenti, iterum delineare abstinuimus. Quod etiã de Thusa ciuitate, flumine, & emporio, vti ex Vulturno flumine & opido, Truẽto flumine & ciuitate, Ariminoque vrbe & fluuio, eique similibus intelligi volumus. Ceterùm quia in Sybari vrbe, fluuioque Sybari contrarium fecimus, vtpote quorum nomina in Magnæ Græcię tabula seorsim expresserimus, id eo consilio à nobis factum, vt faciliùs error animaduerteretur, qui in Ptolemæi geographia obrepsit; vbi Thurium (quæ prius Sybaris dicta fuerat) inter Crotonem & Metapontum ponitur, quod & nos in numismatum ordine obseruauimus. In tabula tamen nostra Geographica, & in Sybaris, Thurijque descriptione Strabonem sequuti sumus, qui Thurium inter Sybarim Crathimq; amnes collocat. Et hæc quidem differentia inter duos tam probatos auctores, (simul & quia erant, qui dubitabant vtrum Thuriũ in ipsis Sybaris ruinis, exstructum esset) me mouit, vt Sybaris numismata, extra ordinem in XXXV. Tabulam, reijcerem. Vale & faue benigne Lector.

F

SICILIA

MARIS MEDITERRANEI PARS

MARIS TYRRHENI PARS

OCCIDENS

SEPTENTRIO

ORIENS

MERIDIES

λιλύβαιον

ΣΕΓΕΣΤΑ

ΠΑΝΟΡΜΟΣ

ΑΚΡΑΓΑΣ

ΜΗΝ

ΤΥΝΔΑΡΙΟΝ

ΜΕΣΣΑΝΑ

ΠΑΧΥΝΟΣ

MARE SICVLVM

MILLIARIA ITALICA M.P.

MAGNA GRAECIA ET ITALIAE PARS

MARIS TYRRHENI PARS

MARIS HADRIATICI PARS

MARIS IONII PARS

MILLIARIA ITALICA M. P.

10 20 30 40 50 60 70 80 90 100

SEPTENTRIO

ORIENS

MERIDIES

OCCIDENS

ΑΡΙΜΙΝΟΝ

ΠΙΣΑΥΡΟΝ

ΑΓΚΩΝ

Tiberis

ROMA

Tibur

ANTIVM

AXVR

ΚΑΠΥΑ

ΝΕΑΠΟΛΙΣ

ΠΙΚΕΝΤΙΝΟΙ

ΣΑΛΛΕΝΤΙΝΟΙ

ΤΑΡΑΣ

ΒΡΕΝΔΗΣΙΟΝ

ΚΡΟΤΩΝ

ΜΕΣΣΑΝΑ

IN HISTORIAM VRBIVM ET POPVlorum Siciliæ & Magnæ Græciæ ab Huberto Goltzio illustratam, Gisleni Gerardij Medici Brugensis,

AD PHILIPPVM HISPANIARVM ET VTRIVSQVE SICILIAE REGEM EPIGRAMMA.

GOLTZIVS Hubertas ipsa est; deque hubere censu,
Huberis omnigenas fundit opes animi.
SICILIAM illustrat magnis conatibus, inde
Illustrat totam mox vagus ITALIAM.
Parthenopenque tuam celebrat REX MAGNE PHILIPPE:
Ergo tua meritò viuere dignus ope.

FRANCISCI NANSII FRANCISC. F.

AD D. PHILIPPVM REGEM.

GOLTZIVS ingenio toto celeberrimus orbe,
Ecce etiam cælo est nobilis artifice.
GRAECIA testatur MAGNA, eius maior ab arte,
Notaque iam cunctis SICELIS ora plagis.
Fas igitur crescat per te REX MAXIME; cuius
Auspicijs crescunt maxima regna tua.

FRANCISCI MODI BRVGENSIS,

AD HVBERTVM GOLTZIVM.

Vtramque, æternum mansuro condere in ære
Hellada; cuiusuis non erat artis opus.
Nam quis tot maria ac terras, tot flumina & vrbes,
Exiguis speret fingere posse notis?
Vnicus hoc GOLTZI tu, qui potes omnia, posse
Diceris; & faciunt hæc monumenta fidem.
Quæ deberi igitur tali pro munere dicta est
Olim, solius, laus, ea iure tua est.
Verum ego pro nummis nummos malo, inquis; inani
Se nemo & natos pascere laude potest.
Credo equidem, REGI sed quin canis ergo PHILIPPO
Tale aliquid? forsan quod petis, ille dabit.

HISTORIAE

HISTORIAE VRBIVM ET POPVLORVM SICILIAE

A SICILIA, quæ olim tenui admodum ceruice passibus mille quingentis Italiæ adhærebat, ab eadem terræmotu vel maris æstuosi violentia circa Rhegium (quo nomine Græci *abrupta* vocant) auulsa, Insulaq; facta, tribus in mare Mediterraneum promõtorijs extenditur; quod trium femorum symbolo, quæ in numismatibus vno veluti vertice connectuntur, ab antiquitate expressum est. Ab ea situs specie Græcis quondã TRINACRIA, à tribus nimirũ promontorijs dicta est: vti & ab Latinis à tribus, sed inæqualibus lateribus Triquetra appellata TRINACRIA.
B fuit. Vertex trianguli qui cõtra CænimCalabriæ promontoriũ in Boreã excurrit, PELORVS dicitur: siue quod eo vocabulo, montis magnitudinem Græcia antiquitus significaret: aut vti multorum auctoritate confirmatum est, à Peloro nauis Annibalis gubernatore. PELORVS Annibal namque Romanos victores ex Petilia fugiens eò delatus, aut quod alij produnt, ex Africa profugus, per ea loca Suriam petens, quia procul intuenti cõtinua videbantur littora, neque peruium esse pelagus; seseque gubernatoris perfidia proditum arbitratus, illũ interfecisse traditur: sed causa erroris sui cognita, & fidei testimonium mortuo statuam posuisse, & promontorio *Pelori* nomen indidisse. Ceterùm à Peloro, sinuoso quidem &
C concauo littore Ortum Austrumq; versus per CLX.M. passuum vsque in PACHYNVM alterum Siciliæ promontorium à crasso caliginosoque aëre sic dictum, quod contra Peloponesum extenditur, Insulæ latus terminatur. PACHYNVS. Inde Sicilia in Austrum conuersa, secundum littora Africi maris per CLXXXIII.M. passuũ sensim in tertiũ verticem extenuatur, qui LILYBÆVM contra Africani promontorij quod Mercurij dicitur angulum extendit. LILYBÆVM. Hinc Siciliæ littora secundum mare Tyrrhenum ab Austro in Septentrionem latere ceteris duobus longiore per CCLXXXI. M. passuum in Pelorum extenduntur: vt hac ratione totius insulæ ambitus

tus DCXXIIII. M. passuum includatur. Quibus curæ fuit cæli spacia suis limitibus conprehensa terræ situi tractibusque maris comparare, Siciliam quarto Climati, parallelis decimo, & illi qui per Rhodum describitur vndecimo: diem verò maximum horarum XIIII. S putant. At Lilybæum ab Insulis Fortunatis, (quæ extremos eo sæculo terræ cognitæ limites terminabant) XXXVII. temporibus secundum longitudinem versus Ortum; Ennam verò vrbem, vt insulæ eiusdem vmbilicum XXXIIX; Messanam, vt in freto extremam, XXXIXS, mensurantur. Latitudinis quidem siue ab Æquinoctio versus polum distantiam, Lilybæo XXXVI. partes; Syracusis XXXVII. Messanæ XXXIIXS. attribuunt: vsqueadeo vt hic cæli tractus Siciliam definiat, aëre temperato, soloque fertili & omni prouentuum genere, frumenti, olei, vini, felicissimo sitam. A continente commodo vndique interuallo, & commerciis opportuno distat: & primum Euripo quidem breuissimo, ceterum ancipiti & verticibus inter se collisis, scopulorumque asperitate, & monstrosis Scyllæ, Charybdisque nominibus infami, ab Italia per mille quingentos passus, quasi ab corpore suo diuellitur: vbi ab eadem longissimè, vtpote ab Drepano ad Neapolim CCC. M. passuum seiungitur; à Sardinia versus Occasum CCXXX. M. Passuum recedit. Ceterum ad meridiem mare inter Lilybæum & Mercurij promontorium C. M. passuum patet; etiamsi priscorum auctoritas, (nisi forte librariorũ imperitia aut negligentia corrupta sint exemplaria) LXXX. M. passuum adiicere videatur. Siciliam verò primo incoluisse velut indigenas, Cyclopas & Lestrygonas, genus hominum tum corporum proceritate horrendum, tum feritate & latrociniis infame, ab antiquitate proditum est. Priscorum traditionem etiam recentiorum experientia confirmat: qui cadauera immani proceritate ad viginti cubitos intra proximum sæculum aut effossa, aut in specubus deprehensa testimoniis etiam nuncupatis asseuerare non dubitent. Extinctis Cyclopibus Æolus regnum insulæ occupauit: post quẽ singulæ ciuitates in Tyrannorum imperia concessêre, eorum namque nulla vnquã terra feracior fuit. Siciliæ nomẽ TRINACRIA quod ab initio ab situs forma ipsi (vti diximus) attributum fuit, variasse semel atque iterum obseruo. Nam quemadmodum mare mediterraneum variis vndique nauigationibus ex Asia, Africa & Europa patebat: ita hæc Insula quæ tribus promontoriis tres illas terræ tunc potissimùm habitatæ partes prospectabat, varia ob fertilitatem, portuúmque commoditatem negociatoribus commerciorum genera, paratam ad hæc nonis, quisubinde appellebant, colonis sedem, colendi habitandique opportunitatem olim præbuisse verisimile est. Hinc *Sicani* Tarraconensis Hispaniæ ad Sicorim fluuium populi suis sedibus ab Ligyensibus expulsi, atque huc appulsi

A B C D

Hieronymus Magius Miscellan. lib. I. cap. 4 & 5.

Lego Steph. Vinandum Pighium Annalium Rom. tomo II Præfat. libri. VII.

SICANIA.

A appulsi, insulæ nomen, præcipuè ea qua in Occidentem flectitur parte, Sicaniā fecerunt: quamuis non desint auctores, qui indigenas fuisse *Sicanos* tradere malint. Multis postea sæculis Siculi Ligurum genus (habitauerat ea vicatim inter flumen Tiberim, & montem Circæum) Aboriginum armis profligati, traiecto freto insulam inuaserunt: debellatisque Sicanis, partem quæ in meridiem & occasum extenditur occupantes, *Sicaniam* hactenus dictam, mutato nomine quia armis plus poterant, SICILIAM ab se vocarūt. Mox & Troiani ab duce Elymo, Elymi cognominati, deleta Troia profugi iuxta Sicanorum fines considentes, *Erycem* (ab Eryce Veneris & Butæ filio dictam) & *Segestam* aliasque SICILIA.
B vrbes, quarum obscura nunc memoria est, condidêre. Cœperat antea quoque hæc insula Coloniarum frequentia celebrari: atque vt non longius abiero, Phœnices qui nauigationis peritia & opum affluentia inter primos mortalium celebrantur, *Panormum, Motyam, Soloëntem* annis propè trecentis ante illata Græcorum in eam insulam arma, condiderunt: sicuti alijs deinde atque alijs temporibus, ab Afris ad Pachynum altera *Motya*; à Cretensibus & Rhodijs *Gela & Minoa*; à Corinthiis *Syracusæ*, *Messana*, quæ antea *Zancla*, ab Messeniis; *Leontium*, *Naxos Megara*. à Chalcidensibus conditæ sunt & colonis frequentatæ. Ceterum vt peculiaria singularum vrbium & coloniarum fata & conuersiones ad
C singula, vt sese ex descriptione Geographica offerent, numismata prosequuturi sumus: ita etiam quomodo *Sicilia* Græcorum armis & Pyrrhi quoque regis, quum Romanos bello lacesseret, ambitione tentata fuerit, suo loco & ordine referemus. Pyrrhus autem spe sua frustratus, ita ad suos locutus fertur: *qualem nos ô amici Pœnis & Romanis palæstram relinquimus?* Nec eum fefellit præsagium: siquidem quod is diuinatione sua præsenserat, id haud multò pòst ita euenisse constat. Id quomodo euenerit, & quanto cum discrimine inter Romanos Pœnosque per sexaginta annos de Siciliæ imperio certatum sit deinceps referemus.

Insulam verò quondam variè ac diu ab tyrannis possessam, postremò partim Syracusani reges vetusto imperii iure, iam inde ab *Gelone* Dino-
D menis filio, qui regnauit Olympiadis septuagesimæ secundæ anno secundo (Erat is annus ab Vrbe condita CCLX.) tenebāt: partim *Carthaginienses* multis in Sicilia bellis ab Gelonis vsque temporibus gestis occupabant: his tertii postmodum *Mamertini* Siciliæ ad ruinæ quasi cumulum accessêre. *Romani* itaque qui eius insulæ dominationem affectabant, maxima duo bella pro eius imperio gessêre: vnum quo Romanorū cum Pœnis bella. Pœnorum; alterum quo Syracusanorum regionem in potestatē suam redegerunt. Flagrabat iampridem inter se odio Romanus & Pœnus: Romanū impulerat, quod Pœnus Tarētinos cōtra vetusti fœderis leges

contra classem suam auxilio iuuisset: Pœnum quod Romanus cum Hierone Syracusanorum rege societatem iniisset. Quum itaque vterque occasioni quo sese vlcisceretur, incumberet, Mamertini eandē peropportunè præbuerunt. Campani namq; qui in Sicilia sub Agathocle meruerant intra Messanæ mœnia admissi, violata fide ciuitatē occupauerāt. Itaque quum supplicium sumtum de Campana legione, quæ idem in Rheginos ausa fuerat, per Genucium Consulem Romanum intellexissent, in simili crimine, parem pœnam veriti, quum super hæc etiā prælio ab Hierone Syracusanorum rege profligati fuissent, partim Pœnorū, partim Romanorum auxilium petierunt. Romani veriti ne Carthaginiēses ea opportunitate vsi totam *Siciliam* occuparent, Mamertinis statim ferendum auxilium decernunt. Ita Romanus varijs vtrinque acceptis & illatis cladibus, ancipiti Marte per annos viginti tres bellum contra Pœnos gessit, vicitque tandē fortitudine & virtute. Victis Pœnis pacis leges imposuit. Ea victoriā Sicilia, excepto Hieronis regno, omniū prima in Prouinciā, Olympiadis octauæ & Centesimæ anno quarto (qui erat ab V. C. quingentesimus nonus) redacta est: ita vt Prætor quotannis cum vno Quæstore in eandem mitteretur, primúsque C. Flaminius eā sortitus est. Annis abhinc vigintiseptē, quū secundo bello Punico vexaretur Italia, Hierone fidissimo socio P. R. vita functo, Hieronymus eiusdē ex filio nepos rem Syracusanam ad Pœnos traducere conatus, paullò pòst à coniuratis Leontini occiditur. M. Marcellus in Siciliā Hieronymi morte tumultuantem, & ad Pœnorum amicitiam inclinatam missus, Syracusas à Romana societate abalienatas, omnemque eius impetum per trienniū ferè, Archimedis industria frustratas, tandē vi expugnat. Mox ab Marcelli successore M. Lęuino Consule, qui belli reliquias sustulit, Pœnosque prorsus ex insula eiecit, hæc quoque pars in Prouinciæ formam redacta est. Atque ab eo tempore vtraque Prouincia, vetus nimirum, & ea qua Hieronis regnum fuerat Syracusæ, vni Prætori, & duobus Quæstoribus Lilybætano & Syracusano commissa est. Inde duobus rursum seruilibus bellis concussa est Sicilia: quorum alterum ab Cleone quodam Syro & Euno seruis conflatū, à P. Rupilio Consule anno V. C. DCXXXVI. confectum, & Prouincia tertium ex decem legatorum sententia constituta est. Alterum ab Athenione seruo commotum, à M'. Aquillio Consule anno V. C. DCLII. oppressum: & Prouincia quartum ordinata est. Quum igitur quater in Sicilia bellatum sit, bis cum Pœnis, bis cum seruis, quatuor itidem victores, totidem eiusdem Prouinciæ confectores apud veteres celebrantur: Q. Catulus; M. Læuinus; P. Rupilius & M'. Aquillius: qui alij alijs temporibus Prouinciā constituentes leges de vectigalibus exigendis; & de iure dicundo dedêre, nisi si quæ ciuitates fœderatæ,

A B C D

BELLVM PVNICVM.

SICILIA *Prima Ro. Prouincia, teste M. Tullio 4. Verr.*

BELLVM PVNICVM SECVNDVM.

SYRACVSAE CAPTAE, *Plutar. in Marcello.*

BELLA SERVILIA *De quibus Diod. Siculus copiose*

A deratæ, aut immunes, aut liberæ ob fidē seruatam relictæ fuerant. Conuentus quoque in Prouincia quattuor fuisse constitutos, in iisque Prætores iuris dicendi causa versatos, vtpote Syracusanum, Lilybætanum, Panormitanum & Mamertinum constat. Atque quum Cn. Pompeio primum M. Crasso Coss. Prætor C. Verres Quæstura perfunctus, successisset in Siciliam C. Sacerdoti Prætori: & in ea non succedente, sibi Arrio, per trienniū libidinosè, auarè, crudeliterque versatus esset, succedente tandem in eius locum L. Metello, repetundarum reus ab Siculis postulatus est, qui omnes præter Syracusanos & Mamertinos M. Tullium Ciceronem illo tempore defensionibus amicorum florentem B ad accusandum Verrem compulerunt: iampridem illis necessitudine copulatum, quod Quæstor in Sicilia fuisset Prætore Sex. Peduceo, & quod quum decederet, in illa oratione, quam Lilybæi habuit, multa Siculis de se benignè promisisset. Accedit adhæc quod Verres Prouinciā Pop. Ro. *cellam penuariam*; *& plebis R. nutricem* tot rapinis exhauserat, tot iniuriis vexarat, vt Sestertium millies ex lege Cicero ab eo repeteret. Ceterū Verres Tullii artes lusus est, & Hortensius, qui eius patrocinium susceperat, quum interrogandos ipsi testes Cicero dedisset, ita fatigatus est, vt nihil quod contra diceret, inueniret. Itaque Verres desperato patrocinio, clam in exsilium discessit, & absens quadringenti-C es* Sestertium, quum octingenties ex lege deberet, repetundarum est condemnatus. Atque hic quidem Siciliæ vsque ad Cæsarem Dictatorem status fuit. Siculos inde ab Cæsare Latinitate, & post mortem Cæsaris à M. Antonio ciuitatis iure donatos queritur Verrina. 4 Cicero. Quarum tamen legum neutram post obseruatam esse, tum multa alia documento sunt, tum quod C. Plinius, qui Vespasianorum fuit æqualis, Mamertinos solos ciues Romanos appellat, Centuripinos autem, Nepinos & Segestanos Latinæ conditionis. Cæterum antequam singularum vrbium per partes descriptionem aggrediamur: operæ preciū me Lectori facturum putaui, & lucem aliquam præteritarum rerū memo-D riæ aperturū: si prius veluti per ITINERARIVM obeamus primū Siciliam, secundum Littora & oram maritimam, inde eius mediterranea enumeremus: vtrumque eo consilio facturi vt veteres vrbium, fluminum & promontoriorum nomenclaturas, recentibus si quæ exstent, comparemus: adhæc intervallla & locorum distantias aliquot præcipui nominis vrbibus & fluminum ostiis promontoriisq; adscribemus, ea ratione vt si quæ intermedia loca á nobis interserantur, intelligendum sit ab vltimo, quem adscripsimus, passuum numero, ad proximi numeri distantiam mensurandum, intermedia nobis non satis explorata fuisse, atque propterea numeris à nobis non esse distincta.

SICILIAE CONVENTVS IIII.

Cicero SICILIĀ *Romanorū cella penuaria. etc 4 Verrina hoc est 62_50000 floren. Brabant.*

** id est 2500000. Brab. flor.*

SICVLI *M. Antonio ciuitate Ro. donati.*

SICILIAM

SICILIAM itaque, vt insulam ambit ab Occasu & Septentrione Tyrrhenum mare: à Meridie Africum: ab Ortu Hadriaticum: & tribus promontorijs in Triangulum, vti memorauimus, definit. Ora verò maritima qua cingitur hanc habet descriptionem. A

ITINERARIUM SICILIAE

A Peloro ad Lilybæum promontorium numerantur M. P. CCLXXXII.

Ab extremitate Pelori, vbi nunc Pharus ad Phalacrium promontorium nunc Rasiculmum M. P. XII.

Inde Diuetum oppidulum; ostia fluminum, Malpertuti. Nucitbij, Frundonis, Olitueti, sequuntur.

Mylæ oppidum, nunc Mylazzo M. P. XIIX.

Chersonesus, nunc promontorium Mylazzi, interpreti Apollonij, S. Basilij fluminis ostium & ædicula. B

Castri Regalis fluminis ostium & oppidulum.

Furnarus oppidulum; huic Tripis in edito & prærupto colle ad imminet. P. M. V.

Heliconis fluminis ostium Ptolemæo, nunc Oliuerij.

Tyndarium, Τυνδάριον, nunc L'otyndaro. M. P. XIIX.

Pactæ nouum oppidum. M. P. V.

Promontorium Calauæ, naufragijs infame M. P. VI.

Brolus arx & promontorium. M. P. VI.

Nasi fluminis ostium. C

Promontorium Rolandi, colle in mare prominente. M. P. XII.

& in eo Agathyrium vrbs olim, nunc suis ruderibus obruta, Ptolemæus, Strabo Diodorus & Plinius.

Calata Ciceroni, Diodoro Calatina. Ptolemæo Καλάκτα vrbs; nunc S. Marcus, vt est coniectura.

Chydæ fluminis ostium, nunc Rosmarini.

Aluntium vrbs deleta.

Aquæ dulces Diodoro M. P. XII.

Alesa vrbs, Ciceroni, Ptolemæo, Straboni: nunc obruta, ad littus Caroniæ iacet. M. P. XII. D

Caronia.

Thusa flumen, arx & frumenti Emporium M. P. XIIX.

Monali fluminis ostium Ptolemæo, nunc Pollinæ.

Malpertusi & Carbonis fluminis ostia.

Cephalœdis vrbs, Ciceroni, Straboni, Ptolemæo, nunc Cifalu. M. P. XIIX.

Rocella arx & flumen.

Himeræ fluminis ostium, Ptolemæo, Plinio & alijs nunc fl. Magnus

Himera vrbs ab Annibale deleta, Diodorus Siculus: M. P. VI.

Brucatum oppidulum olim, nunc arx tantum.

Therma

A *Thermæ Himeræ, & Balneæ Himerenses Ciceroni, nunc* Thermini. M.P.XII.
Thermarum fluminis ostium, nunc Termini.
Trabia arx & aquæ.
Olulis oppidum Ptolemæo, nunc non exstat.
Arx, portus, Emporium & ostium fluminis S. Michaelis.
Soloe urbs, nunc Solanto M.P.XII.
Mons Gerbinus & turris specula.
Orethi fluminis ostium Ptolemæo, Vibio, Polybio, nunc Eleutherij. Panormus urbs. M.P.IX.
Peregrinus mons. *Mondellum arx.*
B *Motya urbs, & sinus, nunc promontorium* S. Galli. M.P.IX.
Hyccaris oppidum, Laidis patria, nunc murus Carinis, cui insula puellarum vocata opponitur. M.P.IX.
Elyma urbs vetusta, nunc Palamyta, *ut est coniectura.* M.P.XII.
Macella urbs Polybio, non exstat.
Parthenicus ager, Antonino, hodie nomen retinet.
Bathei fluminis, Βάθεος *ostium, nunc Iati.*
Crimisij fluminis ostium, nunc S. Bartolomæi.
Segestanum Emporium, & ora Segestana, nunc Castrum ad mare, & frumenti Emporium. M.P.XII.
C *Cetaria, Ptolemæo* Κητάρία, *nunc* Scupellus, *turris & statio.*
AEgitharsus, Αἰγίθαρσος, *promontorium, nunc* S. Viti. M.P.XVII.
Bonagiæ statio. *Eryx mons & urbs, nunc* Trapani d'el monte.
Drepanum, Δρέπανον, *urbs & portus.* M.P.XIIX.
Acithij fluminis ostium, nunc Birgi.
Lilybæum promontorium & urbs, nunc Marsala. M.P.XIIX.
A Lilybæo secundum oram Africi maris usque ad Pachynum promontorium, & tractum Austrini lateris numerantur. M.P.CLXXXIII.
Sic,
Marsalæ fluminis ostium, qui Lilybæo Marsalæ nomen fecit. M.P.XII.
Sibylliana turris, & promontorium Fœderis.
D *Mazari fluminis ostium & stagnum, Diodoro & Ptolemæo.*
Mazara emporium, Diodorus XIIII. M.P.XII.
Arenæ fluminis ostium, & trium fontium promontorium.
Selinis fluminis ostium, siue Selinontis, nunc Madiunis.
Hypsæ fluminis ostium, nunc Bilicij.
Atys fluminis ostium Plinio, nunc Carabi siue Garbi.
Phintia urbs Ptolemæo, nunc ruderibus suis sepulta.
Thermæ urbs, nunc Sacca.
Sossij fluminis ostium, nunc Caltabellotæ.

Isburi

Isburi fluminis ostium, nunc Mayhafoli A

Lyci fluminis ostium Ptolemæo & Plutarcho, nunc Platani.

Heraclea quæ & Minoa: ad promontorium album prostrata iacet. M.P.XX.

Siculiana, frumenti Emporium.

Agrigentinum Emporium. M.P.XXV.

Agragæ fluminis ostium, qui nomen Agrigento dedit.

Camicus vrbs deleta & prostrata.

Mons clarus, arx noua. *Insula S. Nicolai.*

Flumicelli fluminis ostium. *Gela vrbs prostrata.*

Alicata, sunt qui Achata malint M.P.XIIX

Gela fluuius Ptolemæo Himera, nunc ab aquarum salsedine Salsus. B

Falconera arx.

Tharrubæ & Namphriæ Saraceni nominis fluminum ostia.

Terranoua oppidum, & fluminis ostium. M.P.XIIX.

Manumuzæ fluminis ostium.

Dirilli maximi fluminis ostium.

Ipori flumen, Ἱππάρις, *Hipparis Pindaro, Vibio Hipponis, nunc* Camatinæ *flumen.*

Camarina vrbs, nunc Camarana. M.P.XX.

Oani fluminis ostium Pindaro, nunc Frascolari.

Caucanæ, Καυκάνα *portus, Caucones Procopio. nunc* Scalambris *statio, & S. Crucis fluminis ostium.* C

Inyctos vrbs, Herodoto: Inyctum Straboni & Stephano, Inycum Pausaniæ. nunc Longobardorum statio.

Hirminij flumini ostium Plinio, nunc Mauli & Rhagusæ.

Motychani fluminis ostium Ptolemæo, nunc Siclis.

Puzallus, arx & frumenti emporium, ex quo breuissimus in Melitam insulam traiectus. M.P.XX.

Insulæ geminæ & exiguæ, à porris cognominatæ.

Odysseia promontorium Ptolemæo, nunc Marzæ.

Edissa portus Ciceroni, Marza *sinus & statio.*

Motyon oppidum Pausaniæ, non extat. D

Pachyni portus Ciceroni, nunc Longobardus.

Pachynus promontorium, nunc caput Passarum. M.P.XX.

Tertium inde promontorium à Pachyno, Pelorus sequitur & orientale Siciliæ latus; distat Pachynus à Peloro. M.P.CLX. Sic

Elorina stagna.

Machara, vrbs Ciceroni, nunc Citadella, *vt est coniectura.*

Naustathmus portus Plinio, Ptolemæo Phœnicus, nunc Bindicaris, frumenti Emporium, arx, & eiusdem nominis insula.

Elori fluminis stagnantis ostium, nunc Abysus.

Elorus

A *Elorus urbs & castrum Plinio, nunc Sta in pace.*
Asinarij fl. ostium, nunc Falconaræ, *Plutarchus, in Nicia, Thucydides.*
Orini fluminis ostium, ὀρίνε, *Ermes Thucydidi, nunc* Mirandæ.
Cacyparis fluminis ostium Thucydidi nunc Casibli.
Longum promontorium, Ptolemæo Μακρὸν ἄκρον, *nunc* Logimia statio.
Cherson:sus Ptolemæo, Plemmyrium Thucydidi & Vergilio, nunc Massa Oliuería.
Plemmyria exigua insula promontorio opposita, nunc S. Martiani.
Anapi fluminis & Cyanes ostium Ouidio & Plutarcho.
Arethusa fons. *Syracusæ urbs & portus* M.P.XXIV.
B *Trogilorum portus.* *Tapsus peninsula, nunc* Magnisi.
Bacena urbs Diodoro; Bigenis *ager nunc appellatus.*
Megara urbs quæ & Hybla, non exstat.
Limpetra urbs Diodoro, nunc deleta.
Alabi fluminis ostium Diodoro & Ptolemæo; nunc Cantari.
Miliæ fluminis ostium Thucydidi, Plinio, Plutarcho in Marcello, nunc Marcellinus dictus.
Chersonesus Ptolemæo, nunc Augusta *urbs & portus* M.P.XIIX.
Taurus promontorium, nunc S. Crucis.
Pantagij fluminis ostium. Vergilio, Ouidio, Claudiano, nunc Porcari.
C *Leontinum urbs.*
Murgentium Ciceroni *& Straboni, Murgantia Liuio, deletum, nunc, ut est coniectura, Leontinorum emporium.*
Simæthi fluminis ostium, nunc S. Paulli.
Teriæ fluminis ostium, nunc Catanæ *flumen &* Iaretta.
Amenanus Straboni & Ouidio, Amenas Pindaro, nunc Iudicellus *Catanam perlabitur.*
Catana urbs nomen & situm retinet. M.P.XXX.
AEtnæ montis ramenta.
Portus Vlyssis, Homero, Vergilio, Plinio, nunc AEtnæis lapidibus obstructus.
Cyclopum scopuli tres Plinio, hodie Faragliuni.
D *Acis, arx in scopulo undique prærupto.*
Xiphonium promontorium, à Xiphiorum piscium frequentia Straboni, nunc Caput Molendini.
Acis fluminis ostium, nunc Fredi siue Frigidi.
Acesines Thucydidi, Onobalæ Appiano, nunc Cantaræ fluminis ostium.
Naxas urbs Diodoro, Plinio, Pausaniæ, nunc arx Schison.
Tauromenium urbs, nomine parum deflectit, Taormina. M.P.XXX.
Argenum promontorium, nunc S. Alexij.
Enisis fluminis ostium, nunc Nisi.

Messana vrbs, nunc Messina *olim* Zancla M.P XXX. A
Charybdis in Euripo mare vorticosum. Scylla Calabriæ scopulus.
Pelorus promontorium M.P.XII.

Obiuimus itaque tria Siciliæ latera, & litora, nomináque & veterum & recentium, quæ obuia erant, adscripsimus, nunc etiam, vt ordo postulat, adiacentes ipsi in mari INSVLAS, *& à lateribus vtcumque semotas, paucis recensebimus, inde ad Mediterranea reuertemur.*

Insulæ in Tyrrheno mari Siciliæ prætenduntur, septem, aut, quod nonnulli malunt, octo, quæ partim Hephæstiæ, *Græcis, Latinis* Vulcaniæ, *quia Vulcano sacræ: partim ab AEolo* AEoliæ *dictæ sunt. quarum omnium maxima* Lipara, *à Liparo denominata est, & patet in ambitu.* M.P.XIIX. B

1. *Lipara insula & vrbs, nunc Lipari, distat ab Siciliæ litoribus* M.P.XX.
2. *Hiera hinc, siue* Hephæstia, *nunc* Vulcania *dicta, distat ab Sicilia* M.P.XVI. *hanc enatam anno* V.C.DL. *Plinius, Eutropius, Orosius, & Isidorus auctores*
3. *sunt: & eam perpetuis lucere flammis scribunt. Obtenditur Hieræ exigua insula Vulcanellus dicta, quæ exiguo Euripo ab ea distat.*
4. *Didyme, gemella, ab geminis collibus dicta, nunc* Salinis, *ambitu* P. M. XII. *hanc vini & fructuum feracissimam scribunt.*
5. *Icesia vel Thermisia, nunc* Panaria, *aut* Lisca blanca, *vt opinio est.*
6. *Strongyle, à rotunditate situs dicta, flamma, fumoq́; nobilis, in qua AEoli regiam fuisse fama tenet.*
7. *Ericodes siue Ericusa ab Ericetis dicta, nunc* Ericudia. C
8. *Phœnicodes à palmularum copia, nunc Phœnicuria.*

Osteodes, ab ossiū copia dicta, eam nonnulli esse opinantur, quæ nunc Vstica *dicitur; quamuis Ptolemæus* Vsticam *&* Osteodem *magno interuallo disiungat.*

Euonymos insula, vt nonnulli censent, Liparæ prætenditur, & orientalior est Ptolemæo, in hoc quidem parallelo M.P.VII.

Ceteras, quæ huic ordini adijci possent, suo loco descripsimus, quum de Lilybæo & Drepano ageremus, nunc Mediterraneum indicem, aut Catalogum recensebimus. Ceterùm quum tanta nominum & veterum & recentium confusio obrepserit, quæ neque locorum, neque interuallorum distantia satis exactè metiri, neque ita ferri sua includi posset; vt lectoris exspectationi hac in parte; nisi D *totam Siciliæ Geographiam proponeremus, satisfieret: nobis iccirco consultum videbatur, quidquid est vrbium, aut montium, aut particularium nomenclaturarum præter ea, quæ à nobis dicta sunt, reliquum: nunc ex ordine Alphabetico prosequi.*

ACILLA *oppidum, cuius & Polybius & Liuius meminerunt, non exstat, neque eius vestigia notari possunt.*

ACRAE *Syracusanis conditæ, quod nonnulli* Palaziolum, *alij* Clarimontem *in agro Notensi esse malunt.*

Adranum

A Adranum in *AEtna monte, à parte Austrina situm ab Adrano deo (vt satis memorauimus) dictum nunc* Aterno *aut* Aderno.

Aedonium *haud procul à Teria oppidum in monte situm.*

Alcamum *oppidum ab Alcamo Saracenorum duce, haud procul ab Crimiso flumine conditum.*

Alceum *oppidum, &* Alcei *populi, in agro* Rachalbutio, *vltra Agrigentum habitasse putantur.*

Apollonia *Diodoro, in agro Catanensi fuisse verisimile est, ex eius ruinis nonnulli opinantur Pollinam iuxta Cephalœden fuisse conditam.*

Aquillia, *quæ nunc* Ochula *deprauatè scribitur, in agro Catanensi, à M'. Aquil-*

B *lio, dum fugitiuos bello prosequeretur, conditam volunt.*

Assorum *oppidum montanum est, haud procul ab Enna, vnde* Assorini *populi &* Assorinus *ager Ciceroni.*

Bidis, *siue* Bideni, *in agro Syracusano populi; auctores habeo, qui idem esse oppidum, quod* Vizinium *nunc in agro Naetino vocatur, opinentur.*

Bicarum *oppidum agri Mazariensis.*

Bricatum *castellum iuxta Thermas.*

Bruca *frumenti emporium, in sinu Engij contra Augustam.*

Brontes *oppidum sub AEtna monte ad occasum, ab vno fabrorum Vulcani, vt est opinio, cognominatum.*

C Buxemium *oppidum in agro Notensi, inter Vizinium & Palatiolum vrbes.*

Bryra *vicus est agri Messanensis, Academia celebris.*

Cacamus *siue* Cacabus *oppidum Thermis vicinum.*

Cacyrum *nunc* Cassarum *creditur, iuxta Anapum in agro Syracusano flumen.*

Camicum *oppidum à Dædalo, haud procul ab Agrigento exstructum, & Minois clade vt memorauimus nobilitatum.*

Calata, *siue* Calatina, *sunt qui* Calacta *(variat enim scriptura) malint nunc* S. Marcum *dici, in litore Tyrrheno credunt.*

Calatabellota, *Calataxibetha. Saraceni nominis oppida, quorum illud ad Sossium flumen; istud ad Gelam; vtrumque in edito monte situm est.*

D Caputium *Ptolemæo, oppidum agri Deminij, nunc* Capizzi *dictum.*

Casmenæ *Syracusanorum colonia, in agro Notensi, nunc, vt est opinio,* Comisum *dictum.*

Ceramium *oppidum in agro Deminio, nunc voce parum deflexa* Ceramio.

Clarimons, *in agro Notensi, olim* Acræ.

Centoripæ, *olim ingens oppidum ad Teriam flumen, cuius nunc vix aliqua vestigia exstant; eius hic obiter meminimus, eam tamen suo loco descripsimus.*

Dumethus, Δύμηθος *Ptolemæo decem ferè* P. M. *quam Centoripæ orientalius fuit. Errant, qui diuersorium & turrim* Diuetum *in agro Mylensi cum Dumetho eandem putant.*

ENGYVM *duplex fuisse obseruo, vnum maritima m ad Teriæ fluminis ostium; alterum mediterraneum, quod Ptolemæus Leontino* XXV. M. P. *australius ponit.* A

FERVLA *oppidum in agro Syracusano, vulgo* Fera *dictum.*

Francofontium *oppidum in agro Leontino.*

Francauilla *vrbecula, inter Tauromentum & Randacium.*

Furianus *iuxta Caroniam fluuius, ad litus Etrusci maris.*

GALATEA *oppidum ad ripas Chydæ, nunc* Rosmarini *fluminis, à lactis copia dictum.*

Gallianum *oppidum, haud procul ab Argyra siue S. Philippi vrbe.*

Gurlonga *fluuius iuxta Assorum in Teriam labitur.* B

Gurrida *fluuius in agro Randacio; qui ibidem sese condit, & in Catanensi agro iterum emergit.*

Gypsum *oppidum montanum iuxta Messanam.*

HERBITA; *Ptolemæus* ἔρβιτα *scribit, olim ea fuisse vrbs creditur, quæ nunc in agro Leontino* Citadella *vocatur, vnde* Herbitenses *populi Ciceroni noti; accedit adhæc quod Ptolemæus* Erbitam *sextante partis Menanino occidentaliorem, vncia particulæ Septemtrionaliorem ponat.*

Herbessus, *quod tenui spiritu ab alijs pronuntiatur* Erbessus; *quum de Agrigentinis agitur à nobis descripta. Erbessum Ptolemæus in eodem parallelo cum Assoro describit, sed Erbessum sextante partis, siue* VI. M. P. *orientaliorem collocat, eam nunc* Pantalicam *inter Leontinum & Syracusas dici autumant. ex descriptione tamen Liuij & Polybij altera* Erbessus *erit, non longè à Sutera vrbe & fontibus Lyci fluminis, nunc* Grutta *à specubus, quibus frumentum condebant, dicta.* C

Hieracium *oppidum, à litore Cephaladis* XII. M. P. *distat, quod opinantur nonnulli olim* Triracum *fuisse; vnde populi* Triracienses *dicti sunt.*

Hippon *siue* Vibon *ab Gelone condita, nunc* Biuona, *vltra Lycum flumen oppidum.*

IETVM *vel* Ietas *Silio, nunc* Iatum *oppidum agri Mazariensis.*

Ispia *vel* Ispa *in Pachyno vrbs erat, vnde* Ispicæ *fundus, qui nunc corruptè* Spaccafurnus *vocatur.* D

Iuliana *oppidum agri Mazariensis cis Atyn flumen.*

LEGVM *Ptolemæus mediterraneum* λῆγον, *& Thucydides nominant; nisi fallant apud Ptolemæum numeri,* VII. P. M. *à Pintia in occidentem distabat. Thucydides* Legum *agri Syracusani oppidum facit, & à Siculis conditum scribit.*

Libriccum *oppidulum est agri Pactensis.*

Lingua grossa *vrbis ad AEtnæ Australem partem sitæ nomen; ita à barbara & incondita ciuium pronuntiatione vocata.*

Lycodia

A Lycodia *oppidum agri Neætini.*

Longium *oppidum iuxta Calatam erat; à Lancea dictum.*

MANIACIVM *Vrbs ad AEtnæ radices, à Georgio Maniaco conditum.*

Maron *mons iuxta Cephalœden, qui Nebrodes; ſub quo gemelli colles, qui Monticelli dicuntur, ſiluis & feris luxuriant.*

Maſſa *agri Meſſanenſis oppidulum, in quinque vicos diſtinctum.*

Mendula *oppidulum in agro Neætino iuxta Palaciolum, haud procul ab æde D. Luciæ, vbi pyramis & veſtigia vrbis antiquæ adhuc extare ſcribuntur.*

Militellum *duplex fuiſſe obſeruo, in agro Nemorum vnum; alterum in agro Neætino.*

B Milillæ *in agro Notenſi, quod quidam Hyblam fuiſſe opinantur, nominiſque confuſionem ex melle Hyblæo eſſe factam.*

Miſiſtratum, *vel Amaſtra, nunc* Miſtretta, *oppidum in agro Nemorenſi, diſtat à Caronia* XIV. M. P.

Mottas *in Sicilia tres fuiſſe obſeruo, vnam in agro Nemorenſi haud procul ab Miſtretta, cognomento* Feruni: *alteram Camaſtrenſem cognomine, in iugis Tauromnitanis; tertiam in edito colle in agro Catanenſi, cui nomen eſt à* S. Anaſtaſia.

NASOS *vel* Neſus *oppidum & flumen ad promontorium Rolandi, oppidum quidem in edito colle ſitum eſt: à Neſidia antiqua vrbe dictum, vt nonnulli*

C *putant. Naſum flumen opinantur eſſe, qui à Ptolemæo Timethus in ora Tyrrheni maris deſcribitur; & inter Brolum & Orlandum promontoria oſtium habet.*

NEA *Diodoro* Νῆτον *Ptolemæo: Ciceroni* NEAETINI *populi; & Plinio* NEENII, *oppidum quod nunc Notum dicitur, haud procul ab Aſinari fluminis fontibus ſitum, clarum eſt origine Deucetij Siculorum regis, & quod ab hac vrbe late patens,* ager Notenſis, *vti mox explicabimus, dicatur.*

Nicoſia *oppidum mediterraneum, ingens & populoſum, inter Spirlingam & Trainam.*

PAPYRITVS *fluuius, prope Stagnum eiuſdem nominis mediam Panormum in-*

D *fluit, à papyri copia nomen habet.*

Partanà, *quaſi Spartana dicta creditur, agri Mazarienſis oppidum, haud procul ab Entella ſitum, & vino nobilitatum.*

Paternio *in agro Catanenſi ad AEtnæ radices oppidum.*

Perguſa *lacus ſiue Pergum, ab Enna quinque* M. P. *verſus meridiem diſtat, raptu Proſerpinæ nobilis, quem Claudianus carmine Heroico deſcripſit, lib. IV.*

Petralias *ab aſperitate ſitus dictas in Sicilia duas obſeruo, vnam in iugo montis, quam Petram ab Ptolemæo vocatam autumant; alteram ad radices montis ſitam, mille paſsibus ab priore diſtantem. Habere fontem ſcribitur ex quo* petroleum

B 3 *ſiue*

siue Naphta *colligatur, circa eius agrum fons est Gelæ fluminis, vtrumque situm est ad Nebrodis, siue Cratis montis ramenta.* A

Petra precia *oppidum & arx in agro Notensi, cis Gelam.*

Pharus *turris ad Pelorum, & interius oppidulum.*

Pittia & Pittienses *populi, nunc* Pittineum, *haud procul* VI. M. P. *abest à Tusa oppido.*

Placia *siue* Plotium, *agri Notensis oppidum.*

Policium *noui nominis oppidum, ad Madomam siue Nebrodem situm ingens & opulentum, à Rogerio Siciliæ Comite conditum, vrbis positus vtrinque fontem Himeræ fluminis habet.*

RANDACIVM *oppidum ad latus AEtnæ montis, olim vt est opinio Triracium dictum.* B

RACHALBVTVM *Saracenici nominis oppidum frumentarium, in agro Nemorensi.*

RAGHVSA *oppidum agri Notensis.*

RACHALMVTVM *in agro Mazariæ.*

Rocca *oppidulum iuxta Mylas.* Rocella *iuxta Randacium.*

Rocella *castellum littorale, inter Cephaleden & Thermas, cum flumine eiusdem nominis, qui apud Çolisanum oppidum oritur.*

Rometta *oppidulum montanum in agro Messanensi, natura & situ munitissimum.* C

Rasicanzir, Rasicarambi, Rasichelbi, Rasiculnum *promontoriorum nomina Saracenica sunt.* Rasicanzir *iuxta Syracusas, olim* Plemmyrium.

Rasicarambi *promontorium ad Caucone portum.* Rasichelbi, *post Cephaleden, iuxta Pollinam promontorium & piratarum statio, & turris.*

Rasiculnum *esse Phalacrium, quod à Peloro* XII. M. P. *distat, iam diximus.*

SALEMVS *oppidum agri Mazariensis, in collibus situm, & aquis irriguum, & frugiferarum arborum feracissimum.*

Scaletta *oppidum montanum agri Messanensis.* Spirlinga *arx munitissima & in edita rupe, à Nicosia* III. M. P. *distat.*

Traiana & Traianopolis, *sunt qui* Troynam *vocent, vrbs mediterranea in edito colle in agro Nemorensi sita; hanc quidam ab Vlpiano* Traianopolim *vocari autumant.* D

Terillus *fluuius, quem vulgò* Dirillum *vocant, oritur à duobus fontibus circa Vizinium vrbem in agro Notensi; & in mare Africum sese ad Terillæ vrbis prostratæ ruinas exonerat.*

VCHRIA *oppidum vallis Nemorensis, ad Nasum flumen.*

Vicaris *oppidum vallis Mazariæ: vt Viscaris Notensis agri.*

Villafranca *in agro Mazariæ.*

CETERVM

A CETERVM vt olim Latini & Græci Siciliam tribus promontorijs; ita Saraceni, & qui post eos in Sicilia rerum potiti sunt Principes, eam in tres valles siue agros distinxerunt: eosque fluminum ripis, aut maris litoribus circumscriptos hac dimensione terminarunt. SICILIA in tres regiones diuisa.

Prima Vallis à Peloro initium ducens, supero inferoque litori alluitur: & secundum Tyrrheni maris oram Himera flumine; ad Hadriaticum verò fluuio Teria includebatur. hanc Demini vallem vocant, de nominis ratione vt Arabici & ignoti, certatur. Sunt qui à nemorum & saltuum collium que, quibus hæc pars horrescit, asperitate vallem Nemorensem aut Nemorum dici malint. Totus enim hic tractus montosus & inæqualis, præcipuè AEtna monte ceteras duas despicit. frumenti frugumque cultum non recipit, aut prouentui non respondet. Oleo, vino, omni fructuum genere luxuriat; præcipuè mororum siluis, quarum folijs bombyces vermiculos alunt, ex quibus sericum magna cum Mamertinorum vtilitate, quotannis vltra trecentena librarum millia colligunt. hanc regionem habere regiæ ditionis vrbes quattuordecim scribunt; & totam parere Prætori siue Stratego Mamertino, hoc est, Messanensi. VALLIS NEMORENSIS.

B

Altera Siciliæ Vallis nomen habet à Noto vrbe, olim Nea siue Neetum dicta, populi Neetini Ciceroni, nunc vallis ista Notensis vocatur. Huius initium à Teria secundum litora Hadriatici maris; inde vltra Pachynum oram Africi maris vsque ad Gelæ fluminis ostia sequitur. In mediterranea verò secundum ripas Teriæ fluminis, linea per Ennam vsque ad Gelam ducta, citra eius fluuij crepidinem includitur. Huius ager ceteris Siciliæ partibus humilior; verùm petrosus, abundat frumento, vino, pecore. Hæc pars olim nobilissimis vrbibus frequentata erat, Syracusis, Leontio, Catana, Nea, Menis, Centuripis, Enna, Agyra, Assoro, alijsq; quas iam suo loco prosequuti sumus. Auctores nostro sæculo æquales, in huius vallis regione regij imperij vrbes vndecim ita recensent: Catana, Notum, Enna, Calatagirone, Plotium, Calatasibetha, Syracusæ Leontium, Mineum, Vizinium, Agyra. VALLIS NOTENSIS.

C

D Tertia Vallis, siue Siciliæ pars reliqua, nomen à Mazara emporio habens, Mazarensis vocatur. ea vltra Himeram flumen secundum mare Tyrrhenum versus Lilybæum in occasum; à Lilybæo vsque ad Mazaram emporium in Austrum secundum litora extenditur; mox oram Africi maris sequuta in Orientem conuertitur, & vlterioribus Gelæ ripis, eiusq; ostio includitur: Ita vt Hymera in supero mari, Gela in infero mari terminetur. Ea Siciliæ pars frumenti, segetis, vini, mellis, olei præstantissimi, & pecorum armentorumq; copia luxuriat. Montes habet èditissimos, præcipites, steriles, nudos. Littorales vrbes: Soloën, Panormum, Drepanum, Lilybæũ, Mazaram, Thermas, Agrigentũ, Leocatam. Montes Nebrodem, Gerbinum litoralem, Peregrinum Panormo ab occasu; VALLIS MAZARENSIS.

Erycem

Erycem Drepano ab ortu imminentem. Cetera mediterranea loca & oppida, & quæ ijs gesta aut obseruata sunt posteritatis memoria & cognitione digna suo loco persequemur; idque partim Itinerario, *partim Historia nostra, & generali* SICILIÆ *descriptione.* A

Nec inofficiosè me facturum confido, si in gratiam lectoris, hic ex Itinerario, *quod Antonino adscribitur, maritimo, pauca quædam, quæ ad Siciliam pertinent, à mendis, quæ in numerorum notis deprauata sunt, liberemus.*

ITINERARIVM MARITIMVM

quod Antonino Pio, vt multorum est opinio, adscribendum est. B

A Messana Tauromenio Stadia CCL. M.P.XXXI.

A Tauromenio Catana. Stadia CCC.

Hic in numero Stadiorum mendum est, quum enim æquali propemodum interuallo distet Catana vltra Tauromenium, quo Messana citra, scribendum, Stadia. CCL. M.P.XXXI.

A Catana Syracusis stadia DCCC. *Hic numeri positi ad veram distantiam duplo maiores sunt, quàm iustum sit; vitium aut notarum inuersione, aut confusione commissum est, vt scriptum fuerit.* CD *quas notas ignarus numeri designati aut dissoluerit, aut transpositione vitiosè auxerit. Sunt enim ex ratione* Geographica, *inter vtramque stadia.* CCCC. M.P.LI. C

A Syracusis Pachyno stadia CCCXX. M.P.XL.

sic enim scribendum est pro eo, quod mendosum erat stadia CCCC.

A Agrigento Lilybæo stadia CCL. *Hic numerus admodum diminutus est; scribendum namque erat: stadia* DCLVI. M.P.LXXXII.

A Lilybæo ad insulam Maretimam, (ea olim Hieronesus *vocabatur) stadia* CCC. M.P.XXXII.

A Maretima siue Hieroneso, traiectus ad Mercurij promontorium Africæ stadia DCC. M.P.LXXIIX.

Eandem diligentiam in ceteris, quæ de Sicilia in Itinerario illo enumerantur locis, præstare satis anxiè conati sumus, sed deterrebat nominum, quæ obrepserat, barbaries, & quod vnicum tantum exemplar haberemus, ita vt ab omni collatione excluderemur, adhæc notarum in numeris aut transpositio, aut deprauatio. Nunc & Itinerarij illius Antonini Augusti melior exstat Parisiensis editio Christophori Longolij, & Simleri Basiliensis: & optima in vbijs Coloniæ Hieronymi Suritæ Cæsaraugustani hominis doctissimi nuper exijt editio. D

ΣΥΡΑΚΟ-

A

ΣΥΡΑΚοΣΙΩΝ.

SYRACVSAE

Corinthiorum Colonia. Quattuor eius vrbis valles. Reges quot.

VIA ordo seriesque Historiæ postulat, vt de Syracusis vrbe non solum totius Siciliæ principe, sed & Metropoli atque inter Orbis vrbes celeberrima dicamus; hoc prius exponẽdum
B erit, à quibus initijs & à quibus colonis frequẽtata in tantam pomerij amplitudinẽ creuerit, vt nõ modo maxima, sed & pulcherrima, quattuor simul vrbes, triplici muro, totidẽ arcibus, portubusq; duobus inclusas, ambitu triginta passuũ millia, imperio autẽ totã quasi Siciliam amplecteretur. Ipsius Reipublicæ status admodũ inconstans fuit, & ad frequentẽ conuersionem cum magna ciuitatis perturbatione præceps. Ab initio namque sub legibus, & institutis Doricorum & vnius imperio adoleuit : post *Archiæ* mortem sub optimatum gubernatione aliquandiu floruit: donec ad statum popularem seditionibus, discordijs ciuilibus & factionibus semper irrequietum prolapsa iusto tandem Gelo-
C nis imperio recrearetur. Mox iniusta aliquot tyrrannorum dominatione, audacia, & libidine vexati ciues, asserta tandem armis & legibus, libertate tyrannidẽ expulerunt. Sequuta deinde iterum est optimatium administratio, quorũ prudentia, & fortitudine difficillimis temporibus respublia conseruata est, & affectata armis Atheniensium dominatio fortiter repulsa. Cæterum quum plebs (vti ferè solet) post victoriam impotentius iterum insolesceret, factionibus & partium studijs, tum etiam petalismo † optimum quemque ciuitate eijceret, armisque Punicis ob discordiam intestinã lacesseretur, vsus ea occasione artibusque suis Dionysius, rempublicam inuadens, eandem annis duodequadraginta tenuit.
D Eo sublato filius regnum paternum armis occupat. Huius potentiam Dio Syracusanus labefactauit; Timoleon Corinthius, restituta Syracusanis libertate, euertit. Nec hic status vltra vicesimum annum diuturnus fuit. dum namque vim externam discordijs iterum ciuilibus fessi depellere, sed frustra, conantur, domestica iterũ dominatione per Agathoclem opprimuntur. cuius fortuna, vt frequenter variabat, ita Reipublicæ statum percellebat, aut sedabat. Eo defuncto quũ Pyrrhum Epirotarum regem Syracusani domestica clade perculsi, contra Pœnos sollicitassent, atque is Romanorum bello oppressus Syracusanos deserere cogeretur, Hieroni secundo vltrò sese dediderunt, sub cuius imperio, & societate

SYRACVSANORVM *Respublica.*

† Hoc est, ostracismo cũ folijs oleæ quod etiam testularum fiebat suffragijs. Vide *inf. pa. 23. a.*

societate,amicitiaq; Populi Romani Syracusana Respublica multis antea malis fessa nonnihil respirauit,donec Hierone mortuo Hieronymus eiusdem nepos,qui successerat in tyrannidem prolapsus,& ad Pœnorum amicitiam procliuis, suorum insidiis opprimeretur. Quum etenim ab istius morte Respublica denuo factionibus laboraret, & Syracusani ad Pœnorum sese societatem inclinarent,vrbe tandem à M. Marcello expugnata,Romanorum deinde legibus & magistratui parere coacti sunt. atque hæc paucis de Reipublicæ istius conuersione hic præfari visum est; quò tot mutationum & turbarum caussæ intelligerentur. Sequitur nunc vt de vrbis ipsius origine, & situ agamus; a tenuibus namque progressa initiis in magnam amplitudinem extensa est. Prima vrbis pars peninsula erat,quæ à prima origine,à similitudine balnearum *Omothermon* dicebatur. eam AEtoli ex Ortygia profecti, mortalium primi incoluerunt,vocaruntq: Ortygiam, vel ab ipsorum patria, vel à Diana, quæ & ipsa *Ortygia* ab vna Cycladum cognominabatur: Dianæ namque hanc peninsulam antiquitas consecrauerat. Post hæc Siculi expulsis AEtolis, quum locum hunc construendæ vrbi peropportunum obseruassent,(aggere enim angusto veluti ceruice quadam continenti adhærens,sexcentorum ferè passuum ambitu comprehendebatur) mœnia loco tutissimo, & quem pauci defendere possent, circumducere placuit. Portus verò duos inæquales habebat,maior orientem,minor occidentem respiciebat. Maior ad mare Ionium quingentos passus patebat: coarctabantur eius fauces tum Plemmyrio promontorio è regione vrbis sito,tum & insula *Plemmyria*, ita vt centum ferè passuum angustiis clauderentur:portus autem ipse in latitudinem duobus passuum millibus,in ambitu verò quinque patebat. in huius portus sinum *Anapus* fluuius ingenti & perpetuo alueo influebat, sinistra vinetis & oliuetis vestiebatur, dextera fonte *Arethusa* apud antiquitatem celeberrimo alluebatur. Fons enim ille mediis è saxis ac specu exundans,magnos in mare fluctus prouoluebat. Auctores tradunt *Alphæum* Arcadiæ fluuium iuxta Cyllenen Eleorum nauale in mare irrumpere, atque mare Ionium per quingenta passuũ millia subtermeare, & ex hoc fonte iterum erumpere atque id multis & verisimilibus argumentis affirmare cõtendunt. *Arethusa* verò aquas habuit crassas salsioresque, & proinde potui insuaues, plenissimas tamen piscium,quos,quòd Dianæ sacri essent: religio erat violare.atque hinc varia numismata cum Arethusæ capite piscibus circumdato inter Syracusana spectari credibile est. Prodit Diodorus obseruatum etiam illos, qui belli tempore eos pisces comedere ausi fuissent,variis calamitatibus oppressos infelicem habuisse exitum.

Portus minor,qui Occidentem respiciebat, marmoreũ vndiq; sinum fundumque

SYRACVSARVM origo & situs. ORTYGIA. ARETHVSA FONS. ALPHAEVS FL. *Numismata Syracusarũ.*

A B C D

A fundumque quadratis ac prægrādibus lapidibus magna arte substratum habebat. Is sinistra sui parte *Ortygiam*, dextera *Acradinam* respiciebat. ex vtroque latere turres assurgebant, expugnatu perquàm difficiles. Hac in regione duæ ædes sacræ erant, quarum vna *Dianæ* dicata, quam præcipuè colebant ab initio huc translati Corinthij. Atque adeò totam *Syracusarum* vrbem Dianæ sacram, eiusque sedem fuisse quidam monimentis testatum reliquerunt. Altera ædes ante Dianæ aduentum *Mineruæ* sacra fuit, ad cuius verticem Mineruæ scutum ex ære inauratum fulgebat: ita vt eminùs à nauigantibus ex mari conspiceretur. Qui verò è portu Syracusano soluerant, quum primum illud amplius oculis B assequi non poterant, scyphum fictilem, quem à Deorum ara iuxta Iouis Olympij fanum extra muros sita, consultò acceperant, melle, thure, aromatibus, floribusq; repletū in Neptuni & Mineruæ honorē in mare effundebant, peractoque voto nauigationis cursum læti prosequebantur. Atq; ea pars vrbis quæ antea, vti iā *Ortygiæ* nomē habebat, posteaquam exsuperāte mari abrupto Isthmo insula est facta, *Nasos* græcè, latinis insula vocata est, & reliquis partibus *Acradinæ* præcipuè angusto ponte adiuncta. Ad angustias vtriusq; portus postea arx Dionysij Senioris extructa; atq; à Timoleonte, vt Tyrannorū sedē euerteret, iterum excisa fuit. Eadem in arce monetæ officina erat, & arcus marmoreus in honorē Ti- C moleontis, cui hoc Epigramma inscriptum fuisse auctores aliquot prodiderunt TYRANNIDIS EVERSORI. In eiusdem arcis ruinis Hiero iunior regiā extruxit, qua deinceps Prætores Romani pro prætorio vsi sunt.

NASOS *Syracusarum Pars.*

Altera vrbs quòd in summo vertice, qui insulam muniebat, sita esset *Acradina* vocabatur. Hæc post Corinthiorū, de quo paulò pòst dicturi sumus, aduentū ob populi frequentiam, quæ Insulæ angustiis contineri non poterat, Ortygiæ accessit. In ea forum maximum, pulcherrimæ porticus, ornatissimum Prytanæium, tum & amplissima erat Curia & templum *Iouis Olympij* ab Hierone iuniore extructum, ceteræ vrbis istius partes vna via lata ac perpetua, multisq; aliis transuersis diuisę; pri- D uatis ædificiis continebantur, Erat in eodem templo Iouis Imperatoris simulachrum, quod Græci *Vrion* vocabant: vnum è tribus in Orbe terrarum Iouis Imperatoris signis vno in genere pulcherrimè factis. Sphæra quoque solis ænea, quæ cæli, siderumq; conuersiones cum ventorum ratione explicabat, ea in parte vrbis erecta erat. Hanc vrbem ceteris munitiorem ampliorem que, & veluti ex pluribus compositam fuisse vrbibus auctores produnt, & ipse loci situs testatur. Mari enim ab Oriente & Meridie alluebatur, reliquæ partes firmissimis vndique muris cingebantur. Versus Septemtrionem in extrema vrbis parte *Galeagra*, turris Trogilorum portui & portæ imminebat; qua Leontinos respicie-

ACRADINA.

 bat

† *Plut. in Periclis vita. Calius Rodig. lib. 20. cap. 6 & lib. 25. c. 21.* *Latumiæ Syracusanæ.*

bat, regio erat *Hecatompedon* † Plutarcho vocata. Erant in ea & Latumiæ, hæ erant fossæ subterraneæ varijs anfractibus excauatæ, e quibus ad vrbem exstruendam lapides petebantur, quibus postea reges & Tyranni pro carcere vsi sunt. erat & specus ex viuo lapide, in qua *Echo*, non modò editæ claræque vocis, sed summissæ quoque, neque id natura, vt alibi, sed arte certa, responsa referebat. A

TYCHE.

Tertia Syracusarum vrbs quòd in ea parte *Fortunæ* fanum antiquum fuisset, *Tyche* nominata est, in hac gymnasium amplissimũ erat, & complures ædes sacræ colebaturq́; ea pars vrbis, & habitabatur frequentissimè. Acradinæ ab Occidente cõnexa erat muro è quadratis maximisque lapidibus post Thrasybuli eiectionem circumsepta. Sita erat in mole paulatim accliui, vndique præcisa, tota lapidosa atque aspera. In eius vertice locus eminens, vndique præruptus, atque vnico tantũ aditu patens, *Epipolæ* Græcis, quòd supra reliquas vrbis partes emineret, cognominatus est. in eius crepidine arx *Labdalus*, alijs *Hexapylon* dicta, ex quadrato saxo miro artificio exstructa erat. Supra Epipolas ac Labdalum stadijs circiter duobus versus Occidentem tumulus erat vndiq; præruptus *Eurielus*, supra quem quattuor ferè passuum millibus arduus mons præcipiti iugo erat, cuius vertex *Lepas* appellabatur. Via verò Leontina ab Epipolis mille prope passibus locus erat, qui *Leon* dicebatur. B

EPIPOLAE.

Hac in vrbe Fortunæ templum à Timoleonte post tyrannidem eiectam magnificentissime exstructum fuerat, quumque propter situm aquarum indiga esset, varijs aquęductibus excitatis, huic malo prouisum fuit, quorũ tubos Athenienses, quum vrbem obsiderent, vt potus inopia Syracusanos ad deditionem compellerent, inciderunt. Ad *Agragianas* huius vrbis portas Archimedis † sepulchrum, atque aliorum complurium tumuli fuerunt; quibus vicinum fuit oppidulum suburbanum *Syca* appellatum. C

† *De quo à se reperto mirè gloriatur Cicero Tuscul. V. Vide I. Scheyky Præmissa in Face Critica.*

NEAPOLIS SYRACVSANA.

Quarta vrbs, quia postremà ædificata fuerat, *Neapolis* appellata: hæc à Septemtrione Tychen, ab Oriente Acradinã habebat. In hac theatrum erat ex viuo saxo maximum, omniumque in Sicilia pulcherrimum, nec longè à theatro *Amphitheatrum* singulari architecturæ magnificentia insigne. Præterea duo templa egregia, *Cereris* vnum, alterum *Liberæ*, signumque Apollinis, qui *Temenites* vocabatur, pulcherrimum ac maximum. Portæ item *Menetides*, quæ Anapum fluuium respiciebant, extra eas palus Lysimelia, cuius vaporibus tota Syracusarum vrbs & præcipuè ea in parte cælum inficiebatur. Hinc ad fluuium Anapum, & Olympicum vsque via erat magnis & quadratis saxis constrata. Anapo fluuio supra duo ferè millia passuum à portu maiore *Cyane* fons, tantæ profunditatis, vt eam nullo perpendiculo quis metiri posset, aquas suas commiscet. D

Cyane, fons mirandus. Plinius lib. III. c. VIII.

A misceт. Fontem ea esse natura, vt crescente Luna, accrescat, decrescente, aquis minuatur, ab antiquitate proditum est, quod & nostro sæculo æquales confirmant. Eundem *Proserpinæ* sacrum fuisse obseruo, festosque dies magno virorum mulierumq; conuentu ibidem celebratos. Ab Anapo occidentem versus exiguo in tumulo *Polychnia* erat, in qua velut loco idoneo & munito Athenienses olim, postea Romani ad obsidionis commoditatem castra ponere consueuerant. Eodem in tumulo templum erat *Iouis Olympij* celeberrimum, & oppidum Olympicum, nec procul illinc Acarnania oppidulum, inde Pachynum versus longum promontorium, vlterius ad sex millia passuum Cacypàris fluuij ostium sequitur. Mox *Erineus* siue *Orinus* fluuius (variant enim B auctores) in mare sese exonerat, & Asinarus victoria contra Athenienses ad eius ripam à Syracusanis parta nobilis. nec aliter eius victoria festum diem vicesimum quintum Carni mensis (qui Latinorum Maio respondet) Syracusani quotannis celebrabant, quàm Romani funestum illum, à clade Alliensi ad Alliam fluuium à Gallis Senonibus paulò pòst xv. Kal. Sextilibus accepta, vt nefastum exsecrati sunt. Recensuimus itaque ex nostra descriptione vrbem non modò maximam, sed & pulcherrimam, eandem vt opibus, militia & Imperio, legibus & institutis olim clarissimam, ita etiam doctissimam, & compluribus in quolibet doctrinarum genere viris ornatissimam ex ordine prosequuturi sumus, auspicaturi ab primis colonis, ex iis, qui eandem condiderunt. C

Carnus mensis Syracus.

Alliensis clades Rom.

Agebatur annus Olympiadis vndecimæ secundus, quũ *Archias* è gente Heraclidarum, Corinthi opum & potestatis licentia dominaretur. Is amoris impotentia in Actæonem Melissi filium adolescentem forma & pudicitia gratiosum exarserat. Eum spe ac pretio pellicere adortus, vbi omnia suæ libidini obsepta clausaque expiriretur, ad crudelem superbamque vim animum conuertit. Seruorum satellitio stipatus Melissi domum inuadit, filium eius Actæonem ad stuprum rapere conatur, obnititur pater, inter colluctantium manus Actęon violentia laceratus expirat. Hinc Melissus furore amens cruentum filij corpus ostentat populo, scelus Archiæ, pueri infelicem formam, patris necessitatem orbus deplorat. nequicquam tamen ob Archiæ potentiam quiritatus, occasionem Isthmicorum (qui in honorẽ Neptuni frequentissimo totius Græciæ conuentu celebrabantur) ludorum expectat: ibi tum furoris impotentia victus ædem Neptuni conscendit: populo Corinthiorũ, atque ipsi Archiæ diras imprecatus se præcipitat, exaudiit Neptunus, sequiturque graue tẽpus & annus vrbi agrisq; pestilens, nec hominibus magis, quàm pecori exitiosus, & vulgabatur contagio morbus. Consultum de remedio Apollinis oraculum, respondit, numinis iram de insontis pueri D

Archias Syracusarum tyrannus, & conditor.

Isthmici ludi Græcia.

nece esse expiandam. Mox Archias quum se tantæ calamitatis culpam sustinere, suorumque ciuium oculis signari videret, numinis quoque vltioni cedendum ratus, fugæ consilium concipit, colonos maximo numero ex Corinthiis, Doriensibus, ac Teneo Corinthiorum vt externas secum quærerent sedes adscribit: vt ne quid inauguratò aggrederentur, cum placuisset de loco Apollinem consulere ita respõsum est: A

Trinacriam supra medio iacet insula ponto
Ortygiam dixêre, vbi cana fluenta refundit
Alphæus pulchræ sese immiscens Arethusæ.

Authores habeo qui referant, quum sub idem ferè tempus, Myscellus quidam genere Achiuus, qui Crotonem coloniam in Italiam deduxit, de vrbe condenda Apollinem consuleret, atque vterque, antequam oraculum proderetur, rogatus esset, opesnè an salubritatem expeterent? *Archiam* opes, *Miscellum* incolumitatem petiisse, & vtrumque voti compotem esse factum: *Syracusas* enim opulentia, *Crotoniatas* corporis salubritate floruisse. Sequutus itaque Apollinis oraculum Archias colonorum frequentiam secum deducens *Ortygiam* tunc quidem Insulam, postea tenui isthmo continenti adiunctam appulit. Siculisque ibidem prœlio victis & ad mediterranea profligatis, in condenda, munienda, ampliandaq; vrbe Syracusarum totus incubuit, quam postquam per aliquot annos felici progressu optimis legibus atque institutis firmasset, duabus ex vxore filiabus *Ortygia* & *Syracusa* susceptis, à Telepho, cui adolescentulo stuprum intulerat, & à classis suæ Præfecto per fraudem interemtus est. Post Archiæ cædem vrbs maxima statim incrementa tam ex ipsius agri felicitate, quàm portuum commoditate accepit: floruitq; in optimatũ statu plurimis ea respublica viris, & dignitate & belli gloria claris cõspicua: vsqueadeo vt Syracusani ipsorum auspiciis populos finitimos suæ potestati subiicerent, plurimosque barbarorum seruitute oppressos in libertatem vindicarent. Quumque è quattuor illis vrbis Syracusanæ partibus sola *Ortygia* per id tempus incoleretur, affluente in dies, vt fit in Republica bene constituta, multitudine aliis atque aliis subinde partibus Pomerium auctum est: creuitq; vel ab ipso statim initio vrbs eò potentiæ, vt intra breue tempus quattuor vrbes in Sicilia Syracusani condiderint, *Acras* videlicet niuosis in montibus ad Anapi fluuij fontes septuagesimo post conditas Syracusas anno; *Casmenas* in planicie nonagesimo, *Camarinam* ad littus meridionale centesimo decimo, *Ennam* quoque in mediterraneis insulæ ipsoque veluti vmbilico anno septuagesimo primo. Ab optimatum quem diximus statu, Syracusanorum respublica ad popularem, à populari ad † plebeium conuersa est. Nam quum Tyndaridis vnius ex optimatibus opes,

SYRACVSAE conditæ.

B

C

D

† imo ad vnius imperiũ, hoc est Monarchiã, vt seq. pag.

A opes, & nimia popularitas affectatæ tyrannidis crimine, aut certè suspitione tenerentur, legem Optimates tulerunt, quam ab Oliuæ folio Petalismum vocarunt: hac cauebatur, vt eius, qui regnum affectasset, nomen Oliuæ folio inscriberetur, eidemque traderetur, atque hinc intelligeret exsilium sibi per quinquennium esse indictum. Ea lege multi deinceps Optimatum odio & inuidia expulsi sunt, ita vt is ordo eiusque auctoritas multum imminueretur, & Reipublicæ status tandem ad plebeium, inde ad vnius imperium, vti fieri solet, conuersus sit. Orta namque de Iouis Olympij sacerdotio, quod vnum ex annuis magistratibus apud Syracusanos fuit, contentione, quum quidam ex ordine patricio, qui
B Gamori vocabantur, eum magistratum impotentius ambirent & per tumultum in ea contentione à plebe & seruis, qui Cyllirij vocabantur, coniuratione facta eiecti, in Casmenam vrbem secessissent, *Gelo* Dinomenis filius, qui tunc apud Gelenses rerum potiebatur, à Gamoris in auxilium euocatus magna militum manu coacta, eos ab vrbe Casmena Syracusas reduxit plebe & seruis in potestatem redactis, quo beneficio ita vniuersos sibi demeruit, vt Syracusani se, fortunas suas, ipsamq; adeò vrbem Geloni ad se venienti haud inuiti permiserint, dediderintque. Atque ea ratione Gelo primus omnium regnum Syracusanum adeptus est Olympiadis septuagesimæ secundæ anno secundo, quo tempore Da-
C maratam Theronis Agrigentinorum Tyranni filiam in vxorem duxit: Gelam verò Hieroni fratri possidendam reliquit. Quumque per annos septem legibus & institutis Syracusanorum rempublicam firmasset, opera quoque publica quamplurima exstruxisset, graui morbo correptus, cum hæredem non haberet, Hieroni fratri à se natu maximo regnum Syracusarum consensu populi anno tertio Olympiadis septuagesimæ quintæ tradidit. Iniusta Hieronis potentia atque auaritia initio vexata est Respublica, eiusdemque tyrannide Thrasybulus & Polyzelus fratres ipsius Syracusis eessêre. Sed postquam is in grauem morbum incidisset, consuetudine * Simonidis, Pindari, & Bacchylidis Poëtarum
D admodum familiariter vsus, mores in melius mutauit. Frequenti enim & assidua virorum illorum consuetudine rerum plurimarum cognitionem adeptus, postea à liberalitate & benignitate commendatus est, animúmque verè generosum & liberalé sumpsit, pietateq; erga fratres vsus, frequentique victoria contra hostes potitus, quum vndecim annos & menses octo regnasset, fato functus Thrasybulum fratrem successorem habuit anno secundo Olympiadis septuagesimæ octauæ. Huius Thrasybuli libidine, crudelitate & audacia vexati ciues, arma pro libertate sumpsêre coactisque quindecim hominum millibus eam vrbis partem, quæ *Tycha* vocabatur, occuparant. Thrasybulus autem Acradina & Naso

πεταλισμός.

GELO PRIMVS SYRACVSARVM REX.

HIERO II. *Syracusarum rex.*

* *De trib. his Lyricis poetis vide Fuluium Vrsinum in fragmentis.*

THRASYBVLVS *tyrannus.*

Thrasybulus Syracusis pellitur.

ALTERA CONVERSIO Reipublicæ Syracusanæ.

† Νῆσος *Doricè Nasos, insula.*

Naso aliis duabus vrbis partibus communitis, Syracusanos frequētibus A excursionibus lacessebat. Syracusani verò quo se à Thrasybuli tyrannide liberarent, auxilia ab Agrigentinis, Gelensibus, Selinuntiis, & Himerensibus petunt, quorum auxiliis adiuti aliquoties cum Thrasybulo manus, sed dubio Marte, conseruêre, extremo tandem prælio victores Thrasybulū expellunt, qui Siciliā excedens desperato reditu, reliquum ætatis Locris priuatus transegit. Ab eo tempore Syracusani per annos sexaginta vsque ad Dionysij tyrannidem libertate vsi, *Ioui Eleutherio* siue liberatori colosseam statuam erigunt; decernuntque ne quis nouus homo, aut ex iis, qui à Gelone in ciuitatem ad decem millia adscripti fuerant, honores caperet, qui dum se ab honorum communicatione con- B tumeliosè exclusos vident, arma capiunt. Acradinam & † Insulam siue Nason munitissimas vrbis partes occupant, variis inde præliis bellum protrahitur, donec Syracusani indigenæ magna & ingenti victoria contra inquilinos potiti, eosdem vrbe eiicerent. Et quò seditionum faces, & libertatis publicæ insidiatores vndique tollerentur, reliquæ quoque vrbes exemplum Syracusanorum secutæ quoscunque ab Hierone in ciuium numerum ascitos in exilium cogunt, exules verò per Hieronis tyrannidem vrbe expulsos reuocant, atque eo potissimùm facto Siciliam ad tranquillitatem & pacem componunt. Cæterum quia Siculi à Græcis ex maritimis vrbibus profligati mediterranea Siciliæ loca inco- C lebant, hi & proprios reges & rempublicā habebant, & inter hos præcipui nominis principem *Ducetium* Neetinum opibus, & rerum gestarum gloria nobilem. Is *Ennam* Græcorum vrbem principe eius per dolum necato, occupat: inde in Agrigentinos excursionem facit, & Motyam vi capit. Qua re cognita Syracusani eiusdem vires iam nimium inualescentes, repressuri, Bolconem cum exercitu contra Ducetium mittunt, quem prælio superatum perduellionis reum agunt; Et sanè hærebat in culpa Bolco, exercitum namque suum donis à Ducetio corruptus prodiderat, hinc capitis accersitus damnatur, summissusque alius pro Bolcone dux cum Ducetio congressus eundem profligatum in fugam cogit, D vestigijsque fugientium non sine magna strage insistit. Fractus ea clade Ducetius, atque à suis desertus, capto à necessitate consilio, noctu Syracusas properat, ibi in foro ante aras prostratus, mox supplex ad senatum accedens seipsum cum vniuersa Siculorum regione in Syracusanorum potestatem dedit. Populus rei nouitate permotus ad concionem vocatur, ibi variantibus sententijs plebs de eo tanquam hoste supplicium sumendū decernit. Optimates verò & proceres Ducetio supplici & ludibrijs fortunæ proiecto parcendum censent. Sequitur procerum iudiciū populus, relegatusque Corinthum Ducetius priuatus ibidem reliquum

DVCETIVS Princeps siculorum.

BELLVM siculū cum Ducetio.

Ducetius regno exutus exsulat.

A reliquum vitæ peracturus. Hinc Agrigentini Syracusanis infensi, quòd communi hosti pepercissent, bellum ijsdem mouent, hac occasione & reliquæ Græcaniæ originis in Sicilia ciuitates in factiones & partiū studia distractæ sunt, congressisque prælio inter se ad Himeram fluuium Syracusanis & Agrigentinis dubio aliquamdiu marte certatum est, tandem Syracusanus victor Agrigentinos ad pacis leges compellit. Per id tempus turbatis Siciliæ rebus, Ducetius à Corintho reuersus postquam *Collatinam coloniam* condidisset, regnumque Siciliæ vtcunque recreasset, necdum composito tumultu, morbo correptus interijt. Mortuo Ducetio pace cum Agrigentinis facta, & fœdere, quod cum Carthaginiensibus Gelo percusserat, inuiolato, Syracusæ facile principem locum in Sicilia tenebant. Atque eæ iam Syracusanorū opes erant, ea imperij potestas, vt non solùm Græcorum, sed & Siculorum vrbibus, excepta Trinacria, imperarent. TRINACIA Sicularum vrbiū ea tempestate princeps, & quasi regia opere præsidioque munitissima, ciuibus quoque virtute, ingenio ac opulentia præstantissimis referta florebat, eam Syracusani, vt potentiæ suæ æmulam, & de Siculorum imperio vindicando cogitantem, aut in potestatem redigendam, aut penitus delendam decernunt, conscriptis itaque vndique copijs, habitoque delectu acerrimo in *Trinaciam* vim omnem & apparatum belli mouent. Trinacini strenuè pro aris & focis pugnaturi animos sumunt, Syracusanis occurrunt: vincuntur tamen, sed tanta etiā in victis pertinacia fuit, vt quem † quisque viuus pugnando locum cepisset, eum amissa vita corpore tegeret, senes etiam ne viui in hostium potestatem venirent, sibi manus intulerunt. Trinacinorum exercitu ad internecionem deleto, Syracusani vrbem solo æquari iubent, plebem & reliquos omnes in vrbe captos ad seruitutem vendunt, prædam selectiorem Delphos ad Apollinem, vt tantæ victoriæ auctorem, mittunt. Posthæc pacata iam omni, vti videbatur, Sicilia, subitò bellum inter *Syracusanos* & *Leontinos* exarsit. Syracusanorum partes vniuersæ Dorici nominis ciuitates excepta Camarina sequebantur, Leontinorum Chalcidicæ & Camarina. In Italia quoque Locri Syracusanis, Rhegini Leontinis studebant. Rhegini Leontinorum socij affinitatem prætexentes, Athenas legatos cum Gorgia oratore pro auxilijs mittunt, Syracusanorum superbiam accusantes, à quibus terra mariq; arcerentur. Decernunt Athenienses auxiliū viginti triremiū ducibus Lachete, & Charœade, idq; non tam necessitudinis affectu, quàm vt Peloponnenses frumentari ex insula prohiberent, simul spe Siciliam in ditionem suam redigendi. Postquam Atheniensium duces Rhegium appulissent, dum adiunctis sibi sociorum copijs ad bellum se comparant, æstas transit. Interim Athenienses domi graui peste affligútur Qui

Marginal notes: COLLATINA COLONIA. — TRINACIA. — BELLVM TRINACINVM. — † Sallustianum. — BELLVM LEONTINVM. — ATHENIENSIVM in Siciliam aduentus.

Margin letters: B (at "bus Gelo"), C (at "pro aris"), D (at "bantur").

verò in Sicilia erant Athenienses, ne ocio vires torpescerent, accitis domo socijs, AEolias insulas inuadunt, cumque vrbibus potiri nequirent, perpopulatis insulis Rhegium reuertuntur. AEstate insequente Charœadas Atheniensiū Dux à Syracusanis in prælio occiditur. Laches autem, penes quem classis imperium erat, Mylas Messanensium oppidum cum duobus cohortibus in deditionem recipit, paullò pòst ipsam Messanam occupat. Interea Athenienses à socijs persuasi maiori auxilio contra Syracusanorum vires opus esse, Pythodorum in locum Lachetis cum paucis nauibus submittunt: is Locros Syracusanorum socios temerè aggressus prælio vincitur. Syracusani inter hæc Messanā recipiunt, mox sociorum querelis incensi bellum contra Rheginos suscipiunt, sperantes ob infirmitatem classis Atheniensium se Rhegio facile potituros, coactisque in vnum & suis, & sociorum viribus, classem triginta nauium efficiunt, cum hac sexdecim Atheniensium, & octo Rheginorum aggrediuntur. Sed victi, & in fugam versi castra repetunt, postridie prælio redintegrato dubio Marte nec victi, nec victores discedūt. Messanenses sub hæc Naxum Chalcidicam, (Atheniensium hæc socia erat) oppugnantes, mille è suis interfectis, repelluntur. Messanensibus hac clade fractis, Athenienses rati vrbem facilè se expugnaturos, eandem terra per socios, mari per se oppugnant. sed Messanenses inter hæc vrbe egressi duce Demotele, cum Locrensibus socijs Leontinos inuadunt, agunt, ferunt, cædunt, donec ab Atheniensibus auxilium socijs ferentibus in vrbem rursus compellerentur. Ita postquam diu mutuis in se cladibus Siculi desæuijssent, tandem in vnū congregati inter se reconciliantur: Atheniensium verò classis domum reuertitur. sed duces ab infensa ciuitate tanquam muneribus corrupti exilio multati sunt: angebantur enim Athenienses spe sua frustrati, qua se Siciliam occasione bellorum intestinorum in suam potestatem redacturos impotentius sperauerant. Conuenerat in ea reconciliatione inter Siculos vt Syracusani Leontinos ciuitate donatos ciuium iure vti permitterent, Leontinumque vrbem municipium Syracusanum declararent. Ceterùm quum Leontini ægrè suis se sedibus expelli paterentur, nouum ob leges agrarias motum excitarunt. Ei occasioni Athenienses incumbentes Phæacem virum strenuum ad concitandos Leontinos, cæterosque Syracusanorum socios alienandos mittunt, vt tranquillum Reipublicæ statum iterum perturbaret. Is Camarinenses, & Agrigentinos in suam sententiam pertraxit. Gelenses autem & reliqui in fide persistunt, atque ea sociorum constantia Phæacis industria, simul & Atheniensium ambitio elusa est. Exarsit postea grauissimum & mutua clade partiumque studijs diuturnum inter Syracusanos & Athenienses bellum. Causam tanti motus *Segestani* & *Seli-*

Margin notes: Charœadas Dux Atheh. (beside "Charœadas") — FOEDVS LEONTINVM. (beside "municipium")

Right margin letters: A, B, C, D

A *Selinuntij* priuatis ex iniurijs ob quædam sponsalia,& agri limites depopulatos præbuerunt. Segestani victi à Selinuntijs Syracusanorum & Agrigentinorum auxilia, sed frustra, sollicitant. Mox & Pœnorũ opes nequidquam implorant, quare cum Leontinis exulibus societatem coëunt & Athenienses ad bellum Selinuntijs & Syracusanis mouendum per legatos, promissa magna vi auri & suo auxilio ad Siciliam occupandã, adiunctis etiam Catanensium precibus inuitant. Ceterùm cum in comitijs de bello contra Syracusanos suscipiendo ageretur, *Nicias* Nicerati filius virtute & auctoritate præcipuus bellum dissuasit, quod eo bello vires Atheniensium vix contra Spartanos per proximos aliquot annos (NICIAS *Nicerati F. Athen.*)
B pares attererentur exhaurirenturque: deterrebat adhoc quòd Carthaginienses eo sæculo terra & mari potentissimi Syracusanorũ opes, nedum totius Siciliæ vires inprosperè tentassent. Contra *Alcibiades*, vir, vti ingenij acerrimi, ita & facundiæ vehementissimæ populum diuersis rationibus ad bellum Syracusanum hortatur, fidei esse Atheniensium socios à seruitute asserere. Syracusanos quamuis alioqui potẽtissimos, Atheniensium tamen & sociorum, quos violauerant, viribus, & partium studijs impares fore. Classem itaque instruendam, & si copias in Siciliam pedestres mittant, eam facile cessuram. Accedebant adhæc legatorum, qui se ad mouendam commiserationem omni squaloris habitu deformauerant, (ALCIBIADES *Atheniensis.*)
C rant, preces & lacrymæ, nec parum valuit apud dominandi cupidos tot populorum idem precantium numerus. Classis igitur mittitur ingens centum triginta triremium, quinque millibus armatorum instructa: duces creati & simul missi *Nicias, Alcibiades* & *Lamachus*: tantisque viribus Sicilia repetitur, vt etiam ipsis, in quorum auxilium mittebantur, terrori essent. Breui pòst tempore reuocatur ad causam dicendam à ciuibus *Alcibiades*; *Nicias* verò & *Lamachus* duo prœlia pedestria secunda faciunt: munitionibus deinde circundatis, Syracusanos vrbi suę inclusos etiam maritimo commeatu intercludunt. Quibus rebus fracti Syracusani, auxiliũ à Lacedæmonijs, vel ipso Alcibiade, qui Spartæ metu legum (*Lamachus dux Athen. Bellum cum* ATHENIENSIBVS)
D exulabat, suadente, simul & à Corinthijs petiuerunt, & impetrarunt. Missus à Spartanis Gylippus rei militaris peritissimus; à Corinthijs verò, Python, cum auxiliaribus vterque copijs. Gylippus, audito genere belli, & inclinato iam statu, auxilijs partim in Græcia, partim in Sicilia conscriptis, oportuna bello loca occupat. duobus inde prælijs victus, tertiò feliciter congressus, occiso Lamacho hostes in fugam cõpulit, simul socios obsidione liberauit. Ceterùm quum Athenienses rem à bello terrestri in nauale transtulissent, Gylippus classem cum auxilijs accersit, quo cognito & ipsi Athenienses in locum amissi ducis *Demosthenem* & *Eurymedontem* cum supplemento copiarum mittunt. Peloponnesij (*Gylippus Lacedæmonius.*)

quoque communi ciuitatum decreto ingentia Syracuſanis auxilia miſere.ita vt quaſi tranſlato in Siciliã bello Peloponeſiaco ſummis ex vtraque parte viribus dimicaretur. Prima igitur congreſſione nauali Athenienſes victi,caſtriſq;exuti, omni publica ſimul ac priuata pecunia ſpoliantur. Su per hæc mala,quũ & terreſtri prælio inferiores eſſent,cenſuit Demoſthenes,vt dum res quamuis affectæ, nondum tamen perditæ eſſent, maturè è Sicilia decederent; neque enim in bello malè auſpicato diutius perſeuerandum eſſe;domi grauiora bella ſupereſſe,in quæ quidquid reliquum erat apparatus,reſeruandum. *Nicias* autem ſiue pudore rei malè geſtæ,ſeu metu ciuium ſuorum,vel impellente ſic fato, manere contendit. Ab aduerſa itaque prioris cladis procella, reuocatis ad ſpem ſecundioris prælij animis,nauale certamen inſtauratur,ſed inſcitia ducum,qui inter maris anguſtias tutius cum hoſte ſe congreſſuros ſperabant, Syracuſanos aggreſſi,impeditique inter ſe Athenienſes facile vincuntur. *Eurymedon* dux in prima acie fortiſſime dimicans cadit; triginta, quibus præfuerat, naues flammis iniectis incendio conſumſit. Ipſe quoque *Demoſthenes* & *Nicias* eodem prælio victi exercitum excurſionem facere iubent,tutiorem itinere terreſtri fugam rati. Ab his relictas centum triginta naues *Gylippus* occupat, ipſis deinde fugientibus inſtans, partim capit, partim cædit. *Demoſthenes* amiſſo exercitu ferro ſe à captiuitate & morte voluntaria vindicat.*Nicias* autem, ne Demoſthenis quidem exemplo vt ſibi conſuleret edoctus, cladem ſuorum etiam captiuitatis dedecore auxit. Quidam tradunt Demoſthenem & Niciam poſteaquam ſeſe dedidiſſent, populi Syracuſani iuſſu ad ſupplicium raptos atque interfectos. Variant alij. Hermocrati enim concione nondum dimiſſa ad eos occidendos digreſſo carceris cuſtodem occurriſſe,retuliſſeque Demoſthenem ac Niciam in carcere ſibi ipſis manus intuliſſe,mox eorumdem cadauera ad ludibriũ ante carcerem proiecta fuiſſe. Syracuſani ea victoria potiti mox popularem ſtatum pro Ariſtocratia ſiue optimatũ ſtatu arripiunt. ITA enim ferè comparatum eſt vt victoria libertatem, libertas licentiam pariat.iterum dum plebs belua „ multorum capitum,rationis & ſanioris conſilij expers,libertate & rebus „ proſperis inſolentiùs vtitur,ex nimia rurſus in ſeruitutẽ incidat, ac tandem eos tyrannos admittere cogatur, quibus ſe ſuamque rempublicam inconſideratiùs crediderat.Quod & Syracuſanis poſtea accidit, dum ab hoc populari ſtatu iterum in Dionyſij tyrannidem reciderunt. Poſt hæc Syracuſani Selinuntiorũ clade permoti, quam à Carthaginiẽſibus, qui Segeſtanis venerant auxilio, acceperant, Dioclem cum quatuor ſelectiſſimorum millibus contra Annibalem Giſconis filium, qui tunc Himeram vrbem oppugnabat, in auxilium eius vrbis mittunt. Verùm Annibal

Thucidides lib. VII. extremo, belli Peloponneſ. de hac cade copioſius.

TERTIA Reipublicæ Syracuſanæ conuerſio.

A Annibal Syracusanis magna clade affectis Himera † potitur. Hinc indignati Syracusani *Hermocratem* Petalismo vrbe expellunt. Is exul pro ca quæ tunc erat rerum ipsius fortuna quinque triremes ædificat, assumtis præterea exulibus Himereis reditum sibi in patriam conficere conatus, postquam se spe frustratũ videt, mediterranea Siciliæ petit, Selinuntem occupatam instaurat, Selinuntios per Siciliam dispersos reuocat, vrbem ipsam communit, quumque aduenas vndiq; reciperet, breui ad sex millium manum cogit, His copiis auctus Motyenses, Panormitanosque, qui Pænorum partes sequebantur, depopulatis eorum agris congredi ausos prælio superat, socios tuetur, hostes vbique infestat. Intellecta Her-

† quam & euertit. vt refert Fazell. Decade I. lib. 9. Hermocrates ostracismo pulsus Thucyd. lib. VIII.

B mocratis virtute, rebusque ab ipso in exilio gestis, Syracusanos pænitentia subit, quòd virum egregium nihil commeritũ eiecissent. Ipse autem per amicos de ciuium suorum pænitentia certior factus, quo magis sibi eos demereretur, ossa eorum, qui ad Himeram duce Diocle contra Carthaginienses pugnantes conciderant, quàm potuit diligentissimè collecta ornataque curribus imposita Syracusas remittit; quanquam ne sic quidem reditum impetrare potuit. Verebantur enim Syracusani ne vir ingentis animi atque audaciæ dominatum patriæ occuparet. Hermocrates dum se non admitti videt, retrò ad Selinuntios abit, paullò pòst ab amicis clam reuocatus noctu Syracusas profectus Acradinam intrat,

HERMOCRATIS CAEDES.

C Recognita Syracusani in foro conglobati Hermocratẽ cùm maxima sociorum parte interficiunt, reliquos verò conscios exilio damnant, pauci tamen aliquot amicorum operâ exitio subtracti, & inter eos Dionysius, qui postea tyrannidem occupauit. Syracusani interea inualescentem Carthaginiensium potentiam metuentes legatos Carthaginem mittunt de bello sibi illato conquerentes, postulantesque vt deinceps ab armis discedere vellent. respondẽt Carthaginienses ambiguè. Bellum interim summa vi parant, duces deligunt Annibalem Selinuntis Himeræq; excidio illustrem, & Himilconem Hannonis filium, militem ex Hispania Africa, Italia mercede conducunt. quadraginta triremes in Siciliam ad

BELLVM cũ Carthaginiensibus.

D explorandum insulæ aditum dimittunt. Verum Syracusani cum pari triremium numero occurrentes, graui prælio Carthaginienses superant, naues quindecim capiunt. Nihil ea clade deterriti Carthaginienses Siciliã cum maiori atque instructiori classe, in qua præter triremes mille naues onerariæ fuêre, repetunt. Agrigentum florentissimam Siciliæ vrbem obsidione cingunt. Syracusani veluti ad commune incendium restinguendum militem vndique cogunt, accitis & sociorum auxiliis vniuersis copiis *Daphnæum* præficiunt, ac statim in hostem ducere iubent. Himilco Carthaginiensium dux audito tanto hostium apparatu, quadraginta millia armatorum obuiam Syracusanis mittit. iam Himeram

Agrigentũ Carthaginienses obsident, & capiunt Daphnæus Dux Syrac.

fluuium Syracuſanus traiecerat, cũ ſubitò hoſtis apparet. nec quicquam A
cunctati Syracuſani hoſtem inuadunt: prælium cruentũ, & anceps committitur. ſed vincit tandem Syracuſanus, hoſtibuſq; ad ſex millia prælio interfectis, reliquum exercitum turpi fuga diſperſum nõ ſine pari ſtrage inſequitur. Daphnæus vbi & ſuos vndique diſperſos in perſequendo hoſte nullo ordine ferri videt, veritus ne idem ſibi quod Diocli ad Himeram acciderat, eueniret, receptui canit, collectiſque ſuis, caſtra & ipſe ad Agrigentum locat: concurrentibuſque eò Agrigentinis, Carthaginienſiũ caſtra vnà cum illis oppugnare aggreditur, ſed quum ſe fruſtra ob inſuperabilem caſtrorum munitionem laborare videret, incœpto deſtitit: interceptiſque vndiq; pabulatoribus Carthaginienſes ad ſummas B
anguſtias & inopiam adducit. Hinc Himilco rebus propè deſperatis per transfugam certior factus, Syracuſanos mari commeatum, & ſubſidia Agrigentinis aduehere, quadraginta triremes clã milite implet, incautiſque nauigantibus improuiſus occurrit, primo congreſſu octo naues longæ depreſſæ, reliquæ captæ, aut diſſipatæ. Agrigentini ea clade accepta conſternati commeatuque & externo milite deſtituti, tanquam rebus deploratis, vrbem fuga deſerunt, deſerta potitur hoſtis. Hinc diuulgato Agrigenti excidio, ex tota paſſim Sicilia Syracuſas migratur. Qui excidio ſupererant Agrigentini, apud commune ſociorum concilium duces ſuos accuſant, eorum perfidia patriam proditam; victoriam hoſtibus partam. C
Intererat concioni Dionyſius Hermocratis filius; is, occaſione accepta, duces apud populum viciſſim accuſat, illorum crudelitate & auaritia rempublicam hoſtibus proditã, ſocios deſertos, imperium Syracuſanum ad vltimũ prope exitium adductum vociferabatur; creandos eſſe alios, qui rempublicam collabentem & iam ruituram conſilio & fortitudine confirmare poſſint, in priores duces tanquam proditores vltima eſſe ſtatuenda. Dionyſius hac oratione, plebe quæ vel per ſe ducibus erat infenſiſſima, quò volebat, impulſa, Prætor ab illis cum aliquot aliis creatur. Mox plebem obſequio, milites munificentia ſibi concilians, effecit vt ipſe ſolus Imperator crearetur. quod vbi ſe aſſecutum D
videt, viamque ſibi iam ad Tyrannidem eſſe factam, militum ſtipendia duplicauit, exules & obæratos quoquo modo ſibi deuinxit: ac Piſiſtrati Athenienſiũ tyranni exemplo inſidias ſibi factas ſimulans, ſatellitium ſexcentorum militum ad corporis cuſtodiam à populo impetrauit. Hoc agmine, tum aliorum, quos præmiis ſibi conciliauerat, ſtipatus, tyrannidem occupat. Ita Syracuſani poſtquam à Thraſybuli eiectione per ſexaginta annos libertate potiti eſſent, in Dionyſij tyrannidem reciderunt. Dionyſius anno tertio Olympiadis nonageſimæ tertiæ; vrbis verò Romæ conditæ CCCXLVII. tyrannide ad hunc modum potitus,

Dionyſius Syracuſarũ ſolus dux.

QVARTA *Reipublicæ Syracuſanæ conuerſio.*

DIONYSII *Hermocratis tyrannis annis* 18.

primùm

A primùm præcipuos quosque Syracusanorum, qui eius se consiliis obiecerant, aut interficit, aut exilio multat. Hinc contra Carthaginienses varia fortuna bellum gerit, deinde & Syracusanorū pro libertate pugnantium arma expertus, post varias tandem clades, tum acceptas, tum illatas, eos sibi parere compulit, rebusque tam domi, quàm in reliqua Sicilia constitutis, armisq; in Italiam translatis, Rhegmos, Locrenses, Cauloniatas, atque alios Italiæ populos subegit, in quo tamen bello, præter omnium expectationem, clementissimè se gessit. Postquam autem per annos duodequadraginta tyrannide potitus, ne à sacris quidem manus abstinens, etiam pretiosissima quæque deorum dona è templis rapuisset, occupatam per scelus dominationem quasi iustam ac legitimā, adamantinis, vt ipse iactabat, vinculis colligatam hæreditatis loco, filio suo tradidit; qui luxu ac libidine diffluens, eandem euertit. Genus mortis ab auctoribus variè traditur. Quidam insidiis suorum interfectum produnt, alij veneno interceptum: sunt & qui subito gaudio enecatum scribant. Interea Hanno Carthaginiensis ea mortis occasione vsus, præcipuam Siciliæ partem occupat: cumque ingenti præda & rapinis ditatus, Carthaginē rediisset, affectati regni condemnatus, corpore prius variis suppliciis lacerato mutilatoque, in crucem agitur. Dionysio mortuo filius eius Dionysius natu maximus, militum fide & opera vsus tyrannidem occupat, pacem cum Carthaginiensibus facit, mox in omnis libidinis genus, tum superbiam & sæuitiam proiectus, ciues etiam suos omni contumeliarum genere vexare non destitit, donec victa tot tantisq; iniuriis ac conuersa in furorem ciuiū patientia, eosdem ad arma pro libertate sumenda, ad frangendam superbam ipsius dominationem perpelleret. Primum itaque arctissima ipsum obsidione in Acradina premunt. Inde conantem erumpere, multa cæde cladeq; affectum vrbe tandem expellunt. Dionysius Sicilia pulsus Locros calamitatis suæ etiam tum ignaros, neq; sinistri quicquā metuentes, occupat. cumque apud eosdem per sexennium stupris, ebrietate, rapinis, turpique dominationis licentia & sacrilegiis desæuiisset, per conspirationem tandem Locrensiū magna cum ignominia eiicitur: & à Syracusanis id temporis per factiones, & partium studia inter se dissentientibus iterū admittitur. Ceterùm postquam ciuiū in se animos officiis & humanitate tentasset (tantus erat tyrannidis metus, & ex metu odium) totus in barbarū & crudelem dominum generauit: vsqueadeo vt plurimi eius dominationem exosi, relicta patria externas sibi sedes quærentes, iuxta Cumerum promontorium, in littore maris Hadriatici Anconem coloniam cōdiderint. *Dion* tamen qui virtute & eruditione inter familiares Dionysij facilè præstabat, eundem ex affinitatis necessitudine sapientiæ præceptis, & *Platonis* contu-

B

C

D

DIONYSII tyranni mors.

Hanno Carthaginē in crucem actus.

DIONYSIVS SECVNDVS tyrannidem occupat annis XII.

ANCON Syracusanorum colonia.

DIO Syracusanus.

conturbinio in mentem meliorem inducere conabatur. Verum purpurati postquam Dionem altius in regis animum penetrare, tum ipsum Dionysium Platonis consuetudine ad sapientiam proficere, se autem vtpote turpitudinis tyrannicæ mancipia vilescere vident, apud faciles nimium & pronas ad deteriora Dionysij aures (quia virtutem & bonum alienum oderat) Dioni inuidiam mouere cœperunt; simul *Philistum* historicum ex Hadria, vbi iussu Dionysij senioris exulabat, reuocatum æmulum Dioni atque ipsi Platoni inducunt. Is postquam variis artibus in familiaritatem atq; animum tyranni se insinuasset, grauem Dioni de litterarum cum Carthaginiensibus commercio suspicionem per calumniam mouit. Hinc Dionysius, vt erat ingenio ad suspicionem atque inuidiā prono, *Dionem* fratremque ipsius *Megaclem* insidiis præoccupatos, ac cymbæ impositos, magna cum totius ciuitatis consternatione, in Peloponnesum mittit, atque ibi exulare iubet. Plato ubi doctrinam suam Dionysij quoque auribus, iam alienatis grauem sensit, sponte Athenas reuertitur. Ceterùm Dio posteaquam multorum animos partim virtute, partim calamitatis suæ commiseratione sibi conciliasset, patriæ liberandæ impetum sumit, & quum reditum per vim sibi aperire statuisset, consilium Eudemo & Timonidi sociis detegit. Conscensis itaque nauibus ægrè per aduersas tempestates ad Minoam, quæ tunc Carthaginiensium imperio tenebatur, exscensionē faciunt: quumque Paralius præsidij Carthaginiensium ibidem præfectus Dionem benignè excepisset, oportunè nunciatur Dionysium in socordiam & ignauiam prolapsum, cum totis copiis iuxta Cauloniatas otiari. Dio itaque oblata occasione feliciter vsurus mille militum citato agmine secum rapit, properanti vndique ex itinere à Gelensibus, Camarinæis, Agrigentinis, ceterisque mediterraneis vrbibus auxilia, vt Syracusanos à tyrannide liberarent ad viginti millia peditum, Dionis auspicia omnes secuti sese coniungunt. Cum primùm Dio cum exercitu in agro Syracusano apparuisset, tota sese vrbs in eius amplexus, vt in libertatis assertorē, obuiam effudit. eundemque paullò post cum magna omnium ordinum aggratulatione in Acradinam excipiunt. Dio accurata & ad tempus accommodata oratione, ciues ad seruitutem, in qua ab ignauo & voluptatibus eneruí tyranno oppressi iacerent, excutiendam, capto nunc per eius absentiam tempore, hortatus, Epipolas à Timocrate Dionysij præfecto desertas occupat: captiuos ibidem repertos liberat; delatorum turbam Prosagogidas vocatos, quos Dionysius vbique, vt rumores publicos ac liberos ciuium inter se questus explorarent, cœtibus coronisque colloquentium commiscuerat, vt tyrannidis ministros; & abiectissima mancipia virgis cæsos, pelle insuper detracta, trucidari iubet. Mox tota vrbe

Plato apud Dionysium tyrannum

Philistus historicus.

Dio Platonis amicus Dionisio pulso Syracusas occupat Xenophon in ...

Dio à Syracusanis gratanter accipitur.

A ta vrbe potitus, arcem, quæ in Insulæ angustijs valido præsidio instructa erat muro fortissimo, vt eruptionem & commeatum importandi potestatem arceret, vndique claudit. Dionysius interea apud Cauloniam de rebus à Dione gestis certior factus, cum octoginta nauium classe in Siciliam reuersus in arcem excipitur, inde pacis conditiones apud Dionem varia ad fallaciam arte vsus experitur, interim in Syracusanos spe pacis ociosos acerrimè erumpit. Dio autem fortiter & acriter tyranni impetum frangit; cæterùm dum incautius procurrit dextro brachio saucius, Timonidem Leucadium sibi surrogat: ipse equo vectus per totã vbique aciem adparet, ac ciuiũ suorum animos fiducia libertatis erectos vsque-
B adeo accendit, vt depulsi vndique, qui eruperant, Dionysij satellites profligarentur, contrucidatisq; vsque ad octingentos, cetera turba in arcem sese recipere cogeretur. Interea Dionysius callidis consilijs, & adulterinis Hipparini Dionis filij litteris, quibus patrem affectati, si Dionysium expelleret, regni insimulare videbatur, sinistram Syracusanis de Dione suspicionem inijcere moliebatur, tantumque ea fraude profecit, vt Heraclides collega Dioni daretur, & classis maritimę in Dionis contumeliã præfectus designaretur. Ceterùm Dio quamuis magnam ciuiũ à se alienationem partiumq; studia inualescere ob eam Dionysij prauitatem animaduerteret, priuata tamen sese vlciscendi occasione ob patriæ amorem
C neglecta cõtemptaque iniuria, cum populo & ipso Heraclide in gratiam rediji. Philistus interea classis Dionysianæ præfectus Syracusas appulit. ac dum Leontinos, qui à Dionysio defecerant, subita & inopinata vi intercipere conatur fortiter repulsus, ad naualem sese pugnam contra Heraclidem cõparat. cumque & Syracusani non mediocrem apparatum in procinctu haberent, cõcurritur. Philistus aliquamdiu victor, tandem Syracusanorum virtute superatus, vnà cum triremi fugiens, vt sese à captiuitatis ludibrio vindicaret, manu sua vsus mortẽ sibi consciuisse proditur. Non desunt tamen qui tradant, posteaquã Syracusani omni crudelitatis exemplo in eundem captiuum sæuijssent, obtruncari cadauer
D vnco per Acradinam tractum ac insepultũ in latrinas proiectum fuisse. Philistum vt acrem & diligentem virũ antiquitas commendat; eundem vt tyrannidis satellitem vituperat. Dionysium namque seniorem propinquitate contingebat, quumque familiarius & solutius cum matre tyranni, quàm regiam domum deceret, versatus, accusaretur, Dionysij crudelitatem metuens Hadriam in exilium concessit, atque ibi otiũ nactum duodecim *de Siciliæ rebus* libros, tum & de rebus sua & superiori etiam ætate in Assyria, AEgypto, & Libya gestis aliquot volumina, vt Thucydide multo inferiorem, ita aliquanto iucundiorem conscripsisse testatũ est: ab exilio à Dionysio iuniore purpuratorum suorum consilio

Philistus se ipse necat.

PHILISTVS *rerum sua ætate in Sicilia gestarum scriptor: de quo Diodor. Siculus & Photius, in Bibliothecis vterque Diod. Sicul. lib. XV. & Suidas.*

reuocatus, quod iam meminimus, ab eodem in dominationis societatem receptus, eiusdemque propugnator fuit, donec eo quem iam retulimus exitu tam calamitoso vitam finiret. Dionysius, vt erat in rebus aduersis animo proiectus, tanta suorũ clade, tum & ipsius Philisti calamitate fractus, quum nulla ipsi à Dione spes pacis, nisi libertatem Syracusanis arce demolita redderet, & ciuibus statuẽndi de se potestatẽ permitteret, ostenderetur; rebus desperatis Apollocratem filiũ arci præsidio reliquit: ipse noctu, vt Heraclidis stationem euaderet, elapsus ad Locros profugit. Dionis autem probitas & æquitas apud ciues iam licentia corruptos, & factionum partiumque studiis flagrantes suspicionẽ & odium pro gratia pepererat, nonnullis ad Heraclidẽ propensioribus, aliis agrariam ex Gyarte tyrannorum agro legẽ vt viritim plebi diuideretur postulantibus, quorum postulatis vt iniquis cum Dion obsisteret, Heraclidem cũ quattuor & viginti ex plebeiis, neglecto Dione, vt magistratum administrarent, ereant. Dion ciuium suorum ingratitudinem exsecratus, vnà cum tribus millibus stipendiariorum, quos secum è Peloponneso adduxerat, in Leontinos secessurus, bis à Syracusanorum incursu dum iter facit lacessitus, postquam eosdem acerrimè repulisset à Leontinis benignè exceptus, & omni officiorum genere affectus iure insuper hospitalitatis vnà cũ militibus donatus est. Sub hæc dum populus Syracusanus eiecto Dione tanquam de victo triumpharet, accusatoribusq; ipsius honores & magistratus daret, ac licentiæ dulcedine emollitus insolesceret, Nypsius cũ magna classe missus à Dionysio vt in arce obsessos commeatu & annona recrearet, ad Arethusam exscensionem facit. Syracusani in classem Nypsij irruunt, nauium alias profligant, alias deprimunt, capiunt quattuor. Ob eam victoriam ciuibus in lætitiam & conuiuia insolentius effusis, Nypsius ea vsus oportunitate, captoque tempore Syracusanos vino somnoque sepultos noctu opprimit, forum occupat, stertentes trucidat, omnemque in victos credelitatem exercens, vrbem ipsam ferro & igne vastat. Populus tam inopinata clade consternatus trepidare, tumultuari, Dionis virtutem & opem implorare; Dio victus suorum precibus & lacrymis (vt erat natura elemẽtissimus) citato agmine à Leontinis profectus, quum per Hecatonpedon irrupisset, Dionysianos ex Acradina expellit: quattuor millia ex ipsis trucidat: atque ita cladem quam Syracusanis prius intulerat, eisdem reponit. Nypsium cum reliquis copiis profligatum in arcem compellit. Incendia, quibus longè lateque ea vrbis pars deflagrabat, per milites suos coerceri iubet, denique inducta præteritorum obliuione, inimicitias & iniuriam populo & factiosis Heraclidi quoque & cæteris in gratiam Reipublicæ condonat: quo beneficio omnium simul suffragiis & acclamatione,

DIONYSIVS è Sicilia fugit.

Dio, patriæ Seruator: de cuius vita & laudib. Corn. Nepos, siue is Aemilius Probus est.

A B C D

SERVA-

A SERVATOR PATRIAE salutatus est. Cæterùm quum plebs iterum insurgens agrum Gyartem viritim diuidendum ex plebiscito posceret; Dio auctoritate sua intercessit: at Heraclides, & alij aliquot populares, vt Dioni iterum odium ac inuidiam conflarent, diuersa factione agrum populo publicandum contendebant. Dio itaque per factiones iterum vrbe eiicitur. Heraclides autem expulso antea Dionysio, & nunc Dione eiecto veluti in Republica magistratu orbata, dum plebem per conuiuia & largitiones, atque omne genus licentiæ indulgentius haberet, dominationem occupare studebat, donec *Gæsylus* Lacedæmonius, quem Spartani cum classe miserant, vt Syracusanorum libertatem contra tyrannos propugnaret, superuenisset. nam quum ille ad Dionis partes in- GAESYLVS. Spartanus.
B clinaret, deterritus eiusdem potentia *Heraclides*, cum *Dione* in societatem & gratiam rediit. Hi tres simul duces copiis coniunctis Apollocratem arctissima obsidione arci inclusum, tandem ad summam commeatuum inopiam redactum ad deditionem ea lege coëgerunt, vt ipse liber quò vellet extra Siciliam cum sororibus, triremibus quindecim regia gaza onustis nauigare posset. *Apollocrates* itaque Locros versus ad patrem vela facit. Verùm parta iterum libertate Heraclides priori adhuc in Dionem inuidia flagrans perniciem eidem & interitum moliri haud prius destitit, quàm ipse ciuium conspiratione & seditione oppressus occideretur. Eo mortuo Dio liberius iam imperio ac potestate vtens
C dum Rempublicam frequenti tyrannorum dominatione, & turbulentis ciuium discordiis toties labefactatã legibus & legitimo magistratu instaurare, & constituere conatur: tumultuosis *Callippi Atheniensis* concionibus, quibus imperitam plebẽ quò vellet impellebat, rursus in affectatæ tyrannidis suspitionem, ac nouum odium præcipitatus est, ac tandem eiusdẽ Callippi & Lyconis Syracusani coniuratione, anno quarto post restitutam ciuibus suis libertatem, annos tum natus quinquaginta quinque domi à suis oppressus confoditur. Cæso Dione Callippus mox tyrannidem veluti parricidij sui præmium inuadit. qui dum in CALLIPPVS Atheniensis. Domi Dion occiditur.
D Catanenses, quòd ipsius imperium detrectarent, mouet, Syracusani conspiratione facta, eiectóque Callippi præsidio à tyrannide se denuo liberant. Callippus autem Catana in potestatem redacta, cum & Messanam adortus aliqua ex parte occupasset, tentatis frustra Syracusanorum animis (apud quos Hipparinus Dionis filius iam in patris imperiũ populi suffragiis successerat) destitutusque à suis & desertus, Rhegium traiecto freto occupat: ibi quum propter inopiam stipendia militibus persoluere non posset, à Leptino & Polyspherchonte per seditionem eodem quo Dionem pugione percusserat, confossus, Dionis innoxij manibus parentare visus est. Hipparinus quum per biennium ferè Rempublicam HIPPARINVS Dionis F.

E 2 admini-

NISAEVS. administrasset, à Nisæo Dionysij fratre imperio deiicitur. Nisæus ad A hunc modum principatum adeptus, in luxum & libidinem effusus, dum populo licentiam & factionum studia indulget, tabescente malis inrerioribus Republica, facilè eadem Dionysij, qui iam decennium exulauerat, armis rursus occupata est. DIONYSIUS restitutus. Ceterùm quum Dionysius tot antea cladibus fractus, tum & ciuium in se tanquam vilissimum mancipiū contumeliis exasperatus, ciuitati grauior indies crudeliorq; immineret, optimates cæterique quorum vel corpora vel opes tyranno ad rapiendi & violandi libidinem obnoxia esse potuissent, ad Icetam Syracusanum (qui apud Leontinos imperium occupauerat) sese contulerunt, supplicantes, ICETAS Leontinorū tyrannus. vt patriæ tot calamitatibus fessæ & in exitium præcipiti lumē animi ingeniique sui ostenderet. B Accedebat ad hæc quoque mala, quòd Syracusani tot miseriis oppressi, nihil à sociis auxilij sperare poterant. *Sicilia* enim per id tempus, partim tyrannorum domesticorum, partim Punicorū imperio armisq; occupata pridem seruiebat. Præterea Hanno Carthaginiensis cum centū quinquaginta triremibus, & quinquaginta millibus peditum, vt vrbem obsidione premeret, non longè à Syracusis exscensionem fecerat. Legatos itaque Syracusani ad Corinthios tum opibus & potentia florentes, veluti ad cognatos & propinquos mittunt, qui miseris & afflictis ciuibus auxilium tum contra tyrannum, tum aduersus Pœnorum violentiam iure necessitudinis peterent. C Corinthij legatione audita Syracusanos non esse deserendos decernunt, ducem belli TIMOLEON Corinthius. Timoleontem, vt rei militaris peritia nobilem, ita & aliis bonis artibus instructum, qui supplicibus opem ferat, designat. Interea Icetes suæ libidini subseruiturus in speciem quidem pro ciuium libertate arma se sumpsisse simulans, reuera autem tyrannidem affectans, vt Dionysium facilius depelleret, societatem cum Carthaginiēsibus clandestinam coiuit. Obstabat tamen tam fraudulentis consiliis, quod intelligeret Timoleontem vnicum tyrannidis hostem & euersorem, missum à Corinthiis vt Syracusas à calamitate & seruitute vindicaret, cumque iam tum vela facere, & in Siciliam breui appulsurum. D Quare vt fortunam interim tentaret, vallo iuxta Olympicum excitato, castrisque munitis, quò magis id quod in animo haberet dissimularet, Dionysium terra mariq; obsidione premere cœpit. Ceterùm quum firmissimis vndique præsidiis munita strenuè aliquamdiu defenderetur: Icetas commeatu destitutus obsidionem soluere coactus, copias suas Leontinum versus deducit. Dionysius tanquam in profligatos irruens extremum agmen vrgere, fugientes premere, & carpere. Icetes itaque cum à persequentibus lacesseretur, cōuersis signis, magno & acri prælio cum Dionysianis congressus vicit: tribusque hostium millibus contrucidatis, reliquam aciem irruptione

A ruptione dissipat; ac dum fugientiũ tergis inhæret, vnà cum ipsis in vrbem impetu facto irruit, felicique & insperato successu Acradinam, Tycham, & Neapolim inuadit, tyrannum arci & insulæ inclusum munitionibus circundat. Dum hæc ab Iceta Syracusis geruntur, Timoleon in Tauromenitano portu ab Andromacho Timæi historici patre vnà cum copiis, vt sese à nausea recrearent, & belli consilia conciperent, benignissimè exceptus, exscensionem facit. Annus tunc agebatur Olympiadis octauæ & centesimæ quartus, quo Romæ Consulatum M. Fabius Dorso, Ser. Sulpicius Camerinus † inierant. Quum lux aliqua libertatis recuperandæ Syracusanis affulgere cœpit, tum quod in-

Andromachus Timæi historici parens. Diod. Siculus lib. XVI.

† Anno V. C. CDVIII Eubulo Archonte Diod. lib. XVI. cap. LXVII.

B telligerent *Timoleontem* statim à suo in Siciliam aduentu Adranitas ab iniuria & violentia Icetæ, qui armis ipsorum libertatem impetebat, asseruisse. Tyndaritanos autem depulso ipsorũ tyranno liberos esse iussisse, rursus Tauromenitanos auctore Andromacho cum ipso societatem iniisse: denique tota passim Sicilia bonos vndique ciues, in quibus, si iustum imperium fuisset, summa fides esse debuerat, nunc in tyrannorum exitium cum Timoleonte conspirasse. Ceterùm vt Timoleon non solum ciuibus discordia ciuili fessis, sed & sub externa etiam dominatione laborantibus tempestiuè auxilium præstaret, copiis vndiq; tam à sociis quàm è suo milite coactis, incredibili celeritate etiam vt ipsos hostes fal-

TIMOLEONTIS Corinthij in Siciliam aduentus. De hoc Plutar. in eius vita, & Corn. Nepos: Polyænus lib. I. Strategem.

C leret, Syracusas contendit, & Tycham nullo ferè labore occupat. Hunc tam felicem vel in primo conatu successum sequitur, vt ferè solet, omnium ordinum fauor. Mamercus namque Catanæ tyrannus qui opibus & militari prudentia florebat, Timoleontis virtutem admiratus, ipsius exercitum supplemento, stipendio, & commeatu iuuit. Interea & altera classis è Corintho cum decem militum millibus Timoleontis imperiũ sequutura appellit. Dionysius autem tanto rerum successu exterritus, non ausus vltra dubiũ Martis exercitũ experiri, leges pacis à Timoleonte oblatas in hanc conditionẽ accepit, vt arce cum præsidio dedita, ipse cum eo quem haberet thesauro, Corinthum in perpetuum exi-

MAMERCVS Catanæ tyrãnus.

DIONYSIUS Corinthum relegatus. Vnde Prou. Dionysius Corinthi.

D lium secederet. Ita Timoleon quinquagesimo posteaquam in Siciliam appulerat die tantæ potentiæ tyrãnum omnibus antea formidabilẽ fregit. Arcem veluti tam superbæ dominationis propugnaculum, imposito quadringentorum præsidio in Corinthiorum potestate retinuit. Corinthij vbi Dionysium veluti miserabile & pudendum fortunæ mancipium non sine contumelia & ludibrio excepissent, Timoleonti, vti victoriam prosequeretur, in supplementum duo millia peditum & ducentos equites in Siciliam transmittunt. Icetes interea, qui virtute Timoleontis è Tycha depulsus Acradinã & Neapolim tenebat, arcem, quæ Corinthiorum præsidio tenebatur, Carthaginiensium opibus adiutus

terra mariq́ue oppugnare aggreditur. Ceterùm quum obsessis per Timoleontem commeatum ex Catana subuehi per exploratores didicisset, A
placuit Catanenses subita vi & ex improuiso citato agmine, & coniunctis copijs opprimere. Interea Neo præsidij in arce præfectus de hostium profectione certior factus, in eorum, qui Acradinam tenebant, stationes irruens prostratis profligatisq́ue defensoribus, eam quoque vrbis partem in Corinthiorum potestatē redegit, occupatamq́ue & commeatu & armis instructam muro & præsidio muniuit. Icetes clade suorum intellecta, Catanam relinquere coactus Syracusas cum copijs & Carthaginiensiū auxilijs reuertitur, quumq́ue præter Neapolim nulla vrbis pars, quam armis tueri posset, eidem reliqua esset, eam quoque Timoleon magna vi & contentione, ac triplici agmine aggressus expugnat. B
Icetamq́; fuga elapsum vitæ suæ & fortunis apud Leontinos breui temporis spacio permisit. Ad hunc modum Timoleon tota Syracusarum vrbe potitus, arcem † vtpote tyrannidis propugnaculū, simul vt præteritarum calamitatum obliuionem ciuibus induceret, præterea magnifica & superba tyrannorū, præter vnius Gelonis, sepulchra, in assertæ ab ipso libertatis monumentum demoliri, & ipsorum ciuium oppressorum manibus funditus euerti iussit. Ceterùm vt Syracusas tot fortunæ semper variantis conuersionibus, ab frequenti continuaq́; tyrannorū crudelitate laceratas & ferè desertas recrearet, ciuium decem millibus, qui per Asiam & Græciam vt suæ libertati consulerent sparsi vagabantur vel C
agebant, reuocatis, ad hæc conscriptis ex Italia sexaginta millibus colonorum, eosdem ad frequentandam vrbem honestis conditionibus & legibus euocauit. Inde ad reliquas Siciliæ ciuitates à tyrannide liberandas conuersus, Leptinem tyrannum ab Engio & Apollonia ciuibus libertate donatis expulit. & postquam virtute bellica alias complures à seruitute asseruisset, quū Rempublicam Syracusanam interiore quoque malo legum multitudine & factionū studijs laborare obseruaret, etiam ad corrigendos ciuitatis mores animum adiecit. Quamuis enim legum quamplurimas in maleficos ex delicto rectè à Diocle latas animaduerteret, frequenti tamen ordinum inter se dissensione, plerasq́ue vel hono- D
res illicitos adipiscendi studio, vel bonos viros expellendi caussa, per vim & inuidiam rogatas fuisse repperit. Leges igitur quæ de rerum priuatarum iudicijs à Diocle olim conscriptæ erant, eas ita ratas esse iussit. Ceterùm Reipublicæ statum in popularem conuertit, concilium è Senatoribus domesticum constituit: annuum adhæc magistratum qui populi suffragiis crearetur, à cuius nomine annis deinceps vt apud Athenienses ab *Archonte*, apud Romanos à *Consulibus*, ita & apud Syracusanos ab *Amphipolo*, nomina darentur. Atque vt is quoque magistratus religione aliqua

† Corn. Nepos seu Probus in Timoleonte.

SYRACVSAE tyrannide liberata.

Leges Timoleon corrigit, atque Remp. instaurat.

Magistratus seu Prætor Syracusis à famulatu dictus.

A aliqua, & numinis maiestate honorem & auctoritatem tueretur, Ἀμφιπολία Διὸς ὀλυμπίου, quasi dicas *Iouis Olympij famulatus* siue *ministerium* appellatus est. Primusq; eum magistratũ cepit Callimenes: atque ab eo per annos trecentos eam dignitatẽ apud Syracusanos perdurasse, donec in Romanorum potestatem Respublica concederet, auctores tradunt. Quumque in vrbe delitijs affluente etiam luxu & libidine laboraretur, *leges sumtuarias* instituit. Sanxit quoque ne mulieres auro ornarentur, néue vestes versicolores aut purpura prætextas ornatus gratia haberent, alioquin vt improbas & meretrices esse traducendas. Quod si vir aliquis eodem ornatu effeminaretur, eundem vt mollem & adulte-
B rum, aut alias impudicũ legibus puniendum esse. Atque vt mulierum quoque pudicitiæ consuleret, sanxit, si quæ post solis occasum in publico deprehenderetur, eandem pro prostituta habendam, aut tanquam adulteram legibus obnoxiam fore. Eodem iudicio teneri eam, quæ interdiu non comitata curatore suo, aut pedissequa prodiret. Ad hunc modum vrbe, rebusque vrbanis constitutis, nunciatur Annibalem & Bomilcarem Carthaginiensium duces cum septuaginta millium exercitu, classe ducentarum triremium & onerarijs nauibus mille, omni armorum genere & commeatu instructissimis, vt Siciliam & potissimum Syracusas in potestatem redigerent, ad Lilybæum exscensionem fecisse. Timo-
C leon quo tantam belli molem sustinere posset, cum Iceta Leontinorum tyranno societate inita pacem facit, atque vt omnem molem in Carthaginiensium sociorumq; agros transferret, coactis duodecim militum millibus Lilybæum versus mouere cœpit, dimissisq; cum Thrasio * homine factioso & improbo mille è militibus contumaciam Thrasij secutis, reliquos præteritarum contra Pœnos ipsosque tyrannos victoriarum memoria confirmatos itinere instituto ad Crimisum ducit, atque ibi in colle satis edito, vnde Carthaginienses despicere posset, castra metatus substitit. Quumque eò loci iumenta aliquot apium gestantia militibus occurrissent, idque pro ostento ab eisdem vt inauspicato & funesto suspi-
D ciosius acciperetur, quod sepulchra mortuorum apud Corinthios apio coronarentur: Timoleon suos ea re animo deiectiores cernens, verso in contrarium omine, tanquam dextro & felici, eosdem in spem mentemq; meliorem erigit; victoriæ præsagiũ illud interpretatur quod in Isthmiis apud Corinthios victores corona ex apio donari solerent. Mox ipse, certatimque postea omnes velut omen confirmaturi coronam ex apio contextam, tanquam certa victoriæ spe præcepta, capiti circundant, atq; ita coronati magno impetu in hostes, qui Crimisum superare cœperant, digressi, eosdem perturbatos profligant, & fuga dilapsos persequuntur. Interea reliquus Carthaginiensium exercitus in citeriorem sese fluminis ripam

Ἀμφιπολία Διὸς ὀλυμπίου. Diodorus lib. XVI. Biblioth. cap. 71.

Sumtuaria leges.

BELLVM cum Carthaginiensibus alterũ. De quo in Timol. Plut. & Diodorus lib. XVI. Biblioth. Polyænus 1. strateg. Polybius lib. 2. & 11. T. Liuius lib 35. & 39. Pausanias in Arcadicis.

** Diod. lib. XVI. Bibl. cap. 79. 80.*

Κρίμισος fl. Diodoro lib. XVI. (vbi hæc pugna copiosè, & à Plutar in Timoleonte, narratur) & initio lib. XIX. Bibl. Strabone, Stephano, & Suida.

APIO sepulcra Corinthi coronabatur: & in Isthmiacis ludis. Vide Pindari Schol. Diodor. Sic. lib. XVI. c. 80. 81.

ripam colligens, aciem in Græcos conuertit, eosdemque occurrentes vt A
numero inferiores, ita dubio Marte aliquamdiu fatigare non destitit:
quum imber procellosus subitò coortus turbinum, grandinum, fulgu-
rumque impetu terribilis, aduersa Pœnorum ora verberare; Græcos à
tergo vi quoque sua impellere & incitare mox inflatus nimborũ & tor-
rentium multitudine Crimisus Pœnorum vestigia inundatione fallere,
lubricitate percellere, ordines aciemque tot simul malis circumuentam
dissoluere. hostes tanta cæli iniuria consternati, tum Græcorum alacri-
tate & pertinacia perterriti vincuntur. fugientibus plus pugnæ & certa-
minis cũ aquis, & inflati ex pluuia vltra crepidines fluminis vorticibus
fuit, quàm ab hoste discriminis & periculi: quamuis enim victores eos B
vndique vrgerent, calones tamẽ cæterique, qui impedimentis præerant,
militum officia fugiendo turbabant. Fuit ea Timoleontis victoria quum
ob hostium quos deuicit multitudinem, tum ob suorum qui pugnaue-
rant paucitatem illustris, spoliorum quoque & prædæ magnitudine in-
credibilis, quadrigæ enim ducentæ, mille thoraces precio atque artificio
spectabiles, decem clypeorum millia, quorum multa in victoriæ monu-
mentum Syracusis in templis Deorum consecrata & dedicata fuêre, ca-
pta sunt. Pœnorum decem millibus cæsis, quindecim millia in Corin-
thiorum potestatẽ venêre. Auri præterea & argenti tũ facti, tum signati
maxima copia, militibus in virtutis & operæ fortiter nauatæ præmium
distributa est. Ipse autem Timoleon victor, liberata iam à Pœnorum C
seruitute Sicilia, Syracusas cum exercitu ingressus faustisque ciuium ac-
clamationibus exceptus, primum de Thrasio seditionis, vt meminimus,
auctore suppliciũ sũmsit; illis verò qui ad mille vsque Thrasij defectio-
nem sequuti fuerant, vti extra Siciliam exsulatum irent imperauit: qui
quum traiecto freto in agrum Bruttiorum irrupissent, ab iisdem truci-
dati sunt. Icetas & Mamercus tantis Timoleontis successibus in-
uidentes, eiusque potentiam veriti belli societatem & auxilia Carthagi-
niensibus offerentes monent, ne priori clade deterriti animis obtorpes-
cant: sed in spem meliorem erectos bellum reparare: posse nouo exerci- D
tu priores offensiones castigari. Sin autem per desidiã & ignauiam quie-
ti ab armis deinceps abstineant, non solum Sicilia ipsis cedendum, sed
& in ipsa Africa omnia mox Græcorum armis arsura, ipsamque imperij
sedem Carthaginem in discrimen venturam. Carthaginienses persuasi
nouas conscribunt copias, classem & apparatum naualem instruunt, iis
omnibus *Gisconem* Hannonis filium ab exilio reuocatum præficiunt.
Is quum in Siciliam appulisset, copias cum Iceta cõiungit, consilia com-
municat, Messanam oppugnatione capit, & trecentos Græcorum præ-
sidiarios trucidat. Timoleon audita suorum clade, quum *Icetas* etiam
Syracu-

BELLVM *cum Iceta & Mamerco.*

Gisco, Hannonis F.

Icetas, qui alijs Hicetas.

A Syracusanorum agros incursionibus infestasset: eundem traiecto freto, in Italia ferro ignique grassantem, ad Damyram Calabriæ fluuium citato agmine assequutus, quum ancipiti aliquamdiu prælio neutro victoria inclinaret, ipse cum prætoria cohorte in Pœnos inuectus, mille eo amplius in prælio cæsis, reliquã aciem perturbat, ac tandem profligat. ipsum Icetam Leontinum versus fugientem persequitur, atque oppidi mœnibus sese includentem arctissima obsidione pressum expugnat, ac viuum cum filio Eupolemo in potestatem redactum populiq; iudicio condemnatum (quia Areten Dionis vxorem Aristomachenque eius sororem impuberem viuas merserat: tum ipsi Timoleonti sacrificanti percussores immiserat) supplicio afficit. Mox & *Mamercum* Siciliæ turbatorem aggressus, graui ad Symæthum flumen prælio fusum, copijsque nudatum ab insula expellit. Catanam sese victoris arbitrio permittentem libertati asseruit. Mamercus à suis desertus & à Lucanis ob fortunæ mutationem contemtus, ab Hippone Pœno, qui Messanæ præsidio præfectus erat, excipitur. Verùm Timoleon subitò accurrens, eos, ne elabi possent, arctissima obsidione pressos in potestatem redigit. Hipponem, dum fuga salutem quærit, milites interceptũ & in vrbem retractum & malè priùs multatum, vnà cum liberis trucidant. Mamercus rebus iam desperatis hac conditione sese Timoleonti dedidit; vt ipso non accusante caussam apud Syracusanos dicturus, ciuibus de se statuendi iudicium permitteret. Timoleon itaque conceptis verbis iurauit se non accusaturum Mamercum; ea lege Mamercus Syracusas in concionem producitur; quumque orationem præmeditatam pronunciaturus esset, sibilis & aduerso populi clamore exploditur. Ceterùm Timoleon Syracusanis auctor fuit, vt eum, qui multos circumscripserat, suis iam artibus circumuentum, supplicio afficerent: populi itaque iudicio condemnatus, tanquam prædo ac latro supplicio ex legibus affectus est. Carthaginienses tam secundis Timoleontis successibus obstupefacti, verebantur ne, pacatis iam Siciliæ rebus, in ipsorum agros & imperium totam belli vim conuerteret. pacem itaque per legatos petunt: quam Timoleon in has leges dedit: VT POENI *vrbibus Græcis, quas in Sicilia occuparant, libertatem concederent: vt Lycus fluuius* (qui ad Heracleam vrbem in Ionium mare ostio sese exonerat) *imperij ipsorum in Sicilia terminus esset: ne tyrannos vel profugos reciperent, aut societate iuuarent; eos verò qui ex Carthaginiensium prouincia fortunas suas ad Græcorum vrbes transferre vellent, ne impedirent.* Facto cum Pœnis in hæc capita fœdere Timoleon reliquas Siciliæ vrbes dominatione oppressas, expulsis fractisque tyrannis liberare, infrequentes aut desertas nouis colonis frequentare instituit. Campanos itaque, qui Ennam aliquamdiu presserant, victos trucidari iussit;

Icetas cum Eupolemo F supplicio afficitur.

B *Mamercus Catanæ tyrannus, pœnas quoque dedit Diod. lib. XVI. Polyænus lib. V. strateg.*

Hippo.

C

D *PAX cum pœnis quib. pactis ex Diodoro lib. XVI. cap. 81.*

SICILIA libertati asserta, à Timoleonte. Apollomades Agyrinensium princeps.

Ennensibus autem vt suis legibus vterentur permisit. Nicodemum Centorippinorum tyrannum libertatem suis dare coëgit, & eodem victoriæ impetu vsus Apolloniaden quoque Agyræ dominum tyrannide exuit. Agrigentum & Gelam vrbes Punicis bellis deformatas aut vastatas, nouis ex Græcia colonis, quos omni officiorum genere prosequutus est, frequentari iussit. Dionysio iam è Sicilia depulso, Iceta & Mamerco legibus punito, quum ea esset Timoleontis potentia, vt vel inuitis Siculis imperare potuisset, omniumque animos sibi ira demeruisset, vt nemine recusante regnum facilè obtineret; *Diligi se tamen quàm metu maluit*. Quumprimùm itaque potuit, imperium deposuit, & priuatus quod vitæ reliquum fuit, Syracusis egit. Quodque ceteri reges vix tandem iusto imperio obtinuerunt, hoc iste ciuium beneuolentia assequutus est: ita vt nihil Syracusis publicè gestum, actum, aut decretum sit, de quo non priùs Timoleontis sententiam requirerent. Iam natu grandior † primùm acie oculorum obtusiori vsus, postea omnino visu orbatus est. Quam calamitatem ita moderatè tulit, vt neque eum querentem quisquam audierit: neque eam ob caussam vel à publicarum vel à priuatarum rerum cura abstinuerit, tantæque modestiæ fuisse ab auctoribus proditum est, vt quum suas laudes, etsi veras, prædicari, & gloriosiùs efferri audiret, nihil aliud responderit, quàm *se* DIIS *maximam habere gratiam, quòd quum Siciliæ libertatem fato destinassent, se potissimum duce ad eam asserendam vti voluissent*. Domi itaque suæ Αὐτοματίας siue *fortuiti casus* sacellum, euitandæ arrogantiæ gratia, vtque sine Deorum numine nihil rerum humanarum geri testaretur, exstruxit. Pro quibus meritis quantum dilectus fuerit, non facilè est æstimare, *Patris Patriæ* cognomentum vniuersi repentino maximoque consensu eidem detulerunt. Quumque annis octo post restitutā Sicilię libertatem felici in senio peregisset, sensim morbo consumtus cum totius Siciliæ luctu exspirauit. Syracusani funere ipsius per planitiem demolitæ arcis, quasi per ipsa tyrannidis euersæ vestigia ducto, ducentis in sumtus funeris & sepulturæ minis collatis magnificentissimè ipsum sepelierunt: addito hoc elogiō: Placere populo Syracusano Timoleontem quotannis honoribus ornandum, quòd barbaris bello deuictis, tyrannis depulsis, & maximis Græciæ vrbibus restitutis & frequētatis, omnibus auctor libertatis fuisset. Hinc constitutum fuit, vt sepulchrū ipsius in perpetuum certaminibus musicis & gymnicis, exstructo in id gymnasio, quod *Timoleonteon* vocarunt, quotannis celebraretur. Mortuo Timoleonte res Syracusana in pace & otio per annos viginti in maximam sese amplitudinem diffudit; donec propria magnitudine laborans, & discordijs iterum ciuilibus fessa, dum vim metuit externam, in domesticam seruitutem ab

Ciceronis lib. II. offic. & Corn. Nepotis verba in Timoleonte, & in Dione.

† Plutarchus & Nepos seu Probus in Timol.

TIMOLEON moritur.

Τιμολεόντειον, Timoleonteum.

A ab Agathocle oppressa prolaberetur. *Agathocles* sordido & humili genere, patre Careino figulo ortus, ad regni maiestatem obrepsit, vir vt omni vitiorũ genere infamis; ita manu strennuus; in concionibus militari facundia eminebat. Bis Syracusarum imperiũ occupare conatus, bis in exsilium actus est. A Murgantinis apud quos exsulabat, odio Syracusanorum Primò Prætor, inde Dux creatus, Syracusas obsidere aggressus est; Amilcare Pœnorum Duce in societatem pertracto. Ceterùm quum videret vrbē validius propugnari, quam oppugnari, arte & dolo experiri instituit; Amilcari, qui gratia & auctoritate apud proceres Syracusanorum valebat, pacis arbitrium inter se & Syracusanos permittit: eundem

AGATHOCLES Rex. AVSONIVS *Epigr. VIII. Fama est fictilib. canasse Agathoclea regem, &c.*

Amilcar, pœnorum Dux.

B magnis, sed vanis promissis implet. Amilcar occasione, qua sibi Agathoclem demereretur, ad potentiæ suæ incrementũ vtendum ratus, non tantùm pacem ipsi impetrat, sed insuper Prætorem Syracusanum cõstituit. Agathocles autem, vt tyrannidem suam cruentis initijs auspicaretur, acceptis ab Amilcare quinque Pœnorum millibus, potentissimum quemque è proceribus trucidat; ne quid ipsius conatibus obsistere possent. Mox veluti Reipublicę statum factionibus irrequietum ordinaturus, populum in Theatrum ad concionem conuocat; Senatum verò in Timoleontion indicit. Rebus ita ad insidiarum opportunitatem compositis, populum immissis subitò militibus obsidet; Senatum obtruncat. Peracta

C Senatus cæde, statim & locupletissimos quosque & audacissimos è populo & plebe interficit: ita vt per biduum, tanquam in vrbe capta, ferro, rapinis, & libidine in miseros ciues sæuiret: cæsorum numerus supra decem, fuga elapsorum ad sex millia fuēre. His rebus tanta crudelitate in vrbe perpetratis, innumerisque rapinis ditatus milité legit: exercituque instructus finitimas ciuitates nihil hostile metuentes ex improuiso occupat: ipsos quoque Pœnorum socios permittente Amilcare fœdis iniuriis vexat; qui tot malis miserijsq; afflictati, legatos Carthaginem mittũt, qui Senatum de Agathoclis vt tyranni, de Amilcaris vt sociorum proditoris audacia, scelere atque superbia docerent. Senatus autem quanquam

D iustis in Amilcarem querelis incensus, quia tamen cum imperio erat, tacita de eodem capitis suffragia tulerunt, & sententias, priusquam recitarentur, in vrnam coniectas obsignari iusserunt, donec alter Amilcar, qui Gisconis filius erat, è Sicilia reuocaretur. Sed tam callida in Amilcarem inaudita Pœnorum consilia, mors eiusdem præuenit. Ea res Agathocli belli occasionem aduersus Pœnos dedit. Prima igitur illi cum Amilcare Gisconis filio ad Ecnomum, quod Gelæ ciuitati vicinũ erat præsidium, prælij congressio fuit: à quo victus, maiori mole bellum reparaturus, Syracusas contendit: sed eadem secundi certaminis fortuna quæ & prioris fuit. Quum itaque Pœni victores Syracusas obsidione cinxissent, Agathocles

BELLVM *Agathoclis cum Carthaginensibus.*

thocles verò se nec viribus parem, neque ad obsidionẽ ferendam satis instructum, ad hæc à sociis, quos nimia crudelitate alienauerat, se desertum videret: statuit bellum in Africam transferre. Huius consilij non minus admirabile commentum, quàm silentium fuit, populo hoc solum professus se victoriæ viam inuenisse, durarent tantum in breuem obsidionis patientiam: vel si quibus præsens rerũ status displiceret, permittere se iis liberã abeundi quò vellent potestatẽ. mille sexcenti discesserunt: cæteros postquam ad obsidionis necessitatem frumento & stipendio instruxisset, quinquaginta tantum talenta secum ad præsentem vsum confert: cetera ex hoste melius quàm à sociis paraturus. Seruos omnes, qui militaris ætatis essent, libertate donatos sacramento adegit, eosque cum reliquis copiis naues conscendere iussit. Septimo igitur imperij sui anno, comitibus duobus iisque iam adultis filiis Archagatho & Heraclida, nemine militum, quò veheretur, conscio, cursum in Africam dirigit: postquam appulisset, vt spẽ fugæ omnibus adimeret, scirentq; aut vincendum aut strennuè moriendũ, naues, consentiente exercitu, incẽdit. Deinde quum omnia quacunq; ingrederetur, prosterneret ac vastaret, villas castellaq; incenderet, occurrit eum XXX.M. Pœnorũ Hanno, dux Carthaginiensis: & Prœlio commisso, duo millia Siculorum, Pœnorũ autem tria, vt alij, sex millia vnà cum ipso Hannone cecidêre. Ceterùm post Agathoclis è Sicilia discessum, quum Pœni segnius iam & negligentius in castris & obsidione vagarentur, dum tumultuosius ad vrbis oppugnationẽ feruntur, Antander regis Agathoclis frater, eruptione facta, eos profligauit, & magna clade afflixit; ipso duce Amilcare capto & Syracusis occiso. Interea Agathocles magno victoriæ successu vsus, nihil actũ in Africa existimans, si Syracusæ longiore obsidione premerentur (nam post occisum Amilcarem Gisconis filium, nouus eò à Pœnis exercitus fuerat missus) Siciliã repetere cõstituit. Posteaquã de rebus ab Agathocle feliciter gestis in Africa de ipsius in Siciliam reditu nunciatum esset, subita non solùm illorum, qui secundis in rebus fortunã sequuntur, beneuolentia, sed & eorum, qui Pœnorum tyrannidem exosi arma pro libertate sumpserant, animorũ conuersio sequuta est. Agathocles autem in Siciliã reuersus, primũ Xenodicum Agrigentinorum & partiũ ducem superat; inde Pœnorũ qui Syracusas obsidebant exercitum dilabentem & sensim ab Imperatore suo deficientem profligat: denique Pœnis è Sicilia expulsis; totius insulæ imperiũ occupat. In Africam deinde, vt belli reliquias persequeretur, reuersus, seditione militũ excipitur, qua sedata aduersa Archagati filij fortuna, & iniquo Marte fractus; exercitus sui & filij captiui mox hostis imperio trucidati desertor; Syracusas fuga defertur: ac pace cum Pœnis facta, ciuitates, quæ auctore Dimocrate exsulum duce ab eo defecerant,

Archagathus & Heraclides Agathoclis filij.

POENI *Sicilia pulsi.*

PAX *cum pœnis altera.*

A B C D

A defecerant, aut armis, aut pactione in poteſtatem redegit. Rebus verò in Sicilia pacatis, contra Bruttiorum feritatem à Lucanis ſollicitatus, Italiæ quoque poſſeſſionem affectare cœpit: ceterùm Bruttijs ob metum in poteſtatem coactis; rapinarum licentia vſus, nihil ſanctum aut ſacrum habuit: quumque plurimis paſſim Deorum fanis ſacrilegio violatis, Epheſtiam quoque & Liparam, inſulas Vulcano ſacras, deſpoliaſſet, fœdiſſimam naufragij cladem perpeſſus, eam læſo Vulcani numini acceptam ferebat. Hinc quò facinus expiaret, viuum ſeſe in flammas præcipitaſſe, atq; ita crematū à quibuſdam memoriæ proditū eſt. Alij poſt quinctum ſupra nonageſimum ætatis annum, ſenio confectum, & ægritudine animi

B contabeſcentem, naturæ conceſſiſſe affirmant.

Lipara inſ.

AGATHOCLES moritur.

De huius filij Agathoclis reb. in Sicilia geſtis in Eclogis Diodori Siculi è lib. XXI. Bibl. à Fuluio Vrſino Gr. editis plura leges.

Poſt Agathoclis exceſſum, quum Sicilia varijs rurſum, motibus turbaretur, Pœni hoc ſibi tempus opportunum ad inſulæ totius imperium occupandum rati, magnis vndique copiis Siciliam inuadunt: vrbibuſque complurimis, è quibus Agathocle regnante excluſi aut armis eiecti fuerant, magna vi & celeritate vel in poteſtatem redactis, vel pactionibus in deditionem receptis; tota Inſula, Meſſana & Syracuſis exceptis, potiuntur. Ceterùm quia Syracuſani Pœnos totam belli molem in ſe conuerſuros metuebant, placuit Pyrrhum Epirotarum regem, qui id temporis bellum cum Romanis in Italia pro Tarentinis & Sam-

C nitibus gerebat, in auxilium vocare, vt auſpiciis fortiſſimi Imperatoris hoſtis importuniſſimi imperiū refrēnarent. Adiiciebatur Legationis honori vinculū quoq; neceſſitudinis & pietatis; quòd Pyrrhus ad tuēdam filiorum ſuorū Heleni & Alexādri, quos ex Agathoclis filia† genuerat, poſſeſſionem, iuſta ſumturus arma videretur. Pyrrhus vt erat elati & generoſi animi, occaſionem ſibi qua Sicilia potiri poſſet oblatā gauiſus, præmiſſo *Cinea*, (quem res plures eloquentiâ, quàm armis regem, confeciſſe prodit antiquitas) vt ſibi dum exercitū cogit, ciuitatum hominumque ſtudia conciliaret, ipſe paullò pòſt coactis vndique copijs ſubſequutus, Carthagini enſium audaciam reprimit; maximam ciuitatum partem

D recipit; excurſiones hoſtium diſpoſitis vbique præſidijs cohibet; denique Pœnos tota Inſula eijcit. *Erycem* vrbem & ſitu & Pœnorum præſidio munitiſſimam oppugnare adortus, ſcalis ad muros admotis, ipſe omnium primus mœnia conſcendiſſe, atque obuiis quibuſq; præcipitatis, aut loco deturbatis, vrbē expugnaſſe traditur. Mamertinos, qui paſſim excurſionibus inſulam populabātur, multa clade affectos fractoſq; depulſis ipſorum præſidijs, reprimit; & Meſſanæ incluſos obſidet, ſtrennua & fideli vbique maximè in præliis Hieronis opera vſus. A tam proſpero rerum ſucceſſu, quū Syracuſas veniſſet, Theonis & Soſtrati Syracuſanorum tunc facilè principum ſuffragiis, rex Siciliæ ſalutatus, Heleno filio

PYRRHVS Epirotarum Rex.

Plut. in Pyrrho.

† Lanaſſa dicta, teſte Diod. Siculo in Eclogis lib. XXII. cap. XI.

Helenus & Alexander Pyrrhi regis filij.

Cineas, Pyrrhi legatus diſertus.

Diod. Siculus in Excerptis libri XXII. Bibl. c. 14. Plut.

PYRRHVS Rex Siciliæ ſalutatus.

no filio Siciliæ regnum velut auitū; Alexandro autem Italiæ imperium destinat. Posthæc Pyrrhus in tam læto rerum cursu, vniuersa penè Sicilia in potestatem redacta, subitò à fortuna hactenus propitia destitutus, ab eadem excidit. Legati namque à sociis Italicis missi, nunciebant Romanorum armis amplius resisti non posse; nisi maturè subueniat, sese ad deditionem coactū iri. Anxius itaque tam ambiguo periculo, incertusq; quid ageret, vel quibus primùm subueniret, quippe cum nouo exercitu instabant rursus in Sicilia Pœni; quum animi dubius diu in vtrumque deliberasset, hinc metuēs ne Siculi à rege suo deserti; illinc verò ne Italici ab imperatore suo proditi deficerent; placuit tandem in tanto periculorum æstu, totis viribus cum Pœnis in Sicilia decernere; profligatis Carthaginiensibus victorem exercitum in Italiam transportare. Consertis itaque manibus quum prælio vicisset, dum quam primùm suis in Italia laborantibus subuenturus, magna cum festinatione in Italiam properat, pro victo fugere creditus, deficientibus ab eo passim sociis imperium Siciliæ tam citò amisit, quàm antea facile occuparat. A B

Post Pyrrhi discessum quū Sicilia tum prioribus factionibus in partes lacerata, tum nouis seditionibus, turbisque domesticis denuo irrequieta; insuper & à Pœnis vrgentibus infestaretur; Hiero Hierocliti, qui genus suum ad Gelonem primū Syracusarum regem referebat, filius, matre tamen ancilla natus, anno ætatis suæ vicesimo Prætor Syracusarū creatur. C Huic adolescenti formæ dignitas, corporis firmitudo, animi modestia, in congressu comitas, in negotiis iustitia, fauorem & beneuolentiam omnium ordinum conciliauerant. Præsagiū futuræ olim maiestatis primo ipsius tirocinio aquila, quæ in clypeo, noctua, quæ in hasta consederant, prospera aruspicū interpretatione præbuêre: quòd Aquila manu promptum; noctua verò Mineruæ sacra consilio cautum fore, prædicere videretur. Ita vt vel à prima vsque militia tot donis militaribus à Pyrrho ornato toties aduersus prouocatores etiā certamine singulari victori, nihil prorsus regium deesse quàm regnū videretur. Hiero itaque Prætor creatus statim haud mediocre ingenij consiliique specimen præbuit; quum D stipendiarios per seditionem tumultuantes compescuisset. Atque vt ab eisdē, vtpote ad quamuis fortunæ aut spei auram mobilibus, & venalibus, rempublicam purgaret; ceterisque item illorum similibus seditionum materiam & faces exstingueret; stipendiarios contra Mamertinos, gentem tunc quidem ferocissimam, & rapinarum licentia, & armorum promtitudine exercitatam, educit: eosdemque omni vndique præsidio destitutos, veluti pecora hosti trucidandos obiicit. Ceterùm quia Mamertinorum mentio & antea incidit, & frequenter de se loquendi occasionem præbebunt, quod Romanorum armis protecti, Pœnos è tota Sicilia

HIERO prætor Syracusanus. Polybius lib. 1 cap. VIII.

MAMERTINI.

A ta Sicilia exturbandi, Romanis eandem in prouinciæ formã redigendi
occasionem præbuerint; operæpretium putaui, eorum in hac Insula ori-
ginem paullò altiùs repetere. *Mamertini* itaque ex Campania oriundi,
quum sub Agathocle stipendia in Africa meruissent, ab eodem in Sici-
liam reportati, à Messanensibus ex Agathoclis commendatione benignè
excepti fuerant. ij paullò pòst illecebris blanditiisque fortunatissimæ vr-
bis illecti, fidem violant; ciues eiiciunt; fortunas eorũ & agros occupant;
vrbem præsidiis muniunt. Ceterùm quum excursionibus & latrociniis
etiam proxima quæque infestarent & popularentur, quanquam à Pyr-
rho acriter repressi, affluentibus tamen vndique perditis & facinorosis,
B simul & exsulibus, per iniuriam pulsis confirmati, ægrè amplius coerce-
ri poterant. *Hiero* liberato à seditiosis exercitu, totis copiis in Ma-
mertinos ea victoria exsultantes conuersus; in agro Mylæo ad Longani
fluminis ripam congredi ausos graui prælio, ducibus eorum captis fre-
git, & insolentiam ipsorum repressit; hinc victor cum incolumi exerci-
tu Syracusas reuersus, omnium simul acclamationibus rex à Syracusa- HIERO II. *Rex Syracusarum.*
nis salutatus est. Mamertini quum aduerso prælio animis concidissent,
metuentes ne simile, quale in Campana antea legione, quæ Rhegiũ vio- *C. Genucius Clepsina Cos. an. post Re. cond.*
lata fide occupauerat, Genucio Consule à Romanis supplicium sumtum
fuerat, & in se statueretur, alij ad Carthaginiensiũ societatem, nonnulli
C ad Romanorum auxilia respiciebant. Interea dum Romanus, qui paullò CDLXXVII.
antè in suam legionem eodem scelere contactam, tam seueram animad- *Polybius lib. I. c. VII.*
uersionem exercuisset, deliberat num Mamertinos fidei violatores ar-
mis protegeret, præsidium Carthaginiensiũ à Messanensibus admitti-
tur. Romani metuentes ne Carthaginienses ea opportunitate vsi, totam
Siciliam occuparent, quàm præter Messanam & Syracusas iam in pote-
state haberent, populi iussu Mamertinis opem ferendã decernunt. Ap. AP. CLAVDIVS,
Claudius primus omnium eum exercitu in Siciliam missus, anno ab vr- *caudex cur cognominatus.*
be condita CDLXXIX. atque is quod primus Caudicem, hoc est nauem
belli gerendi caussa conscendisset, *Caudicis* cognomẽ inuenit. Mamertini *Seneca lib. de breuitate*
D intellecto Romanorum aduentu præfecto Pœnorum, quem in arcem *vitæ, cap.* XIII.
receperunt, eiecto, Claudium recipiunt. Ea indignitate Pœni irritati,
præfectum arcem prodidisse caussati, in crucem agunt; Messanam obsi-
dent, Hieronem quoque Syracusarum regem in obsidionis societatem
euocant. Ap. Claudius Consul nonnihil hostium multitudine conster-
natus, primùm pacis conditiones obtulit; eas quum Pœnus reiecisset, se-
orsim Hieronem ex improuiso inuadit, grauique prœlio fractũ à Mes-
sana repulit: ac Syracusas fuga petentem persequutus, eas quoque obsi-
det. Atque tam parua habuit initia, primum quod cum Pœnis Romani BELLVM PVNICVM *primum.*
bellum terra marique per annos viginti quattuor gesserunt, quibus va-
ria, &

Caussam belli huius latè narrat Polybius lib. 1. Zonaras lib. 2. Epitome Liuiana lib. 16. L. Florus lib. 2 cap. 2. aliiq.

PAX Hieronis cum pop. Rom.

ria, & sæpius alternante fortuna, tempestatũ sæuitia & imperatorũ audacia, magnis hinc inde cladibus vtraque pars conflictata; donec victor tandem Romanus, adempta Carthaginiensibus Sicilia iisdem pacis leges imposuit. Hiero postquam magna cum prudentia secum reputans obseruasset, virtute Romanorum Pyrrhum ab Italia armis propulsatum, se cum exercitu profligatum, adhæc Punicas opes vsqueadeo florentes ab eisdem ad belli Martisque aleam nec temere, nec sine viribus lacessitas; suis quoque rebus iam tunc diffidens, pacem æquissimis conditionibus cum Romanis sibi & Syracusanis per quinquaginta annos salutarem & inuiolatam his legibus sanxit: VT *captiuos Romanos, qui in ipsius aut populi Syracusani potestate essent, sine redemptione liberaret, centum argenti talenta æquis pensionibus penderet: socius amicusque Populi Romani ipse vnà cum populo Syracusano esset.* Eo fœdere Hiero iustè & sanctè vsus florente Syracusanorum Republica, rem Romanam aliquoties tum à Pœnis in Sicilia & Italia, tum in Macedonia ab aliis hostibus affectã benignè & liberaliter commeatu, opibus, atque armis iuuit, & recreauit. Tandem rebus vndique quasi ex voto prosperrimè fluentibus consenescens, mortuo Gelone filio orbus, libertatem & Rempublicam Syracusanis reddere decreuerat: ab ea tamen voluntate, Heracliæ ac Damaratæ filiarum suarum precibus exoratus deflexit; & Hieronymum ex Gelone filio nepotem, tunc quidem annos natum quindecim; &, quod imperio adhuc immaturus esset, tutoribus commendatum, hæredem scripsit; adiecitque testamento, vt Populi Romani amicitiam comiter semper & sanctè coleret, eamque constanter, vt ipse hactenus fecerat, seruaret. Nec multò pòst quum annum nonagesimum viuendo superasset, septuagesimum regnasset, morbo & ætate consumtus è viuis excessit. Syracusani veluti in orba parentibus ciuitate in omnem luctus formam effusi, regiũ funus magna cura & pietate celebrauerunt. Post hæc Hieronymus fausta auspicataque omniũ, vti ominabantur ob Hieronis merita, & in Syracusanos beneficia acclamatione rex à Syracusanis salutatus, statim (vt erat imbecillis adhuc iudicij adolescens) ab Andronodoro & Xoilo tutorũ præcipuis, (vtpote qui Hieronis filias in vxores duxissent,) licentia & dominandi cupiditate corruptus, in tyrannum degenerare cœpit, ita vt cũ purpura, diademate, fastuque regio, satellitibus armatis, adhæc in quadrigis albis (vti antea & Dionysius tyrannide occupata fecerat) in publicũ procederet; attonitis aspectu rei insolitæ omnium animis. Hiero namque, vti & filius eius Gelo, per septuaginta annos summa comitate & modestia, nullis præsidiis stipati, priuato aut nullo supra ciuilem modum habitu contenti, nihil vltra æqualitatem, & iustum imperium affectasse videbantur. Ceterùm Hieronymus insolentior

HIERO rex moritur anno V. C. DXXXVIII.

HIERONYMVS Rex, nepos Hieronis. De his T. Liuius lib. 23. & 24. Iustinus lib. 29. Plut. in Fabio & Marcello. Zonaras & alij.

A B C D

A nuru regni auſpiciis inaugurantur, communibuſque conſiliis & opibus inſulam inteſtinis bellis & ſeditionibus malè multatam & conuulſam pace componunt. Artalius qui Catanam armis ſibi vendicaturus metuebatur, vrbe ceſſit & in Acin ſe ſuaſque fortunas tranſtulit. Dum hæc in Sicilia geruntur, Ioannes Aragonū rex fato functus eſt, Iolanta vnica filia ſuperſtite; Ioanni Martinus frater Albimontis dux ex patris teſtamento & procerū ſuffragiis in regnum Aragoniæ ſurrogatur. Auctores habeo, qui Martino filium nomine Fridericum ex Maria natum ſcribant; atque eum dum ſextum ætatis ſuæ annum ageret cum æqualibus haſtiludio concurrentem, cuſpide circa frontem confixum, ſtatim B exſpiraſſe; matrem præ animi dolore deinceps contabuiſſe morboque VI. Kal. Iunij conſumtam: & Martinum defuncta Maria, vxorem Blancam Nauarræ regis filiam duxiſſe. Inde quum pater eius Aragoniæ rex, qui Ioanni fratri præmortuo in ius regni ſucceſſerat, inauguratus eſſet, & Sardinia eius imperium abnueret, Martinus eius filius, Siciliæ rex in Sardiniam cum claſſe & copijs profectus inſulam armis in poteſtatē redegit; mox laboribus cæli eius inclementia, fatigatus paucis poſt eam victoriam diebus extinctus eſt. Prodidêre quidam eius mortem adhuc immaturam, annum enim agebat tertium vltra triceſimum, magnum vbique luctum mouiſſe: obſeruatum quoque ipſum in- C felici omine, (ſi quid omina præſagij habent) regem ante patrem fuiſſe creatū, quaſi ante patrem vita defuncturus eſſet, cui vnicus heres, columen & poſteritas gētis erat. Pater quinquageſimum ſecundū ingreſſus annum, ventre etiam ex intercute inflato, Margaretam ſpe propagandæ ſobolis regiæ duxiſſe vxorē, & liberos ex ea non ſuſcepiſſe ſcribitur. Atque quum fratri in regno Aragoniæ, filio in Siciliæ regno ſucceſſiſſet, Blancam nurum ſuam, proregiç dignitatis auctoritate in Sicilia donauit, & paullò pòſt moriens, neminem teſtamento ſuo ſucceſſorem deſignauit, illud tantùm ſcripſit ſe procerum ſuffragiis commendare, vt eum ſibi regem ſurrogarent, qui gentis neceſſitudine ipſum quàm proximè D contingat, & prudentiæ nomine commendatiſſimus ſit. Poſt Martini itaque mortem varia in Aragonia & Sicilia de ſucceſſionis iure certamina ſunt oborta: affectabant enim regni hereditatem Iacobus comes Vrgellenſis, ex Ioanne ipſius Martini patruo natus: & Alphonſus Gandiæ dux, parte ex altera Ludouicus puer Ludouici Francorum regis filius ex Iolanta, nepte Martini, & Ioanne Caſtellæ rege eius fratre ortus. Conuenit itaque, vt Iudices nouem ſeligerentur, qui ſuper ea contentione iudicarent: ij poſt habitis reliquis, & excluſo etiam Friderico Martini iunioris ex pellice filio competitore quarto, Ferdinandum Ioannis Caſtellæ regis ſecundò genitum & abſentem,

MARTINVS ſenior Aragoniæ Rex.

MCCCC.

MARIA Regina moritur.

MCCCCIX.

MARTINVS Siciliæ Rex moritur.

MARTINVS Pater Siciliæ Rex.

MARTINVS Pater Siciliæ & Aragoniæ Rex moritur.

MCCCCX

nec ambientem, regem Aragoniæ declarant. erat is Martini ex Heliona sorore nepos. Huic Ferdinando cognomen iusto ob insignem in nepotulum suum pietatem fuisse factum obseruo, memorabili ad omnem posteritatis memoriam exemplo; quum namque Henrico fratri defuncto cum omni procerum cœtu iusta persoluisset; omnium suffragijs & acclamationibus rex Castellæ declaratus, tamen sublato in humerum anniculo infante, defuncti fratris filio, ad cœtum vniuersum dixerit, Eccum regem vestrum: pluris pietatem iustitiamque quâm regnum fecerit faciens, quo beneficio sibi & omnium animos demeruit; & regni curam suscepit, & plures terrâ marique victorias adeptus est. A B

DE CASTELLANIS.

FERDINANDVS *Aragonum Rex an. à Ch. n.* M.CCCCXII.

ERDINANDVS patre Ioanne Castellæ rege (vt memorauimus) natus, in Aragoniæ regem electus, & Cæsareæ Augustæ III. Nonas Septembr. coronatus, nec dum se regem Siciliæ appellari voluit, obstabant intestinæ adhuc eius insulæ contentiones, vt adhuc de rege futuro dubitaretur. Affectabat regium nomen Bernardus Caprera insulæ totius præfectus; huic spem faciebat, quod Aragonia per mortem Martini regis (vti diximus) intestinis bellis laborabat, & quod ipse vniuersis Siculis imperaret. Blancam ob sexus imbecillitatem, & quod viri obitu proregia dignitate exuta videbatur, contemnebat. eius tamen coniugium, vt ea occasione ad regnum obreperet, sperabat. Sed frangebat eius spem, quod ipse olidus senex, turpiter & reginæ florentis ætatis & venustissimæ matrimonium, nulla neque gentis, neque morum, neque virtutis aut ætatis commendatione vel illecebris gratiosus ambiret. Itaque quod per gratiam non potuit, per vim tentare eamq; rapere statuit. Id Catanæ primùm ex insidiis frustrà conatus est, idem Syracusis per vim occupata vrbe, quum tentasset repulsus est; tertiò ipsam Panormi nihil tale metuentem ex improuiso & nocte rapuisset, nisi illa sese è strato proripiens, fuga ad triremem quandam per tenebras elapsa fuisset. Eodem tempore quum à Ferdinando rege legati appulissent, qui motus Siciliæ componerent; neque Caprera quidquam illorũ auctoritati concederet, à Sanctio comite captus & multo ludibrio malè multatus, in Hispaniam iussu Ferdinandi deportatur, & ab eo in gratiam recipitur. Sicilia in potestatem redacta, tum demum se Ferdinandus quoque Siciliæ regem nominari C D

SICILIA *iterum ciuilibus bellis lacerata.*

FERDINANDVS *Aragoniæ & Siciliæ Rex.* M.CCCCXII.

passus

A passus est: & per tres legatos, quibus proregiam in insula potestatem
dederat, summa cum tranquillitate per annos quatuor administrata
est. Bellum ipse in Bætica contra Sarracenorum regem gessit, quem
vsqueadeo varijs cladibus attriuit, vt eundem ad petendam pacem
plerisque eius opidis expugnatis coegerit. Dehinc Ferdinandus dum
ad Aquam-latam, quod opidum x. millibus à Barcinone abest, agit,
grauiùs ex calculi cruciatibus decumbere cœpit. huc properè accurrit
Alphonsus filius: nam Petrus aderat, duo, secundus ac tertius, ille Io-
annes, iste Henricus nomine, in Castella cum patruele degebant. San-
ctius paucis antè diebus (sed pater ignorabat) calculo decesserat, pater-
B no morbo, magnum Patri morienti Alphonsi præsentia solatium attu-
lit. in huius ore, in huius colloquio, in huius pietate acquiescebat.
hunc quamquam post se regnaturum, maximè tamen inter septem li-
beros suam mortem indoliturum affirmabat. quinque iam filios nun-
cupauimus, duæ filiæ supersunt; quarum Maria Castellæ regi, Eleonora
regi Portugalliæ collocata erat. Ceterùm duobus ferè mensibus cal- FERDINANDVS
culi cruciatu confectus, inter suorum colloquia & amplexus IV. No- *Rex moritur.*
nas Aprileis defecit. Fuit autem Ferdinandus natura sublimi; sed à M.CCCC.
fastu remotus, animo intrepido, sed erga institiam reuerenti. In contu- XVI.
maces ac sontes seuerus: erga misericordiâ dignos clemens; ex rebus
C quidem bene gestis gloriam captabat; verùm natura pacis studiosior
erat. Statura fuit proceriore, aspectu graui & suaui, colore candido.
satis plenis ac robustis membris. Successit Ferdinando Alphonsus fi- ALPHONSVS *Aragonia &*
liorum eius maximus, cui ab animi excellentia Magnanimo cognomen *Sicilia Rex.*
fuit. Is initio suscepti regni Petrum fratrem Siciliæ Proregem & Neo-
tinorum ducem creauit. Dum Alphonsus Corsicam bello tentaret à
Ioanna II. Neapolis regina, quæ Ladislao fratri in regnum successerat, M.CCCC.XVI.
accitus; in eius auxilium, (Ioanna namque à Ludouico tertio Ande- IOANNA *II. Neapolis*
gauensium duce bello vexabatur) venit; & instauratis in Sicilia viri- *Regina.* M.CCCC.
bus, auctaque classe, debellatis reginæ hostibus, ab eadem ex aucto- XIV.
ritate Ioannis XXIV. Pontif. Max. in filium adoptatus, omnia pacata
D habebat; quum pauco pôst tempore mutato feminæ mobilis animo,
Ludouico Andegauensi in suum locũ surrogato, abdicatus, Neapolin,
vt ius suum armis prosequeretur, bello vexauit; sed auocatus in Hi- M.CCCC.XX.
spaniam, vt auxilium Henrico fratri suo, tunc quidem à Ioanne Castel- MASSILIA *ab*
læ rege capto, ferret, Petrum fratrem suum classi copijsque, vt auspicijs *Alphonso*
ipsius bellum gereret, cum imperio præfecit, & ex itinere Massiliam *rege capta.*
expugnauit & diripuit, vt Ludouicum Andegauensium ducem à bel-
lo Neapolitano ad sua defendenda reuocaret; direptam Massiliam in-
cendio consumsit. Inde in Hispaniam profectus & cum Ioanne rege

A induxisse proditur, coluit enim non solùm bellica virtute illustres, sed & felicia sui sæculi ingenia: liberalitate hospitio, & beneficijs prosequutus est. commendatur prudentia, beneficentia, pietate, doctrina, clementia. huius præclarè gesta sapienter & argutè dicta, quasi non regis tantum, sed etiam præstantissimi Philosophi à clarissimis auctoribus celebrata sunt. Staturâ fuit mediocri, colore suppallido, vultu læto, oculis fulgentibus, naso aquilino; crinibus nigris, in dicendo tersus, breuis ac venustus; in respondendo salsus & argutus. Ipsi in regnis Aragoniæ & Siciliæ, Ioannes frater successit: ad quem & propter Blancam vxorem Nauarræ ditio peruenerat. Ioannes & viuo patre Ferdinando Si- IOANNES Aragoniæ & Siciliæ Rex. MCDLIII.
B ciliæ Prorex & Architalassius fuerat, ex Blanca filium genuit Carolum & Blancam vxorem. Henrici Nauarræ Principis ac Helionoram, virum fuisse clementia, liberalitate, ac pietate commendatum inuenio. Siculi habito apud Calatam Hieronis conuentu, legatos ad eum destinarunt Simonem Bononium Panormi præsulem; Raymundum Moncatam Adranij comitem, Antonium Lunam Calatabellottæ comitem: qui in Hispaniam profecti in eius verba iurarent, & regiam potestatem ipsi deferrent. Post Blancæ obitum Ioannes vxorem duxit Ioannam Friderici Castellæ Architalassij filiam, ex qua liberos procreauit Ferdinandum, & Ioannam Ferdinandi Neapolitanorum regis vxo-
C rem, Ioannam vxorem Nauarræ regno eum Proregia potestate præfecit; quod iniquè ferens Carolus priuignus, ad quem materno iure id regnum perueniebat, Neapolin se contulit & inde in Siciliam profectus biennio ibidem hæsit. verùm inde ne res nouas per occasionem moliretur, à patre reuocatus, custodiæ traditur; sed mox procerum studio patri suo reconciliatus & liberatus, ter in patrem ac nouercam coniurauit, Barcinonensium opibus adiutus, ter veniam obtinuit: tandem infelix Princeps seu febri correptus, seu, vt suspicio tenuit, per nouercam intoxicatus, Barcinonæ moritur. oborta erat & eodem ferè tempore Messanæ seditio. conspirauerant quidam ex plebe contra patricios, sed coniu-
D ratione quorundam indicio euulgata, auctores in vincula coniecti & iussu Bernardi Richisenij Proregis, nequidquam tumultuante furiosiùs plebe, laqueo enecati sunt, in Colam quendam Tabutanum, quod arma coniuratorum domi celasset, crudeli supplicio laniatis candenti forcipe membris, animaduersum est. Ioannes interea rex multis MCDLXIII.
coniuratorum bellis fatigatus Ferdinandum filium regem instituit: cui exacto deinde triennio Elizabetham Ioannis II. Castellæ regis filiam collocauit: quæ Henrico & Alphonso fratribus præmortuis succedens, Hispaniam vlteriorem viro in dotem contulit; quam Ferdinandus eius (vt memorauimus) auus, ne iustitiam violaret, accipere etiam

oblatam noluerat. At Ferdinandus, priusquam Castellæ regnum in A
MCDLXXIV. FERDINANDVS *Catholicus Castellæ Rex.* possessionem sibi asserere poterat, diu bello fatigatus est ab Henrico
sororio; qui aut connubium dissoluere, aut sororem regno spoliare
contendebat; sed tandem ei bello finem Henrici mors attulit. cuius
obitu Ferdinandus Castellæ rex salutatus est. Ceterùm regina sibi potiorem in eo regno potestatem vindicante, post varias altercationes
conuenit, vt paribus auspiciis regnarent. tamque regis quàm reginæ
MCDLXXVII. ELIZABETH *Regina.* FERDINANDVS *II Siciliæ Rex.* nomina in edictis; in signis militaribus, imagines in numismatibus
signarentur. Viuo adhuc patre in nuptiis Elizabethæ inter faustas acclamationes etiam Siciliæ rex Ferdinandus salutatus erat, atque Ioannem Cardonam qui suis auspiciis insulam cum Proregia dignitate administraret in Siciliam miserat. Is cum nouas tributorũ & vectigalium B
rationes excogitasset; easq; imperare vellet; obstiterunt magna constantia Messanenses, ceterarum vrbium legatis vel metu, aut per adulationem adsentientibus neque quidquam imperari, quum ipsi etiam con-
MCDLXXX tumeliis affecti intercederent, potuit. Moritur interea Barcinonæ mense Ianuario, senio laboribusque confectus Ioannes, expleto iam anno ætatis octuagesimo quincto: eique in regno succedit Ferdinandus filius;
IOANNES *Rex moritur.* qui benignè auditis Messanensium legatis, quos illi ad ipsum, vt eum
de Cardonæ tyrannide certiorem redderent, miserant; Cardonam magistratu abdicauit, & in eius locum Gasparem spem suffecit. Interhæc C
tentatur bello Ferdinandus ab Alfonso Lusitanorum rege, Castellæ ius
sibi vindicante, quod Ioannam, quam ducturus erat, Henrici filiam,
& ex Blanca sorore neptem suam esse falsò persuasus esset. Inuasit
etiam Nauarræ regni vrbem Fontem Rabiam Ludouicus Francorum
rex, quod iniquè ferret, Elizabetham fuisse Ferdinando collocatam,
FERDINANDVS *Rex Granatam pulsis Saracenis recuperat.* neque filij ipsius Caroli vllam rationem habitam. Ceterùm Ferdinandus ijs bellis confectis, Hispaniam varijs motibus & latrocinijs turbatam composuit. Mouit inde in Bæticam, eamque Hispaniæ vlterioris
partem, quæ nunc Granata vocatur, quam Sarraceni Arabesque per
octingentos ferè annos possederant: eiectis inde Barbaris decimo demum anno in potestatem redegit. in ea expeditione vt multa sunt for- D
titer & cum magna gloria à Ferdinando rege gesta, ita non paruam
eius victoriæ partem Elizabethæ reginæ scriptores attribuunt, inclaruit
quoque eo bello Consaluus Cordubensis, qui posteà ob rerum gestarum gloriam Magni cognomento donatus est. Malacam litoralem
haud procul à freto Herculeo vrbem penultimo ferè loco expugnatam
tradunt, vltimo omnium difficillimè cessit Granata Barbarorum regia,
quæ constructis etiam ne exercitus deduci deberet hibernaculis diu
MCDXCII. obsessa est. nec nisi fame expugnari vrbs potuit: qua cum admodum
preme-

A premerentur, Ferdinando se dediderunt: eiqúe ob eam contra hostes Christiani nominis partam victoriam, Catholici cognomentum datum est. Inde quum Barcinonæ degeret, à quodam obscuri nominis Hispano magnum periculum adijt, qui siue insania, siue malo dæmone impulsus, regem circa ceruicem gladio percussit: eoque peremto regnum sibi pollicebatur. At rex ab eo discrimine recreatus, Iudæos, qui Christum, eiusque doctrinam per baptismum profiteri recusabant, vndique regnis suis expulit: & in eos qui in Iudaismum Christiana religione eiurata, relapsi erant, per opinionum quæsitores ad id creatos ignominia & cruciatibus sæuiri iussit. Mox quum Turcæ bellum in B Apuliam mouissent, & Hidruntum expugnassent, Ferdinandus Catholicus, Ferdinando patrueli suo in auxilium septuaginta triremes misit, quibus Henricum Enriquesium præfecerat. Interim dum ea classis Neapolin & inde Panormum petit; Turcæ intellecta Mahumedis morte; opidum ex pactione Alphonso Ferdinandi filio reddiderant, & se subduxerant, Proximo inde anno pestis oborta octodecim hominum milia Messanæ consumsit. Ferdinando Catholico etiam æternam & gratam posteritatis memoriam peperit, pars incogniti anteà orbis per Christophorum Columbum ipsius auspiciis illustrata, & classis orbi terrarum circumuecta. Circa idem ferè tempus moritur Ioannes C vnicus Ferdinandi filius Salamancæ, ob cuius mortem per omnem Ferdinandi ditionem in omnes formas luctus itum est. Interhæc Consaluus Magnus cum classe sexaginta triremium Cephalleniam insulam adgressus, eam deuictis Turcis expugnauit: victorque inde reuersus Gallos, qui Appuliæ & Calabriæ quasdam adhuc partes occupabant, expulit, & Neapolitanum regnum in potestatem Castellanorum regum redegit. Parta hac victoria, Ferdinandus virili carens prole generum sibi & tot regnorum successorem delegit Philippum Austrium principem florentis ætatis, & virtute commendatum, eidemque filiam suam Ioannam collocauit. ex quibus Carolus Quinctus D eius nominis Imperator, & eius in imperio successor Ferdinandus orti sunt: qui maiorum suorum gloriam rebus gestis illustrarunt; & posteritati virtute sua & dignitatum fastigio præluxerunt. nec obmittendum quatuor filias, easque omnes reginas ex eisdem parentibus prognatas. Helionoram quæ Emanueli Portugalliæ, & inde Francisco Franciæ regi collocata est; Mariam quæ Ludouico Hungariæ regi; Elizabetham quæ Daniæ regi Christierno. & Catarinam quæ Ioanni Emanuelis filio nupsit. Interea dum Philippus cum Ioanna vxore principatus sui prouincias in Germania inferiore & Belgica obiret, Elizabetha eius socrus Methymnæ è viuis excedens, testamento regnorum

MCDXCII.

HIDRVNTVM à Turcis captum.

MCDLXXX

MCDXCVII.

FERDINANDVS Cathol. Neapolitanorum Rex.

ELIZABETHA Castellæ Regina moritur.

regnorum omnium curam Ferdinando marito suo commendauit. A Ferdinandus peractis Elizabethæ iussis, conuentu procerum indicto, eos in verba Ioannæ filiæ iurare conpulit. Post biennium inde ab Elizabethæ morte, Philippus, ex Belgica in Hispaniam appulit & consensu soceri, procerumque suffragiis vnà cum vxore in regna Legionis, Castellæ, Granatæ inauguratur, & Carolus eius filius sextum tum agens annum Castellæ princeps est designatus. Ferdinandus Hispaniæ

PHILIPPVS *Austrius Hispaniarum Rex.* MDVI.

rebus Philippo commissis, in Italiam cum altera quam duxerat vxore ad componendas Neapolitanorum & Siculorum res profectus est. Tam læta omnium rerum auspicia post quartum ferè mensem triste sidus, cometam vocant, turbauit. prælucebat illud mense Augusto orientem solem, subsequebatur occidentem, & circa arcticum circulum conuertebatur. B

MDVII. PHILIPPVS *Hispaniarum Rex moritur.*

subsequuta mors Philippi regis portento tam atroci prænunciata creditur. excessit ille quum quartum regnaret mensem Burgis IV. Kal. Octobris, ætatis suæ anno XXIIX. Ioanna regis morte consternata regni curam Francisco Ximenio Hispaniæ Cardinali commisit; patremque Ferdinandum qui in ordinandis Neapolitani regni prouinciis occupatus erat; per litteras vt in Hispaniam morte Philippi regis perturbatam, & ab imperij maiestate destitutam rediret, rogauit. Is sexto demum quàm ex Hispania abierat mense, nondum compositis Italiæ rebus, quum Ioannem Nucham Sicilia proregem magistratu mouisset, eique Ramundum Cardonium suffecisset, Neapoli discedens, C

MDVII.

Consaluum Magnum qui virtute & magnitudine sua, regibus formidini erat; secum in Hispaniam, affectati regni suspicione, aut certè Purpuratorum inuidia perculsus, deduxit. Inter nauigandum Sauonæ Ludouicum Franciæ regem multa cum comitate & mutuæ beneuolentiæ signis per triduum conuenit: Posthæc in Hispaniam reuersus, eam per sexennium post generi sui mortem administrauit; missoque in Africam Petro Nauarro, per eum Oranum Mauretaniæ vrbem

MDIX.

mox & Bugiam Numidiæ opidum expugnat; & Africæ litora infestat. Eodem ferè tempore & Messana per mensem vnum grauissimis terræ motibus (vsque adeo vt maxima pars ciuium in tabernaculis extra vrbem, ruinam veriti degerent) concussa est: & Cardonio Proregi successor cum proregia potestate Hugo Montecatinus datus. D

MDX. AN. CHR. MDXI. TRIPOLIS *Mauritania vrbs capta.*

Interea Nauarrus Catholici regis imperator Tripolin deiectis inde Mauris primo impetu capit, vrbemque diripit. tam prosperum victoriæ cursum, clades imperatorum ambitione in Lotophagitæ (nunc Gerborum vocant) insula à nostris accepta interrupit. AEquali potestate imperatores à rege Catholico vt Gerborum insulam deiectis inde Mauris liberarent, Garzia Toletanus Albani ducis frater; & Petrus Nauarrus

creati

A Syracusani in Senatũ introducantur. Venit itaque paullò pòst circumfusus Syracusanorum multitudine Læuinus. Patres antequam legati audirentur, decernunt, vt alteri Consulum bellum cum Annibale prouincia esset; alter classem Siciliamque obtineret. Consulibus prouincias sortitis, Sicilia & classis Marcello; Italia cum bello aduersus Annibalem Læuino obuenit; quæ sors, velut iterum captis Syracusis, ita legatos exanimauit, vt sordidati circumeuntes magna comploratione fletuque affirmarent, se non modò patriam quisque suam, sed totam Siciliam relicturos, si eò iterum cum imperio Marcellus redijsset. Marcellus verò vt liberam Syracusanis in Senatu de se querelam permitteret, prouinciã cum Læuino
B collega permutauit. Postquam autem Legati, multa cùm ad inuidiam Cõsulis, tum ad miserationem Syracusanorũ dixissent, Senatus decreuit, quæ Marcellus in Sicilia tam bellum gerens, quàm postea victor egisset, ea rata habenda esse; in reliquum rem Syracusanam Senatui curæ fore, mandaturosq; Consuli Læuino, quoad sine Reipublicæ detrimento fieri posset, fortunis Syracusanorũ consuleret. Legati recitato S.C. ad genua Marcelli Consulis prouoluti obsecrabant, vt quæ ipsi deplorandæ ac leuandæ miseriæ caussa dixissent, eis condonaret, vtque se & vrbem Syracusas in fidem ac clientelã acciperet. Consul Syracusanos clementer appellatos, non solùm venia donauit, sed & bono animo deinceps esse iussos
C dimisit. Ab eo tempore Syracusani à Marcellorum gente in clientelam accepti, comiterq; & benignè semper habiti; & in omnibus summo studio adiuti; *Marcellea* diem festum in honorem patronorum instituerunt. Læuinus autem Consul magna iam anni parte circumita, postquam veteribus nouisque socijs exspectatus in Siciliam venisset, quod primum ac potissimum omnium iudicabat, belli reliquias sustulit; Pœnisque prorsus ex Insula eiectis, debellauit. Inde rem Syracusanam adhuc inconditam, noua pace composuit; regnumque Syracusanum, quod antea Hieronis fuerat, in prouinciæ formã redegit, statuitque vt conuentus totius Italiæ Syracusis, & Quæstor vnus quotannis esset; adhæc vt ea quæ Hieronis
D regia hactenus fuerat, Prætoria in posterũ domus foret: vtque vnus Prætor ambas prouincias, veterem, quæ Carthaginiensium, & nouam Syracusas, quotannis sortiretur. Prouinciaq; constituta, ex decem legatorum sententia, quum Siciliam æquè paci opportunũ quàm bellis fidissimum firmissimumque annonæ subsidiũ iudicaretur; placuit omni cura Siculos tueri, & retinere: vt eodem iure essent, quo antea fuissent; eadem conditione Po. Ro. parerent, qua suis paruissent, prætereà vt omnis ager Siciliæ ciuitatũ decumanus esset; in decumis vendundis nec tempus, nec locum commutarent: sed vt eodem anni tempore, eodẽ loco, quo priùs, denique vt lege Hieronica venderent. Floruit aliquamdiu sub his legibus res Syracusana,

Marcelli Siciliæ patroni.

Marcellea festi dies.

Liuius, Plut. & Val. Max. lib. 4. c. 5. statuæ item tota Sicilia Marcello posita. Cic. in Verr. sæpius.

SYRACVSAE in formam prouinciæ redactæ.

racusana, interim tamen Verris Prætoris furtis & rapinis per triennium A
ferè vexata, sicuti & à Pergamenione archipirata, qui profligata classe Romana portū Syracusarum occupauerat, ad tempus afflicta. Ceterùm Pergamenione à Prætore Metello terra marique profligato, iterum recreata est, donec Siculo tandem bello inter Sex. Pompeium & Cæsarem Octauianū, anno ab vrbe condita DCCXVI. deformaretur. Cæsar tamen victo fugatoque Pompeio, eam vrbis partem, quę *Insula* vocabatur, missis eò colonis instaurari & frequētari iussit, ceteras vrbis partes vt laxiores & vastiores ob colonorum infrequentiam neglexit. Obseruo apud idoneos auctores Polidem Argiuum Syracusiorum regem fuisse; ceterùm quo tempore regnauerit non produnt, neque nos verisimilem coniecturam B
adferre potuimus, addunt ab eo vitem *Neam*, quæ & *Biblyna* vocabatur, ex Italia Syracusas translatam, vinumque quod ex eadem exprimebatur, fuisse laudatissimum, Poliumque à Polide vocatum, atque idem Byblinum fuisse dictum. Nomen vrbi fuisse factū *Syracusis*, quòd sponte sua ad eandem eo loci condendam protracti fuerint; id enim Grecum vocabulum sonat, alijs à *Syraca* lacu, qui apud eam vrbem esset *Syracusis* nomen inditum magis verisimile videtur. Eiusdem vrbis tantas fuisse opes traditur, vt Prouerbio per comparationem, de opulentis diceretur, *ne decimam quidem Syracusanorum* possidere: nec minùs voluptatum ac deliciarum nomine olim celebrata est. Syracusarum longitudinē, siue ab Insulis C
fortunatis, distantiam produnt XXXIX S. temporum, latitudine verò, siue ab æquatore, spatio XXXVII. temporum, & quadrantis abesse.

Strabo lib. VI. Geogr.

POLIS rex.

SYRACVSAE vnde dicta. *Σύρομαι trahor. Strabo lib. VI. Geogr. Stepha. in Συρακοῦσαι & Suidas. Alter paulò in Vatic. Prouerbijs Grecis à nobis editis Cent. IV. Ad. 20. Adagium quoque est Syracusana, & Sicula mensa, Luciano, Athinæo, ac Platone & Aristoph. Vide Zenobium Cent. V. Adag. 94.*

ΛΕΟΝΤΙΝΩΝ.

LEONTINVM *Chalcidensium Colonia.*

LEONTINI vrbis originem, vt omnium totius Siciliæ antiquissimæ, auctores à Læstrigonibus vsque repetunt: iisdemque vel ætate, vel armis vicinorum consumtis, vrbem à Siculis cultam & D
deinceps frequentatā scribunt. Herculem quoque quum deuicto Eryce per Leontinorum agrum iter faceret, à Siculis tunc eam incolentibus comiter & benignè exceptum, atque hospitaliter cultum, atque hinc discedentem ipsis sui monumenta & insignia reliquisse tradunt. Ceterùm quinto, postquam Syracusæ à Corinthijs conditæ sunt, anno, siue vt alij septimo, Chalcidenses è Naxo, quam Græcarum in Sicilia vrbium primam paludoso & cœnoso in agro condiderant, ob aëris inclementiam sedes mutare coacti, duce Theocle expulsis Siculis Leontinum occuparunt. Naxij aram templumque Apollini Archagetæ in Naxo condi-

LEONTINI origo.

NAXO vrbs Siciliæ *Steph.*

A condiderant: ad eam aram qui è Sicilia soluebant sacris operabantur, vt *APOLLO*
prosperum cursum haberent: de euentibus quoque deus Archagetes per *Archageta in nummis*
sortes & oracula consulebatur. Eundem Apollinem etiam apud se in *Leontin.*
honore fuisse, Leontini numismatum suorum monumentis posteritati
testatum reliquêre: per eiusdem scilicet numinis cultum originem suam
à Naxijs esse, & proinde se à Chalcidensibus ortos professi. Ceterùm *LEONTINVM instauratum.*
postquam Naxij Leontinos in potestatê redegissent, Siculosq́ue eiectos
in mediterranea propulsassent, vrbem muro & mœnibus cinxerunt: arcemq́ue
triangularem, quæ tria Siciliæ promontoria suis angulis respiciebat,
condiderunt, pomeriumq́ue vrbis ampliarunt. Quumq; affluen-
B te indies incolarum frequentia ciuitas in nimiam multitudinem breui
coaluisset, vt sese à superflua ciuium copia exonerarent, originis suæ me- *EVBOEA Leontinorũ Colonia.*
mores, quòd è Chalcide Eubœæ insulæ metropoli oriundi essent, Eubœam
ad latus Siciliæ austro obuersum condiderunt. Vrbs autê Leon- *LEONTINI situs.*
tinum ambitu suo tres colles totidemq́ue valles complectebatur; verùm
non satis salubri aëris temperie, paludibus cincta erat: hinc cænoso limo
& æstuoso cælo, humidis crassioribusq́ue exhalationibus, capita incolarum
grauedine, pectora, tussi & tabe vexabat. Huc quidam pertinere
arbitrati sunt, lacertæ animalculi amphibij effigiem, quæ in Leontino- *Nummi*
rum nummis spectatur. Eam tamen aëris infelicitatem facilè compensa- *LEONTINI.*
C bat agri fertilitas; omniumq́ue prouentuum, segetum præcipuè & legu- *Agri LEONTINI*
minum centuplicata semente vbertas: quodipsum quoque in nummis *fertilitas.*
Leontinorum per grana capitibus Leonum circumscalpta expressum videri
potest. Pabuli certè lætioris tam fæcundus ager fuisse creditur, vt
pecora, ne aruina suffocarentur, à pastu arcenda essent. Hanc ob fertilitatem
Leontini rei frumentariæ principes ab idoneis auctoribus appellati
sunt: proditumq́ue memoriæ Cererem Leontinos primùm arare ac
terram colere edocuisse, atque à Tellure extorsisse vt triticũ, quod sponte
proueniebat, centesimo ibidem grano luxuriaret. Vrbi altus imminebat
collis, qui *Hieropolis* vocabatur. porta verò præcipua à scriptoribus *Hieropolis.*
D *Ieracea* celebratur. Lycum etiam fontem in eiusdem agro vsqueadeo pe- *LYCVS*
stilentem fuisse proditum est, vt ex eodem bibentes subitò, (sunt qui *fons noxius.*
tertio die affirment) enecarentur. Lacu etiam qui viginti millia passuum
ambitu complectebatur, piscoso quidem ceterùm exhalationibus graui,
à Septemtrione præcingebatur. Hic ferè fuit vrbis situs, hæc agri
conditio. Floruit autem Leontinorum Respublica sub Oligarchia si- *Reipublica*
ue paucorum potestate; donec ad tyrannos (quod veteribus ferè in Sici- *Leontinorũ status.*
lia ciuitatibus vsuvenit) translata & à Panætio primùm occupata, inde
AEnesidemi dominatione fessa, seditionibus demum & armis ciuilibus
agitaretur. Ceterùm Leontini à Phalaride Agrigentinorum Ty-

ranno bello victi, arma deponere coacti sunt: exarmatos, ne deinceps res **A**
Bacchus hedera coronatus in nummis. nouas molirentur, conuiuijs, comissationibus, vinoq; enerauit. Bacchi autem studiosos fuisse, ipsorum nummi testantur; quibus Bacchum χισσοκόμην siue *hedericomam*; ipsamque Bacchi coronam hederaceam exprimunt. *BELLVM cum Syracusanis.* Quumque à Syracusanorum potentia terra marique opprimerentur, Atheniensiũ vt cognatorum & gentilium (Chalcidenses namque Athenarum coloni, ad quos Leontini genus suum, vt diximus, *GORGIAS Leontinus orator.* referebant) opem & auxilia per Gorgiam, ciuium suorum præcipuum eundemque oratorem nobilissimũ, implorarunt. Is facundia & dicendi peritia adiutus apud populares Atheniensium, fœdus & societatem auxiliumque suis impetrauit. Nec priùs huic bello finis impositus, quàm **B** Siculi mutuis Atheniensium & Syracusanarum partium cladibus fessi; ipsique Leontini Atheniensium armis nequidquam protecti, Hermocratis Syracusani oratione, qua *PAX cum Syracusanis.* Pacis commoda, belli detrimenta, & clades cladibus accumulatas ostendebat, persuasi, pacem ijs legibus cum Syracusanis paciscuntur; vt Leontinis ciuitate donatis, ipsum Leontinum municipium Syracusanum esset. Ceterùm quũ Leontini temporis progressu affluente vndique multitudine, plures, quàm conuenerat, in ciuitatem suam adscripsissent, & plebs agros viritim distribuendos armis & tumultibus contenderet; optimates vti eum motum sedarent, Syracusanos in auxilium vocant, & plebem vrbe atque agris eijciunt: Qua incertis passim sedibus vagante; optimates Syracusanorũ sese clientes professi, **C** domibus solo æquatis & desertis, Syracusas veluti ciues habitatum concessêre. Atqui huius facti breui ipsos pœnituit: relictaque Syracusarum vrbe, locum quendam Leontinæ vrbis, Phocea dictum, capiunt: deinde *Phocea Bricinniæ arx.* Bricinniam arcem agri Leontini munitissimam occupant: quumque plurimi è plebe extorres sese adiunxissent, facilè se tutabantur, & vim armaque illata propulsabant. Athenienses interea, qui nondum Siciliæ in potestatem redigendæ cogitationem ac spem deposuerant, hac opportunitate vsuri, Phæacem legatum cum aliquot nauibus mittunt, qui Leontinos oblatis auxiliis ad arma contra Syracusanos sumenda excitaret. sed **D** ea Legatio frustra fuit, Leontinis pacem se cum Syracusanis constanter seruare velle respondentibus. Coaluit itaque ipsorum iterum in otio respublica: donec sub Dionysij Tyrannide Syracusanorum optimates *ICETAS Leontinorũ tyrannus. Plutarchus & Corn. Nepos, seu Probus, in Timoleonte. Diodorus Sicul. lib. XVI.* seruitutis impatientes, ad Icetam, qui Syracusis oriundus Leontinos paullò antè dominatione sua occupauerat, dilapsi, eidem persuaderent, vt pro libertate patriæ vnà cum ipsis arma contra Tyrannum caperet. Icetas, vt erat dominandi cupidus; Syracusarum quoque dominationem eiecto Dionysio se inuasurum confidens, quò cupiditati suæ subsidium aliquod arcanum quæreret, clam societatem cum Pœnis coit; vt commu-

A communibus opibus & copijs Tyrannũ expellerent: subsidia verò quæ *Timoleon*
à Corinthiis duce Timoleonte Syracusanis decreta erant; vt non neces- *Corinthius*
saria (vtpote Syracusanis iam à suis vti videri volebat, in libertatem as- *Dux.*
sertis) ne mitterentur per litteras petiit. Mox opportunitate oblata vsu- *BELLVM*
rus Syracusas obsidet: verùm à commeatu destitutus, obsidionẽ soluere *contra Dionysium Syracusanum.*
coactus est. Dionysiani Icetæ agmen dum progreditur à tergo lacesse-
re & insultare; ipse verò conuersis ordinibus Dionysianos profligare, &
fugientium vestigia vrgere: victoriaq; potitus, Acradina, Neapoli & Ty-
che tribus Syracusarũ partibus prospero successu occupatis, Dionysium
in arcem fugatum terra marique obsidere aggreditur. Ceterùm Timo-
B leon haud multò pòst cum auxiliis superueniens, Icetam ex vrbe eiecit;
ipsum verò Dionysium in exsilium ire coëgit. Icetes fatũ Timoleon-
tis, quod Tyrannis exitiosum videbat, veritus, fuga Leontinum petijt,
& vrbis sese mœnibus inclusit. Timoleon autem huius quoque domina-
tionem frangere cupiens, iusto cum exercitu in Leontinos mouet: cete-
rùm quòd ea vrbs valido & copioso præsidio instructa, mœnibus insu-
per ac propugnaculis munitissimis defenderetur, obsidionem soluere
coactus, vt totis se viribus contra Pœnos, qui iam Siciliam populabundi
inuaserant, conuerteret, pacem cum Iceta facit. Mox simulatque Pœno-
rum copias vnà cum ipsis ducibus ad * Crinisium amnem strauisset, Ice- **Crimesum fl. vel Crimessum, vocat Diod. lib. XIX. Biblioth. Κρίμισσα Straboni, Suidæ & Steph.*
C tes & Mamercus Catanensium tyrannus, violato, quod cum Timoleon-
te inierant, fœdere, sibi rebusque suis à Timoleonte metuentes, à Car-
thaginiensibus, vti nouum in Siciliam exercitum mitterent, oblata so-
cietate obtinuerunt. Eam vlturus perfidiam Timoleon, in Icetam iam
tunc in Calabria igne ferroque grassantem mouit; prælioque congredi
ausum ad Damyram flumen superat; fuga elapsum & Leontinum repe-
tentem persequitur; vrbeque expugnata, viuum vnà cum Eupolemo filio
captum ex populi iudicio capitis supplicio afficit; cadauer tamen sepul- *Plutar. in*
turæ permittit. Vxorem verò ac filias Icetæ (eò quòd ipse Areten Dionis *Timoleonte: & sup.*
vxorem sororemque eius Aristomachen, ac filium infantẽ viuos in mare *pag. 41.*
D demerserat) Syracusanorum iudicio & potestati, vt in easdẽ simile acer-
bitatis exemplum statueretur, subiecit; atque eo ferè modo Leontini
quoque Timoleontis opera à Tyrannide liberati. Ceterùm variis de- *Leontini à*
inde cladibus & grauissimis iniuriis ab Agathocle vexati fuêre. Is enim *tyrannide liberati.*
vnà cum Murgantinis, apud quos exsulabat, vrbem ex improuiso ador-
tus eam diripuit; quo dolore Leontini irritati paullò pòst ab eodem ad-
uersis casibus fracto ad Amilcarem Pœnorum ducem defecerunt: missis
interim & Xenodico Agrigentinorũ duci auxiliis, quibus adiutus eorũ,
qui sub Agathocle magna cũ licentia meruerant, rapiendi prædandique
libidinẽ coerceret. Agathocle defuncto, & ipsi à Pœnis lacessiti, vnà cum

Syracusanis ad Pyrrhi Epirotarum regis fidem & societatẽ transierunt: A
Pyrrho autem infectis rebus è Sicilia ad sociorum defensionem contra Romanos in Italiam reuerso, fœdus cum Syracusanis & amicitiam sanxerunt: Mox bello Punico primo (quod Romanos & Pœnos variis cladibus per annos viginti quattuor exercuerat) postquã Pœni pacem cum Po.Ro.fecissent, hoc quoque legibus pacis adscriptũ fuit; ne Pœni posthac Hieroni regi socio Po. Ro. aut sociis eius, inter quos Leontini censebantur, bellum, iniuriam aut vim inferrent. Felicia itaque Leontinorum respublica sub Hieronis auspiciis ad prosperitatem incrementa acceperat, donec Hieronymus Gelonis filius Syracusanorum Rex, qui neglectis Romanis ac prauis adulatorum consiliis corruptus rem Syra- B
cusanam ad Pœnos transferre studebat, in Leontinos cum quindecim peditum millibus & mille equitibus profectus, dum in arcem contenderet, à coniuratis oppressus confoderetur. A cuius cæde quũ tam apud Leontinos quàm Syracusanos tumultuaretur, Marcellus Consul, vt eum motum opprimeret, dum per Leontinorũ agros Syracusas petit, Leontini præsidium à Syracusanis petierunt. Syracusani itaque, non tam in Leontinorum subsidium, quàm vt vrbem suam à factiosa & irrequieta militum turba exonerarent, Hippocratem cum quatuor transfugarum, totidemq; mercenariorum millibus Leontinis misêre, quæ res primùm grata Leontinis inde nisi Marcelli iustitia saluti fuisset, ipsis exitiosa fuis- C
set. Hippocrates enim nouarum rerum cupidus, quum primùm Leontinum ingressus esset, finibus eorum qui cum Po. Ro. fœdus aut amicitiam coierant per excursiones vastatis, præsidium insuper ad agros sociorum tuendos à Romanis impositum trucidat. Hinc Marcellus per Legatos cum Syracusanis egit, vt Hippocratẽ amicitiæ Romanæ violatorem & pacis turbatorem Sicilia abire iuberent. Hippocrates interea Leontinos vanis promissis implet, atque ad defectionem impellit: Marcello verò responsum à Syracusanis per Legatos; quia neque Leontini neque Hippocrates amplius in ipsorum potestate essent, ipse de iisdem statueret: atque armis eos ad imperium cogeret: sese & militem & reli- D
quas copias in eam conditionem offerre, vt postquam Leontini armis ad imperata redacti essent, Syracusanorum vti antea fuerant, clientes essent. Placuit Marcello conditio, euocatoque collega Ap. Claudio Leontinum obsidione cingit: inde vrbem summa vi à duabus simul partibus adortus, eandem magno militum ardore vsus, vti commilitonum iniuriam & cædem vlciscerentur, primo impetu capit. Ceterùm in capta vrbe grassari vetuit, nec quenquam ciuium violari permisit: transfugas tamen, si quos nancisci potuit, virgis cæsos, in crucem egit: eiectoque Hippocrate præsidium Romanum Leontinis imposuit. Inde Syracusis intra triennium

Leontinum à Marcello captum.

A triennium expugnatis, quum regnum Hieronis à Læuino Consule ex decem Legatorum sententia & consilio in prouinciæ formam redigeretur; ipsi quoque Leontini, vt nihil vnquam bene de Po. Ro. meriti vectigales facti; agerque ipsorum in præcipuum certissimumque plebi Romanæ annonæ subsidium decumanus iudicatus est. Vrbis verò nomen nonnulli à populi frequentia deducunt: id enim paulisper deflexum ἐκ τοῦ λέως καὶ τείνειν & conflatum vocabulū sonare videtur. Ipsa tamen Leontinorum numismata, in quibus plerumque tum leones, tum leonum rictus videre est, (incertum qua de causa) illud ab Herculis, de quibus diximus, insignibus repetamus, & genuina Græcanicæ deflexio-
B nis ratio à leone vocabuli originem traxisse testantur. Quod ad Leontij vrbis in superficie totius terræ globosa situm pertinet, is XXXIX. temporibus ab insulis fortunatis; XXXVII S. ab æquinoctiali difinitus est.

ΚΑΤΑΝΑΙΩΝ.

CATANA Calcidensium è Naxo Colonia.

CATANA, Chalcidensium è Naxo profectorum vrbs Leontinorum agris vicina erat; quæ ea qua Euronotum respiciebat plaga mari Ionio obuersa, ceteris verò ad radices AEtnæ montis,
C cui subiecta erat, extenditur. Calcidensium namq; pars altera nono postquā Naxum condiderant anno, sedes suas, quòd paludum ac fluminum ex AEtna erumpentium eluuionibus, aër grauis & pestilens moueretur deserere coacta, hunc sibi locum eodem ferè tempore quo reliqua pars in Leontinos (vt meminimus) profecta erat, delegerunt; coloniamq; duce Euagrio deduxerunt. Variant tamen auctores; sunt enim qui Catano duce deductam, & ab hoc vrbem *Catanam* dictā malint; alij verò Theoclem ducem & auctorem Coloniæ produnt. Hiero senior, Syracusanorum tyrannus, Catana vrbe expugnata, expulsisque ciuibus, colonorum decem millia partim ex megarensibus & Gelensibus partim CATANAS origo
D ex Syracusanis, conscripta, distributo viritim agro ad hanc vrbem incolendam deduxerat; Doricisque & Laconicis legibus & institutis exornauerat: & vt veluti nouæ vrbis conditor haberetur, abrogato *Catanæ* nomine, *AEtnam* eam deinceps appellari voluit: idque tanto studio, vt AETNA vrbs. se quoque ciuem *AEtnæum* dici & salutari, imo & in Olympicis victor non Syracusanum se aut Gelensem (quanquam ex Gela oriundus esset) ceterùm noua ambitione *AEtnæum* etiam per præconem pronunciari iusserit. Quumque idem Hiero originem suam à Lindiis Rhodi populis repeteret, ipsiq; Rhodo caput solis radiis cinctum pro insigni fuerit, verosimile est hinc & Catanensium nummos parte aduersa solis

caput

caput, auersa autem Hieronis victoriam (ter enim vicit, semel quadrigis; A
CHROMIVS Catanaeorum praefectus. bis celete) exprimere. Catanensibus Hiero Chromium, quem ob singularem modestiam, probitatem ac fortitudinem diligebat, praefecerat; qui & ipse in Pythiis victor, vt patria *AEtneus* proclamatus est, Catanenses autem, quos Hiero patrijs sedibus expulerat, in Leontinorum Rempublicam adscripsit. Fato deinde in hac vrbe functus, funere non minori à ciuibus elatus est, atque si vrbis ipsius conditor fuisset. Morte eius evulgata, Catanenses, quos in Leontinorum ciuitatem transscripserat, patriae amissae desiderio aestuantes, arma sumunt, nouos colonos eiiciunt; tyranni tumulum euertunt, pristinumque vrbi suae Catanae nomen restituunt. Coloni Catana expulsi, incertis aliquamdiu sedibus B
INVESSA vagati, *Inuessam* tandem ad AEtnae montis radicem duodecim à Catana M.P. condiderunt, AEtnamque & hanc veluti Hieronem eius conditorem asserentes, appellarunt. Ipsius verò Catanae vrbis situs
AMENAS FL. ita sese habebat, vt *Amenas* fluuius pleno in eam alueo illaberetur, qui ex radicibus AEtnae montis, occulto tamen, nec hactenus satis peruestigato fonte profluit. Hic amnis obturatis fontium venis, totus aliquando per aliquot annos euanescit: rursusque subitò nonnunquam & alterno postquam se condiderat anno, aestu erumpens, ex crasso ac graui aëre pestilitatem vrbi aspirat: aut agrorum plana inducta sterilitate inundat. Ager namq; Catanensis amplissimam habebat planiciem, eamq; C
frumenti feracissimam, quae si quando Amenae exundationibus stagnaret, totae propemodum Siciliae famem minabatur. Colles verò agri Catanensis igneo ex AEtna profluuio, & cinere, quem subinde euomit, respersi, vini & segetum prouentu veluti laetamine stercorati, luxuriabant.
TERIAS FL. Via autem Leontina octo M.P. à Catana, *Terias* fluuius in mare sese exonerat, pisciumq; copia & salubritate commendatur. Vltra Teriam qua-
SYMAETHVS FL. tuor M.P. Symaethus amnis in agro Leontino celebris est, ad eius nāque fontes, vt Poëtae produnt, Iupiter Thaliam nympham compressit: quae
PALICI dij. ex eodem gemellos peperit *Palicos* dictos: quorum numina Siculi regiae religiosè colebant, ac per oracula consulebant. Refertur res mira auditu, & vix fidem apud posteritatem inuentura, nisi auctoritate Aristotelis confirmata esset: quod si quando lis aliqua sacramento dirimenda esset, is qui ad concepta verba iuraturus erat, eadem verba in tabulis à se conscripta & obsignata, in fontem Palicis sacrum immittebat; quae si iustum foret quod iuraturus esset, fluitabant; sin dolus subesset statim mergebantur, atq; is qui peieraturus erat flammis, quae è fonte prorumpebant, correptus, in cinerem soluebatur. alij hanc historiam paullò aliter, sed ferè ad similem euentum prodiderunt. Ab ostio Symaethi flumi- D
XVTHIA regio. nis oram littoralem quae ad Leontinos vsque pertinebat, *Xuthiam* olim à Xutho

A à Xutho AEoli filio, qui huic regioni dominabatur, dictã fuisse obseruo. *Catanam* verò ad ea litora, quibus Naxus petebatur, portum aliquando habuisse insignem. Sed postea AEtnæ profluuio cineribus, pumicibus, vastissimisque saxis obstructum à scriptoribus proditum memoriæ est. Tria in vrbe *Theatra* fuêre; fuit & *Sacrarium Cereris*, in quo Deæ signum perantiquum in intimis penetralibus erat: ad quod viris aditus non patebat; sacraque per mulieres ac virgines conficiebantur. Adhæc *Gymnasium* honestissimarum ac liberalium artium & disciplinarum; quod Marcellus Syracusis captis erexerat. *Thermæ* quoque in eadem erant columnis & epistylijs marmoreis ornatissimæ. Horologij vsum, primo

Sacrarium Cereris.

B bello Punico M. Valerium Messallam ex Catana Romam induxisse proditum est. Catanæos antiquitas ab equestri militia commendat; item & ab eruditione, ab opibus, & omnium rerum copia. Summus apud eos magistratus fuit, quem *Proagorum* vocabant. Celebrantur & duo fratres germani Catanenses ob insignem in parentes pietatem *Anapias* & *Amphinomus*, nam quũ AEtna flammis longè lateque grassaretur, alter patrem, iste matrẽ, quos senium retardabat, humeris exceptos per medios ignes, cedentibus etiã tam pio facto flammis extulerunt, grata ad posteritatem ea officij memoria fuit: loca namque piorum campũ vocarunt: & fratribus defunctis solennes ludos, quos magna pompa maximoque totius

Plinius lib, 7. cap. 60.

Catanenses fratres duo in parentem pij al. Anapus. Strabo lib. VI. Geogr. Aristot. de mundo: Stobæus serm. 76. Claudianus poeta, & Pausanias in Polygnoti victoria

C Siciliæ conuentu quotannis deinceps celebrarent, dedicauerunt. Cęterùm Catanæi quamuis societatem contra Athenienses cum Syracusanis coijssent: quorundam tamen calliditate persuasi, *Alcibiadem, Niciam* & *Lamachum* Græcorum duces excluso exercitu in vrbem admiserant: quumque Alcibiades pro concione omnium oculos & animos in se conuertisset, milites perfractis prostratisque per vim portis in vrbem irrumpentes, Catanenses ad deditionem & societatem cogunt. Catanam inde Athenienses belli sedem, nauiumque stationem & commeatuum horreum ac tutum perfugium habuerunt. Hinc ager Catanensis frequenti Syracusanorum populatione vexabatur: donec Nicias & Demosthenes

Valer. Max. lib. V. cap. 4. Res gesta à Catanensibus.

D Atheniensium duces à Gylippo Lacedęmonio ad Lepada collem profligati, Catana prohiberentur; nec multò pòst Catanæi cum Syracusanis pacem facerent. Tandem quum Timoleon Syracusanorum libertatem contra Dionysiũ propugnaret, Mamercus Catanæ Tyrannus, vir opibus & rerum peritia clarus, cum Timoleonte ad Dionysium opprimendum fœdus percussit, & stipendium militibus suis accepit. Ceterùm simulatque repentina maximaq; Timoleontis incrementa, suæ quoque dominationi exitiosa metuere cœpit, violata pace Syracusana ad Icetam Leontinorum tyrannum & Pœnorum duces defecit: quæ perfidia non diu inulta remansit. Timoleon namque interfecto Iceta & restitutis

Mamercus Catanæ tyrannus sup. pag. 17. & Corn. Nepos, seu Probus in Timoleõte, & Plutar.

in libertatem Leontinis, totus sese in Mamercum conuertit: qui contractis vndique copiis, in agro qui inter Teriam & Symæthum fluuios medius est, eum Timoleonte dubio aliquandiu Marte congressus, funditur tandem fugaturq;. Cæsorum numerus tria millia Pœnorum, qui à Giscone missi fuerant, referebantur. Mamercus itaque à suis desertus in Italiam, vt Lucanos in Timoleontem concitaret, traiicit. Ceterùm Catanenses interea postquam se Timoleonti dedidissent, ab eodem libertati restituti sunt, Mamercus nec à Lucanis receptus atque aliis vndique auxiliis nudatis, rebus deploratis ad Hipponem (qui Messana à Pœnis occupata Carthaginiensis ibidé præsidij præfectus erat) supplex profugit. Verùm Timoleon expugnata Messana, Mamercum in potestatem redactum, & Syracusani populi iudicio condemnatum capitis supplicio affecit. A nonnullis memoriæ proditum est, etiam ante hæc tempora Catanenses à Syracusanis grauiter pressos Atheniensium auxilia petiisse & impetrasse, atque iis initiis, graue illud & mutuis cladibus diu anceps bellum, quod inter se Syracusani & Athenienses gesserunt, ab iisdem commotum fuisse. Postea tamen siue quòd eos iam tædium belli ceperat, siue quod tantæ Syracusanorum vires terrori essent, pacé cum Syracusanis fecisse. Ceterùm quum paullò pòst à Syracusanis violata pace iterum lacesserentur, Legatos denuò Athenas miserunt, qui sordidati, capillo barbaque promissis atque omni squaloris habitu deformati, populum supplices ad commiserationem mouentes impetrarunt vt maxima decerneretur classis; & tres simul duces *Nicias, Alcibiades, & Lamachus*, crearentur: qui vti in Syracusarum historia prosequuti sumus, à Gylippo partim superati, partim cæsi per biennium cupidiùs quàm felicius bellum gesserunt. Auctores habeo, qui Catanenses à Dionysio seniore per Arcesilai vrbis præfecti proditionem intempesta nocte intra mœnia admisso, magna clade vexatos, ciues in potestaté redactos, captiuosque Syracusis sub hasta venditos prodant. Catanensibus autem, vt supra retulimus, à Timoleonte libertate donatis, otium fuit: donec Agathoclis iniuriis & sæuitia lacessiti, ad Pœnorum societatem cum ceteris Siciliæ vrbibus transirent: mox & Mamertinorum, qui Messanam occupauerãt, excursionibus vexati, ab Hierone secundo armis protecti, sese eius potestati permiserunt. Ceterùm quum à M. Valerio Læuino Consule ex decem Legatorum sententia, ea quoq; Siciliæ pars, quà regnum Hieronis fuerat, in prouinciæ formam redigeretur, obseruo Catanam quoque inter fœderatas ciuitates ea lege receptam, vt ager ipsorum decumanus & vectigalis esset. Argumento est, quòd Q. Cæcilio Metello. T. Quinctio Flaminino Coss. quum AEtna vltra solitum flammas & fauillas eructans tanta copia cinereum profluuium effudisset, vt Catanæ

Catanenses libertati restituti.

Mamercus supplicio affectus à Syracusanis *sup. p. 41. c.*

AEmilius Probus seu Nepos in Alcibiade.

Catanenses vectigales po. Ro.

A tanæ ædium tecta feruidis cineribus adusta prægrauataque corruerent; *Vectigalia Catanensib. remissa.*
Senatus Populusque Ro. vt eam Catanensium cladem mitigaret, iisdem
decem annorum vectigalia remiserit. Composita inde Republica, quam-
quã Verris Prætoris auaritia & rapiendi libidine interim vexata, otium
tamen habuit: donec bello seruili à fugitiuorum manu turbata à M'. A-
quillio ciuitatis status iterum componeretur. Bello inde Siculo, quod
contra Sex. Pompeium Octauianus gessit, Pompeius Catanam adortus,
militibus suis diripiendam præbuit. Ceterùm quia ante profligatum *Catanẽsium bello siculo status & conditio.*
bellum ad Cæsaris fidem Catanenses defecerant, & strennuã in prœlio
nauali, quo Pompeius ad Mylas à M. Agrippa auspicijs Augusti victus
B est, operam nauauerant; & Cæsaris exercitum inopia, & cæli inclemen-
tia fractum benignè habuerant; Catana in amicitiam ab Augusto rece-
pta, & libertate insuper donata est. Tandem victo eiectoque è Sicilia
Pompeio, Augustus militarem eò Coloniam deduxit. Vrbe cõstituta &
legibus acceptis Selurus quidam Siculus, vastitate corporis stolidè ferox
AEtnæ sese filium mentitus, copijs ex fugitiuorum & aratorum turba
contractis, Catanensium & ceterarum ad AEtnam montem vrbium
agros vastare cœperat: sed is statim priusquàm inualesceret, à Prætore Si-
ciliæ prœlio fractus, quum viuus in potestatẽ venisset, ex Augusti man-
dato in arena feris obiectus, & ab ijsdem discerptus traditur. Atque ha-
C ctenus ea, quæ de Catanę situ, Republica, & statu ex antiquis monumen-
tis colligere potuimus, cõpendio complexi sumus. Obseruo Charon- *CHARONDAS legislator Catanensis.*
dam, qui sapientia & legũ prudentia apud idoneos auctores celebratur,
ciuem Catanensem fuisse, & inter celeberrimos legislatores laudem ma-
gnam esse promeritum. Neque enim ciuibus solùm suis, sed & ceteris,
quæ circa Siciliam & Italiam erant, Chalcidensiũ ciuitatibus leges con- *Hieronis leges.*
scripsit. Eundem ab ingratis ciuibus (caussa non traditur) pulsum Rhegi-
nis, inde ipsis etiam Atheniensibus leges scripsisse fertur. Catanensibus
tamen siue AEtnæis suis etiam Hieronem leges æquissimas dedisse, præ-
fecto iis Dinomene filio, memoriæ proditum est; easque summa æquitate
D ad normam siue lancem Lycurgi legum examinasse; quod per Symbo-
lum in numismatibus Catanensium, in quibus virgo stateram siue bilan-
cem manu librat, expressum fuisse haud improbabili coniectura credere
licet. Huc fortasse etiam pertinet, quod Pindarus Hieronem, AEtnam, *Pindarus Pythinicis & Nemeonicis. Strabo lib. 6. Geog.*
quæ Catana erat, ad leges Hyllidæ libræ constituisse canat. Rationem
nominis *Catanæ* nonnulli ad Catanũ Coloniæ (vt diximus) conditorẽ re-
ferunt. Variant tamen alij, qui nominis originẽ ex vocibus τοῦ κατὰ καὶ ἄνω *Catana vnde dicta.*
confusis sumunt; deducta ex situ vrbis vocabuli caussa, eò quod Catana
ab AEtna degredientibus in procliui planicie sita sit. Sunt & qui nomen
eius inde factũ opinentur, quòd Catana eo loci condita sit, vbi Theocles

ad Amenam flumen, quum condendæ vrbi sedem quæreret, nauem appulisset: quasi κατὰ ναῦν, hoc est iuxta nauem esset condita, idq; si Doricè pronuncies. Dores enim ναν pro ναυν efferunt. Distabat vrbis situs secundùm globosam terræ superficiem ab insulis fortunatis XXXIX s. temporibus: ab AEquatore versus Arcticum XXXVIII s. A

ΑΔΡΑΝΙΩΝ.

ADRANVM *Syracusanorum Colonia.*

DRANVM mediterraneam Siciliæ ciuitatem à Dionysio seniore, Olympiade nonagesima quinta, in honorem Adrani tutelaris Siciliæ numinis, cuius eo loci templum & oraculum celeberrimũ erat, ad AEtnæ montis radicem fuisse conditam memoriæ proditum est. Exiguam quidem vrbem, ceterùm loci & luci religione à Siculis frequentatam & cultam, & eiusdem nominis fluuio celebratam fuisse obseruo. Templum insigne & oraculorum frequentia, & numinis propitij facilitate clarum fuit. Canes Adrano deo mille numero sacri erant, forma & magnitudine Molossis pares vel maiores: ita edocti vt interdiu peregrinis & indigenis qui lucum templumque ingrederentur adularentur: noctu verò, ebrios aut à via aberrantes, veluti officij caussa præeuntes domum deducerent: impios autem aut sacrilegos, aut qui furandi vel rapiendi studio vagabantur, ferocissimè dilaniarent. Dionysium ex Syracusanis Colonis Adranum deduxisse, argumento esse poterit, quòd quum Icetas Leontinorum tyrannus, Dionysio bellum mouisset, vt eum è regno eijceret, ceteris spe libertatis ad Icetam deficientibus, Adranij ob necessitudinem, quæ ipsis cum Syracusanis intercedebat, quòd clientes & Dionysij patris essent, eius societatem recusarunt. Qua contumelia, vti ipse interpretabatur, irritatus Icetas, tum quòd Corinthiorum amicitiam ambire ipso spreto dicebantur, delectis quinque armatorum millibus, quum iam vrbe Syracusarum magna ex parte potitus esset, in eos mouit. Saluti Adranitis fuit quòd Timoleon à Corinthijs missus vt tyrannos è Sicilia expelleret, à Tauromenitanis benignè acceptus appulisse nunciabatur. Ad eum Adranij, quibus Icetæ vires terrori erant, Legatos mittunt: Timoleon legatione benigniter audita, & capto tempore mille trecentos secum milites in expeditionem rapit. Aberat à Tauromenio Adranum XLII s. M. P. adhæc via aspera & fragosa, AEtnæ quoque cineribus squalescebat: Ceterùm Timoleon properandum sibi ratus, binis castris ad hostem peruenit: quem postquam de via ex recenti itinere fessum, partim palantem, aut castra metantem, partim & profundo ex defatigatione somno sepultũ inuenit, toto

Marginal notes: ADRANVM conditum. — ADRANVS Deus. — ADRANVM Syracusanorũ Colonia. — Icetas Timoleonti insidiatus. — Timoleon Corinthius, Dux.

Margin letters: B, C, D

A toto impetu in dispersos atque imparatos irruens, non solùm castris exuit, sed & trecentis trucidatis, sexcentis in captiuitatem abreptis, reliquos fuga dissipatos profligat. *Adranij* virtute Timoleontis primi omnium à seruitute liberati, eundem omni genere aggratulationis exceptum in vrbem deducunt. Et huius tam lætæ victoriæ Adranij ab Adrano Deo suo tutelari prodigium tale sibi factũ fuisse affirmabant. Adranum scilicet ostiis templi sponte patefactis teli, quod manu tenebat, cuspidem vibrasse: ipsum Dei signũ sudore copioso maduisse. Quod ostentum sacerdotes non solum præsentis victoriæ, sed & secuturæ omen felicissimum Timoleonti interpretabantur. Timoleon religione com- *Adranij seruitute liberati.*
B motus, vt quoque se Deum Adranum venerari ostenderet, eiusq; numen sibi propitiaret, more gentis, eidem Deo sacris operabatur, quum duo percussores ab Iceta immissi, pastorũ habitu, vt custodes fallerent in lucum ingressi; eundem ad aras Dei obtruncare conantur. Factũ numinis benignitate creditur, vt alter percussorum per errorem, pro Timoleonte Leontinum quendam patricidam, qui aris adstabat, & ex Timoleontis contubernio erat, cæderet, séque mox celeri inde fuga incolumis eriperet: Alter verò dum Timoleonti telum intentat captus, quia insidias eidem ab Iceta paratas & percussores immissos indicabat, vita donatur: alteri verò quia patricidam vltore, vt interpretabantur, Deo peremisset, *Plut. in Timoleonte aliter paulò.*
C venia tentati, sed non perpetrati facinoris concessa est. Timoleon tanto ereptus discrimini, & recenti insuper victoria, tanquam fœlicissimo ad res benè gerendas auspicio confirmatus: Tyndaritanis quoque societate sibi coniunctis, ex iisdem & Adranitis auxilia conscribit: & Syracusas versus exercitum mouet, primoque impetu Tycham capit.

Ceterùm quod ad situm aut rempublicam Adranitarum pertinet, nihil vlterius apud idoneos auctores (quantum nobis quidem compertum est) exstat: nisi id solum, quod eo tempore, quo Sicilia in Prouinciæ formam redacta fuit, Adranitæ stipendiarij facti sunt: quod arguit eos, aut in Punicis aut Siciliensibus bellis amicitiam Populi Ro. sequutos non *Adranitæ stipendiarij pop. Rom.*
D fuisse; aut inter alios septemdecim Siciliæ populos, vt aeriores Po. Ro. hostes, ita etiam inclementiùs ab eodem tractatos. Supra Adranum vrbem, Teriam flumen ex duobus alueis in vnum confluere; adhæc frequentibus & maximis, qui in Adranitano agro erant, fontibus, ipsoque Adrano fluuio vrbi cognomini augeri; adhæc anguillis omniũ saluberrimis & laudatissimis abundare scriptores prodiderunt: quod forsitan etiam numismata Adranitarum, anguilla in ijsdem expressa testari voluerunt. Verùm quod eorum quæ etiamnum supersunt, Adraniorum numismatum Typi maximam cum Locrensium numismatibus affinitatem habeant, vt vrbs ipsa Adraniorum à Dionysio seniore condita *Teria fl.* *Numismata*

Doris, uxor Dionysij tyranni, iunioris mater.

fuerit, Doris autem eiusdem Dionysij vxor, & mater iunioris, ex Locris A
oriunda erat: expendendum Lectori & cogitandum relinquimus, num Adranitæ in Doridis gratiam, aut ex Dionysij conditoris imperio, vt sese Locrensium clientes testarentur, in publicis numismatum monumentis eisdem typis ac symbolis, quibus Locrenses, vsi fuerunt: quod & aliis in Græcia ciuitatibus vsu-venisse suo loco aperiemus, & auctoritate confirmabimus. *Adranum* quantum ex Plutarcho & Diodoro colligimus à Tauromenio CCCXL. stadiis distabat: cumq; in eodē parallelo, quinquaginta sex stadia vni AEquatoris tempori congruant: eius longitudinem comparatione ad Tauromenium facta, conficiemus esse quadraginta & secundum globosam terræ superficiem, eius latitudinem triginta octo temporum definiemus. B

Stephano περὶ πόλεων Ἄδρανον ἢ Ἀδράνιον oppidum Siciliæ & flumen.

TAYPoMENITAN.

TAVROMENIVM *Naxiorum Colonia.*

AVROMENIVM ex ruinis Naxij vrbis (quæ Græcarū in Sicilia antiquissima fuit, & à Dionysio seniore euersa) itidē ex cinibus Naxiis duce Andromacho, viro vt opibus, ita & prudentia claro, Timæi historici patre, conditū fuisse ad Taurum AEtnæ montis ramentū Olympiade centesima quinta, C. Licinio Caluo, II. C. Sulpicio Petico II. Coss. anno ab vrbe cond. CCCXCII. apud auctores idoneos memoriæ proditū est. Collis enim, qui vrbi condendę imminebat, *Taurus* à Tauri similitudine dicebatur: à tergo Alpes Tauromenitanæ perpetuo iugo ad AEtnam pertinebant: ipsa vrbs in monte prærupto & aspero, mediis in rupibus, quæ partim in mare subiectum decliues, partim in altissimum elatæ præcipitium eam vndique cingebant, qua tamen subsolanum respiciebat interruptis, & intercisis scopulis in vastam profunditaetm dehiscentibus, loco & natura & situ munitissimo condita erat. Verùm quia hæc vrbs ex euersa Naxo originem duxisse, ciuesque Naxij in ea quasi renati videbantur, *Naxi* nomine eandem pro *Tauromenio* auctores nuncupare consueuerunt. Cæterùm vt Andromachus Tauromenij conditor se quoque religionis antiquæ rationem habere testaretur, Apollinis Archagetæ signum secum à Naxo extulisse, templumq; ipsi apud Tauromenitanos (quod etiam numismata ipsorum & Symbolo & nomine testantur) extruxisse scribitur. Theoclem enim eodem quo Naxon condiderat anno, aram Apollini Archagetæ, cui & vota nuncuparent, & à quo oracula Naxij peterent, erexisse veterum monumentis testatum est. Ager verò Tauromenitanus vini apud scriptores celebratissimi, & quod in triumphalibus cænis,

Tauromenium conditum. Andromachus, Timæi historici pater. C

Taurus, Siciliæ mōs, vt & Ciliciæ. APOLLO Archagetes. Numismata. D

Vinum Tauromenitanū

A nis, Pontificalibus alijsque solennibus epulis pro Mamertino supponi solebat, feracissimus erat. Colles, vitem & vuam, à generositate *Eugeneiam* vocatam producebant: quæ quoniam natiuo solo, vtpote feruenti & calido gaudebat, aliò translata, nullo lætius quàm Albano in Italia proueniebat: cæteris verò agris vel acescebat, aut ab innata suauitate degenerabat. Hinc Tauromenitani in numismate suo vua Apollinis Citharæ apposita, eam vuæ generositatem, vt sibi propriam, asseruisse videntur. In mari verò quod littus Tauromenitanum alluit, mulli omnium laudatissimi & Romanorum delicijs exoptatissimi capiebantur. In eodem littore *Euripus* sæpius die ac nocte, quàm in Eubœa ille qui

Nummi Tauromenitani.

B septies intra viginti quatuor horas, reciprocabat, & ea quæ à Charybdi vorticosis vndis inuoluta & demersa absorbebantur, eo loci reuomebantur: qua ratione *Coprian* à fimo eum locum à Græcis fuisse nuncupatum obseruo: A Tauromenio degressis, ad sinistram siue Austrum versus, secundùm sinuosi littoris oram per duo M. P. Chersonnesus nonnihil in mare promissus *Naxi* vetustissimæ vrbis ruinas ostendebat. Ceterùm quia *Naxi* mentio sæpius incidet, & ex eadem paulò postquam condita fuit, plures coloniæ *Leontinum* nimirum & *Catana*, vt iam diximus, adhæc *Callipolis* propagatæ sint: nunc etiam *Tauromenium* ex eiusdem quasi ruinis enatum, operæprecium fuerit breui enumeratione eiusdem vrbis initia, situm, & interitus caussam referre.

Naxos, finitima Tauromenio.

Coloniæ Naxi.

C *Theocles* itaque Atheniensis, quum procellis & vi tempestatum in Siciliam exscensionem facere coactus, insulæ fertilitatem, & cultorum solitudinem explorasset, Athenas repetit: ciuibus suis auctor fit, vt coloniam eò deducerent: sed quum non persuaderet, acceptis ex Eubœa magno numero Chalcidensibus, partim Ionibus, partim Doricis, & præcipuè Megarensibus iterum in Siciliam vela facit. Fuit is annus (nisi fallunt Chronologi) Olympiadis quintæ secundus; quũ quarto eiusdem Olympiadis Syracusæ, ab Archia occuparentur: septimo antequam Romulus vrbem conderet anno. Theocles statim vt in terram descendit, tribus ab

Theocles, Naxi conditor.

D Acesinis fluuij ostio passuum millibus, in flexu eius quam diximus chersonnesi *Naxon* condidit: mox & Archagetæ Apollinis (cuius oraculo ad secundũ nauigationis cursum prosperè vsus fuerat) aram erexit. sequenti deinde tempore fanum quoque Veneris celeberrimum extra vrbem Naxij construxerunt. Ager Naxius, quum campestri planicie ab AEtna monte decliuis longo tractu porrigeretur, frequenti Acesinis fluuij aliorumque torrentium è niuibus in AEtna sole solutis inundatione stagnabat, aut cœno & illuuie aquis in alueum relapsis tectus grauem & pestilentem ciuibus aërem exhalabat. Hinc factum, vt quamuis ea ciuitas statim & ab exordio in magnam sese amplitudinem extendisset, præcipua

Naxos condita.

pua

pua tamen ac maior Naxiorum pars, vt aëris insalubritatem euitarent quincto, vt Polybius; septimo, vt Thucydides supputat anno, Theocle duce Leontinis pulsis vrbem ipsorum & agros occuparent. Biennio inde proximo, quum reliqua quoque ciuium pars *Naxon* ob aëris inclementiam atque insolentiam deserere cogeretur, Catanam quoq; viginti octo è Naxo passuum millibus, duce Euagrio condiderunt. De *Callipoli* apud scriptores antiquos, excepto solùm nomine, obscura admodũ memoria est. Naxios inde Hieron senior, etsi eos in potestate haberet, quod tamen de eorum fide dubitaret; & vt dominationis suæ subsidia vndique confirmaret, patria eiectos in Leontinos transscripsisse; & Græcos Syracusanosque in eam colonos deduxisse scribitur. Hinc quum vrbs iterum coaluisset, anno primo Olympiadis quartæ & nonagesimæ à Dionysio seniore, quia ab eodem ob tyrannidis metum desciuerat, *Procle* vrbis præfecto muneribus & pollicitationibus corrupto, per proditionem capitur; in occupatam Tyrannus omni crudelitatis genere desæuiit: ciues enim sub corona vendidit; fortunas ipsorum militibus suis diripiendas concessit; agros Siculis finitimis diuisit, inde vrbem funditus euerti, ita vt vix ruinarum vestigia relinquerentur, iussit. *Andromachus* autem quotquot ex ciuibus dispersis colligere potuit, benignè habuit; & Tauromenium ex vrbis euersæ ruinis, vt iam præfati, & deinceps prosequuturi sumus, condere cœpit. supra Naxum tribus passuum millibus Catanam versus, *Acesinus* fluuij, (qui plerisque *Asines* recentioribus quibusdam *Onobala*, dicebatur) ostium in mare sese exonerabat. Vltra paulò maiore interuallo *Acis* flumen in mare irrumpit; sic dictum, quod quasi telum arcu emissum cum maximo impetu & cursus rapiditate ferebatur. Ἀκίς enim Græcis *telum* significat Poëtarum carminibus hic fluuius celebratur: & additur Fabula, quod quũ Galathea Acis pueri forma capta esset, Polyphemum ob id amoris stimulis & Zelotypia incensum, *Acim* puerum peremisse: Neptunum cæsi adolescentis commiseratione, eundem in fontem & fluuium, qui nomen retineret, transformasse. Præterea quum Polyphemum Vlysses oculo orbasset; ipsum in Vlyssem fuga elapsum ex huius fluminis ripa saxa vibrasse produnt. Ab antiquitate obseruatũ est, & recens adhuc experientia confirmat, etiamsi Acis octo ferè stadiis à mari, ex AEtna perpetuis ignibus flagrãte erumpat, aquam tamen habere omnium fluuiorum frigidissimam. Vltra eius fluminis ostium versus orientem longa fronte in mare Ionium *Xiphonium* promontorium sese in metam fastigiat: cui tres in Trianguli formam scopuli Cyclopum nominati prætenduntur. Xiphonium promontoriũ, à xiphiorum piscium copia, quibus hoc mare abundat, vocatum nonnulli opinantur. *Xiphio* pisci à parte rostri superiore quam in

Margin notes: *Callipolis V.* — *Naxos euersa.* — *Onobala fl.* — *Acis fluuius vnde dictus.* — *Ouid. lib. XIII. Metamorph. Fab. VIII. ver. 890.* — *Ξιφώνιον, Xiphonium promontorium.* — *Xiphios. piscis Plin. lib. 32. c. XI.*

Section letters (right margin): A, B, C, D

A in *ensis* formam à capite exserit, nomen factum est. Is Thunno capitalis
hostis & ipsum & sese nimio insectandi studio in piscatorũ insidias præ-
cipitat. Mirum quoque quod de Xiphio ab antiquitate proditum etiam
nunc experientia constare affirmant, si piscatores dum Xiphiis insidian-
tur, Græco vtantur sermone, eosdem allici; sin barbaro, quocunq; eosdem
veluti ominosa voce deterritos dilabi. Ceterùm vt vnde digressi sumus
eò redeamus: sunt qui *Tauromenium* Zanclæorum, eorum qui Hyblam *Nummi*
incoluerant coloniam faciunt. eam controuersiam numismatũ antiquo- *prisci.*
rum auctoritas tollere potest; quæ Tauromenij originem proculdubio à
Naxijs repetunt: argumento esse poterit, Apollo Archagetes; quem
B Naxij statim à condita vrbe, vti supra * diximus, vt tutelarem Deum ve- ** sup. pag.*
nerabantur; eundem enim & Tauromenitani in nummis suis, vt origi- *59.a.& 70.*
nem suam à Naxijs, eius numinis tutelaris tanquam cultu & Symbolo *d.*
testarentur, excuderunt. Tauromenitanis ex legibus & institutis An- *Tauromе-*
dromachi coalescentibus pax & otium aliquamdiu fuit: donec sub Aga- *nitana*
thoclis tyrannide crudeliter habiti, ab eodem deficerent: quòd Optima- *respub. sta-*
tes ipsorum, simul & Catanensium, quos sub specie colloquij vsque ad *tus.*
sexcentos ad se euocarat, quia impotenti & crudelissimæ ipsius domina-
tioni semper infesti fuissent, iugulari iusserat. Quumque præter Tau-
romenitanos reliquæ quoque Græcanicæ ciuitates eandem calamitatem
C perpessæ, conspiratione facta contra vim Agathoclis per Dinocratem
exsulũ ducem Pœnorum societatem impetrassent, hoc solis ferè Tauro-
menitanis impune fuit, quòd Agathocles contra Pœnorum duces nunc
in Sicilia, mox etiam in Africa grauissimo bello distractus, eos vlciscen-
di occasione prohiberetur. Ceterùm quum M. Valerio Læuino Con- *Anno V. C.*
sule, Sicilia quà regnum Hieronis fuerat, in Prouinciæ formam redigere- *DXLIII.*
tur, Tauromenitanos vt quietis studiosiores, nec pessimè de Po. Ro. me- *Liuius lib.*
ritos inter fœderatas ciuitates fuisse receptos obseruo: idque ea lege, vt ne *26. & 27.*
decumæ eorum venirent; ne naues, nautas, sumtusúe in nauarchos dare *Polyb. lib. x.*
cogerentur. Seruili inde bello, quod ab Euno quodam Syro & Cleone *Plut. in Marcello.*
D seruis cum maximo totius Siciliæ motu, nec sine variis Po. Ro. cladibus *Tauromeni-tani fœde-rati Po. Ro.*
conflatum fuerat, Tauromenitanos quoque graui calamitate affectos *Bellum ser-uile an.*
fuisse, memoriæ proditum est. Verùm eo bello post triennium tandem *DCXVIII.*
auspicijs P. Rupilij Consulis confecto, prouinciaque iterum constituta *L. Florus*
Tauromenitani, eadem lege qua priùs, in amicitiam fidemque Po. Ro. *lib. III. c. 19*
recepti sunt. Posteà quum Verres rapinis & flagitijs in Siciliæ admini- *Diod. Sicul.*
stratione nobilitatus, contra fœdus, quod ipsis cum Po. Ro. erat, nautas & *in Eclogis*
naues ijs imperaret, plurimaque contra ipsorum libertatem iniquissimè *lib. XXXIV.*
decerneret, statuam, quæ Verri in foro posita fuerat, euerterunt: Basin ta- *Anno DC XXI. cum P. Popilio Lenate.*
men manere voluerunt: quod grauiùs in Verrem consultum iudicarent, *Cicero in Verrinis.*

K si scirent

si scirent homines statuam eius à Tauromenitanis esse deiectam, quàm A
si nullam ipsi vnquam positam arbitrarentur. Grauem inde calamitatem,
quum Siciliam & Sardiniam Sex. Pompeius classibus teneret, &
commercia impediret, ex improuiso ab eodem occupata accepit. Sed
postquam Cæsar Octauianus ex Leucopetra ad Tauromenium appulisset,
eiusque de deditione compellasset, ijdem quamuis aliàs ad imperata
promti, à præsidiarijs tamen, qui numero & viribus prævalebant,
prohibiti, Cæsarem non admiserunt: qui quum ad Onabalæ fluminis
ostium exscensionem fecisset, Apollini Archagetæ sacra fecisse scribitur:
quamque Pompeius ex inopinato apparuisset, classem Cæsaris ad Euripum
Tauromenitanum occupatam depressit; nec multum abfuit quin B
& socios nauales, vnà cum reliquis Cæsaris copijs in terram expositos
opprimeret. Saluti fuit, quòd Cornificius Cæsaris Legatus ab Agrippa
cum exercitu missus Pompeianos in se converteret. Ostentum quoque
Cæsari factum, postquã Archagetæ sacris operatus esset, traditur: piscem
videlicet è mari prosilientem sese ad pedes eius proiecisse; quibus ipsi
maris imperium à Neptuno portendi augures interpretabantur. Ceterùm
Tauromenitanis apud Cæsarem victorem fraudi non fuisse, quod à
Pompeij præsidiarijs oppressi, neque deditionem imperatam fecissent,
neque alioqui suppetias ipsi tulissent; argumento esse poterit, quòd profligato
Pompeio Coloniam eò cum iure ciuium Romanorũ deduxerit: C
eòque benignè semper habuerit. *Timæum* Andromachi filium historicum,
ciuem Tauromenitanum fuisse supra retulimus: hunc longè cruditissimum,
& ipsa verborum compositione non impolitum, rerumque &
sententiarum varietate copiosissimum *Epithmæi* cognomine donatum
fuisse obseruo: quòd lacessendo, insultandoque non Platoni, non Aristoteli,
non ipsi Thucydidi, neque alteri cuiquam, vel historico vel
Philosopho (tanto carpendi studio tenebatur) parceret: interim sibi,
quod in alijs reprehendebat, indulgeret. Scripsit *libros viginti de rebus in
Sicilia & Italia gestis*; quos adhuc superesse, etiam si non appareant, nonnulli
testantur. Eum Agathocles Sicilia eiecit; quumque de viuo vlcisci D
se Timæus non posset, mortuum omni † contumeliarum genere,
nimia animi impotentia cæcus, scriptis suis lacerasse traditur. *Tauromenio*
nomen inde factum verisimile est. quòd Naxij patria expulsi ad
collem Taurum aliquamdiu cum Andromacho mansionem fecissent,
παρὰ τὸ μένειν πρὸς τὸν ταῦρον: Eius longitudinem Geographus XXXIX s.
latitudinem XXXVIII. ferè temporibus definiuit.

Sueton. in Augusto cap. 96.

TAVROMENIVM *Colonia ciuium Rom.*

TIMAEVS *historicus Siculus, Tauromenitanus. Vide Suidam.*

† *vt homo maledicus: Polybius lib. XII. & Aemil. Probus. seu Corn. Nepos in Alcibiade.*

MESSANA, *Messeniorum Colonia.*

Messana, vrbis Siciliæ, vt originem & situm, ita & nomen colonorum & ciuiũ varietate, subinde ab initio mutasse antiquitatis memoria proditũ est. Quare operæprecium me facturum credidi, si maiores, nomina, & colonos vrbis paulò altiùs & à primis initijs breui enumeratione cōplecterer. A Peloro itaq; Austrum versus passuum XII. M. degressis, ad curuum litus, quod sinuoso flexu in Orientem sese aperit descenditur: ad eius concauã in interiore sinu oram B Siculos vrbem condidisse scribitur, quam à loci, instar falcis repandi, situ *Zanclam* (ζαγκλαν namque *falcem* Siculi vocabant) nuncuparũt. Alij nominis originem ad Saturnũ, qui ibi falcem, qua patris sui Cœli virilia præsecuerat, abiecisset, referunt. Nonnulli verò *Zanclum* gigantẽ ibidem sepultum vrbi nomen fecisse affirmant. Variant alij, qui ab Orione Eunopionis filio, nobili architecto vrbis originem repetunt; eamque à Zanclo, qui id temporis in Sicilia regnabat, dictam volunt. Quemadmodum autem *Zanclæ* conditores varij recensentur; ita & conditæ vrbis sæculum ex tradentium auctoritate incertum est. In eo tamen præcipui auctores conueniunt, quòd eodem ferè tempore condita sit, quo diluuium sub C Ogyge factum refertur; quum & AEgyptus sub Amenophi rege fame laboraret. Si igitur Chronologi non fallunt, condita fuerit Zancla ante Troiam captam annis quingentis & triginta; ante Romam conditam nongentis sexaginta quattuor. Ceterùm quum Cumæi ex Eubœa profecti omnia latè maria & latrocinijs & piratica infestarent, Zanclam ob portus commoditatẽ, qui & tutum receptum, & situm ad insidiandum admodum opportunum propter incuruitatem habebat, expulsis inde Siculis, occuparunt. Verùm quum aduersus Siculorum vires, qui arma in ipsos mouerant, se haud satis firmos sentirent Cratæmene, Sanno & Periere Chalcidensi ducibus, ex Cumis patria sua & Chalcide Eubœæ D inquilinos adsciuerunt, quorum copijs freti externam vim facilè propulsarunt, & vrbem mœnibus & propugnaculis munierunt. Zanclæi opibus & ciuium frequentia confirmati, alios iterũ gentiles suos duce Anthinesto Chalcide, condendæ coloniæ gratia, euocarunt: quibus quum & è Messenijs quamplurimi armis Lacedæmoniorum pulsi sese coniunxissent, ij Zanclæorum auxilio vsi, *Rhegnum* (quod in Bruttijs oppidum, sexaginta stadiorum interuallo, à Siculis conditum distabat) magno impetu terra marique adorti capiunt: eiectisque ciuibus ibidem sedem figunt: instituuntque ne aliundè quàm ex ijs, qui è Messeniorum stirpe cum ipsis è Peloponneso appulerant, Rheginorum princeps eligeretur.

ZANCLA vrbs. Vnde sic dicta.

ZANCLA à Cumæis occupata.

RHEGIVM à Messenijs captum.

retur.quorum primum nonnulli Alcidamidam, quartum ab eo Anaxilam Critiuei filium, rebus gestis claros numerant. Zanclæi ea Messeniorum necessitudine & potentia confirmati, sicuti fortuna ac populo, ita & imperio maximo per ea tempora incremento aucti sunt: vsque adeò, vt primùm Mylas, mox & Himeram vrbes ac colonias in ea Siciliæ ora, quæ Etruscum mare respicit, condiderint. Oenycinus inde Scythes Zanclæorum Princeps, Samios Darij Persarum regis armis fractos & incerta sede vagantes, per Legatos ad coloniam condendam iuxta Καλὴν ἀκτὴν, (loci nomen id in Sicilia, qua Tuscū mare prospicit, à litoris commoditate dictum erat) inuitat. Samiis audita Legatione oblata opportunitate, qua non solùm à Medorum seruitute, sed & ab AEacis, qua premebantur, tyrannide liberarentur, vti placuit in Siciliam vela facere. Accidit fortè, vt eodem tempore Scythes vrbem quandam Siculorum copiis è Zancla eductis oppugnaret. Anaxilas itaquè Rheginorum tyrannus, cui Zanclæorū potentia formidabilis erat, capto tēpore vtendum ratus, Samiorum animos (iam enim ad Locros Epizephyrios appulerant) à noua vrbe condenda alienat: ostendit paruo labore, nullo ferè periculo, Zanclam ciuibus & præsidio nudatā ab ipsis occupari posse. Hinc Samij Anaxilæ consilium sequuti, *Zanclam* ex inopinato inuadunt. Zanclæi vnà cum Scythe, vt suis suppetias ferrent, Hippocrate Gelæ tyranno, cum quo fœdus & amicitiam coniunxerant, in auxilium euocato, Zanclam citato agmine contendunt. Ceterùm Hippocrates fidem (quia armis plus poterat) cum fortuna mutauit: Scythæ itaq; tanquam vrbis suæ desertori & Pythogeni fratri ipsius vincula inijci iussit: cosque in oppidulum Inuessam relegauit. Zanclæorum verò exercitum, ea pactione Samiis prodidit; vt dimidium prædæ, eiusque quod ex manubiis ac captiuis conficeretur, haberet; dimidium item eius quod in agris prouentuum aut culturæ aut fundi esset. Ea Samiorum perfidia, Hippocratis scelere, Anaxilæque artibus, Zanclæi, dum vicinis suis bella mouent, propriis sedibus eiecti sunt. Scythes fuga ex Inuessa elapsus, atque ad Darium in Asiam profectus, ab eodem benignè habitus, & iustitiæ laude commendatus, reliquum ætatis ibi transegisse scribitur. Sed ea Samiorum perfidia non diu inulta mansit: decimo namque postquam Zanclæos expulerant anno, Anaxilas fœdere, quod cum illis pepigerat, violato; Messenios, qui, Era à Lacedæmoniis expugnata, nouas sibi terras & sedes quærebant, (Sardiniam namque animo præceperant) accersit. hos docet perpetuum sibi cum Samiis, qui Zanclā occuparant, bellum esse: possidere illos vberem, ac luculentum agrum, & vrbem valdè opportuno loco sitam: qua si Messeniorum opera adiutus potiri posset, illam se quam primū Messeniis, vtpote sociis & necessariis, traditurum. Placuit Messe-

Mylas & Himera condita.

Zancla à Samijs occupata.

Samiorum perfidia.

A B C D

A Messenijs consilium & fœdus; Anaxilas itaque hospites & gentiles suos in Siciliam traducit, ac statim Zanclæos ille nauali, Messenij verò terrestri prœlio fuderunt. quumque ipsa vrbs terra marique hinc à Messenijs, illinc à Rheginis obsideretur, magna iam murorum parte deiecta; ita vt Zanclæi vrbem suā ampliùs defendi posse diffiderent, ad aras ac Deorum templa confugerunt. Imperauerat Anaxilas, vt supplices nulla religionis reuerentia trucidarentur; reliqui cum vxoribus & liberis sub corona venderentur. Ceterùm Gorgus & Manticlus Messeniorū duces facinoris atrocitatem deprecantes, Anaxilam rogarunt, ne, quæ per summam iniuriā ipsi à cognatis Spartanis passi fuissent, aduersus Samios & Græ-

ZANCLA ab Anaxila capta. Alys Anaxilaus, Rheginorum tyrannus.

B cos committere cogerentur: impunitas itaque ijs concessa, qui ad aras confugerant: ac fide vltrò citroque data & accepta, imperium cum victis communicatum est. Ceterùm *Zanclem* Anaxilas funditus euerti iussit; aliamque nouam mille ab ea passibus distantem condidit, quam à sua sociorumque suorum patria *Messenam*, aut, vt Dorica fert pronunciatio, *Messanam* appellauit. Manticlus Herculis templum in noua iam Colonia erexit; quod *Herculis Manticli* fanum deinceps, sumpto à conditore nomine, vocatum est: non alia ratione quàm *Iupiter* in Africa *Ammon*, & in Babylone *Belus* dictus; hic à Belo Ægyptio Libys filio; ille ab Ammone pastore, qui templa Ioui dedicarunt. Conditam fuisse Messanam

MESSANA ab eod m est condita.

Herculis Manticli fanum.

IVPITER Ammon & Belus.

C auctores prodidêre Olympiade vndetricesimâ; quo tempore annus à condita Roma octogesimus nonus, Tullij verò Hostilij Romanorum regis octauus agebatur. Anaxilas, vt nouam vrbem consilio & opibus iuuaret, Micytho seruo Rheginorum rempublicam permisit, ipse cum Messanensibus comitate & summa erga omnes beneficentia vsus, breui effecit, vt vndique sibi probitatis & virtutis commendationem summa cum laude colligeret. Postquam autem in Olympijs mulabus vicisset, epulo ob victoriam Græcis exhibito, Messanam reuersus nummum cum binis iunctis mulabus signati iussit, qui etiamnum hodie spectatur; pars eiusdem nummi altera *leporem* habet; additur caussa, quod quum Sicilia

Quando condita Messana.

Anaxilas

D prius lepores non gigneret, Anaxilas eos primus à se importatos nutrierit. Constituta inde optimis legibus republica, vrbem munimentis & propugnaculis instruxit; & vt necessitudine aliqua opes quoque sibi confirmaret, Cydippam Terilli Himerensium tyranni filiā vxorem duxit. Ea affinitas, nisi Gelonis Syracusani regis fortuna auertisset, exitiosa Anaxilæ futura erat. Nam quum Terillus socer eius à Therone Agrigentinorum tyranno magna vi ab Himera eiectus & imperio exutus esset; Anaxilas eius vlciscendi gratia, cum Amilcare Carthaginiensium duce, viro impigro & militari prudentia claro, societatem & pactionem iniuit; vt coniunctis opibus Terillū restituerent, atque in eius rei fidem

Anaxilas primus auctor fuit, vt mulæ iugales rhedam in Olympicis traherent. Is mos in certamina Olympica relatus, Olympiade LXX. Pausan. in Eliacis priorib. & Schol. Pindari Olymp. ode 5.

K 3 filios,

filios, quos ex Cydippa duos procreauerat, Amilcari obsides dedit. Pœni itaque trecentorũ millium, vt quidã tradunt, ex variis gentibus exercitum duce Amilcare conscribunt; & Theronem Himeræ mœnibus sese includentem, profligatis qui eruperant, obsidione premunt. Theroni Gelon Syracusanorum rex, ex Demarata filia gener, cum quinquaginta equitum, peditum verò quinque millibus auxilio venit; Amilcarem sacris Neptuno operantem ex insidiis trucidat: classem Pœnorum iniecto igne comburit; eorumque exercitu iuxta Soloëntem deleto, Anaxilæ libertatem & filios restituit, & pacem cum eodẽ facit. Mortuo inde Gelone, quum Anaxilas Locros Epizephyrios funditus delere constituisset, Hiero qui Geloni fratri successerat, Anaxilam ab eo impetu minis reuocasse traditur. Paullò pòst ipso quoque Anaxila vita functo, Hiero filios eius iam adultos ad se Syracusas accersit; eosdemque quàm benignissimè habitos donis insuper & muneribus ornat; societatem & amicitiam cum iisdem coit: & quo fidem datam magis confirmaret, ostendit quantum Gelonis fratris sui virtuti deberent; qui patrem ipsorũ, ipsosq; à Pœnorum seruitute assertos, incolumes & liberos dimisisset. Mox iisdem auctor fit, vt Messanam reuersi à Micytho, qui in administrationem tutelarem ex testamento pupillorum nomine successerat, imperij administrati rationẽ reposcerent. Fratres Hieronis consilium sequuti Messanam redeunt; abrogataq; Micytho omni potestate regnum paternum ita partiuntur, vt primogenitus *Messanam*; secundo loco natus *Rhegium* possideret. Ceterùm quum iam suæ potestatis facti & per iuuenilẽ licentiam in libidinem & voluptates prolapsi, ciues etiam suos iniqua dominatione vexare, & in optimum quemq; insolentius sæuire cœpissent, conspiratione facta à ciuibus suis eiecti sunt; & Respublica Messanensiũ ab vnius dominatione liberata, quum Romæ S. P. POSTVMIVS ALBVS REGILLENSIS, Q. SERVILIVS PRISCVS iterum consulatũ administrarẽt, anno ab Vrbe cond. †CCXXCVII. Messanenses ea occasione libertatem adepti, magna opum accessione & commerciorum ob portus commoditatem frequentia, vrbem suam auxerunt. Quumque eo bello quod Athenienses contra Syracusanos Leontinorũ caussa gerebant Atheniensiũ classi, quæ ad ipsos appulerat, se dedere coacti fuissent, ab eorum iterum imperio à Syracusanis liberati: mox quum & Leontinorũ obsidione iterum premerentur, eruptione facta postquam Leõtinos magna clade affecissent, ipsos quoq; Athenienses, qui exscensione è nauibus facta vt Leontinis opem ferrent, accurrerant, magna vi profligarunt. Postea quũ Athenienses spe occupandæ Siciliæ bellum denuo Syracusanis mouissent, Messanenses in fide Syracusanis data persistentes, Alcibiadem, qui miris artibus & blanditiis ipsos ad defectionẽ sollicitabat, excludunt. Quũque

Pindar. Pythi. od. 6. & ibi Scholiast.

MESSANA *tyrannide liberata.*

†*Sic annum Vrbis 287. à Fastis Capitolinis correxi, & Consulis prænomen.*

Alcibia-

A Alcibiades nonnullos,vt vrbem proderet, muneribus corrupisset, haud multò pòst indignatus,quòd à ciuibus suis imperio priuatus ad caussam dicendam Athenas reuocaretur;atque animi impotentia victus eosdem, cum quibus prius proditionem pactus fuerat,apud Syracusanos per indicium detulit.Quibus interemptis, Syracusani Messanam firmiori frequentiorique deinceps præsidio munitam, contra Atheniensium assultus defendunt. Pax inde Messanensibus fuit, etiamsi ab vtriusque Dionysij tyrannide interim oppressi seruierinut;donec eo quoq; bello,quod Timoleon pro asserenda à seruitute Sicilia cōtra Pœnos gessit,à Giscone Carthaginiensium duce,ciuibus per id tempus partim studio & factio-

B nibus inter se dissentientibus capta, in Hipponis tyrannidem prolaberetur.Ceterùm quia Hippo trecentos,quos Timoleon in præsidium Messanensibus præfecerat,trucidari iusserat,& Icetam profugum receperat: eam vlturus iniuriam Timoleon contra Hipponē mouet; atque vrbem terra marique arctissima obsidione cinctam acriter oppugnat. Hippon dum fuga elabi conatur, à militibus interceptus & vnà cum filiis in vrbem retractus trucidatur:ita Messanenses Timoleontis virtute in libertatem restituti, eadem vsi sunt: donec Agathocle Syracusanorum tyranno, postquam aliquamdiu vires ipsius sustinuissent, tandem per pactionem in vrbem recepto, optimatibusq; ipsius mandato capite plexis

HIPPO *Messanæ tyrannidem occupat.*

AGATHOCLES *Messanæ tyrannidem occupat.*

C in eiusdem denique dominationem reciderent. Ceterùm nulla grauior aut ciuibus magis exitiosa seruitus incubuit, quàm ea,qua mortuo Agathocle è Mamertinis oppressi, despoliati ac demum ciuitate eiecti, mutato insuper nomine pro *Messanensibus Mamertini* dicti sunt. *Mamertini* namque,vt nonnulli produnt, ex Samnio patria pulsi quum circa Tauromenium aliquamdiu consedissent, Messanensibus auxilio profecti, eorum vrbem eiectis ciuibus occuparant. Alij (quorum auctoritatem consensus scriptorum confirmat) occupatæ vrbis caussam, in hanc ferè sententiam referunt. Mamertinos fuisse Campanos, qui sub Agathocle rege in Africa stipendia fecerant:ij in Siciliam reuersi, Messanam ni-

MAMERTINI, *vnde dicti.*

MESSANA *à Mamertinis occupata.*

D hil hostile metuentem, immò per amicitiam intra mœnia admissi occupant:ciues partim vrbe eiiciunt, partim trucidant; vxores liberosque eorum,mox & fortunas agrosque sorte ducta inter se partiuntur. Eo scelere perpetrato pro *Messanensibus Mamertini* appellari cœperunt: vrbemq; deinceps non solum defendebant, sed eo audaciæ progressi sunt, vt Catanensium & Tauromenitanorum agros infestis excursionibus depopularentur. Sub idem ferè tempus quum Pyrrhus in Italia pro Tarentinis contra Romanos bellum gereret, Rhegini terrore & hostis ferocia perculsi, præsidium à Po. Ro. petierant. Missa est cum Iubellio Præfecto legio Campana; ea fœdissimum Mamertinorum facinus se-

MESSANENSES *Mamertini cur appellati.*

quuta

quuta, vrbē capta occasione inuadit: ciues partim trucidat, partim eiicit, A
fortunasq; eorū inter se distribuit: cum Mamertinis deniq; & freto & scelere iuncti fœdus percutiunt. quorū auxiliis freti Mamertini vsque adeò inualescebant, vt plerisq; etiam Siciliæ vrbibus tributa imperarent, vicinosque lacesserent; donec à *Pyrrho*, qui Syracusarum & Siciliæ rex declaratus erat, prælio victi, præsidiisque ipsorum multis è locis deiectis, Mamertinorum insolentia refrænaretur. Verùm postquam idem Pyrrhus breui pòst tempore Siciliæ imperium tam citò amisisset, quàm facile obtinuisset, dum in Italiam transmittit, Mamertini (decem millia fuisse putantur) quum signa conferre non auderent, Pyrrhi exercitum à tergo carpere, & in loca iniqua subeuntē impetu facto, duobus elephan- B
tis plurimisque ex iis qui agmen posterius claudebāt cæsis turbare; Pyrrhus autem cōuersis in hostē signis, etiamsi vulnere tardaretur, prælium instaurare: mox Mamertinus quidam robore corporis ferocior, vulnerato regi insultans, eundem ad singulare certamen prouocat. Pyrrhus ira & dolore excandescens tota vi & impetu in Barbarū insurgens, eundem magno ictu in duas partes dissectum, prosternit: hinc Mamertini Pyrrhi vires ac robur admirati conterritique fuga dilabuntur. Mox quum post Pyrrhi discessum factionum partiumq; studiis res Sicula ad Pœnos inclinare videretur, Mamertini occasione vsuri Syracusanis (qui soli in tota Sicilia cum Mamertinis Pœnorum imperium detrectabant) bellum C
mouent. Syracusani ea necessitate coacti Hieronē Hierocliti filium viginti tunc annos natum, primò vrbis præfectum, mox etiam Imperatorem creant. Is vt Syracusas & exercitum à seditiosis militibus purgaret, simulata in Mamertinos expeditione, castrisque ad Centuripam (vrbs ea supra Catanam AEtnæis propinqua montibus sita erat) positis, ad Cyamosori fluminis ripam aciem ex mercenario milite contra Mamertinos instruit: hinc quasi alio itinere hostem inuasurus, Syracusanos equites peditesq; secum deducit: quo stratagemate, quum militem conductitium & nouarum semper rerum auidum Mamertinis trucidandum obiecisset, ipse conuerso agmine cum Syracusanis profectus in vrbem D
incolumis reuertitur. Purgato ea ratione à seditionum materia exercitu, habitoque in supplementum copiarum nouo delectu, Mamertinos recenti victoria exsultantes, ad Longani fluminis ripas (labitur is per Mylæum agrum) assequutus, cæsis præcipuis ipsorum ducibus magna clade afficit: atque hanc potissimùm ob victoriam Syracusas reuersus rex omnium ciuium acclamatione salutatur. Mamertini aduerso prælio ab Hierone fracti; quum & Rhegium à L. Genucio Consule expugnatum legionarios autem, qui fidem violauerant, Romæ virgis cæsos & securi percussos seuero admodum exemplo nunciaretur; sibique simile supplicium

Pyrrhus Rex.

MESSANORVM *aduersus Pyrrhum res gesta.*

Item aduersus Hieronem Syracusanum res gesta.

A plicium metuerent, ad externa auxilia, sed variantibus sententiis respi-
cere cœperunt: pars ad Carthaginiensium opes, nunnulli, quibus sanior
mens erat, ad Romanos inclinare. Romani intellectis per Legatos Ma-
mertinorum postulatis, postquam diu deliberabundi facta vtilis ad ho-
nestum comparatione dubitarent, an Mamertinis fidei violatoribus,
Romani, qui seuerum ob eandem noxam in suos exemplum paullò an-
te statuissent, auxilium ferrent. consultique super ea Patres nihil decre-
uissent, placuit rem populi comitiis & suffragiis peragere, populus Ma-
mertinis opem petentibus auxilium esse ferendum iussit. Mouebat po-
tissimum, quòd metuerent ne Carthaginienses, quorum præsidium iam
B in arcem à Mamertinis receptum nunciabatur, Siciliã vniuersam, quam
præter Syracusas & Messanam iam tenebant, hac vsi opportunitate oc- BELLI
cuparent. Bellum itaque Punicum, quod cum Pœnis viginti tribus de- PVNICI *primi ini-*
inceps annis Romanus pro Sicilia terra mariq; gessit, Ap. Claudio Con- *tium.*
suli populi iussu ob hanc occasionem populi iussu mandatum est. cui
quòd primus caudicem, hoc est nauem belli in Siciliam gerendi caussa
cum exercitu conscenderit, Caudici cognomentum factum fuisse † mo- *† Ex Seneca sup. p. 47. F*
nui. Mamertini de societate & auxilio Po. Ro. certiores facti arcis Præ-
fectum, quem Pœni miserant, eiiciunt. In hunc Carthaginienses veluti
proditorem, alioqui non tam facile loco munito cessurum seruili suppli-
C cio in crucem sublatum sæuierunt. Mox contractis vndique copiis, terra
ab ea parte qua Austrum, qua Pelorum siue Septemtrionem respicit ma-
ri obsident. Hiero quoque vti Mamertinos, qui vniuersæ iam Siciliæ MESSANA *à pœnis ob-*
ob rapinas & partium studia graues erant, deleret, capta occasione socie- *sessa.*
tatem cum Pœnis coniungit; castraque ad Chalcidicum montem (dista-
bat is ab vrbe duobus millibus pass.) metatus vrbem arctissima obsidio-
ne cingit. Ap. Claudius interea Consul nocte silenti Pœnorum classem
præteruectus, *Messanam* cum exercitu appellit; omniumque gratula-
tione exceptus, postquam arctissima obsidione vrbem premi, Mamerti-
nos fame laborare intellexisset; dum se hostium copiis imparem metuit;
D pacis conditiones proponit: eas quum hostis reiiceret, sumto ex necessi-
tate consilio, Hieronem seorsim inuadit prœlioque fractum à Messana
repellit: Carthaginienses vt Hieronem profligatum acceperunt, obsidi-
one soluta in vrbes quæ ipsorum imperio parebãt dilabuntur. Ap. Clau-
dius interea fugientem Hieronis exercitũ magna celeritate assequutus,
& ad Syracusas vsque non sine magna strage persequutus, Hierone cum
reliquiis copiarum intra vrbem recepto, Syracusas etiam ipsas obsidio-
ne cingit. Proximo inde anno: M'. Valerius Maximus, & M' Otacilius *Anno* V. C. CDXC.
Crassus Coss. in Siciliam cum quatuor Legionibus traiiciunt. XVI. millia *Vide Steph.*
peditum, mille ducenti equites, præter ea quæ à socijs erant auxilia re- *Vinandi Pighy Fastos Coss.*

 cense-

censebantur. Pleraeque itaque Siciliæ ciuitates, quia vim & opes Romanorum metuebant, eiectis Pœnorum præsidiis ad Consules deficiunt. Ipso quoque Hierone iam rebus suis diffidente, Consules pacem cum ipso iis legibus faciunt; VT *captiuos, qui ciues sociiuè Romanus essent, sine precio dimitteret: Argenti talenta centum penderet: Socius deinceps atque amicus Po. Ro. esset.* Quam pacem Hieroni, Syracusanisque ac populo vicissim Ro. salutarem fuisse euentus docuit. Re itaque à consulibus in Sicilia fortiter ac feliciter gesta; Tauromenitani, Catanenses, & quinquaginta vrbes in fidem Po. Ro. acceptæ sunt. Valerium autem Consulem à Messana capta *Messalam* deinceps fuisse cognominatum à Latinis scriptoribus memoriæ proditum st. Vicesimo inde anno vertente C. Lutatius Consul in Siciliã missus magnaq; celeritate vsus summam victoriæ imposuit: dum altero, quo hostem primum videtat die, classem Punicam commeatu grauem, proprioque apparatu & instrumento impeditam oppressisset, Pœnos ad pacis conditiones cogit.

FOEDVS S.P.Q.R. cum rege Hierone. A

Anno DXI. *post* R. C. B

MESSANENSES *fœderati Po. Ro.*

Mamertinos siue Messanenses inter fœderatas Po. Ro. ciuitates numerari obseruo, & immunitate donatos: præterquam quòd naues nautæque & sumptus in nauarchos eisdem imperarentur. Ceterùm Messanenses eo Po. Ro. fœdere felices, pace & opibus floruerunt: bellis quoque Seruilibus, †quibus Sicilia vsque in perniciem ferè afflicta fuit, seruos suos, quod ipsis saluti fuit, in potestate habuerunt. Quumque bello ciuili, quod contra Mariũ Sulla gessit, Messanenses Cn. Papirium Carbonem & Q. Valeriũ Perpernam Marianarum partium duces proscriptos hospitio excepissent; Cn. Pompeius ad motũ Siciliæ componendũ missus, in Messanenses, velut hostiũ hospites ac fautores, seuerius consulturus erat, nisi deprecatione mitigatus, & fœdere, quod ipsis cum Po. Ro. erat, obstrictus sententiam mutasset. Carbonem tamen & Q. Valerium ibidem deprehensos capitis supplicio affecit. Postea etiam sub iniqua C. Verris Pratura, qua Siciliã rapinis & furtis lacerasse traditur, in gratiam Heij primarij ciuis benignè habiti sunt. in eius Heij domo sacrarium fuisse celeberrimum eo sæculo tradit Cicero; in quo præter cetera quatuor signa pulcherrima visebantur: vnum *Cupidinis* marmoreum Praxitelis opus; alterum *Herculis* æneum egregiè à Myrone politum; reliqua duo signa non quidem magna, sed eximiæ & artis & venustatis erant; quæ virginali habitu ac vestitu, manibus sublatis sacra quædam more virginum Atheniensium in canistris reposita super caput sustinebant, & *Canephoræ* vocabantur, Polycleti opera. Erant & tabulæ, quæ totius sacrarij religionem statuarum numerum ac nomina cum suis auctoribus recenserent. Conuentum quoque quotannis Messanæ à Prætoribus indici solitum iuris dicendi causa, ab antiquitate proditum est.

† *De his Diod. Siculus in Eclogis libri* XXXIV. *ex Photio* C *P. Patr.*

M. Cicero Verrina IV. *de signis.* D

Siculo

A Siculo inde bello, quod Cæſar Octauianus cum Sex. Pompeio mutuis magniſque cladibus, per annos complures geſſit; Cæſar euocato tandem ex Africa ad auxilium cùm duodecim legionibus Lepido, coniunctis cum ipſo copijs, Meſſanam obſedit: Cæſare autem ad Pompeium bello perſequendum digreſſo; Pompeio verò propter ſummas, quibus vndique premebatur, anguſtias relicta Sicilia, Cephaleniam verſus turpi fuga curſum tenente, Plemminius qui fugato Pompeio Meſſanam tenebat, Lepidum certis pactionibus intra Meſſanam receperat: Lepidus autem vrbem tam ſuis quàm Plemminij militibus ad prædam conceſſerat. Ceterùm Cæſar intellecto Lepidum animo à ſe alienatum B quod eo non tam collega, quàm legato vteretur: atque hinc proprijs commodis ſtudentem pacta cum Pompeio occulta inijſſe, poſtea reuerſus Lepidum imperio & exercitu exutum, Circeioſque relegatum, Sicilia expulit: & poſtquam ciues Meſſanenſes metu dilapſos ſummo ſtudio vndique collegiſſet, vrbem ipſorum pridem inter fœderatas receptam, nunc inſuper latij iure & ciuitate donauit. Ager Meſſanenſium ab occaſu montium iugis, continuiſque collibus neque tritici, neque frumenti feracibus claudebatur; vinetis tamen abundabat, vinoque laudatiſſimo; quod apud priſcos *Iotalinum*, poſtea *Mamertinum* dictum ſuaue ac robuſtum in publicis epulis & cœnis triumphalibus; Cæſar C Dictator apposuiſſe ſcribitur. Quattuor enim vini genera ex maiorum inſtitutis præbebantur; inter ea *Mamertinum* quartum obtinebat locum: ita vt *Falernum*, *Chium*, *Lesbium* & *Mamertinum* deinceps præberetur. Surgit inter eos colles mons celſiſſimus, qui Neptunius dicebatur: è cuius ſpecula in Adriaticum vſquè mare atque Tyrrhenum proſpectus erat: vertex in altiſſimum hiatum, perpetuo ventorum flatu mirandum deſpiciebat. Dionyſius quoque fluuius, ab auri ramentis, quæ alueo ſuo vehere creditur, Chryſorrhoas dictus, ijſdem è collibus delabitur. Metallis hunc agrum diuitem fuiſſe argumento eſt, quòd ſpecus & cauernæ in rupibus exciſæ, in quibus auri argentique fodinas D priſci exercuerint, etiamnum viſantur. In ijſdem & alumen effoditur: ferrum item & marmor Porphyreticum. A Meſſana Pelorum vſque per XII. M. P. Pompeium Magnum viam ſtrauiſſe quæ ab ipſo *Pompeia* dicta, vti & à Valerio Lilybæum vſque Valeriam veterum monumentis proditum eſt. A Peloro Euripus ſiue fretum Meſſanenſe incipit, propter Scyllam & Charybdin, naufragijs infame. Scylla enim ſublime ſaxum, Calabriæ litoribus imminens, procul intuentibus in humanam ſuperiore ſui parte formam ſenſim veluti è mari emergere videtur: latentibus ſubter breuia acutis aſperiſque ſcopulis, naues cæco impetu alliſas frangit: ij ſcopuli in cauernoſos anfractus dehiſcunt, in

MESSANENSES latij iure & Rom. ciuitate donati.

MAMERTINVM vinum.

SCYLLA.

L 2 quos

quos quum mare suo æstu violentum absorbetur aut respirat, tumultuan- A
CHARYBDIS. do efficit, vt canes latrantes & lupi vlulantes exaudiri videantur. Cha-
rybdis mare feruentissimum, immenso recessu profundum & vorticum
sæuitia vertiginosum est: distat à Scylla Messanæ imminens quindecim
millib. pass. Quum namque fretum Messanense Peloro & Cæny pro-
montorijs, tum gemino litore & sinuosis flexibus coarctetur; inde sensim
paulatimque pandentibus sese ad Austrum angustijs, ampliori spatio dif-
fundatur; accidit vt maris fluxus per continuatas vorticum circumgyra-
tiones in altissimam pyramidem deorsum fastigiatus, veluti in abruptam
abyssum dehiscat: mox quum impetu & vorticum collisorum fragore,
supina facie resilit mare, subitò in vastum hiatum & immensam vora- B
ginem resorbeatur; vsqueadeo vt vel maxima nauigia gurgitibus suis in
gyrum contortis secum rapiat, & violentia sua deprimat, eandemque aut
scopulis allisa aut absorpta ad Tauromenitanũ Euripum eiiciat. Fretum
verò ipsum vbi angustissimum est in passus mille quingentos, vbi latis-
simum in duodecim millia pass. patet: æstuumque reciprocationem
statis horis tanta velocitate simul & atrocitate patitur, vt æstibus alter-
natim modò in Etruscum, mox in Ionium mare versis, ventos etiam ac
Incidit in Scyllam adag. nauigia suo cursu frustretur & sistat, vel secũ auferat. Hinc *Scylla* & *Cha-
rybdis* in prouerbia concesserunt; & Poëtarum carminibus in monstra &
canes latrantes transformatæ sunt. *Corallum* in freto Messanensi lauda- C
tissimum gigni scribitur: fruticis id genus est, quod sub aquis herbescit;
vbi aërem senserit, in lapidem purpurei coloris oculis gratissimum du-
Pisces. rescit. Capiuntur in eodem & *Xiphij* pisces omnium laudatissimi: ad-
hæc veteribus Græcis *Plotæ*, Latinis quod summis in aquis fluitent *Flutæ*
dictæ, omnium sapidissimi verno tempore; præterea Murenæ lautorum
mensis expetitæ, adeò obesæ, vt sagina sua in nimijs solis ardoribus
obtorpescentes, adusta cute sese neque mergere queant, & piscantium
manibus veluti offerre se in prædam videantur. Messanæ quidem longi-
tudinem Geographus XXXIX S. temporibus, latitudinem XXXVIII S.
MYLAE *Zanclæorum Colonia.* mensurat. Ceterùm quia *Mylas* Zanclæorum coloniam fecimus, enu- D
meratione breui, quantum apud scriptores de ijsdem exstat, complecte-
mur. eas ad Chersonesi, (quæ III. P. M. in mare Etruscum procurrebat)
ceruicem fuisse conditam, nomenque ipsi à Myla flumine (quod nigras
veheret aquas) factum; adhæc id oppidum postea Sex. Pompeio præci-
puam belli, quod contra Cæsarem Octauianum gessit, sedem fuisse ob-
seruo. Quumque ager frumenti, vini, oleique feracissimus sit, ibidem
Hom. Odyss. Solis boues fuisse pastos, Vlyssis somnium, & sacrilegium à socijs ipsius
commissum Poëtæ prodiderunt. Fabulæ originem hinc nonnulli repe-
tunt; quòd mare propè Mylas purgamenta fimo similia in litus exspuat.

auctores

A auctores habeo, qui circa *Mylas* hieme fontes arescere, æstate verò ita exundare prodant, vt etiam amnem conficiant. Phocylidem Poëtam, qui Theocriti Syracusani tempore scripsit, *Mylis* oriundum veterum monumentis testatum est.

ΤΥΝΔΑΡΙΈΩΝ.

TYNDARIS *Laconum Colonia.*

TYNDARIN Lacônes condidisse, eique nomen à Tyndaro Ledæ patre (ea mater Helenæ, deinde Castoris & Pollûcis B fuit) fecisse à veteribus memoriæ proditum est. Sita erat in colle edito: à mari præcipites & inaccessas rupes habebat: ceterùm quum radices earum maris æstu vorticibusq; sensim excesæ essent, sæuientibusq; tempestatibus vndarum insultus magna cum violentia in easdem ingruerent, dimidia pars vrbis reuulsa, subsidentibusque rupibus in pelagus subitò prolapsa traditur. Eam vrbem vt vetustissimam ac nobilissimam, ita commeatu fecundam & ciuium fortunis opulentam, bello quoque maritimo commendatam fuisse obseruo. Apud Tyndaritanos Mercurij fanum erat solemnibus sacris frequens & celebre; & in eo Mercurij simulacrum precio, artificio, ac pictura illustre: quod capta C à Carthaginiensibus vrbe Carthaginem delatum à Scipione AEmiliano deleta Carthagine Tyndaritanis restitutum fuit, ac summa ciuium aggratulatione suis sedibus repositum. Tyndaritani eo potissimùm Africani beneficio commoti, fœdus, quod cum Romanis percusserant, fideliter seruarunt. Medio in foro equestres M. Marcelli statuæ erant, magno artificio elaboratæ. Ceterùm Tyndaritani improba C. Verris auiditate ob illud Mercurij simulacrum vexati afflictique sunt: inter quos Proagoras nobili loco natus præcipuam iniuriam tulit: qui quum Messanam signum illud à Verre deferre iussus, id sibi inconsulto Senatu sub capitali pœna non licere respondisset; virgis cæso, maleq; multato, Verres etiam D capitis supplicium, ni illud quamprimũ referret, minatus est. quumque Proagoras neq; lacrymis aut sui commiseratione id à Senatu impetrare posset; neque ipse sua auctoritate statuam demoliri auderet; à Verris lictoribus vestibus spoliatus atque iterũ virgis cæsus, vrente etiam bruma per diem ac noctem ad Marcelli statuas sub dio, in imbre, in frigore relinquitur; donec populi tandem commiseratione, simulacro promisso, vix viuus inde abductus est. Quam ob sæuitiam Verres à Zosippo & Ismenia patriciis Tyndaritanis apud Senatum P.Q.Ro accusatus, Cicerone perorante Prætura se abdicare coactus est. Salutare Tyndaritanis fuit, quod semper in omnibus Punicis Siculisq; bellis amicitiam Po. Ro.

TYNDARIS condita.

Cicero IV. act. in Verrem, quæ de signis est.

sequuti, omnia eidē semper cum belli adiumenta, tum pacis ornamenta administrassent. Eo verò bello quod Cæsar Octauianus contra Sex. Pompeium gessit, M. Agrippo deiecto Pompeij præsidio Tyndarin occupauit, eaq; pro belli fide vsus, Mylis receptis Pompeiū ad Naulochos prælio nauali victum profligauit: quo bello confecto, Tyndaritani, quia operam quoque suam Agrippæ in eiiciendo Pompeij præsidio præstiterant, eique naues instructas, socios nauales, sumtusque in nauarchos suppeditassent, à Cæsare victore libertatem & immunitatem impetrarunt. Sunt qui memoriæ prodāt, Orestem Tyndari ex Clytemnestra filia nepotem, postquam in Taurica sese à matricidio (matrem namq; ob adulterium cum AEgystho, vt patris Agamemnonis cædem & domesticam iniuriam vlcisceretur, furore correptus occiderat) expiasset, occiso Thoante, Dianæ *Fascelidis* simulacrum surripuisse: cognomen autem Dianæ, inde factum esse, quod eius simulacrum, vt melius falleret Orestes, fascibus circumdatis opertum abstulisset. Longa inde peregrinatione Orestem ad Tyndaritanos, vt ad gentiles & necessarios appulisse. quod ideò paulò latiùs à nobis relatum est, vt prudenti lectori cogitationem iudiciumque relinqueremus de Tyndaritanorum numismate, quod solum ad manus nostras peruenit, in quo Dianæ caput aduersa, auersa parte Veneris Hegemones, quæ Cupidinem manu ducit, imago Myrtea circumducta signata sunt. Obseruo etiam *Dianæ* cognomentum apud Lacōnes *Lygodesmo* fuisse; cuius hic iccirco mentionem facio, quòd Tyndaritani Lacōnum coloni sint. Nomen autem illud ipsi à Lygo arbuscula, siue viticе factum fuisse; quod eius flagellis ob lentitudinem ad aram Dianæ, ipsi se mutuo pueri exercebant, vt corpus ad patientiam & obedientiam tolerando indurarent. A Tyndari in Septemtrionem digressis, ostium *Heliconis* fluminis sese aperit: in occasum verò editus mons erat, in quo templum Iouis olim fuisse conditum scriptores nonnulli prodiderunt: ab eo descendentibus *Timethi* fluminis ostium occurrebat: à quo in occasum mille passibus *Lipara* insula distabat. Secundum litus in Austrum ad XXX. M. P. progressis *Agathyrsum* vrbs ad radices editissimi montis situm erat; quod Agathyrsus AEoli filius condiderat. Ea vrbs, Marcellum & Læuinum Consules Romanos comiter habuit, & omni ope adiuuit. Ceterùm quod ad Tyndaris situm secundum globosam terræ superficiem pertinet; eum Geographus secundum longitudinem XXXVIII partibus cum quadrante; secundum latitudinem XXXVII. partibus mensurat.

[Margin notes: TYNDARITANI *liberi, & immunes.* — DIANA *fascelis.* — *Nummus Tyndaritanus.* — VENVS *Hegemones.* — DIANA ΛΥΓΟΔΕΣΜΟΣ. — *Helicon fl.* — LIPARA *ins.* — AGATHYRSIVM *vrbs.*]

[Right margin letters: A, B, C, D]

A ΑΓΥΡΙΝΑΙΩΝ.

AGYRINA *Corinthiorum Colonia.*

SVBIECIMVS Tyndaridi Agyrinã, maritimæ ciuitatis mediterraneam: in eo non sequuti litoralem vt hactenus tractum, sed ordinem potiùs Geographicum. Vtraque enim vrbs æqualiter ab insulis fortunatis, horis duabus cum septunce in ortũ vergebat: etiamsi à medio habitati orbis inæqualiter: AGYRINA namque Tyndaride LX. M. P. Australior, exiguo quidem spacio citra *Ennam* (quam Siciliæ vmbilicũ esse opinabantur,) distabat. De Agyrinæ conditore, & primis
B colonis, etiamsi vetustissimã esse vrbem satis constet, obscura tamen apud scriptores memoria est. Sita erat in monte editissimo & asperrimo, ad Austrum Asorinis campis & collibus cingebatur: à septemtrione agrum lætissimum & feracissimum, qui *Chrysa* flumine irrigabatur, despiciebat: colles verò frequentes admodũ, siluis vestiti, venationibus, & aucupio, ipsiusque Dianæ venatricis luco celebres erant. Fama tenet, *Herculem* adhuc viuum ab Agyrinensibus pro Deo cultum; templumque ei atque Iolao ipsius ex Iphicle fratre nepoti, cultu ac donarijs magnificum fuisse exstructum; in quo vtrisque veluti Dijs Olympicis diem festum & solemne frequenti totius Græciæ conuentu celebrabant. Iolai vt Herculis
C patrui sui laborum socij & peregrinationum comitis fama apud scriptores nobilitata est. commendatur eius potissimùm virtus, eo nomine, quòd Sardiniam insulam domesticis malis oppressam liberauit; quòd Sardos gentem vagam nullis legibus, nulla societate aut necessitudine coniunctam, Atheniensibus & Thespiensibus sibi adiunctis & concordiam & agrorum culturam ciuilemque societatem, condita Olbia ceterisque vrbibus, legibus, & institutis cõposuerit. atque ob ea merita Sardi Iolao ad sepulchrum eius, vt numini tutelari, templum posuerunt; ac sese ab eodem *Iolenses* nuncuparunt. Herculem præterea, vt Iolaum posteritati commendaret, Agyrinenses cærimonias, ac solemnes ludos docuisse,
D quibus eundem Heroem colerent, auctores prodiderunt. præcipuum inter cærimonias fuisse obseruo, quod ingenui comas suas Iolao sacras tamdiu alerent, quoad ætate legitima, & consulto per victimas Deo, eas tondendi potestatem sibi factam obseruassent. Magna eius voti concepti apud Agyrinæos religio erat; siquidem ij, qui negligentiùs comas nutriebant, aut votum legitimo tempore non soluebant, statim ex ira numinis linguæ vsu orbati obmutescebant; totoque corpore squalidi, donec Iolao sese expiassent, contabescebant. Porta vrbis per quam ad ludos solemnes egrediebantur, Heraclea in Herculis honorem vocata erat. Ludi ex pugilum paribus & equestri certamine dabantur. Additur fabula;

ENNA, Siciliæ vmbilicus, vt Delphi Pythij orbis erant mediũ habiti.

AGYRINA oppidum.

Chrysa fluuius ab auro sic dictus.

DIANA dea venatrix.

IOLAVS Herculem habuit patruum.

SARDI cur Iolenses dicti.

Comam Heroi nutrire.

fabula: quum Hercules per viam Agyrinensiũ saxis stratam, armenta duceret, vestigia boum ijsdem saxis veluti ceræ impressa fuisse relicta: atque eo prodigio commotos Agyrinenses Herculi, dum adhuc inter mortales ageret, haud aliter, quàm si iam inter Deos relatus esset, ipsiusque nepoti Iolao sacris operatos: quæ sacra magna cum religione ad posteritatẽ propagata sint. Agyrinensium opes & potentiam in magnã sese amplitudinem extendisse argumento est, quod Agyris, ipsorum sub Dionysio seniore tyrannus, postquã optimatibus trucidatis dominationem sibi cõfirmasset, oppida, arces, castellaq; vicina in potestatem redegerit; viginti ciuiũ millia armare potuerit; pecunia, commeatu, omnique instrumento bellico abundauerit. Ceterùm cum idem Agyris à Magone Pœnorum duce in societatem sollicitaretur, ad Dionysium tyrannũ flexit: ac fœdere cum eodem percusso, exercitũ ipsius stipendio & commeatu recreauit. Magonem verò ob regionis & viarum imperitiam à commeatu interclusum, magna insuper clade oppressisset: ni Dionysius, dum Syracusani pugnæ potestatem ipso recusante tumultuosiùs poscunt, militum suorum seditione perturbatus, pacem cum Pœno facere coactus fuisset.

AGYRIS *Agyrinensium tyrannus.*

Affectam deinceps Agyrinensium Rempublicam, sub Dionysio Iuniore, multosque ciuium in alias vrbes ob tyrannorũ odium vel metum commigrasse; vrbemque ciuium infrequentia sub Apolloniadis dominatione per annos aliquot desertam fuisse obseruo. Verùm Timoleon postquam deiecto Apolloniade, *Agyrinenses* libertati restituisset, miratus in tanta agrorum multitudine, in ea situs amœnitate ac soli fœcunditate, vrbis amplissimæ ob bellorum motus & tyrannorum odium solitudinem, decem millia Græcorum partim è Corintho, partim è reliquis vrbibus, quæ cum Corinthijs aliquam Reipublicæ necessitudinem habebant, delegit; eosque in Agyrinensium vrbem colonos & ciues conscripsit: optimisq; legibus & institutis eam Rempublicam constituit. Ita Agyrinenses in pacis artibus diu floruerunt; Theatro interea omnium, excepto Syracusano, per totã Siciliam pulcherrimo à se exstructo. Inde pòst Agathoclis mortem Pœnorum armis denuò in seruitutẽ præcipitati, bello Punico secundo, eiecto Pœnorum præsidio, Romanum admiserunt; & Marcellum primò, inde Læuinum Consules auxilio, commeatu & hospitij iure coluerunt. Ita vt ne vel contra infimum etiam ciuiũ Ro. Agyrinenses postea vllo in officio defuisse, aut aliàs obfuisse testatũ sit. Quibus meritis obtinuerunt, vt in constituẽda Siciliæ prouincia, eodem iure essent, quo antea fuissent: eadem conditione Pop. Romano parerent, quasuis antea paruissent. Illud tantùm ipsis etiam assentientibus institutum, vt ager ipsorũ decumanus esset, hoc est vt Agyrinenses decumam prouentuum sine pretio soluerent. Fuit itaque Agyrinensium deinceps respu-

APOLLONIADES *tyrannus.*

A respublica, tum quinque primorum, tum aliorum magistratuū dignitate; adhæc ciuium locupletium, & summorum aratorum fide Populo Ro. commendatissima. Quinque primos autem in Prouinciarum ciuitatibus, vt Decem primos in Municipijs, ex ordine Decurionū delectos, iisdemque tributorum exactionem & ærarij curam fuisse commissam obseruo. Magistratuum Agyrinensium magnam animi fortitudinem & constantiam fuisse, argumento est. quòd quum Verris iniurijs & contumelijs premerentur, adhæc decumis contra fœdera æstimatis, iniquissimo easdem pretio soluere maximo cùm aratorū detrimento cogerentur; sestertiûm sexagies sese multari maluerint, quàm ad eius conditiones pa-

Quinque primi AGYRINENSIVM

B ctionesque quidquam concedere. Agyrinam à multis sæculis etiā suis ruderibus obrutam & sepultam, (INTEREVNT *enim Vrbes, regna, & Respublicæ; mortalium omnia caduca & fragilia sunt*, nisi historię beneficio posteritati monuméta sui relinquant) vix aliud vsqueadeò ab interitu & obliuione vindicauerit, atq; id quod DIODORI Historici patria fuerit. vixit ille sub Iulio Cæsare & sub Augusto. Cæsarem Dictatorem DEI aut DIVI cognomento suis in scriptis frequenter ob rerum gestarū magnitudinem afficit. Huius vrbis nomen variè apud auctores proditum fuisse obseruo. Stephanus Ἀγύρινα & gentilicium Ἀγυριναῖος; vti & numismata antiqua, etiamsi ex Dionysio Ἀγύριον laudet. *Agurium* etiam Ptolemæus

Cic epist. ad Sulpicium: Cor. Tacitus in Annal. Pet. Faber lib. 1. Semestrium.

DIODORI *Siculi Historici qua patria extitit. Vide Suidam.*

In nummis.

C nuncupat; & Cicero, *Agyrinensem populum* & *Agurium* vrbem probat. quibus *Argyra* placet, & ab argento nomen deducunt, vitiosa scriptura deceptos esse, & Stephani ordo in vrbibus recensendis & numismatū auctoritas conuincit. *Agurium* Geographus ita definit, vt ab insulis fortunatis XXXVIII. partibus cū quadrante; ab AEquatore XXXVII. absit. Quumque *Enna* secundùm longitudinem habitati orbis vnius partis sextante in occasum tantùm ab Agurio recederet, versus Septentrionem vncia superaret, operæprecium me facturum (etiamsi nulla hactenus celeberrimæ vrbis numismata ad manus nostras peruenerint) putabam, si breui enumeratione vrbis situm, conditores, & incunabula Cereris, sedemque &

Cic. in Verrinis.

D raptum Proserpinæ in gratiam lectoris, antequam ad maritimá loca redirem complecterer. ENNA itaque Syracusanorum colonia, anno postquam Archias Syracusarum potitus esset sexagesimo, duce Enno (vnde & nomen vrbi factum) deducta est. Vrbs ipsa loco præcelso atque edito condita; qui locus, quòd in media insula situs est, vmbilicus Sicilię nominatur. Quo in summo æquata agri planicies & aquæ perennes erant. Ea planicies omni ambitu circumcisa atq; diremta, vno tantùm loco & prærupto vndique à singulis hominibus adiri poterat: aliundè verò aut à pluribus simul non poterat. circa eam planiciem lacus lucią; erant plurimi; & lectissimi quoquo anni tempore flores, tam suaui odore flagrantes,

ENNA *condita. ea Syracusanorū Colonia. Huius oppidi nomen sæpè in Aetnæ montis ob affinitatem degenerauit.*

vt etiàm canum sagacitatem obtunderent. Insula verò Sicilia quamuis tota Cereri & Liberæ siue Proserpinæ consecrata erat, his præcipuè tamen in locis Cererem ortam, fruges primùm repertas, & Proserpinam, dum flores legeret, esse raptam * scriptorum consensu proditum est. Etenim versus Aquilonem speluncam immensa altitudine depressam Ennenses ostendebant, quà Ditem patrem repente cum curru extitisse, abreptamque ex eo loco virginem secum asportasse, & subitò non longè à Syracusis sub terras penetrasse, fontemq; Cyanen eo in loco repentè erupisse credebant, vbi vsque ad Ciceronis etiam tempora Syracusani anniuersarios dies festos frequentissimo virorum mulierumque conuentu celebrabant: quòd his in locis certissima rerum dictarum vestigia ac propè Deorum incunabula reperirentur. Templum quidem *Cereri* magnificentissimum apud Ennenses Gelo Syracusanorum Rex condidit. Erant in eo duo Cereris signa vtrùmque in templi penetralibus, ex marmore vnum, alterum ex ære omniū antiquissimum, & artificio singulari commendatum. In ædis vestibulo alia duo signa erant; vnū *Cereris*, cuius manu dextra pulcherrima victoriæ imago tenebatur; alterum *Triptolemi*. Nec mirum tot in vnius Cereris templo eiusdem signa fuisse, cuius tanta ibi esset religio, tamque assiduus & promiscuus cultus, vt Enna non vrbs, sed tota Cereris fanum videretur: in qua non Ennenses solùm & Siculi omnes, sed & exteræ nationes, ac ipsi etiam Romani Cererem habitare arbitrabantur; eiusque ipsi omnes non tam ciues, quàm Cereris sacerdotes & templi Antistites crederentur. Quin etiā exteri & barbari tantam huic templo dignitatem ac reuerentiam tribuebant; vt quum fugitiui ac Barbari vrbem occupassent, ciuiumque fortunas hostiliter diripuissent, Cereris tamen templum auro gemmisque ornatissimū ditissimumque non solùm attingere, verùm etiam metu numinis ne aggredi quidem ausi fuerint. Erat & ante Cereris templū in aperto, ac loco propatulo ædes Proserpinæ præclarissima atque pulcherrima. Numismata autem antiqua Ennensium nonnulli sese vidisse testantur, in quibus aduersa parte Ceres, auersa verò spica tritici signata sit. *Enna* autem quum præcipiti in loco staret, temporis processu cum montis visceribus in præceps quoque collapsa est. Ennæ longitudinem Geographus XXXVIII. partiū cum particulæ vncia, latitudinem XXXVII. partium cum particulæ vnciola facit. Sed antequā à Mediterraneis ad litoralem oram redeamus, MENANINE mediterranea vrbs nos adhuc remoratur: in eius situ locoque recensendo numismatum seriem non sumus sequuturi; sed ordinem Geographicum, neque hoc quisquam nobis vitio vertere debet, quod huc reuocemus *Menaninos* ad rationem situs, non ad vltimam siue XII. Siciliæ tabulam, quo loco Menaninos collocare coacti fuimus; quòd Mena-

CERES Ennensis Dea.

** Claudianus poeta de raptu Proserpina.*

Cicero Verrina IV. de signis.

ENNA Cereri sacra semper est habita.

Nummi Ennenses.

A B C D

A Menaninorum numiſmata vti poſtrema ferè, & opere tantùm non abſoluto, ita etiam vetuſtate ita attrita, vt vix apices litterarum oculis conſequi potuerimus, ad manus noſtras peruenerint.

ΜΗΝΑΝΙΝΩΝ.

MENANINEN Siculorum vrbem Ducetius Siculorum rex & armis & opibus potētiſſimus, patria Neetinus arduo colli ſuperimpoſitam cōdidiſſe, agrumq́ue finitimū colonis eò deductis viritim diſtribuiſſe, eo tempore, quo Romæ A. Poſtumius Re- *MENANINE condita. Anno V.C. CCXXCIX*
B gillenſis, & SP. Furius Medullinus conſules erant; ab auctoribus memoriæ proditū eſt. Fama tenet Cererem accenſis ex AEtna facibus, quum filiam à Plutone raptā quæreret, primùm in huius vrbis agro apparuiſſe; eiq́ue hanc ob cauſſam Δαδοῦχω ſiue *Tadifera* cognomen factū fuiſſe. quod & Menaninorum numiſmata confirmant; in quorum auerſa parte binæ faces ſignatæ ſunt. Hinc etiam *Menaninos* in Cereris ſacris tæda deinceps fuiſſe vſos ex eadem ratione multi ſcripſerunt. In agro Menanino *Symæthus* flumen quinque fontibus exortus, in Leontinorum primò campos, inde ad Catanenſium deflectens XXX. M. P. ſpacium emenſus in Ionium ſeſe mare exonerat. celebratur huius fluminis origo ob Palicos *CERES tadifera, in Nomiſmatibus. Συμαῖθος fluuius, eiuſq́ue ortus.*
C fratres, vti in Catanæ deſcriptione retulimus; & ob lacum Ephintiam ſiue Phintiam qui *Palicus Dijs* ſacer credebatur; & à Menanina duob. millib. paſs. ad radicem collis cuiuſdam diſtabat. Lacus ille non magni quidem circuitus (centum enim paſſuum ambitu includebatur) ſed alioqui memorabilis. Is enim turbidas & tetri odoris aquas, ſed ſtagnantes, circa crepidinem habebat: in medio verò tres crateres, qui perpetuas aquarum ſcaturigines ad decem ferè pedum altitudinem, non aliter quàm ſubiectis ignibus feruentes, erūpentibus ſubinde inter aquæ feruores flammarum globis eructabant: ipſæ tamen aquæ ad perpendiculum relabentes neque intumeſcente, neque ferueſcente lacu, ſed ſtagnante tantùm reſidebant. *Palici Dij & crateres.*
D Huic lacui, quod Palicorū Deorum numen Siculi perpetuò adeſſe crederent, diuinos honores deferebant, ac crateres ipſos ſumma veneratione colebant: templumq́ue eo loci porticibus atque alijs ſumptuoſis operibus conſpicuum Dijs Palicis, erexerunt. Additur, quia ſtagni eius fundus ſulphuris & bituminis materia plenus ſit, aſpirationes vſqueadeo craſſas & fœtidas exhalaſſe; vt aues etiam prætervolantes plerumq́ue interirent, & ſi aquas eius animalia ante Solis ortum hauſiſſent, repentina quaſi ſuffocatione conciderent: Quumq́ue illecta rei nouitate ac miraculis multitudo frequens ad iſtud templum conueniret; Ducetius in colle, qui ſupra lacum aſſurgebat, vrbem condidit; eamq́ue *Palicam* à dijs

vicinis nominauit: quam postquam muro satis firmo muniisset, colonis A agros finitimos diuisit. Ea vrbs etsi vbertate soli, & ciuium frequentia exiguo admodum tempore in iustæ ciuitatis amplitudinem coaluisset, paullò pòst tamen ab hostibus euersa ac prostrata scribitur. Obseruatum quoque est, quum Sicilia ægro ob siccitatem prouentu laboraret, hûc lacum exaruisse; è crateribus præter ventorum furentium flatus, etiam puluerem densissimum eiaculari solitum. Sed, vt ad Menaninos redeamus, eos stipendiarios Pop. Ro. fuisse, & à Verris quoque auaritia vexatos inuenio. Eius vrbis nomen apud scriptores variè obseruo, Ptolomæus Μεναί multitudinis numero; Diodorus Μενάινον, aut, vt apud ipsum variant exemplaria, Μέναιον habet. Cicero ciues eius *Menenos*; Plinius B *Menaninos* edidit, quod etiam cum numismate signato conuenit. Eius vrbis longitudinem Geographus XXXVIII. partium cum deunce; latitudinem XXXVII. partium cum quincunce mensurat.

ΘΕΡΜΙΤΑΝ.

THERMAE HIMERENSES *Zancleorum Colonia.*

HIMERA ab Annibale Pœno deleta, quos ciues belli calamitas reliquos fecerat; ij sese Thermis in eiusdem Himeræ C agris collocarunt, VI. M. P. ab oppido antiquo. nouæ vrbi nomen à calidis, quibus ea litoralis ora abundat, aquis, *Thermis* factum est.

THERMAE *Himerenses conditæ.* HIMERA *à quibus condita, de cognomine flumine infrà pag. 96.*

Ceterùm si Thermarum originem ab initio repetendam putabimus, opus erit vt *Himeræ*, quæ ad VIII. P. M. à litore recedebat, situm fatumque breui prius enumeratione complectamur. *Himeram* itaque vrbem ad sinistram Himeræ fluminis ripam à Zanclæis, quibus sese Chalcidenses aliquot & Syracusani per factiones patria pulsi consociauerant, ducibus Euclide, Simo, & Sacone Olympiadis vndequadragesimæ anno primo conditam fuisset memoriæ proditum est. Hæc sola Græcarum vrbium mare Hetruscum prospectat; nomen ab *Himera* flumine præterlabente, D vti & aliæ pleræque Siciliæ vrbes sortita. Mineruæ numen præcipuè ab Himerensibus cultũ fuisse obseruo: quumque eius Deæ iussu in gratiam Herculis aquæ calidæ è terræ visceribus erumpentes subitò scaturijssent; iisque membra à labore puluereque recreata Hercules fouendo molliuisset, nomen aquæ Himeræ παρὰ τοῦ ἱμέρεσθαι hoc est, à *fouendo* fuisse factum. Non desunt auctores, qui Thermas omnes, quarum quidē origo naturalis est, Herculi in genere sacratas referant.

Thermæ Herculi sacra. Nomismata.

Ceterùm quòd numismata antiqua Thermitanorum & Himeræorum nomina discretim referant; ea nominis distinctio, priusquam scriptorum auctoritate satis confit-

A confirmati essemus, & alios aliquot haud indoctos nobiscũ eò opinionis induxerant; vt Himeræorũ numismata, quæ huc pertinebant, in tractum oramque pœnè obiectam Austrinam ante vrbem & flumen Gelam (quæ & ipsa plurimis *Himera*, vti suo loco ostensuri sumus, nuncupatur) nominis & rationis similitudine inducti transposuerimus. In ijs namque Himeræorum numismatibus, Minerua Herculi balneanti sacris operatur; ab altera parte Ergoteles δολιχόδρομος, apparet. quæ ex historiarum consensu ad Himeram postea Thermas dictam pertinent. Huc itaque ea quæ ad Himerensium eo loco transpositorum numismata & historiam pertinent, ob prædictas rationes translaturi sumus. *Himera* à prima

HIMERENSIVM reipublica status & conuersio.

B statim origine felicia & magna incrementa accepit; legibusque & institutis optimis composita, auctoritatem & potentiam confirmauit: vsque adeo vt quum Rhegini domesticis malis & factionibus grauissimè perturbati laborarent, eiectis Himerensium auxilio atque operâ factiosis, Rheginorum status ad tranquillitatem redierit. Ceterùm quum Himerensium plerique vltionis studio & propagandæ ditionis caussa Rempublicam inclinare molirentur, reuocati sunt ab eo consilio per Stesichori Poëtæ Apologum in hanc ferè sententiam festiuissimum: *Olim*, inquit, *equus lætissimis in pascuis solus exsultabat & lasciuiebat; irrumpente deinde ceruo pabuli vastatore, equus vltionis studio exardescens, homi-*

Hunc Apologum r. ferunt & Aristot. Rhetor. & Horat. L. 1. Epist. 10. auctore Stesichoro: de quo poeta Himeræo & infrà p.95.

C *nis consilio vsus est: Is, si frenum*, inquit, *& me sessorem patieris, tum equidem te de cerui petulantia vlcisci potero. Accepisse equum eam conditionem, admisisse sessorem, & simul in seruitutem incidisse, dum nimio vltionis studio animi impotentiam sequitur.* Tam festiua & opportuna fabula ciues Himerenses ad saniora consilia reuocati, imperium Phalaridi abrogarunt: suamque aliquamdiu libertatem tutati. Postea ex nimijs opibus insolentiores facti; ac in libidinem & voluptates proiecti, adhæc partium studijs exagitati, in *Cydippi* tandem tyrannidem prolapsi sunt. Cydippo *Terillus* successit. Terillum verò Anaxilæ Messanensium domini soccrum, *Theron* Agrigentinorum princeps, occupata per vim Himera expulit. ve-

CYDIPPVS & Terillus tyranni.

HIMERA à Therone occupata.

D rùm postquam Terillo Anaxilas sese coniunxisset, ac Pœnorum copias duce Amilcare cum trecentis armatorum millibus, vt Theronem Himerâ eijcerent, in societatem vocassent; Thero cum Gelone genero suo Syracusanorum rege fœdus paciscitur; seseque Himeræ mœnibus includi patitur. Ceterùm postquam eruptione facta hostem aggressus vna atque item altera clade fractus fuisset, Gelo ipsi in subsidium properat; citatoque agmine accurrens Theronis cladem magna Pœnorum cæde vlcisscitur: mox cæso ex insidijs Amilcare Pœnorum duce, aperto cum ceteris copijs Marte congressus, centum quinquaginta hostium millia trucidat; reliqui capti, partim in seruitutem venditi, partim in seruiles

 operas

operas distributi sunt. Theron virtute Gelonis ea ratione ab obsidione liberatus. Himeræque dominatione iam potitus, ipse Agrigentum reuersus Thrasydæum filium Himerensibus præfecit. Qui quum per superbiam & dominandi impotentiam ciuium patientia abuteretur, Himerenses ad Hieronem, qui Geloni fratri successerat, vt à Thrasydæi tyrannide liberarentur, respiciunt. Ceterùm ea defectio ob fluxam Hieronis fidem, Himerensibus propemodum exitio fuit. Hiero namque regni sui opibus nec dum confirmatis, Polyzeli fratris sui minoris virtutem, qua Syracusanorum animos sibi demeruerat, suspectam habens, eidem exitium moliebatur. Verùm Polyzelus impia fratris fraude deprehensa, ad Theronem Agrigentinum generum suum fuga elapsus, ab eodem armis quoque contra Hieronem protegebatur. Himerenses hac occasione vsuri, & vt sese de Thrasydæi iniuriis vlciscerentur, societatem Hieroni & deditionem offerunt. Interea Simonides Poëta Lyricus inter Theronem & Hieronem iam affinitate iunctos (Hiero namq; Theronis sororem in vxorem receperat) pacem certis legibus facit. mox Theron etiam Polyzelum fratri suo Hieroni conciliat. Hiero tot beneficiis deuinctus, Theronem de Himerensium pactione sibi contra Thrasydæum oblata certiorem facit: qui re exactissimè explorata, omnes eos qui defectionis conscij fuerāt, capi & trucidari iubet. Qua laniena quum Respublica ciuibus exhausta esset, Theron Dores & quotquot Græcanicæ gentis & originis colligere poterat, colonos magno numero eò deduxit, in ciuitatem Himerensiū adscripsit: sincerior inde Himerensium fides in Syracusanos quàm Hieronis erga Himerenses fuit. Quum namque Syracusani grauissima Thrasybuli (qui Hieroni & frater & successor erat) tyrannide opprimerentur, Himerensium potissimùm auxilio vsi, tyrannum decimo quàm regnare cœperat mense eiectum Locros in exsilium abire coëgerunt. Floruit deinde vsqueadeo opibus & potentia Himerensium Respublica, vt quum Athenienses, qui Leontinis auxilio venerant, impetum in Himeram vrbem fecissent, eosdem propriis opibus ab vrbe sua repulsos agris etiam & limitibus suis haud difficulter expulerint. Ceterùm Atheniensibus Syracusanorum potentia profligatis, quum Segestani bello, quod contra Selinuntinos gerebant, oppressi, Pœnos duce Annibale, Amilcaris à Gelone cæsi nepote, in societatē vocassent, Annibal expugnatis Selinuntiis, vt patris sui Gisconis Manibus parentaret, omni rapinarum & sæuitiæ genere capta in vrbe grassatus, ferro flammaque eandem prostrauit. Inde vt & Amilcarem auum vlcisceretur, Olympiade tertia & nonagesima, cum centum hominū millibus in Himerenses mouit, vrbemque omni tormentorum ac machinarum genere oppugnare adortus; mox quum actis cuniculis, magna murorum

THRASYDAEVS Theronis F. Himerensib. præfectus.

Simonides poeta Lyricus, pacis conciliator.

BELLVM Himerensiū cum Pœnis.

HIMIRA à Pœnis obsessa.

A

B

C

D

A murorum & vrbis pars subsedisset, etiam in vrbem irrumpere conatus
est. Verùm Himerenses, quibus ex desperatione animus creuerat, Pœno
acriter repulso, mœnia collapsa instaurant. Interim & hoc obsessos in
spem meliorem induxit, quod Diocles cum auxiliaribus Syracusanorum
copiis adpareret. Hinc Himerenses, ne sese veluti imbelles feminas cir-
cumsederi paterentur, facta eruptione hostem palantem ac securiùs va-
pantem ita consternarunt, vt pauore metuq́; turbatum, ac proprio etiam
terrore impeditum, pecorum in morem ad viginti Pœnorũ millia pro-
strauerint: reliquis saluti fuit, quod Annibal, vt suos effusos vidit; subitò
cum quadraginta millibus in aciem descendens, ac suorũ fugam sistens,
B Himerenses victoria exsultantes acerrimo prælio, cæsis ad tria millia, ce-
teris verò profligatis, magna cum clade in vrbem reiiceret. Diocles post-
quam Himerensiũ vires fractas vidit; suas verò copias infirmiores quàm
vt Annibali victori sese obiicere auderet, vasis conclamatis magna im-
belliq́ue Himerensiũ multitudine, qui iam de patriæ salute desperabant,
secum deducta, Syracusas reuertitur. Annibal arctè acriterque vrbem
nocte dieque corona oppugnare; nihil ciuium laboribus otij, nihil quie-
tis fatigatis remittere: inde quum crebris arietum tormentorumq́; icti-
bus bona mœnium pars corruisset; magno ardentiq́ue impetu cum Pœ-
nis in vrbem irrumpens, obuios quosque trucidat. Tandem sanguine sa-
C tiatus, à ciuium cæde per præconẽ abstineri iubet: fortunas tamẽ ciuium
militi diripiendas concedit. Mox tria captiuorum millia ad eum locum
vbi auus ipsius Amilcar à Gelone cæsus fuerat ducta, vt Amilcaris quo-
que Manibus post octauũ & quinquagesimũ quàm ille ceciderat annum
parentaret, iugulari ad vnum omnes imperauit. Vrbem, quæ ducentis & *HIMERA à Pœnis*
quinquaginta iam steterat annis, prosterni demoliriq́ue, templa fanaq́; *euersa.*
detractis ornamentis spoliari iussit. Signa quoque ex ære plurima secum
Carthaginem abstulit, quæ postea Carthagine à Scipione AEmiliano
euersa, Thermitanis Himerensium posteris restituta sunt. inter præci-
pua signa erat *Himera* ipsa cornucopiæ manibus tenens, oppidi & præ-
D terlabentis fluminis nomine, in formam muliebrem habitumq́ue for-
mata; quæ suis liniamentis, & figura ipsa intuentes mirè afficiebat. Statua
quoque *Stesichori Poëtæ* Himerensis, senilis, incuruaque cum libro in *STESI-*
manu summa arte elaborata. Stesichorus enim Poëta inter nouem† Græ- *CHORVS poëta Lyri-*
ciæ Lyricos censetur. Is quum ab infantia *Tisias* vocaretur, postea, quia *cus.* † *Quorum*
cum citharæ cantu chorum primus coniunxisset, *Stesichorus* appellatus *fragmenta*
scribitur. Inter omina refertur, Lusciniam ex eius adhuc infantis ore *Fuluius Vrsinus Romæ*
cecinisse, lætissimo ad Poëticam amœnitatem augurio. Hic quum Pha- *diligenter collecta*
laridis tyranni vt sæuissimi ita & immanissimi tempore viueret, eundem *Antuerpiæ è Plantinianis*
tamen frequenter carminum suorum illecebris à crudelitate auertit, *typis euulgauit.*
& in

& in sui amorem rapuit, vt Sthesichoro vita functo diuinos honores A
Theocritus & Isocrates in orat. 2. de laudibus Helenæ.
Poëtæ tribuendos Himerensibus Tyrannus persuaserit; eiusque filias consolatoriis literis à luctu reuocauerit. Auctores habeo, qui prodant Stesichorum, quum contra Helenam, nescio quid acerbius per vituperationem scripsisset, subitò oculis orbatum, simulatque Palinodia siue diuerso argumento ea maledicta recantasset, visum recuperasse. Edidisse ipsum carmen Dorica dialecto XXVI. libris comprehensum, quod ex tribus partibus, *Strophe, Antistrophe & Epodo* constans *Epodicum* vocatum scribunt: annum verò agens quinctum & octogesimum Olympiade LVI. Catanæ vita defunctus, magnifico & splendido sepulcro primo extra vrbem lapide à Catanensibus ornatus est: porta etiam B
Crison, cursor Himeræus fuit. *HIMERA flumen.* *Sup. pag. 92.*
ipsa, quæ ad eius monumentum ducebat, *Stesichorea* appellata, *Crison* quoque Himereus inter cursores prodigiosæ velocitatis refertur. *Himera* verò flumen, cuius mentionem fecimus, ad occidentalem Nebrodis montis partem exortum, & aliquot fluuiolis auctum, perpetuo alueo à capite ad ostium vsque XX. P. M. decurrens, in mare Thyrrhenum sese exonerabat. Proditum ab antiquitate est, Himeram flumen eodem fonte ortum, statim à capite Siciliam diuerso aluei tractu diuidere: eum qui in Septemtrionem & mare Tyrrhenum dulces; qui in Austrum & Libyeum mare deflecteret, qui & *Gela* nuncupatur salsas vehere aquas. ita ex eodem fonte aquas naturam variare; vt quæ hîc ob C
salsedinem potabiles non sint, illic suauitate & liquore suo palato gratas esse. Quod ad aquarum differentiam cum vtriusque fluminis alueo pertinet, conuenit in eo etiam nostri sæculi scriptoribus cum priscorum auctoritate; in eo variant, quod vtrimque flumen, etiam si eiusdem nominis non ex eodem tamen fonte deriuari, sed ex diuersis & ipso cæli tractu & magno interuallo distantibus affirmant. *Himera* enim siue *Gela* fluuij, qui in Austrum flectitur, fontes ad Nebrodis montis Austrinã partem
GELA FL.
erumpere; eius aut *Himeræ* quæ ad Septemtrionem cursum suum flectit; ad occiduas eiusdem montis partes oriri. Hactenus de *Himera* vrbe, eiusq; situ & fato dictum sit. Himerenses autem, qui post eam bel- D
THERMAE Himerenses.
li calamitatem reliqui fuerant, *Thermas* cognomento *Himerenses* eo quo descripsimus loco condiderunt: quumque Sicilia in prouinciæ formam redigeretur, quia semper in amicitia fideque perstitissent, Populus Ro. Thermitanis vrbes, agros legesq; suas reddidit. P. etiam Rupilius quum Siciliam à bello fugitiuorum liberasset, eam Thermitanorum rationem habuit, vt de decem Legatorum sententia, & ex. S. C. Thermitanis suis inter se legibus agere & iudicia exercere permitteret. P. inde Africanus
Thermitana signa.
deleta Carthagine Thermitanis, vt Himerensium posteris, quidquid signorum recuperare potuit, restituit. Quibus receptis Thermitani se patrum

A trum fortunam ac dignitaté recuperasse arbitrabantur. Ceterùm quum
Thermitani otio & longinqua pace fruerétur, bello ciuili Mariano pro-
pemodũ subuersi sunt. Nam quũ ex Sthenij ciuis primarij cõsilio Maria-
nas partes sequuti essent, ipsumq; Mariũ calamitate fractum hospicio fo-
uissent; L. Sulla victor, vt erat irarũ impotés, Cn. Pompeiũ tum quidem
crudelitatis suæ satellitem, in Siciliam ad delédas Marianarũ partium re-
liquias cum exercitu misit; qui Thermitanis excidiũ & oppidi euersio-
nem minabatur. Hic Sthenius magni vir animi, & vitæ etiã propriæ ob- STHENIVS *Thermitanus.*
patriæ ciuiumq; amorem prodigus, omné in sese ciuium noxam recepit;
professusq; se illum esse, qui ciues, qui amicos induxisset; inimicos verò
B coegisset, vt Marianas partes sequerentur; petijt vt statuto de se capitali
supplicio, reliquorum ciuiũ culpam in se solo Põpeius expiaret. Pompe-
ius auté tanta in socios fide & in ciues suos pietate mitigatus, Thermita-
nis veniã dedit: Stheniũ obsoluit, eiusq; deinceps hospitio liberaliter vsus
est. Hic idem Sthenius, quum Verres Siciliam rapinis & cupiditate sua *M. Tull. Cicero Verrina IV. de signis.*
laceraret, saluti reipublicæ ciuiumque suorum honori, contemto etiam
vitæ fortunarumque suarũ periculo, consuluit, vsqueadeo vt Verres apud
Thermitanos nullum signum, nullum ornamentũ, nihil ex sacro, nihil
ex publico (vbi tamen complura erant præclara & à Verris libidine con-
cupita) vnquam attingere potuerit. Verres ira & iracundia exardescens,
C vt Sthenium vlcisceretur, eidem capitis periculũ ex calumnia, qua ipsum
litteras publicas corrupisse cauillabatur, struere conatus est: atqui vbi in-
tellectũ fuit id ipsum agere, vt postquã Sthenium sine vllo argumento ac
sine teste damnasset, virgis cæso suppliciũ de eodé crudelissimè sumeret,
Sthenius de amicorũ hospitumq; sentétia Thermis Romã profugit. Ab-
sens tamen Pacilio etiã accusatore absente, à Verre condénatur, & sester-
tiũ quingenties Veneri Erycinæ ex eius bonis sacrantur; re postea Romæ
in Senatu acta, ex decreto Patrum, accedente etiam plebiscito, Sthenius à
Verris crudelitate absolutus est. Ceterùm bello quod Cæsar Octauianus
cõtra Sex. Pomp. gessit, Thermitanos Cæsaris partes, atq; amicitiã secu-
D tos, argumento est, quod Augustus coloniã Augustam Thermitanorum
Himerensium deduxerit, vti Epigramma antiquum quod hodieq; apud
Thermitanos legitur, testatur. Ambiguitate nominis & Plinij actorita-
te abutuntur, qui ius illud coloniæ ad Thermas vrbé, quę Agathoclis pa-
tria ad Libycum mare pertinebat, referunt. Thermas Himeras Geogra-
phus secundũ longitudiné in partibus XXXVII. & partis vnius vncia, lati-
tudiné XXXVII. & partis vnius triéte reponit. vltra Thermitanos Panor-
mũ versus ad IV. P. M. *Soloëntum* vrbs antiquissima, quæq; originé suam ad
Pœnos referebat, sita erat. quæ bellorũ procellis, quibus vndiq; ac sæpe-
numero iactata, prostrata, propriis obruta ruderibus nunc sepulta iacet.

THERMAE HIMERENSES. *Colonia Augusta. C. Plin. lib. 3. Nat. Histor. c. 8.*

SOLOENTVM *Græcis Σολοῦς, hodie euersum.*

ΠΑΝΟΡΜΙΤΑΝ.

PANORMVS *Pœnorum Colonia.*

PANORMI Vrbis originem vetustissimi quique scriptores à Phœnicibus repetunt: addunt historiam; quumprimum Græci colonijs Siciliam frequentare cœpissent, Phœnices quoque siue Pœnos extrema insulæ, quà Carthaginem respiciebat, & in promontoria extendebatur, aut in portuum commoditatem sinuabatur, negotiandi cum Siculis gratia occupasse: quumque Græcorum plurimi eò quoque suis cum nauibus occasione commerciorũ, quæ cum Pœnis exercebant, frequenter appulissent; coniuncta cum Græcis societate, sedes sibi simul ac Græcis ob breuem ex ijs locis in Carthaginem traiectum Motyam, Soloëntum, & Panormum tunc quidem Elymis propinquas condidisse. Vrbis situs ita se habebat, vt vna eius pars mari Tyrrheno allueretur, ceteræ tres agro viginti quinque plus minùs Pass. M. patente, arboribus quidem nudo, ceterùm arduis & asperis collibus incluso in Theatri formam cingerentur. Ager perenni fontium copia, soli vbertate, & felicissimo tritici prouentu; adhæc collibus olei vinique feracissimis celebratur. Nomen vrbi *Panormo* à tuta nauium statione factum; quod portum haberet, qui M. P. ad Septemtrionalia vsque vrbis mœnia, quolibet etiam vento ad excipiendas naues opportuno patebat. Eius vrbis incrementa ab initio apud auctores, quorum quidem nobis videndi copia fuit, tenuia admodum exstant, creuit tamen in eam magnitudinem vt pomœrio aucto veteri vrbi nouam addere, quæ inde *Neapolis* dicta est, necesse fuerit.

PANORMVS condita. B

Vnde sic dicta. C

NEAPOLIS Panormitanorum.

Panormum etsi ab Hermocrate Syracusano tentata fuerit, Pœnis tamen semper fidam fuisse argumẽto est, quod primo bello Punico à L. Cornelio Scipione, & C. Aquillio Floro Coss. quum præsidio Pœnorum maximè teneretur, duobus à lateribus oppugnata, inde machinis ac vi tormentorum concussa prostrataque arce, ea vrbis pars, quæ Neapolis vocabatur, primo militum ardore capta, mox etiam veteris vrbis præsidium in potestatem Romanorũ concesserit. *Panormus* posteaquam in Pop. Rom. potestatem redacta est, Romanorum deinceps armis semper contra Pœnos protecta fuit. Ceterùm quum post deuictum & captum ex Africa M. Atiliam Regulum iterũ Cos. & sæuissima aliquot naufragia Romani à mari abstinerent; Pœni ex ea occasione spem recuperandæ Siciliæ capientes, Asdrubalem cum exercitu in insulam mittunt: qui quum C. Furium Pacilum L. Cæcilij Metelli collegam cum media copiarum parte Romam

Anno v. c. CDXCIV. D

Anno DCXCVII. post R. C.

Anno Vrbis DII.

A Romam reuersum ex transfugis didicisset, Panormum versus, vt Metellum opprimeret, mouit. Is, vt hosti confidentiam augeret, exercitum intra mœnia continens, fossam in agro, qui ante Panormum patebat, eo consilio altissimam agit, vt quum Elephanti, qui potissimùm Romanis terrori erant, (centum enim & viginti Pœni adduxerant) ad crepidinem fossæ à Pœnis acti accessissent, eosdem ex aduerso telis ferirent & lacesserent: si verò belluæ cum impetu sese molirentur, ipsi in fossam sese demitterent, & ex tuto ictibus peterent. Hostibus itaque *Eleutherum* flumen, quod Panormum à meridie præterlabebatur, transgressis Metellus hanc potissimùm rationem in oppugnandis belluis sequutus, dum B & præsidiarij ex mœnibus Elephantos iaculis sagittisque infestāt, quum vltra aggerem ob fossæ altitudinem sese moliri non possent, vulnerum cruciatu in iram rabiemque acti, in suorum agmen sese conuertunt; magnoque impetu obuios quosque proterunt, atque aciem perturbant. Metellus turbatis signa ex obliquo infert; Pœnosque magna clade dissipatos prælio vincit: capta cæsaq; feruntur viginti hostium millia. Asdrubal cum iis, qui fuga salutem quæsierant, Lilybæum euasit. Metellus autem Romam reuersus XIII. hostium duces, CXX. Elephantos in triumphum duxit. Bello adhæc Punico secundo Panormitanos tria auxiliariorum millia, ceteros verò, qui amicitiam fidemque Po. Ro. sequuti C fuerant, mille tantum Marcello Consuli Syracusas obsidenti misisse obseruo. Quibus potissimùm atque aliis in Po. Ro. meritis obtinuerunt; vt dum prouincia constitueretur, Panormitani sine fœdere immunes & libertate donati, hoc est à magistratus Romani iurisdictione soluti essent. Coloniam quoque eò militarem Augusti, vti opinor, temporibus, deductam, nonnulli tradunt. Mineruam cognomento *Coryphasiam* à Panormitanis fuisse cultam argumento fuerit, quod in auersa numismatum Panormitanorum facie in Siciliæ siue Trinacriæ typo inter tria femora Gorgonij siue AEgidis signum, cui & pinnæ annexæ sunt; aduersa verò galeatæ Mineruæ caput adpareat. Ea inter Mineruas D priscorum monumentis celebratas quinta (totidem enim numerantur) à matre Coryphe *Coryphasia* appellata fuit: patremque Corypallantem virginitatem suam violare conatum interemisse dicitur: atque hinc ob celerem perpetrato parricidio fugam eius simulacro pinnas ac talaria fuisse affixa priscorum auctoritas confirmat. Panormi latitudinem & longitudinem Ptolomæus æquales describit, vtramque partium XXXVII. Hactenus itaque quantum ex antiquitatis monumentis colligere potuimus de *Panormo* dictum sit. Ceterùm quum totus ille tractus inter Panormum & Drepanum, vrbibus antiquis, & rerū gestarum memoria celebretur, ora *Segestana* à priscis appellata; quæ *Motya, Hycaro,*

Romanorū cum pœnis ad Panormū pugna. *Liuy Epitome lib. XVI.* *I. Florus lib. II. c. 2.* *Eleutherus fl.*

Anno V.C. DXLI. PANORMITANI *immunitate & libertate donati.* PANORMVS *Ro. Colonia militaris.* MINERVA *Coryphasia.* *Nummi Panormitani.*

Elyma, *Segesta* vrbibus, tùm etiam *Eryce* & vrbe & monte habitata fuit; A haud alienum fuerit, si paucis earum quoque vrbium situm & fatum prosequamur. Pœni quo tempore Panormum, eodem & *Motyam* sinuoso in litore, quo Sicilia in Africam prominet XX. P. M. à Panormo distante condiderunt. ad hanc Annibal Gisconis filius (vt in Thermitanorum historia memorauimus,) classem suam facta ad Lilybæum exscensione, veluti in tutum receptum transmisit; vt Syracusanis à belli consiliis auersis, Selinuntios & Himerenses, antequam à Syracusanis defendi possent, opprimeret. Motyenses etiam magna clade perturbauit Hermocrates Syracusanus. Tres in Sicilia *Motyæ* à veteribus celebrantur: ea, cuius iam mentionem fecimus: altera secundum insulæ B totius longitudinem ad Pachynũ promontorium huic aduersa, ab Hercule condita, & à Motya muliere ob indicatos ei boum ipsius fures sic denominata; Tertia Agrigento vicina erat; & à Ducetio Siculorum rege præsidio Agrigentinorum deiecto sic expugnata, nihil vt reliquũ sit. Motyam à Pœnis conditam, ad III. ferè P. M. sequebatur *Hyccarus* oppidum maritimum, quod à Sicanis exstructum Segestanis infestum erat: id à Nicia Atheniensium duce, qui Segestanis contra Selinuntios auxilio missus fuerat, expugnatum & direptum, in Segestanorum potestatem venit. Lais admodum puella, in Hyccaro à Niciæ militibus capta traditur; inde Corinthi vendita scortum postea & forma & corporis quæstu C nobilissimum. Vltra ad XII. M. P. in colle edito & aspero *Elyma* vrbs ab Elymo; vti haud procul inde, nempe quinque. P. M. ab ostio Crimisij fluminis, *Egesta* ab Egeste Troianis nomina habebant: totaque hæc ora deinceps ab vrbe Egesta, *Egestana* fuit appellata. itidem Egestanum ad Crimisij ostia siue Segestanum emporiũ. Vtriusque vrbis originem antiquitas à Troianis repetit. Additur occasio: quũ apud Laomedontem, qui Iliensibus imperabat, purpuratorum quidam, vt qui res nouas moliretur, delatus esset, in eumdẽ eiusdemq; virilis sexus stirpem Laomedontis iussu sæuitũ fuisse: placuisse tamen imbellis sexus rationẽ haberi, & clemẽtius cum mulieribus agi: ceterùm quia neq; publicæ tranquillitati, D neque suæ securitati satis consultum fore rex verebatur, si filias Troianis ciuibus elocaret, mercatoribus easdem in peregrinam regionẽ transportandas tradidit. Cùm his eadem in naui honesto loco natus adolescens vehebatur; qui alterius virginis amore captus eandem in vxorem duxit: quumq; ad oram Drepanitanam delati exscensionem ibidem fecissent, à Sicanis ea loca incolentibus benignè excepti, incertis diu sedibus vagabantur; ex ijs parentibus, iis in locis natus *Egestes* à matre Egesta, vt nonnullorum fert opinio, sic nominatus iam adultior linguam & mores regionis edoctus, post obitum parentum à Priamo rege reditũ in veterem patriam

MOTYA à Pœnis condita.

MOTYAE tres.

HYCCARVS vrbs.

Laidis patria.

ELYMA vrbs.

EGESTA vrbs.

A patriam impetrauit; quumq; diuturni illius belli quo pro Helena repetenda Troianos Græci fatigauerant, ærumnas cum reliquis ciuibus tolerasset, tandem capta ab hostibus patria, vnà cum *Elymo*, regij sanguinis viro, fuga elapsus, tribus nauibus, quas Achilles saxis latétibus adhærentes neglexerat, occupatis, iterũ in Siciliam nauigauit: quumque post septennij tandem errores AEneas quoque ad istas oras appulisset; *Egestes* eundem cum comitibus hospitio exceptum benignè habuit: conditisque *Elyma* & *Egesta* vrbibus paruo interuallo inter se distantibus, exercitus Troiani parte in hæc oppida colonos adscripsit; vt à maris vexatione & laboribus fracti tuto in loco quiescerêt. Sunt qui scribant, detrimentum B ibi classis esse acceptũ, nauibus feminarum opera ob erroris tœdium incensis; hinc AEneam coactũ turbam, quàm post amissas naues excipere non poterat, reliquisse. Quidam ad huius originis occasioné exprimendam referendum esse opinantur, numisma illud Segestanorũ, quod exolescentibus ob antiquitaté litteris; tanquam incertis coniecturis assequi desperabamus, in eius tamen lectioné tandẽ perducti, vestigiaq; elementorũ assequuti, tabula XII. vltimo loco expressimus: in quo duo Troiani sarcinas ex nauibus raptas colligere videntur. Obseruo etiã ab ijs, quibus Siciliæ antiquitates prodere curæ fuit, numisma describi, in quo ex aduersa parte caput humanũ cum inscriptione ΣΕΓΕΣΤΑΝΩΝ;
C ex auersa volucris signata sit. qui nummus vt ad manus nostras non peruenit; ita de eodem iudicij ferre nihil possumus. Nec dubitandum sanè quin multa adhuc insignia numismata tota in Sicilia aut terræ visceribus contineantur, aut eruta ab antiquitatis studiosis conseruentur: quorum si fruendi nobis aliquando copiam fecerint, & ea lubenter publicaturi sumus; vt lectoris vtilitati consultum sit. nunc eorum tantum quæ nancisci potuimus notas & exemplaria bona & sincera fide expressimus, & candidè communicauimus: sed ad omissam descriptionem redeamus. Eæ quas iam diximus sedes profugorum cum Egesto & Elymo fuerunt; appellatique sunt in vniuersum *Elymi*, quòd huius propter genus regium
D maior esset dignitas. Aram quoque Veneris AEneiadis in gratiã matris apud Elymos AEneam erexisse traditur. vti & Egestanos ipsi AEneæ templum ob beneficij memoriam veluti conseruatori suo exstruxisse. in eo inter reliqua signa Dianæ ex ære simulacrum singulari artificio confectum in summa veneratione erat, ætate & habitu virginali. Pendebant ab eius humero sagittæ; sinistra arcum, dextra facem ardentem ferebat. quod signum Segesta à Carthaginiensibus capta disiectaque, cum reliquis omnibus signis ornamentisque Carthaginem deportatum est. Postea à Scipione AEmiliano diruta Carthagine Segestanis restitutum. *Egestam* ab initio nominatam, posteà *Segestam* cœpisse vocari obseruo:

Troianorum in Siciliam aduentus.

Virgil. AEneid. 5. Vers. 660.

Numismata Segestanorum.

ELYMI.

Egesta postea Segesta appellata.

Sunt

Sunt qui *Egestæ* nomen, vtpote egestatis vocabulo ominosum, à Romanis in *Segestam* ob segetum eo loci prouentum lætiore omine conuersum A
opinentur. Ceterùm sicuti de *Elyma* apud scriptores obscura admodum memoria exstat; ita Segesta, & Segestana ora, de qua deinceps dicturi sumus, celebrior est. Commendantur ob salubritatem aquæ Segestanæ; celebris est & fons Herbesus; mox Crinisius fluuius, & emporium Sege-

Aqua Segestana.

stanorum, ad ostium eius fluminis situm. *Aquæ Segestanæ* è scaturiginibus suis calidæ prosiliunt: quæ si sub dio refrigerentur, potabiles fiunt:

Herbesus fons.

calidæ verò vt sunt sulphureæ, ita varijs morbis medentur. *Herbesus fons* ingentem lacum eumque sulphureum facere, subitaque eructatione fre-

Crinisius fluuius, in Tabulis per m. scribitur Κριμίσος. Straboni, Stephano, & Suidæ, Κρίμισα. Plut. in Timoleonte & Diodoro lib. XIX. Biblioth. initio Κρίμισσος. vt sup in Syracusijs notabam. Seruius in Virg. 5. Æneid.

quenter æstuare & feruere scribitur. Labitur per Segestanum agrum B
Crinisius fluuius, Timoleontis contra Pœnos victoria nobilitatus: hic quia à priscis vti & alij plerique fluuij, forma virili pingebatur, antiquis scriptoribus fabulandi occasionem præbuit. Longa est fabula, quam iccirco lectori ab auctoribus repetendam permittimus: Egestam enim à Crinisio in vrsæ figuram transformatam compressamque, & ex ea Egestem, cuius originem & vitæ cursum paullò antè prosequuti sumus, natum fabulantur, Segestanorũ agros ad Lilybætanos vsque pertinuisse, & ab eis Mazara flumine; vti à Selinontinorum agro *Amphisbete* fuisse distinctos; ad hæc *Scamandrum* fluuium in Segestanorum agris, ad Scamandri fluminis in Phrygia forsan memoriam, ita à Segestanis C
dictum obseruo. Bellum Segestani cum Lilybætanis gesserunt ob agrorum fines, idque sub mortem Hieronis primi: sed mutua tandem clade ac prœlijs fracti, pacem inter se componere coacti sunt. Pace cum Lilybætanis confecta, belli caussæ inter Segestanos & Selinontinos, ob quædam sponsalia, tum & ob agrorum limites à Selinontinis perturba-

BELLVM inter Segestanos & Selinontinos.

tos, octingentos ferè post Troiæ excidium annos oriuntur. Selinontini qui armis plus poterant, Amphisbete flumine superato, in agrum Segestanum excurrunt, eumque qua citeriore ripa præcingebatur occupant; inde cuncta late populationibus & terrore miscentes, agunt feruntque omnia. Segestani dum res suas per Legatos repetunt, illuduntur. placuit itaque armis illatam à Selinontinis iniuriam vlcisci. Verùm Sege- D
stani victi, ad externa auxilia respexêre. Quumque Agrigentinorum & Syracusanorum societatem frustra sollicitassent; quòd vtrisque cum Selinontinis fœdus intercederet, populum inde Atheniensem magnis promissis implent; callidoque vsi consilio auxilium impetrant. Athenienses namque, quum Segestani elatiùs atque confidentiùs opes suas & subsidia, quæ pollicebantur, commendassent, Legatos qui Segestanorum opes & potentiam propiùs inspicerent, miserant: eos Segestani in Veneris fanum deducunt; quidquid facti infectique auri argentiue aut etiam

signati

A signati erat, ad hæc Veneris donaria ac vasa sacra, omnia veluti ex ærario prolata Legatis cumulatim congesta ostentant: rogatoque in vsum à vicinis cognatis, aut etiam confœderatis populis copioso auri argentique instrumento, Legatos magnifico & splendido apparatu exceptos comiter & amicè habuerunt: nec caruit successu dolus benè dissimulatus. Legati namque Athenas reuersi, omnia affatim ad belli sumptus necessaria à Segestanis sociis suppeditari posse referunt. Auxilia itaq; Athenienses Segestanis contra Selinontinos *Nicia*, *Alcibiade*, *ac Lamacho* ducibus decernunt. Leontinis, qui in eius belli cum Segestanis societatem venissent, libertatem promittunt: Selinontinis verò & Syracusanis confœde-
B ratis seruitutem minantur. *Nicias* simulatque ad oram Segestanam appulit, Hyccarum expugnatione captum Segestanis tradit: & ab iis ex fœdere triginta talenta in stipendium nauticum accipit. Ceterùm quum neglectis Selinontinis, Athenienses cupidiùs quàm feliciùs rem contra Syracusanos gererent; ab eisdem in Sicilia deleti sunt. hinc Segestani deserti, suis quoque rebus metuentes, agros, quorum caussa bellum susceperant, Selinontinis vltrò cedunt: quumq; ij quidquid per vim possent, magna licentia sibi vsurparent; & plus agrorum quàm ex fœdere debebatur, eiectis aratoribus, occupassent, Segestani imploratis per Legatos Pœnorum auxiliis, vrbem agrumque, quem ipsi à Selinontinorum in-
C iuria liberare possent, Carthaginiensibus dedunt. Placuit itaque duce Annibale Gisconis filio auxilium Segestanis contra Selinontinos mittere. Selinontini nihil eo Segestanorum cum Pœnis fœdere commoti, quamuis etiam præsidium Pœnorum ab ipsis receptũ nunciaretur; contemtius longè quàm antea in Segestanorum agros irruptionem facere, sed magna clade repulsi domum reuertuntur. Interim Annibal exscensione ad Lilybæum facta, Selinontinos nequidquam Syracusanorum auxilia expectantes maximo impetu adortus, expugnata nono die Selinonte vrbem ipsam funditus flamma ferroque euertit. Segestani autem deleta Selinonte in Pœnorum seruitutẽ prolapsi sunt: donec Timoleon,
D qui deiectis tota Sicilia tyrannis, Carthaginienses quoque magna clade fractos ad eas pacis condiciones coëgit, vt Græcanicæ in Sicilia ciuitates à Pœnorum dominatione liberæ essent, Segestanis libertatem restitueret. Ceterùm Segesta quum opibus & potentia conualuisset, sub Agathocle, à cuius dominatione defecerat, magnam cladem accepit: ciuibus enim ferè vniuersis ad flumẽ Scamandrum interfectis, Agathocles fortunas ipsorũ exsulibus & transfugis distribuit; agrosque Segestanorum eisdem vt colonis assignauit. vrbem verò ipsam non vt antea *Segestam*, sed à iusta in ciues animaduersione Dicæapolin deinceps appellari voluit. Obseruo & AEmilium Censorinũ (tempus non additur) sæuissimam & imma-

Nicias Atheniensium Dux.

Annibal.

DICAEAPOLIS, quæ antea Segesta est dicta.

& immanem dominationem in Segestanos exercuisse: nouorumque & inauditorum cruciatuum & tormentorũ inuentoribus præmia propofuisse. Sicilia verò in potestatem populi Ro. redacta, Segesta non solum libertate donata; sed amicitia quoq; & cognationis necessitudine, (quod haud secus quàm Romani genus suum ad Ilienses *Segestani* referrent) cum Pop. Ro. coniuncta est: interim & ipsa Verris libidine, qui Dianæ simulacrum (cuius iam mentionem fecimus) ijs eripere conabatur, nonnihil turbata. *Segestam, Segestanum emporium, & Drepanum* Ptolemæus sub eadem parallelo inclusit, sed meridianorum spacijs disiunxit: vsque-adeo vt quum Segestam à Segestano Empotio triginta trib. Passuum M. versus ortum summouerit; Drepanum Segesta occidentalius VIII. P. M. faciat. Vltra *Segestanum* emporium prominet in Africam *AEgitharsus* promontorium. Huic oræ & Drepano mons *Eryx* antiquorum monumentis celebratus imminet, monti nomen & vrbi in eo ab *Eryce Buthæ* & *Veneris* filio in fabulas relatum est, qui historiæ fidem laudant; in hanc ferè sententiam (vt rem in pauca conferamus) scribunt. *Buthen* regis maioris Phrygiæ filium fuisse; eius patrem (nomen non traditur) à Polluce ob tyrannidem in cęstuũ certamine cæsum. Buthen ob patris odium regno paterno expulsum fugatumque, ad oram Drepanitanam quum nouas quæreret sedes appulisse. additur, Lycastam feminam, opibus & forma, tantaque oris venustate commendatam, vt Veneris cognomine donaretur, id temporis ijs locis imperasse: eam Buthæ amore captam, ipsique fœdere & matrimonio coniunctam Erycem peperisse, Erycem Buthæ & Veneris, ob Lycastæ matris formositatem, filium vulgò fuisse creditum: qui quum in regnũ patris successisset, iuxta verticem montis, qui Drepano imminebat, vrbem condidisse; vrbique nomen & monti de suo Erycem fecisse. Templũ quoque ingens in eius verticis planicie Veneri cognomento Erycinæ erexisse ac dedicasse. quod non solùm ab indigenis deinceps excultum, & donarijs amplissimis locupletatũ fuit; sed ipsius etiam Dædali artificis præstantissimi ingenio exornatum, & ab AEnea quum ad hanc insulæ oram appulisset, magna pietate cultum: denique Atheniensium & reliquorum Græcorum veneratione frequentatum, omnium tamen amplissimè Romani Sicilia in potestaté redacta signis argenteis, aureis, alijsque omnigenis preciosissimisque donarijs id ditarunt: impositoque in eius tutelam ducentorum militum præsidio, tributum quoque annuũ tum in stipendium præsidiariorum, tum in reliquũ templi vsum septemdecim Siciliæ vrbibus imperarunt. Quumque sub Tiberio Cæsare templum istud vnà cum Eryce colonia desertum esset, Tiberij iussu ex ærario Po. Ro. restitutum fuit: qui eo promtius ac lubentiùs eam instaurationem suscepit, quòd Segestani à Troianis, vt & Romani,

SEGESTANI liberi, amici & cognati po. Ro. Cic. Verr. IV.

AEgitharsus promontorium.

ERYX, vrbs, & mons, de quo Polybius libro I. præclarè hæc omnia narrat, & magnitudine ait montem hunc omnibus Siciliæ montibus, excepta AEtna, antecellere. Seruius ad I. & 5. AEneid.

ERYCINA Venus.

A Romani, originem suam repeterent. Sollemnia Veneri apud *Erycinos* Ἀναγώγια siue *Reducis festa* fuisse obseruo; eaque neque stato anni tempore, aut die, sed incerto; quem tamen ex Deæ in Africam quotannis profectione, & post nonum diem reditu ex columbarum auspicijs & volatu obseruabant. Quum enim columbæ maxima frequentia circa DEAE templum (cui ob fecunditatem consecratæ erant) semper obuersari cernerentur, eædem si fortè ad tempus non appareret, Venerem profectam, ac volucres in ipsius comitatu simul discessisse credebant: donec nono inde die vna è columbis, veluti Deæ redeuntis prænuncia, cum alarum applausu ex toto grege præuolante, sequentibus mox gregatim reliquis, Veneri tanquam reduci gratularentur: eumque diem epulis ac lætitia publica celebrabant. Legimus & Romanos duo Veneri *Erycinæ* templa Romæ condidisse: vnum in Capitolio quod Q. Fabius Dictator dedicauerat; alterum extra portam Collinam; in quo Deæ signum à M. Marcello capta Segesta ex Sibyllæ Cumanæ oraculo Romam transportatum collocauerant. Est & Erycinæ Veneris apud Pausaniā in Arcadicis mentio. *Erycem* verò corporis robore ferocem, & opum licentia impotentius dominantem, Hercules, quem Eryx ad singulare cæstuum certamen magna virium suarum confidentia fretus, prouocauerat, cum eodem cōgressus interemisse & in ea quam Eryx condiderat vrbe regio more sepelijsse proditur. Hinc republica legibus constituta sanxisse, ne alij deinceps ab Erycinis in principatum aut magistratum assumerentur, quam qui gentis Heraclidarum, aut ipsorum necessarij essent. qua lege Eryeini postea Dorieum, quum eò loci exscensionem fecisset, quòd is sese de Herculis stirpe oriundum ostenderet benignè exceperunt; & in condenda Heraclea auxilio fuerunt. In ipso monte, quà Lilybæum aspicit, Anchisen AEneæ patrem sepultum fuisse memoriæ proditum est. *Erycem* autem vrbem paullò infra montis verticem in planicie conditam fuisse diximus; aditu quidem longissimo ac difficillimo. Ceterùm quum belli Punici primi anno decimooctauo Pœnorum præsidio defenderetur, L. Iunius Pullus Consul, quia Lilybæi obsidio Romanos diu nulloque successu tenebat, atque ipse classem vi tempestatis & naufragio amisisset, anxius ac sollicitus dispicere cœpit, qua ratione cladem acceptam aliquo cum Pœnorum detrimento corrigeret: cogitare secum, Gallos esse mille & linguæ & scelerum necessitudine coniunctos, qui Pœnis stipendiarij Erycem fidei suæ commissam tenerent: eos, quia domi fidē violassent à gētilibus patria sua expulsos, Pœnos quoque, si præmia proditionis proponerentur, parum fidos futuros; vt qui vitam venalem haberent. argumento esse, quòd paulò antè ob non soluta stipendia Agrigenti seditionem mouissent. Consul itaque in hanc spem

(Margin notes: *Erycina Venus.* — *Vide Giraldum in Syntagm. Deorum.* — *Heraclidæ.* — ANCHISES, *vbi sepultus.* *Virg. 5. AEneid.* — *Polybius lib. 1. de bello Punico 1.* — *Galli infidi.*; section letters B, C, D in left margin)

O incum-

ERYX à Gallis prodita, & capta à Romanis.

incumbens, cum iisdē per interpretes de prodenda Eryce agit: Galli præmio corrupti, postquam Veneris Erycinæ templum deprædati essent, ad Consulē transfugientes Erycem deserunt. Consul occupata vrbe quamuis vel situ suo satis munitam perspiceret, quò tamen vndique eam à Pœnorum vi & impetu protegeret, cohortes aliquot in vertice, mox alias ad radices montis, qua aditus à Drepano erat, præsidio collocauit. Interea perlato Carthaginem de Eryce capta nuntio Senatus, vt rebus in præceps euntibus aliquid subsidij ferrent, Amilcarem cognomento Barcam, virum acrem & rei militaris prudentia nobilem, cum classe & exercitu in Siciliā mittunt. Is exscensione non longè à Drepano facta, octingentis à Consulis exercitu passibus, in mōte prærupto & excelso castrametatus, magnis præclarisque rebus contra Romanos gestis, Erycem (quā mediam inter verticem montis & Romanorum vtrinque præsidia fuisse ostendimus) per fraudem recepit. Quod facinus Romanum iuxta ac Pœnum pari contentione & æmulatione ac gloriæ studio ad labores & periculorum contemtum accendit. Romani enim, qui verticem tenebant, à Pœnis, qui medio in loco erant, veluti interclusi, summo in discrimine versabantur; nec minùs Carthaginienses omni rerum inopia premebantur; duobus Romanorum præsidijs, altero supra verticem, altero à radicibus montis obsessi; adhæc vnico dumtaxat eoque admodum impedito ad commeatus importandos aditu. Saluti Pœnis fuit Amilcaris vigilantia, & inuicta in periculis animi fortitudo; & quòd Romanos frequenti excursione lacessendo, suos subinde commeatu & supplemento recreabat. Romanis autem gloriæ studium & militaris disciplinæ seueritas, tum eorum qui Lilybæum obsidebant contra Amilcaris impetum constantia & pertinacia animos faciebat. Ita obsessi inuicem, & obsidentes summa animorum vtrinque contentione, contemtis periculis & ad extrema infracti per biennium durabant; donec Pœni prælio nauali ad * *Ægates* à Lutatio Consule fracti, Amilcare ad conditiones pacis concedente ab Eryce atque adeò ab vniuersa Sicilia præsidia deducere, & militares copias in Africam transportare ex legibus pacis coacti sunt.

Æmil. Probus seu Corn. Nepos in Hamilcare. — *ERYX à Pœnis recepta.* — [A] [B] [C] [D]

* *Ægates insulæ, Græcis αἰγοῦσα, Stephano, & Plinio lib. 3. cap. 8. ex Mela lib. 2. c. 7 & Aethusa, dicta Plinio lib. 2. c. 89. & hic p. 107. Historia cladis in L. Floro est lib. 2. cap. 2. & Liuio lib. 22. Annal. vbi de clade Cannensi mentio sit (nam Decas secunda Liuij de I. bello Punico intercedit.) Comparem, inquit, cladem ad Aegates insulas Carthaginiensium prælio nauali acceptam: qua fracti Sicilia ac Sardinia cessere. Hinc vectigales ac stipendiarios fieri se passi sunt.*

ΔΡΕΠΑΝΩΝ.

DREPANI origo.

REPANVM Græcæ originis esse multorū opinionibus creditum; nulla tamen, quam adferre possum, veterum auctoritate testatum est. Situm erat à Lilybæo XVIII. P. M. in peninsulæ cuiusdam ceruice instar falcis repandæ: vnde & ipsi nomen *Drepanum*, Græci enim *δρέπανον falcem* vocant. Quibus vera fabularum inuolucris

A lucris inuolucre moris est, Saturnũ postquã Cœlo patri virilia præsecuisset, hoc loco falcem abiecisse, & inde vrbem ab eo euentu *Drepanum* cœpisse vocari (quod & de *Zancla*, quæ postea *Messana* dicta est, supra annotauimus) fabulantur. Portũ olim habuisse insignem, AEneæ & aliorum receptu nobilitatum antiquitas testatur. *Lycasten* Erycis matrem tanta formæ dignitate & venustate conspicuam, vt non solùm Veneris cognomen mereretur, sed & pro ipsa Venere coleretur, huic vrbi olim imperasse traditur. Hinc verisimile est Lycastæ faciem, quæ magnã adhuc formæ venustatem & elegantiam ostentet, in Drepanitanorum numismate *Numisma Drepanorũ.*
signatam fuisse: nisi aliorum coniecturam sequuti, faciem illam *Veneris* *Venus AEneiae.*
B *AEneiadis*, cui, vt matri eò loci AEneas aram erexerat, credere maluerimus. *T. Lucret. lib. 1. AEneadũ genitrix, &c.*
Mare Sardoum, quod Drepanum alluit, omni piscium genere copiosissimum, præcipuè tamen locustis & leonibus marinis abundat; adhæc laudatissimo inter Drepanum & Heliam insulam corallo, ad radices verò Erycis etiam argenti fodinas olim in agro Drepanitano fuisse memoriæ proditum est. Ceterùm ea ora, qua post ceruicem, quam diximus, Lilybæum vsque per XVIII. P. M. incuruatur, Euripum habet, eique tres in mari Sardoo Insulæ obiectæ sunt, veterũ scriptis & Romanorum Pœnorumque circa eas rebus gestis præclaræ: *Phorbantia* frontem contra Drepanum ab eo XII. P. M. auulsa porrigit; *AEgusa* siue *AEgate* (variat *PHORBANTIA insula.*
C enim apud scriptores nomen) contra Lilybæum; Tertia *Hiera* siue *Hieronesus* Latinis *sacra* dicta, longiùs in altum proiecta à Drepano XXX. P. M. *AEGATE ins.*
distans, cum *AEgusa* & *Phorbantia* situ trianguli ferè verticem claudit. *HIERA ins.*
Hæc thymo flagrans, melle apiario commendatur. *AEgusa* à lætissimis prouentibus, aquarum salubritate, & tutissima classium statione celebratur. C. Lutatius Catulus Consul Hannonem Pœnorum ducem, quum *Anno v. c. DXI.*
ille Amilcari commeatum & subsidium ex opportunitate allaturus, ad *L. Florus*
Hieronesum triduo classem in statione tenuisset, commisso ad AEgatem *lib. II. Hist. Rom. cap. 2. & su. p. 106 adnotata.*
insulam prælio nauali, nauibus quinquaginta partim fractis conuulsisque, partim depressis, alijs septuaginta vnà cum decem Pœnorum milli- *ROMANORVM ad Drepanum clades.*
D bus captis, reliquis in fugam versis superior, bello Punico primo, quòd per XXIV. annos mutua magnaque clade pro Sicilia gestum est, finem imposuit. *Anno Vrbis DIV.*
Circa Drepanum, quod semper à Pœnorum præsidio contra Romanorũ impetum vsque ad pacificationẽ defensum fuit, res Romana *L. Florus lib. 2. cap. 2.*
temeritate P. Claudij Pulchri Consulis grauissimã cladem antea accepit: *Polybius, Cic. Liuij*
qui inconsultiùs nocte intempesta cum Adherbale congressus, è centum *Epitome lib. 19. Val. Max. &*
viginti nauium classe, nonaginta tribus ab hoste captis, vel depressis, ægrè cum triginta elapsus, turpi fuga salutem tutari potuit. *Eutropius.*
Hanc tam insignem cladem contemptæ religioni Po. Ro. acceptam tulit: P. Clau- *Appij prænomen pro Publij est in principio*
dius enim consul, cum pullarius auspicanti obnũciasset, quod pulli cauea *l. XV. Nat. Hist. Plinij.*

O 2 emissi

> † Eiusque soror Claudia, post, ob dictum est mulctata. Liuij Epit. lib. XIX. Sueton. in Tiberio, Agell. lib. X. cap. 6.

A emissi neque tripudium solistimum facerent, neque esse vellent acerba illusione insultans; vti biberent in mari proijci iusserat. Hinc postquam consulatu se abdicasset populi iudicio † condemnatus. Ceterùm Lutatius postea Drepanum magno impetu, multoque militum labore terra mariq́ue aggressus, ob Hannonem, qui tunc cum classe Pœnorum ad Hieronesum, vt diximus, appulisse nunciabatur, ab eius oppugnatione distractus est. victoq; tamen postea Hannone, & Hamilcare, qui pacem cum Romanis fecerat, è Sicilia discedente Drepanum in Populi Ro. potestatem venit.

> ATHENIO fugitiuorũ bello seruili Dux. De hoc & seruili Bello L. Annæus Florus lib. III. c. XIX. & Diodor. Siculus in libr. XXXVI. Excerptis, seu Eclogis, cap. 6 & 7. 8. ex Photij Biblioth. Plutar. in Crasso Appianus lib. 1 Bell. Ciuil.

Athenionem fugitiuorum in Sicilia ducem, qui fax altera bellorum seruilium fuit, Drepani ortum fuisse à nonnullis scribitur: alij genere Cilicem, conditione seruum, dominũ suum audaci scelere intéremisse produnt. B Is quum maximas fugitiuorũ copias, liberatis etiam ex ergastulo seruis coegisset, regiũ sibi nomen & regia insignia sumpsit; vicos, castella, oppida diripienda suis dedit. In dominos & seruos etiam qui ad ipsum non transfugerant, atrociùs quam in transfugas sæuire; Prætorum exercitus profligare; castris Seruilium, & Lucullum Prætores exuere. Ceterùm à M'. Aquilio Consule locis arctissimis quasi indagine interclusus, & fame ob interceptos cõmeatus cum suis in rabiem actus, quum ob suppliciorũ metum sese dedere nollent, mutuis inter se ictibus concurrentes confecti sunt. Ipse Athenion dux inter rixantiũ & luctantium manus à Romanis militibus discerptus traditur. C A Drepano versus Lilybæum litora optimo sale, & quod in æstuarijs à Sole concoqueretur, abundabant: mare ipsum à Thunnorum piscatione commendatur. Drepanum verò omnium totius insulæ vrbium longissimè ab Italia & à Neapoli, CCC. P. M. distare scribitur. eius longitudinem Ptolemæus XXXVII. partibus, latitudinem XXXVI. S. mensurat. Sunt qui Erycem nunc *Drepanum montanum*; vt alterum in Chersoneso situm *Drepanum, Cismontanum*, appellari confirment.

ΛΙΛΥΒΑΙΙΤΑΝ.

D

LILYBAEVM *Pœnorum Colonia.*

LILYBAEVM tertium Siciliæ promontorium & extremũ quod Africæ prætenditur, in occasum Brumalem vergit vrbs eodem loci à Pœnis condita proditur. Huic aduersum Mercurij promontorium, quod ab Africa haud longè supra Carthaginem prominet, ab eodem CXXV. P. M. distare Polybius auctor est, etiamsi nonnulli hoc spatium ad CXXC. P. M. extendant, alij rursus ad C. P. M. contrahant, Lilybæum tribus pass. millibus, cæco admodum vado asperisq́ue saxis vix ad quinque pedum altitudinem sub vnda delitescentibus exten-

A extenditur. flexuoso inde litore & in brachij modũ sinuato portũ natura tutissimum & amplissimũ habebat, ceterùm per stagna ad eius fauces, difficilis admodum & impeditus nauibus ingressus, & non nisi à perito tentandus patebat. *Lilybæum* vrbem à Pœnis post Himeram & Selinontem ab Annibale Gisconis filio deletam, conditã fuisse veterum auctoritate testatum est. Vrbem Sibyllæ Cumanæ (quæ volumina de rebus arcanis & vaticiniorum plena Tarquinio prisco regi obtulisse legitur) hospitio & sepulcro celebrem fuisse; itidem puteum in vrbe *Lilybæum* nomine idcirco commendatũ, quòd ij qui ex eius aqua bibissent, Pythico furore afflati oracula ac responsa darent obseruo. nec dubium est quum eam ob

LILYBAEVM quãdo conditum.

B caussam *Lilybætani Apollinis* capite, Gryphoque Apollini sacro, & Tripode Apollinis symbolo ac Lyra sua numismata signauerint. Hoc quoque ab antiquitate memorię proditum est, Lilybætanum quendam tam acuta oculorum acie prædіtum fuisse, vt ex huius promontorij vertice, classem, quæ è portu Carthaginiensium soluebat, conspicatus, nauium numerum, velorumque seriem renunciaret: & sunt qui hoc quoque sæculo (quod credibilius est) ex promontorij huius specula Mercurij promontorium sereno & liquido cælo aspici confirment. Qui si non fallunt, argumento est Lilybæi verticis perpendiculum ad quinque millia passuum à loci eiusdem planicie, vt ratio Sphærica docet, assurgere. Vrbem

Nummi Lilybætanorũ.
Oculorum acuta acies.
Plinius lib. 8. c. 20.
Strabo l. 6.
Ælian. variar. l. 12. c. 14.

C primo bello Punico, post Cæcilij Metelli victoriam, C. Atilius Regulus Serranus, & Cn. Cornelius Blasio iterũ Coss. duplici obsidione oppugnaturi fossa & aggere, turribus inde & machinis bellicis clauserant: eandem præter vrbanam multitudinẽ Imilco Præfectus cum decem Pœnorum millibus defendebat: qui indefesso labore ac vigilantia incredibili vbique accurrens dum laborantibus subsidium fert, mœnia conquassata aut collapsa instaurat. hostium cuniculos actis in contrarium cuniculis obstruit, Romanorũ impetus & conatus infregit, eosq; magna cum clade repulit. Quumq; ea obsidio diutius teneret, quo minus per proditionem, quam quidam ex præsidiariis ordinum ductoribus cum Consulibus pa-

Anno CDXCVI. post Ro. cond.

LILYBAEVM à Romanis obsessum.

D cti fuerant, oppidum in Romanorum potestatem veniret, Alexonis Achiui indicio factum est. Lilybætani & si ea Alexonis fide à proditionis discrimine liberati, ob arctam tamen, qua à Coss. premebantur, obsidionem, fame & omniũ rerũ inopia laborabant. Quod suspicati Carthaginienses, classem quinquaginta nauiũ cum commeatu & decẽ militum millibus duce Annibale Amilcaris filio Imiconi suisque in subsidium mittunt. Is secundo ab AEgusa vento vsus in ipsas Lilybætani portus fauces suis omnibus ad prælium instructis delatus, dum Consules inopinato hostium aduentu attoniti stupent, & vi tempestatis aduersæ superati consiliis fluctuant, portũ incolumis cum sua classe tenuit, & cum

copiis omnibus Lilybæi exſcenſionem fecit. Imilco commeatum & A
ſupplementi acceſſione recreatus ac confidentior factus, quum per eruptionem in Romanorum machinas ferro, igne, telis magno impetu inueheretur, ſtrennuè à Conſulibus magna cum ſuorum clade in vrbem repulſus eſt. Annibal cum iis quas deduxerat nauibus, nocte intempeſta ſoluens, ſuperatis Romanorum ſtationibus Drepanum verſus, vt ſe, cum Adherbale coniungeret, vela facit. Ceterùm quum arctiore indies obſidione premerentur Lilybætani ita vt ne nuncius quidem, qui ſocios de ipſorum neceſſitate certiores faceret, elabi poſſet: & Carthaginienſes ſuper ea re anxij deliberarent, Annibal Rhodius Senatui promittit, ſeſe cum vna naui, plenis velis vel ſub oculis hoſtium exploraturum, quo B
ſtatu res Lilybætanorum eſſent, cum dicto fides ſequuta eſt: ſecundum namque ab AEguſa ventum nactus, pleno die, contemta etiam Romanorum claſſe, fauces ſuperat: & de ſtatu Lilybætanorum edoctus, multo etiamnum die per medias hoſtium naues elapſus ac Carthaginem reuerſus, ad Senatum ea, quæ explorata haberet, retulit. Eius exemplum & alij deinceps inſequuti Romanorum conatus nauium celeritate eludebant. viſum itaque Romanis coniectis & aggeſtis molibus fauces portus obſtruere: ſed quum ne hoc quidem tum ob vaſtam Maris altitudinem omnia deuorantem; tum ob reciprocos æſtus, qui iniecta conuellebant, procederet, opportunè accidit, vt nauem quandam Pœnorum celerri- C
mam indagine caperent; qua potiti & Rhodiam illam cum Annibale eadem nauis agilitate intercipiunt: atq; vtramque deinceps inſtrumento & naualibus ſociis inſtructam circa fauces, vt Pœnos ab omni Lilybætanorum commercio prohiberent, diſponunt. Creuit ex ea re obſeſſis pariter & obſidentibus pertinacia, Lilybætanis præcipuè; quum ſubitò exorta ab Auſtro vis procellarum machinas turreſque Romanorum aliquas proſternit; ceteras ipſi Lilybætani eruptione facta, iniectis in eas facibus, igne conſumunt aut corrumpunt. Ad hunc modum exarmati à machinis & oppugnationis inſtrumento Conſules; aggere & foſſa vrbem quà terra poterant cingentes, hoſtem ſedendo frangere, & fa- D
me ad deditionem cogere conſtituunt. P. inde Claudius Pulcher cum ſupplemento in Siciliam miſſus, cladem ferè reipublicæ pernicioſam ad Drepanum ſua temeritate ab Annibale (vt in Drepanitanorũ hiſtoria diximus) accepit. Mox & Carthalo Annibalis Legatus claſsẽ Romanam, quæ ad portum Lilybætanum in ſtatione erat, ex improuiſo adortus; erumpente ſimul ex vrbe Imilcone naues complures cùm cepit, tum incendit. Interea Iunius Conſul cum magna iterum claſſe in Siciliam miſſus, quum in loca importuoſa, vt ſe contra Carthalonis impetum protegeret, naues ſubduxiſſet, claſſem vniuerſam fœdiſſimo naufragio afflixit: qua

Ann. v. c. DIV. ſup. pag. 107.

A qua tanta clade deiectus nihil magni postea, præter quam quod Erycem per proditionem (vt memorauimus) interceperit, gessit; Amilcare Barcâ omnes Romanorum conatus per biennium frangente; continuisque infestationibus commeatuum commercia intercludente. Cum itaque quinquennium iam Romani à mari abstinuissent; decreuit Senatus nouam iterum classem instaurandam; & instar eius Rhodiæ, quam antea captam scripsimus, ducentas quinqueremes ædificatas omni instrumento nautico instruunt: ijsque C. Lutatium Consulem cum imperio præficiunt. *Anno* IↃXI. Is aduersus Pœnos ineunte vere missus, summam victoriæ sua celeritate imposuit: Postero enim quàm in conspectum hostis venisset die,

B classem Punicam commeatibus reliquoque apparatu & instrumento **LILYBAEVM** grauem atque impeditam oppressit; Pœnosque ad pacis condiciones ac- *pop. Romanô deditum.* cipiendas coëgit: vectigalesque Po: Ro. & stipendiarios fecit. Lilybæum verò ipsum in potestatem Romanorum deditum est. Ceterùm bello Punico secundo, dum Romani Hannibale trans Alpes in Italiã degresso, rebus aduersus Hannibalẽ in Italiam gerendis distinerentur, Pœni instructa viginti quinqueremium & aliarũ aliquot nauium classe, mare circa Siciliam denuò infestabant: rebusque nouis studentes circa AEgusam insulam cum triginta nauibus consistentes, Lilybætanos, cum quibus ipsis adhuc aliqua necessitudo erat, ad defectionem sollicitabant. *Anno V. C.*

C quæ postquã Hiero secundus, qui per id tempus Messanæ Sempronium DXXXV. P. Scipionis collegam operiebatur, ex captiuis Pœnorum intellexisset, ad *Coss. belli secundi* AEmilium Prætorem perscripsit: qui dispositis statim in speculis per *Punici initio.* omnem Siciliæ oram excubiis ac custodiis, Lilybæum simul ad omnem belli euentum communit: Hinc cùm Pœni vigilum solertiam se fallere non posse viderent, necessarioque sibi ad manus veniendum esse, vbi illuxisset, in altum prouecti Romanorum nauibus liberũ è portu exitum & pugnandi spacium concedunt. Romani itaque constituto rei summam prælio committere, quum animaduerterent, Pœnos non tam vi quàm arte ac dolo rem gerere, ac suos eludere, nauiumque potius quàm

D virorum certamen inire, toto impetu in Carthaginienses inuecti, septem Pœnorum naues capiunt, ceteras profligant: milites & nautæ mille & septingenti intercepti, in his tres Carthaginiensium proceres. Classis verò Romana incolumis, vna tantum naui perforata, in portum rediit. Dum hæc circa Lilybæum geruntur, Ti. Sempronius cum centum quinquaginta quinqueremium classe ab Hierone regio apparatu Messanæ excipitur; à Senatu in Siciliam missus, vt cum ea quam diximus classe bellum ex Italia in Africam transferret. Is intellecto quo in periculo res Lilybætanorum essent, nulla interposita mora vnà cum Hierone classeque regia Lilybæum profectus, cognita ibidem suorum victoria

Prætore

MELITA insula, hodie Malta. Prætore pro concione laudato, eodemque ad tuendam maritimam Siciliæ oram cum Hierone relicto, ipse Melitam insulam, quæ à Carthaginiensibus tenebatur, cursu petiit: Aduenienti Amilcar Gisconis filius præsidij Præfectus cum duobus circiter militum millibus oppidum cum insula tradit. Inde paucos post dies Lilybæum reuersus, captiuos, præter eos, qui nobilitate præstabant, sub corona vendidit; ac tantum in Lilybæo vndique apparatum congessit, vt mox ipsam Cathaginem obsessurus videretur. Sed litteris Senatus reuocatus, quòd Hannibal superatis iam Alpibus Italiam inuasisset, vt sese quàm primùm cum Scipione coniungeret, & Italiæ rebus consuleret, continuato nocte dieque itinere quadragesimo post die ad Ariminum peruenit. Cetera Lilybætanorum nobis incognita, vel iniuria temporum vel incuria hominum, permanserunt. Lilybæum Geographus secundum longitudinē XXXVII. secundum latitudinem XXXVI. partibus mensurat. vltra ad Lilybæum ad Mare Libycum, *Mazaram* oppidum & emporium ad fluuium stagnumq; eiusdem nominis situm, ab Hannibale Gisconis filio, dum in Selinontinos moueret, captum & Direptum fuisse Græci scriptores prodiderunt.

MAZARA oppidū Gr. Μάζαρα. Polybius lib. 1.

ENTELLA oppidum, à quo conditum.

Entella quoque vrbs in mediterraneis, à Mazara XXV. P. M. in vertice montis quatuor ferè Mill. P. patente, præcisis vndique & præruptis in rupibus, & quæ vnicum tantum aditum eumque perangustum habebat, sita erat. hanc ab Entello Troiano Aeneæ socio, qui cæstibus cum Darete contenderat, conditam ferunt. Eâ Timoleon potitus, quum in ciues quattuordecim (qui ad partes Carthaginiensium Rempublicam inclinauerant) animaduertisset, ceteros libertate donauit. Commendantur à priscis ob generositatem *Entellana vina* & agri vbertas; qui Hypsæ fluminis alueo irrigatus, fertilior redditur. Is fluuius tribus ex fontibus ortus & multorum riuulorum alueis longo tractu auctus, tandem amplissimus in Libycum mare sese exonerat: atque à Mazara, quem diximus, fluuio vsque ad Atys fluuij, de quo mox scripturi sumus, ostium, totus hic Insulæ tractus; *ora Selinontina* à Selinonte vrbe à priscis dicta fuit. Quare ordo postulat vt ad Selinontinos progrediamur.

HYPSA fluuius.

Σ E-

A # ΣΕΛΙΝΩΝΤΙΩΝ.

SELINVS *Megarensium Hyblæorum Colonia.*

SELINONTEM Megarenses Hyblæi à mari Ionio, sinuq; Me-
garico duce Pammilio ad Libycũ mare profecti, cis ripas Seli-
nontis fluminis, expulsis inde Pœnis, occupauerant. Ceterùm
quum *Selinontis* vrbis origo à Megarensibus Siciliæ repetenda sit; neque
vlla hactenus de ijs scribendi opportunitas sese obtulerit, operæprecium
me facturum nec minùs gratum studioso Lectori fore arbitratus sum, si
tum, colonos & nomina *Megaræ* vrbis paucis exposuerimus: vt Selinon-
B tios suis maioribus restituamus. Octauo itaque anno postquã Archias *Megara*
Siculorum gente eiecta Syracusas obtinuerat, quum Lamis è Megara *Græcia colonia, inter*
Græciæ coloniam Megarensiũ in Siciliam deducturus appulisset, iuxta *Syracusas & Catanã.*
Pantagiam flumen, quod haud procul infrà Taurum promontorium in
mare Ionium se exonerat, Protilium oppidum condidit. Qui quum po- *PROTILIVM oppidum.*
stea vnà cum Chalcidensibus Leontinorũ Rempublicam administraret,
à Leontinis expulsus, Tapsum peninsulam media ferè inter Leontinos
& Syracusanos ora tenui ceruice in mare protẽsam occupauit: & eiusdem
nominis oppidũ in ea condidit. Lami defuncto Megarenses ab Hyblone
Siculorum rege in *Hyblam* haud procul inde distantẽ, & mari imminen- *HYBLA pòst nea dita*
C tem recepti, vrbem de patriæ suæ nomine *Megaram* dici voluerunt; quan- *Megara appellata:*
quã vsus postea obtinuit, vt Hyblæ nomen inualesceret, Megaræ obscu- *Triplex ea*
rius esset. Ea itaque vrbs à Siculis conditoribus *Hybla*, à colonis Mega- *fuit.*
rensibus, *Megara* dicta, postea confuso ex vtrisque nomine ciues *Hyblæi*
Megarenses cognominari cœperunt. Est & illud, vt confusionem vitemus,
obseruandum, tres in Sicilia fuisse *Hyblas* à scriptoribus celebratas, situ,
& nomine distinctas. Maiorem Hyblam in agro Catanensi cognomento
Telliam, haud procul à Centuripe vrbe iuxta AEtnam montem collo- *HYBLA telliq.*
cant: eiúsque ciues sine alia adiectione & simpliciter Hyblæos vocant. *GALEOTAE vnde*
Minorem verò *Hyblam* cognomine *Neram* in agro Gelensi reponunt. & *dicti.*
D Hippocratem Gelæ Tyrannum ibidem in prælio à Siculis interfectum *Hyblæũ mel cur dictum*
scribunt: *Hyblæ* verò mediæ quæ ad mare Ionium sita erat, ciues triplici *de quo & Mart. l. 13.*
nomine à priscis cognominatos obseruo. aut enim Hyblæos ab Hyblone *vers. 105.*
conditore simpliciter: aut compositè ob causam iam à nobis explicatam
Hyblæos Megarenses; aut à Galeote Apollinis filio *Galeotas* fuisse vocatos.
Huius Hyblæ ager, quia thymi & salicti floribus abũdabat, ad quos apes
auidissimè conuolant, à mellis præstantia laudatur. Hæc quoque Hybla
(vitióne scribentis pro *Galeotis*; an qua de caussa incertum) *Geratis* co- *Pausanias Eliacorum posterior, 6. folio 172. v. 24*
gnomento apud Pausaniam vocatur: Adhæc Hyblæam deam eiúsque
fanum apud Hyblæos, summa in veneratione fuisse apud eundem tra-

ditur. Memoratur apud Hyblæos & Galeotarum ſacerdotum Apollinis A

De quo & Cicero lib. 1 de diuinat.

collegium; quod Galeoten Apollinis filiũ pro numine tutelari colebat; & ſomniorum oſtentorumque interpretatione, augurali quoque arte & aruſpicina, præcellebat: quos Dionyſius Syracuſarum Tyrannus de futuris euentibus conſulere ſolebat. Ceterùm *Hybla*, ſiue promiſcuo nomine *Megara*, poſtquam à Megarenſibus habitata in magnã ciuium frequentiam anno demũ centeſimo propagata eſſet, nouaque ex Megara metropoli militum manum ciues acciuiſſent, Selinontem ad Libycum mare à Pœnis conditam, eiectis Pœnorum ciuibus inuadunt & occupant. De Megaræ fato, antequam ad Selinontis deſcriptionem progrediar hoc

MEGARA à Gelone diruta.

quoque adſcribam; Gelonem Syracuſanorum regem, ducenteſimo & B quadrageſimo quinto poſtquam à Megarenſibus frequentari cœperat anno Megaram, quia temerè bellũ contra ipſum mouerat, dirui iuſſiſſe: optimates quoſque, & qui partes ipſi aduerſas ſequuti non erant, in ciuitatem Syracuſanam adſcripſiſſe; plebeios & ſeditioſos in ſeruitutem vendidiſſe. Ceterùm poſteaquam ab ea clade recreata, & à Syracuſanis ob ſitus & portus commoditatem poſt Gelonis mortem inſtaurata fuiſſet,

MEGARA inſtaurata.

à M. Marcello quum Romanorũ ſocietatem negaſſet, in terrorem reliquarum vrbiũ capta ac direpta, funditusque bello Punico ſecundo euerſa eſt. *Theognidem* Siculum Poëtam, & Cyro familiarem; itidem *Epicharmum* Comicum, ad cuius exemplar ſeſe Plautus compoſuit, Megarenſes fuiſſe obſeruo. ſed nunc ad Selinontinos redeamus. C

Theognidis Siculi poeta patria fuit Megera Attica, non Sicilia, vt Suidas vult, natus XXIX. Olympide ſic A. Scottus obſeruat. poetic. lib. 2. cap. 9.

EPICHARMVS Siculus: de hoc Horatius lib. 2. epiſt. 1 verſ. 58.

Selinonti *Selinus* fluuius, qui haud procul ab eiuſdem mœnibus prælabebatur, nomen præbuit: fluuius à *ſelini*, quod Latinis apium eſt, copia, qua eius ripæ & agri luxuriabant, vocatum fuiſſe etiam Selinontinorũ numiſmata, in quibus apij folium & herba ſignata ſunt, teſtantur. Selinon quoque *palmoſam* à palmarum ſiluestrium eſui gratiſſimarum frequentia, quibus ager eius abundabat, à Poëtis cognominatam legò. Vrbi Stagnum ſiue æſtuarium imminebat; quod æſtate, quum peſtilentem ob ſolis ardores aërem exhalaret, ciuitati pernicioſiſſimum erat: quumque peſtilitas ob eam cauſſam graſſando euulgaretur, Empedocles D Agrigentinus ſapientia clarus, vt Selinontinis remediũ adferret; deriuata ex Selinonte & Hypſa fluminibus foſſa, & vnico alueo ac maximo impetu vtriuſque fluuij aquis in ſtagnum irrumpentibus, quum pigras priùs ac limo torpeſcentes, ſalſas ſtagni aquas motu copiaque dulcium aquarum diluiſſet, ciuitatem ſuo ingenio & ſumtibus ab ea lue liberauit. Quo beneficio meritus eſt vt Selinontini tanquam ciuium liberatori, alterique velut AEſculapio diuinos honores tribuerent. Hinc forſitan in Selinontinorũ numiſmatibus ſacra faciente aut Empedocle, aut Hercule Alexicaco, gallus & Parias ſerpens ad aras AEſculapij adſculpitur:

SELINVS fluuius.

Apiũ herba in nummis: de qua & ſup.

Empedocles Agrigentinus cur diuinos conſecutus honores

Numiſmata Selinontinorum.

adhæc

A adhæc num in altera numiſmatum parte in curribus Apollini ſagittario Galeotes filius, aut Empedocles, aut deniq; Hercules latus claudat, liberam cuique coniecturā & opinionem relinquo. Sunt qui numiſmata in agris Selinontinorū inuenta teſtentur, in quibus ex vna parte anguis vbera mulieris ſugens, cum Græca inſcriptione ΣΕΛΙΝΩΝΤΙΩΝ, ex altera canis imago, vt ipſis apparebat, ſignata erat. Verùm quia nobis tale numiſma videre non contigit, quod de eo pronunciare poſſimus, non habemus: ſin ipſi, qui ea de hoc nummo eiuſque ſigno prodiderunt, non allucinentur, ſymbolum illud Salutis fuit & ſublata peſte ob ſalubritatem ex remedio ſequutam nummum ſignatum indicat. Selinontij
B *Iouem* quoque Olympicum venerabantur: nec domi ſolùm Ioui Forenſi templo extra mœnia conſtructo, ſed & in *Alti* (oppidum id eſt paluſtre in Olympia) Iouem antequam ab Hannibale oppreſſi fuerunt, inſigni theſauro ditarunt. In eo templo & Liberi Patris ſignum, ore, pedibus, & manibus eburneis Pauſanias fuiſſe ſcribit. *Selinus* verò vrbs nouis *Pauſan. in Helia. 2.* iiſque Megarenſibus colonis frequentata, maximis ſtatim incrementis, progreſſibus vſqueadeo aucta eſt, vt Selinontini Heracleam à Pœnis; & SELINONTINORVM *res geſtæ.* Segeſtanis armis occupauerint. Dorieo atque alijs, præter vnum Euryleontem, Heracleenſium ducibus, qui cum Dorieo in Siciliā venerant, à Pœnis & Segeſtanis iam antea in prælio interfectis; Euryleon collectis,
C qui poſt Doriei cædem ſuperfuerant, reliquijs, Heracleam eiectis inde Selinontijs recuperauit. Verùm quum Heraclea ſub Pythagoræ dominatione ſeruiret, Euryleon fœdere cum Selinontinis facto, vrbi libertatem eiecto tyranno aſſeruit. Inde ipſe occaſione temporum vſus, Selinontinorū Rempublicam occupauit. Cuius iniuſta dominatione vexati ciues; haud multò pòſt impetu in Euryleontem facto, in *Iouis Forenſis* templo, quò vitæ ſuæ conſulturus confugerat, eundem confoderunt; ſimul ab vnius dominatione ſe liberarunt. Bellum inde Selinontini cum Segeſtanis ob agrorum fines, quos Amphisbetes amnis diſtinguebat, & ob ſponſalia quædam (vti in Segeſtanorū hiſtoria memorauimus) *EVRYLEON Selinontinorū tyrannus.* *BELLVM Selinontinorum cum Segeſtanis.*
D geſſerunt: victoriaque potiti, quum Segeſtanis inſolentiùs inſultarent, ad imploranda Athenienſium ſubſidia eoſdem impulerunt: Selinontini autem Syracuſanorum ſocietate & armis protecti, quum Athenienſibus in Sicilia deletis, Segeſtanos iterum rapinis deprædationibuſque vexarent; Segeſtani vltionis auidi ſocietatem cum Pœnis contra Selinontinos coëunt, & auxilium duce Hannibale Giſconis filio impetrant. Hannibal dux acer & iratum impotens, ipſe per ſe Selinontinis perniciem iam pridem ſtruebat, quòd pater eius Giſco à Pœnis exſilio eiectus, & Selinontinorum contumelijs in calamitate ſua exagitatus, ibidem interierat. Qui poſtquā cum centum armatorum millibus ad Lilybæum promontorium

P 2 exſcen-

exſcenſionem feciſſet,auxilia à Segeſtanis ex pacto promiſſa euocat:hinc A
in Selinontinos mouet: Mazaram emporium quod ad eiuſdem nominis fluuij oſtium erat,deditione capit.inde bipertito agmine Selinontem petit,& ſubita obſidione claudit.Accidit ea res Selinontinis præter opinionem:quòd ipſi ſoli Pœnos contra Gelonem ad Himeram vrbem ſubſidio & cõmeatu iuuiſſent, & clade diſiectos benignè & comiter habuiſſent: quare pro tanta fide & beneficentia gratiam exſpectabant. Addebat ijs ſecuritatem,quòd Græcarum vrbium ſocietate & armis ſubnixi; minùs ſibi à Pœnorum vi metuerent. Inuaſit itaque Hannibal Selinontinos ab omnibus ad obſidionem perferendam neceſſarijs imparatos. Selinontini tamen poſtquã ſe à Pœno vrgeri vident,animos tanto periculo pares B
ſumunt, conſtitutoque aut ſtrennuè vincere aut fortiter mori. edicunt vt quibus robur & ætas vigeret,vrbem acriter defenderẽt: quos ætas aut ſexus imbecillitas excuſaret,vt ij propugnatoribus tela,arma,ſagittas,& cibaria, ne à propugnaculis dilabi cogerentur,ſubminiſtrarent: & vt ſe ſociorũ quoque armis tuerentur;vbi tenebræ ingruiſſent,equis diſpoſitis celerrimos quoſque cum mandatis emittunt, qui opem à Syracuſanis, Agrigentinis,& Gelenſibus labantibus ipſorum rebus peterent.atque ij benignè quidẽ à ſocijs auditi ſunt & auxilia promiſſa.Ceterùm dum Agrigentini & Gelenſes,Syracuſanos tardiùs ſeſe molientes vt ſe cum ipſis ad ſuppetias Selinontinis ferendas coniungerent,exſpectant,Selinontini C
interea iam nonum diem ab Hannibale, qui nihil ipſis ad reſpirandum ſpatij dabat,oppugnati,feſſi fractique,Pœniſq; per collapſam murorum partem magno impetu irruentibus cedere coacti miſerè contrucidantur: omniaque cædi promiſcuæ,ita vt nulli ętati aut ſexui parceretur,miſcentur. Mulieribus,quæ cum liberis impuberibus ad templa araſque Deorum confugerant, Hannibal non ob religionẽ, ſed ne per deſperationem prædam corrumperent,parci iuſſit.Sedecim Selinontinorum millia trucidata,quinque capta traduntur. Ceterùm Selinontini qui ad duo millia quingenti ante cladem vrbe ceſſerant, ab Agrigentinis benigniſſimè excepti & comiter habiti ſunt. Vrbe autem iam capta miſſiſque à Syracuſanis in auxilium quattuor millibus,Selinontini, qui Agrigenti erant, D
poſtquam ſerum auxilium veniſſe nunciaretur, Legatos ad Hannibalem mittunt,vt captiuos redimere liceret; & ne Deorum templa violarentur precaturos: ij ſuperbum & crudele ab Hannibale reſponſum tulerunt; Selinontinos ſeruitutem quam Segeſtanis minabantur habere: Pœnorum,quos olim,occupata per vim Selinonte,trucidaſſent, Manibus ſanguine ſuo parentaſſe, Deos ipſos ob tanta facinora iratos vrbe ceſſiſſe, nihil iam in ijs quod profanari poſſet relictum. Selinontini mox alteram legationem per Empedionem ciuem ſuum, & Pœnis neceſſitudine officio-

SELINVS à Pœnis capta.

A officiorum coniunctissimum mittunt; supplicantes ne in vrbem, quæ satis iam pœnarum dedisset, ad exitium sæuiret. Empedionem Hannibal benignè excepit; eius fortunas, quas per præconem antequā vrbs expugnaretur saluas esse iusserat restituit; vt autem templis parceretur impetrari non potuit, vrbē verò vti Selinontini, qui reliqui à clade superarant, instaurarent, modò Pœnorū tributarij esse vellent, concessum. Selinontinorum deinde oppidum Hermocrates Syracusanus patria ob factiones pulsus, & Dionysij senioris postea socer, quum reditum sibi ad Syracusas per vim aperire frustra conatus esset, instaurauit; atque iis, qui à clade superfuerant, vndique conuocatis additisque nouis insuper colonis, sex millia ciuium ad frequentandam vrbem collegit. Succedente deinde bello Punico secundo Selinontini M. Marcello Syracusas obsidenti subsidia quæcunque potuère miserunt: hinc quum Sicilia in prouinciæ formam redigeretur, Colonia iure Italico deducta est. Id quoque addam, dum Selinon nobis eius rei memoriam suggerit, apio victores in Nemeis ludis coronari solitos; idque ab Hercule institutum: qui quum Leonem ibidem, sine telo, ferro, aut claua, sed manibus tantum confecisset, apio viridi sese coronauerit: atque hanc ob causam Selinon à Poëta Lyrico *herbam leonis* vocari. Ceterùm qua ratione Timoleon ad Crinisium amnem Pœnos inuasurus, suos funesto apij omine; quod ab agasonibus ad iumenta substernenda ferebatur; consternatos, eodem in melius conuerso, quod apio quoq; victores in Nemeis coronarentur ad victoriæ spem erexerit in Syracusanis rebus prosequuti sumus. Obseruo à Strabone, iuxta Orobias Eubææ insulæ Selinuntij Apollinis & oraculi eius mentionem fieri, cetera non prodi. quòd etiam si non satis constet, an ad istos Selinontinos referendum sit an ad alios, hoc tamen loco ob nominis affinitatem addere placuit. *Selinontis* namque nomen variis in locis & regionibus, multis fluminibus commune fuit. in Ephesο præter Dianæ templum, amnis hoc nomine fluebat: per AEgiorum quoque agrum in Achaica regione *Selinus* labebatur. itidem in Elide per Eleam oram, quartus iuxta Cragum Pamphyliæ montem. Ceterùm Selinontis in Sicilia ostio *Cossūra* insula in mari Africo obiecta erat distabat eadem à Sicilia LXXV P.M Patebat ambitu suo XIX.M.P. Vrbem habebat eiusdem nominis *De Cossurensibus* bis à Coss. semel à Ser. Fuluio Nobiliore, iterumque à M. AEmilio Paullo collegis, & alternis diebus bello Punico primo naualem Triumphū esse actum Fasti Capitolini testantur. Geographus Ptolemęus Selinontis fluminis ostium sub longitudine XXXVII. partium & trientis; sub latitudine XXXVI. partium & quadrantis sese in mare Africum exonerare scribit.

[Margin notes: SELINVS instaurata. — SELINVS Colonia P.R. — Pindarus Nem. — COSSVRA insula. Anno V.C. CDXCIX. Fuluius XIII. Kal. Feb. AEmilius XII. Kal. Febr.]

[Margin letters: B (at "lonis, sex millia"), C (at "sonibus ad iumenta"), D (at "oram, quartus")]

P 3 ΦIN-

ΦΙΝΤΙΑΣ. A

DE PHINTIAE vrbis origine, situ, & rebus gestis, siue temporis iniuria, siue scribentium incuria, siue propter ipsam per se loci obscuritatem, præter nominis memoriam vix aliud ferè ad nostram cognitionem peruenit. Ptolemæus sub *Phintiæ*

PHINTIA maritima. Soſſius, fl.

nomine vrbium duarū meminit; vnius maritimæ, quam ad oram maris Libyci vltra Selinontem VIII. P. M. in orientē submouet: alterius in mediterraneis Siciliæ, eamque cum Gela vrbe, sub eadem parallelo, ceterùm versus occidentē quindecim. P. M. distinguit: *Phintiam* verò maritimam ad *Soſſij* fluminis ostia collocat; quumq; à Plinio eodem loco *Atys* ostium B nisi fallanr nostri sæculi scriptores, describatur; idem qui Ptolemæo *Atys* Plinio *Soſſius* erit. distabitque à Gelæ siue Himeræ ostio versus occa-

PHINTIA mediterranea.

sum. LX. P. M. Phintiæ maritimæ longitudinē Ptolemæus XXXVII. partium cum besse; latitudinem XXXVI. cum triente ponit. Idem Phintiæ mediterraneæ longitudinem XXXVIII. partium cum besse, latitudinem

PHINTIANI ſtipendiarÿ pop. Ro.

XXXVI. S. adscribit. Addit Plinius Phintianos Populo Romano stipendiarios fuisse. vtrosque ne sub eiusdem populi nomine, an alterum tantum complexus sit, nobis æquè incompertum est. Ceterùm quod ad

Numiſma Phintiæ.

Phintiæ numisma pertinet, quia aduersa eius pars faciem regis exprimit, cuius nomen exolescentibus præ vetustate notis à nobis agnosci non po- C

GELON, Siciliæ Rex: de cuius vita inf. pluribus.

tuit, hanc *Gelonis* esse verisimile est: tum ob oris similitudinem, quam cum aliis nummis, qui faciem eius exprimunt, habet; tum etiam quod caput diademate laureato, vt & in ceteris Gelonis numismatibus, reuinctum sit. auersa numismaris pars cane signata est. Quod si nostra de Ge-

Pyrrhus Gelonis fidus canis.

lone coniectura non fallit, simili nec improbabili coniectura, Pyrrhi, qui Gelonis canis fuit, sagacitatem, vigilantiam, & fidem, eo nummo commendari credere licet: qui incredibili in Gelonem dominum suum, dum adhuc in viuis ageret, fidelitate usus, ne à mortuo quidem defecisse, sed in heri sui rogum saltu se coniecisse, vnaque cum ipso crematus traditur. Commendatur & à simili euentu maximorum regum, *Cyri, Darij, Lysimachi* & aliorum quorundam canum fides. Facit etiam Canis imago, D

Gelonis lupus.

vt lupi mentionem; eius inquam, qui Gelonem puerum adhuc prodigiosè conseruasse traditur, faciamus. Lupum enim, quum Gelo prima Mineruæ tirocinia positurus tabulam manu teneret, eandem ipsi eripuisse; Gelonem verò magno cum clamore lupi vestigia; vt tabulam eriperet, insequutum; & dum ceteri (centum enim eiusdem collegij pueri erant) in Gymnasio tumultuantur; ædes ruina collapsas vniuersos ipsius collegas vnà cum pueritiæ formatore oppressisse memoriæ proditum est. Hæc hucusque prosequuti sumus, vt studioso lectori liberam coniectu-

A coniecturandi opinionem aperiremus: nunc de Selinontinis aquis; quæ ad hunc vsque tractum pertinebant, paucis addemus; eas corpori humoribus prauis torpescenti salubres, quod sudorem calore suo prolicerent, & humorum contumaciam edomarent, efficaci remedio salutares fuisse scribitur. In agro quoque Phintiano *Lycus fluuius* oriebatur; qui quod pace, quam Timoleon cum Pœnis fecit, terminus vtriusque prouinciæ ad occidentem esset, à scriptoribus celebratus est. SELINONTINAE aquæ. LYCVS fl.

ΗΡΑΚΛΗΤΩΝ.

HERACLEA *Lacedæmoniorũ: eadem* & MINOA *prius dicta, Cretensiũ Colonia.*

B HERACLEAM ab *Herculis* nomine dictam, Dorieus Spartanus gentis Heraclidarum in ruinis MINOAE vrbis cis ostium Lyci fluminis cõdidisse memoratur. Ceterùm quia *Heracleam* confuso nomine MINOAM quoque dici obseruo, officiosè nec præter ordinẽ me facturum puto, si paucis primùm ea quę de *Minoa* apud Scriptores exstant recensuero; denique de Heraclea, quæ ab antiquitate produntur subiecero. Minoam igitur à Cretensibus conditã Græcorum Annales testantur: addunt caussam & occasionem. Quum namq; *Minos Cretensium rex*, cuius ob Iustitiam celebre nomen est, à Dædalo architecto proditionis pœnas exacturus, eundem auxilio vxoris fuga elapsum, & à HERACLEA à quo condita. MINOS Cretensium Rex.

C Cocalo Sicaniæ rege receptum intellexisset; Legationeque missa; quasontem ad capitis supplicium reposcebat, nihil profecisset; ipse cum validissima classe instructa, & maximis copiis vndique coactis in Siciliam vela facit: vt quod amicitiâ non poterat, armis Dædalum in potestatem redigeret. Exscensione itaque facta, fugituũ suum ad necem, nisi Cocalus bellum experiri mallet, reposcit. Dædalus artis peritia & publicis operibus Siculorum animos sibi demeruerat; & Cocalũ priuatis quoque officiis sibi deuinxerat; supplicem itaque Cocalus conseruare statuit. Ceterùm quum Minos armis & opibus vrgeret, & Sicanorum exitio imminere videretur, eundem promissis mitigatum dolo, structisque per Ouid. Metamorph. l. 8. vers. CLXXX. & seq.

D filias suas insidiis (quæ Minoi ob gratiam & formam commendabantur) euertere placuit: quæ ad fraudẽ à patre instructæ, Minoem in Thermis sese reficientem, immissa per canalem feruentium aquarum copia suffocant; & quia nulla violentæ mortis indicia adparebant, subita sideratione oppressum exstinctumque mentiuntur. Sublato Minoe & funere regio composito, Cretensibus iam duce & rege orbatis, Cocalus auctor fit, vt noua colonia Siciliam frequentarent. Cretenses igitur partim tædio nauigationis; tum & quod nullius iam imperio regerentur, atque hinc factionibus laborare inciperent, regis consilium sequuti, ad Lyci fluminis, quà in ortum ora maritima flectitur ostium, *Minoam* à desiderato MINOS condita.

rege

rege Minoë nominatam vrbem condunt, anno, si rectè putant Chronologi, ante excidiũ Troię quadragesimo. Minoa deinde euersa (qua occasione aut cuius armis incertũ) ex eiusdẽ ruinis Heraclea, nomine ab Hercule veluti originis auctore repetito, Dorici Lacedæmonij auspiciis, qui gentis Heraclidarum erat, erecta scribitur. *Doricus* namque amicorum consilium sequutus, quum intellexisset Erycinos, quos Hercules, Eryce, cuius tyrannide premebantur, interemto, libertate & legibus donauerat, sanctione ab eodem Hercule obstrictos; qua nullum nisi qui è gente Heraclidarũ esset Regem admitterent: aut dominari paterentur; quumque idem & Apollo consultus oraculo respondisset; classem, quam vt Africam repeteret instruxerat, Thessalo, Celea, Euryleõte, Spartanis, & Chilone Atheniensi sociis sibi adiunctis in Siciliam vela facere iubet: exceptusque ab Erycinis vrbem Heracleam ab Hercule generis sui auctore dictam ex prostratæ Minoæ ruderibus condidit: argumentum etiam nominis ab origine repetiti numismata produnt: in iis namque Hercules Leonem conficiens vario gestu atque habitu conspicitur. Ceterùm cum Heracleæ incrementum, & nouorum colonorum vndique affluentium frequentia opesque vrbibus Pœnorum metum & inuidiam mouissent; Pœni, vt eius potentiam frangerent, inita cum Segestanis societate, factaque in agros Heracleensium excursione, agunt, feruntque omnia; inde Heracleenses cum ipsis congredi ausos, vatiisque prœliis fractos, ducibus eorum *Dorieo, Thessalo, Celea, & Chilone* trucidatis, vrbem præsidio nudatam diripiunt, ac demùm euertunt. Solus *Euryleon* cædem suorum postea vlturus tantæ cladi superfuit. Mox Selinontini vrbem à ciuibus desertam armis occupantes, nouos eò colonos adscripserunt; & *Minoæ* iterum nomine donarunt. *Euryleon* verò ciuibus, qui post captam Heracleam belliique cladem reliqui erant, vndique collectis, magno impetu vrbem adortus recipit: ac nouis colonis ad imperium coactis pristinum vrbi *Heracleæ* nomen restituit. Posthæc quum Pythagoras eandem dominatione sua occupasset, *Euryleon* facta cum Selinontinis conspiratione tyrannum eiicit; restitutaque Heracleensibus libertate, ipse Selinontinorum tyrannidem inuadit, (vt in Selinontinis memorauimus) Sed Selinontini Euryleontem impotentiùs sese efferentem, facta seditione in templo Iouis Forensis trucidant. Obseruo & Gelonem Syracusanum, vt Dorici mortem vlcisceretur, bellum Pœnis & Segestanis mouisse, Spartanis vt gentilis sui cædem vlciscerentur, in societatem vocatis: ceterùm ab iis neglectum propriis auspiciis rem fortiter & feliciter contra vtrosque gessisse; Post Gelonis mortem Heracleæ dominationem à Dionysio quoque Tyranno affectatam fuisse, inde in Pœnorum potestatem concessisse argumento est, quod Dio Syracusanus bellum Dionysio

Margin notes: *Dorieus Lacedæmonius.* — HERACLEA condita. *Nummi Heracleensis.* — HERACLEA euersa. — *Pythagoras tyrannus.*

Margin letters: A, B, C, D

A Dionysio iuniori facturus, ad Minoam è Græcia appulerit; quæ id temporis Pœnorũ præsidio Præfectoque Synalo tenebatur; atque ab eodem Synalo siue Paralo (variat enim apud auctores nomen) Dionem benignè exceptum: quodque amicitiæ cum Dione & hospitij necessitudinem antea coluisset, tum quoque commeatu, opibus & consilio adiutum fuisse. Adhæc quum Amilcar Siciliã pace, quam Agathocles turbauerat, composuisset, Heracleam inter Græcas ciuitates, quæ ditionis Carthaginiensium fuerant, & deinceps futuræ essent, nuncupatam lego: postea tamen à Xenodico Agrigentinorũ duce, qui Siciliæ seruitutem eiecto Agathocle & Pœnis profligatis excutere conabatur, libertate donatam. Agatho-

B clem deinde victo ad Agrigentum Xenodico, vrbem magna vi adortum expugnasse, direptamque in seruitutem redigisse. Agathocle defuncto, ac Sicilia rursus Pœnorum armis turbata, verisimile est, eandem in Carthaginiensium ditionem concessisse; quòd Pœnorũ classem atque copias bello Punico primo excepisse memoriæ proditum est. Circa Heracleoticam oram M. Atilius Regulus Amilcarem & Hannonem Carthaginiensium duces nauali prælio vicit, profligatoque Hannone; Amilcarem intra Heracleæ mœnia à Regulo compulsum scribitur: Inde quum Carthalo Adherbalis, eius qui P. Claudium Pulchrum † nauali pugna deuicerat, Legatus Iunij Consulis Quæstorem magno impetu insectaretur;

Anno V.C CDXCVII

† An. V.C. DIIII.

C Quæstor metu & formidine consternatus, classem in proxima Heracleæ litora subduxit; atque ex anfractibus & rupibus, quæ longo in mare supercilio prominebant, sagittis ac fundarum iactibus, Carthalonis naues repulit. Obseruo tamen eo tempore quo Lilybæum exercitus Romanus obsideret, Romanis ab Heraclea commeatum fuisse subuectum. Bello inde Punico secundo, Himilco qui ad Pachyni promontorium classem diu tenuerat, ad Heracleam, siue vt Liuius prodit, ad Minoam, quinque & viginti millia peditum, & tria equitum, & duodecim Elephantos exposuit. Subacta deinde in prouinciam tota Sicilia, quo iure, aut quibus legibus in potestatem. Po. Rom. venerit, vt non satis apertè constat, ita

D istud veterum auctoritate confirmatum est, quum *Heraclea* ciuibus ob bellorum & tumultuum frequentiam exhausta esset, P. Rupilium Consulem post debellatos in Sicilia fugitiuos, ex Senatusconsulto coactis domum redire veteribus; & nouis ex Siciliæ vrbibus colonis in ciuitatem adscriptis, Coloniam ibi constituisse, legesque Heracleensibus de cooptando Senatu, qua ætate, è qua gente, & quo censu legeretur dedisse; & ad seditionem euitandam statuisse ne nouorum colonorum numerus veteres excederet. Heracleam Ptolemæus Geographus longitudine XXXVIII. & trientis, latitudine XXXVI. partium cum quincunce definit.

Anno DCXXII. post V.C.

Q AKPA.

ΑΚΡΑΓΑΝΤΟΣ.

A

AGRIGENTVM, *Gelensium Colonia.*

GRIGENTVM vrbs soli fœcunditate, & situs amœnitate, tum rerum gestarum memoriâ, & secundarũ aduersarumque vicissitudine inter omnes Siciliæ vrbes post Syracusas secũda, ab ora Libyci maris mille quingẽtis passibus distabat, nomen ab amne, quod eius mœnia præterlabebatur, sortita. Ἀκράγας verò vocabulum ἐκ τῦ ἄκρυ ϗ γᾶς Dorica forma conflatũ volunt: ob summam terræ agrique quem irrigabat fœcunditatem. *Agrigentum* condiderunt Gelenses, postquam Gela ciuitas intra annos centum & octo in tantam amplitudinẽ creuisset, vt etiam magnitudine sua laboraret. placuit itaque quò se à ciuiũ turba exonerarent, nouam deducere coloniam: creatisque in id Aristone & Pistillo Duumviris, anno post Syracusas ab Archia occupatas vltra centesimum quinquagesimo quarto, vrbem ad Agrigentum flumen condere cœperunt: deductisque eò ex Gelensibus ciuibus magnâ frequentiâ colonis, ciuitatis statum Doricis legibus, (vti Strabo tradit) Ionicis composuerunt. Vrbs ea à primis statim initijs maxima incrementa sumsit; Agri enim circumiecti fertilitate, vini oleique prouentu & annonæ copia luxuriabant; adhæc commerciorum cum Pœnis & Afris, qui tum ægris prouentibus laborabant, frequentia, tum opibus & potentia florebat. denique affluente vndique eò peregrinorum multitudine, quæ sedes sibi apud Agrigentinos quærebat & impetrabat, vrbis pomœrium vsqueadeò ampliatum produnt, vt decem millia passuum ambitu complecteretur: ciuium verò octingenta millia censerentur. mox in suburbio ædificijs secundùm Agrigenti fluminis ripas cum iure ciuitatis exstructis, & per mille quingentos passus ad portum vsque maris continuatis, altera veluti Vrbs ad ostium fluminis condita est: quæ à commerciorum & mercatorũ frequentia ac foro, * *Emporium Agrigentinum* appellabatur. Exstat facetum Empedoclis de ciuibus suis † Apophthegma; *Agrigentinos ædificare, vt semper victuros; genio indulgere, vt postridie morituros.* In tanta namque rerum affluentia, etiam luxu & voluptate eneruatos fuisse Athenæus prodit; ita vt tabernam meritoriam, in qua comessationibus & epulis in omne genus luxuriæ licebat indulgere, publicè exstruxerint; cui nomen *Triremis*, ex ridicula admodum occasione, factum fuerat; conuenerant namque in eam domum adolescentes aliquot patricij, qui quum poculorum concertatione, meroque largiore incaluissent, & vertigine ac sensuũ iudicijque impotentia furerent; in triremi sese maris iactationibus periclitari credẽtes debacchabantur; & quidquid vasorum & instrumenti domestici erat, veluti iacturam, vt nauim exonerarent facientes,

B C D

Vrbis, montis, & fluuij nomen à Latinis Agrigẽtum *appellatum,* & Agrigentini *incolæ vel* Acragantini *dicti.*

AGRIGENTVM *à quibus conditum.*

Strabo lib. VI. Geogr.

EMPORIVM *Agrigentinum.*

Ælianus lib. XII. Varia Historia cap. 29. *Platonis de Agrigẽtinis dictum est. Empedocli tribuit* *Diog. Laërt.* *Diogeni Cynico de Megarensibus Tertull. in Apolog. & Hiero. epist. XI. ad Ageruchiam.* *Stratonico Rhodio de Rhodijs Plutarc. lib. de cupiditate diuitiarum.*

A facientes, è domo in publicum proijcere; votis reditum incolumem petere: quumque post biduum etiam magistratuum & Senatus auctoritate obiurgati vix tandem ad mentem rediissent, ob rei nouitatem, & fœdissimum ebrietatis exemplum ædibus nomen *triremis* ab Agrigentinis datum fuisse scribitur. Refertur quoque in luxus ostentationem Agrigentinos lecythis, xistris argenteis, ac lecticis eburneis vsos fuisse. Fluuium autem suũ Agrigentini forma pucrili depingebant; eique diuinos honores deferebant; ac signum eiusdem ex ebore apud Delphos dedicauerant.

Publicis ædificijs atque octo, quorum memoria exstat Deorum templis; ad hæc aquæductu Phæacio, item Theatro, & Gelonis portu siue B piscina, Agrigentum magna opum ostentatione, & pari deorum veneratione excultum fuisse obseruo: oblata ad ea opera conficienda magna operarũ commoditate ex captiuis Carthaginiensibus, quos Gelo quum ad Himeram Pœnorum copias fudisset, ipsis ad seruitutem dono dederat. Templa quæ diximus ad Doricam formam duodecim ex vtraque parte columnis striatis, & canaliculis vndique excauatis subnixa erigebantur. quorum moles vsqueadeo insanæ, tantæque vastitatis erant, vt à Cyclopibus aggestæ, tum calce ita ferruminatæ, vt æternitatem toleraturæ viderentur. Primùm itaque AEsculapij templũ, quà vrbs occidentem & Heracleam respiciebat: in eo signum Apollinis pulcherrimum C visebatur, Myronis auctoris nomine argenteis characteribus ijsque minutissimis femori impresso inscriptum: quod simulacrum, quum à Carthaginiensibus expugnato Agrigento ablatum fuisset, deleta postea Carthagine Scipio Aimilianus restituit. *1. TEMPLVM AEsculapij.*

Alterum ab AEsculapij fano trecentis passibus ad orientem sitũ erat, *Ioui Olympio sacrum:* & omnium, quæ vnquam in Sicilia fuerunt, maximum. Eius namque latera secundũ longitudinem CCCLX. pedes extendebantur: latitudo LX. altitudo quæ solo exstabat CXX. pedũ fuisse scribitur. In porticu templi quæ orientem spectabat, gigantum conspiratio & pugna depicta erat, qua Iouem cælo pellere moliti sunt, pulchritudine D & statuarum amplitudine admiranda. In porticu huic aduersa Troiæ excidium tanto artificio expressum erat, vt heroum corpora non tam sculpta quàm viua crederentur. *2. TEMPLVM Iouis Olympij.* Tertium erat templum Herculi dicatum propè forum & sola via à Iouis æde seiunctum: haud longè à mœnibus vrbis quæ mare respiciebant. In hoc erat Herculis simulacrum ex ære fusum, ita elaboratum, ac tanta arte perpolitum, vt pulchrius sibi nullum fuisse vnquam visum Cicero oculatus testis affirmet: cui & ipsi quum Verres sacrilegas manus per seruos intentasset, à ciuibus qui Herculis simulacrum armis protegebant, repulsi & eiecti sunt. In eodem fano & tabula visebatur, in qua Zeuxis pictor Herculem infantẽ coram *3. TEMPLVM Herculis.* *M. Tullius Cic. Verrina 4.*

 Alcmena

Alcmena matre & patre Amphytrione parentibus, dracones strangu- A
lantem magno artificio expresserat: quam auctor quum nullo precio
permutari pateretur, Agrigentinis dono dederat. Quartum erat
Concordiæ templum quod ab Herculis quingentis ferè passibus in ortum
distabat; id Lilybætani ab Agrigentinis victi ex fœdere suis sumptibus
erexerant, vt Epigrammate etiamnum superstite testatum est. Quin-
tum erat *Iunoni Lucinæ* sacrum; in quo tabula Iunonis simulacro &
Zeuxis artificio nobilitata spectabatur. Zeuxis namque etsi † absolu-
tissimè omnia pingendo exprimeret; dum tamen Iunonem pulchritu-
dine omnibus partibus exacta reddere studet, ex toto Agrigentinarum
virginum cœtu, quas nudas exhiberi petijt, quinque forma & venustate B
præcipuas delegit; ex singulis deinde quod in quibusque maximè exi-
mium & præstantissimum erat, in effingenda Iunone expressit. atqui id
Iunonis templum Gellias (de cuius liberalitate postea latiùs agemus)
capto à Pœnis Agrigento, vt se ab hostium crudelitate & ludibrio tuere-
tur, igne iniecto ac sese ipso in flammas præcipitato, combussit. Sextum
inde fanum *Pudicitiæ* sacrum erat, omnium, excepto Iouis Olympij, ma-
ximum & celeberrimum. Septimum *Proserpinæ* dedicatum ac magna
veneratione excultum: ita vt hinc Agrigentum * à Lyrico *Proserpinæ
sedes* vocetur. Deæ festa duo sollemnia erant: vnum *Anacalypteria*; quòd
Proserpina à matre Cerere per triduum desiderata, subitò apparuisset; C
Alterum *Theogamia*; quòd post longa quærendi fastidia, tandem à ma-
tre reperta, in cœlum ad Iouem redux translata crederetur. Octa-
uum inde templum *Castori* & *Polluci* exstructum erat. Agrigentini enim
Castorem & Pollucem præ ceteris heroibus in Olympicis veneraban-
tur; iisdemque domi *Theogonia festa* instituerant. Hæc itaque octo erant
apud Agrigentinos templa.

4. TEMPLVM *concordiæ.*

5. TEMPLVM *Iunonis Lucinæ.*

† *Cicero Proœmio in libros de inuentione Rhetorica.*

6. PVDICITIAE *fanum.*

7. PROSERPINAE *ædes.*

* *à Pindaro.*

8. TEMPLVM *Castoris & Pollucis.*

Erant & *Aquæductus* sumptuosæ admodum structuræ; quibus ex col-
libus ad quorum radices & latera vrbs condita erat, vicinisque fontibus
aquæ in vrbem deducebantur. ijs construendis quum Phæax Agrigen-
tinus à Senatu Præfectus fuisset, hoc sua industria & fide promeritus est, D
vt ea aqua deinceps *Phæacia* ab ipso appellaretur. Theatrum quoque
in vrbe maximum & eminentissimum fuisse Iulius Frontinus testatum
reliquit. *Portus* quoque siue *piscina* ad occidentalem vrbis partem sum-
ptuosissimi operis effossa, Geloni regi vt amico & benemerito consecrata
erat. Ea ambitu septem stadia complectens atque in altitudinem trigin-
ta pedum depressa, omnium vndique fontium & fluuiorum aquas ex-
cipiebat: omni piscium copia abundans & cycnorum gregibus frequen-
tata, aspectu & aëris salubritate amœnissima.

Aquæductus Phæacius.

THEATRVM *Agrigentinum.*

PORTVS *Gelonis, siue piscina.*

Nunc ad reliqua, quæ extra vrbem admiratione digna produntur,
exspa-

A exſpaciemur. A priſcis lacus ſiue fons in agro Agrigentino deſcribitur,
in quo bitumen pingue, liquoriſq́; oleacei ſupernatet, cuius loco vnguen-
ti in curandis armentorum hominumque morbis vſus erat. Fuit & alter
fons dulcis & potabilis, cuius tamen aqua ſenſim in marmor candidiſſi-
mum lapideſceret. Lacus etiam memoratur, cuius aqua ſalſuginem re-
ſipiebat: in quo grauia ſolidaque fluitare traduntur. Ipſe autem ager
Agrigentinus culturæ impatiens, & cineribus torridus, quingentis ferè
paſſibus in ambitu patebat, qui aquas cineri permixtas variis in locis
eructabat, Eundem ſtata conuerſione ac ſingulis luſtris tempeſtatem &
nimboſas procellas magno cum cæli fragore ciere, agrique planiciem ad
B nouem ferè pedum altitudinem per idem tempus turgeſcere, & poſt-
quam magnā luti cineroſi copiā vomuerit ſubſidere à noſtri ſæculi ſcri-
ptoribus teſtatum eſt. Salem quoque in agro Agrigentino foſſilem &
nunc vti & olim erui ſolitum, qui contraria à cetero ſale ratione igni ad-
motus in liquorem ſoluitur; aquæ immerſus areſcit & crepitat memo-
riæ proditum eſt. Laudatur Agrigentinus ager & ab equorum generoſi-
tate qui ad Olympica certamina in eodem magna cum cura alebantur
ac inſtituebantur: è quibus equis ſi qui victoriam è certaminibus repor-
taſſent, iis non ſolū tumulos, ſed & pyramides exſtruebant. Hoc quoque
traditum, quum in Cappadocia generoſa equorum ſoboles olim defe-
C ciſſet, conſultum Apollinem reſpondiſſe, vt ex Agrigentino agro admiſ-
ſarios compararent: paruiſſe Capadoces, atque ab eo tempore equorum
armenta apud eoſdem nobiliſſima fuiſſe propagata. Celebratur Exæ-
neti Agrigentini magnificentia, qui quum Olympiade ſecunda vltra no-
nageſimam victor reuerteretur, trecentis cum quadrigis, quibus omni-
bus equos albos iunxerat, magno cum Agrigentinorum applauſu in vr-
bem inuectus eſt. Commendatur & ciuium Agrigentinorum liberalitas
& hoſpitalitas. Hinc Empedocles verſibus ſuis fores Agrigentinorū om-
nibus probis ſemper patere teſtatus eſt, Primas tamen in eo officij gene-
re laudis partes *Gellias* meritus eſt: is domum ſuam veluti publicæ libe-
D ralitatis officinā, omnibus tam peregrinis quàm ciuibus aperiebat: ino-
pibus priuatim alimenta, dotes virginibus, pauperibus ſubſidia, aduerſa
fortuna fractis ſolatia ſurrogabat. Idem ſeruos ſemper ad portas in
ſtatione habuiſſe, qui peregrinos in ſuam domum deducerent, traditur.
Longum fuerit ſi ſingula eius viri in peregrinos & ciues liberalitatis offi-
cia enumerare pergam: id in genere dixiſſe ſuffecerit; opes eius vniuerſas
omnium quaſi communem ipſo diſpenſatore poſſeſſionem fuiſſe.

Fas quibus alta cauant procul hinc vide Adag. Procul eſte profani. *& Briſſon. in Formulis.*

GELLIAS *perliberalis in peregrinos & hoſpites.*

Diod. Siculus libri XIII. *Bibl. cap.* 81.

Ceterùm quum Agrigentinorū Reſpublica ciuium bonorū freqentia
& opibus floreret, omnium prima in Phalaridis tyrannidem prolapſa
ſcribitur: cuius originē, genus, vitamque (quia ita hiſtoriæ ordo poſtulat)

AGRIGENTVM *in tyrannidem prolapſum.*

Phalaris Agrigentinor. tyrannus.

paucis complexuri sumus. *Phalaris* itaque, patria Cretensis, vrbe Astyphalide, patre Leodamante natus, quum domi affectare dominationem accusaretur, inuidiæ cedens Agrigentum fortunas suas transtulit: quumque non opibus solùm & potentia, sed litteris quoque & eruditione apud Agrigentinos gratiam & auctoritatem collegisset, omnium exterorum primus alienam rempublicam tyrannide inuasit; eo ferè tempore quo & Tarquinius Superbus Romanis dominabatur. Periclem vitiis & virtute æmulatus priscorum monumentis traditur: solerti ingenio; animo maximo; aperta fronte; adhæc studiorum liberalium amantissimus. Virtutis eius magna præclaraque documenta exstant. Inter cetera Stesichorus Poëta Himerensis, quem perdere poterat, non solũ conseruatus, sed & arctissima posteà familiaritate cultus; pietate & beneficentia etiam in vxorem & posteritatem eiusdem propagata. Item & Callæschrias, quem insidiarum in ipsum conuictum, Polycleti Philosophi & Medici deprecationibus condonauit. Charitonem quoque & Melanippum, qui in eius caput coniurauerant, ob fidem qua mutuo sese ab exitio cum vitæ periculo conseruare laborabant, Agrigento pulsos exsilio multasse contentus fuerat. Exstant eius Epistolæ (quas tamen * plerique Luciano vindicare conantur.) vt argutiis suaues, ita & elegantia eloquentiæque artificio commendatæ: Inter vitia crudelitas præ ceteris notata est: voluptatem namque ex miserorum cruciatibus traxisse; gemitum quoque, ploratũ, & eiulatum tormentis laceratorum, atq; inter carnificum ac tortorum manus morientium exaudire pro deliciis habuisse; imò ne coctis quidem infantibus in cibum abstinuisse proditur. Commendatur tamen quòd crudelissimi ad tormenta artificis ingenium ipsius inuentoris supplicio expertus simul & vltus fuerit. Bouem *Perillus* æneum magno artificio conflauerat: cui cum præter mugitum nihil deesse videretur, hunc quoque exprimi posse docuit; si rei & sontes boui inclusi subiecto igne sensim torrerentur. ita enim fore vt vox miserorum inter cruciatum cum gemitu instar mugitus è boue erumperet. Phalaris ingenium quidem Perilli admiratus: ad tam prodigiosam tamen carnificinam exhorruisse; ipsúmque auctorem, vt suam tantæ crudelitatis officinam primus experiretur, subiecto statim igne boui inclusisse traditur. *Phalarica* quoque Phalaridis inuentum creditur. Id telum erat concauum quod rebus ad flammam concipiendam idoneis infarctum, sicubi in hostes aut obsessos excussum adhæsisset, incendiũ excitabat. Vrbes autem non paucas, præsertim si quæ vel situ vel præsidiis munitæ, difficilem expugnationem præ se ferebant, vel longinquam obsidionem requirebant, non tam vi & armis, quàm dolo & astutia sine sanguine à Phalaride in potestatem redactas, memoriæ proditum est. Ceterùm quum ab amicorum

(A) (B) (C) (D)

Stesichorus poeta. — *Callæschrias.* — ** Angel. Politian. epist. 1. de Phalaridis epistolis.* — *Perilli bos æneus. Ouid. in Ibim.* — *Phalarica teli genus.*

A corum præcipuis, magnorumque & prudentum virorum consilio, in his & à Zenone Eleate, vt tyrannidem abdicaret, liberè admonitus, non paruisset, Zeno quod verbis & ratione non poterat, re atque opere effecturus, nonnullos è patriciorum numero in Tyranni cædem ad coniurationem obstringit. Quæ res postquam per indicium ad Phalaridem delata esset, Zeno tormentis subiectus vt conscios proderet nullis cruciatibus cogi potuit; contubernales tamen aliquot Tyranni & quos habebat fidissimos tyrannidis ministros accusauit. inde quum grauioribus longè quàm prius tormentis medio in foro circumsistente Agrigentinorum multitudine excarnificaretur: Agrigentinosq; interea tanquam

ZENO ELEATES Philosophus

B vilia seruitutis mācipia, & ociosos publico in malo spectatores, propriæque libertatis immemores acrius increparet. Agrigentini in seditionem concitati duce & auctore Telemacho impetu in Phalaridem facto, eundem lapidibus ac saxis obrutū anno dominationis suę decimo sexto, siuè, vt Eusebius colligit, tricesimo confecerunt. Agrigentini à Phalaridis dominatione liberati per centū & quinquaginta ferè annos libertatem conseruarunt: donec *Theron* Aenesidemi filius, Agrigentinus quidem, sed qui genus à Thebanorum regibus repeteret, Rempublicam iterum occuparet. Verùm is summa cum modestia ac pari cum iustitia & clementia per sedecim annos dominatione vsus, Himerensibus interim de-

Euseb. in Chronico.

AGRIGENTINI *à tyrannide liberati.*

THERON *Agrigentinorū Rempubl. occupat.*

C iecto *Terillo*, vt supra memorauimus, in potestatē redactis, Pœnis adhæc Gelonis Syracusanorum regis ac generi sui auxiliis ac societate è Sicilia expulsus, sicuti viuus non mediocrē gloriā, ita & mortuus diuinos apud ciues suos honores assequutus est. Theroni *Thrasydæus* filius, veluti in paternam hæreditatem successit. Ceterùm quòd is etiam viuente adhuc patre tam Agrigentinos quā Himerenses, vt suo loco meminimus nullo non iniuriarū genere vexasset, à Syracusanis prælio fractus, ab Agrigentinis expellitur. Inde apud Megarenses ob facinora ab Hierone condemnatus, capitis supplicium subire coactus est. Exinde pace cum Syracusanis facta breui admodum tempore sub Optimatium statu Agri-

THRASYDAEVS *filius eius tyrannus.*

D gentinorum quieuit Respublica; *Ducetij* Siculorum regis armis perturbata. Is enim dum *Motyam*, quæ in agro Agrigentinorum sita eorundem quoque præsidio tenebatur, obsideret, Agrigentinos congredi ausos prælio superauit, ac Motyam expugnauit. Postea tamen Ducetio à Syracusanis infelici pugna fracto atque à suis deserto, Agrigentini Motyam magna vi aggressi trucidatis præsidiariis recipiunt. Inde societatem cum Syracusanis, vt Ducetium communem pacis publicæ perturbatorem coercerent, coeunt. Ducetius quum tantis se motibus imparem videret, postquā supplex pacem à Syracusanis impetrasset, incolumis ab iisdem dimissus ac Corinthum in exilium secedere iussus est.

DVCETIVS *Siculorum Rex.*

Motya triplex, vt sup. docui. Vna ad Panormum: altera ad Pachynum promontoriū: & hæc.

Id

Id Agrigentini permolestè tulerunt, *Ducetum* namque communem ac publicum ex fœdere hostem ipsis inconsultis non fuisse dimittendum. Bello itaque tum ex ea occasione, tum ob mutuam vtriusque populi inter se æmulationem inter Agrigentinos & Syracusanos exorto, prælioque ad Himeram flumen commisso vincuntur Agrigentini. Victi pacis leges à victoribus iniqua condicione accipere coacti, cum Phæace Atheniensium Legato societatem contra Syracusanos ineunt. Ceterùm ea confœderatio, dum Athenienses pro Segestanis confederatis bellum Syracusanis & Selinontiis mouent, calamitatis occasionem Agrigentinis præbuit. Alcibiades namque eis in Atheniensium amicitia ac societate securius acquiescentibus ac subito impetu oppressis vrbis potestatem simul cum libertate ademit, inde quum profligatis ex Sicilia Atheniensibus amicitiam cum Syracusanis iunxissent, quòd cum iisdem subsidia Selinontiis contra Hannibalem misissent, Pœnorum in se arma conuerterunt: quorum copiis paullò ante Dionysij Senioris dominationem oppressi, & à Dapheo ceterisque Syracusanorum ducibus pecunia corruptis deserti proditique euertuntur: ita vt vix vllam vrbis faciem hostis integram reliquerit. Posthæc Timoleon postquam Siliciam à tyrannis purgasset, & Pœnos vltra Lycum flumẽ summouisset; nouis ex Elea colonis deductis, vrbe & ciuibus Agrigentinis, qui dispersi erant, vndique collectis, Megello & Pheristo Duumuiris, quinquagesimo postquã deserta fuerat anno, Agrigentum instaurauit frequentauitque. Inde Agathocle apud Syracusanos regnante, quum à Pœnis denuo vexarentur rebus Carthaginiensium in Sicilia profligatis, non solùm in libertatem sese asseruerunt; sed ceteris etiam vrbibus, vt seruitutem depellerent, auxilia subministrarunt. Quin etiam dum Syracusanos ab Agathocle desertos, ad hæc fame & obsidione pressos torpescere vident, capto tempore ipsius quoque Siciliæ regnum affectare ausi, conscriptis validis copiis Xenodicum iis ducem præficiunt: qui vt lætis admodum auspiciis rem tantam aggressus est, ita tristissimo eandem euentu clausit. Gelenses autem omnes, qui graui Pœnorum præsidio vrgebantur, quum nocte per aliquot factiosos in vrbem receptus esset, profligatis Carahaginiensibus libertate donauit. Ennenses inde tam læta Xenodici initia sequuti, postquam legationem ad Agrigentinos misissent, suis legibus vti permissi sunt. Ab his Xedodicus ad Erbessum iunctis sibi Ennẽsium copiis profectus est. id oppidum acri Pœnorum præsidio defendebatur; Ceterùm ciues postquam Agrigentinorum sese armis protectum iri vident; Pœnorum præsidiarios ex improuiso adorti, contrucidatisque iisdem, postquam Xenodici se fidei permisissent, ab eodẽ libertati restituti sunt. Mox & in Echetlam ab Agathoclis milite occupatam, & firmis admodum propug-

Alcibiades Dux Athenienf.

AGRIGENTVM *euersum. Timoleon, Dux.*

AGRIGENTVM *restitutum.*

XENODICVS *Agrigentinorũ Dux.*

A propugnaculis munitam mouet eandem obsessurus, simul & vicinos Neenitorum, Camarinæorumque agros, qui à præsidiarijs vastabantur, defensurus. expugnataque magnis viribus Echetla, Echetlæis libertatem, agris verò pacem restituit. Ceteras Siciliæ vrbes iam ad spem libertatis ob prospera Agrigentinorum initia erectas fortuna deseruit: postquã enim Xenodicus cum Leptine & Demophilo Legatis, qui Agathoclis exercitum ducebant, congressus, desideratis aduersa pugna è suis mille quingentis, profligatus esset, tantilla clades ita Agrigentinorũ animos fregit, vt Xenodicum domi, tanquam ipsius vitio malè pugnatum esset, calumnijs & contumelijs proscinderent: atque hinc discordiæ & *Agathocles contra Agrigentinos.*
B factionum inter ciues initia existerent, alerenturque partium studia. Quæ postquam Agathocles intellexit, Leptinem cum exercitu in Agrigentinorũ agrum mouere, ac agendo ferendoque omnia Xenodicum ad prælium elicere iubet. Agrigentini itaque postquam fumus ex villarum, agrorumque incendijs in oculos atque ora venit, Xenodicum iterum vt pauidum, vt cunctatorem & suorum proditorem increpatum ac probris oneratum ad pugnam extrudunt. Vbi ad manus ventum est, cum Agrigentinus luxu eneruatus & ad ducis sui monita contumax, segniter atque otiosè rem gerens, hostis impetum non sustineret, turpi fuga vrbem repetit. Hinc ciues Xenodicum vt & istius cladis auctorem ad supplicium
C deposcunt. Saluti fuit, quòd is vitæ suæ & honori consulturus opportuno fugæ consilio Gelam se receperat. Agrigentini duplici iam clade acceptà animis deiectiores pacem cum Agathocle fecerunt: post cuius mortem etiam in Pyrrhi amicitiã recepti sunt. Ceterùm quum Pyrrhus armis & potestate nimia efferacior, dominationem superbiùs exerceret, Agrigentini vnà cum ceteris, qui eiusdem iniurijs vexabantur, ciuitatibus, à Pyrrho ad Pœnorum societatem defecerunt. Ceterùm bello Punico primo postquam Hiero pacem cum Po. Ro. fecisset, Pœni contractis copijs & conuecto vndique commeatu Agrigentum pro arce & belli sede muniunt. L. itaque Posthumio Megello & Q. Mamilio Vitulo Coss. *Anno Vrbis CDXCI. post Roma.* *ROMANORVM ad Agrigentum cum Pœnis res gesta.*
D priusquam vires Carthaginiensium in Sicilia confirmarentur, Agrigentum inuadere placuit: & cum Pœnis, si pugnandi copiã facerent, de summa rei prælio decernere: sin verò mœnibus sese hostes tuerentur; vrbem, si aliter non possent, saltem obsidione & fame ad deditionem cogere. Conuenire itaque legiones & auxilia iubent, magnoque cum exercitu contra Carthaginienses mouent: & castra vix mille ab vrbe passibus metantur. Hannibal præsidij intra vrbem præfectus quinquaginta millibus hominum imperabat. Diu tenuit ea obsidio, non sine maximis tam Romanorum quàm Carthaginiensium obsessorum incommodis ac difficultatibus: dum hi duabus à partibus à Consulibus Ro. obsessi duplicique

vallo à subsidijs & commeatibus interclusi omnium ferè rerum inopia ac fame premerentur. Romani verò parte altera primùm Hannibalis & Carthaginiensium eruptionibus, non sine suorum cæde lacessiti ægrè castra tuerentur: deinde post quintum quàm vrbs obsideri cœpta fuerat mensem, submisso à Senatu Carthaginiensi cum validis subsidijs & Elephantis Hannone, interceptoque ab eodem per proditionem Erbesso, quo hactenus pro horreo commeatuum Ro. vsi fuerant, ipsi quoque à duobus exercitibus inclusi non minore quàm obsessi commeatuum rerumque necessariarum inopia, adhæc graui etiam cælo pestilitate laborarent. vt nisi Hiero socius & amicus Po. Ro. subministrato peropportunè commeatu in tantis necessitatibus subuenisset, obsidionem soluere coacti fuissent. Ita paribus vtrinque difficultatibus conflictati, protractaque post Hannonis aduentum vsque ad bimestre spatium obsidione, non sine crebris interea vltro citroque velitationibus & leuibus concursibus, redactisque inter hæc ad extremam penuriam Carthaginiensibus obsessis, ita vt plurimi ex ipsis dum famem tolerare non possent, quotidie ad Romanos deficerent; Hanno tum crebris per noctem ignibus, tum per exploratores de suorum desperatione certior factus; summam rei prælio commissurus in aciem descendit. Consules vicissim Ro. cum nec ipsi se à suis, quibus premebantur necessitatibus, aliter expedire possent, facta pugnandi potestate, suos quoque in aciem educunt. ac postquam diu ancipiti Marte pugnatum esset, Romani tandem perrupta prima hostium acie, Elephantisque crebris telorum ac verutorũ ictibus in furorem actis ac retro in suos conuersis, signa vndique à fronte, à tergo, & à lateribus inferunt: cæsaque maxima Pœnorum parte reliquos in fugam compellunt. Hinc Consules toto in Agrigentũ impetu conuersi, prostratis portis vrbem inuadunt, camque militi diripiendam præbent. Captũ est *Agrigentum* octauo quàm obsideri cœperat mense; belli Punici primi anno tertio, varias inde aliquamdiu & acerbas fortunæ vices experta, iterũ in potestatem Pœnorũ venisse argumento est, quod Polybius eam à Gallis Pœnorũ præsidiarijs, quum ceteros qui Carthaginiensibus merebant, ob non soluta stipendia tumultuari audiissent, direptã & spoliatam scribit. Postea iterum à Romanis occupatã vel hinc credere licet, quod Liuius tradit, Agrigentũ ab Imilcone Pœnorũ duce interceptum, eo tempore quo Marcellus Consul Syracusas obsideret. Postea Marcellus Syracusis per proditionem potitus, rebusq; in reliqua Sicilia compositis ad conficiendas quæ circa Agrigentũ restabant belli reliquias profectus Hannonem & Epicidem Pœnos, prioris ad Agrigentum belli duces, occulto Numidarum auxiliarium, qui sub Mutine Carthaginiensibus militabant, studio & fauore vsus, circa Himeram flumen aduerso prælio non sine

Hanno dux Carthaginiensis.

AGRIGENTVM à Romanis captum. Polybius lib. 1.

Liuius lib. 26. ROMANORVM ad Agrigentum cum Pœnis res gestæ.

A B C D

A sine magna cladē fractos, fuga inter Agrigentum compulit. Post Marcelli autem è Sicilia profectionem, M. Valerius Læuinus Consul in Siciliam missus, Legiones in Agrigentinos eduxit: quumque Hanno æmulatione rerum à Mutine equitatus Numidici præfecto gestarum, quibus totam Siciliam suo nomine impleral, veritus ne illius gloria suæ famæ officeret, adempta Mutini per inuidiam Præfectura, eandem filio suo contulisset, Mutines ea iniuria offensus, missis ad Læuinum Consulem nuncijs, clandestinas cum eodem de tradendo Agrigento pactiones facit. Hinc Numidæ, qui Mutinis imperio parebant, portā, quæ ad mare ducit, occupantes, pulsis inde custodibus, Romanos per eandem in vrbem B admittunt: qui citato compositoque agmine transeuntes, antequam à Pœnis aut oppidanis perciperentur, valido cum clamore forum tenuerunt. Hanno eo tumultu perculsus, postquam è clamore vrbem à Romanis occupatam intellexit, statim fugam arripit: ac per portam auersam cum Epicide & paucis aliquot emissus ad mare peruenit: atque ibi peropportunè paruum nactus nauigiū, relicta hostibus Sicilia (pro qua per sexaginta annos plus minùs certatum fuerat) in Africam cum comitibus traiecit. Reliqua Pœnorum Siculorumque multitudo, dum interclusó passim exitu, circa portas & muros oppidi fugam & exitum quærens tumultuatur, cæsa est. Læuinus Consul oppido recepto, præcipuos C quosque & qui apud Agrigentinos capita rerum fuerant, virgis cæsos securi percussit: ceteris cum vniuersa præda diuenditis, pecuniam inde confectam Romam misit. Vulgata per Siciliam Agrigentinæ cladis fama, omnis repentè ad Romanos inclinauit: & si quæ restabant oppida, ijsdem breui tempore aut vi & armis, aut metu & deditione in Romanorum potestatem redactis & receptis, Pœnisque ex vniuersa Sicilia eiectis debellatum est. Agrigentum de hostibus Pœnis captum leges à victore Læuino accepit, & postea vniuersa prouincia iam confecta, quum Siculi vniuersi suis quiq; sedibus restituti, pristinos agros pridem propter bellorum tumultus, ac motus desertos, colere, arare, ac D serere iuberentur. Quumque T. Manlius per id temporis prætor, Agrigentinos tot belli cladibus exhaustos atque vrbem ipsam ciuium infrequentia propemodum desertam ad Senatum perscripsisset; Senatus consultum accepit, VT *de oppidis Siculorum colonos Agrigentum deduceret.* Hinc quum duo iam Agrigentinorum genera essent; vnum veterum, alterum colonorum. P. Scipionis legibus cautum est, NE *plures essent ex colonorum, quàm ex vetere Agrigentinorum numero:* Additum & de cooptando Senatu, NE *quis minor triginta annis natu; neue quis, qui turpem quæstum fecisset, legeretur; itidem de censu eius, qui legendus esset*, & ceteris rebus. Verres tamen Prætor, qui omnia iura pretio exæquabat; non modò illa

Anno V. C. DXXXIII.

AGRIGENTVM *iterum à Romanis captum.*

AGRIGENTINORVM *Respublica constituta.*

Cicero Verrin. & Asconius Pedianus.

illa quæ ordinis ætatiſque erant, permiſcuit, ſed & in his duobus nouorum veterumque ciuium generibus delectum pecunia accepta perturbaſſe ab Agrigentinis poſtea accuſatus eſt, Agrigenti & mediterranei oppidi longitudinem XXXVIII. S. partium, Latitudinem XXXVI. cum beſſe Ptolemæus menſurat: Agrigentini verò vt Emporij longitudinem triente vnius partis Orientaliorem; latitudinem quadrante partis Auſtraliorem ponit. A

IMEPAIΩN.

HIMERA *fluuius, nam de vrbe ſupra egimus.*

THERMAE, *vrbs.*

IMERENSES non ex ordine neque ſitus ratione, ſed nominis affinitate decepti, (vt in Thermitanorũ hiſtoria latius à nobis dictum eſt) Agrigentinis ſubiecimus: effecitque *Himera* fluuius pro *Gela* ab auctoribus etiã idoneis, Liuio nimirum Diodoro, Plinio, Ptolemæoque atque aliis aliquot vſurpatus, vt hic *Himerenſes* pro *Thermitanis* ſicuti natura & vocabuli ratione haud multùm; ita ſitu & loco plurimùm diſcrepãtes tranſpoſuerimus. *Himera* namque Vrbs (vt memorauimus) ad Etruſci maris oram pertinebat; quare ab eo loco quidquid hîc de *Himera* vrbe & flumine à nobis dici poterat, repetendum eſt. Nunc *Thermas* vrbem in Libyci maris ora haud longe vltra Lycum flumen ſitam, & ab Agrigento verſus occaſum XL millibus diſtantem deſcripturi ſumus. De origine vrbis ex Diodoro obſeruo, eam à Carthaginienſibus priuſquam inſulã penitus exploraſſent, delecto fortiſſimo quoq; aut conditam aut occupatam: nomenq; vrbi Thermis ab aquis calidis factum fuiſſe; geminas namq; Thermas in monte, cui vrbs ſubeſt, habebat; aqueam vnam, ſudatoriã alteram. Dædalum quoque antrum ex viua rupe ad Thermarum commoditatem excidiſſe ſcribitur; in quo fumus ab igne vicino euaporabat: ita vt aſtantibus paullatim ſudor ex calore eiiceretur; corporaque adeuntium affecta cum voluptate curarentur, morboque per ſudorem nulla cum caloris percepti modeſtia ſoluto. Sunt quibus curæ fuit iſta exactiùs deſcribere, & quia res memoriam meretur, eandẽ enumeratione complexuri ſumus. Totum montis ad cuius radices Thermæ ſunt ſitæ tractum, lutoſo ſulphure, ſale, ignibus & feruentibus aquis perpetuò ſcaturire produnt. Addunt eodẽ in monte, (quod meritò inter naturæ miracula referendum eſt) exiguo quidem interuallo ſulphureas & calentes aquas ob loci vicinitatem *Selmontinas* olim vocatas ſcaturire. In proximo alteram erumpere aquam, quæ hauſta aluum ſalubriter moueat; ita vt hinc ægrorum corpora multùm leuentur. Tertiam frigidam limpidiſſimamq; ſiti exſtinguendæ aptiſſimam. Quartam verò ſalſam eſſe, ceterùm tepidam; quæ vlcerum vligines

A vligines & cariosas lacunas admota sine molestia desiccet. Eandem; vbi refrigerata est, in atri pumicis formã coalescere testantur. Additur, eandem aquam obuia quæque agglutinare, & in id genus lapidis indurare. Quod ad medicatas in balneis aquas pertinet; commune hoc habent huius oræ Thermæ cum Thermis Himerensibus. Ceterùm ambiguitatem mouet, quòd Plinius Thermas *Coloniæ* cognomine donauerit, dum Libyci maris oram seriemque vltra Agrigentũ versus Occidentem enumerat; neque cuius auspicijs, aut è quo populo deducta sit, referat. Mela itidem *Thermas* in eodem tractu recenset. Thermas autem Himerenses Coloniam fuisse Ro. militarem Inscriptiones antiquæ, quæ etiamnum in ipsa vrbe exstant (vt supra diximus) testantur. Verùm non parum ad Thermarum nobilitatem facit, quòd *Agathocles* Syracusanorum tyranni patria sit; quodque Carcinum Agathoclis patrem figulinam apud Himerenses exercuisse, vrbemq; ipsam figulorum frequentia cultam fuisse ab auctoribus memoriæ proditum sit. Diodorus etiam auctor est, Agathoclem, quum ad Himeram flumen haud longè à Gela vrbe, infeliciter contra Amilcarem Pœnum diebus canicularibus pugnasset, magnã insuper cladem esse passum, quòd feruẽte circa meridiem sole, miles ipsius æstu, siti, sudoreque tabescens Himeræ fluminis aquam, quæ salsissima erat, auidiùs hausisset: ita, vt rigentibus hinc præcordijs, & faucibus arescentibus, magnus militum numerus extingueretur. quod iccirco hîc subiunximus, vt tam ratione loci, quàm ex ipsius aquæ natura ostenderemus, *Himeram* pro *Gela* fluuio à Diodoro eo loco poni; ceterosque quos nuncupauimus auctores id sequutos esse. Himeram enim fluuium, qui in Etruscum mare exonerat, dulcem aquam & potui gratam habere suo loco ostendimus.

Thermas Coloniæ. Plinius lib. 3. Nat. Hist. cap. 8. Pompon. Mela lib. 2. cap. 7. Agathoclis tyranni patria Thermæ: eius parens Carcinus. Diodorus Siculus lib. XIX. Bibl. cap. 2. & 3.

B

C

Diodorus Siculus lib. XIX. & XX.

ΓΕΛΑΣ.

GELA *Rhodiorum & Cretensium Colonia.*

D GELAE vrbis conditores fuisse è Rhodo Antiphemum, è Creta Entymũ, quadragesimo quinto post Syracusarum initia anno, & colonos cõmunibus in eam auspicijs deduxisse Thucydides scriptum reliquit: ciues autem à Lyndo Rhodiorum oppido ac colonorum præcipuorum patria, primùm Lyndios fuisse vocatos: qui postea affluente vndique ciuium frequentia, ab oppido *Gela* *Gelenses* appellati sunt. Vrbi autem à *Gela* fluuio præterlabente nomen factum, sicuti & *Himeræ*, *Selinunti*, *Agrigento*, atque alijs plerisque tum Siciliæ, tum aliarum regionum vrbibus. Sunt qui caussam nominis, quo fluuius vocatur, ad priscum Opicorum & Siculorũ vocabulum γέλαν, quod πάχνην

Gela condita. Gela fl.

GELA FL. & vrbs. Græcis; Latinis *pruinam* significat, referant: quòd fluuius ille multã pruinam progeneret. Aliis placet à Gelone AEtnæ & Hymari filio Gelam flumen esse dictum. Quibus originẽ vrbis vocabuli rationem comparare placuit, ij à fortuito risu (longa est fabula & ab auctoribus petenda) oppidum *Gelam* fuisse dictum recensent. Gelenses originem suam etiam ad Cretenses referre argumento est Minotaurus in ipsorum numismate signatus. Huc accedit, quòd *Minos* Cretensium rex, vt Dædalum à Cocalo Sicanorum rege reposceret, circa hæc litora exercitum exposuisse; atque ipsi quoque Cretenses, qui vlturi regis sui mortem Cocali dolo interfecti postea in Siciliam traiecerant, postquam Camicum vrbem, quam Dædalus Cocalo ædificauerat, frustra per quinquennium obsedissent, obsidione soluta circa hanc oram sedes sibi posuisse scribuntur. Multa etiam Dædali opera ciuitati ornamento fuisse Pausanias testatur. Minotaurum autem biforme monstrum fuisse fabulantur, facie humana, corpore taurino, vt in numismatibus adparet, ex Pasiphaë Minois vxore & tauro natum: quod à Dædalo Labyrinthi ambagibus inclusum humanis carnibus pascebatur: postea à Theseo Ariadnes opera atque consiliis adiuto interfectum: nota est fabula. Plurima etiam Dædali opera ipsi oppido ornamento fuisse Pausanias testatur.

Numismata Gelensium multa. Dædali Cretensis opera. — A — B

Pausan. in boeoticis. Minotaurus monstrum quale.

Gelam autem Doricis legibus institutam tam magna statim incrementa accepisse traditur, vt Agrigentum centesimo ferè octauo quàm condita erat anno coloniam deduxerit. Ceterùm quum Gela continuis bellorum procellis exhausta, ciuibusque destituta esset, Timoleon euocatis ex Chio insula colonis, duce Gorgo eam iterum frequentari curauit. Signum autem Apollinis maximum & artificio singulari spectabile extra mœnia positum à Gelensibus colebatur. Ager Gelensis frumenti copia potissimùm luxuriabat: quod & tritici grano in numismatis suis adsignato Gelenses posteritati testatum voluêre. Proditum quoque memoriæ est in agro Gelensi stagnum fuisse, quod accedentes teterrimo odore abigeret: adhæc fontes ibidem duos, ex quorum altero si sterilis bibisset, fœcundam; ex altero verò si fecunda bibisset, sterilem fieri. Salem quoque Gelensem tanti splendoris fuisse Plinius auctor est, vt imagines veluti speculum recipiat. Eum æstate in lacu ad margines tantum non toto stagno gigni: quod & in ipso quoque *Gela* fluuio fieri obseruatum est. Eodem in agro duo propugnacula erant, *Phalarium &* *Ecnomum*. Phalarium à Gela flumine duodecim stadiis. Ecnomus tantundem à Phalario, fluuio interfluente distabat. *Phalarium* à Phalaride exstructum scribitur: vti & *Ecnomum* ab eius sæuitia appellatum: quod eò loci Taurum æneum, quo flagitiosos igne supposito Phalaris excruciabat, à Perillo fabricatum, vt * diximus, constabat. In agro itidem Gelensi

GELA restituta. Timoleon. — C — D

PHALARIVM. ECNOMVM.

* Sup. pag. 126. e.

Mactorium

A *Mactorium* oppidum Herodotus ponit. quod Gelensium quidam per MACTORIVM
seditionem eiecti incolebant. *Hyblam* verò minorem siue *Neram*, vt HYBLA *minor.*
diximus, Thucydides; *Cacyrum* Ptolemæus. Quod ad Gelensium Rem- CACYRVM.
publicam pertinet; quum ea paucorum imperio administraretur, & ob id
nouis subinde rebus obnoxia esset, à Cleandro Pataræo septem annis CLEANDER.
occupata est: eoq; post septennium à Sabyllo Gelensi interfecto, Hip- HIPPOCRATES, *eius frater.*
pocrates eius Cleandri frater imperium suscepit. qui Callipolitanos,
Naxios, Zanclæos & Leontinos bello lacessiuit; eosdemque ferè omnes
Gelone satellite suo, & AEnesidemo Pataico ducibus in potestatem re-
degit. Barbaros quoque plurimos suæ ditioni subiecit. Pugnauit & cum
B Syracusanis, quos quum ad Elorum flumen magna strage fregisset; plu-
rimosque è proceribus eorum cepisset, eosdem Corinthiorum & Cor-
cyræorum Legationibus concedens hac lege dimisit; vt Camarinā, quia CAMERINA *restituta.*
deleta esset, desertam ei concederent; quam vbi à Syracusanis accepisset;
deducta eò Gelensium colonia, quibus arma, commeatum, atque agros
diuisit, eandem continuò restituit: administrataque ad eum ferè modum
per septennium Republica; dum contra Siculos ad Hyblam minorem
confligit, in prœlio cæsus est. Post Hippocratis mortem Gelo Dino- GELO.
menis filius, qui genus suum ab Oecetore Rhodio repetebat, regnum in-
uasit. Huius tutelæ Hippocrates moribundus filios *Euclidem & Clean-*
C *drum* commiserat. Ceterùm cum Gelenses Hippocratis filios vt pater-
ni regni successores, recipere & admittere recusarent, Gelo Gelensibus
prælio superatis, dominationem sibi asseruit. Postea quum plerique è
Syracusanorum Patriciis vrbe per factiones à plebe & seruis eiecti, in
Casmenam vrbem secessissent: Gelo in auxilium ab eis euocatus, coacta
magna militum manu, Syracusanorumque plebe, & seruis subactis, pa-
tricios Syracusas reduxit. Quo beneficio, ita populum Syracusanum sibi
demeruit; vt *Geloni* Syracusas intranti se vnà cum vrbe dederet: regem- GELO Rex *à Syracusanis salutatur.*
que eundem salutarent, anno secundo Olympiadis septuagesimæ secun-
dæ. *Gelo* occupato ad eum modum imperio, *Hieroni* fratri suo Gelæ HIERO *Geloni succedit.*
D dominationem concessit: eundemque septimo deinceps anno in Syra-
cusanorum regno successorem habuit. Hiero postquam Thrasydæum
Agrigentinorum tyrannum bellum sibi mouentem prœlio vicisset, et-
iam imperio eundem exuit: Agrigentinis verò pacem & libertatem de-
dit. Ciues tamen suos sæuitia & dominandi libidine vexasse traditur:
quumque eam ob caussam inuisus & odiosus apud suos, multos vicissim
metueret, Corycæos instituisse, qui exceptos in circulis cōfabulantium- *Prouerb.* Corycæus auscultat: *Vide & Suidam.*
que coronis de se sermones deferrent Ter in Olympicis victoriā adep-
tus est: semel quadrigis, bis celete, quod & in Gelensium numismatibus
expressum cernitur. Ceterùm quum post Hieronis mortem Sicilia va-
rijs

LAMPICHVS Gelensium tyrannus.

GELA à Timoleonte restituta.

riis motibus turbaretur. Gelenses quoque cum Camarinæis bellum gesserunt: quod Syracusanorum auctoritate tandem sopitum est. Obseruo & Lampichi superbia, fastu, crudelitate, & violentia Gelenses diu aliquando fuisse oppressos: adhæc vrbem à Pœnis post bellum Atheniensium miserè fœdeque vastatam ac depopulatam: & signum illud Apollinis in victoriæ monumentum Carthaginem translatum fuisse. Inde Gelenses Dioni, vt Dionysij tyrannidem euerteret, auxilia præbuerunt: hoc potissimùm beneficio promeriti, vt vrbs eorum à Timoleonte nouis postea colonis frequentaretur. Sub Agathocle quoq; arma pro libertate cum ceteris sumsêre: sed pace per Amılcarē composita, Agathocles quum capta opportunitate Gelam ex improuiso occupasset, quatuor ciuium millia contrucidauit: pecuniamq; omnem tam sacram & publicam quàm priuatam, indicto capitali supplicio si quis quidquam celasset, ad se deferri iussit. Hinc quum in Amilcarem, qui Ecnomum occuparat, mouisset, ac Phalarium insedisset, positisque iuxta Gelam fluuium insidiis, Pœnos profligasset, Ecnomum quoque occupare conatus, sed ab occupatione depulsus, dum Phalarium versus fuga contendit, milites eius per dies caniculares fessi, à fuga atque æstu confecti, postquam salsam, ac solis ardore exasperatam Gelæ aquam auidiùs hausissent; rigentibus, vti supra diximus, vitalibus, maxima longè pars miserabili mortis genere extincti sunt. *Gelam* enim fluuium siue *Himeram* (promiscuè enim à bonis auctoribus vtroque nomine dici iam non semel ostendimus) è tribus oriri fontibus, quorum præcipuus ad Nebrodem montem erumpit: receptisque alueo suo multis vndique fluuiolis qui è salsis lacubus aut ipsis salis fodinis deriuantur, aquam salsam vehere tradunt, vorticosoque admodum ac importuoso ostio in Africum mare dilabi. Nobilitata fuit hæc vrbs inter cetera *Apollodori* vetustissimi Comici, tum etiā *Timagoræ* Philosophi atq; auditoris Theophrasti; adhæc *AEschyli* quoque Tragici poëtæ sepulcris. *Himeræ* fluminis ostium sub longitudine XXXIX. partium; latitudine verò triginta sex & trientis Ptolemæus reponit Gelam autem vrbem sub eadem quidem longitudine verùm sextante vnius partis septemtrionaliorem facit. Ceterùm quum Camarinam vrbem triente tantum vnius partis orientaliorem; vncia vnius partis Australiorem Geographus statuat, facit vt hoc loco quæ & de Camarina à nobis inter legendum obseruata sunt, paucis adscripturi simus. *Camarinam* itaque vrbem ab *Oano* fluuio quingentis ferè passibus distantem Syracusani Dascone & Menecolo Duumuiris, anno supra centesimum tricesimo quincto quàm res Syracusana steterat, condiderunt. Huius vrbis vt subita, etiam fragilia caducaque incrementa fuerunt: Nam quum Camarinæi rerum secundarum insolentia elati, in Syracusa-

A

B

C

D

Pag. 133. b. & 132. c. d.

GELA fluuius, qui & HIMERA.

Apollodorus Comicus.
Timagoras Philosophus.
AEschylus Tragicus, Gelæ cōditi.

CAMARINA vrbs, Polybio, Straboni, & Stephano. Ea Latinis fert per e. Camerina est. Maroni extremo libro III. Aeneidos: Apparet Camerina procul. & Camerinenses, &c.

A Syracuſanos originis ſuæ principes mouiſſent, ab iiſdem prælio ſuperati, funditusque euerſi ſunt: atque ab ea tempeſtate variis ſemper & irrequietis belli motibus exagitati. Hippocrates verò Gelæ (vt ſupra memorauimus) tyrannus, qui pro Syracuſanorũ aliquot procerum redemtione Camarinam acceperat, deducta mox colonia mœnia iterum erexit, & ciuium frequentia vrbem coluit. Verùm à Gelone Hippocratis ſucceſſore, quòd ab eodem violata fide defeciſſet, iterum euerſa eſt: & ciues in Syracuſanam ciuitatem tranſlati: ab eodem tamen haud multò pòſt inſtaurata, nouiſque colonis adſcriptis in priſtinum ſtatum reſtituta eſt: Flagrante inde Bello Punico Primo, quòd Carthanienſium

Pag. 135. a. — CAMARINA *reſtituta.* — CAMARINA *euerſa & ſecundo reſtituta.*

B partes ſequeretur, à Romanis expugnata fuit. Vrbi ſuberat *palus*, priſca ætate *Heſperia*, poſtea verò *Camarina* appellata: ea, quamuis plurima vrbi commoda adferret, aërem tamen inſalubrem aſpirabat. Hinc conſultus Apollo an conduceret paludem, quę vrbi exhalatione ſua grauis erat, exſiccare? reſponſum eſt (quod poſtea in Prouerbium abiit) *Camarinam non eſſe mouendam.* Ceterùm Camarinæi, contemto oraculo, paludem deſiccantes, incolumitatem quidem, quam exſpectabant, nacti, ſpretæ religionis pœnas paullò pòſt dederunt: Hoſtes namque per ſtagnum aquis exhauſtum in vrbem irruperunt, & occupatam diripuerunt. Haud procul vltra Camarinam *Neetus* & *Elorus* ſitæ erant: *Neetum* Siculi in

CAMARINA *palus.* *Μὴ κίνει καμάριναν. Sic Seruius in III. Æn. Virgil.* — NEETVS *vrbs.*

C prærupto admodum tumulo ſaxoſoque VIII. millibus à mari haud procul ab Aſſinarij fluuij fontibus condiderunt. ex ea Ducetius Siculorum rex originem duxit: qui ciuibus Neetinis ex vertice montis in planiciem deductis vrbem nouam, quæ *Nea* deinceps appellata eſt, condidit. Idem & aliis vrbibus non paucis, vti Meneno, inter ceteras *Palica*, & *Collatia* Siciliam frequentaſſe ſcribitur. *Elorum* verò vrbem Ptolemæus triente tantum vnius partis Camarina orientaliorem; at vncia tantùm partis auſtraliorem facit. In Eloro Siciliæ Caſtello piſcinam Cæſaris fuiſſe, in qua piſces è manu hominis cibum capiebant, Plinius teſtatur. Inde *Elorus* fluuius haud procul abeſt; qui latiſſimo alueo

NEA *vrbs.* — ELORVS *vrbs, ac fluuius.* — *Plin. lib. III c. VIII. & lib. XXXII. cap. II.*

D tanta placiditate fluit, vt ſtagnare videatur. ceterùm hiemalibus auctus aquis, in morem Nili agris ſuperfunditur & ſtagnat: vnde miram ſolo fœcunditatem adfert. In hoc quoque fluuio cicurũ mugilum magnam fuiſſe copiam antiqui ſcriptores teſtantur; qui inclamati accedere, & capite extra aquas pauliſper exſerto è porrigentis manu placidiſſimè cibum capere conſueuerint. Nobilitatus eſt etiã hic fluuius victoria Chromij generi Gelonis, qui ſoceri auſpiciis vſus ad eius ripas Carthaginienſes fuderit: adhæc & felici Hippocratis Gelenſiũ tyranni pugna, qua Syracuſanos iuxta eum memorabili prælio, vt memorauimus, ſuperauit. Huius agrum ob florũ, quibus veſtitur, varietatem & loci amœnitatem

VIA Elorina. — *INYCTOS Cocali regia.* — *MOTYA urbs.* — *Pausan. in Eliacis prioribus pag. Gr. 174. ver. 24.* — *APOLLO Libystinus. Macrob. lib. 1. Saturnal. c. XVII.* — *PACHYNVS promontorium.*

ac planiciem semper virentem Ouidius *Eloria tempe* vocat. Ab vrbe A
Eloro via plano lapide strata, quam *Elorinam* vocabant, Syracusas vsque pertingebat. Ceterùm litora Africi maris à Camatina ad Pachynum obeuntibus *Caucona* portus occurrebat: inde ad *Inyctum* vrbem siue *Inycum* (vtrumque enim scribitur) transitus erat. Eam Cocali Sicanorum regis sedem olim fuisse constat; Ceterùm à quibus condita aut deleta sit, non satis certò traditum est. Hanc quoque balneorum excellentia celebrem fuisse obseruo. Sunt qui Minoëm Cretensium regem in hac vrbe Cocali scelere suffocatum tradunt. Eandem quoque Scythæ Zancleorum regis ad ea exsilium nobilitauit. Vinum etiam *Inyctinum* quondam à generositate commendatum fuisse Strabo tradit. Excipit vl- B
tra progressos *Hirminij* fluminis, mox *Motychani* amnis ostium; Odysseia promontoria; portus Edissa, inde *Motya* vrbs, quam ab Hercule conditam supra memorauimus. Eam Afros Pœnis permixtos tenuisse ex Pausania scripsimus; à Gnidiis tamen, qui ex Lycia regione huc appulerint, idem Pausanias conditam tradidit; Gnidios autem postea ab Elymis & Pœnis prælio victos, expulsosque in AEolias insulas profugisse. In hac vrbe *Apollinis Libystini* templum fuisse olim frequentia hominum ac religione celeberrimum à Macrobio scribitur. *Motyenses* enim quum graui Libycorum obsidione premerentur, Apollinem inuocasse: nec multò pòst immissa hostibus peste, cunctisque ea contagione consum- C
ptis, Motyenses periculo liberatos Apollinem Libystinum appellasse, temploque illi magnificè exstructo, summum ei cultum deinceps impendisse. A Motya digressis Pachyni portus sese quà meridiem respicit aperiebat. inde Pachynus tertium Siciliæ promontoriũ, quò Peloponnesum & Græciam prospectat, quadringentorum millium interuallo; à Mileto verò insula centum millium spacio desiungitur, defficili & periculoso æquè ac formidabili nauigantibus mari; quod ex freto Messanensi ad Pachynum vsque concitatiori cursu quàm ad alia huius oræ litora prouoluatur. Pachyni longitudinem quadraginta; latituditem XXXVI. partibus & triente Ptolemæus definiuit. D

E. Μ Π ο Ρ Ι Τ Ω Ν.

EMPORIA quattuor in Sicilia. Nomismata Emporitanorũ, etiam in Dialogis Antiq. Ant. Augustini cernuntur.

MPORIA in Sicilia fuisse quattuor ab Vrbibus, quarum commerciis frequentabantur, denominata, & ad fluuiorum ostia sita obseruo. Quòd tamen hactenus haud satis liquidò constet, ad quod Emporium referenda ea, quæ ad manus nostras peruenêre, Emporitanorum numismata, eadem cum iis, quorũ characteres à nobis nulla diligentia agnosci potuerunt, sepofuimus: nostro, vt spero, officio satisfacturi,

A facturi, si quæ de singulis Emporiis comperta habemus, breui enumeratione subiecerimus: Interim hoc lectorem monendum putaui; *Emporium* illud, cuius hîc secundo loco numisma exhibemus, ab Afris in Sicilia ad oram litoralem conditum fuisse, ex Pegaso Africæ symbolo, haud improbabili coniectura videri posse. Alterum autem ex eodem Pegasi symbolo, crediderim ad Emporitanos, quos Polybius in Africa fertilitate & prouentuum copia celebres nominat, referri posse. *Emporitanos* etiam in Hispania esse non ignoramus, verùm ad hunc locum, vt opinamur, non pertinent. Ne itaque extra Siciliam euagemur, *Emporium Segestanum* Africæ litoribus ad Crinisi fluminis ostium, vt suo loco me- EMPORIVM *Segestanum.*
B minimus, prætenditur: quod an à Pœnis conditum fuerit vt affirmare non ausim, ita magna commerciorum frequentia ab iis cultum fuisse constat, quorum etiam imperio tempore belli Punici primi paruisse ex Polybio colligitur. Alterum hinc *Emporium Selinontinorum* siue *Mazaræ*, à fluuij, cui imminet, ostio, ad Africi maris oram vltra Lilybæum EMPORIVM *Selinontinorũ;* erat: quod vt ex Diodoro scripsimus, ac Hannibale Gisconis filio dum in Selinontinos moueret, captum & direptum fuit. Tertium medio ferè inter Lilybæum & Pachynum promontoria spacio, *Agrigentinorum Emporium* nominatur: quod maximo totius Africæ commercio & mercatorum conuentu celeberrimum è nobis suo loco descriptum est. Quar- EMPORIVM *Agrigentinum.*
C tum *Leontinorum* fuisse emporium ex Cicerone atque aliis constat. Qui- EMPORIVM *Leontinorum.* *Ciceronis in Verr. V.* bus autem ex his quæ recensuimus quatuor Emporiis ea quæ expressimus numismata sint attribuenda, lectoris iudicio censendum permittimus. Et quanquam non ignoremus etiam *Emporium* absolutè inter vrbes Siciliæ à Stephano numerari; quia tamen neque quo loco steterit, neque aliud quidquam vnde certi aliquid colligere possimus adscribit; æquè nos, vt ceteros, quorum scripta nobis visa sunt, ambiguos reliquit.

ΣΕΓΕΣΤΑΙΩΝ.

D SEGESTA *Troianorum Colonia.*

TSI ob characteres in numismate, quod tandem Segestanis adscripsimus, exolescentes nobis non satis liquidò adparebat, ΕΓΕΣΤΑΙΩΝ an ΣΕΓΕΣΤΑΙΩΝ, aut (quod nonnulli malunt) ΑΙΓΕΣΤΑΙΩΝ signatum fuisset; tamen certò confirmare possumus, ΣΕΓΕΣΤΑΝΩΝ non fuisse in eodem, quod nobis ad manum erat, expressum: vt ab aliis de tali numismate refertur, cuius mentionem in *Panormi* descriptione fecimus. Vt Troianus *Egestes*, (vel, vt alij scribunt *AEgestus*) vrbem de suo nomine in AEGESTVS *Troianus.* agro

agro Panormitano condiderit, ibidem à nobis relatum est. hoc hîc addendum duximus, apud probatos auctores vrbem non *Egestam* sed *AEgestam* nominari; nuncupatione ab AEgesto Troiano deducta, quem ita appellatum produnt, quòd in siluis inter capras editus, & enutritus fuerit. Seruius Grammaticus, hæc fere de AEgesti origine tradit: Quum Laomedon Troianorum rex Apollini & Neptuno promissam murorum mercedem denegasset, Neptunum iratum Troianis agris Cetum immisisse: Isque quum grauissimam Troianis cladem inferret, consultum Apollinem respondisse, remedium calamitatis fore, si nobiles puellæ monstro obiicerentur. Id quum fieret, Hippotem nobilem Troianum, veritum ne sors ea quoque ad Segestam filiam suam perueniret, eam naui impositam, ventis fluctibusque commisisse; tolerabilius esse ratũ, eam inter marinas vndas periclitari, quàm in præsentia sua à monstrosæuissimo laniari. In Siciliam inde illam incolumem delatam, ibi amore virginis Crinisium fluuium captum, eam in vrsi, vel canis forma compressisse, & ex eo concubitu AEgestum (*Acestem* ipse vocat) natum.

AEGESTA potiùs quã EGESTA. dix enim capra.

SEGESTA Mater AEgesti.

Iam Strabo libro sexto AEgestam ab Philoctetæ comitibus conditam prodit; quos Philoctetes vnà cum AEgesto Troiano in Siciliam miserat. Et hoc quoque de AEgestanis memoratur, eos AEneam diuinis honoribus coluisse; eosdemque etiam honores Philippo Butacidi Crotoniatæ, ob insignem corporis formam ab iisdem habitos. Adhæc inuenio Latinos AEgestam in Coloniam deductos, cùm AEgestanos se appellari ignominiosum ducerent, quod sordidum & abiectum esset nomen; *Segestam* vrbem, se autem *Segestanos* appellasse. In numismate Segestanorum, aduersa parte Hercules sagittarius expressus est; quod ideo forsan factum est; quod Hercules agrum Segestanum ab piratis & latronibus liberauerit. Auersæ partis interpretationem in Panormi descriptione retulimus. Et hæc quidem de SICILIAE VRBIBVS quæ dicerem habebam: nunc de REGIBVS videndum. Fauete linguis.

AEGESTA à quo condita.

Nummus Segestanorum expositus.

A B C

D E

A

DE VITA REBVSQ. GESTIS

REGVM SICILIAE HISTORIAE PARS II.

ΓΕΛΩΝοΣ.

GELO SYRACVSANORVM REX PRIMVS.

ELO Dinomenis filius principatum apud Syracusanos primus tenuit; quibus autem initijs, quibus progressibus successibusque vsus eundem occupauerit, occupatum magna cum laude & pari ciuium beneuolentia per septẽ annos administrauerit, postea explicabitur; Si priùs de origine maioribusque ipsius quantum satis erit dixerimus. Gelonis itaque maiores ex Lyndo (quod erat Rhodiorum opidum) oriundi erant: hi cum Lyndij Gelam Coloniam deducturi in Siciliam proficiscerentur, tum quidem domi manserant; ceterùm haud longo pòst tempore suos in Siciliam subsequuti, *Mactorium* opidum Gelæ vicinũ incoluerunt.

B

C Accidit autem vt Gelensibus seditione laborantibus, quidam è ciuibus ab aduersa factione vrbe pulsi, ad Mactorianos tanquam consanguineos suos confugerent: quos *Telines* Deorum Inferûm apud Mactorianos sacerdos humaniter acceptos, sola religione nullis armis fretus, in patriam reduxit: ex hoc Teline longa maiorum serie ortus OEcetor Dinomenem filium habuit: huic quatuor fuêre filij, *Gelo, Hiero, Polyzelus* & *Thrasybulus*: è quibus Gelo natu maximus, quum in Hippocratis, qui tum Gelensium Tyrannide potiebatur, familiaritatem se insinuasset, breui ob virtutem Præfectus equitum ab Hippocrate creatus, eiusdem auspicijs Zanclæos, Callipolitanos, Naxios, Leontinosq; adortus, debellauit. ab his & Syra-

D cusanos aggressus, eosdem pugnâ ad Elorium fluuiũ prosperè commissa, victos oppressisset, nisi ad Corinthiorum & Corcyræorum opes confugissent: quorum auxilijs subnixi Syracusani pacem cum Hippocrate ijs conditionibus composuerunt, vt tradita Camarina vrbe, liberi deinceps à bello essent. Hippocrates pace ijs conditionibus Syracusanis data, dum ad Hyblam minorem Siculis bellum infert, in prœlio occiditur, *Euclide* & *Cleandro* liberis superstitibus. Hinc *Gelo* nomine tutorio Gelæ Præfectus; postquam ciues rebellantes prœlio vicisset, victoria elatus ipse Tyrannidem occupat; Euclide & Cleandro principatu exclusis. Post eam fraudem, quum quosdam patricij ordinis apud Syracusanos, qui Gamori

Hippocratis casus: eius liberi.

GELO tyrannidem apud Gelenses occupat.

vocabantur, à plebe & seruis, qui Cyllirij dicebãtur, vrbe pulsos, ex Casmena, vbi exsulabant, Syracusas reduxisset, Syracusanorum fauore in vrbem recipitur. Hoc modo *Gelo* Syracusis potitus, Olympiadis septuagesimæ secundæ anno secundo, vrbis verò Romæ conditæ CCLXII. relicto fratri Hieroni Gelensium Principatu totũ se ad Syracusas ornandas ampliandasque contulit: ita vt breui easdem ad summum quasi potentiæ fastigium euexerit. Nam deleta *Camarina* quæ defecerat, ciues eius in vrbem Syracusanam recepit: Gelensium quoque dimidiam ferè partem eò transcripsit: quin & Megarenses, postquam diuturna obsidione fatigati se dedidissent, proceres & potentissimos quosq; ex eis, qui belli inferendi auctores fuerant, vrbe Syracusana donauit: plebem, quæ à conspiratione immunis erat, venundedit. Ad eundem modum & cum Eubœensibus, qui defecerant egit; proceres à plebe distinguens: idque eo consilio, quòd sciret plebem ad seditiones procliuem sæpenumero vrbibus exitio esse: atque ita Gelo vrbem Syracusanam ad maximã potentiam extulit; simul præclari Principis domi forisque famam consequutus est. Et quamuis ipse litterarum penitus expers esset, Græcorum tamen nemini tum humanitate, tum belli pacisque artibus cedebat. Et sanè bellicæ virtutis ipso statim Principatus initio egregiũ specimen edidit: mortem namque *Dories Lacedæmonij* à Carthaginiensibus & Segestanis interfecti vlturus, quum auxilium ab Atheniensibus, & ipsis Lacedæmonijs postulasset, nec obtinuisset, ipse hostem per se aggressus insignem victoriam reportauit. Ad Gelonem itaque iam potentia & opibus florentem Atheniensium & Lacedæmoniorum Legati veniunt; auxiliũ contra Xerxem, qui iam in Græciam irruperat, petentes: quibus, postquam priùs exprobrasset, quàm turpẽ ab ipsis in simili caussa repulsam passus fuisset, auxilium tamen ducentarum triremium, viginti millium peditum, & duûm millium equitum; deinde & commeatum, qui vel omnibus Græcorum copijs sufficeret, ea conditione obtulit, vt vel nauali vel terrestri exercitui ipse præesset. Recusantibus conditionem Legatis, & Græciam, milite, non ducibus indigere dicentibus, subridens Gelo: *Apud vos* (inquit) *ô Græci, vti video, qui imperent, non qui pareant habetis: abite itaque quàm celerrimè vestris renunciaturi, ver illis exaruisse*, subindicans copias suas, quæ erant florentissimæ, illis defuturas. Abeuntibus cum hoc responso Legatis, Gelo haud ignorans quantum sibi periculi immineret, si Xerxes Græcos sibi subijceret; vbi cognouit eum transmisso Hellesponto Græciam intrasse, *Cadmum, Coum*, virum spectatæ fidei & virtutis, cum tribus triremibus & ingenti pecunia mittit, obseruaturum in quam partem victoria esset inclinatura: vti, si vinceret Xerxes, pecuniam illi, simul terram, & aquam, eorum locorum, quibus ipse imperaret, traderet: si verò penes Græcos victoria

Gelo à Syracusanis receptus.

Aliter Camerina.

Dorieus Lacedæmonius.

A B C D

A victoria staret, pecuniam ad se referret. Cadmus vbi Græcos victores, Xerxem victum Græcia excessisse videt, cum pecunia, & nauibus, quemadmodum in mandatis habebat, ad Gelonem reuersus est. Sunt qui referant, Gelonem in animo habuisse Græcis succurrere, nisi turbatus Siciliæ status ipsum impedijsset. Terillus namq; Crimopi filius Himerensium Tyrannus à Therone Agrigentinorum Principe Himera pulsus, ad Anaxilam Rheginensium Tyrannum, qui filiam ipsius Cydippam in matrimonio habebat, confugerat. Is socerum regno pulsum indignatus, eam iniuriam vindicaturus, simul vt illum in Himerensium principatum restitueret, auxilium à Carthaginiensibus petit: & quò faciliùs impetraret,

ANAXILAS Rheginensium tyrannus. al. Anaxilaus.

B Amilcari Carthaginiensium duci filios duos obsides dat. Is contractis Pœnorum, Phœnicum, Hispanorum, aliarumque gentium trecentis millibus, expeditionem in Siciliam parat. Theron autem postquam se tantis copijs tantoque apparatu peti intellexit, quibus se imparem haud ignorabat; à Gelone genero, (filiam enim ipsius * Damaratam Gelo in matrimonio habebat) auxilium petit: vt iunctis viribus tantæ procellæ faciliùs obsisterent. Interim Amilcar quum omnes vndique copias Carthaginem coëgisset: inde cum ducentis longis nauibus ac trecentis onerarijs soluens, aliquot ex onerarijs tempestate amissis, Panormum appulit. Ibi recreatis à nausea militibus, resarcitisque nauibus, quas maris

** Al. Damareta. Diodoro Sicul. lib. XI. Bibl. cap. XXVI. quibus in edit. Laur. Rodmans vulgò diuiditur. Diod. Sicul. lib XI. cap. XX.*

C sæuitia conuulserat, terrestri itinere Himeram petit; adnauigante secundùm litus classe: positisque binis ad Himeram castris, alteris pro terrestri, alteris pro nauali exercitu, ipse cum delectis ad vrbis vsque muros succedens, agmen Himerensium quod eruperat, magna edita strage in vrbem repulit. Ea clade accepta, ciuibusque haud mediocri consternatione perculsis, Theron qui vrbi præsidio erat, suis diffidens, Syracusas ad Gelonem mittit, qui eum de præsenti rerũ statu edoceant; moneantque, vt quàm primùm rebus afflictis subsidio veniat. Gelo intellecta Himerensium desperatione, statim cum quinquaginta peditũ, & † quinque equitum millibus auxilio properans, castrisque ad vrbem quàm poterat

GELONIS ad Himeram res fortiter prosperéq; gesta.

D proximè muros communitis; mox immisso vndique magno cum impetu in vagos & palantes equitatu, magnam hostium manũ concidit: captaque ad decem millia in vrbem misit. His tam prosperis rerum initijs magnam apud omnes auctoritatem adeptus Gelo; effecit vt Himerenses hostem, quem priùs timuerant, ludibrio deinceps haberent. ita vt Theron portas quas priùs metu hostium obstruxerat, quò maiorem hostis contentum ostenderet, aperiri iuberet. Post hæc intercepto ex itinere Amilcaris nuntio, per quem ille Selinuntiorum sociorum equites stato die ad se euocabat; intellectoque hostium consilio, lectissimam suorum equitum turmam pro Selinuntinis mittit. Hi noctu loca vicina circumuecti,

† Equitum plus quàm sexcentis. Diod. cap. XXI.

uecti, sub diluculum ad castra Pœnorum peruenientes, pro socijs intra vallum recepti sunt: factoq; statim in ipsum ducem impetu, Amilcarem sacris intentum ad ipsas aras obtruncant: ab hoc conuerso in reliquos ferro, raptum ex aris ignem, vti iussi erant, nauibus inijcientes, omnia latè cæde atque incendio inuoluunt. Quod vbi Gelo intellexit è sublato ab exploratoribus, quos in proximis collibus disposuerat, quod conuenerat signo; ipse cum reliquis copijs instructis ad castra Pœnorum contendit: illi viciſsim agmine raptim, vti tempus ferebat, composito obuiam progreſsi, postquam primùm Gelonis impetum vtcunque sustinuissent, dum intentis in pugnam animis sunt, subitò omnia flammis collucere vident; vulgatoque iam per totum exercitum castra capta, ipsum Amilcarem cæsum, Pœni consternati illicò in fugam vertuntur.

GELONIS de Carthaginiensibus victoria. Diod. lib. XI. c. XXI. & XXII. Instant fugientibus Syracusani, editaque latè dispersorum paſsim per campos fœda ac miserabili strage, centum quinquaginta Pœnorum millia cæsa sunt. Qui cædi superfuerant, in locum munitum se recepêre; sed, quòd aqua destituerentur, tandem siti coacti & ipsi Gelonis se arbitrio permisère. *Quo die trecenti Lacones duce Leonida ad Thermopylas exercitũ Xerxis excipientes perierunt. Ibidem cap. XXIV.* Naues interea, quæ incendium euaserant & cladem suorum viderãt, dum quàm celerrimo poterant cursu Carthaginem petunt, oborta in mari tempestate omnes ferè periêre: pauci scaphis excepti ac Carthaginem perlati, tantæ cladis nuncij, vrbem luctu metuque implerunt: ita vt Carthaginienses veriti ne Gelo à tanta ac recenti victoria ad ipsam Carthaginem oppugnandam se converteret, vigilias statim per muros disponerent. *Diod. Sic. cap. XXV.* Gelo tam illustri victoria potitus; primùm equites, qui Amilcarem oppreſserant, deinde & reliquos, quorum fortia & egregia eo bello facta exstiterant, dignis quosque præmijs prosequutus est. *De Pœnis manubia.* Hinc præstantiſsima ac lectiſsima quæque spoliorum in ornatum Templorum cùm ad Syracusanos, tum ad ipsos Himerenses transmittit: hostium ceteram prædam vnà cum captiuorum turba, in Centuriones ac milites, pro cuiusque dignitate ac merito, distribuit. Captiuorum pars maxima à ciuitatibus Siciliæ, quibus forte obuenerant, ad opera publica & agros colendos deputati sunt. Posthæc Gelo dimiſsis socijs, Anaxila verò Rheginensium Tyranno venia donato, ac pace cum ipso facta, Syracusas reuertitur. Eò confluunt vndique Siculorum Legati, eorum potiſsimùm, qui Carthaginiensium partes fouerant, veniam detrectati ipsius imperij, motique in eum belli orantes; *Diodorus c. XXVI. lib. XI. Bibl.* quibus cùm facilè ignouiſset, mox & Carthaginiensium legatio aduenit; quos quum humanissimè accepiſset, pacem suppliciter petentibus, ijs conditionibus dedit; VT *abstinerent deinceps Saturno liberos impuberes immolare; duo argenti talentorum millia penderent in sumptus eo bello ab ipso factos; naues * insuper duas instructas mitterent in pacis compositæ testimonium.* Carthaginienses pace præter

A

B

C

D

* *Duo sacella Pœnos exstruere iussisse, in quibus fœderis tabellæ consecrarentur: habes Diod. c. XXVI.*

spem

A spem tam facilè impetrata, conditiones alacriter suscipiunt: centum insuper auri talenta, Damaratæ Gelonis vxori, quæ potissimùm illis eam pacem confecerat, vltrò muneri offerunt: vnde non multò pòst nummus procusus, qui ‡ *Damarateus* appellatus est. Hunc Siculi Pentecontalitron hoc est, quinquaginta * librarum dixerunt. Ad hunc modũ pace vbique firmata, Gelo Syracusanorum in se animos expleri volens, sine satellitio atq; inermis in concionem prodit. Vbi postquam vitã suam beneficiaque in Syracusanos ac Siculos accurata oratione recensuisset, ab vniuersa concione *Liberator Patriæ*; & Syracusanorum Siculorumque *Rex* consalutatur. Ceterùm Gelone nomen regium vt nimis inuidiosum renuente, B vel hoc ipso vehementius in ipsius fauorem pertracti ciues, statuam Geloni eo, quo in concionem prodierat habitu, in templo Iunonis Syracusis posuerunt: adiecta inscriptione, qua factum eius tam egregium posteritati proderetur. Hinc Gelo ad pietatis ac religionis curam conuersus, templa Cereris & Proserpinæ è manubiis construxit: Tripodẽ quoque aureum sedecim talentorum, artificio insignem Apollini Delphos donum misit: Ioui quoque Olympio loricas linteas tres precio atque arte spectatissimas; tum & Iouis signũ admirabili magnitudine conspicuum dono Elidem misit. Ad hæc & * in Enna templum Cereri exædificare cœperat; sed id, morte præpeditus, imperfectum reliquit. Syracusanos autem C ne desidia marcescerent ad siluas cædendas, tum & ad agros colendos tamquam in expeditionem educere solebat: atque hac potissimùm ratione agros priùs steriles fertiles reddidit. Septem iam annos summæ rerum præfuerat, quũ morbo correptus mortem instare sentiens, ‡ Hieroni fratri natu maiori (quod hærede filio careret) regnum consensu populi tradidit: acerrimoq; edicto cauit, vt leges de funerum impensis latæ in se inuiolatæ seruarentur. Postquam autem diem clausisset extremum luctu maximo ab omnibus tam publicè, quàm priuatim haud secus ac Pater patriæ deploratus, in vxoris * agro (cui à nouem turribus nomen erat) conditus est: quo loco populus Syracusanus, in ipsius honorem insi-D gne Mausoleum exstrui curauit: quod postea Carthaginienses, quum Syracusas obsiderent, euerterunt. Agathocles quoque inuidia ductus, ipsas etiam turres, quæ sepulcrum cingebant, solo æquauit. Ceterùm neque hic priuata inuidia, neque illi publico odio efficere vnquam potuere, quin Gelonis nomen apud Siculos Syracusanosque æternis † monumentis consecratum per omnem posteritatem celebraretur.

‡ *Al. Damaretus nummus.*

* *quia decem Atticis drachmis constabat.*

GELO *liberator patriæ & Rex salutatus.*

STATVA *Geloni posita.*

* *in AEtna, habet Diod. cap. XXVI. quod etiam oppidi nomen fuisse, & montis & Catanæ datum ab Hierone inf. pag. 146 d. ostensum. Nihil verò de Ioue Olympio ibidem Siculus.*

‡ GELO *Hieronem fratrem successorem designat. Tribus deinceps ex familia eius imperium integrè conseruatum ob benemerita auctor Diodorus lib. XI. cap. XXIII.*

* *Ducentis ab vrbe Syrac. stadijs. Diod. Sic. cap. XXXVIII.*

† *Historiarum, puta: vt hic disertè Diodorus prædicat, cap. XXVIII. lib. XI. Biblioth.* Dignum enim laude virum Musa vetat mori.

T · IE-

ΙΕΡΩΝοΣ. A

HIERO DINOMENIS F. SYRACVSANORVM REX II.

HIERO Gelonis fratri succedit.

MORTVO post annos septẽ in regno exactos Gelone, Hiero fratrum post illum natu maximus imperium excepit: qui plurimùm à fratris humanitate degenerans crudelitate & auaritia insitis à natura vitiis suos afflixit: hinc se haud immeritò omnibus inuisum suspicatus, quũ Polyzelũ fratrem, qui Damaratam Theronis Agrigentinorũ Tyranni filiam, Gelonis viduam in vxorem duxerat, maximo ab omnibus amore & studio coli videret; veritus ne ab illo

Diod. Sicul. lib. XI. Bibl. c. XLVIII. & LXVII.

subnixo fauore ciuiũ, regno aliquando priuaretur, prętextu auxilij Sybaritis ferendi, qui a Crotoniatis graui obsidione premebantur, Polyzelum in Italiam cũ exercitu mittit; sperans illum ab hostibus occisum iri. Sed postquam hostibus à Polyzelo profligatis, contrà ac Hiero sperauerat euenisset; nec aliud haberet, quò salutẽ fratris iustè impeteret, varias exinde insidias eidem moliri non destitit. Eo intellecto Theron Polyzeli socer, indignatus ad bellũ Hieroni inferendum se comparat; quod tamen intercedente Simonide Poëta, ac desponsa Hieroni Theronis sorore sopitum est. Alij aliter tradunt; nempe * Polyzelum, quum se non tam ad auxilium Sybaritis ferendum, quàm vt ab hostibus interficeretur, mitti suspicaretur, expeditionẽ recusasse; quumq; Hieronem ob eam tergiuersationem grauiter indignatum videret, peiora veritũ ad Theronẽ Agrigentinorum Tyrannũ confugisse: Hieronẽ intellecta fratris ad Theronem fuga, se ad illum insequendum, simul ad bellũ Theroni inferendum accinxisse: Himerços audita fratrum dissensione, quum Thrasydæi Theronis filij Tyrannide premerentur; nec tamen illum apud patrem accusare auderent; ad Hieronem Theronis inimicum confugisse; imperium vrbis, simul belli aduersum Theronem societatem offerentes, si se Thrasydæi Tyrannide liberare, & vrbem in suam iutelã recipere vellet. Hieronem accepta occasione, sperantem hoc modo se pristinam Theronis beneuolentiam recuperaturum, Himeræorum consilia ipsi prodidisse: Theronem intellecta rei veritate primùm se ac Polyzelum fratrem Hieroni reconciliasse; deinde in defectores crudeliter animaduertisse. Defunctus ad hunc modum bello Hieron, quum in morbum grauissimum incidisset, ocium à rebus gerendis, quod aduersa corporis valetudo concedebat, in audiendis doctissimorum virorum sententiis impendit: hinc iam firmior factus, quũ assiduam vti prius in audiẽdo * Pindaro, Simonide, & Bacchylide grauissimis Poëtis operã daret, breui illorũ consuetudine alius efficitur: ita vt quos prius auaritia & crudelitate afflixerat, eosdem humanitate & municẽtia sibi † conciliare studeret; ac cum fratribus summa

B (beside "subnixo fauore ciuiũ")

C (beside "suspicaretur, expeditionẽ")

D (beside "beneuolentiam recuperaturum")

Simonides, poeta Lyricus.

**Polyzelum expeditionẽ recusasse, ob suspicionem ne à Crotoniatis in conflictu caderetur ait Diod. c. XLVIII. Diod. Sic. lib. XI. c. 48.*

**Pindari extant in Hieronis laudem, in Ολυμπιονίκαις, Oda I. & VI. Et in Πυθιονίκαις non raro.*

† *Aelianus lib. IV. Variæ Hist. cap. 15. & lib. IX. cap. 1. & XII. cap. 25.*

A summa deinceps concordia vixerit. Quum itaq; in summa iam tranquillitate regnaret, animum ad constituendam ornandamque Siciliam adiiciens, Naxios & Catanæos, quòd illis minus fideret, in Leontinorum ciuitatem transcripsit, In Catanam autem quinque Peloponnensium & totidem Syracusanorũ millia colonos deduxit: vrbique Doricas Leges, quæ erant præstantissimæ, dedit: eandemq; mutato nomine *AEtnam* appellauit: cuius non Tyrannus, sed conditor celebrari, seq; deinceps AEtneum ciuem appellari voluit. A Cumanis deinde, qui graui ab Etruscis bello vexabantur, in auxiliũ sollicitatus, classem illis subsidio mittit: quo auctus Cumanus prius hosti impar, manũ conserere ausus, Etruscis insigni clade affectis, superior euasit: liberatisq; ad eum modum Cumanis, B classis Syracusana non sine magna Hieronis gloria domum reuertitur. Consecutus hanc expeditionem Theronis Agrigentinorum Tyranni obitus, res in Sicilia tranquillas turbauit. Thrasydæus namq; Theronis filius patri in Tyrannide succedens, sæuitiam & libidinẽ, qua viuo etiam patre occultè flagrauerat, iam veluti frenis remotis liberè in omnes exercens, breui se omnibus inuisum exosumq; reddidit; adeò vt quũ nemini fideret, inter omnes veluti hostes circumspectans & anxius versaretur. Itaque siue instigãtibus eum furiis, seu desperatione amentiaq; impulsus bellum Hieroni mouet; & quũ domestico odio vix par esset, etiam foris C hostem in se concitat. Hiero intellecto Thrasidæi in se apparatu, viginti namque tam Himeræorũ quàm Agrigentinorũ millia in armis habebat, coacto vndique è regno suo haud impari exercitu, Thrasydęo occurrit. Prœliũ itaque inter hostes vti viribus, ita & virtute pares committitur, Græcus vtrinq; miles, Græcaque ars æquabat pugnam: quũ tandem victus Syracusanorum pertinacia Agrigentinus terga vertit; desideratis suorum quattuor millibus, victores ad duo millia amisêre. *Thrasydæus* desperatis rebus, Tyrannide sponte deserta ad Megarenses confugit: vbi tandem præ animi dolore mortem ipse sibi consciuit. Agrigentini hoc modo Tyrannide liberati, sub populari deinceps statu rempublicã admi- D nistrauerunt; missisque ad Hieronem Legatis, pacem impetrarunt.

Sunt qui tanta nominis existimatione Hieronem floruisse referant; vt Anaxilaum Rheginensium Tyrannum, ad perdendos delendosque Locros Zephyrios incitatum, sola interminatione cohibuerit. Posthæc, incertum qua de causa, infestissimum suorum odium Hiero incurrit: hinc clandestinam in se conspirationem veritus, certos homines occultè instituit sibi fidissimos, qui si quos alicubi è Syracusanis congregatos viderent, illorum se cœtibus & circulis immiscentes eorundem sermones & consilia, ad se referrent: metumque ciuibus hoc modo tantum incussit, vt non solùm noui aliquid moliri, sed nec verbis animi sui sententiam

> Coloniae ab Hierone deductæ. Diodor. ibidem cap. XLIX.
> Catana AEtna appellata.
> Diodor. cap. LI.
> Diod. lib. XI. Bibl. cap. LIII.
> Hieronis cum Thrasydæo Agrigentino bellum.

proferre ausi nutibus gestibusq; quid vellent sibi inuicem significarent. A
Quin etiam quosdam ex amicis, quos suspectos habebat, publicè in foro interfici iussit. Haud multo autem ante obitum suum tempore, Anaxilai Rheginensium Tyranni liberos ad se accersiri iussit: commemoratisque tam Gelonis fratris, quàm suis tum in Anaxilaum patrem, tum in illos beneficijs, adolescentes admonuit, vt à Micytho tutore rationem regni administrati exposcentes, imperium ipsi capesserent. Domũ itaque reuersi, vti moniti erant, rationem à tutore exigunt. Quam postquã Micythus ea fide & integritate reddidisset, vt omnes circumstantes admiratio caperet: traditoque regno, Tegeam Arcadiæ sponte secessisset; adolescentes regni administrationem capessentes, quum libidine & crudelitate ciues B
vexarent, Messana ac Rhegio per conspirationem pelluntur.

HIERONIS in Olympionicis victoria: Olympiade LXXIII. vicit κέλητι, id est, equi-cellario. Pindarus, & eius Scholiastes.

Hiero palmas Olympicas plures adeptus est: semel enim quadrigis, bis celete vicit: & post alteram victoriam celete partam Syracusas regressus, inde *Catanam* (quam vti diximus *AEtnam* appellari iusserat) petijt: vbi ægritudine correptus, postquam vndecim annos & menses octo regnasset, vitam morte commutauit; voto prius Ioui ob victorias Olympicas facto: ac Thrasybulo * fratre (quamuis filium *Dinomenem* haberet) successore designato ab AEtnæis omnibus tum diuinis, tum humanis honoribus, non aliter ac Vrbis conditor affectus, sepulcro insuper insigni ipsi publicè exstructo, honoratus est. Id postea Catanæi, qui ab Hierone in C
Leontinos transcripti fuerant, à Syracusanis in patriam reducti diiecerunt, abolitoque *AEtnæ* nomine pristinum *Catanæ* nomen vrbi restituerunt. Mortuo patre Hierone *Dinomenes* filius, quæ ille Ioui Olympio * vouerat, eius nomine dedicauit; inscripto hoc Epigrammate:

** qui vnum annum dumtaxat regnauit crudeliter. Diodor. cap. LXVII. LXVIII. exsul apud Locros perijt.*

** Meminit Pausan. in Eliacis posterioribus.*

Iupiter Eleo redijt qui à puluere victor
Quadrigaq; semel, iniuge bis & equo;
Vouerat hæc Hieron: natus monimenta parentis
Dinomenes posuit clara Syracusijs.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ.

DIONYSIVS HERMOCRATIS F. SYRACVSANORVM TYRANNVS.

SYRACVSANI per annos fermè sexaginta à Thrasybuli eie- D
ctione libertate potiti, dum ea impotenter nimis abutuntur; ac pro libidine quisque sua in Republica dominantes; contempto præfectorum imperio, ijsdemque in summa licentia insultantes optimum quemque ciuium Petalismo † expellunt, libertatẽ suam breui suis ipsi manibus euerterunt, ac tandem in ‡ DIONYSII Tyrannidem reciderunt. Hic *Dionysius* patre *Hermocrate*, auo Hermone honestis ciuibus Syracusanis ortus fuerat: etsi sint qui plebeis parentibus * natum prodant. Varia huius Tyrannidẽ præsagia præcesserunt: inter cetera mater ipsius

*† Sic dicto à folijs olea, à πέταλον, quibus suffragia Syracusijs tum paucis annis lata, vt testulis Athenis: vnde Ostracismus dictus: quo decem annis suspectos de potentia allegabat. hic verò quinquenne tantum exsilium irrogabatur. Pluribus differit Diodorus Siculus lib. XI. Bibl. cap. XXCVI. De Ostracismo vero Plut. in Themistocle, Alcibiade & Aristide: Suidas & Andocides, contra Alcibiadem. ‡ DIONYSII tyranni natales. * E scriba, & infima conditionis homine, vrbis inter Græcas ciuitates maxima dominatum consecutus. Diod. Sic. lib. XIII. c. XCVI.*

A prægnans Satyriscum sibi inter quietem peperisse visa est. consultique de somno aruspices responderunt, filium eam parituram, qui inter Græcos potentissimus & clarissimus futurus esset. Mulier quoque Syracusana * Himera nomine, clarissimis orta natalibus, ante Tyrannidem ab illo occupatam, in somnis visa sibi cælum conscendere, & ducem sibi datum, eum quo cæli regiones peruagaretur, ab quo ad Iouem introducta, sub pedibus eius iuuenem flaui coloris cathanis vinctum ferreis vidisse, ducemque suum, quisnam is esset, percunctata, responsum accepisse; dirum Siciliæ atque Italiæ fatum esse, & vinculis aliquando solutum, multis vrbibus exitio futurum. Elapso inde aliquot annorum spatio,

B quum Dionysius iam Tyrannide potitus Syracusas ingrederetur; ac ciues honoris caussa obuiam illi prodirent, Himera Dionysium intuita subitò exclamauit; illum eundem esse iuuenem, cuius species sibi inter quietem ostensa esset. Dionysius re intellecta, mulierem interfici iussit. Hoc quoque ostenti loco, ac pro fausto omine ab Dionysio acceptum auctores produnt; quod equus ipsius, quem cœno immersum reliquerat, exiliens, inhærente iubæ ipsius apū examine, domini sui vestigia sequutus esset: atque hoc ipso confirmatum, maiori ad inuadendam Tyrannidem animo processisse. Quibus autem artibus Præturam primò, inde Tyrannidem occupauerit, paullò altiùs repetemus. Quum Cartha-

C ginienses Agrigento iam potiti essent, (vti in descriptione Syracusarum retulimus,) duces qui ei bello præfuerant, magna apud populum inuidia laborabant; tamquam illorum perfidia res sociorum proditæ essent. Id Dionysius animaduertens, simul occasionem arripiens, duces apud concionem proditionis accusat; quam ob accusationem, sicuti summum apud principes ciuitatis odium incurrit; ita plebs vicissim, tanquam sui studiosum haud mediocri fauore prosecuta est. Hinc cum aliis aliquot Prætor creatus, Gelam cum exercitu mittitur, populum Gelensem cum Optimatibus dissidentem pacaturus: vbi Optimatibus aliquot supplicio affectis, & fortunis eorum in publicum redactis, plebem sibi plurimùm

D deuinxit. Hinc plebeiorum opera & studio, simul & militum, quos donis & spe maioris in posterum liberalitatis sibi conciliauerat, commendationibus effectum est, vt Syracusani eum vnicum Imperatorem contra hostes crearent. Imperium adeptus, edixit vt quisquis Syracusanorum arma ferre posset, secum ad Leontinos properarent. Tenebatur ea vrbs Syracusanorum præsidio; confertaque erat colluuie mortalium vndique eò confugientium: quam multitudinem ipse se facilè in partes suas allecturum sperabat. Vbi igitur iam ad Leontinos peruentum, & castra sub vrbe communita essent; noctu quàm potest tumultuosissimè ad arma conclamat; insidiari sibi inimicos simulans. deinde quasi nec in

[Marginal notes:] Val. Max. l. I. cap. VIII de somnijs

Himeram facit, hoc est Himeresem. Refert idem Timæus, apud M. Ant. Muretum lib. XIV. Var. lect. c. 15. & Græcè apud Lambini Comm. in Probum cap. de Regibus. Vide & Paul. Leopardum lib. VIII. Emendat. c. 3. & simile in eodē Valerio lib. VI memorabilium cap. 2. de Syracusana ad Dionysium dicto.

Diodorus Siculus lib. XIII. & toto XIV. Bib. Item Corn. Nepos seu AEmilius Probus in Dionis vita, & cap. De Regibus.

DIONYSIVS prætor à Syracusanis creatus, id est, Geloos. Diod. lib. XIII. cap. XCII. XCIII. Imperator & Dux belli creatus. Diodorus Siculus lib. XIII. cap. XCIV. & XCV.

castris se satis tutum crederet, raptim in arcem Leontinorum confugit: A
ibiq; orta iam luce, Præfectos & præcipuos quosque è militibus ad se vocat, postea conuocata & Leontinorũ multitudine, obtestari cœpit, vt sexcentorum militum satellitium sibi ad corporis custodiam concederetur, quod postquam concessum fuisset, quotquot obæratos, aut scelere aliquo pollutos nouerat, ad se vocat: coactaq; ad mille capita istiusmodi hominum manu, eandem armis instruit. Mox aduocata & mercenariorũ concione, humaniter illos allocutus, illorum quoque fauorem sibi conciliat. Ordines inde militares pro suo arbitrio mutare aggressus, quorum fidem suspectam habebat, ordine mouet; in illorum locum substitutis, quos sibi

Diodor. lib. XIII. cap. XCIII. & XCVI.

fidissimos norat. *Dexippi* etiam Lacedæmonij virtutem ac fortitudinem B
suspectam habens, veritusque ne eo auctore Syracusani aliquando contra se rebellarent, eundem in patriam remittit. Rebus itaq; suis ad hunc modum constitutis comparatisque, mercenariorum, qui Gelam præsidio tenebant, quos in partes suas traduxerat, simul exsulũ facinorosorumque agmine stipatus, Syracusas profectus, annos tum natus vigintiquinque tyrannidem occupat: anno tertio Olympiadis nonagesimæ tertiæ, Vrbis verò Romæ *conditæ CCCXLVII. Prætore seu archonte Athenis Calliade tyrannide potitus, quorũ opera ad eam occupandam adiutus fuerat, præmijs afficit; quos autem incremẽtis suis obstitisse compertũ habebat,

DIONYSIUS tyrannidem occupat.

** Consules nominat Diodorus lib. XIII. Bibl. cap. LXXX. L. Furium & Cn. Pompeium: sed in Fastis Capitolenis Trib. Milit. Consulari potest. P. & Cn. Corn. Cossus L. Valer. Potitus II N. Fabius Ambustus.*

aut interficit, aut in exsilium pellit. *Philistum* autem, qui postea historiam C
eius temporis scripsit, cuius fidem & operam in adipiscenda tyrannide senserat, primùm arci præfecerat: sed eundem postea, quòd cum matre ipsius consueuisse rumor esset, exsilio multauit. Posthæc, quò tyrannidem suam magis stabiliret; Hermocratis, eius qui Syracusanorum contra Athenienses dux fuerat, filiam in vxorẽ ducit. Tescham autem sororem suam Polyxeno † Hermocratis fratri in matrimonium dat. Firmataque ita dominatione, expeditionem in Carthaginienses, qui tum Gelam obsidebãt, edicit; verùm tentato infeliciter apud Gelam cum Carthaginiensibus prœlio, in tantam consternationem adductus est, vt Gelenses statim vrbem deserere, ac Syracusas commigrare iuberet; Gelamque Car- D
thaginiensibus diripiendam relinqueret. Inde Camarinã profectus, Camarinæos quoque idem facere compulit. Id equites Syracusani, qui in eius exercitu erant, conspicati, indignatique victoriam & duarum insignium Siciliæ vrbiũ occupationem tam facilè hosti concessam, occasionem exinde, qua patriam liberare, & Tyrannũ de medio tollere possent, obseruabant: Sed postquam stipantibus arctissimè Dionysiũ mercenarijs, se nihil efficere posse vident, Syracusas profecti, custodes domus Tyrannicę ex improuiso occupantes, eosdem obtruncant: mox domũ ipsam omnium preciosarum rerũ copia confertam inuadentes diripiunt: Vxorem autem

† Qui Hermocratis vxoris frater erat: sic Diodorus lib. XIII. cap. XCVI.

Diod. cap. CXII. lib. XIII.

A autem Tyranni omni contumeliarum genere vexantes, effecêre, vt ipsa sibi præ dolore manus inferret. Dionysius intellecto equitum discessu, id quod acciderat futurum suspicatus, delectis è toto exercitu quos sibi fidissimos sciebat, quàm potuit celerrimè Syracusas properat, portaque incensa primo diluculo inscijs aduersarijs vrbem intrat. Equites vbi Dionysium Syracusas intrasse intellexêre, conatus atque impetum ipsius repressuri occurrunt; sed equitibus mercenariorũ, qui cum illo erant, multitudine oppressis, Dionysius totam peruagatus vrbem, quoscumq; sparsim equitibus auxilium ferre videt, ferro cędit. Inde illorum quos sibi infensissimos norat domos & fortunas inuadens, interficit deprehẽsos, aut

Equites Syracusani in Dionysium insurgunt.

B vrbe pellit. Recuperata hoc modo Tyrannide, pacem cum Carthaginiensibus his conditionibus facit; VT *prisci Carthaginiensium coloni & Sicani, sub Carthaginiensium ditione manerent; Selinuntijs, Agrigentinis, & Himeræis vrbes suas incolere liceret, modò nullis mœnibus munirentur, & Carthaginiensium vectigales essent. Sub ijsdem conditionibus Gelenses & Camarinæi, comprehensi sunt; Leontinis autem Messanensibus, & cæteris Siculis, vt suis legibus institutisq́; viuerent, permissum est: Syracusani verò Dionysij imperio regerentur.* Pace in has conditiones facta, Carthaginienses domum discedunt, maxima copiarum parte peste amissa. Dionysius autem pace domi forisque parta, in locum vxoris amissæ, duas alias duxit, ex Locris vnam, cui *Doridi* no-

PAX cum Carthaginiensibus. Diodorus c, CXIV. lib. XIII. Bibl.

C men erat; alteram Hipparini filiam, Dionis sororem nomine *Aristomachem*. Ex Doride filios tres sustulit; quorum natu maximus *Dionysius* patri in imperio successit; ex Aristomache filios duos *Nysæum* & *Hipparinum*, & filias totidem *Aretam* & *Sophrosynen* procreauit: è quibus *Sophrosynen* Dionysio filio; *Aretam* autem primùm Thearidi fratri, deinde eo mortuo, Dioni in matrimonium dedit.

DIONYSII coniugia & liberi. Vide Diod. lib. XIV. Bibl. cap. XLV. AEmiliũ, Probum seu Nepotem initio Dionis. AElianum lib. XIII. Var. Hist. c. 10. sed Aristænetam vocat, quia Aristomacha est.

Cumque firmata, vti iam diximus, cum Carthaginiensibus pace, & aduersarijs domi oppressis, nihil sibi Dionysius ampliùs timendum putaret, exercitum in Siculos educit, nulla quidem ab illis iniuria lacessitus, sed sola dominandi libidine impulsus. Ea in expeditione dum * Her-

D bessum vrbem obsidet, Syracusani qui in ipsius exercitu erant, rursus insurgunt; Præfectisque, qui seditionem comprimere studebant, interfectis, sese inuicem ad libertatem recuperandam cohortati, equites, qui ex superiore clade elapsi AEtnam confugerant, in societatem assumunt: & Dionysium deserto exercitu Syracusas confugientem, postquam per tempus aliquod in Insula arctissimè obsedissent, eò desperationis adegerunt, vt an Tyrannidem relinqueret, & ad Carthaginienses confugeret, diu incertus fuerit: sed amicorum † hortationibus confirmatus, qui *nullum Tyrannide præclarius sepulcrum* esse inculcabant, eandem quoad vita superesset retinere constituit. Tandem postquam Campanorum equitum auxilia

Diodorus Sic. lib. XIV. cap. VII. * *Herbessini obsessi.* *SYRACVSANI in Dionysium insurgunt.*

† *Heloris amicorum vnus dixit:* καλὸν ἐντάφιον τυραννίς. *Pulcrum sepulturæ ornatũ esse Tyrannidẽ.*

† *Diod. Siculus lib. XIV. cap. VIII. Isocrates in Archid. & simile Plut. in Apophth.*

auxilia, quæ præmiorum ſpe ad ſe exciuerat, cæſis qui obſtabant Syracuſanis, ad ipſum in Inſulam peruaſiſſent; in nouam ſpem erectus, eruptione facta, Syracuſanos, qui ipſum hactenus obſederant, prælio victos in fugam vertit. Ceterùm ea victoria clementer vſus, neminem fugientium interfici paſſus eſt. Ita recuperata iam ſecundò Tyrannide, animum rurſus ad ampliandum imperium adiecit. Primùm itaque exercitu contra *AEtnam* ducto Caſtellum, quo exſules Syracuſani confugerant, in deditionem recepit: dumque apud AEtnenſes moratur, * Limneſtum eius vrbis ciuem Tyrannidem patriæ inuadere hortatur: qui conſilium Dionyſij ſequutus, principatum quidem apud ſuos occupauit; ceterùm Dionyſium deinceps ab ingreſſu vrbis prohibuit: hinc indignatus Tyrannus Limneſtum AEtnenſium auxilio interfecit; vrbem verò populari ſtatu gubernandam reliquit. Ducto inde contra Catanam exercitu oppidoque per proditionem potitus, ciues ſub corona vendidit. Similiter & Naxo, prodente vrbem Procle Prætore, in poteſtatem redacta, Naxios quoque pari modo diuendidit. Leontinos inde obſidere aggreſſus, metuentes ne & ipſi eadem quæ Naxij & Catanenſes paterentur, terrore ad deditionem compulit; ac in fidem receptos patria relicta Syracuſas traſmigrare coëgit, agrumque eorum militibus ſuis diuiſit. Rebus autem ad hunc modum proſperè fluentibus, bellum Carthaginienſibus inferre ſtatuit: ſed quòd adhuc imparatus eſſet, rem ad tempus aliquod diſſimulauit; totumque ſe ad eius belli apparatum conferens, vrbem quoque Syracuſanam, qua parte munimentis carebat, muro & turribus communiuit. Hac in cogitatione verſantem, rebuſque ad bellum neceſſariis comparandis intentum, Rhegini bello adorti ſunt; nam quum Dionyſium vicinas trans fretum vrbes in ſeruitutem redegiſſe viderent; verebantur ne viribus auctus ipſorum quoque libertatem euerteret. Adiunctis itaque ſibi Syracuſanorum exſulibus, in Siciliam traiiciunt: appulſique Meſſanam, ducibus Meſſanenſium perſuadent, vt ſocietatem ſecum contra Tyrannum ineant: quos poſtquam haud difficulter in partes ſuas pertraxiſſent, eorum auxiliis aucti Syracuſas verſus proficiſcuntur: ſed quũ orta in itinere inter milites ſeditione, Meſſanenſes domum reuerterentur; Rhegini à ſociis deſerti, quòd bello per ſe gerendo impares eſſent, & ipſi dimiſſo milite domum redeunt. Dionyſius qui ad hoſtes excipiendos, iam ſuos in armis habebat, vbi illos domum digreſſos cognouit; dilata in aliud tempus vltione, Syracuſas repetit. Vbi mox Rheginorum & Meſſanenſium Legati affuerunt, pacem ab illo veniamque moti in illum belli orantes: qua facilè conceſſa, quòd ſibi aduerſus Carthaginienſes bellaturo amicos illos, quàm inimicos mallet; rurſus ad bellum Carthaginienſibus inferendũ ſe comparat: conuo-

AETNA *recepta.*

*Acimneſtũ *Ennaeum tyrannum vocat Diodorus c. XIV. libri XIV. Bibliot.*

CATANA, *Naxus & Leontini in poteſtatem redacti, ex Diodoro lib. XIV. cap. XIV. XV. XVI.*

Diod. Sicul. cap. XIX. lib. XIV.

Diod. cap. XIX. Bibl. lib. 14.

A B C D

A conuocatiſq̃ue vndique magna mercede opificibus artificibuſque naues ducentas breui ædificauit, vetuſtas centum & decem refecit: armis quoque fabricandis incumbens, centum & triginta clypeorum & quatuor thoracum millia, telorum quoque innumerabilem prope multitudinem confecit. Quumque ſe iam omnibus rebus inſtructum videret, miſſo Carthaginem caduceatore, bellum indicit. Ad eam belli famam, omnes penè Græcorum in Sicilia vrbes ad Dionyſium defecerunt: quorum auctus auxilijs, iam ad octoginta peditum, & tria equitum millia ſub ſignis habebat. Cum his igitur copijs *Motyam* Phœnicum coloniam terra marique adortus, Himilconem Pœnorum ducem auxilium obſeſſis ferentem repulit: & oppidanos ſociorum auxilio deſtitutos, quamuis fortiſſimè reſiſtentes, non ſine magna tamen ſuorum iactura expugnat. Siculis autem in Pœnos ob præteritarum cladium memoriam atrociſſimè ſæuientibus, Motyenſes penè omnes conciſi ſunt; exceptis ijs, qui in templa confugerant: quos Dionyſius vita donatos ſub corona vendidit. Interim dum Dionyſius Motyam expugnat, *AEgeſtani*, Dionyſianorum qui ipſos obſidebant caſtra incendunt; quo incendio maxima militum pars perijt: reliqui ſemiuſtulati vix euaſerunt. Dionyſius tamen nihil ea clade ſegnior redditus, Carthaginienſium ditionem cum exercitu peruagatus, Alycenſes metu ad ſocietatem ſecum ineundam compulit.

Diodorus Sic. lib. XIV. cap. 42. 43. 44.

BELLVM *à Dionyſio Carthaginienſibus indictum.*

Diodorus lib. XIV c. XLVII. & XLVIII.

B

MOTYA *capta.*

Diodorus Siculus cap. LI. & LII. LIII. LIV

C Carthaginienſes interea intellecto rerum Sicularum ſtatu, Himilconem Imperatorem cum regia poteſtate creant: militem ex Libya, Hiſpania, & Italia mercenarium conducunt: auxilia quoque à ſocijs accerſunt: quibus vndique Carthaginem conuenientibus, peditum trecenta, equitum verò quatuor millia breui coëgerunt. Himilco poſtquam omnes copiæ conueniſſent, dato cuique nauium Præfecto † libello, quo cunctos Panormum petere iubebat; ipſe eodem cum tota triremium claſſe breui incolumis peruectus eſt. *Leptines* Dionyſij frater claſſis Præfectus onerarias Carthaginienſium in alto adortus, quinquaginta ex ijs vnà cum quinque militum millibus & curribus ducentis, depreſſit; reliquis fuga

D ſibi conſulentibus. Ceterùm Himilco Panormum appulſus, expoſitis in terram copijs, *Motyam* aggreſſus recipit. Dionyſius autem qui per id tempus AEgeſtam iterum obſidebat, intellecto Carthaginienſium aduentu ſimul & Motyæ expugnatione territus, Syracuſas repetere ſtatuit; Siculis vndique ex vrbibus ſuis eodem commigrare iuſſis; agriſque illorum paſsim, quà ipſi iter erat, deuaſtatis. Hac tam ſubita Dionyſij deſperatione factum eſt, vt plurimi ſociorum ab illo ad Carthaginienſes deficerent. Himilco verò rebus ad votum ſuccedentibus, *Meſſanam* petit; captaque ex itinere *Lipara* vrbe & inſula, Meſſanam magna vi adortus expugnat: recreatiſque ibi militibus, vrbem funditus delet. Siculi

Diodor. cap. LV. lib. XIV. Biblioth. & LVI.

† Ne ſpeculatoris cuiquam quid certi perſentiendi facultas eſſet. Diodor. c. LVI.

MOTYA *ab Himilcone recepta. An quæ Syracuſis adiacet? vel quæ Panormo proxima eſt?*

LIPARA *& Meſſana, capta. Diodor. cap. LVII. LVIII. lib. XIV. Bibl.*

Diodor. cap. LIX.

audita Messanensium calamitate, omnes exceptis Assarinis, certatim ad Carthaginienses deficiunt. Dionysius tot simul cladibus attonitus, castella, quę in Leontinorum agro erant, communiuit: Campanos, qui Catanæ habitabant, AEtnam commigrare iubet, rebusque pro præsenti necessitate compositis, cum triginta peditum & quattuor equitum millibus profectus, castra sub Tauro colle locat. Occupauerant eum locum Siculi à Dionysio patria pulsi, Pœnorum fauore freti, & in vrbis formam communierant. Hîc dum Dionysius moratur, nuncius affertur, diuisas Carthaginiensium copias; partem duce Himilcone terrestri itinere Catanam petere; partem duce Magone mari eò prouehi. Sperans itaque nauales copias se facilè oppressurum, Leptinem fratrem cum vniuersa classe Magoni occurrere iubet. sed Leptines à Pœnis prælio victus, maxima clade afficitur, amissis ad centū nauibus & viginti millibus militum. Quo intellecto, Dionysius perculsus, simul veritus ne vrbem præsidio vacuā hostis cum victrice classe occuparet, Syracusas proficiscitur. Inde missis in Græciam & Italiam legatis, auxilium contra Carthaginienses petit. Himilco autem postquam Dionysium Syracusas se recepisse cognouit; ipse vicissim omnes tum pedestres tum nauales copias ad vrbem Syracusanorum ducit; & occupatis * Acradinæ suburbijs, tentorium sibi in ipso Iouis Olympij templo figit, reliquis quæ in suburbijs erant templis despoliatis. Inde agros Syracusanos peruagatus, omnia latè incendio & vastitate complet. Polyxenus interim, † qui Dionysij sororem in matrimonio habebat, triginta naues à socijs in auxilium missas adduxit; quibus *Pharacides* Lacedæmonius præerat. Dionysius receptis auxilijs, postquam cum omnibus quas habebat longis nauibus ad commeatus in vrbem conuehendos enauigasset, Syracusani per eius absentiam de tuenda vrbe solliciti, simul in omnem occasionem intenti, conspecta fortè naui frumentaria Carthaginiensium, eductis subitò quas habebant nauibus, impetum in eam faciunt, & è quadraginta Pœnorum triremibus, quæ auxilio veniebant, depressis quattuor & captis viginti, profligant. Qua victoria exsultantes de libertate cogitare cœperunt; idque *Theodori* cuiusdam ciuis Syracusani ‡ hortatu; qui indignum esse dictitans, populum victorem Tyranno toties victo parere; Syracusanos ad libertatem recuperandam concitabat, sed obstitêre mercenarij, vtpote spe præmiorum Dionysio addicti; simul & Pharacides Lacedæmonius, quò minus res effectum sortiretur: atque ita Syracusani voto & exspectatione frustrati sunt. Carthaginiensium interea, qui vrbem obsidebant, castra graui * pestilentia infestari cœpta: qua occasione vsus Dionysius, Carthaginienses terra marique inuadens eò desperationis adegit; vt Himilco Carthaginiensium dux noctu cum paucis Carthaginem aufugeret;

Marginal notes:

Diodor. c. LXI. l. XIV. Bibliot.

* Al. Achradinæ.

Diodor. cap. LXIII. LXIV.

† Polyxenū Dionysij socerum vocat Diodori doctus interpres Rodmanus lib. XIV. cap. LXIV. & LXV. pro affini.

‡ Eius benè longa exstat oratio in Diodori Bibl. l. XIV. à c. LXVI. vsque ad LXXI.

* De qua lue, & caussa Diodorus cap. LXXI. & LXXII.

A B C D

A aufugeret; vbi præ dolore animi mortem sibi postea manu propria conſciuit. Exercitus autem Pœnorum duce deſtitutus partim in Syracuſanorum & Dionyſij poteſtatem deuenit, partim fuga per Siciliam alij aliò dilapſi ſunt. Dionyſius pulſis Sicilia Carthaginienſibus, *Meſſanam*, quæ ab illis deleta fuerat, inſtaurat. Inde *Tauromenium*, quod Siculi munierant, aggreſſus, fortiter ab oppidanis repulſus, maxima militum parte amiſſa, vix ipſe viuus euaſit. Mago interim Pœnorum in Sicilia dux ſocios comiter tractabat; tum eos, quos Dionyſius diuexabat, in tutelam ſuam ſuſcipiebat: hinc conciliatis ſibi omnium animis, breui vires in tantum auxit, vt exercitum non contemnendum iam ſub ſignis haberet. *Himilco ſe ipſe necat.* CARTHAGINIENSES *Siciliæ pulſi.* MESSANA *inſtaurata.* *Diodor. lib. XIV. cap. LXXXVIII.*

B Ducto itaque primùm in Meſſanenſes exercitu, agros eorum deuaſtauit: partaque non mediocri præda, Abacænos quoque Dionyſij ſocios obſidere aggreditur: quo cognito Dionyſius ad opem ſocijs ferendam excitus, cum exercitu in Carthaginienſes profectus, occiſis Pœnorum octingentis Magonem prælio ſuperauit. Inde reuerſus recreatiſque militibus, contra Rheginos cum centum triremium claſſe ſoluit: & noctu Rhegium ex improuiſo adortus, incenſis portis etiam ſcalas muris admouit: Rheginis tamen fortiter propugnantibus, Dionyſius irrito incœpto deſiſtere coactus eſt. Hæc eum tum conantem perlatus de ingenti Carthaginienſium apparatu nuncius in Siciliam reuocauit. *Diodor. cap. XCI.* *Diodorus lib. XIV. c. XCVI. & XCVII.*

C Carthaginienſes enim reparatis viribus iam ad octoginta millia militum collegerant: eumque exercitum, duce Magone, in Siciliam miſerant. Sed antequam res ad prœlium deueniret, pax inter eos his conditionibus conuenit. VT *quos quiſque ſubegerat, hos ſub ſua ditione teneret: neutri alteros laceſſerent: Dionyſio ſalua pacis legibus Tauromenium occupare liceret*. Pace compoſita, Dionyſius Tauromenium rurſus magna vi aggreſſus, oppido poſt diuturnam oppugnationem potitus, Siculos, qui ibi ſedes fixerant, eiecit: & coloniam ex mercenarijs ſuis eò deduxit. Deinde ne milites deſidia torpeſcerent, coactis ad viginti peditum & tribus equitum millibus, in Italiam traiecit; Græcos, qui ibi iam olim conſederant, *PAX inter Dionyſium & Magonem.*

D ſubacturus. Græci intellecta Dionyſij traiectione & concilio, Crotonem, quò commune gentis concilium indixerant, omnes conueniunt: conſtitutoque hoſtem communibus viribus propulſare, copias vndique quàm poſſunt maximas cogunt: his Eloim Syracuſanum exſulem præficiunt: & aduerſus Dionyſium, qui tum Cauloniam obſidebat, proficiſci iubent. Dionyſius cognito Græcorum aduentu, relicta Cauloniæ obſidione, quamprimùm ſuo cum exercitu occurrit: ac poſtero quàm diſceſſerat die, primo diluculo in Græcos incompoſito agmine iter facientes ipſe improuiſus inſtructa acie irruit: occiſiſque vnà cum duce fortiſſimis quibuſque ex ipſis, reliquos in tumulum quendam refugientes obſedit; *DIONYSII contra Græcos in Italia res geſtæ.* *Diodorus lib. XIV. c. CIV. CV. CVI.*

obſedit: vbi cum aquis deſtituerentur, tandem ſiti ad deditionem coa- A
ctos, præter omnium ſpem clementiſſimè habuit, & liberos ſine vllo

Idem Siculus Diodor. lib. XIV. Bibl. cap. CVII.

redemtionis pretio dimiſit. Victoria tam illuſtri potitus, in Rheginos
(quos implacabili ob negatas ſibi nuptias odio proſequebatur) exercitum
ducit, illique, quod ſociis deſtituti bello per ſe ſuſtinendo impares eſſent,
coacti pacem cum Dionyſio iniquiſſimis conditionibus fecère: traditis
videlicet ſexaginta triremibus & trecentis talentis; & inſuper loco obſi-

CAVLONIA *capta & euerſa. Diodorus lib. XIV. c. CVII. & CIX.*

dum centum ex ciuium nobiliſſimis. Dionyſius inde ad *Cauloniæ* ob-
ſidionem reuerſus, vrbe tandem per vim potitus, eam euertit, agrumque
Cauloniatem * Locrenſibus donauit. Sed quia conceptum ſemel in Rhe-
ginos odium deponere non poterat; nouam rurſus contra illos belli oc- B

** Et Hipponium Diod. cap. CVIII.*

caſionem quærebat. Quotieſcunque enim in Italiam traiiceret (quod
ex compoſito & de induſtria citra neceſſitatem vel aliam occaſionẽ ſæ-
pius faciebat) ſemper commeatum à Rheginis petebat; vt ea ratione vr-
bem frumento exhauriret: donec illi, fraude intellecta, frumentum am-
plius præbere recuſarent. Hinc ſe grauiter indignari ſimulans, obſides
confeſtim Rheginis reddit. deinde vrbem terra marique obſeſſam acer-

PHYTON *dux fortiſſimus, crudeliter cum filio mari ſubmerſus, Diod. lib. XIV. c. CIX. & CXIII.*

rime oppugnat, Illi contrà, *Phytone* ciue ſuo, viro clariſſimo, duce crea-
to, fortiſſimè reſiſtentes omnem Dionyſij conatum eludunt. Accidit
autem vt quodam in prælio Dionyſius fortiſſimè pugnam ciens, lan-
cea circa pubem ictus penè concideret. Ceterùm nihil eo periculo de- C
territus, actiori indies obſidione vrbem premebat; donec protracta in
vndecimum menſem obſidione, obſeſſi ad extremum inopiæ penuriæ-
que redacti, ita vt medimmus frumenti quinque minis intra Rhegium
veniret, equos reliquaque iumenta, deinde coria & pelles etiam ſcutis
detractas in alimentum verterent: Poſtremò vrbem egreſſi herbas circa
murum naſcentes, pecudum modo depaſcerentur. Dionyſius tamen
in tanta Rheginorũ calamitate nulla commiſeratione commotus, quid-
quid circa vrbem herbidi erat, ſuccidi imperauit: vt herbæ putrefactæ il-

RHEGIVM *deditum. Diod. cap. CXII. lib. XIV.*

lis ad cibum inutiles eſſent. Rhegini tot tantiſque malis preſſi vrbem
Tyranno in poteſtatem dedunt: qui vt eam ingreſſus eſt, præter innu- D
mera eorum, qui fame perierant, ſparſa paſſim per vrbem cadauera, illos
quoque, qui etiamnum ſupererant, non tam viuentiũ, quàm mortuorum
ſpeciem referentes repperit: collectiſque ſuperſtitibus tam languidis &
infirmis quàm validioribus, captiuorum pluſquam ſex millia congre-
gauit: è quibus omnes, qui ſe talento redimere poterant, incolumes di-
miſit: qui verò eam ſummam perſoluere non valebant, ſub corona ven-

RHEGIVM *à Dionyſio captum euertitur.*

didit: vrbemque ipſam à fundamentis euertit. Poſt eam victoriam
Syracuſas regreſſus, quum pace vbique parta in ocio ac ſumma tran-
quillitate regnaret, animum ad ſcribenda poëmata adiecit: accitoſque
vndique

A vndique Poëtarum celeberrimos scriptorum suorum correctores esse volebat: adulationibusque amicorum dementatus haud secus illius modi poëmatibus gloriabatur, ac si præclarum aliquid in bello gessisset. ‡ *Philoxenum* Poëtam præstantissimum ob liberiorem carminum suorum censuram, in lapicidinas detrudi iussit. Is enim poëma quoddam Dionysij emendare iussus, totum lituris deleuerat: deprecantibus tamen pro eo amicis, placatus Philoxenum liberauit, & rursus conuiuio adhibuit: vbi Dionysio poëmata quædam sua recitante, & Philoxenum rogante quid de illis sentiret, nihil ille quidem respondit; sed vocatis Dionysij seruis, duci se in lapicidinas iussit: verùm Dionysius tum neutiquā offensus
B risu eam vrbanitatem excepit. Haud dissimilem ferè fortunam & Plato Philosophus, quem Dionysius in Siciliam accersierat, expertus est. Nam quum primò Tyrannus Philosophum magno in honore habuisset, pôst liberiore eius dicto offensus, etiam occidere constituerat, sed deprecantibus eius mortem amicis, Pollidi Lacedæmonio, vt illum in Ægina venderet, tradidit. vbi Plato triginta minis ab Aniceio Philosopho Cyrenaico redemtus & Athenas remissus est. Porrò Dionysius, nihil de studio suo erga poëmata † remittens, cantores quoque in Olympiam ad scripta sua ibi decantanda misit; qui primò ob vocis præstantiam à Græcis magna admiratione auditi, postea poëmatum vanitate & vitijs intellectis, ri-
C su excepti, & demum explosi sunt. Quod vbi resciuit Dionysius, vehementi furore ob contemta carmina sua percitus, cum in alios non posset, in amicos bilem suam effudit; quorū præcipuos quosque aut occidit, aut in exsilium eiecit: inter quos *Leptines* frater ipsius, & *Philistus* * historicus fuêre. Leptinem tamē non multò pôst ei reconciliatus reuocauit. ‡ Postquàm autem in crudelitatis ipsius mentionem incidimus, pauca quędam alia, quæ hoc in genere apud scriptores de illo leguntur, hic per occasionem referemus. *Marsyam* quendam quamuis sibi amicissimum non aliam ob causam interfecit, quàm quòd ille in somnis sibi Dionysium iugulare visus erat: arbitratus ex diurna cogitatione tale insomnium illi
D inter quietem accidisse. *Leptines* quoque frater ipsius Siciliæ formam in terra descripturus, à stipatore qui fortè adstabat lanceam acceperat, & illâ humi in puluere quod volebat descripsit. Quod vbi resciuit Dionysius, quòd omnibus, præterquam stipatoribus suis, armorum vsum seuerissimè interdixisset, fratrem quidem vehementissimè obiurgauit: stipatorem verò, qui lanceam præbuerat, occidit. Aliquando pila lusurus, adolescentulo, quem in delicijs habebat, gladium & vestem custodiendam tradiderat: quod quidam ex eius familiaribus obseruans, non tam seriò quàm per iocum: *Huicne*, inqnit, *vitam tuam committis?* Hoc audito quum arrisisset adolescentulus, Dionysius quamprimùm ambos interfici iussit:

DIONYSIVS poëticeæ studiosus. *Diodorus Siculus lib. XIV. Bibl. cap. CX. & lib. XV. cap. VI. VII. & LXXIV. de eius Tragœdia.*

‡ PHILOXENI poeta Dithyrambici παῤῥησία in Dionysium tyrannum.

Diodor. lib. XV. cap. VI.

PLATO in Siciliam à Dionysio euocatur. *Diodor. lib. XV. Bibl. c. VII. Plut. & Cor. Nepos in Dionis vita, & illo libello,* Quomodo amicum ab assentatore discernas. *Plato in Epist. Laertius in Platone.*

† Diod. lib. XIV. c. CX. & l. XV. c. VII.

DIONYSII crudelitas. Diod. l. XV. c. VII.

** Non tam Tyranno amicus quàm tyrannidi, Plutarc. & Corn. Nepos in Dione, & Suid. Diod. Sic. lib. XV. Thurijs exulasse, & reuocatum ait.*

‡ Et pòst filiā in matrimonium dedit. Diod. li. XV. c. VII. Plutar. in Dionis vita: Cicero V. Tuscul. qu.

iussit: familiarem, quod viam occidendi se demonstrasset; adolescentulum, quod dictum risu approbasset. *Polyxenum* quoque, qui sororem ipsius *Teschem* in matrimonio habebat, quòd illum sciret Tyrannidi infensissimum, occidere decreuerat, sed ille præmonitus è Sicilia aufugit: quod vbi Dionysio renunciatum est, accitam ad se sororem grauissimè increpauit, quòd conscia, mariti fugam sibi non indicasset: Cui illa generosè admodum respondens: *Adeóne*, inquit, *Dionysi, tibi vilis & abiecti animi mulier visa sum, vt si viri mei fugam præscissem, eius nauigationis & exsilij comes non fuissem?* Tam egregium in muliere animum non tam Dionysius, quàm ipsi Syracusani ita admirati sunt, vt post euersam Tyrannidem regali more eam coluerint, & defunctæ sepulcrum publico sumptu exstruxerint. *Phytonem* quoque Rheginensium ducem, quòd libertatem ciuium fortiter contra se defendisset, sæuissimè ante excruciatum, ac necato priùs filio, in mare vtrumque proiecit. ac ne matri quidem suæ parcens, eam quoque interfici imperauit. *Leptinem* etiam fratrem, cùm succurrere illi posset, veterum offensarum memor, in prælio ab hostibus interfici passus est. Quum itaque ob crudelitatem omnes haud immeritò infestissimos existimaret, tantam de omnibus mortalibus diffidentiam induit: vt cubiculum, in quo somnum capiebat, in modum castrorum fossa cingeret ponte ligneo superstrato, quem postquam cubiculum dormiturus intrasset, post se attrahebat; & fores cubiculi ipse intus diligentissimè obserabat: satellitibus ante fores excubias agentibus. Imò ne vxores quidem, nisi deposito priùs amictu, ad se admittebat: veritus ne ferrum sub veste celarent. Quin & Dionysium filium, ne se viuo regnum occuparet, domi sub custodibus adseruabat: nec quenquã prudentiorem ad eius familiaritatem & consuetudinem admittebat. Tonsori quoque veritus collum suum committere, filias suas tondere docuit: sed nec harum quidem, cùm adultæ essent, manibus ferrum committere ausus, instituit vt candentium iuglandium putaminibus barbam capillumque sibi adurerent. *Hinc *Damoclem* adulatorem, opulentiam ipsius, maiestatem & ædium regiarum magnificentiam collaudantem, negantemque quenquam illo vnquam fuisse beatiorem, egregio commento redarguit. Nam postquam hominem aureo in lectulo locari iussisset, peristromatis ac stragulis pulcherrimis pretiosissimisq; ornato; deinde mensas auro argentoque onustas ante eum statui; pueros quoque formâ præstantissimos ad eius nutum paratos adstare, tum epulas conquisitissimas illi apponi, suffitusq; adoleri imperauit: Aderant & cum cantoribus, instrumenta musica omnegenus; & quidquid ad luxum deliciasque excogitari poterat: ita vt meritò vndique fortunatus sibi Damocles videri posset. Hoc medio in apparatu Dionysius strictum fulgentemque ensem,

TESCHAE Dionysij sororis, Polyxeni vxoris dictum egregium: & honos idcirco habitus.

PHYTON dux Rheginensium insignis constantia Diodorus lib. XIV. c. CIX. & CXIII. sup. p. 156. b. Diodor. lib. XV. c. XVII. M. Tullius Cicero l. V. Tusc. quæst.

Ibidem Tullius Tuscul. V. & in Dione Plut.

Cic. & Plut. ibidem.

Damocles *ferrous. Cicero ibidem. Horat. Oda I. lib. III. Carmin. Persius Saty. 4. v. 39.* An ne magis Siculi, *&c.*

A B C D

A ensem, tenui pilo equino super prandentis caput suspendi iussit; ita vt acies ferri vertici ipsius ad perpendiculũ immineret. Id vbi animaduertit Damocles, illicò beatitudinis tantùm antè à se laudatæ oblitus, non iam opes, aurum, argentum, aut reliquum apparatum intuebatur: sed mortis metu trepidus, Dionysio, vt abire sibi liceret, supplicabat; quòd ampliùs ita beatus esse nollet. Ostendit sanè hoc facto Dionysius, nihil esse beatum illis, quibus aliquis semper terror impendeat.

Nec minor fuit Dionysij in Deos impietas quàm in homines crudelitas & inclementia: cuius varia apud auctores leguntur exempla; è quibus vnum atque alterum hîc retulisse suffecerit. Locris quum Proserpi-
B næ templum spoliasset, & classis eius secundo vento nauigaret; *Videtis* (inquit) *quàm prospera nauigatio à Dijs immortalibus detur sacrilegis*. Ioui quoque Olympio, qui apud Syracusanos erat, aureum detraxit amiculum ponderis talentorum octoginta quinque, quo Iupiter ab Hierone ex manubijs Punicis donatus & ornatus fuerat; ac pro aureo laneum dedit: cauillans aureum hieme frigidum; æstate graue esse: ad vtramq; anni tempestatem laneum esse aptius. Hæc obiter de Dionysij tum crudelitate, tum impietate dicta sint: nunc ad historiæ seriem à qua digressi sumus reuertamur. Post bellum itaque cum Rheginis gestum ærario tam publico quàm priuato sumptibus exhausto, instructa sexaginta trire-
C mium classe, tanquam illa contra prædones vsurus, in Etruriam profectus, templum Agyllense multis donarijs refertum & locuples spoliauit: ex qua rapina ad mille talenta confecit. Agyllenses quoque ipsos custodibus templi auxilio accurrentes, acie victos ad ipsam vsque vrbem persequutus, præter maximam captiuorum turbam præda quoque ingenti potitus est, quàm Syracusas confestim reuersus diuendidit, atque ita repleto rursus ærario magnam mercenariorum multitudinem conduxit. Animaduertens vrbes Carthaginiensibus subiectas ad defectionem procliues esse, si quæ ex illis ad se deficiebant, humanissimè accipiebat. Carthaginienses autem intellecta Dionysij fraude, missa ad eum legatio-
D ne vrbes suas repetunt. ni reddat, bellum indicunt. ita vtrinque ad arma recurritur. Carthaginienses Magone duce constituto ingentem cum illo exercitum in Siciliam mittunt. Dionysius verò Carthaginiensium apparatu minimè consternatus, instructo exercitu obuiam profectus, & castra ad Cabala (id loco nomen est) metatus, postea prælio congressus cæsis, cum Magone, decem hostium millibus & quinque millibus captis, superior euasit. Carthaginienses vicissim neutiquam ob eam cladem animo fracti, Magonis filio in locũ patris occisi duce creato, Dionysium specie induciarum deceptum acri prœlio aggressi, cæsis cum fratre eius Leptine quattuordecim Siculorum millibus, ipsoque Dionysio

DIONYSII in Deos impietas.

Cic. III. de Nat. Deorũ.

Plura exempla IV. crudelitatis cõmemorat Polyenus lib. V stratagemat.

BELLVM inter Dionysium & Carthaginienses. Diodor. lib. XV. cap. XV. XVI. & XVII.

vix fuga propriam salutem tuentc viccrunt; nulla tamē ob tam insignem A
victoriam superbia elati, missis ad Dionysium legatis, pacem cum illo faciunt, quā ille non longo pòst tempore violauit. Nam quū audisset peste Carthagini grassante, res Carthaginiensium domi admodum afflictas; simulque intestinis vrbem seditionibus laborare, opportunitate ea vsurus, causatusque sociorum agros à Pœnorum militibus depopulatos, conscriptis triginta peditum & tribus equitum millibus in Carthaginiensiū ditionem irrupit. Primoque impetu Selinunte & Entella potitus etiam Lilybæū oppugnare adortus est; sed vbi vrbem validiori præsidio munitam esse vidit, quàm vt facilè capi posset, soluta obsidione recessit. Quumque Carthaginiensium naualia incendio perijsse comperisset, ratus & omnem B
classem vnà perijsse, Carthaginienses contemtui habuit: at illi suppleta subitò ducentarum triremium classe, centum triginta Dionysij triremes, quæ in Erycinorum portu hiemantes in statione erant, inopinatò adorti maximam partem aut corruperunt, aut ceperunt. Post quam cladem acceptā Dionysius factis cum Carthaginiēsibus inducijs, Syracusas regressus in morbum incidit: & Dionysio natorum maximo successore designato, post annos duodequadraginta in Tyrannide exactos moritur. Cui filius DIONYSIVS in principatu succedens per XII. annos hunc tenuit.

Diodorus lib. XV. cap. LXXIII.

DIONYSIVS moritur, anno regni sui XXXVIII. cum natus annos XXV. dominatum occupasset. Cicero V. Tusc. Diod. Sic. lib. XV. c. LXXIII. & LXXIV. Olympiadis CIII. an. I. archonte Nausigene. Vrbis cond. in Diod. Siculo, CCCLXXXV.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ. C

DIONYSIVS DIONYSII F. REX.

DEFVNCTO Dionysio Tyranno milites Dionysium filium natu maximū virum luxu & ignauia perditum imperio præficiunt; sequuti tum supremā Dionysij patris voluntatem, tum ætatem ipsius gubernando regno maturam: simul, firmius fore regnum existimantes si summa potestas penes vnum permaneret, quàm si in pluriū dominationem diuideretur. Adeptus regnum Dionysius, ante omnia subditos sibi conciliare aggressus, nexorū tria millia dimittit; tum vniuersis qui ipsius regno parebant triennij immunitatem concedit. Deinde D
quū se cunctis comem & facilem præberet, omnium sibi animos initio adiungebat. sed non diuturna fuit simulata virtus. Nam vbi primùm satis firmatas regni vires putauit, ad ingenium reuersus tum demum sese aperuit. Tyrannidem à domo sua auspicatus, primùm cognatos, deinde & fratres interficit: ita sublatis regni æmulis in omnes promiscuè grassatus, patrem crudelitate & auaritia breui superauit. Quumque Carthaginiensium armis peteretur, quasi bellum detestaretur, pacem cum illis cupidissimè composuit. Rem quoque contra Lucanos initio summa negligentia gessit, tandem tamen prœlijs aliquot victor, quum hostem pluribus iam

DIONYSIVS iunior Syracusanorum Rex.

Diodorus Siculus lib. XVI. cap. V.

A iam cladibus fractum haud difficulter sibi subijcere posset, pacem cùm illo facere maluit. Deinde cum infesto piratis mari Adriatico nauigationem haud satis tutam intellexisset, vt huic incommodo occurreret, duas in Apulia vrbes ad reprimendas piratarum incursiones construxit. Hoc vnum laude dignum toto principatus sui tempore egit. Ita pace iam vbique parta & repressis latrocinijs, totus in libidinem & luxuriam effusus, in nonagesimum nonnunquam perporans diem ebrius perseuerauit, ita vt contracta ex nimia ebrietate oculorum valetudine, non solem, non puluerem pati posset, dumque ob eam oris deformitatem contemtui se esse putat sæuitia grassatus, vt pater carcerem nexis,

B ita hic vrbem cædibus impleuit. Incitati ob eam sæuitiam in Tyrannum Syracusani, in eum insurgunt: & in arce per tempus aliquod arctissimè obsessum eò necessitatis adegerunt, vt rebus desperatis relictis Syracusis Locros confugeret. vbi à Locrensibus nihil sibi ab illo metuentibus in vrbem receptus, quasi iure apud illos regnaret, arcem improuisus occupat: ea potitus, solitam innatamque sibi sæuitiam exercens, proceres ac potentissimos quosque ciuium aut necat, aut in exsilium expellit, coniuges necatorum ad stuprum rapit, virgines desponsatas ante nuptias abducit, ac constupratas sponsis reddit. Quum rapinæ occasio iam deesset, ciues vniuersos callido commento circumuenit. DIONYSIVS Locros fugit.

C Dum etenim grauissimo Leophronis Rheginensium Tyranni bello premerentur Locrenses, vouerant si victores forent se die Veneri festo virgines suas prostituturos: quo voto intermisso quũ aduerso Marte bellum contra Lucanos gererent, Dionysius Locrenses in concionem vocatos hortatur, vt vxores filiasque quàm possent ornatissimas in templum Veneris mittant: è quibus centum sorte ductæ voto publico fungantur, Religionisque gratia per vnum mensem in lupanari prostent, viris omnibus iuratis se nullam è prostitutis contaminaturos: addito insuper decreto ne qua virgo nuberet, priusquam illæ maritis restitutæ essent, id consilium, quod nec virginum pudicitiæ, nec honori

D publico obesse videbatur, postquam totius Ciuitatis consensu approbatum esset, certatim feminæ cum filiabus, quàm possunt ornatissimæ in templum Veneris conueniunt: quas Dionysius immisso statim milite vniuersas despoliat, ornamentaque illarum in suam prædam conuertit. Quarumdam viros de iniuria conqueri ausos interficit, locupletiorum verò vxores ad indicandas virorum pecunias tormentis adigit. His artibus regno per sexennium apud Locrenses potitus, conspiratione tandem ciuium vrbe pellitur. Pulsus à Locrensibus Syracusas reuersus Tyrannidem ibidem recuperat: Locrenses verò arce, quam apud ipsos Dionysius præsidio munierat, expugnata, filium eius impuberem ac DIONYSIVS Syracusas reuersus.

filias duas ibi relictas in potestatem suam redegerunt: quumque patri liberorum restitutionem suppliciter petenti, etiam Tarentinis preces suas interponentibus eosdem restituere recusarent; Dionysius ad vim conuersus, deuastatisque agris ipsorum, excidiumque insuper vrbi, ni sibi liberos redderent, minatus est, Locrenses ob deuastationem agrorum indignatione incensi, iram vindictamque in Dionysij liberos effuderunt, filiasque eius fœdissimè prius constupratas strangularunt, & quo sepulturæ honore carerent, ossa illarum contusa in mare disperserunt. Dionysius tentata frustra Locrensium vrbe Syracusas re infecta reuertitur; primoque se humanum cunctis & clementem exhibuit. Sed breui ad ingenium reuersus, crudelitate, auaritia, ac libidine grauior indies ciuitati erat. Adeò vt Syracusanorum plurimi tædio præsentium relicta patria in Italiam migrarent, vrbemque *Anconem* iuxta Cumerium promontorium conderent. Dionysius autem quamuis se meritò omnibus odiosum sciret, omnium tamen insidias potentia sua & copiis fretus contemnebat. Centum namque peditum & decem equitum millia in armis habebat: simul & commeatum tantis copiis suffecturum: præterea quingentas triremes instructissimas. Ad hæc certos homines nequissimos occultè alebat; qui vrbem Syracusanam peruagantes, vbicunque aliquos inter se colloquentes videbant, se illis insinuabant: eorumque colloquia & sermones ad Dionysium deferebant, ita vt metu illorum nemo ferè Syracusanorum verbis animi sui sententiam alteri aperire auderet.

ANCON vrbs condita.

Dionysium hoc modo Syracusis regnantem, *Dion* Hipparini filius, vir iustitia & temperantia insignis, qui Aretem sororem ipsius in matrimonio habebat, vt vitam vitiosam & corruptam emendaret; adhortari ausus, tantum assiduis cùm precibus, tum admonitionibus effecit, vt Dionysius eius consilijs exhortationibusque animum aduertens, Platonem * præmijs precibusque è Græcia in Siciliam acciret; idque non auctore & suasore solùm Dione, sed fidem etiam suam ad maiorē Platonis securitatem interponente, quòd Plato Dioni plurimùm fideret. Id vbi Dionis æmuli intellexêre inuidia accensi, veritique ne conuersus quandoque ad meliora Platonis opera Dionysius Tyrannidem deponeret. Itaque quum Philistum id temporis † in Italia exsulantē, virum Tyrannidi ‡ amicissimum, maximè idoneum crederent, quem Platoni obiicerent, reditum illi apud Dionysium impetrarunt. Interim Plato Syracusas versus nauigationem instituit, cuius aduentu audito, Dionysius triremem regio more instructam illi obuiam misit: quumq; excensionem fecisset * Plato, eundem Dionysius quadriga ornatissima, equis candidis iuncta, cuius ipse aurigā agebat, excepit deinde quasi numen aliquod

DION Syracusanus huius de vita Plut. & Probus, seu Corn. Nepos Diodorus lib. XVI. Bibl. c. VI.
** Plato in Epist.*
Plutar. in Dione.
† Ad Adriā, Plut. Nam Diodorus Sic. lib. XV. Thurijs ait exsulasse Philistum.
‡ amicum non magis tyranno, quàm tyrannidi, ait Nepos, & Plutarc. in Dione.

* PLATONIS *in Siciliam alter aduentus. Nam ad priorem Dionysium etiam venisse suprà relatum & per Pollidem etiam venumdatum, ex Plutarc. lib. De discrimine amici & assentatoris.*

cælo

A cælo delapſum Syracuſas perueniſſet, ſacrificia celebrare, comis in omnes ac munificus eſſe. Receptoque inter intimos domeſticorũ Platone, arctiſſimaq; atque aſſidua ipſius conſuetudine vſus, tantũ breui eiuſdem doctrina profecerat, vt Tyrannidem ſponte deponere in animo haberet. Id animaduertens Philiſtus, ſimul & alij Dionis æmuli, mœrere, & metuentes ne Ariſtomaches filios, quorum Dio auunculus erat, in locum ſuũ Dionyſius ſufficeret, Dionem palàm conuitijs laceſſere, Platonem vt Sophiſtam irridere, eius præſentiã regno pernicioſam dictitare, denique nihil omittere, quò Dionyſium à Dionis amicitia auerterent. Tantùm denique aſſiduis calumnijs effecerunt, vt Dionyſius minus iam Dioni fi-

Plut. in Dione & Corn. Nepos Diodor. lib. XV. Bibl.

B dens, ipſum quarto poſt Platonis aduentum menſe in arcem vocatum, inſimulatumque, quaſi ſecreta cum Carthaginienſibus contra ſe conſilia iniſſet, nullam excuſationem admittens, ſtatim cum Megacle fratre nauigio impoſitum primò in Italiam, deinde in Peloponneſum per nautas exportari curauerit. Dionis exſilio per vrbem vulgato, non minùs per totam ciuitatem quàm in regia ipſa, omnia lamentis luctuq; maximè muliebri perſonabant. Id vbi Dionyſius intellexit, metu perterritus, cum plebem tum mulieres conſolatus eſt; Dionem non exſulare, ſed peregrinari tantùm, ne ipſe quandoque animi ipſius elatione atque inſolentia incenſus, grauius aliquid in eum ſtatuere cogeretur. Plato interea quum

DIO in exſilium actus.

Plut. in Dione & AEmil. Probus. Diod. lib. XVI. c. VI. Bibliot. fugiſſe aut cũ Megacle fratre & Heraclide Trib. militũ in Peloponn. refert.

C multis precibus apud Dionyſium de Dionis reditu egiſſet, ſeque ab illo ludificari videret, ſibi quoque metuens impetrato commeatu Athenas reuertitur. Dionyſius poſthæc quum militum ſtipendia imminuere vellet, atque illi ob id indignatione incenſi ſeditionem mouerent, territus maiora etiam quàm antea ſtipendia dare coactus eſt. Suſpicatus autem milites Heraclide præfecto incitante, contra ſe tumultuari auſos, illum de medio tollere decreuerat; ſed Heraclides per amicos de periculo ſuo certior factus, Corinthum profugit. Ceterùm quum Dionyſius rurſus magno Platonis deſiderio teneretur, per Archytam Tarentinũ & Dionis amicos cognatoſque, apud eum obtinuit, vt ille iam tertiò Syracuſas

Cic. lib. XV. ad Attic. Epiſt. X. Quæ eſt alia Dionis legatio, &c.

PLATO Athenas reuertitur.

PLATO in Siciliam reuerſus tertiò.

D reuerteretur; quem poſtquam ſumma cum veneratione excepiſſet, haud multò poſt libertate † ipſius offenſus, eundem odiſſe cœpit. Ita vt parum abfuerit, quin à mercenario Dionyſij milite, iuſſu Tyranni conficeretur. Cuius periculi cum Plato amicos certiores reddidiſſet, illorum precibus à Dionyſij ſæuitia ereptus, triremi in Græciam remittitur: vbi quum Dionem ludos Olympicos ſpectantem inueniſſet, quæ ſibi apud Dionyſium accidiſſent, retulit: quo intellecto Dion, tum ob ſpem reditus ſui eluſam, tum ob ludificatum Platonem indignatus, ad communem vtriuſque iniuriam vindicandã, Dionyſiumq; ipſum Tyrannide pellendum ſe comparat: receptoque in ſocietatẽ Heraclide & triginta alijs Syracuſanorum

† Diſputatio exſtat in Plut. lib. de diſcrimine adulatoris, viri & AEſchinem Socraticum unà adnauigaſſe in Siciliam refert.

PLATO in Græciam reuerſus.

DIONIS in Dionyſiũ coniſpiratio.

rum exsulibus, octingentos ex Zacyntho milites mercede conducit: qui A
postquam Eumenide Cyprio & Timonide Leucadio ducibus ad ipsum venissent, Dio militibus ac cetero apparatu duabus onerariis imposito, relicto in Peloponneso Heraclide, vt maiores copias colligeret; Siciliam petijt. Dionysius intellecto Dionis in se apparatu, Aretem vxorem ipsius † inuitam Timocrati familiari suo collocat; filium autem intemperantissimè * educari præcipit.

† *Sic Plut. in Dione, & Nepos. Filiū Aretæum Timæus nominat: Hipparinum verò alij nomine Timonides, Dionis familiaris: cui accedit Plut. in Dione.*

Prodigia.

* *Vitiosa educatio filij vindictæ loco. Exitiū mortemq; mox specta pag. 167. d. & vberiùs in Cornelij Nepotis seu Probi Dione.*

Syracusis interim prodigia mutationem status Reipublicæ in meliùs euersionemq; Tyrannidis, vti credebant, præsignificantia obseruata sunt. Mare namque, quod Syracusas alluit; per diem integrũ dulces & gratas potui aquas habuit: sues quoque sine auribus editi. Dion interea decimo tertio postquam è Peloponneso discesserat die, ad Pachynum Siciliæ promontorium appulsus, quum intellexisset Philistum cum octoginta nauium classe, in Iapygia stationem habere, veritus ne ex improuiso ab illo opprimeretur, meridionalē Siciliæ oram, quæ sub Carthaginiensium ditione erat, petit: sed orta inter nauigandum tempestate, parum abfuit quin nauis eius scopulis illisa perierit. Ceterùm postquam ventorum violentia remisisset, Agrigentum prætervectus, Minoam, quæ vrbs Carthaginiensium ditionis erat, appulit, eius vrbis Præfectus Paralus (quem *Synalum* alij vocant) Dioni summa beneuolentia iunctus erat, ignarus tamen primo qui mortaliũ aduecti essent, collecta multitudine vrbana, Dionem cum suis à terra arcere nititur, sed disiecta haud magno cum labore veterani militis virtute oppidanorum turba, Dionis milites, qui fugientium vestigijs inhærebant, cum illis pariter irrumpentes vrbem occupant: sed postquam duces se mutuò agnouissent, vrbs Paralo inuiolata restituitur. Dio relictis apud Paralum impedimētis, simul & armis, quæ quinque virorum millibus sufficerent; vt ea prima quaque opportunitate ad se mitteret; Syracusas cum mille tantum militibus proficiscitur: receptisque ex itinere in belli societatem, Gelensibus, Agrigentinis, & Camarinæis Syracusanorũ fines intrat, vbi confluente vndique ad ipsum vrbana simul ac rustica multitudine, arma, quæ secum aduexerat, illis distribuit. quæ quum non sufficerent, reliquos armis, quæcunque sors obtulerat, instruit. Syracusani, intellecto Dionis aduentu, statim contra Præfectos sibi à Dionysio impositos tumultuari incipiunt. Qui dum seditioni obsistere conantur à militibus suis, qui passim ad suam quisque patriam mendam dilabebantur, deseruntur. Dio autem, qui iam ad Anapum fluuium peruenerat, traiecto raptim amne, Syracusas nemine se illi opponente, cum exercitu floribus coronato ingreditur. Vbi à Syracusanis non secus ac numen aliquod propicium cælo demissum sacrificijs, omniumque aggratulatione exceptus; vocato ad concionem populo, Syracu-

B (beside "mo tertio postquam"), C (beside "tamen primo"), D (beside "vrbana simul")

Prodigia. — MINOA *à Dione occupata Diod. lib. XVI. c. 9. Olympiadis CV. anno IV.*

DIO *cum Megacle fratre Syracusas occupat. Diod. cap. X. lib. XVI. Bibl.*

A Syracusanos ad libertatẽ fortiter tuendam hortatur. Mox Epipolas, vbi Dionysius vinctos asseruabat, aggressus capit & nexos liberat. inde arcem atque Insulam, quæ adhuc Dionysij præsidio tenebãtur, ne quid obsessis importari posset, muro à terra interclusit. Dionysius, qui tũ apud Cauloniam erat, audita Syracusarum occupatione, Philistum cum octoginta nauium classe eò properare iubet. Ipseq; septimo post occupatas à Dione Syracusas die, eódẽ peruenit. Deinde missis priuatim ad Dionem nunciis animum ipsius promissis corrumpere tentauit: sed quum omnia insidiis suis septa clausaq; apud illum essent, hac spe deiectus, missa ad Syracusanos Legatione postulauit, vt aliquos ad se mitterent, qui secum de Diodor. cap. XI. XII. XIII. lib. XVI.

B pace agerẽt. Quumq; illi honoratissimos ciuium quosq; ad illũ misissent, Dionysius iis in carcerem coniectis, in Syracusanos spe pacis negligẽtiùs excubias agentes, improuisus erumpit; & superato quem Dion arci obiecerat muro, necatisque qui restiterant, in vrbẽ transcendit, verùm Dione suis auxilio accurrente, Syracusanisque fortiter pro patria propugnantibus, Dionysius amissis octingentis è suis in arcem reiicitur: atque ita spe sua vbique frustratus, alios rursus Legatos, qui de pace cum Syracusanis agerent, mittit. Quos Dio, vt quibus à Dionysio artibus elusus fuerat, iisdem illum vicissim deluderet; variis excusationibus tempus terẽs tam diu apud se detinuit, donec muri partem quæ ad arcem circũsepiendam

C adhuc deerat, absoluisset: absolutoque iam muro vocatos ad se Dionysij Legatos, renunciare illi iussit, nullã esse aliam pacis viam, quàm vt Tyrannide deposita priuatus viueret. Dionysius hac ratione se delusum videns, Dionẽ variis apud Syracusanos calumniis traducere aggreditur; concitatoque per sui studiosos in illum populo, tantùm effecit, vt labefactata imminutaque Dionis apud populum fide & beneuolentia, Syracusani ipsum quotidie magis ac magis suspectum haberent.

Inter hæc Heraclides, quem à Dione in Peloponneso relictum diximus Syracusas cum viginti triremibus & armatis mille quingentis peruenit, quem mox populus vt communibus cum Dione auspiciis rempublicam HERACLIDES præfectus Classis.

D tueretur, Pręfectum classis creat. Quod Dio in sui contemptũ factum esse questus, Heraclidẽ ad se vocatũ increpuit: quod bello iam penè confecto non bene secũ de gloria certaret. Philistus interim cum octoginta triremiũ classe Rhegio profectus, quingentos equites in litus exponit: assumptoque duum milliũ peditatu, ad Leontinum, quod à Dionysio defecerat, recuperandũ contendit, transcensisq; noctu mœnibus, atque oppidanis nihil hostile metuentibus, partem vrbis occupat, sed auctis Syracusanorum auxilio Leontinis, impetumque in Philistum facientibus, Philistus fuga sibi consulere compellitur. Atque ita reiectus à Leontinis, instructa sexaginta trirẽmiũ classe, ad Syracusarũ portum peruectus, Syracusanos Diodorus lib. XVI. cap. XVI.

ad manus conferendas prouocabat. Illi autem duce Heraclide cum pari A
triremium numero, contra hostes in altum euehuntur. Pugnatum vtrinque summis viribus: videbanturque primò res Syracusanorum ob singularem Philisti fortitudinem deteriori conditione esse, donec cohortati sese mutuo Syracusani, ne vnius prœlij infelicitate eripi sibi libertatem paterentur; impetu acrius in hostem facto, disiectaq; Dionysiorũ classe, Philistum circumuentum interemêre. Sunt qui tradant, eum viuũ in Syracusanorum manus peruenisse, excruciatumque variis priùs tormentis, tandem interfectum: corpus autẽ eius insepultũ alitibus ferisq; relictum. Dionysius quum aduerso hoc prælio vires suas affectas, amissoque fidissimo ac fortissimo duce, imparem se deinceps ad sustinendos Syracusa- B
norum Dionisque insultus intelligeret: missis ad Dionem ac populum Syracusanum Legatis, Tyrannidem se depositurũ promittit: atq; arcem in populi potestatem dediturum, si sibi incolumi cum omnibus fortunis in Italiam migrare concederetur. Rejecit conditiones populus elatus rebus prosperis, sperans Tyrannum inopia coactum viuum tandem in potestatem venturum: quamuis Dione, vt conditiones acciperentur, vehementer suadente. Dionysius intellecta Legatorum repulsa, populiq; Syracusani pertinacia, noctu preciosissimis quibusque in naues impositis, firmata præsidio arce, relictoque ibi filio Apollocrate, Syracusanorũ stationarios nihil illis sentientibus prætervectus, in Italiam incolumis per- C
uenit. Amoto post Dionysij fugam externo metu Syracusani inter se dissidêre cœperunt. Quidam enim Heraclidem summæ rerũ præficiendum contendebant; saniores retinendũ in magistratu Dionem suadebãt. Accessit ad hoc mali aliud priore grauius. Mercenarij enim ex Peloponneso milites, virtute ac militari peritia præcipui, quũ multa illis stipendia deberentur, nec satisfieri ob ærarij inopiã posset, indignatione moti discedere statuerunt, adhortati prius Dionem, vt secum ad communes iniurias vindicandas discederet. Abnuit primò Dio, postea tamen videns ardere seditionibus vrbem, periculumq; sibi, ni abiret, ex æmulorum maleuolentia imminere, militum consiliis acquieuit, ac simul cum illis ad D
Leontinos iter instituit. Id vbi intellexêre Syracusani, ira odioque incensi, abeuntes insequuntur, assequutique postremũ agmen, quum impetum in illos fecissent, fortiter excepti, in fœdam fugam coniiciuntur. Dio tamen clementer in ciues victoria vsus, plurimos, quos cum in fuga, tum prælio occidere potuisset, seruauit. Ceterùm Dionysius, qui per id tempus in Italia agebat, intellectis suorum, qui in arce obsidebantur, angustijs, classem commeatu instructam, Nypsio Neapolitano duce, subsidio laborantibus mittit. Illi verò quum famem aliquamdiu fortissimè tolerassent, desperatis tandem auxilijs premente necessitate se dedere

Philistus prælio victus & à Syracusanis dilaceratus. Diod. cap. XVI. & XVII. lib. XVI. Bibl.

DIONYSII à Sicilia in Italiam fuga. Diod. cap. XVII. & XVIII.

A dedere constitutum habebant; iamque ibant obsessorum aliqui vt arcem
Syracusanis dederent, cum Nypsius vnà cum classe insperatus appellens
obsessos ex summa inopia recreatos ad spem meliorem erexit, conuoca-
tisque in concionem militibus, iisdemque collaudatis, præmia fortitudi-
nis & constantiæ ipsorũ, ex Dionysij liberalitate amplissima pollicetur.
Interea dum Nypsius toto in concionem animo intentus est, Syracusa-
ni facta repente in eius classem impressione, cum in imparatos ipsi in-
structi incidissent, maximam nauium partem aut capiunt aut corrum-
punt; reliquis vix fuga seruatis. Victoria potiti ad epulas ebrietatemque
conuersi, contemtu victi à se hostis excubias segniter obeunt. Nypsius
B autem omnem proximæ cladis vindicandæ occasionem captans, conspe-
cta hostium negligentia, noctu murum arci obiectum summo silentio
transcendit: vigiles somno vinoque languentes obtruncat: inde in vr-
bem peruadens obuios passim cædit: Syracusanis tum crapula, tum
somnolentia ita grauatis, vt vix certis passibus consisterent, nedum sa-
lutem tuerentur. Conuersus inde ad domorum direptionem Dionysij
miles, feminas simul ac pueros auxilio destitutos, in seruitutem rapit.
Syracusani ea nocte in summa desperatione exacta, adueniente demum
die, vbi cæsorum multitudinem & totam penè vrbem ab hostibus teneri
conspexissent, Legatos ad Dionem, qui apud Leontinos erat, mittunt DIO Syracusas reuocatur.
C supplicatum vt deposita ira, suis ciuibus reconciliatus, auxilium patriæ
excidio proximæ ferre vellet. Nec difficilem in condonando Dionem le-
gati sunt experti. Nam vbi primùm vrbis calamitatem intellexit, vehe-
menter indoluit, & milites pro temporis angustia obiter cohortatus, Sy-
racusanis auxilio contendit. Quumque ad Hexapyla perneniisset, femi-
narum puerorumque & senum fugientium turbam obuiam habuit: qui
profusis lacrymis lamentisque miserabilibus, fortunam suam deplora-
bant. Eo spectaculo Dio ad commiserationem incensus, citato gradu in SYRACVSAE à Dione liberatæ.
hostem fertur, nactosque illos præda incendioque occupatos, cæsis qua- Diodor. lib. XVI. c. 20.
tuor millibus, reliquos pauidos consternatosque in arcem compellit; Li-
D berata hoc modo ab hoste patria, prima Dioni cura fuit, vt incendia pas-
sim per vrbem grassantia restinguerentur. Murum deinde, qui arci obie-
ctus fuerat, magna ex parte ab hostibus euersum reficit, inde arcem ar-
ctiori quàm ante obsidione premit; donec qui eam tuebatur Apollocra- ARX Syracusana Dioni dedita.
tes inopia coactus se dederet, qui in Italiam ad patrem se recepit.
Tam prosperam hactenus Dionis fortunam magna in deteriùs commu-
tatio consequitur: primaque in filio eius se vis fatalis exeruit; quem
quũ Dio à luxu ac vitæ intemperantia, in qua † à Dionysio educatus fue- † Sup. p. 164.
rat, seueriore disciplina atque auctoritate paterna ad virtutis studium[a]

a. *Hunc verò exitum ensumque leges in Plutarcho, in vita Dionis, & Consolat. ad Apollonium Corn. Nepos seu Probus in Dione: sic post Tyranni Cæsaris, liberos eorum quos regno expulerant, vel excæcare, vel castrare soliti, aut denique attonsos cœnobijs, vt carceri includere: apud Zonaram, & Cedrinum.*

reuocare

† ἀπὸ τοῦ τέγους. Plutar. in Dione.

Corn. Nepos seu AEmil. Probus in Dione, & Plutar.

reuocare vellet, grauissimum ex filij morte vulnus accepit. Is enim non A
ferens vitæ mutatioñe, in caput se † è tecto præcipitem dederat. Ad hæc recruduit rursus vetus inter ipsum atque Heraclidem discordia, quam Dio non mansuetudine & lenitate, vti antea, restinguere conatus est: sed accerrimè in Heraclidem priùs inuectus, tanquā reipublicæ turbatorem interfici mandauit: & exinde quasi sublato imperij æmulo, licentiùs se gerere, & inimicorum suorum bona in milites diuidere cœpit. Vnde factum est, vt quum propter ærarij inopiam stipendia militibus persoluere non posset, eosdē sibi infensos haberet; & populus præter conceptum nuper post Heraclidem de medio sublatum, in Dionem odium, etiam propter militum iram indignatione incensus, ipsum quoque Dionem B
tanquam Tyrannum tollendum vociferaretur. Quæ postquam Dio intellexisset dubius quorsum euasura essent, quum vulgi odium timeret; Callippus * Atheniensis vir animi versuti simul ac perfidi, Dionem adit, ostenditque eum, cùm propter odium populi, tum & ob militum iram, magno in periculo versari; suadet itaque vt aliquem subornet, qui simulata cum illo inimicitia aduersariorū eius cœtibus se ingerat, consiliaque illorum cognita ad ipsum referat. Placuit Dioni consilium; suscepitque rogatu Dionis eas partes Callippus ipse, armatusque Dionis imprudentia, socios ad eius cædem seriò conquirit: Aduersarios conuenit, eosdemque in Dionis odio confirmat; facinus igitur conceptum patraturus, iuuenes aliquot Zacynthios, quos in Dionis cædem mercede conduxerat, C
inermes (quo res minùs suspicionis haberet) in domum ipsius intrare iubet. Illi facilè admissi Dionem nihil tale timentem aggressi, primò manibus suffocare nituntur. Quod vbi non successit, gladium à coniuratis, qui foris stabant, petunt; quo per fenestram porrecto Dionem nemine auxilium ferre auso, trucidant, anno ætatis quinto & quinquagesimo; postquam verò in Siciliam venerat, quarto. Morte Dionis diuulgata, repentè omnes ex odio ad commiserationem versi, quem paullò antè vti tyrannum necandum conclamauerant, nunc Liberatorem patriæ agnoscunt. Callippus autem sublato Dione, tyrannidem inuadens, statim D
Areten vxorē Dionis grauidā, vnà cum Aristomacha sorore in carcerem conijcit. Nec contentus Syracusas occupasse, Catanæ quoque dominationem affectans, exercitum eò versus ducit. Quam dum auidiùs quàm circumspectiùs oppugnat, Syracusas interim amittit. Syracusani namque eò absente pulsis, qui Callippi partes fouebant, libertatem recuperant: mox & Dionis vxorem cum sorore è carcere liberant. Callippus verò Catana in potestatem redacta in Messanenses se vertit: sed fœdè inde repulsus, maximam militum partem, in his & Dionis interfectores, amittit: Siciliam deinde cum exercitu peruagatus, quum à nemine reciperetur, traiecto

** Sic Plut. & Diodorus lib. XVI. c. XLV. nominant, Callicraten verò Corn. Nepos quem fratrem illius fuisse colligit ibidem Dionys. Lamb. ex ep. Platonis ad Dionis propinquos. AEmil. Probus seu Corn. Nepos in Dione.*

DIONIS cædes.

CALLIPPVS Syracusas, Catanam, & Rhegium occupat.

A iecto freto Rhegium occupat: vbi à militibus suis, quum præ inopia stipendia illis persoluere non posset, occisus, meritas Dioni pœnas cæde sua persoluit. Syracusani degustata tantummodo libertate, à † Nysæo Dionysij maioris filio, rursus in seruitutem rediguntur: Qui occupata mox Tyrannide, eâdemque, quàmdiu daretur, fruiturus, (quasi eam haud fore diuturnam præsagiret) totum se vino atque epulis dedidit. Dionysius interim traiecto ex Italia in Siciliam exercitu, Nysæum ocio ac luxu diffluentem, insuper & imparatum adortus facilè expulit: atque ita Syracusis receptis in aduersam factionem crudelissimè sæuijt. Ingenium namque eius vel per se in crudelitatem pronum, exsilium, & quas hactenus

† *Nisæus vocatur à Diodoro Sic. lib. XIV. Biblioth.*

CALLIPPI *cædes.*

DIONISIVS *Syracusas & tyrannidem recuperat.*

B perpessus fuerat calamitates, magis etiam efferauerant.

Pressi tot calamitatibus Syracusani, inopia meliorũ, ad Icetem ciuem suum, qui occasione temporum vsus, Leontinorum Tyrannidem occuparat, confugiunt: auxilium ad liberandam patriam ferret precantur. Icetes igitur non tam pietate ductus & amore patriæ, quàm spe occupandæ Tyrannidis, haud grauatè suam ad hoc operã pollicitus conscripto quàm primùm exercitu, Dionysium intra Syracusas compulsum obsidet. Sed quum exercitus ipsius penuria commeatus laboraret, relicta obsidione Leontinum redire coactus est. Dionysius discessu Icetis conspecto, in abeuntem erumpit. Quod vbi & Icetes vidit, conuerso agmine

Diod. Sicul. lib. XVI. c. 69.

C irruentem in se fortiter excepit; Dionysiumque cæsis tribus millibus in fugam vertit: atque ita acriter fugientium tergis institit, vt vnà cum Dionysianis erumpens, arce tantùm atque Insula excepta, tota vrbe potiretur, ac statim successu tam insperato elatus, arcem muro circumseptam obsideret. Carthaginienses interea intellecto Siciliæ statu, exercitum validissimum duce Hannone in Siciliam mittunt; vtque Syracusas quàm primùm occupare conetur mandant. Quorum impetum veritus Icetes, fœdus clàm cum Hannone percutit. Syracusani autem Icetem suspectum habentes, veritique ne ipso prodente in Carthaginiensium seruitutem redigerentur; ad Corinthiorũ opes confugiunt, auxiliumque

ICETES *al. Hicetas, Syracusas occupat.*

D vrbi quondam ab illis conditæ, quæ iam ad summum periculi ne in Barbarorum potestatem cogeretur peruenisset, supplices precantur. Corinthij, vti viris fortibus & libertatis assertoribus dignũ erat, opem pollicentur: & Timoleontem Timæneti filium virum libertatis amantissimum (vt qui ne fratri * quidem, ob occupatam Tyrannidem, pepercisset) ducem ad id deligunt: datisq; decem triremibus quamprimùm Syracusanis auxilio properare iubent. Timoleon celeri cursu Ionium mare emensus, triduo pòst captas ab Icete Syracusas Rhegium appulit: vbi dum militem à nauigatione fessum reficit, Carthaginiensium legati eódem cum viginti triremibus appulsi, Timoleontem hortantur, vt dimisso milite,

* *Timophanis, refert Diodor. de fratris cæde lib. XVI. cap. LXVI. & Probus in Timoleonte.*

Y cuius

Diodor. lib. XVI. Bibl. c. LXVII. & LXIX.

cuius auxilio opus non esset, ipse se socium Iceti adiungeret: aliter se non passuros vt in Siciliam traijciat. Timoleon quum benignè illorum postulatis respondisset, Rheginis dolum ex composito adiuuantibus, interim dum à legatis in concionem venturus exspectatur, in altum peruehitur, & Carthaginiensibus intellecta fraude frustra persequentibus, Tauromenium incolumis cum classe appulit. Vbi perquàm humaniter ab Andromacho, eius vrbis principe & conditore exceptus est. A

TIMOLEONTIS in Siciliam aduentus.

Interea dum Timoleon apud Tauromenitanos moratur, Adranitis discordia inter se laborantibus, ab vna parte Timoleon, ab altera Icetes in auxilium vocatur. Timoleon acceptis secum quos habebat militibus, Adranum properat: quumque ex itinere intellexisset, Icetem cum quinque armatorum millibus, non longè ab Adrano, vti milites ab itinere recrearet, castrametatum, ipse cum mille tantùm & ducentis in aduersarios corporibus curandis intentos impetum facit, cæsisque trecentis, captis verò sexcentis, reliquos in fugam conijcit, castrisque simul & impedimentis potitur. Ea victoriæ fama per Siciliam sparsa, incredibile quantum momenti Timoleontis partibus attulerit. Primi omnium Adranitæ victoriam illi gratulati, eum in vrbem suam receperunt. Horum exemplum sequutæ & aliæ non paucæ Siciliæ vrbes, relicto Icete & Carthaginiensibus, ad Timoleontem defecerunt. Mamercus * etiam Catanæ Tyrannus, missis legatis fœdus cum Timoleonte percussit. Dionysius autem intellecto tam prospero Timoleontis successu, virtutem eius admiratus missis legatis arcem insulamque se in eius potestatem dedere paratum nunciat. Timoleon itaque ducibus Euclide & Telemacho, milites Corinthios quadringentos ad arcem à Dionysio recipiendam mittit. Corinthij, quamuis hostes arcem vndique arctissimè obsiderent, iisdem tamen elusis arcem intrarunt: omniique armorum ac telorum apparatu, simul & duobus militum millibus, qui sub Dionysio stipendia merebant, potiuntur. Dionysius arce in Corinthiorum potestate relicta, fortunis suis in vnam nauim impositis, quingentarum paullò antè nauiũ dominus, vnica cum nauicula ad Timoleontem enauigat: Quem ille, vti omnibus Græcis tanquam fortunæ variantis ludibrium ostentui esset, statim Corinthũ misit. Ita Dionysius, postquam annos decem ante Dionis aduentum, & duodecim post eius mortem regnasset, variam toto dominatus sui tempore fortunam expertus, Corinthum in exsilium proficiscitur. Cuius vsque adeò obscura deinceps vita fuit, vt violentáne an naturali morte perierit incertum sit.

B … C … D

** Marcus Catanæorũ tyrannus hic vocatur à Diodoro lib. XVI. Bibl. c. 70.*

ARX Syracusana à Timoleonte capta. Diodor. l. XVI. cap. 71.

DIONYSIVS Corinthum missus: vbi ludum aperuisse exsul fertur. Vnde Prouerbiũ: Dionysius Corinthi 1 Cic. 9. ad Attic. Quintil. lib. 8. Ælianus lib. VI. variæ Historiæ cap. XII. ex Theo. Pompo. Plutar. lib. de garrulitate Val. Max. lib. VI. cap. X extremo.

A

ΑΓΑΘοΚΛΕοΥΣ.

AGATHOCLES CARCINI. F. SYRVCVSARVM REX.

GATHOCLES Syracusanorum Tyrannus, qui magnitudini Dionysij successit, ad regni maiestatem ex sordida admodum illiberalique origine peruenit. Patre namque † figulo, cui Carcino nomen fuit, Thermis oppido Punicæ ditionis in ora maris Libyci natus fuerat: Carcinus enim patria Rheginus in exsilium expulsus, Thermas habitatum venerat: vbi ducta vxore, eaque grauida iam facta, continuis perturbabatur insomnijs. Hinc anxius admodum, Carthaginiensibus quibusdam Delphos ad consulendum Apollinem nauigantibus, priuatim & ipse in mandatis dedit, vt Deum de futuro partu consulerent. Illi Carcini mandatum diligenter exsequuti: responsum acceperunt, eum, *QVI nasciturus esset, tam Carthaginiensibus, quàm vniuersæ Siciliæ, magnarum aliquando calamitatum auctorem fore.* Quod audiens pater iram Carthaginiensium, sub quorũ, vti dixi, imperio Thermæ erant, metuens, infantem exponit; sed mater noctu occultè sublatum fratri Heraclidi educandum credidit: apud quem infans breui in egregiam corporis speciem supra ætatis maturitatem adoleuit. Accidit autem vt post tempus aliquod Carcinus ad familiare sacrificium ab Heraclide inuitaretur; ibi quum fortè Agathoclem cum pueris colludentem vidisset; egregiam eius formam admiratus in mentem illi venit quòd filium exposuisset. Cuius recordatione ita indoluit, vt etiam lacrymis pœnitentiam testaretur: quod postquam vxor conspexit, rem vti erat marito exposuit; quo ille plurimum gauisus, oraculi memor; simul metu Carthaginiensium, vnà cum puero & vxore Syracusas commigrat; atque ibi à Timoleonte in ciuium numerum adscribitur: quumque & apud Syracusanos solito artificio vitam aliquanto tempore sustentasset, moritur tandem Carcinus. Agathocles verò patre orbatus, à Damate inter Syracusanos potentia & opibus præcipuo, ardentissimè ob insignem corporis formam adamari cœpit: cuius tandem libidini obsecutus, magnas ex tam infami & sordido lucro opes breui est adeptus. Quumque Damas ab Agrigẽtinis dux belli creatus esset, Agathocles in locum cuiusdam demortui Tribunus militum à Damate sufficitur. Quo in bello quum & manu strenuum & in periculis impauidum se præstitisset, haud vulgarem statim apud omnes existimationem consequutus est. Mortuo autem paullò pòst eam expeditionem Damate, Agathocles vxorem ipsius, quam adhuc marito viuo adulterauerat, duxit; plurimùm eo matrimonio ex dote vxoris locupletatus. Posthæc cum Sosistrato duce

AGATHOCLIS ortus & parentes. Diodorus Siculus Biblioth. libro XIX. cap. 2. & 3. de eius natalib.

† Hinc etiam Rex vsus est vasis Figulinis pri inememor fortunæ vt esset assidue. Ausonius.

AGATHOCLES tribunus militũ creatus.

B C D

tribunus militum in auxilium Crotoniatarum contra Brutios profectus, ab eo per inuidiam Tribunatu motus, eundem apud populum Syracusanum, tanquam Tyrannidi & rebus nouis studentem criminatur: sed quum accusationem suam à populo contemni videret, indignatus ad Brutios deficit, & vnà cum illis Syracusanos & Crotoniatas adoritur: sed prælio victus ad Tarentinos confugit, apud quos quum diu ob fortitudinem magno in honore fuisset, affectatæ tandem tyrannidis suspectus expellitur. Pulsus collecta exsulum Syracusanorum passim per Italiam vagantium manu, in Heraclidem & Sosistratum, qui Rhegium per id tempus obsidebant, se conuertit: eosdemque soluta obsidione Syracusas cùm ignominia repetere coëgit. Eiecto autem haud multò pòst Syracusis ab aduersa factione Sosistrato, Agathocles in patriam reuocatus, vnà cum Syracusanis aduersus exsules & Carthaginienses, qui exsulibus auxilium ferebant, bellum gerit. Quo bello ob singularem fortitudinem omnes in sui admirationem traxit. Delatus deinde quasi Tyrannidem affectaret, in exsilium eiectus ad Murgantinos confugit, à quibus in odium Syracusanorum primò Prętor, mox dux creatus, Leontinorum vrbem adortus capit. Ducto inde Syracusas exercitu vrbem obsidet. Ceterùm Amilcar Pœnorum dux à Syracusanis in auxilium vocatus, deposito hostili odio, obsessis opem tulit: ita Syracusæ ab hoste ciuili amore defensæ, à ciue hostiliter oppugnantur. Sed Agathocles, vbi Carthaginiensibus vrbi obsessæ auxilium ferentibus imparem se videt: missis ad Amilcarem Legatis, petit vt pacis inter se ac Syracusanos arbiter esse velit, societatemque si pacem eius ope impetrasset pollicetur. Accepit conditionem Amilcar, quo Agathoclem Carthaginiensibus ex hoste amicum redderet. Allocutusque pro concione Syracusanos eos ad ineundam cum Agathocle pacem hortatur; tantumque assiduè monendo effecit, vt illi non solùm Agathocli reconciliarentur; sed & Prætorem insuper crearent. Obtenta auxilio Amilcaris pace, Agathocles in verba Pœnorum iurat: & quò tutior deinceps esset ab inimicorum insidijs, quinque Afrorum millia ab Amilcare auxilio accipit. Simulata deinde in Herbitenses expeditione, tanquam exsules eorum in patriam reducturus, factiosissimos quosque & obæratos, & si quibus statum Optimatum odio esse sciebat, sibi adiungens, quasi eorum operâ hoc bello vsurus, exercitum ex iisdem conscribit. Vbi se satis vndique instructum credidit, conuocatos in concionem milites alloquitur, atque in Optimates concitat; illorum Tyrannide Vrbem premi questus. Hortatur igitur vt præteritarum iniuriarum pœnas illorum sanguine & cædibus sumant. Vrbe clausa ne quis elaberetur, passim per vias ac vicos vrbis miles mercenarius cum plebe egena discurrit: quemcumque ciuium potentiorum obuium

Margin notes: A; B; C; D. *Diodorus lib. XIX cap. 3. & 4.* — AGATHOCLES in exsilium actus. — AGATHOCLES Syracusas obsidet. — AGATHOCLES prætor à Syracusanis creatus. — *Diod. lib. XIX c. 7. 8.*

A rum obuiam habent, obtruncant: plurimi caussam tumultus ignorantes, dum inconsultè in publicum se proripiunt, trucidantur; nec paciores transcensis mœnibus in vicinas vrbes confugientes euadunt. Miles cædibus satiatus, ad ædium direptionem se vertit; foribus vi effractis, cæsisque si qui intus vim propulsare conarentur. Postquam à cædibus & direptione cessatum est, Agathocles captiuos coram se adduci iubet; ex iis si quos sibi infensos putabat, interfici iubet: reliquos cum Dinocrate ob necessitudinem, quæ ipsi cum eodem hactenus intercesserat, dimittit. Concione conuocata, in eos, qui iussu ipsius cæsi fuerant, inuectus, eos suo merito ob tyrannidem & superbã in ciues dominationem
B necatos testatur, seque deposito imperio vrbem in populi potestate relicturum pollicetur: & quo verbis fidẽ astrueret, dilacerato * paludamento, assumtoque priuato habitu discedere parabat; certò sibi persuadens illos qui se iubente tantam cædem peregerant, haud vnquam passuros vti Tyrannidem deponeret. Agathocle itaque abeunte, conclamant cuncti imperium retineret: neu se rursus in Optimatum Tyrannidem relapsuros destitueret. Dissimulauit tamen ille aliquantisper, in proposito discedendi persistens; donec vrgente vehementius multitudine, quasi consensu victus admittere se imperium dixit; gesturumque se ita, vt illos nunquam summam rerum ipsi detulisse pœniteret. Ita Aga-
C thocles Tyrannidẽ iam adeptus, Olympiadis centesimæ decimæquintæ anno tertio, post liberatas verò à Timoleonte Syracusas vicesimo, facilem se erga omnes & humanum præbuit, & sæpe in publico sine satellite conspectus, nihil à priuatis habitu differens, pauperes munificentia, diuites autem honoribus sibi conciliabat. Nec dissimulans interim generis obscuritatem, quin potiùs eam sibi honori ducens; super abacos auro atque argento coopertos * fictilia subinde vasa interponebat, eaque digito astantibus commonstrans, aiebat se quum quondam talia ipse fecisset, nunc ob virtutem aureis argenteisq; potiri. Ad confirmandam in de Tyrannidem animum intendens, triremes vetustas reficit; nouas con-
D struit, arma telaque copiosè fabricanda curat: contracto mox mercenario milite Carthaginiensium socios, permittente Amilcare, fœdè iniurijs vexat. Hinc Messanensium arcem ex improuiso agressus occupat: pro cuius redemtione magnam † auri summam à Messanensibus pactus, auro accepto non solũ illos in reddenda arce illusit, sed & vrbem ipsam, ciuibus nihil tale metuentibus, ex insidiis capere tentauit. Verùm Messanensibus dolum præsentientibus fortiterque propugnantibus voto frustratus est. Mylas deinde oppidum adortus capit; relictoque ibi præsidio Syracusas reuertitur. Ineunte autem æstate rursus Messanenses inuadit; ciuibus tamen vnà cum Syracusanorum exsulibus, qui odio ipsius

χλαμύδιον vocat Diodor lib. XIX. c. 9.

AGATHOCLES tyrannidem apud Syracusanos inuadit.

** Plutarch. in Apopth. Ausonius Epigr. VIII:* Fictilibus fama est cœnasse Agathoclea Regem, &c. Fortunam reuerenter habe, &c.

Messanenses vexat. Diodor. lib. XIX. c. LXXV.

† triginta talenta. Diod. ibid.

Messanensibus se iunxerant, vrbem fortiter defendentibus, oppugnationem relinquere coactus est. Carthaginienses interea sociorum querelis incensi, qui se ab Amilcare proditos; ab Agathocle depopulatos conquerebantur, missis in Siciliam legatis Agathoclem arcem Messanensibus restituere compellunt. Agrigentini quoque quum incrementa Agathoclis suspecta haberent, instigantibus Syracusanorum exsulibus, quorum pars maxima Sosistrato duce eò confugerant, bello Tyrannum impetere statuunt, sed quia propriis ducibus minùs fidebant, externum accire placuit. Spartam itaque profecti exsulum præcipui, Acrotatum Cleomenis regis filium ad suspiciendum Agrigentinorum imperium inducunt. Qui paucis cum nauibus Lacedæmone soluens, Tarentum appulit. Persuasisque Tarentinis, vt societatem secum contra Agathoclem inirent, triremes viginti ab illis in auxilium accepit. Atque hac cum classe Agrigentum perueniens, magna ciuium lætitia exceptus, plurimaque & splendida de se pollicitus, cunctos spe futurorum impleuit, sed facta dictis haud quaquam responderunt. In luxuriam enim segniciemque prolapsus, suis pariter ac hostibus despectui erat. Volens itaque sæuitia se à contemptu vindicare Sosistratum ad cenam vocatum inter epulas obtruncat. Hac eius perfidia irritati Agrigentini, imperio illi abrogato, cum lapidibus obruere conabantur: sed ille vulgi furorem metuens, noctu conscensa naui Spartam profugit: atque ita Agrigentini duce destituti pacē cum Agathocle, arbitro fœderis Amilcare, faciunt. Agathocles autem postquam intellexit, Amilcarem accusantibus sociis ob pacem secum factam damnatum à Carthaginiensibus, eosdem bellum in se moliri: præuenire illos statuens, conscripto decem millium peditum, & trium millium equitum exercitu, in Messanenses omnem belli tempestatem vertit. Cumque deuastatis eorum agris, si Syracusanorum exsules expellerent, spem pacis illis fecisset: Messanenses voluntati ipsius obsequuti, pulsis exsulibus ipsum cum exercitu in vrbem recipiunt. Agathocles collaudatis ciuium in se animis, primò benignè & humaniter illos habuit: pòst autem ad perfidiam suam reuersus, vocatos ad se Messanensium & Tauromenitanorum præcipuos, tanquam opera & consilio ipsorum vsurus cunctos iugulari præcipit. Ad hunc modum in Messanenses grassatus, Agrigentum versùs castra mouet, sperans se & hanc in potestatem redacturum. Verùm vbi sexaginta Carthaginiensium triremes eò appulisse cognouit, incœpto destitit. Ceterùm Carthaginiensium ditionem latē populandò peruagatus, aliquot eorum oppidula partim vi, partim terrore in potestatem redegit. Quumque Dinocrates exsulum Syracusanorum dux, societate & viribus Carthaginiensium fretus, Galeriam vrbem inopinatò adortus

Diodor. Siculus lib. XIX. c. LXXX. & LXXXI.

Diodor. c. LXXXII.

AGATHOCLES in tra Messanam receptus. Diod. cap. CII.

Diodorus lib. XIX. cap. CXIII. & CXIV.

A B C D

A adortus, prodeuntibus eam ciuibus occupasset, Agathocles re intellecta, exercitum duce Pasiphilo ad eius conatus reprimendos eò mittit. Pasiphilus collatis cum Dinocrate signis, Cæso Philonide vno ex ducibus, prælio superior, receptaq; haud magno cum labore * *Galeria*, in defectores animaduertit. Agathocles ea victoria erectus, exercitum in Carthaginienses, qui † Ecnomum præruptum in agro Gelensi tumulum castris occupauerant, ducit. Ceterùm Carthaginiensibus pugnam detrectantibus, cum hiems instaret, exercitum in hyberna Syracusas reduxit. Carthaginienses eo rerum successu intellecto, nouum contra Agathoclem exercitum duce Amilcare Gisconis filio mittunt. Sed is maxima

** Al. Galaria. Diodor. cap. 114.*
† Ecnomus dictus collis, i. nefarius, exlex & sceleratus. Diod ibid. & c. 118.
Diod. lib. XIX. cap. CXVI.

B copiarum parte naufragio amissa, ægrè cum reliquiis exercitus se data tempestate Siciliam tenuit. Agathocles nunciato hostium aduentu, Syracusis egressus, Gelam versus, in cuius agro Pœnos castrametatos intellexerat, copias ducit. Vbi ad hostes peruenit, castra ante Gelam communit, superuacuum ratus vrbem per se satis firmam cum exercitu intrare. Ceterùm postquam intellexisset plerasque è Gelensibus clandestina cum hostibus de deditione consilia inire, assumtis secum fortissimis quibusque è suis, ac cum iisdem Gelam ingressus, quattuor ciuium millia iugulari imperauit: cum quidquid auri argentique intra vrbem erat, edicto publico sub pœna capitis ad se deferri iubet: atque ita vrbem

C despoliatam ac cædibus exhaustam præsidio munit. Post hæc cum copiis egressus, tumulum præruptum, cui Phalario nomen erat, castris insedit: hostibus ex aduerso Ecnomum tenentibus: ita vt castrorum frontes sibi inuicem responderent; medio inter vtraque castra fluuio; quem neutri transgredi audebant, oraculo deterriti, quod maximam ibi hominum stragem aliquando futuram præmonuerat. Agathocles tandem Carthaginiensium populationibus irritatus, prior pugnæ copiam facit: Martem vsque adeo fauentem primo congressu expertus, vt Carthaginienses in castra propria compulsos oppugnauerit: verùm subitus casus vti victos erexit, ita victores afflixit. Alter enim Cartha-

Diodorus c. CXVIII. à Phalaride tyranno, qui taurum Perilli æneũ ibi fertur habuisse.

D giniensium exercitus, inter ipsam pugnam superueniens, Syracusanos repente à tergo aggressus, in orbem pugnare coactos magna strage fudit. Plurimùm insuper ad Syracusanorum calamitatem Himera fluuius contulit. Nam quum plurimi contracta ex æstu per dies caniculares ac defatigatione siti, aquam è flumine, quod salsum erat, ad sitim restinguendam auidiùs atque inconsultiùs haurirent, adesis salsedine vitalibus expirarunt. Agathocles amissis ea pugna septem suorum millibus † intra Gelam se recipit; vti hostem eius oppidi obsidione distineret, quò minus Syracusas rectà peteret: simul vti Syracusanis otium interea sese communiendi, frumentumque ex agris in vrbem comportandi suppeteret.

† Barbarorum verò quingentis, nõ ampliùs. Diodor. cap. CXIX. & CXX.

teret. Amilcar primò Gelam obsidere conatus, vbi vrbem cunctis ad A tolerandam obsidionem necessariis egregiè instructam cognouit; soluta obsidione bellum per agros Siculorum, qui Agathoclis partes sequebantur circumtulit. Quumque illos qui se sponte dederent benignè acceptos tractaret humaniter; hac potissimùm ratione consequutus est, vt Messanenses, Tauromenitæ, Catanenses, Camarinæi atque alij aliquot ab Agathoclis societate ad eum deficerent. Agathocles sociorum defectionibus vndique nudatus, Syracusas se recipit: nequaquam tamen post tot clades animo fractus, bellum in Africam transferre statuit: & quod victorem vix aliquis ausurum putasset, id victus aggreditur. Ceterùm veritus ne si cui consilium suum aperuisset, à pluribus B cognitum ad hostes emanaret; rem silentio dissimulauit: id solùm coram populo professus, inuenisse se victoriæ viam: animos illi tantùm in breuem obsidionis moram firmarent, si cui præsens reipublicæ status displiceret, dare se illis abeundi potestatem. Quum mille & sexcenti discessissent, ceteros ad obsidionis necessitatem frumento & stipendio instruit. Habito inde delectu, sexaginta naues milite impleuit: quumque Carthaginienses valida cum classe portus exitum obsiderent; militem aliquot diebus intra naues continuit: tandem iam penè de exitu diffidentem fortuna insperatò adiuuit. Conspecta namque à Carthaginiensium stationariis onerariarum classis, quæ commeatum Syracusanis aduehebat, omnes relicta statione ad se intercipiendam auertit. Quo C viso Agathocles quanta maxima potuit celeritate fauces portus euadens cursum in Africam dirigit. Carthaginienses conspecta hostili classe, quæ in altum tendebat, rati illam onerariis suis auxilio venire, suam quoque ad pugnam instruunt; verum vbi Syracusanos rectà preteruehi, & iam multum spacij processisse vident, progressos raptim persequûtur. Interim onerariæ tutò Syracusas peruectæ, vrbem omniũ rerum copia impleuerunt. Agathocles verò superuenientis noctis beneficio ex oculis hostium ereptus, postquam iam sex diebus totidemque noctibus nauigasset; rursus Carthaginiensium classem magna vi vt se assequeretur D contendentem eminùs videt. Iam Africa in conspectu erat, quum magno vtrimq; studio certatur; illis hostem antequam litore potiretur assequi conantibus: his solam salutis spem in eo sitam credentibus, si hostem præuenientes in terram euaderent. Inuehebantur iam in extremas Syracusanorum Pœnorum antesignani; quum illi magna contentione reiectis Pœnis (pauci enim assequuti manus conseruerant) ad locum, cui Latumiæ nomen est, classem appellunt: & in terram egressi castra communiunt: nauesq; in terrã subductas, ipso hortante* Agathocle ac primam facem in prætoriam conijciente, exurunt. Carthaginienses nequic-

AGATHOCLES bellũ in Africam transfert. Diod. lib. XX. Biblioth. c. IV. V.

*AGATHOCLES in Africam traijcit. Diod. c. VII. libri XX. Bibl. consilium incensa classis exponit.

A nequicquam Agathoclis in Africam traiectum impedire conati postquam proprias ipsum naues exussisse viderunt, rati id desperatione factum, primò contemnii illum habebant. Verùm vbi eundem agros passim populari, & vrbem Magnam expugnasse acceperunt, tanta Agathoclis audacia consternati, nuncios Carthaginem, vnà cum nauium exustarum ferramentis, qui rem significent, mittunt: sed iam perceperant etiam in maius (vt ferè fit) rerum modò memoratarum famam Carthaginienses ex his, qui cladem effugerant: ita vt deletũ prorsus suorum in Sicilia exercitum existimantes, magno in timore essent. Verùm postquam exactiùs rem vti erat ex nunciis intellexissent, animis receptis B copias conscribunt: iisque Hannonem & Bomilcarem, mutuis pridem discordiis inter se dissidentes, duces præficiunt: rati id è republica forè, illosque ex mutua æmulatione rem melius gesturos: sed vanã eam spem fuisse euentus docuit. Bomilcar namque Tyrannidem affectans, quo facilius fractis aduersâ pugnâ ciuium animis voto potiretur, victoriam hostibus prodere statuerat. Ceterùm vbi eductis Carthagine copiis duces Carthaginiensium in conspectũ hostium venissent aciem instruunt, dextrum cornu Hanno cum sacra cohorte, in qua erant ciuium longè fortissimi; læuum Bomilcar cum Afris auxiliariis tenebat: equitatus cum curribus ante aciem vt hostium ordines turbaret constiterat. Agatho- C cles perspecta hostium acie, ipse quoque suos instruit, & in dextro cornu Archagathum filium cum mille quingentis auxiliariis locat; medios autem Syracusanos, qui tria millia erant, constituit: ipse cum delectis contra sacram* Carthaginiensium cohortem consistit. Vbi ad manus ventum est, summa vtrimque vi concurritur; primoque impressione funditur Pœnorum equitatus. Hanno vbi contra quàm sperauerat hostem fortiter resistere, fusumque ab illis equitatum suum conspexit; cum sacra cohorte in medios hostes impetum facit; pugnam ipse ante alios fortissime ciens: sed dum se audaciùs in confertos ingerit, telorum multitudine obrutus cadit. Carthaginienses amisso duce fortissimo, quam- D quam animis fracti aliquando tamen adhuc restitêre: donec Bomilcar cum integra ferè sua acie in fugam se dedit, suosque in dextro cornu fortissimè pugnantes destituit: qui postquam se proditos desertosque à duce suo viderunt, fuga præcipiti ad castra feruntur: hærent fugientium tergis Syracusani, & vnà cum fugientibus in castra irrumpunt: Pœni castris captis continuata per campos fuga disperguntur. Cecidêre ea pugna è Carthaginiensibus mille, vt alij prodiderunt, † tria millia: victores trecentos desiderauêre. Agathocles tam insperata victoria potitus, ducto versus Tunetem exercitu vrbem occupat. Adrumetum inde progressus, cum oppidum prima impressione capere non potuisset, obsidione cingit.

Diod. lib. xx. c. IIX. & IX.

AGATHOCLIS in Africa contra Pœnos res gestæ, prælium. Diod. lib. xx. Bibl. cap. x. xi. xii.

* Sacra cohors Carthaginiensium.

† amplius sex millia. Diodor.

Laur. Rodomani cap. XIII. lib. XX.

Diodorus cap. XVII.

Similiter & Carthaginienses relictos apud Tunetem Agathoclis mili- A
tes in vrbem compulsos obsident. Id vbi Agathocli renunciatum est,
parte copiarum Adrumeti relicta, collem vnde tam ab illis qui Tunetem
obsidebant, quàm ab Adrumetanis conspici poterat, cum paucis noctu
occupat, ignesque quàm latissimè fieri imperat. Ita vno eodemque stra-
tagemate Carthaginienses, qui Tunetem obsidebant; simul & Adru-
metanos, qui ab ipsius exercitu obsidebantur, fefellit. Illi enim Agatho-
clem cum totis viribus ad soluendam obsidionem venire rati, relictis et-
iam impedimentis in fugam se coniiciunt: Adrumetani autem nouum
esse exercitum putantes, qui Agathocli in auxilium veniret, vrbem de-
dunt. Ad hunc modum Agathocles Adrumeto potitus, Thapsum quo- B
que expugnat; vrbesque alias partim per vim capit, partim promissis ad
societatem allicit. Fracti tot cladibus Carthaginienses, legatos in Si-
ciliam ad Amilcarem mittunt; qui eum de præsenti rerum statu certio-
rem reddant, moneantque vt subsidium afflictæ tot calamitatibus patriæ
quàm primum mittat. Amilcar legatos vt acceptam cladem dissimu-
lent hortatus, rumorem ipse in exercitu contrarium spargit: deletum
videlicet in Africa cum ipso Agathocle Syracusanorum exercitum. Le-
gatos deinde Syracusas mittit, ciuibus, vti vrbem dedant, suadet. si
quam hactenus in Agathocle eiusque copijs spem habuissent, vti eam
deponant, hortatur: deletum namque occidione cum illo vniuersum ex- C
ercitum: naues omnes incensas idque ostensis exustarum nauium fer-
ramentis confirmant. Credidère id è plebe plurimi non intellecta frau-
de: magnoque ob eam calamitatem mœrore angebantur. Duces autem,
quibus perspecta suspectaque erat Pœnorum calliditas, famam verbis
eleuabant: & dum metuunt ne qua hinc in vrbe seditio oriretur, omnes,
quos erga Tyrannidem minus affectos nouerant, ex vrbe emigrare
compellunt: qui patria pulsi ad Amilcarem confugiunt. Ille exsulibus
benignè exceptis, cum vniuersis copijs Syracusas contendit: præmissa-
que legatione Antandro fratri Agathoclis, reliquisque ducibus, si vrbem
dedant, impunitatem pollicetur. Coacto super ea re ducum ac prima- D
tum concilio, Antander, qui magnitudine animi à fratre plurimum de-
generabat, vrbem dedendam censebat. Contra Eurymnon AEtolus, qui
Antandro fratri ab Agathocle consiliorum ac rerum gerendarum comes
datus fuerat, exspectandum censuit; donec quid de Agathocle factum
esset certò sciri posset, in quam sententiam ab omnibus discessum est.
Id postquam Amilcar cognouit, machinas omne genus ad vrbem vi
expugnandam comparat. Interim qui ab Agathocle ad victoriam nun-
ciandam Syracusas missi fuerant; elusis hostibus, qui magna conten-
tione illos insequebantur, in portum Syracusanum euaserunt: Syra-
cusanosque

ADRVMETVM & Thapsus ab Agathocle capta.

Diod. lib. xx. cap. xv. & xvi.

Eurymnon AEtolus.

A cusanosque nunciata victoria, resumtis animis in spem meliorem erexerunt. Amilcar postquam ob tam secundos in Africa successus Syracusanos ferocire, se autem contemtui esse vidit, ne tempus frustra tereret, exercitum ab urbe deducit: & quinque militum millia in Africam Carthaginiensibus auxilio mittit. Agathocles interea, Elymam Afrorum regem, qui à se ad Carthaginienses desciuerat, prœlio victum interficit: similiter & Carthaginiẽses, quòd auxilijs ab Amilcare missis aucti essent, congredi ausos superat. Sub idem ferè tempus Amilcar, subactis cunctis ferè Siciliæ vrbibus, rursus in Syracusanos mouet, † somnio, quo sibi Syracusis cœnare visus fuerat, confirmatus. Syracusani intellecto A-

Diod. cap. XVII. & XVIII. lib. XX.

† Quòd vates, dum exta inspicit, postridie Syracusis cœnaturum prædixisset.

B milcarem aduersus se iter habere, noctu tria peditum millia & equites quingentos vrbe emittunt: eosdemque Euryclum tumulum vrbi vicinum præruptum vndique & præcipitem, ad transitum hostis impediendum occupare iubent. Vix occuparant locum Syracusani, quum Amilcar consilium suum hostes latere existimans, ad vrbem cum copijs mouet; vbi ad tumuli angustias peruenit, impediente semet in transitu multitudine, clamor & tumultus in exercitu exoritur.

Diod. lib. XX. c. XXIX. & XXX. captus viuus eò introducitur.

Syracusani intellecto è clamore hostium aduentu, notis sibi itineribus decurrentes; impetum vndique in hostes faciunt; plurimosque inopinata impressione turbatos in fugam auertunt. Pars tamen exhor-
C tante Amilcare, fortiter aliquamdiu Syracusanos in se irruentes sustinuerunt: sed postquam Amilcar ipse itinerum peritia ab hoste circumuentus captus est, tum demum omnes simul se in fugam conijciunt: plurimi in tenebris ex mutua ignorantia à proprio equitatu obtriti interierunt. Ita Syracusani tenebrarum beneficio, exigua cum manu centum vigintiquinque millia hostium, vt quidam scriptum reliquêre, fuderunt. Tanta victoria exultantes, Amilcarem vinctum secum in vrbem adducunt: eumque cognatis eorum, qui in bello ceciderant, tradunt: qui varijs prius ludibrijs inde & tormentis vexatum excruciatumque tandem interfecerunt: caput eius in Africam Agathocli missum. Agrigen-

AMILCAR à Syracusanis captus capite truncatur.

D tini, qui id tempestatis inter Siculas Græcorum vrbes, opibus potentiaque florebant; dum Syracusanorum Pœnorumque vires mutuis conflictationibus affectas vident; ea occasione ad Siculas vrbes in libertatem vindicandas vti constituunt. Xenodicum igitur ducem creant: eumque validissimis cum copijs emittunt: Ille haud segniter imperio vsus, primò Gelam expulso Agathoclis præsidio in libertatem asserit. Ducto inde Herbitam exercitu, vrbem vi expugnatam necatis præsidiarijs in populi potestate relinquit. Mox & in Leontinorum agro castrametatus, expugnato castello, ex quo Agathoclis præsidiarij decurrentes agros Leontinorum vastabant, illos quoque ab hac molestia liberatos in

AGRIGENTINI Duce Xenodico Siculas vrbes liberant. Ex Diod. lib. XX. Biblioth. cap. XXXI.

societatem accipit. Pari beneficio & Camarinæos affectos in partes suas traxit. Syracusani tam felici Agrigentinorum successu consternati, quum Carthaginiensibus mare infestū tenentibus, Agrigentinis verò à terra instantibus, fame insuper premerentur, necessitate adacti, instructis † triginta triremibus ad commeatus in vrbem conuehendos enauigant. Verùm à Carthaginiensium classe in alto conspecti, incursioneque ab illis facta, amissis decem triremibus, reliqui vix fuga periculum vitarunt. Agathocles postquam, qui Amilcaris caput adferebant, ad ipsum peruenissent, equo ad Pœnorum castra peruectus eminus quidem, sed vnde & illud conspici, & ipsius dicta audiri poterant, id illis ostendit. Pœni tanti viri morte & clade exercitus adeò consternati fuêre vt nusquam ex vallo prodire auderent. Ceterùm fortuna, quæ benigna hactenus Agathocli affulserat, conuerti paullatim in deterius cœpit: parumque abfuit quin Agathocles à militibus tumultuantibus occideretur; idque ea occasione quam iam referemus. Erat inter duces Lyciscus vir bello egregius; hunc conuicia in Agathoclem patrem iacientem ægrè passus Archagathus, dum in tentorium se recipit, interfecerat: hoc facto incensi milites ad arma conuolant: Agathoclem, ni filium ad supplicium dedat, interfecturos se minantur. Ille abiecto paludamento sordidatus in medium progressus, milites vt filij adolescentiæ ignoscant, precatur: militibus autem magis magisque tumultuantibus, Agathocles ensem stringit quasi manus sibi illaturus: quo viso milites ne id faciat conclamant: ignoscere se filio. Ille collaudata militum beneuolentia, imperatoriam vestem resumit; mox in Carthaginienses, qui audita seditione ad vallum progressi milites ad deficiendum pelliciebant, eruptionem facit, & pauentes multa cum cæde in castra compellit. Agathocles præter spem ab hoc periculo liberatus, relicto apud Tunetem Archagatho filio, delectis fortissimis quibusque ex toto exercitu; vestigijs Carthaginiensium, qui in Numidiam properabant vt defectores ad officium reducerent, insistit: eosque apud Numidas, qui Zuphones nominabantur, assequitur. Carthaginienses vbi hostem conspexêre, in tumulo quodam vndique aspero & præcipiti, cuius radices flumine alluebantur, castra communiunt; hinc Numidarum equitatum, qui hostes iter facientes infestet, emittunt. Agathocles instructa acie, oppositisque aduersus Numidarum equites sagittarijs & funditoribus, ad Pœnorum castra contendit. Pœni ex aduerso relictis castris in prœlium egressi Syracusanos in traiectu fluminis occupatos inuadunt; Syracusanis autem fortiter resistentibus, neutrisque primò congressu cedentibus, æquo diu Marte pugnatum est: donec victus tandem Syracusanorum virtute Pœnus in fugam vertitur: fusos Syracusani insequuntur atque in castra confu-

† *viginti trirem. habet Diodor. cap. XXXII. & Carthaginiensib. triginta attribuit.*

Diod. cap. XXXIII. lib. XX. Bibl. & c. 34.

Diodor. cap. XXIX. & XL.

A

B

C

D

A confugientes oppugnant. Numidarum interea equites, qui se hactenus spectatores pugnæ præbuerant, quum Agathoclem oppugnandis Pœnorum castris intentum, sua sine præsidio reliquisse viderent, Syracusanorum impedimenta diripiunt. Id postquam resciuit Agathocles, relictis Pœnis Numidas raptim persequutus, partem prædæ recuperat, & quo milites, qui sua amiserant, solaretur, spolia hostium ipsis distribuit. Legatos inde ad Ophellam Cyrenatum regem, qui inter commilitones Alexandri Magni fuerat, & regnum sua sibi virtute pepererat, mittit, offerens illi, si Carthaginienses eius auxilio vicisset, se Africæ imperio ipsi cessurum. quippe quod non cupiditate, sed necessitate ductus inuaserit: B contentum se, si in Sicilia tranquillè regnare posset; Sin augendi imperij cupiditate teneretur, vicinam sibi Italiam esse; vbi virtutem suam experiri, quàm Africam tanto maris spatio à Sicilia disiunctam tentare, facilius sibi esset. His inflatus promissis Ophellas primùm societatem cum Agathocle iungit: tum peditum decem millia & equites sexcentos è regno suo cogit: quibus accessêre extra ordinem auxiliariorum decem millia. Maximisque itinerum difficultatibus diu multumq; fatigatus, ad Agathoclem tandem cum his, quas diximus, copiis peruenit. Agathocles Ophellæ obuiam profectus, eundem humanissimè excepit; suppeditatis abundè omnibus quæcunque afflictis aduerso itinere copiis necessaria C erant; verùm neutiquam diuturna hæc beneuolentia fuit. Agathocles namq; qui insidias Ophellæ moliebatur, obseruato tempore, quo maxima eius militum pars lignatum aut pabulatum se contulerat; accusare eum repentè vti proditorem apud exercitum cœpit: ita irritatis in eum omnium animis exercitum confestim contra Cyrenæos educit. Turbatus tam subita inopinataque conuersione Ophellas, cùm frustra se defendere niteretur, in prœlio cadit. Agathocles Ophellæ milites, qui prælio superfuerant, promissis conciliatos suis copiis adiungit. Interea temporis dum prœlium inter Agathoclem & Ophellam committitur, Bomilcar Pœnorum dux Tyrannidem apud suos inuadit: sed à D Carthaginiensibus libertatem fortiter tuentibus captus, in crucem agitur. Agathocles verò auctus Ophellæ copiis Vticam per vim expugnat: & cæde promiscua vsque ad innoxiam ætatem, ne illis quidem qui ad templa arasque confugerant parcens, desæuit. Multis præterea cùm maritimis tum mediterraneis oppidis potitus, rebus in Africa prosperè succedentibus anxius de Siciliæ statu in eandem traiicere statuit: & relicto in Africa Archagatho filio cum reliquis copijs, duo militum millia in naues imponit, atque in Siciliam nauigat. * Xenodicus interim Agrigentinorum dux, qui compluribus Siciliæ vrbibus in libertatem assertis spem ceteris fecerat, fore vt tota breui Sicilia libera-

AGATHOCLIS cum Ophella Cyrenarum Rege societas. Mox caditur. Diodorus Bibl.l.xx.c. XLI.XLII. XLIII.

BOMILCAR regno Carthagine affectato in crucem actus. Diod. c.XLIV.

VTICA ab Agathocle capta. Diod.c.LV. & LVI.

* Xenodicus est in Diodoro lib.xx. c.LVII.

retur exercitum decem millium peditum & mille equitum contra Le- A
ptinem & Demophilum Agathoclis præfectos educit. Leptines &
Demophilus cum octo millibus peditum & ducentis, equitibus verò
mille ducentis obuiam tendunt. Prœlio commisso vincitur Xenodi-
eus, desideratis haud amplius mille quingentis è suis. Hac tantilla
clade Agrigentini perterriti à pulcherrimo liberandæ Siciliæ inceptô
destitêre. Agathocles qui iam in Siciliam appulerat; victoria suorum
erectus; Heracleam, quæ iugum excusserat, rursus ad officium reducit.
Inde Thermenses, qui Pœnorum imperio parebant, in deditionem
accipit: Apolloniam vi expugnat: eodem modo & Cephalœdio po-
titur. Conatus prætererea Centoripam occupare, à ciuibus magna B
cum suorum cæde reiicitur. Dinocrates interim exsulum imperator,
quum libertatem recuperare volentibus, se ducem fore profiteretur;
affluentibus vndique ad eum militibus, validas breui copias coegit: &
Agathoclem, quòd hostibus impar esset, cedendo eludentem, vestigijs
eius insistens consectatur. In Africam Archagathus post patris dis-
cessum, cupiens egregij aliquid per se præstare, Eumachum cum parte
exercitus ad vlteriora Africæ subigenda dimittit. Is prospera fortuna
vsus, expugnata Tocas vrbe, Numidas finitimos imperata facere coë-
git: ducto inde ad Phellinas oppidum exercitu, idem deditione in pote-
statem accepit. vlterius progressus Asphodelarum populum subegit: C
mox & Meschelam vrbem, quæ à Græcis, qui Troiam expugnauerant,
originem repetebat, capit, atq; ita cum exercitu spoliis onusto ad Archa-
gathum reuertitur. Cognita viri virtute Archagathus, aliò rursus Eu-
machum cum copiis emittit: qui in Pithecusarum gentem (qui, quòd
simias vice Deorum† venerabantur, id nominis à Græcis acceperũt) pro-
fectus primariam illorum vrbem per vim expugnat, mox gentem vni-
uersam sponte in deditionem venientem in societatem accipit. Car-
thaginienses * intellectis tam secundis Syracusanorum successibus, exer-
citum trifariam diuisum contra illos emittunt. Archagathus audito
hostium consilio, suum similiter exercitum in tres partes diuidit. E D
quibus vnam duce AEschrione in mediterranea aduersus *Hannonem* Pœ-
norum ducem mittit: alteram maritima tueri iubet; reliquos ipse, reli-
cto Tuneti valido præsidio, ducit. Tribus igitur hinc inde exercitibus
per Africam vagantibus, arrectę erant omnium mentes quà in spem, quà
in metum futurorum. Primus inter alios Hanno AEschrionem sibi op-
positum per insidias adortus, quatuor militum millia cum ipso duce in-
terfecit. Alter Pœnorum dux *Himilco* Eumachum, qui exercitum prædâ
onustum trahebat, simulata fuga ad insidias pertractum cum omnibus
copiis cecidit. triginta tantum ex octo millibus ad Archagathum fuga
elapsis.

AGATHOCLIS in Siciliam reditus, gestaq́; *Diod. cap.* LVII.

DINOCRATES *exulum Syracusanor. Dux. Diod. c.* LVIII.

ARCHAGATHI *in Africa res gesta. Diod. cap.* 58.

Asphodelodes populi, & Mascbala, Diodoro cap. LVIII.

† *vt AEgyptij canes pro Dijs habuerunt. Vide Diodorum lib.* XX. *Bibl. c.* LIX.

* *Diodorus c.* LX. *lib.* XX. *Bibl.*

HANNO, *Dux Pœnorum. Diodor. lib.* XX. *c.* LXI.

A elapsis. Accessit ad hanc calamitatem, quòd omnes pænè socij relictis Agathoclis partibus ad Pœnos transierant, Archagathus collectis iis, qui cladem euaserant, militibus, Tunetem se recipit: & misso in Siciliam nuncio, Agathoclem, quo in periculo res sit, edocet, oratque vt rebus afflictis quàm primùm subsidio properet. Agathocles, vbi suorum cladem resciuit, septem & decem triremes milite complet: ac Leptine toti Siciliæ præfecto, ipse omnibus ad nauigationem necessariis iam præparatis, tempus ad enauigandum idoneum exspectat: triginta Carthaginiensium triremibus eius egressum obseruantibus. Inde noctu duodeuiginti sociorum ex Etruria triremes, insciis Carthaginiensibus, ad Aga- *Diodorus lib. XX. cap. LXII.*

B thoclem venerunt: qua ille occasione lętatus, iubet socios, quam primùm ipse pugnā cum Pœnis iniisset, illos à tergo inuadere, atque ita in altum euehitur: cumque insequerentur Carthaginienses, Agathocles conuersis repentè protis hostes à fronte inuadit: instantibus à tergo (vti iusserat Agathocles) sociis, Carthaginienses ancipiti malo circumuenti in fugam vertuntur. cadit in prælio Pœnorum dux; idque sua manu ne viuus in hostis potestatem veniret. Ita fugatis Carthaginiensibus, liberum deinceps mare Syracusani ad commeatus in vrbem conuehendos habuêre Agathocles nauali victoria lætus, Leptinem ad deuastandos Agrigentinorum agros mittit: qui imperata strennuè exsequutus, quum ad vrbis

C vsque muros terrorem intulisset, * Xenodicum Agrigentinorum imperatorem ad manus secum conferendas prouocabat. Quo certamen detrectante ciues indignati, ignauiam illi exprobrabant. Hinc cum non tam spe victoriæ, quàm pudore coactus copias in aciem eduxisset, amissis peditibus quingentis, & equitibus sexaginta prœlio superatur. Quam ob cladem quum ciues sibi infensos eorumque oculis se notari videret, relicta vrbe Gelam profugit. Agathocles superatis terra mariq; hostibus conuocatis amicis & Syracusanorū optimatibus sacrificia celebrat: mox ad epulas & hilaritatē conuersus, cunctis in quemcumq; volebāt dicteria iaciendi liberā potestatem concedit: ita vt ne sibi quidē parci vellet. Sed ** Al. Xenodocum Diodor. cap. LXIII.* *Diodor. lib. XX. Bibl. cap. LXIV.*

D funestæ quàm plurimis hæ epulæ fuere: Nam dum vino animos faciente liberius in Tyranni vitam dicteriis ludunt, exitium sibimet crearunt. Agathocles namque, nemine sinistri aliquid suspicante aut metuente omnes repente mercenario milite cinctos ad vnum interfecit. Hac ciuium laniena perpetrata rursus in Africam nauigat; quò vbi peruenit, cùm summam omnium rerum in castris inopiam, tum ipsos milites frequentibus cladibus animo deiectos inuenit. Hinc cum in solo felicis prœlij euentu omnem sibi spem reliquam intelligeret, quàm primùm manus cum hoste conserere optabat. Id quum Carthaginienses minimè lateret, ne vel inuiti cum hominibus desperatis & qui in solis dextris spem haberent *AGATHOCLIS altera in Africam expeditio. Diod. cap. LXV.*

berent dimicare cogerentur, in locum munitum, vbi vel pauci mul- A
tos arcere potuissent, sese receperant. Agathocles itaque postquam
nullam ab hoste pugnandi copiam fieri videt, sumta ex desperatione
audacia, castra Pœnorum oppugnare aggreditur. Ceterùm milite fru-
stra fatigato ac tribus de exercitu suo millibus amissis, loci potius ini-
quitate, quàm virtute hostium superatus. Nocte quæ hanc pugnam
insequuta est vterque exercitus casu mirabili detrimentum accepit.
E sacrificio ortū in castris incendium. Diodor. lib. XX. cap. XXVI. & XXVII. Cum namque Carthaginienses captiuos ex more Saturno immolarent,
flamma repentè inualescens proximum aræ tabernaculum, mox &
Prætorium corripuit: inde totis se passim castris (quod tentoria ex a-
rundine confecta idoneum igni nutrimentum præbebant) incendium B
diffudit. Ingens igitur consternatio milites subitò inuasit: plurimis ex
his dum sua eripere & ignem restinguere conantur, flamma intercc-
ptis: alijs autem, qui vt incendij violentiam effugerent ex castris proru-
perant, in discrimen priori maius prolapsis. Afri namque vsque ad
quinque millia, qui sub Agathoclis auspicijs militauerant, vt ad Pœ-
nos transirent, veniebant: hos Pœnorum vigiles rectà ad castra sua ten-
dere conspicati, suspicatique hostes esse, ad arma conclamant. quo fa-
cto consternati qui in castris erant, in fugam se subitò effundunt: mul-
tique in tenebris pro hostibus à suis habiti cæduntur: nec ante pauo-
ris aut fugæ finis fuit, quàm Carthaginem peruentum esset. Ciues fu- C
gam suorum è mœnibus conspicientes, portas fugientibus raptim ape-
riunt: vixque orto demùm die, quum neminem hostium consequi vi-
Diodor cap. XXVIII. derent, animos receperunt. Simili pænè modo & Agathoclis exercitus
cladem sensit. Afri enim transfugæ, quos iam diximus, quum incen-
dium ac tumultum in Pœnorum castris vidissent, non ausi vlterius pro-
gredi, retro vnde venerant gradum retulêre. Quos postquam Siculo-
rum quidam conspexissent, hostem venire suis nunciant, hinc orto tu-
multu ad arma Syracusani discurrunt, ac nullo ordine ex castris pro-
rumpentes, palatique per tenebras incerti quos peterent, in suos arma
vertunt: atque exorta demum luce errore intellecto in castra reuertun- D
tur. Hac tam inani consternatione, Pœni quinque millia suorum, Sicu-
li quatuor desiderarunt. Agathocles cognita Afrorum à se defectione,
quum hac insuper clade vires suas affectas, seque imparem deinceps ad
fortunam prælij cum Pœnis tentandam non ignoraret, Africam relin-
quere statuit: sed quia naues ad exercitum traijciendum deerant, consi-
lium suum milites celauit: assumptoque clam noctu iuniore filio Hera-
Diodor. lib. XX. c. LXIX. clide (Archagathi enim ferociam suspectam habebat; verebaturque ne
postquam in Siciliam peruenisset, res nouas contra se moliretur) ad
mare contendit. Non latuit eius fuga Archagathum: qui indignitate
rei

A rei commotus, quòd solus inter infestos ad cædem à patre proderetur; militibus rem aperuit. illi re intellecta fugientem persequuti, comprehensum cum Heraclide filio in castra reduxerunt. Ceterùm quum rumor in exercitu ortus esset, aduentare hostes, Panicus terror castra inuasit; omnesque incerti quem ducem sequerentur, armis raptim sumptis, extra vallum processerunt. vbi qui Agathoclem vinctum habebant, quum illum, vti erat, compeditum produxissent, moti ad miserationem eo spectaculo milites, liberari eum vinculis iusserunt. Ille statim vt liberatus fuit, nulla filiorum ratione habita, clam se proripuit: & conscensa cum paucis scapha in Siciliam nauigauit. Id vbi in castris cogni-

Diodor. lib. XX. ibid. c. LXX.

AGATHOCLIS ex *Africa in Siciliam fuga. Iustinus lib. 17. Val. Maxim lib. VII. cap. 4.*

B tum, haud secus quàm si ab hoste capti fuissent, omnes trepidauere: bis salutem suam à Rege suo proditam, seque medijs in hostibus desertos conclamantes, qui ne cæsi quidem, in terra hostili insepulti relinquendi fuerant: & interfectis priùs Agathoclis filijs ad hostes deficiunt. Carthaginienses post Agathoclis fugam, omnibus quas ille occupauerat vrbibus, partim vi, partim deditione potiuntur. Agathocles autem vbi in Siciliam peruenit; assumta copiarum parte ad AEgestam vrbem, sociam proficiscitur: & quod exhausto bellis superioribus ærario re pecuniaria destitueretur, ditissimos quosque AEgestanorum, maximam fortunarum partem sibi tradere coëgit. Quod vbi plurimos in-

AEgestanos vexat & exhaurit. Diod. cap. LXXII.

C dignè ferre atque hinc contra se tumultuari vidit, cunctos eiues defectionis insimulat: eductosque extra vrbem inopes quidem ad vnum omnes iugulat: ditiores verò ad indicandam quæ ipsis reliqua erat pecuniam varijs tormentis prius excruciatos, similiter interficit. Nec à feminarum quoque locupletum cruciatibus abstinens, quorundam calcanea forcipibus dilaniat, alijs vbera præcidit. denique nullum sæuitiæ aut crudelitatis exemplum in miseros ciues prætermittit. Nec his satiatus, pueros ac virgines AEgestanorum in Italiam missas vendidit: vrbemque ipsam nomine pristino spoliatam, pro *AEgesta Dicæpolim* appellauit; eamque transfugis incolendam tradidit. Cognita deinde filio-

AEGESTA Dicæpolis ab Agathocle appellata. Ibidem cap. LXXII. Eius filij in Africa cæsi diuina vltione. Diodor. cap. 71. & 73.

D rum in Africa cæde, Syracusas ad Antandrum fratrem mittit; iubetque, vt omnium qui in Africa sint necessarios, obtruncet. Paruit ille fratris mandato, ita crudeliter eius iussa exsequutus, vt non feminis, non senibus decrepitis, imò ne innoxiæ quidem ætati pepercerit, tantusque fuit occisorum numerus; vt quum necatorum corpora in mare proijcerentur, mare per dies aliquot cæsorum sanguine purpurasceret. Quodque grauissimum erat, occisos, nec affinis, nec amicus sepelire, imò ne deflere quidem eam calamitatem audebat; veritus ne si aliquam cum interfectis necessitudinem habere deprehensus fuisset, vnà necaretur. Dum hæc Syracusis aguntur; Pasiphilus vnus ex Agathoclis

Diod. l. xx. c. LXXVIII. & LXXX.

præfectis, intellecta eius quàm in Africa acceperat calamitate, cum exercitu & ciuitatibus suæ fidei commissis ad Dinocratem exsulum ducem deficit. Consternatus hac defectione Agathocles; missis ad Dinocratem legatis, offert se Tyrannidem depositurum, si Thermæ tantùm & Cephalœdium sibi cum agro suo relinquerentur. Reiecit tamen has conditiones Dinocrates: quumque identidem cum ijsdem mandatis legati ad ipsum reuerterentur, rem in aliud semper tempus differendo extrahebat. Quod vbi vidit Agathocles, missis ad exsules Legatis, Dinocratem accusat, per illum stare quo minùs illi libertate & patria potirentur. Inde pacem cum Carthaginiensibus his conditionibus facit; VT ILLI *cunctas vrbes quæ illorum ditionis ante hoc bellum fuissent, reciperent: ipse vicissim pro earundem vrbium redemtione, trecenta talenta, & tritici ducenta millia medimnûm à Pœnis acciperet.* Ceterùm quum ab exsulibus pacem nullis conditionibus impetrare posset, prœlio cùm ijsdem congredi, quamquam copijs longè inferior, constituit. Peditum quinque millia in armis habebat; equites non plures octingentis: cum his copijs ad Gorgium, quo loco Dinocrates castra habebat, profectus, eundem ad prœlium prouocauit. Nec detrectauit pugnam Dinocrates, contemta copiarum eius paucitate: & cum vigintiquinque peditum & tribus equitum millibus, in aciem ex aduerso processit. Pugnatum vtrinque acerrimè; his virtute, illis multitudine superantibus: tandem Dinocratiani, postquam duo millia ex ipsorum acie ad Agathoclem transfugissent, rati plures transijsse, territi in fugam se conijciunt. Agathocles inhibitis à persecutione militibus, legatos ad exsules mittit: hortatur vt relicta discordia, armisque depositis pacem secum faciant, & in patriam ad vxores & liberos reuertantur. His verbis decepti multi exsulum relicto tumulo in quo tutò consederant, in plana ad Agathoclem descenderunt: quos quum ille armis priùs nudatos armatis cinxisset; omnes ad septem vsque millia interfecit. Hac exsulum cæde perpetrata, pacem cum Dinocrate facit; eumque parti copiarum præficit: & inuiolatam exinde amicitiam cum eodem vsque ad mortem conseruauit. Dinocrates in amicitiam ab Agathocle receptus, socias omnes vrbes Tyranno prodidit: & Pasiphilum Gelæ comprehensum interfecit; Gelamque ipsam in Agathoclis potestatem redegit. Agathocles compositis Siciliæ tumultibus, cum classe in Corcyram insulam traijcit, eamque subactam cum Lanassa filia Pyrrho Epirotarum dotis nomine regi tradit. In Italiam inde contra Bruttios copias transuexit, qui postquam fama atque opinione potentiæ eius territi, legatos pro pace ad eum misissent; ille tam diu legatos apud se detinuit, donec vniuersum ex Sicilia exercitum traiecisset. Ceterùm haud diu ea fraude

AGATHOCLES pacem cum Carthaginiensib. facit. Diodor. cap. LXXX. & XC.

Exsulum Syracusanorum cædes. Diodor. c. XCI.

CORCYRA ab Agathocle subacta. Diod. l. XXI. in Excerptis c. 2. 3. 4. 8.

A B C D

A fraude lætatus paucis pòst diebus grauissimo morbo correptus, in Siciliam redire coactus est. Accessit ad hoc mali & alia calamitas: bellum enim inter filium & nepotem ipsius ortum, regnum in duas partes distraxit; his filio, illis nepoti eius fauentibus; occiso tandem filio regnum nepos occupat. Agathocles itaque super inualescentis morbi vim, tanto domestico vulnere afflictus, desperata salute Theogenam vxorem, & duos paruulos ex ea genitos ad se vocat; eosque statim cum vxore in nauim, in quam & preciosissimam omnem supellectilem comportari fecerat, impositos in AEgyptum mittit; nec multò post coniugis liberorumque discessum, annos tum natus † nonaginta quinque; naturæ concessit. Habeo auctores qui interitum eius aliter referant: nempe illum, quum templum Vulcani apud Liparenses donarijs spoliasset, amissa per naufragium classe, ægrè cum paucis euasisse: suspicatumque Deorum ira id sibi euenisse, sponte se in ignem præcipitasse.

† Diod. lib. XXI. & XII. annos vixisse LXXII ex Timæo asserit, Regnasse verò annos duodetriginta. AGATHOCLES *moritur.*

ΙΕΡΩΝΟΣ.

HIERO II. HIEROCLIS F. SYRACUSARUM REX.

C VARIIS post mortem Agathoclis belli cladibus Sicilia lacerata est: hinc Pœnis, inde Syracusanis Insulæ imperium ad se trahentibus. His tertij accessêre Mamertini dubia inter vtrosque fide nutantes. Syracusani crebris prœlijs à Carthaginiensibus superati, Pyrrhum Epiri regem, qui per id tempus cum Tarentinis aduersus Romanos bellum gerebat, in auxilium euocauêre. Is statim ex Italia in Siciliam transgressus, Syracusanos Pœnorum obsidione liberauit. Erycem Carthaginiensium ditionis oppidum, natura munitissimum per vim cepit: ac Pœnos tota pænè Sicilia expulit. Ceterùm quum ob frequentes victorias superbia elatus grauior indies Siciliæ immineret: Theonemque, qui tradendarum Syracusarum auctor fuerat, ex sola suspicione occidisset, ciuitates Siciliæ certatim ab illo deficientes, partim Pœnis, partim Mamertinis sese adiungunt. Turbatis itaque sociorum defectionibus Pyrrhus, Sicilia decedere statuit: vtque id honestiùs facere posset, litteras se accepisse simulauit, quibus à Tarentinis in auxilium aduocaretur. Amissa itaque æquè facile quàm eandem antea acquisierat, Sicilia, in Italiam reuertitur, & Mamertinos ex itinere se infestantes prœlio superat.

PYRRHI *Regis in Siciliam aduentus.*

B, D (margin letters)

HIERO Hieroclis F. prætor Syracusanus.

perat. Post Pyrrhi ex Sicilia profectionem Hiero Prætor creatur: cuius hoc in magistratu tanta humanitas & moderatio fuit, vt consensu omnium primo dux aduersos Mamertinos, inde rex crearetur. Futuræ in illo maiestatis eius educatio prænuncia fuit. Patre namque Hierocle (qui originem suam à Gelone primo Syracusanorum rege repetebat) & matre ancilla genitus, ne materni generis sordes notam tam claræ familiæ inurerent, à patre expositus fuerat: sed paruulum & humanæ opis indigentem, apes, congesto circa iacentem melle, per dies aliquot aluisse traduntur. Quo de prodigio consultis aruspicibus, acceptoque responso regnum filio portendi; pater infantem recolligit; & in spem futuræ potentiæ diligenter ali præcipit. Eidem in ludo inter æquales discenti, lupus tabellam, in turba puerorum repentè conspectus eripuit. Adolescenti quoque prima bella ineunti, aquila in clypeo, noctua in hasta consedit: Quod ostentum consilio prouidum, manu strennuum, & regem quandoque futurum præsignificabat. Sæpius singulari certamine congressus, semper victor discessit: à Pyrrho etiam donis militaribus ob virtutem sæpius ornatus, forma quoque corporis insignis; & vires insuper miraculo fuêre. In colloquio facilis, in negotio iustus, in imperio clemens erat: prorsusque nihil illi regium præter regnum deesse videbatur. *Hiero* itaque vbi primùm imperator creatus est, quò opes suas firmaret, cum Leptine viro opibus & potentia inter Syracusanos præcipuo, ducta in matrimonium eius filia, affinitatem contrahit. Et quum videret veteranos Syracusanorum milites ad seditionem & res nouandas admodum procliues, quò Rempublicam ab hac molestia liberaret, expeditionem in Mamertinos (qui Messanam partim eiectis, partim necatis ciuibus occupauerant) edicit: eductisque ex vrbe Syracusana copijs, ad Centuripam, quo in loco hostes erant, castrametatur. Facta inde hosti pugnandi copia, ac veteranis in prima acie collocatis, ipse à tergo cum Syracusanis lento gradu subsequitur: idque eo consilio vt interuallo in medio relicto veterani facilius ab hostibus circumuenirentur, nec aliter quàm sperauerat, euenit. Mamertini namque feroci impetu in aciei frontem illati, postquam neminem loco cedere, sed obnixè contra ab illis resisti viderunt; sinuata paulisper in medio acie, veteranos à tergo clauserunt, & in orbem coactos telis vndique obruerunt. Hiero interim alio cum Syracusanis itinere profectus, omnes incolumes in vrbem reduxit. Et quum videret Mamertinos stolidè hac victoria exultantes; Syracusanos tanquam victos contemtui & ludibrio habere; eductis ex vrbe Syracusanorum lectissimis quos ipse in militari disciplina exercuerat, ad Longanum fluuium manus cum Mamertinis conserit; eosque post grauissi-

MAMERTINI ab Hierone deuicti.

A grauissimam hinc inde cædem superat: & præcipuos illorum duces in prœlio capit. Qua victoria quum Mamertinorum insolentiam retudisset, Syracusas reuersus communi ciuium suffragio Rex salutatur; Olympiadis centesimæ & vigesimæ tertiæ anno secundo. Mamertini rebus suis afflictis auxilium à Carthaginiensibus petiuêre; atque arcem illorum fidei seruandam commisêre. Ceterùm haud multò post tempore quum Pœnorum potentiam & perfidiam suspectam haberent, auxilium per legatos supplices à Romanis rogarunt: quod vbi se impetrasse intellexêre, Carthaginiensium præfectum dolo circumuentum vrbe simul & arce eiiciunt, vrbemque in populi Romani potestatem dedunt. *Hiero Rex salutatus.*

B Carthaginienses præfecto præsidij, quòd eius ignauia arcem amissam causarentur, in crucem sublato, Messanam terra marique obsidione claudunt. Hiero autem vbi Carthaginienses in Mamertinorum excidium animatos cognouit, occasionem venisse ratus, qua gentem barbaram & indomitam, penitus delere, aut Sicilia eiicere posset, fœdus cum Carthaginiensibus percutit: ductoque ad Messanam vrbem exercitu, ad Chalcidicum montem castrametatur. Interim Ap. Claudius Consul Romanus elusis Pœnorum nauibus, qui eius traiectum obseruabant; Messanam noctu peruenit & missis postero die ad Hieronem pariter & ad Pœnos legatos, tentauit num æquis conditionibus pacẽ inter ipsos com- *Messana à Carthaginiensibus obsessa.*

C ponere posset. Ceterùm quum vtrosque obstinatiùs in sententia persistere, & auersos à pace eorum animos conspiceret; eductis & vrbe copiis, Hieronem seorsim inuadit: nec detrectauit ille certamen, pugnatum vtrinque acriter: sed tandem superior virtute militum Romanus, cæsa maxima regiarum copiarum parte, regem ipsum ad castra vsque fugientem insectatus est. Hiero eo prælio Romanorum virtutem expertus, proxima nocte desertis castris, Syracusas plenus pauoris ac metus rediit. Ap. Claudius cognita regis fuga, fugientem insequitur, deuastatoque passim hostili quà sibi iter erat, agro; Syracusas obsidione cingit. Romani cognitis prosperis suorum in Sicilia successibus, nouos *Syracusæ à Romanis obsessæ.*

D consules M. Valerium & C. Otacilium, in Siciliam cum quatuor legionibus mittunt. Hiero autem vbi Romanorum vires in Sicilia inualescere, & fractos aduerso prœlio suorum animos vidit; missis ad Consules legatis, pacem petit. Exhilarati eo nuncio Consules, quòd magni existimarent Hieronem ex hoste Populo Romano amicum reddere, pacem cum illo ijs conditionibus componunt: VT REX *captiuos Romanos, quos in vinculis habebat, absque pretio dimitteret: argenti talenta centum penderet*. Firmata ad hunc modum cum Romanis pace, eandem Hiero per quinquaginta quibus regnauit annos inuiolatam conseruauit, Romanisque tutissimum in rebus aduersis subsidium, & amicus *Pax inter Romanos & Hieronem.*

 fidissi-

fidiſſimus fuit. Finito demùm primo bello punico, cum Pœni Romanorum armis fracti, tota illis Sicilia ceſſiſſent; & domi grauiſſimo mercenariorum bello, quo Reſpublica Carthaginienſium ad extrema pænè deuenit, premerentur; Hiero cum è re ſua eſſe putaret, ſi Carthaginienſium potentia non penitus exſcinderetur, ne Romani illorum metu in totum ſublato immodeſtius ſe erga ſocios gererent, claſſem commeatu & armatis inſtructam, Carthaginienſibus ſubſidio miſit. Ceterùm cum pace per Siciliam parta, regni eius opes florerent ad ornandum Rempublicam Syracuſanam conuerſus, humanum ſe erga omnes & affabilem exhibuit, nihilque à priuatis habitu differens, ſine vllo ſatellite in publicum prodibat: controuerſias ciuiũ magna cura; nec minori iuſtitia finiebat. Quumque artificioſis ſumptuoſiſque nauium conſtructionibus haud mediocriter delectaretur; vnam præ ceteris conſtruxit, cuius cum magnitudo, tum artificium cunctis miraculo fuit. Proditur in huius ædificatione inſumpſiſſe materiam, quæ ſexaginta triremibus ſuffectura fuerat, quæ à trecentis artificibus præter reliquam miniſtrorum & operarum turbam, duodecim demùm menſium ſpatio abſoluta eſt. Tantam nauigij molem frumento onuſtam, quòd magnam in AEgypto annonæ caritatem eſſe intellexiſſet, Alexandriam Ptolomæo Regi tranſmiſit. Tripodem inde aureum ex auro illaborato Apollini Delphis muneri miſit. Auctores tradunt, Hieronem Pyrrho Epirotarũ regi primùm hoſpitio, deinde & affinitate iunctum fuiſſe: ac Gelonem Hieronis filium Nereida Pyrrhi filiam in vxorem duxiſſe. Ceterùm quum poſt diu inſidam inter Pœnos ac Romanos pacem, bellum rurſus longè grauiſſimum inter eos exarſiſſet: quo Italia vniuerſa per quindecim annorum ſpacium, duce Hannibale crudeliſſimè à Pœnis lacerata, & vaſtata, & res Romana in extremum pænè excidij periculum prolapſa eſt, fideliſſimè ſe erga Romanos Hiero, vti deinceps proſequemur, geſſit. Poſt prælium ad Trebiam commiſſum, Carthaginienſes claſſem, cum ad deuaſtandam Italiæ oram, tum ad Siciliam inuadendam inſtruxerant. Verùm tempeſtate inter nauigandum exorta, nauibus fluctuum & ventorum vi à ſe inuicem diuulſis, nouem ex illis Liparas, octo Vulcani inſulam tenuêre; tres æſtus in fretũ auertit. Has duodecim triremes ab Hierone, qui tum fortè Meſſanæ Sempronium Conſulem operiebatur, immiſſæ nullo repugnante captas in Meſſanenſium portum pertraxêre. Cognitum ex captiuis, præter viginti nauium claſſem è qua ipſi eſſent, quæque ad depopulandam Italiæ oram, miſſa fuerat, quinque & triginta alias quinqueremes ad ſollicitandos veteres ſocios Siciliã petere: Lilybeique occupandi præcipuam illis curam eſſe. Hæc ſtatim vt cognita erant, Hiero AEmylio Prætori, cuius tum prouincia Sicilia erat, præſcribit, monetque vt firmo

præſidio

Margin notes: A · B · NAVIS ab *Hierone ædificata.* · C · HIERO *Pyrrho affinis.* · *T. Liuij verba lib. XXI. c. 88. Anno Vrbis cond. DXXXII.* · D

A præſidio Lilybæum tueatur, hanc namq́ue vrbem præcipuè Pœnos petere. Id poſtquam AEmilo renunciatum eſt, intentiorem vbique cuſtodiam adhiberi, & Lilybæum firmo præſidio muniri curauit. Prælio inde nauali ad Lilybæum inter Pœnos Romanoſq́ue commiſſo, ſupperior Romanus fuit: captæ ſeptem naues Punicæ, & in his milites mille ſeptingenti. Necdum hoc cognitum Meſſanæ erat, quum Ti. Sempronius Conſul Meſſanam venit: fretum intranti rex Hiero cum claſſe ornata obuiam proceſſit: tranſgreſſuſq́ue è naui regia in Prætoriam aduentum Conſuli cum incolumi exercitu gratulatur. ſtatum inde inſulæ & Carthaginienſium conatus exponit: pollicituſq́ue ſe quo animo bello priore

Liuius lib. XXI. c. 91.

HIERONIS in populũ Romanum beneficentia.

B populum Romanum iuuenis adiuuiſſet, eo ſe ſenem adiuturum, frumentum in naues, veſtimenta militibus & ſociis naualibus gratis præbiturum; grande periculum Lilybæo, maritimiſq́ue ciuitatibus eſſe oſtendit, & quibuſdam res nouare volentibus, occaſionem non defuturam. Sempronio itaque minimè cunctandum viſum eſt, quin mox Lilybæum peteretur: Conſul igitur & Rex cum claſſe regia ſimul profecti; cum inter nauigandum pugnatum ad Lilybæum fuſaſq́ue & captas hoſtium naues intellexiſſent, Conſul Melitam inſulam, Hiero Siciliam cum claſſe ſua repetiit. Poſtea quum Hiero Romanos grauiſſimam rurſus cladem apud Thraſimenum fluuium accepiſſe cognouiſſet, claſſem cum

C commeatu & mille ſagittariis ſimul & victoriam auream pondo trecentorum viginti Romanis in ſubſidium miſit. Legati regij in Senatum introducti retulerunt, cladem exercitus † Romani Hieroni allatam, adeo eum affeciſſe; vt nulla regni ſui clade magis indolere potuerit: itaque quanquam probè ſciat rem Romanam admirabiliorem rebus aduerſis quàm ſecundis eſſe: miſſa tamen à rege omnia; quibus à bonis fidelibuſque ſociis bella iuuari ſoleant: quę ne abnuant magnopere ſe Patres conſcriptos orare. Legatis actæ gratiæ, & à ſenatu reſponſum eſt, *virum bonum fidumque ſocium Hieronem eſſe*: atque vno tenore quo in amicitiam populi Romani peruenerat; fidem ſemper ſeruaſſe; ac rem Romanam in

T. Liuius lib. XXII. ab V. C. c. 79. 80. Anno DXXXIV. poſt V. C. † ad Lacum Thraſymenum: ann. DXXXVI. poſt V. C. Liuius l. XXII. Val. Max. l. IV. cap. 8.

D omni tempore munificè ab illo adiutam. Ceterùm quum poſt prælium ad Cannas commiſſum, rurſus noua claſſis à Pœnis in Siciliam ad deuaſtandum Hieronis regnum miſſa eſſet; Senatus Romanus per T. Otacilium Prætorem † de regis periculo certior factus, quamuis affectiſſimis tum ob cladem Cannenſem Reipublicæ viribus, claſſem tamen Hieroni ſubſidio miſit. cui in ſe beneuolentiæ vti gratiam referret Hieron T. Otacilium proprætorem frumento & ſtipendio in ſex menſes iuuit. Gelonem *quoque filium, qui audita Romanorum ad Cannas clade, contemta patris ſenectute ad Pœnorum partes ſe contulerat: iamque

*† T. Otacilius Craſſus Prætor an. V. C. DXXXVI. in ſequ. an. Proprat. T. Liuius lib. XXIII. & XXIV. Val. Maxi. lib. VII. c. VI. §. I. Steph. Pighius Annal. Rom. to. 2. pag. 163. * Liuius l. XXIII. c. 84.*

iamque vrbes aduersus Romanos armare cœperat; ne fœdus eius temeritate violaretur, per insidias sustulisse creditur. Non multò pòst filij mortem, iam nonagenario † maior, anno regni quinquagesimo, Hieronymo ex Gelone filio nepote, quindecim annorum puero successore regni relicto moritur. Traditur ante mortem in animo habuisse Syracusas liberas relinquere; ne sub dominatu puerili, regnum bonis artibus firmatum euerteretur. Sed huic consilio obstitêre filiæ, ratæ nomen quidem regium penes puerum fore; regni autem administrationem & imperium penès se virosque suos Andronodorum & Zoilum: hos enim tutorum primos Rex testamento dederat. Victus itaque assiduis filiarum precibus Hiero, incœptum mutauit. Tutores enim quindecim puero reliquit: quos precatus est moriens, vt fidem erga populum Romanum à se per annos quinquaginta cultam, inuiolatam conseruarent: puerumque suis potissimùm vestigiis insistere assuefacerent. Hæc vbi mandasset exspirauit. Funus eius à ciuibus magna cura & pietate celebratum, suis pænè neglectui fuit. Populo quoque Romano memoria ipsius ita grata fuit, vt captis postmodum à Marcello Syracusis, nihil æquè Syracusanis ad meliores pacis condiciones à Senatu Romano impetrandas profuerit, quàm Hieronis memoria ac fidei erga Pop. Rom. integritas. Hieronem solus omnium auctorum Pausanias insidiis Dinomenis Syracusani occisum scribit: quod tamen verum non esse, vel hinc animaduerti potest, quod nulla eius rei mentio apud Latinos Scriptores exstet: neque enim illi (Liuius præsertim) rem tanti momenti in Rege socio populi Romani prætermissuri fuisse videntur.

HIERONIS Regis obitus.

† Liuius lib. XXIV. cap. 13. Val. Max. lib. 8. cap. 13. Lucian. in Macrobijs. Ann. V. C. DXXXVI. T. Liui. lib. XXIV. c. 12. 13. 14.

Pausanias in Eliacis poster. qui Hieronymi tyrannis acta cum Hieronis nominis fortè affinitate videtur confundere.

A B C

ΙΕΡΩ-

ΙΕΡΩΝΥΜΟΥ.

HIERONYMVS GELONIS F. SYRACVSARVM REX.

Ex Liuij lib. XXIV. cap. 14. 15. 16. vsque ad 21. Polybius in Excerptis Legationū, initio.

MORTVO Hierone, tutores Hieronymum quindecim annorum puerum in concionem producunt: recitatum inde Hieronis testamentum; paucis, qui ad excitandos clamores in B concione dispositi erant, id approbantibus: ceteris animo parum læto excipientibus; qui conspecta immatura Hieronymi ætate, verebantur ne animus iuuenilis regno per se gubernando impar ad deteriora inclinaret. Ceterùm Andronodorus reliquis statim tutoribus remotis, Hieronymum iam iuuenem & regni potentem esse dictitans, ac proinde tutela, quæ sibi cùm pluribus communis erat, deposita, cunctorum in se solum potentiam conuertit. vix vlli etiam bono moderatoque regi, in tanta ciuium erga Hieronem beneuolentia & charitate succedenti, facilis ad fauorem apud Syracusanos via futura erat. Verùm C *Hieronymus* quasi vitijs suis aui desiderium etiam magis excitare vellet; primo statim initio quantum ab eius humanitate differret, ostendit. Nam qui per tot annos Hieronem eiusque filium Gelonem, non veste aut alio quouis insigni à ceteris ciuibus differre vidissent; purpuram repentè, diadema, & satellites armatos conspexêre: quadrigisque albis, vti Dionysius Tyrannus antea solebat, *Hieronymum* è regia procedentem. Hunc tam superbum apparatum, habitumque consimiles sequebantur mores: contemtus omnium hominum, superbæ aures, contumeliosa dicta, aditus non modo alienis, sed & tutoribus difficilis. Hinc factum est vt multi tutorum metum supplicij morte aut voluntario exsilio præuerterent. D Sunt & auctores qui referant, eum primò assentationibus Osis parasiti corruptum ad imitationem Dionysij Tyranni diadema & purpuram assumsisse. Nec his contentus vnam ex ancillis, cui Pitho nomen erat, in matrimonium duxit: eamque diademate ac reliquo vestitu regio ornatam, Reginam salutari voluit. Crescente itaque indies fastu & superbia societatem Romanam abrumpere, seque ad Pœnorum partes conferre cogitabat: sed distrahebatur in diuersa animus trium potissimùm contentionibus. Andronodorus enim & Zoilus eum ad Pœnorum societatem inclinare; Thraso verò his contrarius in Romanorum fide atque amicitia, retinere

HIERONYMVS Rex.

conabatur. Indicatur interim per Calonem quendam coniuratio in Hieronymi caput facta: *Calo* enim à prima pueritia Hieronymo intimus fuerat. Is vnum tantummodo ex coniuratis Theodorum, à quo ad facinoris societatem se sollicitatum fatebatur, indicare potuit: qui comprehensus statim, atque Andronodoro ad torturam traditus, de se haud cunctanter fassus conscios celabat. Postremò quum omnibus, supra quàm humana patientia tolerare posset, tormentis laniaretur, victum se malis simulans, à conscijs ad innoxios indicium vertit, Thrasonem eius consilij auctorem mentitus: nec enim aliter quàm tanto socio confisos vnquam rem aggredi ausos fuisse. Nominat deinde & alios ex Tyranni amicis, quorum nomina inter tormenta doloresque occurrere. Maximam indicio fidem Thrasonis nomen apud Hieronymum fecit. Itaque extemplò ad supplicium traditur: additi pæne & alij iuxtà insontes. Coniuratorum nemo, dum torqueretur Theodorus, aut latebras quæsiuit aut fugit; tantum illis fidei in Theodori constantia fuit, tantaque eius in conscijs celandis fortitudo. Thrasone itaque iam sublato, qui solus semper obstiterat, quò minus Hieronymus Pœnis se adiungeret, haud dubiè iam res ad Pœnos inclinabant. Missi statim ad Hannibalem legati: ac remissi ab eo cum Hannibale nobili adolescente, & Hippocrate & Epicide, qui Pœni materno genere, nati Carthagine, sed Syracusis oriundi erant, auo scilicet exsule Syracusano. Per hos iuncta societas inter Hannibalem & Hieronymum: nec inuito Hannibale cum Hieronymo manserunt. Ap. Claudius, cuius tum Prouincia Sicilia erat, vbi hæc intellexisset, Legatos quamprimùm ad Hieronymum misit: qui cum se ad renouandam societatem, quæ inter Romanos & eius auum intercessisset, venisse dicerent, per ludibrium auditi sunt, percunctante per iocum Hieronymo; quis euentus prœlij ad Cannas fuisset, vix credenda enim Hannibalis Legatos referre; velle se quid veri sit intelligere: vt inde maturè rebus suis consilium caperet. Romani contrà, cùm seriò Legati audirentur se redituros dicentes, admonito potius quàm rogato Hieronymo, ne fœdus cum Romanis ab auo Hierone percussum violare vellet, discedunt. Post Romanorum discessum, statim Legati à Hieronymo Carthaginem missi, ad fœdus cum illis ex Hannibalis societate ineundum. Pacto itaque inter eos conuenit, vt quum Pœni Romanos Sicilia pepulissent (quod breui futurum sperabant) Himera amnis, qui mediam fermè insulā diuidit, Punici Syracusanique imperij limes esset. Sed inflatus adulatorum assentationibus Hieronymus, qui eum non Hieronis tantùm, sed & Pyrrhi materni aui (natus enim ex Nereide Pyrrhi filia fuerat) meminisse iubebant: aliam rursus legationem Carthaginem mittit, qua petebat, vt, deuictis Romanis Italiæ imperiū Pœnis, sibi autem

Coniuratio in Hieronymū detecta.

A B C D

A autem Sicilia vniuersa cederet. Concessum & hoc à Carthaginiensibus est: nihil recusantibus, quò illum à societate Romana auerterent. Ceterùm post hæc omnia in eius exitium præcipitia fuêre. nam postquam præmissis Hippocrate & Epicide cum duobus armatorum millibus ad tentandas Romani imperij vrbes, ipse cum reliquo exercitu, qui quindecim milliū erat, in Leontinos profectus esset: coniurati, qui omnes tum fortè militabant, ædes viæ angustæ imminentes, qua Hieronymo ad forum eunti transeundum erat, occupauerant. Ibi quum reliqui instructi armatique transitum ipsius exspectantes starent; vni ex satellitibus, cui Indigemini nomen erat, hæ partes datæ sunt; vt cum vicinus huius ædis
B ianuæ rex esset, per simulationem aliquam subsequentem à tergo turbam in angustiis moraretur. Vti conuenerat ab Indigemine factum est: tanquam astricto nodo laxaret pedem, turbam moratus tantum interualli fecit; vt in prætereuntem sine armatis regem impetus fieret: confoderetúrque prius aliquot vulneribus quàm succurri posset. Orto hinc clamore ac tumultu, in Indigeminem obstantem tela à satellitibus coniecta; ita tamen, vt duobus duntaxat vulneribus acceptis euaserit. Hic exitus Hieronymi post decimum quintum regni sui mensem fuit. Satellites cæde regis conspecta alij aliò diffugiunt: percussores verò partim in forum ad multitudinem parta iam libertate exultantem, partim Syracusas

HIERONYMI cædes.

C ad præueniendum Andronodorum properant. Sed iam perceperat Andronodorus rei gestæ famam, atque Insulam firmo statim præsidio muniuerat. Ceterùm postquam multitudinis in recuperanda libertate consensum cognouit, non ausus obsistere, simulato se quoque libertati fauere, collaudatisque percussoribus, claues † insulæ in populi potestatem tradit: pro quo beneficio, Prætor cum Themistio (qui Harmoniam Gelonis filiam in matrimonio habebat) & aliis aliquot creatur, verùm haud diu in fide permansit: instigante namque Damarata vxore, Hieronis filia, atque assumto in societatem Themistio, Tyrannidem occupare tentauit. sed prodito per Aristonem (nam & huic rem omnem com-
D municauerat) Andronodori consilio, præuentus vnà cum Themistio occiditur. Nec contenti eorum cæde Syracusani, vxores similiter vtriusque Damaratam Hieronis, & Harmoniam Gelonis filias immissis percussoribus interfecêre. Erat & altera Hieronis filia Heraclia Sosippi vxor: qui voluntario exsilio Tyrannidem Hieronymi vitauerat. Ea quum ad se quoque percussores venire præscisset; in sacrarium ad penates cum duabus filiabus virginibus confugit: diúque per Hieronis patris, & Gelonis fratris Manes, percussores obtestata, ne se innoxiam Hieronymi inuidia conflagrare sinerent, ex cuius regno nihil præter exsilium viri haberet.

† post orationem ad pop. habitā: in Liuio lib. XXIV. c. 65. 66. Liuius lib. XXIV. cap. 73. 74. 75.

Postquam in vanum se preces effundere vidit, vt saltem puellis parceretur orare instititit, à qua ætate etiam hostes irati abstinerent, neue Tyrannos vlciscendo, scelera quæ odissent ipsi imitarentur. Ceterùm cum nihil proficeret, Heracliam à penetralibus abstractam iugulant: cædique matris etiam filiarum cædem addunt. Hic exitus Hieronymi Tyrannorum vltimi cum tota familia fuit, quæ post eius interitum acta sunt; & quomodo Syracusæ in Romanorum potestatem peruenerint, in *Syracusarum* descriptione prosecuti sumus. A

HISTO.

HISTORIAE VRBIVM ET POPVLORVM MAGNAE GRAECIAE ET ITALIAE.

PARS TERTIA.

EQVIDEM, benigne lector, quum ea Græcorum Numiſmata, quorum populi ſedes in Italia habuerunt, in ordinem aliquem digerere conſtituiſſem, putabam me haud omnino abſurdè facturum, ſi quidquid vrbium aut populorum pecuniam Græcorum elementis ſignaſſet, aut etiam Græcæ in Italia originis eſſet, ſub MAGNAE GRAECIAE nomine complecterer. Neque enim eam ad tam anguſtam nominis rationem, atque *Magna Græcia* à priſcis incluſa fuit, coarctandam putauimus, ſed eius vocis vſum, ob rei argumentum latiſſimè per totam Italiam diffuſum, largius nobis eſſe vſurpandum: idque vti non ſine æqui Lectoris vtilitate & commoditate, ita haudquaquã contra nobiliſſimorum ſcriptorum auctoritatem; quando Strabo ipſe non Italiæ ſolùm MAGNAM GRAECIAM incluſit, ſed & in Siciliam vſque extenſam fuiſſe prodidit. Ad hæc obſeruo ITALIAM non vno tantùm loco, ſed varijs regionibus & vrbibus à Græcis cultam & frequentatam fuiſſe. Adde, quòd quemadmodum ITALIA, vti nunc, ita & olim nobiliſſima totius Europæ regio, non vniuerſa ab initio *Italiæ* nomine donabatur; ſed hi tantum qui Iſthmum inter Laum flumen, ſinum Hipponiatem, ſiue Napitinum; ac Scyllaticum incolerent, *Itali* (qui ijdem & *OEnotrij* olim) vocabantur. ita æquiorem nobis fore Lectorem putauimus, ſi nunc MAGNAE quoque GRAECIAE nomine paullò largiùs ob cauſſas prædictas vſuri ſimus. Quare vt ITALIAE non vna† totius appellatio olim fuit; ſic nec vnam quoque communem omnium fuiſſe poſſeſſionem facillimè obſeruari poteſt. nam *Heſperia, Auſonia, Saturnia*, & demum quoque, vt iam diximus, ITALIA partium tunc, non totius appellationes fuerunt: quas partes, vt in monumentis rerum geſtarũ traditum eſt, alij alias ab initio tenuerunt; *Siculi, Tyrrheni, Vmbri, Ligures, OEnotrij, Peucetij, Aborigines, Pelaſgi*. Quorum alij iterũ huius regionis indigenæ fuiſſe; alij aliunde, & ex Græcia plerique in hanc terram, omnium iam tum rerum copiã affluentem, traieciſſe ſcribuntur. Verùm vt eorum quiſque venerit, vt

MAGNA GRAECIA.

Strabo lib. VI.

† *Sed varia nomina indita, vt obſeruat Hadr. Iunius lib. 1. Animaduerſor. cap. vlt.*

Bb 3 bella

bella pacemque cum finitimis fecerit, nobis hoc loco non est consilium scribere: id vbi opportunitatis ex numismatibus occasio sese offeret, non omissuri: nam vti eorum temporum non satis explorata memoria est, ita quæ de ijs antiqui prodiderunt, fabulis quàm historiis similiora videntur. Adde quòd parum consentanea, atque adeo pugnantia inter se sæpe tradant; vt vix probabile quidem, quod in tam discrepantibus rebus adferas, quidquam inuenias. Ceterùm ex officio nobis facturi videbamur, si primùm ITALIAM paucis, vt à natura, & à populorum iure distincta describeremus. Natura enim intra mare & Alpes eam in trianguli formam (si bono in primis auctori Polybio credimus) vt eius apex Massiliam quoque perstringat, inclusit. Verùm & hoc addamus, *Italiam* à Populo Ro. propriè vocatam fuisse, quidquid ad superum mare Rubicone; ad inferum Arno fluminibus claudebatur: vti ex tradentium auctoritate constat. *Ligures, Gallos, Venetos, Carnos* ob eam caussam, quòd in Prouinciæ formam inclusi erant, ab eo nomine excludebant. sed ipsum Polybium, qui Scipioni AEmiliano, & deletæ Carthagini æquali scripsit, audiamus. *Tota, inquit, Italia in trianguli speciem est formata: eius latus vnum quod ad orientem solem spectat, Ionio, ac deinceps Hadriatico mari terminatur: alterum verò quod ad meridiem, Siculo, & Tyrrheno: ex quibus inter se coeuntibus, apex trianguli efficitur. In meridiem proiectum promontorium, quod Cocinthus appellatur, Ionium à Siculo mari distinguit: tertium verò latus quod Septemtrionem & mediterraneã regionem intuetur, deinceps Alpium crepidine circumscribitur: quæ à Massilia & ijs quæ supra Massiliam sunt locis initium ducit. & continenter vsque ad intimum Hadriæ sinum extenditur.* Apud ipsam autem, de qua dixi, crepidinem Alpium (quam etiam quasi basem trianguli appellare licebit) à meridie ad septemtrionem subiecti sunt campi totius Italiæ vltimi, qui bonitate & magnitudine omnibus, qui in Europa sunt, antecellunt. Vniuersa verò ea linea, qua hi campi definiuntur, speciem trianguli format: cuius apex ab Alpium & Apennini montis concursu non longè à Sardonio mari supra Massiliam figuratur. Laterum autem vnum à Septemtrione, vt supra dixi, *Alpes* sunt; quæ ad ducenta septuaginta quinque passuum millia porriguntur, alterum verò à meridie Apenninus, qui ad quadringenta quinquaginta. Basim autem totius figuræ litus Hadriatici sinus affingit: cuius magnitudo est à Sena oppido in intimum ferè sinum, vltra CCCXII. millia: adeò vt horum camporum ambitus, non multum à mille ducentis quinquaginta millibus passuum differat. Quocirca, si *Italiæ* terminos secundùm naturam propagatos sequemur; hos Italiæ populos numerabimus: *Ligures, Gallos, Venetos, Carnos, Etruscos, Latinos, Campanos, Lucanos, Græcos, Apulos, Frentanos, Picentes, Vmbros, Sabinos, Vestinos, Marsos, Marrucinos, Pelignos, & Samnites.* Quòd si ex iure

[Margin notes:]

ITALIA.

POLYBIVS excellens scriptor Historia.

Polyb. lib. x. Historia pauca initio.

Strabo principio lib. v

Plinius lib. III. cap. v.

Similis potiùs auerso folio: ibid. Plinius.

Triangularis verò figura Sicilia est propria: vnde Trinacria dicta, & Triquetra.

[Margin letters: A, B, C, D]

A iure, quo Italiæ populi cum Romanis vel fœdere vel amicitia fociati; vel legibus quoque donati funt, Italos diftinguemus; futurum eft, vt eos in tres tantum populos diftributos fuiffe obferuemus, in *Latinos*, *Italicos*, *&* *Prouinciam Galliam*. Atque vt ius illud omne à fœdere manabat, erantque fœdera alia aliis æquiora; ita non eadem omnes populi conditione funt vfi: fed alij aliis, meliore vel deteriore. Quæ fi per præmiorum gradus diftinguantur, optima erat *ciuium Romanorum*, fiue *Iuris Quiritium* conditio: aliquanto incommodior Latinorũ: infra Latinos Italicorum: duriffima verò Prouinciarũ. *Latinitatis* fiue *Latij iuris* præcipuæ partes erant vt ius fuffragij Romæ non in tribu certa, fed ex magiftratuum arbitrio IVS QVIRITIVM. LATII IVS.

B haberent: quod fummum erat, qui ius Latij habebat, is fi apud Latinos magiftratum, Quæfturam, aut AEdilitatem gefliffet, *Ius ciuitatis Romanæ* affequebatur. Populi quoque qui *ius Latij* habebant, fuis à Prætoribus non à Romano magiftratu adminiftrabantur. atque hoc ius populi Latini fuit, vfq; ad annum ab vrbe condita DCXCIV. quo ex Lege Iulia ius ciuitatis vniuerfo Latio datum eft. *Italicum ius* neque fuffragij lationem habebat; neque per Magiftratus adminiftrationem ciuitatem affequebatur. Ceterùm Italici magiftratus fuis & legibus, non Prætori Romano, vt Prouinciæ, parebant. ITALICVM IVS.

Prouinciæ ius præcipuè in eo verfabatur, quod iis leges domefticæ adimebãtur & pro iis aliæ à Romanis dabantur regebanturq; à Prætore, qui PROVINCIARVM IVS.

C ius de rebus priuatis dicebat; cauffas verò publicas cum concilio cognofcebât, & imperium cum belli gerendi poteftate habebat. Hæc de iure populorum Italiæ paucis hîc à nobis adfcripta funt, & per compendium vt quoties de iure *Latij*, *Italico aut Prouinciarum* in libris antiquorum occurret, intelligi quid fcriberetur poffit. Ceterùm vt Numifmata noftra variè per Italiam eiufque regiones fparfa populos quos nuncupauimus contingant, operæprecium me facturum arbitratus fum, fi ea occafione vfus paucis vniuerfam *Italiam* per populos & limites fuos (veluti fi eam per Itinerarium obirem) diftinctam, fimul etiam agros eorum &

D vrbes, quantum ad rem propofitam opus effet, complecterer; confidens eo confilio me tum prifcorum monumentis magnam lucem, tum luculentum rebus noftris compendium effe allaturum. Atque à Latinis, quorum agris etiam Roma cis Tiberim impofita erat, exorfi, obferuamus duplex fuiffe *Latium*, *vetus & nouum*.

Vetus LATIVM ab occafu Tiberi & Etrufcis: à Septemtrione Aniene & Sabinis: Vfente flumine & Volfcis ab oriente; Tufco mari à meridie terminatur. atque in eo fuiffe populos, *Albanos*, *Rutulos*, *Volfcos*, & *AEquos*, quos & *AEquicolas* vocabant. LATIVM VETVS.

Volfci quidem ferè verfus mare, citra & vltra Vfentem flumen oppida

da XVIII. tenuerunt: inter quæ præcipui nominis & maritima *Antium*, & *Anxur* siue *Tarracina* & *Suessa Pometia*. A

LATIVM nouum. LATIVM *nouum* ad Septemtrionem Anio, Sabini & Marsi; ad ortum Samnites & Campani; ad meridiem mare à Circeiis ad Lirim continebat: cuius populi Osci, Ausones, & Hernici.

Ausones propriè dicti fuerunt Aurunci inter Volscos & Campaniam siti: quorum oppida Minturnæ, Vescia & Ausonia fuerunt. è quibus *Minturnas* ad Lirim sitas Stephanus Samnitibus adscribit.

Latio *Campania* est adiuncta.

CAMPANIA in tres regiones diuisa. Campaniam à Liri amne ad Vulturnum; à Vulturno ad Sarnum; à Sarno ad Silarim antiqui produxerunt. Quare tres Campaniæ partes à veteribus institutæ; vna, quam Ausones, Aurunci, Sidicini, & Capuani tenuerunt: altera, quam Cumani & Opici: tertia, quam Nucerini. B

I. Prima ad mare Sinuessa (quæ & *Synope* antè dicebatur) & Vulturno oppidis frequentata erat, intus autem Gauro, Massico & Falerno montibus, campo Stellate; Suessa Aurunca, Calibus, Cassino, Teiano Sidicino, Venafro, Calatia, Callicula, Trebula, Casilino, cum silua Gallinaria; & capite ipso regionis Capua.

II. Secunda ad mare Linternum oppidum cum fluuio; Cumas; quas Dionysius Halicarn. in Opicis collocat; Misenum, Baias, sinũ Lucrinum & Auernum habebat: tum Puteolos, Neapolim & Heracleam, omnes in eo sinu, qui Crater dicitur: intus verò Atellas, Abellam, Suessulam, Acerras, Vesuuium montem, Nolam, & Pompeios. C

III. Tertia ad mare oppida habuit, Stabias, Surentum & Mineruæ promontorium: intus Salernum, Nuceriam, & Picentiam. Obseruo etiam agrum à Surrento ad Silarim flumen, Picentinis huc ex aduerso Adriatici litore traductis, fuisse per XXX. P.M. attributum.

LVCANIA. *Lucani* à Silari fluuio ad Laum vsque tenuerunt: ad mare quidem Pæstum siue Possidoniam, Palinurum promontorium, Veliam, Buxentum; intus *Thebas Lucanas* interiisse Cato auctor est. & *Pandosiam* Theopompus apud Plinium. Ceterùm Lucaniæ caput Petiliam fuisse obseruo. D Lucaniam attingit ea regio quam Græci magna ex parte incoluerunt. Eadem in tres partes diuisa fuit, Bruttios, Messapios, & Salentinos.

BRVTTII. *Bruttij* (vt suo loco dicemus) genus hominum agreste, & fugitiuum, expulsis Græcis occuparunt eam partem quæ quondam OEnotria & Italia dicta inter duos sinus Hipponiatem, in Tusco mari & Scyllaticum in Ionio erat: Isthmumque illum à Lao flumine ad Metapontum vsque tenuerunt: sicuti ex Antiochi auctoritate Strabo prodit.

Deinceps occurrit regio quæ Isthmo est inclusa à Tarento ad Brundisium, quam *Messapiam, Iapygiam, Calabriam*: & *Salentinam* variis nominibus appella-

A appellarunt: quanquam alij eandem in duas partes, Strabone attestante, distribuant. Vnam in qua *Tarentum*, quam Calabriam & Messapiam; alteram in qua *Brundisium*, quam Salentinos, siue vltimam Iapygiam nominarunt.

Ceterùm quod ad MAGNAM GRAECIAM attinet, eius limites nonnulli multò angustiores, Ptolemæum Pliniumque secuti, constituunt. Ab Alece enim flumine in Rheginorum agro, quidquid agrorum aut opidorum à Locrorum sinu itidem Seyllatio vsque ad Tarentum circa Ionij maris oram continebatur, *Magnæ Græciæ* solùm adscribunt. Si vera est Antiochi sententia quam Strabo profert, Græcorum limites à MAGNA GRAECIA. *Strabo lib. VI. Geogr.*

B Lai fluminis in sinu Hippomate ostio vsque ad Alecem flumen secundum Tyrrheni maris oram multò longius Italiæ spatium, quàm secundùm Ionij maris litora occuparunt. Sin etiam ex eadem ratione veros Bruttiorum fines assignauerimus, necessum est maritima eorum fuisse Tempsam, Terinam, Metaurum fluuium, Scyllæum promontorium, Rhegium, Leucopetram, Herculeum promontorium, Alecem flumen Rheginorum agrum dirimens à Locrensi, Bruttium, & Zephyrium promontoria, & supra Locros cognomento Epizephyrios Mamertinum castrum: vnde Mamertini qui Messanam fraude occuparunt nomen sortiti sunt, vt nonnullorum est opinio. Item Caulloniam, Scyllatium,

C Lacinium promontorium, Crotonem, Sybarim, Thurios; quorum opidum deductâ Coloniâ *Copiæ* appellationem accepit: tum & Lagariam vrbem, Acirim & Sirim flumina, ac postremò Metapontum. Intus verò Numistrum, Consentiam, Hipponem, Heracleam, quæ & Siris vocata est; &, vt Straboni placuit, Pandosiam. In altera huius regionis parte à Tarento Brundisium terrestri itinere XXXII. P.M. opida per continentem sunt à Tarento, Vria, Messapia, Aletium: in ora verò Galesus flumen, & Tarentum, Senonum Gallipolis, Iapygium siue Salentinum promontorium, in quo Leuca: mox, vnde breuissimus est in Græciam traiectus, ab Hydrunte in vltimam Iapygiam secundum Adriatici maris

D oram Brundisium; vtrumque à Ptolomæo Calabriæ iuxta mare Ionium adscriptum. Hydruntem Plinius à Brundisio quinquaginta M. P. disiungit. Post Salentinos *Apuli* à Brundisio ad amnem Fiternum vsque agros tenuerunt. Obseruo Apulorum duo fuisse genera: Vnum quos *Peucetios*, itidem Iapygas & Pediculos vocarunt; quorum oppida secundum mare, *Barium, Egnatia, Rhudia:* amnes Pactius, & ex Hirpinis montibus defluens Aufidus; mediterranea autem Venusia & Cœlia. APVLIA duplex.

Alterum Apulorum genus, quos *Daunios* & Messapygas cognominabant, in qua oppida secundùm oram Salapia, Sipus, Apeneste, Garganus mons, Hyriū, inde Fiternus flumen. Mediterranea Teanum cogno-

mento Apulum, Luceria Colonia, Arpi, Canusium oppida. Addit Strabo, eos qui sinum iuxta Garganum montem incolunt, *Apulos* propriè fuisse appellatos. A

FRENTANI. Post flumen Fiternum quod Apuliam terminare diximus, sequebantur ad mare *Frentani*, vsque ad Aternum flumen; à quo deinceps Picentes sunt: ita vt inter Apulos & Picentes nulli alij populi quàm Frentani fuerint interiecti. In ora flumen Trinium portuosum: oppida Istonium, Buca, Ortona, Aternus amnis. intus verò Anxanum & Larinum.

PICENTES. Vltimi vt diximus Italiæ, si à populorum iure distinguantur, circa Adriatici maris oram *Picentes* erant. qui ab Aterno amne ad AEsin maritima tenebant. in quibus opida maritima veterum scriptorum testimonio celebrata, Castrum, Cupra maritima, Truentum, Nomana, Ancona, intus Cupra montana, Firmum & Asculum vtrumque cognométo Picenum: Hadria colonia, & ager Prætutianus. Deducti ex his agris Picentes, in aduerso Tyrrheni maris litore inter Sarnum & Silarin flumina, vt suo loco meminimus, consederunt. Ceterùm deinceps oram Italiæ maritimam, eiusque fines & limites secundum situm paucis prosequemur. Vltra AEsim flumen Galli Senones vsque ad Rubiconem habitarunt. Hanc regionem primùm Liburni coluerunt; eos expulerunt Siculi; Siculos Vmbri; Vmbros, vt ex Catone Plinius testatur, Etrusci. B

Plin. lib. III cap. XIIII. Post Senones ex transalpina Gallia profecti Tuscis exactis regionem occuparunt, & Senogalliæ nomine ab iisdem appellata est: in qua hæc opida præcipuè floruerunt, Sena, Fanum Fortunę, Pisaurum, Ariminum. Sed postquam Romani & hanc partem deiectis aut debellatis Gallis in potestatem redegissent; placuit vt Italia, quæ eò vsque AEsi flumine interclusa fuerat, ad Rubiconem vsque produceretur. Postea vero extincto omni Gallorum nomine, Vmbriæ propter affinitatem hæc pars attributa est. quod ex Strabone, Valerio Maximo, atque aliis patet. C

Strab. lib. 6. Val. Max. l. 2. cap. 6.

GALLIA Togata siue citerior. Sequebatur vltra Rubiconem Gallia citerior, quæ & *Togata* appellata est: quæ quidquid montium camporumque & agrorum mari Ligustico flumine Arno ad mare inferum, Adriatico sinu; Rubicone, & Formione fluuiis, ad superum mare terminabatur & conuexa prope Alpium crepidine inclusum erat, continebat. Mare hanc, vt diximus, à Meridie claudebat. Alpes à Massilia in orbem prope per vada Sabatia, Taurinos, Salassos, Rhætos, Comum, Brixiam, Veronam, Vicetiam, Opitergium, Aquileiam & Tergeste vsque in sinum Adriaticum ductæ, Septemtrionem & Occidentem claudebant. sinus ipse & hinc Rubicon, illinc Formio duo flumina Orientis partem definiebant. D

Ceterùm quidquid agri ab occidente Athesi, ab Oriente Adriatico, à Septem-

A à Septemtrione, vt ait Strabo, Natisone flumine; à Meridie Pado comprehensum est, id totum Venetorum fuit: eaque regio vniuersa *Venetia* est. VENETIA

A Natisone vsque ad Formionem *Carni* erant; quorum opida Aquileia, Concordia, Tergeste. CARNI.

Galliam vero Citeriorem Apenninus ferè mediam discriminabat, & flumen magnum Padus, qui ex montis Vesuli fonte in Alpibus ortus ex Apennino celebrati nominis octo, alia ex Alpibus vndecim recipit; pluribusque in sinum Adriaticum ostijs erumpit. PADVS fl.

Ligurum, vt ait ‡ Dionysius, natio antiquissima & regio latissima fuit, partemque non modicam Galliæ vlterioris & Italiæ insedit. Qui citra Apenninum habitarunt in Montanos & Maritimos distincti fuerunt. LIGVRES. ‡Dionysius Afer in periegesi.

Montani à Nicæa, vnde Apenninus attollitur, vsque ad fontes Macræ pertinuerunt; à Macra verò vsque ad Arnum Ligures Apuani.

Maritimi à Massilia vsque ad Pisas, vt Polybius ait, consederant: quæ ora opida habuit Herculis fanum, Lucum Feroniæ, Lunam. & post Macræ fluminis ostium Genuam, vada Sabatia, Albingaunium, Albium, Monæci portum, Herculis portum & Italiæ finem, Varum. Intus opida pauca, castella plurima: in iis Luca; quæ ante Etruscorum ait fuisse Li- T.Liuius lib XXI. cap.23.
C uius, & postea Ligurum.

Etrusci sequuntur post Ligures à Pisis oppido Romam vsque; qui quidquid agrorum inter Arnum & Tiberim flumen erat, insidebant. Etruriæ verò opida circa maritimam oram celebrari obseruo; Alsium, Pyrgos, Tarquinios, Grauiscas, Cosam, Volcas, Thelamonem promontorium, Populoniam, Volaterras & Pisas. Interius populi erant, Veientes, Falerij siue Falisci, Capenates, Vulsinienses aliique multi apud veteres celebrati. ETRVSCI.

Hactenus itaque eos prosecuti sumus populos, qui Italiæ oram insederant, ac siue Tuscum, siue Siculum, siue Ionicum, siue Adriaticum ma-
D re attingebant: reliquum est vt paucis, quantum ad nostrum pertinet institutum, eos, qui mediterranea tenebant, referamus.

Vmbros (vt inde exordiamus) Sempronius à frontibus Tiberis vsque ad Narem flumen perducit; secutus, vt opinor antiquorum temporum rationem. Strabo à mari ferè ab Arimino vsque ad Ocriculos, recentiorem, postquam ager Gallicus (vt scripsimus) Vmbris est attributus, descriptionem fecit. Opida Nequinum (quod deducta colonia à Nare fluuio Narnia dictum fuit) Meuaniam *Propertij* Poëtæ patriam, Nuceriam, aliaque aliquot non ignobilia Vmbri tenuerunt. VMBRI. Propertij patria.

Sabini inter vmbros ab Occidente, & Latinos ab Oriente siti erant. SABINI.

& quidquid agrorum inter Narem & Anienem flumina contineretur, id totum Sabinorum fuisse, veteribus placuisse video. A

Sequuntur inde populi quattuor, vt non admodum latis, ita nec satis certis finibus ab antiquitate conscripti.

VESTINI. *Vestini*; vt opinor, Sabinis proximi Aternum flumen ab Oriente, ab Occidente Sabinos, à Septemtrione Picentes habebant.

MARRVCINI. Cis Aternum Vestinos sequebantur *Marrucini* Frentanis subiecti.

PELIGNI. *Ouidij patria Sulmo.* Sub Marrucinis *Peligni*; quorum oppida Corfinium, & *Sulmo* Ouidij Poëtæ patria.

MARSI. Marsi supra se Vestinos à Septemtrione, ab occasu Sabinos, ab oriente Pelignos; à meridie lacum Fucinum & AEquos siue AEquiculos attingebant. B

SAMNITES. Restant Samnites populi, quorum regio *Samnium* appellata in longitudinem longè plus quàm in latitudinem patebat. Habuit à septemtrione Frentanos & Apulos; à meridie Campanos & Lucanos, ab occasu Ausones cum Pelignis; ab oriente itidem Apulos cum Lucanis. Populi in his claruerunt rerum gestarum memoria nobilitati; Pentri, Caraceni, & omnium vltimi Hirpini.

HIRPINI. *Hirpinorum* vrbes Plinius recitat Beneuentū, Cosam, & Herculaneum.

Populorum itaq; sedes loca que suis limitibus vtcunque ex antiquitate obseruare potuimus, bona fide adscripsimus. Ceterùm vt nihil quod in hoc nostro argumenti genere desiderari, aut diligentia nostra præstari possit, omittamus; sequitur vt quemadmodum paucis ostendimus quo iure populi inter se secundùm Italiæ regiones discriminati erant; ita etiam ciuitatum iura inter se admodum diuersa fuisse doceamus. C

Ciuitates itaq; Italiæ eo iure inter se differebāt, vt aut *Coloniæ*, aut *Municipia*, *Præfecturæ*, aut *fœderata* oppida; *Fora*, aut *conciliabula* fuerint appellatæ.

COLONIAE. *Vide Carolum Sigonium; Onuphriū Panuinium de Colonijs, & Anton. Augustinum in Dialogis Antiquit.* COLONIAS vocabant Romani oppida, in quæ populus Romanus ciues suos ad incolendum deduxisset; idque sex potissimùm de caussis obseruatum fuisse priscorum auctoritate traditur. Vnam, ad vicinos populos coërcendos: alteram, ad hostium incursiones reprimendas; tertiam, stirpis augendæ: quartam, plebis Vrbanæ exhauriendæ; quinctam seditionis sedandæ caussa; Sextam, vt præmiis veteranos afficerent. Quacumque autem de caussa deducendæ erant Coloniæ, lege Agraria opus erat, & Coloniæ curatoribus: qui vel Triumuiri, aut plures (nam lego agris diuidundis, aut Coloniæ deducendæ etiam XX. viros simul datos fuisse) deductis sub vexillo in agros Colonis, aratro vrbem & agrum tauro & vacca iunctis; auspicio primùm facto, circumarabant, ac designabant, quod vti etiam in numismatibus tam consularibus quàm imperatorijs olim à nobis in lucem datis frequenter videre licet; ita Ciceronis quoque, D

Nummi in Fabia Consularib. & in Iulio Cæs. & in Augusto.

A quoque, Frontini, Varronis, & Græcorum auctoritate confirmatum est.

Ius vero Coloniarum duplex fuisse colligo. Vnum earum quæ ciuitate Romana; alterum, illarum quæ Latinitate aut iure Latij donatę erant. Quæ ius ciuium habebant, iure Quiritium priuato tantùm, non publico vtebantur. Qui Latinitatis, ij iure Latij, quod iam exposuimus, fruebantur. Respublica Coloniarū in legibus & legum curatoribus posita erat. Legum curatores, aut Magistratus aut sacerdotes erant; hi diuinarum, illi humanarum leges à Coloniæ deducendæ curatoribus, quum primum conderentur, dabantur. Adhæc in coloniis consilium erat & Senatus & populi. Senatores in coloniis, vt & in municipiis, Decuriones vocaban-

B tur. In Decurione legendo, vt & in Senatore Romano, census, vt ex Plinio secundo constat, obseruabatur, atque ætas. Magistratus coloniarum præcipui erant aut Duumviri aut III viri, aut IV viri Iuris dicundi (totidem namque inuenio) qui Consulibus vel Prætoribus Romanorū comparari poterant. Prætereà Coloniæ Censores, AEdiles, Quæstores habebant; & suos in Vrbe patronos. sic Bononia in Antoniorum clientela; Puteoli in Iuniorum patrocinio erant: Atque huiusmodi patronorum frequens tum in antiquis marmorum inscriptionibus atque aliis monumentis, tum priscorum scriptis haud infrequens mentio est. *Patroni vrbiū Italia.*

MVNICIPIA opida erant iure ciuium Ro. donata. Nomen iis factum à muneribus capiendis. Munera enim Reipublicæ publica cum auctori- *MVNICIPIA.*

C tate curationes erant, Municipiorum duo genera fuerunt; Vnum quibus Ciuitas cum iure suffragiorum; alterum sine suffragio data erāt. Illis dare Quiritibus honores & capere potestas fuerat; istis non erat: sed in legionibus vt ciues, non in auxiliis vt socij, adscribebātur. Respublica eorum si ordines quæramus Decuriones, Equites & plebē habebat: si consilium publicum, Senatum, & Populum: si magistratus & Sacerdotes; II viros & III viros Iuridicundo, Censores, AEdiles, Quæstores & Flamines Municipiorū obseruabimus, & qui ex Decurionum ordine legebantur, *Decemprimos*, qui tributorum exactioni præerant. Decurionum *Decemprimi.*

D *decreta*, vt *Senatus-consulta* Romanorum veteribus etiam litteris celebrantur. Populi verò summum ius fuisse video in legibus ferendis, & magistratibus municipalibus creandis. *PRAEFECTVRAE.*

Sequitur vt de Præfecturis pauca quædam adferamus. PRAEFECTVRAE vocabantur opida in quibus & ius dicebatur, & nundinæ agebantur: & erat earundem Respublica quædam, ita tamen vt magistratus suos non haberent: sed Præfecti quotannis in eas mittebantur, qui ius dicerent. Præfectorum duo genera erant, vt & Præfecturarum: Vnum Quattuorvirorum aut sevirorum qui populi Ro. suffragio creabantur, & in Præfecturis ius dicebant. Alterum earum, quæ à præfectis administra-

bantur: quos Prætor vrbanus in quælibet loca legibus mittebat. Ius in A Præfecturis priuatum ex edictis Præfectorum Romanorum constituebatur: publicum autem vniuersum à Senatu Romano petebatur: nempe census tributorum, vectigalium, & militiæ: vsque adeo vt non meliori conditione essent Præfecturæ quàm Prouinciæ. Fuerunt tàmen in Præfecturis Consilia publica, summusque ordo, qui *conuentus* vocabatur. Erat & equestris ordo & plebeius. Magistratus autem alij eò Roma mittebantur, qui ius dicturi essent; quos Præfectos appellabant. eosque à numero (vt iam diximus) Quattuorviros aut Seviros dicebant. Sunt tamen qui eosdem Sexprimos quoque vocatos opinantur. aliis placet Sexprimos in præfecturis Decemprimis Municipalibus respondisse. Verùm magistratus ex Præfecturæ corpore creatos AEdilem & Quæstorem obseruo. B Nam quod Liuius & Festus produnt Præfecturis fuisse magistratibus interdictum, eos non de quibuslibet loqui opinor, sed solum de iis, qui iuris dicundi potestatem haberent.

Sexprimi.

Ceterùm opida quæ neque *Coloniæ*, neque *Municipia*, neque *Præfecturæ* erant, *Fœderata* vocabantur; quæ aliud ius nullum, quàm fœderis & societatis cum Po. Ro. habebant. Fœderata verò quæ in in Italia fuerunt opida, aut *Latij* fœdere obstricta erant; vt Tibur & Præneste: aut *Italico*; vt Neapolis, Velia, & Heraclia: aut Gallico; vt Rauenna. Habebant ea opida & suam rempublicam, Leges, & magistratus. Hinc ciuibus Ro. in C ciuitates fœderatas exsulatum ire, teste Polybio, permissũ erat: tanquam in eas quæ Rempublicam suam propria in potestate haberent; neque Romanis obnoxiam. Obseruo in opidis fœderatis omnes ferè magistratus fuisse, qui Romæ erant, Dictatorem, Consulem, Prætorem, AEdilem, Quæstorem.

FOEDERATA opida.

Reliquum est de *Foris & conciliabulis*. FORVM hic accipimus pro loco in quo ius dicitur. Hinc notæ apud Ciceronem atq; alios scriptores phrases, *forum agere, & forum indicere*; qua forma dicendi vtebantur magistratus, quando locum iurisdicundi, qui *conuentus* appellabatur, designabant. Altera significatio Fori, locum nundinationis, aut in quo nundinæ agerentur, denotabat: quem Prætores quoque (Seruio teste) in prouinciis soliti D erant indicere. Quod ius etiam ad priuata prædia aliquando translatum fuisse & Plinius Secundus & Suetonius in Claudio auctores sunt. Verùm ea loca proprio vocabulo non Fora, sed distinctionis gratiâ CONCILIABVLA fuisse dicta inuenio.

FORA. Conuentus CONCILIABVLA

Ceterùm hæc omnia ita sese in ITALIA habuisse ex Antiquitate constat quousq; bello Italico siue sociali, anno ab vrbe condita DCLXIII. ea lege quam L. Iulius Cæsar Consul tulit, ciuitas populis Italicis data est. Atque vt nullis coloniis ante eam legem Iuliam ius suffragij patuit; sic post

A poſt eam latam omnibus eſſe permiſſum conſtat: niſi ſi fortè paucæ aliquot ſcelere aut calamitate id ius amiſiſſent. Itidem & Præfecturis ſuffragij ius eſſe conceſſum ex Sullana Ciceronis orat. & Pædiani commentariis apertum eſt. Poſtquam autem Italia à Philippo & Perperna Cenſoribus in tribus triginta quinq; cenſa erat, cauſſa facilè patet, cur poſt legem Iuliam multa opida & *Municipiorum & coloniarum* nomine ſimul donata ſint: multa itidem *Præfecturæ & Municipia* appellata. Quia quatenus colonos haberent, *coloniæ*; quatenus Præfectos, Præfecturæ nomen tulerunt. Vt autē ſuffragij iure donata ſunt, eatenus *Municipia* ſunt nominata. Et quia ius ſuffragij vnà cum tribu obtinuerūt, factum eſt vt veteres ſcri-
B ptores ſæpe *Tribuum* appellatione populos Italiæ ciuitate donatos indicaſſe videantur: vti Suetonius in Teſtamento Augusti, & Martialis non ſemel: qui quum populum à tribubus diſtinguunt, *populi* nomine plebem Romanam intellexiſſe videntur; *Tribuum* verò Italiam.

Illud addo, omnia quæ hactenus de Coloniis ceteriſque opidis dicta ſunt, intelligenda eſſe de iis Coloniis, quæ iuſſu Senatus deducta ſunt; nam militares Coloniæ à L. Sulla Dictatore primùm per vim deductæ ſunt; qui vt veteranos præmiis emeritæ militiæ donaret, inimicorum ſuorum agros parta ciuili victoria, militibus, per quos vicerat, diuiſit. Quod poſtea Cæſar Dictator, M. Antonius; M. Lepidus; & C. Cæſar Octauianus III*viri Reipublicæ conſtituendæ*, & ipſemet Auguſtus imitatus eſt: Legionesque
C que vniuerſas vnà cum Tribunis & Centurionibus, & ſuis cuiuſque ordinis manipulis fuiſſe deductas, bonus imprimis auctor Corn. Tacitus ſcriptum reliquit.

COLONIAE. *Militares.*

Libro 1. Annal.

ΝΕοΠοΛΙΤΩΝ.

NEAPOLIS *Cumanorum Colonia.*

CAMPANIAM, vt regionem totius Italiæ à fecunditate & prouentuum felicitate commendatiſſimam, ita latiſſimè ſecun-
D dum Tyrrheni maris oram ſeſe obliquantē aut inſinuantem, aut interiùs cum fortiſſimis Italiæ gentibus coniunctam, atque adeò plures ſub ſe populos complectentem, veterum auctoritate celebratam fuiſſe obſeruamus; idque tanto ſcribentium conſenſu, vt vel hinc nonnulli eam non modò Italiæ, ſed totius terrarum orbis pulcherrimam plagam appellare non dubitarint. Nihil enim mollius cælo Campano aut clementius; nam bis floribus vernat: nihil ſolo vberius; ita vt hinc certaminis ſiue contentionis inter Liberum & Cererem, imò & ipſam Palladem (propter olei Campani præcipuè autem Vena-

CAMPANIA.

Venafrani præſtantiam)de regionis dominatu nata ſit fabula: nihil mari hoſpitalius. Hîc illi nobiles portus, Caieta, Miſenus, & tepentes fontibus Baiæ, Lucrinus, & Auernus. Hîc amicti virium nobiliſſimarum gloria montes Gaurus, Falernus, Maſſicus, & pulcherrimus omnium Veſuuius: Vrbes ad mare Sinueſſa, Cumæ, Puteoli, Neapolis: intus *Capua*, quondam tertia inter duas maximas, potentiſſimaſque Romam & Carthaginem annumerata: præterea Atella, Sueſſa Aurunca, Teanum Sidicinum, Cales ſiue Calenum, Nola, Nuceria, Picentia. Ceterùm vt *Campania* in tres partes diuiſa ſit, & quibus terminata fluminibus iam ab initio in præfatione noſtra diximus. illud addam, quantum equidem in Romanorum hiſtoria obſeruare potui; à Sidicinis armis Samnitium oppreſſis, & ad Capuanorum auxilia ſeſe conferentibus, occaſionem fuiſſe oblatam, qua Romani iuſta pro Campanis, vt pote ſociis, arma inducre coacti ſunt. nam Capuani à Samnitibus acie fuſi, ab iiſdem, quia armis plus poterant, ſeruitutem metuentes, ſe, vrbem atque agros anno ab vrbe condita CDX. in fidem populi Ro. dediderunt, atque is belli motus reliquam per partes traxit Campaniam; vt ius Italicum ex populi Ro. iuſſu accipere coacta fuerit.

Baiæ, fontibus tepentes.

CAPVA vrbs maxima.

Inuenio tres in Campania agros à veteribus celebratos: *Campum Stellatem, Falernum, & Leborinum.* ſunt qui opinentur à Leborino agro vniuerſam hanc regionem hoc ſæculo *terram Leborinam*, ſiue, vt nunc Italia pronunciat, *Terram di Lauoro* nominatam. Ceterùm vt iis quarum exhibemus in Campania numiſmata ciuitatibus ius Italicum primo obuenerit; inde etiam lege Iulia aut ciuitate Romana donatæ, aut ſuæ libertati permiſſæ ſunt, ſingulis adſcribemus. & paucis quoque (ſiquidem earum rerum memoria, quæ ſanè vel incuria hominum vel iniuria temporum etiam à priſci ſæculi ſcriptoribus ante Romanorum res geſtas deſideratur, exſtat) quæ ipſarum ciuitatum origo; qui maiores, reſpublica, res geſtæ, fortuna, incrementa aut interitus fuerint; ſingulis adiuti, Numiſmatum ſymbolis adſcripturi; aut coniecturis veriſimilibus propoſituri ſumus. Aggreſſurus itaque ciuitatum Campaniæ tam maritimarum quàm interiorum aliquot, quorum ad manus noſtras numiſmata peruenerunt, hiſtoriam, exordium à *Neapolitanis* ſumere placuit: non quidem quòd id ordo Geographiæ ita poſtulet: ſed ſicuti tradente Liuio Neapolitani antiquiſſimis temporibus Græcorum in Italia primi fœdere cum P.Ro. coniuncti fuêre, quod illi vno & perpetuo iuris & fidei tenore ſemper ſeruarunt: ita nunc *Neapolis* totius facilè regionis caput eſt nobiliſſimorum præclariſſimorumque virorum, vti & olim cùm alumna tum ſedes celeberrima, Neapolitani primùm abſque controuerſia in ordine locum mereri videbantur. NEAPOLIS itaque à Cumanis in

Leborina terra.

Numiſmata.

A in sinu qui ob similitudinem situs *crater* dictus erat, condita est. Cumani verò è Chalcide Euboiæ originem trahunt; qui classe qua domo aduecti erant, plurimùm in ora eius maris quod accolunt potuêre; primò in insulas AEnariam & Pithecusam egressi, deinde in continentem sedes transferre ausi Cumas, (vt in Cumarum descriptione ostendemus) inde Palæpolim, haud procul ab eo loco vbi postea ad litus Neapolim, condiderunt. Hanc à prima origine Parthenopen fuisse dictam; ob Parthenopes, (quæ trium Sirenarum vna celebratur) sepulcrum ibidem dum vrbs conderetur inuentum, ab antiquitate memoriæ proditum est. Ceterùm postquam Cumani qui Cumis remanserant vereri cœperunt, ne exhau- Strabo l.v. Geograph.

B sti colonis, qui ob loci situm & agri fertilitatem magna frequentia Palæpolin sedes transtulerant, ipsi quoque tandem patriam deserere cogerentur; consilium vrbis nouæ demoliendæ capiunt: eaque magno impetu euersa, quum pestis Cumanos adorta sæuiret, consultusq; Apollo respondisset, saluti ipsis futurum, si Palæpolin quam euertissent instaurarent; oraculum sequuti nouam vrbem condidisse tradûntur, quàm Neapolim hinc vocarunt. Obtinuit tamen vsus apud rerum Romanarum scriptores, vt *Palæpolis* nomen & *Neapolis*, quòd duabus vrbibus haud procul distantibus idem populus esset, promiscuum fuerit: donec fœdere in populi Romani amicitiam recepta, obsoleto priore nomine, *Neapolis* tantùm diceretur; nomenq; *Parthenopes* poëtis * relinqueretur. A Græcis ex Virgilius in fine Georgic.

C Chalcide & aliquot Atheniensibus ab initio frequentatã, legibúsque & Græcis institutis coaluisse obseruo. Additur ab eisdem; quùm antea Parthenope vocaretur, quasi *nouam* ab ipsis conditam *vrbem Neapolin* fuisse dictam. Solinus tamen, ni mendum sit, eandem ab Augusto instauratam, & ab eo primùm tempore *Neapolin* vocari cœpisse scripsit: sed Solinum scriptorum & temporũ auctoritas erroris coarguit; quum Lycophron Ptolemæo Philadelpho æqualis *Neapolis* mentionem faciat; itidem toties bello Punico secundo † Liuius, nec rarò aliquot in locis ipse etiam Cicero; potissimùm in Balbi & Archiæ defensionibus, vt cetera omittam. Gymnicum certamen & Musicum Quinquennale Solinus Polyhistore cap. VIII. † T.Liuius lib.21. 23. & 35. & Strabo lib. v.Geogr.

D Neapoli magna Græcarum vrbium frequentia, & conuentu celeberrimo, idque singulo quoque lustro ex oraculo fuisse celebratum, veterum auctoritate testatum est. Hinc forsitan in Neapolitanorum numismatibus *Minotaurus* laureo serto à victoria donandus toties apparet; & Diana in altera nnmismatum parte. Spectantur inter cætera duo postrema, in quibus, vti & in præcedentibus, Minotaurus à Victoria coronatur; quorum alteram partem facie Dei Hebonis à Neapolitanis pro Baccho culti, signatam opinor. Macrobius enim auctor est, & eiusdem auctoritatem etiam Iunij Aquilæ, quod exstat de eodem Deo Epigramma Minotaurus sæpius in Neapol. nummis. Hebon Deus olim Neapolit. Macrob. lib. I. Saturn. c. XVIII.

Dd confirmat.

confirmat, videturque *Hebon* vocari vt *Hebe*: id eſt, à prima lanugine & A
molli teneraque ætate. Quamquam nec hæc quoque improbabilis coniectura videri poſſit, Neapolitanos huiuſmodi numiſmatum ſuorũ Symbolis originem ſuam ad Theſeum maioreſque ſuos Athenienſes, quorum coloni Chalcidenſes erant, voluiſſe referre. Induxit me in eam cogitationem idem Macrobius apud quem ex Pherecyde refertur, Theſea quũ in

Lib. 1. Saturnal. cap. XVII.

Cretam ad Minotaurum duceretur, votum pro ſalute atque reditu ſuo, Apollini οὐλίῳ, καὶ Ἀρτέμιδι οὐλίᾳ concepiſſe; vtriſque vt ſalutis ſuę auctoribus. Apollo namque οὔλιος cognomento & apud Homerum & Menandrum poëtas celebratur: ad hæc & Mileſij Apollini οὐλίῳ pro ſalute ſua immolabant. Vt autem ad Gymnicum certamen quinquennale reuertamur, illud à Neapolitanis in honorem Auguſti conſtitutum Suetonius B

Sueton. in Augusto cap. 98.

auctor eſt: ipſumq; Auguſtũ extremis vitæ ſuæ diebus illud perſpectaſſe; etſi auctores habeam qui (vt meminimus) illud ex oraculo diu ante Auguſti tempora inſtitutum fuiſſe referant. Illud certè conſtat, Neronem

Suet. in Nerone c. 20.

Neapoli primùm, vt Muſicæ ſuæ profectum oſtentaret, in theatrum prodiiſſe; tantoque ſtudio id proſecutum fuiſſe, vt ne concuſſo quidem terræ motu theatro, antè cantare deſtiterit, quàm inchoatum abſolueret νόμον. Sed iſta eueniſſe quum res Romana vnius dominatione oppreſſa erat ſcimus; nunc quæ fortuna Neapolitanorum fuerit dum libera eſſet Reſpublica, paucis à Palæpolitanis exorſi proſequemur. Palæpolitani C

PALAEPOLITANI.

partim infida Samnitium aduerſus Romanos ſocietate freti; partim peſtilentia, quæ in vrbe graſſari nunciabatur, fidentes, multa hoſtilia aduerſus Romanos, qui agrum Campanum Falernumque incolebant, perpetrauerant. L. Cornelio Lentulo itaque, & Q. Publilio Philone iterum Coſſ.

Anno poſt Ro. C. CDXXVI.

feciales Palæpolin ad res repetendas miſſi, quum ferox reſponſum retuliſſent, bellũ Palæpolitanis ex auctoritate Patrum Populi iuſſu indictum eſt. Nolani Palæpolitanis ſe iunxerant. Conſuli igitur Philoni bello Græcos perſequendi prouincia obuenit. Qui loco opportunè inter Nolam & Palæpolin capto, mutuam auxilij ſocietatem hoſtibus ademit. Quum diu teneret ea obſidio, imperium Philoni cum Proconſulari poteſtate, D quoad cum Græcis debellatũ eſſet, prorogatum eſt. Palæpolitani quum arctiſſimè obſiderentur; & velut à ſuiſmet ipſi capti præſidijs indigna ſe cum liberis ac coniugibus, & quæ captarum vrbium extrema ſunt, paterentur; & grauiorem inſuper ſeruitutem à nouis Samnitium & Tarentinorum, quæ venire nunciabantur, auxilijs metuerent, principes ciuitatis Charilaus & Nymphius deditionis conſilium inter ſe communicant. Quod vbi placuiſſet, Charilaus ad Philonem profectus, tria militum millia ad occupandam eam vrbis partem, quam Samnites inſederant, accepit. Nymphius; vti conuenerat, eodem tempore Samnitium Prætorem

arte

A arte aggressus, perpulit vt præsidiũ noctu ab vrbe ad hostium agros populandos deduceret:atq; interea Charilaus in vrbem à socijs ex composito receptus est. Nolani ex vrbe Palæpoli Nolam se fuga recipiunt. Samnites autem exclusi, non externis modò sed & popularibus suis ludibrio fuêre, spoliatique & egentes domũ rediêre. Tandem eò summa rei Græcorum venit, vt *Neapolitani* fœdere Italico in amicitiã populi Ro. recepti, leges suas, Rempublicã, & suos magistratus neutiquam Romanis obnoxios retinerent. Cuius rei documentũ est quod Polybius prodidit, ciues Romanos qui exsilij caussa solum vertebant, Neapolin * se vt in liberam ciuitatem contulisse. Adhæc quòd quum Romæ Cereris sacerdotes, quæ B Græcæ originis & liberæ erant, ad sacra facienda legi debebant; aut Neapolitanas, aut Veliẽses, vt ex fœderatis ciuitatibus, fuisse delectas. Comiter inde à primo fœdere Neapolitanos pop. Romani societatẽ conseruasse obseruo: vsqueadeo vt quum res Romana grauissimo Hannibalis prœlio ad Trebiam & Trasimenum affecta laboraret, legatos miserint, qui quadraginta pateras aureas magni ponderis, in subsidiũ belli pop. Romano offerrent. Quibus quidẽ legatis gratiæ à Senatu pro cura & munificentia actæ sunt; vnica tantùm patera, quæ minimi ponderis fuit, accepta. Rursus cùm Romanus multiplici clade ad Cãnas ferè ad internecionem fractus esset, Neapolitani fidem cum fortuna non mutarunt. Hannibalemque victricia signa circumferentem, & per agrum Campanum mare C inferum petentem, vt occupata Neapoli vrbem maritimam haberet: & licet turma equitum ipsorum cum Hegria præfecto ex insidijs circumuenta ac deleta, pacis tamen conditiones & societatis fœdus offerentem excluserunt. Flexerat inde Hannibal iter in Capuanos; à quibus receptus iterum Neapolitanorum animos partim spe, partim metu nequidquam tentauit. Neapolitani enim quum vim hostis metuerent, intelligerentque Hannibalem, vt maritimo oppido potiretur magna cupiditate teneri, quò cursus nauibus ex Africa tutus esset, M. Silanum cum prȩsidio acciuerant, ita vt non solùm munitissima vrbis mœnia ob hoste conspecta, D haudquaquam prompta oppugnationi, sed & præsidium Romanum receptum, ab vrbe oppugnanda Pœnum absterruerint. Quid deinceps Neapolitanis cum Romanis publicè negocij fuerit aut gesserint, obscura memoria est. Illud obseruo, Neapolin secessu Romanorum ad otium & voluptatem fuisse frequentatam: eamque suis legibus, republica, & libertate magna vsos. cui rei argumento est; quòd Neapolitani, quum socijs & Latinis lege Iulia ciuitas data esset, iuris sui libertatem ciuitati, vt Cicero in oratione pro Balbo ostendit, anteposuerint. Nec ne mouet quòd Cicero Neapolin, quæ ciuitas fœderata erat, vt iam ostendimus, *Municipium* ibi vocet. respexit enim ad id tempus, quo ipse scribebat;

NEAPOLIS ciuitas fœderata.

Polyb. lib. VI. Hist. cap XII.
* *item Præneste, & Tibur. Pol. ibid.*

Dd 2 siquidem

ſiquidem tum Neapolis lege Iulia ciuitatẽ acceperat; qua ratione & Municipium cum iure ſuffragij erat. Ceterùm Coloniam fuiſſe aliquando Neapolin, antiquis quidem marmorum Inſcriptionibus, ſed nullius ſcriptoris, quantum equidem obſeruare potui, auctoritate teſtatum eſt. Inſcriptiones enim disertè ORDINIS ET POPVLI ET PATRONI COLONIAE NEAPOLITANAE meminerunt; neque an ciuium Romanorum, an ſociorum Latinorũ, an denique militaris fuerit; ad hæc neque à quo, neque quando deducta ſit, oſtenditur. Verùm Neapolin multis ab Auguſto beneficijs affectam, & inſtauratam, & decreto ornatam fuiſſe, quo annua vicena millia Neapolitanis à fiſco ſuo numerari iuſſerat, Plinius tradit. P. autem Virgilium Maronem Neapolin, vt commodiſſimum Muſarum hoſpitium ſeceſſu ſuo frequentaſſe, nec longè ab ea circa *Pauſilypum* duobus ab vrbe paſſuum millibus, vt Seruius metitur, ſepultum fuiſſe, memoriæ proditum eſt: adhæc L. Papinium Statium qui Thebaida ſcripſit, *Neapoli* oriundum eſſe. Non longè à Neapoli *Pauſilypus* mons & promontorium erat, amœnitate ſitus, fertilitate, & ſalubritate commendatus. Itidem perfoſſo monte cauerna, quam Seneca *Cryptam* * *Neapolitanam* vocat. hîc *Villa* Virgilij & Luculli, qui montem maiore impenſa exſciderat quàm villam exſtruxerat: ita vt etiam curruum commeatui peruius eſſet. Fuit & *Cæſaris piſcina*, à Plinio & Columella ob ſalubritatem piſcium & eorum viuacitatem commendata. Neapolis verò ſitum ab extremo occidente horam cum beſſe diſiunxit Ptolomæus: ab AEquatore verò partibus quadraginta ſemis.

A — B — C (marginal section letters)

P. VIRGILIVS Maro. *Virg. IV. Georg. in extremo.* *Statius Papinius Neapolitanus.* PAVSILYPVS. * *Hodieque la Crotta.* *Plin. lib. IX. Natur. Hiſt. cap. 53. & lib. X. c. 70.* *Ptolem. in Geograph.*

ΠΥΤΕΟΛΙΤΩΝ.

PVTEOLI *Cumanorum Colonia.*

PVTEOLOS antea quàm bello Italiam Hannibal laceraret, *Dicæarchiam* à iuſto imperio, quo eius reſpublica florebat, dictam fuiſſe, & à Cumanis conditã, eorumq; fuiſſe emporium Strabo, Plinius, multiq; alij auctorũ prodiderunt. Cumani vrbis ſuæ vti antiquiſſimæ originẽ è Græcia atque Euboia inſula à Chalcidenſibus; Chalcidenſes ab Athenienſibus repetunt: quo & Puteolanorum numiſmata ſpectare credibile eſt. quæ Apollinis Οὐλίῳ (vt paullò antè memorauimus) faciem aduerſa, Minotaurum auerſa parte exprimunt. Ceterùm quum Dicæarchia emporium, tempore belli eius quod Hannibal cum Romanis in Italia gerebat, frequentari cœptum eſſet, Q. Fabius ex Senatus auctoritate illud communijt; & præſidium ei impoſuit: mutatoque nomine, *Puteoli* deinceps vocari incœpit: idque ſiue à puteorum, quibus

D (marginal section letter)

DICAEARCHIA. *Pauſanias in Meſſanicis & Arcadicis. Strabo lib. V. Geogr. Plin. l. III. cap. 5.* *Ex Macrob. lib. I. Satur. cap. 17. ſup. pag. 210. a.* PVTEOLI. *Vnde ſic dicti. Strabo lib. V. Geogr.*

A quibus ager eius abundabat, frequentia: siue, vt nonnullorum est opinio, PVTEOLI *præfectura.*
à putore aquarum & aëris, sulphureo semper vapore grauis. Atqui
quum Festus *Puteolos* inter ea Præfecturarum genera recenseat, in quas
Præfecti irent à populo Romano creati, suspicari licet eam Præfecturæ PVTEOLI *Colonia*
nomine & iure tandiu administratam fuisse (annis videlicet vndeviginti *ciuiũ Rom.*
donec P. Cornelio Scipione Africano II. Ti. Sempronio Longo Coss. *I. Lipsius ad*
Colonia ciuium Romanorum trecentorum hominum lege Acilia Tri- *ad Taciti*
bunicia eò deducta est: habuitque ea Colonia priuata quidem aliqua ci- XIV. *Annalium n.* 78.
uitatis iura, vt & ceteræ Coloniæ; nulla tamen publica: ita vt nomine ci- *Anno* V.C. DLIX.
ues Romani, re verò Coloni tantùm essent Puteolani. Argumento est,
B quòd Liuius prodat Colonos, qui Puteolos, Salernum, & Buxentum ad-
scripti nomina dederant, quum ob id se pro ciuibus ferrent, Senatum iu-
dicasse non esse ciues Romanos. Argumento etiam est, quòd P. Scipio
Africanus & P. AElius Pætus * Censores, portoria rerum venalium Ca- * *Ann.* 15. LIV. *post*
puæ ac Puteolis fruenda locarunt. Festus enim Capuam sub eodem Præ- R. C. *lustrũ*
fecturæ genere cum Puteolis recenset. Addit Liuius ab iisdem Censori- *fecerunt* XLVI.
bus colonos trecentos (is enim numerus à Senatu definitus erat) qui Pu-
teolos deducerentur, fuisse adscriptos: eosque P. Scipione Africano II. & *Ann. Vrbis*
Ti. Sempronio Longo Coss. fuisse deductos. & exstat antiquũ epigram- DLIX.
ma siue inscriptio, quæ ab Colonia deducta annos nonaginta recenset, N.
C Fufidio & M. Pullio Duumuiris; quum Romæ Consulatum gererent P.
Rutilius Rufus & Cn. Manlius Maximus, quæ numerorum ratio cum ip-
sis quoque Fastis congruit. A secundo namque Africani maioris Con-
sulatu vsque ad P. Rutilij Rufi & Cn. Manlij † Consulatum, anni nonagin- † *An. Vrbis cond.*
ta in Fastis intercesse numerantur. Itidem in antiquis Inscriptionibus DCXLVIII.
etiam AEdilium Colonia Puteolanorum mentio fit: & Cicero Antonium *M. Cicero Philip.*
accusat, Puteolanos idcirco infestantem, quòd C. Cassium & Brutos sibi VIII.
patronos adoptassent. Ceterùm quum illud factum constet postea
quàm lege Iulia Puteolani ciuitatem adepti erant; verisimile est Puteola-
nos ab initio Præfecturæ legibus fuisse administratam, donec Colonia
D ciuium Romanorum fieret. Atqui post deuictum Antonium, Augu-
stus Vrbe rebusque vrbanis constitutis, quum Italiam XXIIX. coloniis PVTEOLI
frequentasset, Puteolos quoque militarem coloniam Augustam, vti *Colonia militaris.*
Frontinus tradit, deduxit, in qua iter vno latere populo debebatur trigin-
ta pedum; agerque eius veteranis & Tribunis legionariis in iugeribus
adscriptus erat. Addam & illud, exstare Puteolis templum, quod fron-
tispieij inscriptio & titulus Augusto à L. Calpurnio L. F. positum & de-
dicatum testatur. Admonet autem Puteolorum situs ratio, vt prodigio-
sam Caligulæ Cæsaris ex Suetonio ostentationem referamus: qui, vt no- *Suet. Tranq.*
uum & inauditum antea spectaculi genus ederet, medium quod inter *in Caligula cap.* 19.

Dd 3 moles

moles Puteolanas & Baias trium millium & sexcentorum ferè passuum A
patebat interuallum, ponte coniunxerat, contractis vndique onerariis
nauibus, & ordine duplici ad ancoras collocatis, superiectoque aggere
terreno, ac directo in Appiæ viæ formam: per quem pontem ipse vltrò
citroque per biduum commeauit. cumque apparatum instituisse credi-
tur ad æmulationem Xerxis, Persarum regis, qui non sine admiratione
Sueton. ibidem. aliquanto angustiorem Hellespontum contabulasse scribitur. Lau-
dant tamen alij alias huius rei rationes, ad eludendam scilicet Thrasylli
mathematici auctoritatem Caligulam hunc pontem excitasse, prædixe-
rat enim Thrasyllus, *non magis Caligulam imperaturum, quàm per Baianum si-*
Corn. Tacitus lib. XIV. Annal. *num equis discursurum.* Tacitus autem scriptum reliquit, Neronem veteri B
Ibidemq; I. Lipsius Annot. 78. Puteolorum opido ius coloniæ & cognomentum à se dedisse. Memine-
runt *Puteolorum* etiam Plinius & Vitruuius: hic ob puluerem Puteolanum
Vitruuius libri II. Architect. cap. 6. qui cæmento Cumano admixtus in molibus ædificandis etiam ad o-
mnem maris impetũ inexpugnabilis sit; ille* ob purpurissum, quod vel
** Plin. lib. XXXV. Nat. Hist. cap. V.* Tyrio, tantopere à veteribus commendato, præstantius & nobilius cen-
sendum sit. Ceterùm quia mare mediterraneum, quà sese circum hæc
litora insinuat, duos sinus faciat nobiles admodum, Puteolanum scilicet
BAIANVS SINVS. BAIAE. & Baianum; obiter & Baiarum ipsarum & sinus simul & vicinorum vs-
que ad Cumas locorum mentionem facere visum est. A Puteolis itaque
in Euroaustrum flexuoso sese littore incuruat *sinus Baianus*, eo quo suprà C
diximus interuallo, à *Baiis* nobilissima olim vrbe sic dictus: locus tam à
Romanis quàm à reliqua Italia vniuersa ob medicatarũ aquarum fontes
maximo hominum concursu & frequentia celebratus. Vrbi ipsi nomen
Virgil. VI. AEn. v. 164. 189. 212. & 234. L. III. AEn. v. 239. factum à Baio Vlyssis filio nonnulli prodiderunt. Ab eo ad quinque
millia *Misenum* promontorium (à Miseno AEneæ quondam tubicine sic
dictum) in mare prominet: atque eo loco Augustum classem contra belli
Tacit. l. XV. Anna. subita instructam semper habuisse & Suetonius & Tacitus scribunt. In-
Strabo lib 17. Seneca epist. 78. ter Puteolos & Baias, &, quæ Baiis ferè aduersæ sunt, Cumas, æqualibus
proximè interuallis distabat *Auernus & Lucrinus lacus*, tanta omniũ scri-
AVERNVS & Lucrinus lacus. ptorum commendatione celebrati. Obseruo quoque in hoc tractu *Phle-* D
græos fuisse campos, ob perpetuos ignes ita dictos: & aquas in eo agro tam
Strabo l. V. Geog. Pausan. in Messenicis, in extremo: & Arcadicis. feruidas ex Pausaniæ testimonio fuisse, vt plumbeos per quos fluant tu-
bulos dissoluant. Puteolorum longitudinem Ptolemæus partium XXIX.
cum deunce vnius partis; latitudinem quadraginta vnius mensurat.

KYMA.

A

ΚΥΜΑΙΩΝ.

CVMAE *Chalcidensium Colonia.*

VMAS Chalcidensium Coloniam, vetustissimam omnium, quæ à Græcis in Italiam Siciliamque deductæ sint, fuisse inuenio. Primò hunc locum gens Opicorum incoluit: eiecta hæc ab Oscis est: Oscos deinde Chalcidenses; Chalcidenses vicissim Tusci expulère. Postremò quum in Romanorum potestatem *Cumæ* deuenissent, ab illis Colonia militaris facta est. Hanc primitus deduxisse B Calcidenses, ducibus Megasthene Chalcidensi & Hippocle Cumæo, traduntur. Conuenerat inter eos, vt de Coloniæ nomine sortiretur: quumque fors Hippocli Cumæo obuenisset, is nomen vrbi à patria sua imposuit, etsi sint qui nomen vrbi ἀπὸ τῶν κυμάτων, id est, *à fluctibus*, factum contendant. Amœnissimus hic totius Italiæ tractus est, & quasi naturæ certantis miraculum quoddam, variis passim lacubus fluminibusque distinctus. Vulturnus ad ortum, in meridiem Glanis fluentes, totum hoc spatium in peninsulæ formam amplectuntur: intus *Lucrinus lacus*, sinusque eiusdem nominis: tum *Acherusia palus* poëtarum fabulis celebrata; qui ibi descensum ad inferos patere scripsère: & tepentes fontibus *Baiæ*, fre- C quenti principum Romanorum secessu insignes. Inter hæc ipsa Cumarum vrbs ad mare, media inter Vulturnum amnem eiusdemque cum amne nominis vrbem & Misenum promontorium; ingens murorū ambitu complexa spacium. in medio eius editus consurgit collis; in eo templum Apollinis à Dædalo (vt fama tenuit) conditum, quum iram Minois ex Creta fugiens, huc appulisset. Apparet vastus eodem in colle specus vbi Sibyllam Cumanam vaticinari quondam solitam antiquitas prodidit. Appulisse & huc deleto à Græcis Ilio AEneam ferunt; factoque vt mos erat, sacrificio, duce Sibylla ad inferos descendisse. Habebat vrbs arcem insignem, & portum tutissimum; totumque hoc litus ostreis D optimis abundabat. Ceterùm quum Cumarum vrbs agri fecunditate & maritimis commerciis in magnam breui potentiam amplitudinemque excreuisset; inuidia huius felicitatis ducti populi finitimi, in vrbis excidium conspirant. Ab Etruscis itaque, Dauniis, Vmbrisque ad quingenta peditum & duodeuiginti equitum millia armantur. Cum his copiis domo profecti, ad Glanim Vulturnumque amnes castra locant, Cumani vicissim diuisâ in tres partes iuuentute, vnam ad vrbis præsidium, alteram ad tutandas naues reliquère: tertiam cum hostibus congressuri in aciem eduxère. sexcenti omnino equites erant, & quatuor millia peditum. Cum tam exiguis copiis tantam hostium multitudinem

CVMAE *Rom. Colonia militaris.*

CVMAE *vnde dictæ.*

Lucrinus lacus.

Acherusia palus.

Vide L. Florum lib. 1. Hist. Ro. c. 16. de Samnitico bello.

SIBYLLA *cumana.*

Vergil. VI. AEneid.

BELLVM Cumanorum cum Etruscis.

dinem aggredi ausi, vicere. Hærebant enim multitudine sua Etrusci, seque mutuò angusto loco constipati conculcabant, obterebantque. Cumanis ex aduerso, ne circumuenirentur, locorum angustiæ saluti fuere. Peditatu itaque Etrusco nulla re egregriè gesta in fugam conuerso, pugnam inde equitatus excepit; quum procella subitò coorta, illataque cum impetu in ora oculosque equitum Etruscorum, illos quoque re turbatos in fugam auertit. Insignis maximè fuit Equitum Cumanorum eâ pugnâ fortitudo; & inter eos *Aristodemi* Malaci virtus præcipuè enituit. ducem namque hostium præter alios non paucos primi nominis, singulari certamine congressus occidit. victores Cumani, facto Diis pro victoria sacrificio, sepultisque honorificè suis, qui pro patria pugnantes ceciderant. In certamen deinde venerunt, cui potissimùm ob rem fortissimè ante alios gestam corona deberetur. Potior ciuium pars, & maximè plebs, Aristodemo eum honorem deberi contendebat. Contrà Optimates penès quos tum summa rerum apud Cumanos erat) pro Hippomedonte Magistro equitum nitebantur. Ad seditionem postremò res spectabat: vnde veriti qui è ciuibus ætate prouectiores erant, ne res ad arma & cædes prolaberetur, auctores fuère vt vtrisque corona decerneretur. Sopita iis conditionibus discordia, Aristodemus deinceps plebis partes in Republica sequutus est. Vnde Optimates consilia eius suspecta habentes, veritique ne auctus potentia res nouare tentaret; quò honesto aliquo prætextu ipsum de medio tollerent, Aricinis auxilium contra Etruscos, Aruntemque Porsenæ filium, à quibus obsidebantur petentibus populo persuasère, vt duo millia auxiliariorum ex egentissimis seditiosissimisque de plebe conscripta, ductu Aristodemi Ariciam veluti ad certam internecionem mitterentur. Sed secus atque illi sperauerant euenit. Aristodemus enim re fortiter atque feliciter gesta, Arunte hostium duce sua manu in singulari certamine cæso, atque Etruscis in fugam versis, atque ita Aricia graui obsidione liberata, quamplurimis magnificentissimisque muneribus ab Aricinis donatus Cumas rediit, magna cum ciuium gratulatione & promiscuæ multitudinis occursu: atque vti multo cum verborum honore ac faustis acclamationibus, ita non sine pari Optimatum inuidia exceptus atque in vrbem deductus est.

Aristodemi virtus

A

B

C

D

Ceterùm conciliatis sibi iam antea dum ab Aricia Cumas nauigat, cùm verbis tum muneribus, eorum qui secum in ea expeditione fuerant animis, adhæc adiuncto sibi priuatim comitate ac blandimentis, corruptissimo quoque militum ac manu promptissimo, si fortè ad nouandum Reipublicæ statum ipsorum opera vti constituisset: capta occasione, dum coram frequenti Senatu de rebus à se ad Ariciam gestis verba facit, socij facinoris & coniurati per confertam turbam irrumpentes, Præcipuos quosque

A quosque Optimatum nihil tale exspectantes interimunt. effractoque nocte insequenti carcere, tam eos qui rerum capitalium rei, quàm qui ex Etruscis captiui in vinculis detinebantur, solutos ac libertate donatos, armis instruit: eorumque satellitio stipatus in publicum prodit, ac populo in concionem vocato, acri in Optimates oratione inuectus, eosdem meritas ob tot in se iniurias atque insidias exsoluisse pœnas dictitat: reliquis ciuibus se libertatem reddere, ac constituisse pari cum ceteris conditione in patria tranquillè vitam exigere. Inde cum agris diuisis, tum remisso ære alieno, ac munificentia multitudinem vrbanam sibi conciliat. Ceterùm quum tam ob agrorum diuisionem, quàm æris alieni remissionem B tenuioribus à potentioribus se metuere diceret, arma vniuersa tam publica quàm priuata in templis Deorum deponi hortatur, & persuadet, inde repetenda si quandò opus esset. Quibus statim per suos satellites occupatis, perscrutatis insuper intimis domorum priuatarum penetralibus, si quid intus armorum occuleretur, quamplurimos è ciuibus præcipui nominis, maximè si quos sibi infensos atque aduersos credebat, interfici iussit: caussatus rebus nouis eos studere, armaque contra edictum apud ipsos fuisse deprehensa. Adhæc adiunctis priori satellitio nequissimis perditissimisque ciuibus, tum & seruis dominorum cæde pollutis, externum quoque militem ad duo millia mercede conducit. Rebus suis ad C hunc modum confirmatis, atq; vniuersa ciuitate exarmata, liberè ac pro arbitrio Tyrannidem in quosuis exercere cœpit. Bona interfectorum inter sceleris ministros diuidit: filios eorundem omnes vrbe excedere iubet; pœna capitis constituta ni pareant: coniuges dominorum interemptorum seruis nubere compellit: reliquam iuuentutem vrbanam interdicto armorũ vsu atque exercitatione, molliter & ad omnem luxum ad vigesimum vsque annum institui curat. Verùm enimuerò quum iam diu summa felicitate Tyrannidem tenuisset, & res suas in tuto esse putaret, in senectute vltores scelerum Deos atque homines sensit, ab ijs, quorum ipse parentes necauerat, quosque in exsilium eiecerat, in regia D oppressus, atque vnà cum liberis ac necessarijs interfectus. Ita liberatis à Tyrannide Cumanis summa rei ad Optimates rediit. Ceterùm haud diu Cumanis otium fuit: Etrusci enim inito cum Pœnis fœdere, vix tum à Tyrannide respirantes aggrediuntur: terra Etruscus, mari Pœnus vrbem circumsedit. Cumani cum se vndique premi viderent, opem Hieronis senioris Syracusanorum Tyranni per Legatos supplices implorant. Haud vanæ fuere Legatorum preces. Classis enim statim ab Hierone in auxilium missa, animos Cumanis ad tentandam prœlij fortunam fecit: magno animorum ardore vtrimque concurritur: & æquo diu Marte pugnatum erat, neutro inclinante victoria; cum tandem forti ac fideli

ARISTODEMVS *tyrannidem apud Cumanos occupat.*

CVMANI *Aristodemi tyrannide liberati.*

BELLVM *cum Pœnis & Etruscis.*

Syracusanorum operâ, fusis fugatisq; non sine magnâ clade hostibus Cumanus superior euasit. A

CVMANORVM cum Campanis bellû.

Florere inde rursus Cumanorum res auctis diuturna pace opibus cœperat; quum nouum illis cum Campanis sociâ amicaque prius gente bellum oritur. Caussa belli in incerto est: hoc constat, priores intulisse Campanos; ac Cumanos prœlio superatos fugatosque atque intra vrbem compulsos, terra marique circumsedisse: ac tandem post longam obsidionem ciuibus nequicquam resistentibus, vrbe per vim potitos, spoliatamque & cædibus promiscuis exhaustam, colonis ex suis in eam conscriptis incolendam dedisse.

CVMA à Campanis capta, eorundem Colonia facta.

COLONIAE à Cumanis deductæ.

CVMANORVM erga Romanos fides.

Ceterùm Cumanorum, antequam in Campanorum potestatem peruenirent; potentiam testantur Coloniæ ab illis deductæ. Primùm *Parthenope* ab illis condita, ab Sirenarum vna, quæ ibi sepulta erat, sic dicta. B Eam quum postmodum Athenienses, vnà cum Chalcidensibus occupassent, nomen eius in *Neapolim* mutarunt. Tum *Dicæarchia* altera Cumanorum colonia; qua pro Emporio vsi sunt; quæ post *Puteoli* appellata est. Ceterùm Campani cùm Cumas à se occupatas nouis colonis habitandas dedissent, etiam reliquias Cumanorum quæ cladi superfuerant, in societatem vrbis agrique receperunt: & summa concordia Rempublicam administrantes, in vnum quasi corpus coaluêre. Hinc factum vt multa vetusti ritus argumenta apud Cumanos perseuerarent, Campanis nihil mutantibus. Egregia Cumanorum erga Romanos fides bello Punico secundo enituit Nam quum C vniuersa pænè Campania à Romanis ad Pœnos atque Hannibalem defecisset, initio ab Capua facto; Cumani vt idem facerent, nec promissis, nec minis Campanorum adduci potuêre. Campani itaque quod minis promissisq; non poterant, dolo tentarunt, sed frustrà. Cumani enim fraudem suspicati, dissimulato tamen se quidquam sibi à Campanis metuere; postquam Sempronium Gracchum Consulem, qui id temporis ad Linternum è istra habebat, de Campanorum consilio certiorem fecissent, eiusdem Consulis opera adiuti, non solùm Campanorum insidias euasêre: sed dispositis in contrarium insidijs, ac noctu impressione in castra Campanorum facta, incautos improuisosque aggressi, Campanorum ad D duo millia cecidêre, captis vnà cum ipso duce Mario Alfio signis militaribus triginta quattuor. Hannibal Campanorum sociorum clade intellecta, precibus eorundem fatigatus, vastato latè agro Cumano, castrisque mille ab vrbe passibus communitis, Cumas omni apparatu oppugnare instituit.

Anno vrb. cond. DXXXVIII. cum Q. Fabio Verrucoss. III. Cos. lege Liuium lib. XXIII. ab V.C.c.102. 103.

CVMA à Pœnis obsessa.

Verùm Cumani cùm proprijs viribus subnixi, tum & Romanorum præsidio adiuti, disturbatis incensisque Pœnorum machinis, facta subitò vnà cum Graccho Consule duabus portis eruptione, fusis fugatisque in castra vsque Pœnorum stationibus, cæsisque mille quadringentis, Hannibalem obsidionem soluere cogunt. Cumanis finito

bello

A bello Punico petentibus à Romanis permissum, vt publicè Latinè loquerentur; vtque præconibus eorum Latinæ vendendi ius esset. Cumanam quoque rem per Præfectos à populo Romano missos administratã fuisse inuenio. Bello etiam Marsico, quod à multis *Italicum* † appellatur, Cumani Romanos summa fide iuuère · nihilque ab illis omissum quod à bonis & fidelibus socijs præstari posset. Post Iulij tamen Cæsaris cædem, quũ M. Antonius, C. Cæsar Octauianus (qui pòst Augustus appellatus est) & M. Lepidus Triumviri Reipublicæ constituendæ maximam penè & fertilissimam Italiæ partem veteranis suis post bellũ Philippense in victoriæ præmiũ assignarent; ager quoque Cumanus viritim in iugeB ribus veteranis diuisus est, ipsaque vrbs *Cuma*, ciuibus vrbe agrisq; pulsis, iussu Augusti Colonia facta est; nulla præteritorũ in populum Ro. meritorum aut officiorũ ratione habita. Celebratur naualis Cæsaris Augusti cum Sex. Pompeio ad Cumas pugna; qua grauissimã Augustus cladem accepit; maxima nauium parte capta aut depressa. Ceterùm vt de Cumanorum numismatibus ac symbolis in iisdem expressis aliquid subiungamus; *Conchile* illud quod in primo, tertio, ac quarto spectatur, muricis operculum esse existimo; ideo à Cumanis signatum, quod Murices ad sinum Baianum laudatissimi, si quid Horatio * credimus, capiebantur: aut certè quia purpurissum è purpuris circa hæc litora collectum à ‡
C Plinio commendatur. In auersa parte *Paguri*, siue alius cuiusquam è cancrorum marinorum genere caput cum prioribus pedibus sine chelis apparet: *Pagurus* autem veteribus prudentiæ & sapientiæ symbolum fuit: atq; hac de caussa è collo Ephesiæ Dianæ olim suspensus fuisse proditur: & Paguri exsuuijs Dianæ caput ob similem caussam in Bruttiorum numismatibus esse ornatum suo loco referemus. Paguro autem *sapientia* tribuitur, quia vere quum crustam exuerit, & aculeis, armisque suis spoliatum se senserit, lateat; viribusque suis diffisus nullos aggrediatur; donec testam nouam eamque iam induratam recuperarit: *Prudentia* etiam vtitur, in excutienda grauiore testa, si quid Oppiano credimus. Quum
D enim tempus appetit, huc & illuc tanquam furijs incitatus fertur, alimenta persequens; vt ex pleniore victu facta ad corporis molem accessione, testa disrumpatur. Traditur quoque Pagurum Musicam amare, & ea delectari: ipsumque præcipuè vim Lunæ sentire, qua crescente succulentior fiat & melior: atque ob id Lunæ; ob Musicam verò Apollini sacrum haberi. Apparent in duobus postremis numismatibus capita Sibyllæ Cumanæ, cuius ob vaticinia celebris admodum apud priscos memoria est. Cumarum longitudinem Ptolemæus XXXIX. partium cum triente, latitudinem XLI. s. ponit, & *Liternum* Vrbem Scipionis Africani secessu notam, sextante partis quàm Cumas orientaliorem: quam

Latinus sermo.

† *ab alijs* Sociale, *Diod. Sicul.* Marsicum *nominat l.* XXXVII. *Biblioth.*

CVMANVS *ager veteranis diuisus.*

NVMISMATA *Cumanorum.*

* *Lib. II. serm. Saty.* IV. *v.* 32. Murice Baiano melior Lucrina Peloris, &c.

‡ *Plin. l.* 35. *cap.* 6.

PAGVRVS, *piscis, vt sapientiæ symbolum, ac Prudentiæ.*

Oppian. lib. 2. *de Piscatu ver.* 285.

tamen alij vltra Cumas in occidentem transponunt. *Linternum* vero inter A
Præfecturas, quas Præfecti suffragijs à populo creati administrabant, à
Festo refertur. Coloniam ciuium Ro. eò deductam eodem anno, quo &
Puteolos, Liuius prodit. Sex. Frontinus eam inter colonias militares ab
Vulturnus fl. Augusto deductas recenset. *Vulturnũ* colonia ad Vulturni fluminis ostium
erat: eam Ptolemæus septunce quam Cumas orientaliorem, quincunce
australiorem facit. Vltra Vulturnũ fluuium *Gaurus mons* ad ripam vsque
Liris orientalem pertinebat. Huius montis pars occidentalis *Gaurus*; ori-
entalis & iuga eiusdem *Maßicus*; septemtriolis *Falernus* dicebatur. Falernus
ager eius montis ad Septemtrionem decliuitate porrigebatur. Vinum,
Falerna vina. quod summis collibus nascebatur, *Gauranum*; quod medijs, *Faustianum*; B
quod imis, *Falernum* vocabatur. Vltra Falernum agrum, Vescinus ager
erat, à Vescia Campanorum opido dictus, quod nomen in Annalibus
Vestina vrbs Liuio lib. IX. c. 70. & Colonia lib. X. cap. 64. T. Liuij frequentissime deprauatum est. *Vestini* enim Sabinis ad ortum
proximi erant; vt *Vescini* Capuanis & Sidicinis.

ΣΙΝΥΕΣΣΑΝΩΝ.

SINVESSA prius Sinope dicta. T. Liuius lib. X. c. 64. Strabo lib. V. Geog. INVESSAM, quæ antea Græcæ originis vrbs *Sinope* vocata fuit, à sinu Setano, ad quem sita erat, dictam fuisse boni in primis auctores Liuius & Strabo prodiderunt. *Sinopes* quidem C
nominis nonnulli originem repetunt à Sinope Pontici maris
vrbe: verùm qua occasione (an nominis similitudine decepti incertum)
non referunt.

Ceterũ quod ad Sinuessam pertinet, eius coloniæ deducendæ caussam
An. V. C. CDLVII. Samnites præbuerunt, qui Ap. Claudio Cæco II. L. Volumnio II. Coss.
per Vescinos in Campaniam agrumque Falernum transcenderant, in-
gentemque prædam fecerant. Volumnius enim Consul Samnites præ-
da impeditos oppresserat, & Campaniæ agros ab hostili impetu libera-
SINVESSA Colonia. tos populo Ro. asseruerat. Placuit itaque vt duæ Coloniæ circa Falernum
& Vescinum agrum; vna ad ostium Liris fluuij, quæ Minturnæ dicta D
est, (de quibus paullò pòst acturi sumus) altera quam nunc describi-
mus in saltu Vescino Falernum contingente agrum deducerentur. Tri-
Liuius l. X. bunis pl. negotium datum erat, vt plebiscito P. Sempronius Prætor
Triumviros colonis in ea loca deducendis crearent: nec qui nomina da-
rent facilè inueniebantur: quia in stationem se propè perpetuam infestæ
regionis, non in agros mitti rebantur. Velleius eam proximo demum
Anno V. C. CDLVIII. anno, Q. Fabio Maximo Rulliano V. P. Decio Mure, qui se deuouit, IV.
Coss. quarto & vicesimo anno ante bellum cum Pyrrho rege gestum,
AQVAE Sinuessanæ. Sinuessam fuisse deductam & Samnitibus oppositam scribit. Ceterùm
bello

A bello Punico secundo, quum Hannibal à Casilino ad aquas vsq; Sinues-
sanas populatum excurreret, agrosque ac villas Sinuessanorum vreret,
ita vt omnia iam belli cladibus flagrarent, neutiquam is terror Sinuessa-
nos à fide dimouere potuit. Calidas in agro Sinuessano aquas, easque
hecticis & phthisicis saluberrimas Strabo & Plinius testantur. addit Pli-
nius easdem feminis sterilitatem; viris insaniam abolere. Huius quo-
que rei caussa Tacitus Claudium Cæsarem, paullò antequam desiisset
morari in terris, aduersa valetudine correptũ, vt vires reficeret, cæli eius
mollicia & salubritate aquarum, Sinuessam profectum scribit: forsan
quoque in eam spem inductus, vt aquarum beneficio sese à stultitia, qua
B notatur, liberaretur. Quod si rerum abditarum symbolis quidquam
tribuendum sit, opinari licet hac de caussa Pagurum, quem iam sapien-
tiæ notam esse ostendimus, etiam in Sinuessanorum numismatibus ex-
pressum; vt in altera parte Testudinem lutariam salubritatis symbolum.
Testudinem enim medicinæ periti hecticis in potu dant, tum ad refri-
gerandum, tum ad alendum: carnes verò cum hordeo coctas phthisicis
vtiles scribunt: nisi vtrumque ad vrbis situm referre malimus; videlicet
quòd maritima sit Pagurum; quòd ad saltũ sita & aquis dulcibus abun-
det; testudinem, vt animal amphibium, signasse. Sinuessanos victoria
aliqua nauali, cuius apud nos obscura memoria est, potitos argumento
esse possit Neptunus tridenti suo insignis curru triumphali, qui in altero
C nummo spectatur: aut certè eundem ipsis pro Deo tutelari cultum fuisse
Sinuessanos etiamsi maritimi essent, sacrosanctam tamen vacationem,
quum hostes in Italia essent non habuisse, Senatus-consulto declaratum
fuisse Liuius prodit. Obseruo quoque in libello Coloniarum Sinuessam
inter Colonias militares in hæc verba recenseri: *Sinuessa muro ducta: iter po-
pulo non debetur: ager eius in iugeribus, limitibus intercisis, militibus est adsignatus.*
Exstat & vetusta Inscriptio, quo mulsum & crustum & cena Coloniis Si-
nuessanis. ex testamento L. Pappij Pollionis præbenda præscribuntur.
Ptolemæus *Liris* fluuij ostio particulæ vnius sextante orientaliorem; vn-
cia verò Septemtrionaliorem ponit. huic namque XXXIIX. S. partium
D longitudinem; XLI. partis cum triente latitudinem adscribit. *Liris* ostium
longitudine XXXIIX. partium cum triente; latitudinem XLI. cũm qua-
drante describit. Strabo, qui Augusti æqualis fuit, tradidit maritimã La-
tij oram vsque ad Sinuessam fuisse suo sæculo protensam; nec diuersa ab
eo Plinius tradit. Liris quidem è Vestinorum agro & Apenninis colli-
bus originem ducit, atque in mare Tyrrhenum ad Minturnas adfertur.

Aqua calidæ.
Strabo lib. v. Geogr.
C. Plinius lib. XXXI. Nat. Hist. cap. 2. & 3.
Corn. Tacitus lib. XII. Annal. & lib. I. Hist. de Tigellino. in aquis Sinuessanis.
Sup. p. 219. C. D.
Testudo in re medica.
Liuius l. X. ab v. c. cap. 64.
SINVESSA *Colonia militaris.*
Vide Vell. Paterculũ.

MINTVRNAE *Ausones.*

INTVRNAS Ausonum fuisse vrbem; Ausones autem Auruncos propriè dictos in Tzetzis Græca historia inuenio, inter Volscos & Campaniam sitos. *Minturnas* tamen etiam Samnitiu fuisse prodit Stephanus. Has Liris interfluit: supra eas

Strab. lib. v. LIRIS *fl.*

Fregellæ; supra Fregellas Arpinum, supra Arpinum Sora, omnes ad Lirim teste Strabone. Lirim prius *Glaucum* fuisse vocatum nonnulli scribunt.

MARICA DEA. *Seruius in* VII. *AEn. Virg. v.* 47. *& Horat. lib.* III. *Oda* XVII.

Ad huius ripas lucus erat & templum deæ Maricæ non longè à Minturnis dicatum. *Marica* vxor Fauni fuit. eamque pro Dea litoris Minturnensium fuisse cultam Seruius Honoratus testatur. B

MINTVRNAE *Colonia.* * *Ann.* CDXLI. *post Ro. cond.*

Coloniam Minturnas eodem anno esse deductam; quo & Cassinum M. Valerio Maximo; P. Decio Mure Coss. * Liuius libro nono prodidit: decimo tamen scribit, istud XVII. annis, aut (sicuti in Sinuessa meminimus ex Velleij auctoritate) XVIII tardius factum fuisse. Minturnas Coloniam militarem à C. Cæsare deductam Frontinus scribit. Ceterùm bello ciuili Mariano; quum Sulla armatus Marium & eius factionem vrbe expulisset; Equitesque Sullani ipsum persequerentur, vt vitæ suæ consuleret in Minturnensium paludibus se condidisse scribitur: atque inde equitum strepitu territus emergensque, deprehensus & Minturnas abreptus est. Minturnenses quòd tanti viri dignitatem reueriti ipsum incolumem dimiserint, & officiis quoque fugientem prosecuti sint meritò laudantur. Quo autem modo *Minturnæ* cum aliis duobus Ausonum oppidis, Ausonia & Vescia per proditionem principum aliquot iuuentutis in potestatem populi Ro. peruenerint, apud Liuium videre est libro IX. ab v. c. (Portis enim per insidias occupatis eadē hora, eodemq; consilio tria oppida capta sunt: & quia ducibus absentibus impetus factus fuerat, promiscuis in ciues cædibus sæuitum est, deleta vniuersa ferè ad internecionem Ausonum gente. C

MINTVRNAE *Colonia militaris.* *Plutar in Mario Val. Maximus lib.* I. *c.* 6. *& lib.* II. *c.* X. *& lib.* VIII. *cap.* 2. *Appian. l.* I. *Bel. Ciuil.*

LATIVM *nouum.*

In Ausonum itaque regionem cædibus exhaustam Latinorum gentem immissam, atque inde *Latium nouum* fuisse appellatam verisimile est: quod accidisse opinor inter bellum Tarentinum & Punicum primum. D

Dion. Halic. lib. I. *Antiq. Rom.* AVSONIA

Ea fuit olim gentis Ausonum celebritas, vt ab iisdem, teste Dionysio & Strabone, tota Italia à Græcis *Ausonia* diceretur, & mare Ausonium, quod postea Tyrrhenum.

Pontinus campus, & palus. *Plin. li.* III. *c.* V.

Porrigitur in mediterraneis campus *Pontinus*, quam regionem antiquissimis & multis ante conditam vrbem temporibus Mutianus ter Consul, testante Plinio. XXIII vrbibus frequentatam prodidit. Ausonibus nomē fuisse factum ab *Ausone* Vlissis & Calypsus filio Festus memoriæ proditum reliquit. Paludum *Pontinarum* frequens etiam apud scriptores mentio est. Has duo flumina efficiebant: quorum præci-

A præcipuum *Vfens* erat; quod & *Vfentinæ tribui* nomen dedit; vt Festus & Lucretius testantur, & *Latium nouum à veteri distinguebat*. Obseruo à M. Cornelio Cethego Consule * eas paludes fuisse siccatas, & ad agriculturam diuisas. VFENS fl. & Vfentinæ tribui. * Ann. V. C. DXCIII.

AXVRITANORVM.

TARACINA, quæ Volscorum lingua AXVR dicebatur in Pontinis paludibus sita erat. *Axuris* nomen & numismata exprimunt, & Seruij † ratio cum eisdem congruit: Volscos videlicet B *Iouem Axurium* coluisse, quasi dicas imberbē, & ἄξυρον hoc est, qui barbam non raderet, ξυρὸν namque *nouaculam* Seruius interpretatur. & certè numismata Axuritanorum Iouem imberbem ostendunt; sicuti Minturnensium, barbatum & Latialem. Ceterùm quod ad Volscos pertinet, ij ferè mare versus vltra & citra Vfentem opida *Axur* siue *Taracinam* (quam à situs asperitate *Trachiniam* fuisse dictam Strabo testatur) Antium & Suessam Pometiam (vt cetera opida hîc omittamus) tenuerunt. Volscos primus, vt Dionysio Halicarn. placet, bello prosecutus est Ancus Rex. at Liuius secus; qui Volscis à Superbo rege primùm arma illata scribit. At commotus semel ab eodem Volscorum populus C arma ad ducentos annos sumsit: nec quies fuit aut pax nisi per interualla; & infida. AEmulatione enim inuidiaque in populum Romanum ita acriter flagrabant, inimicitiasq; & hostilitatem ea animorum pertinacia exercuerunt, vt præter Tarquinium Superbum regem tribus Dictatoribus & septem Consulibus Triumphi, & duobus Consulibus Ouationis materiam præbuerint. Axuritanos autem in populi Ro. potestatem à C. Valerio Potito & C. Seruilio Ahala, qui Tribuni militū cum Consulari potestate † erant, per expugnationem esse redactos obseruo: & opidum vetere fortuna opulentum militibus ad direptionem datum. Additur ob hanc potissimùm victoriam Senatum decreuisse, vt stipendium miles de D publico acciperet; cum ante id tempus de suo quisq; eo munere functus esset. Anno inde octogesimo L. Aimilio Mamercino iterum C. Plautio * Proculo Coss. Axur siue Taracinam trecenti in coloniam missi sunt, & bina agri iugera acceperunt: neque postea, etiamsi maritimi Coloni essent, sacrosanctam vacationem tenuerunt.

TARACINA Axur. † In Virgilij lib. VIII. AEneid. ad v. 74. IVPITER Axur. Strabo l. v. Volsci. Dionysius l. antiq. Rom. & Liuius, lib. I. AXVRITANI in potestatem pop. Rom. redacti. † Anno CCCXLVI. post Rec. Id. * imo Ypseo Deciano, ann. V. C. CDXXIV. AXVR deducta Colonia.

Inter Caietam & Taracinam oppidū *Amyclæ* erant, à Laconibus, qui in comitatu Castoris & Pollucis erant, conditum: qui quum tumultuosis & vanis de hostium aduentu nunciis aliquoties perturbarentur, interdixerunt, ne quis nouarum rerum nuncius esset. Ceterùm quum serò hostes superuenientes eos oppressissent, silentium imperatum ipsis fuisse

AMYCLAE. Prouerb. Amyclæ silentio perierunt.

fuisse exitiosum scribitur. Taracinæ longitudinem Ptolemæus XXXVII. partium cum dodrante; Latitudinem quadraginta vnius partis cum quadrante posuit. Vltra Taracinam *Circeium* promontorium & *Circeij* vbs erat, inde *Antium*. A

ANTIATVM.

ANTIVM *Albanorum Colonia.*

ANTIVM *ab Albanis conditum.*

NTIVM Volscorum Metropolis, originis suæ auctores Albanos & Ascanium AEneæ filium habuit. Sunt qui ad Tuscos primordia vrbis referant. Sita erat vrbs in rupe ardua, amœno in mari prospectu, ceterùm portu carens: donec Nero Imperator Colonia Veteranorum eò deducta, portum ornatissimum ibi construendum curaret. Colebatur apud Antiates, summa cum religione, pro tutelari vrbis numine *Fortuna*. Huic Deæ templum intra Vrbem ædificatum erat vti ornatissimum & opulentissimum, ita & certa oraculorũ fide celebre. Auxit admirationem prædicta C. Caligulæ Cæsaris cædes, nominato etiam percussore, quæ mox insecuta est. Mos erat iis, qui Deam consulerent, vt eius simulacrum promouerent; atque ita inter mouendum responsum reddebat. Primum Antiatibus cum Romanis bellum fuit anno ad Vrbe condita ducentesimo sexagesimo Sp. Cassio Viscellino iter: & Postumo Cominio Aurunco Coss. animũ faciebat Antiatibus ad Romanos bello lacessendum discordia secessusq́; plebis in Sacrum montem. Ad delendum itaque nomen Romanum cum ceteris Volscis conspirant, atque agrum Romanum incursionibus populantur. Ceterùm Romani conciliatis inter se plebe & patribus, ac missis contra Antiates cum Postumo Consule legionibus, fusis fugatisq́ue Antiatibus, Longulo opido, in quod se ex fuga Antiates receperāt, per deditionem potiuntur. Inde capiunt Coriolos, quò se maior Antiatum ac Volscorum multitudo receperat. Hac clade fracti pacem petiêre Antiates, Volsciique reliqui. Ceterùm non diu eam seruarunt. Consilio enim & instigatione Accij Tullii Volscorum principis, ductuque atque opera Cn. Martij (qui à captis nuper sua potissimùm virtute Coriolis; *Coriolani* nomen assecutus fuerat) occupatis in Latio & finibus agri Romani compluribus, tum Romanorum coloniis, tum sociorum opidis ad ipsam vsque vrbem Romam copias duxêre: remissisq́; atroci cum responso non solùm legatis Romanorum, sed & sacerdotibus, qui infulati & supplices ad castra Coriolani pacem petentes venerāt, haud prius legiones agro Romano abductæ sunt, quàm matronæ Romanæ vnà cum coniuge B C D

FORTVNA *Antiatum. Horatius Oda 35. lib. 1. Carm.*

BELLVM *inter Antiates & Romanos.*

A coniuge ac matre Martij Coriolani missæ eundem patriæ reconciliarent. *Liuius lib. 2. cap. 165. Plutar. in Coriolano.*
Posthæc occiso Antij per seditionem Martio Coriolano à multitudine
populari, quam Accius Tullus motus inuidia rerum ab ipso gestarum in
Martium concitaret; ipsoque Accio haud multò pòst cum omni penè
exercitu à Romanis cæso, Antiates & reliqui Volscorũ non sine frequentibus ac magnis suorum cladibus, bellum cum Romanis traxêre; factis
subinde in agrum Romanum incursionibus; donec T. Quinctius Barbatus * Consul admoto ad Antium exercitu quò Volscorum multitudo
metu Romanorum sese receperat, vrbem per dies aliquot obsessam in deditionem acciperet. Antio capto Romani ad Coloniam eò deducendam Triumuiros creant, T. Quinctium, A. Verginium, & P. Furium: **Consul primũ fuit an. CCXXCII. po¹ R. C. & post sexies. T. Liuius lib. II.*
B iussi nomina dare, qui agrum accipere vellent, adeò pauci dedêre; vt ad
explendum Colonorum numerum etiam Volsci adderentur. Verùm
enimuerò cum colonos (quia minor pars ciuium Romanorum erat) vel
per se parum fidos, ciues insuper & indiginæ, qui post Antium deditum
ad AEquos & aliò confugerant, in patriam reuersi, sollicitarent, & à Romanis abalienarent; factum est vt Antiates sæpius rebellarent, & imperium detrectarent. Hinc missis identidem à Romanis cum exercitu nunc
Consulibus, nunc aliis Magistratibus, ad castigandam vindicandamque
Antiatum perfidiam, capto sæpius tùm ipso Antio, tum Satrico, quò se
C subinde Antiates recipiebant, pluribus triumphis, tam de se, quàm de
Volscis aliisque gentibus sociis & confœderatis materiam præbuêre.
Noua posthæc Colonia ab Romanis Antium deducta est; Antiatibusq; *ANTIVM Colonia iterum à Romanis deducta.*
permissum, vt & ipsi si vellent, coloni adscriberentur: iisque ius ciuitatis Romanæ datum est: naues tamen ademptæ, interdictumq; mari Antiatibus. Hic finis rebellandi Antiati populi fuit; mansitque cornm deinceps inconcussa erga Romanos fides. Bello ciuili Mariano ingentem
calamitatem vrbs accepit, à Mario per vim capta, multaq; crudelitate in
ciues sæuitum. Natum Antij C. Caligulam Cæsarem testatur in eius *Suet. in Calig. cap. VIII.*
vita Suetonius; dilexisseque eum hanc vrbem præter reliquas; ita vt si
D diutius superuixisset, sedem imperij eò translaturus crederetur. Nero
autem Cæsar † captus amœnitate loci, Antiatibus immunitatem dedit, *† Quem Antij quoque natum Sueton. cap. VI. ait: & cap. IX. & c. XXV Antiũ venisse.*
& Colonos eò ex milite Prætoriano adscripsit; portumq; ibi operis sumtuosissimi fecit. Xenagoras apud Dionysium Halicarn. auctor est, Vlysis & Circes tres fuisse filios: *Romum* qui Romam; *Antium* qui Antium;
Ardeam, qui Ardeam vrbes tres datis iisdem de sese nominibus condidissent. Antij longitudinem apud Ptol. XXXVI. partibus cum dodrante;
latitudinẽ XLI. partis cum triente scriptã obseruo. Hinc ad Tiberim vrbs *OSTIA.*
OSTIA duobus & triginta millibus distabat; quam decimo sexto ab vrbe
miliari in ora Tiberis Ancus Martius condidit, deductis in eam colonis.

Ff ROMA-

ACTENVS oram Italiæ maritimam inter Neapolin & Ostiam vrbes obiuimus: nunc aduerso Tiberis tractu progressi sedem Vrbis, terræ marisque olim principis, populosque, qui Latium vetus antequam Roma conderetur incoluerunt, paucis enumeraturi sumus: vt constet & *Romanos* origine Græcos esse. Memoriæ proditum est, primos omnium qui *Latium* eaque loca in quibus vrbs condita est incoluerunt, Siculos fuisse barbaros & indigenam gentem: eosque Aboriginum armis sedibus suis expulsos, in Sicaniam nauigasse, insulamque in potestatem redactam Siciliam à se nuncupasse. *Aborigines* verò Græcam fuisse gentem ex OEnotriis Græcis oriundá. XVII. enim ante Troiana bella ætatibus; ætatem autem Dionysius Halicarn. XXVII. annis * metitur; vt hic anni componãtur, CDLX.) Arcades OEnotro & Peucetio ducibus ex Arcadia in Italiam commigrasse. OEnotrij qui à Græcis Aborigines dicebantur, primi omnium fuerunt, qui ex peregrina gente Latium tenuerunt; à montanis sedibus (vt eas colere Arcadibus mos fuit) *Aborigenes* dicti, si quid Dionysio credendum est. etsi sint qui Aborigines Italiæ indigenas, quasi *sine origene* dicas, nuncupatos prodant. Nonnulli quasi *Aberrigines*, veluti errones & incertis sedibus vagos nuncupatos malunt: nobis tamen Dionysij auctoritas præ ceteris placuit. B

ABORIGINES lege Dionys. Hal. lib. I. & Aureliũ Victorem, de Origine pop. Rom.

* AEtas alys centum annorum spacium.

Annis ante bellum Iliacum ferè centum, *Pelasgi* ex Thessalia pulsi in Italiam venientes, OEnotriis adiũncti & iure cognationis excepti, omnes communi nomine Aborigines appellati sunt. *Pelasgi* è Peloponneso & Argis oriundi, nomen à Pelasgo Iouis & Niobes filio eorum rege acceperant. Ceterùm nòn admodum diuturna fuit Pelasgorum gentis propago in Italia: quinquagesimo namque postquam appulerant anno, ob oracula neglecta multis magnisq; calamitatibus oppressa defecit: eorumque vrbes habitatoribus desertæ, à Tyrrhenis postea occupatæ sunt: qua ratione factum est, vt sæpius *Pelasgorum & Tyrrhenorum* nomina apud antiquissimos scriptores indistinctè accepta fuerint. C

PELASGI.

Sexagesimus ante bellum Troianum annus agebatur, quum Fauno in Aboriginibus regnante, tertia Græcorũ ex Peloponneso classis, ex Palantio vrbe Arcadiç duce Euandro Mercurij & Themidis nymphæ (quæ & *Carmenta* dicebatur) filio, in Italiam nouas quæsitum sedes venit: qui à Fauno hospitaliter excepti, locoque iis & agris, vbi vrbs postea condita est, assignatis, condito prope Tiberim Carmentæ hortatu oppidulo montem munierunt, quem *Palantium* ab vrbe, ex qua oriundi erant, appellarunt, Postea corrupta voce *Palatium* nominatum. Quarta inde Arcadum classis. Hercule duce in hanc Italiæ partem venit: hic Hispania domita in D

EVANDER. FAVNVS Rex.

patriam

A patriam reuertebatur, Arcadum pars maior, aut senio aut longo labore confecta, aut alias ob caussas missione impetrata in Italia remansit; quæ Capitolino colle (is tunc *Saturnus* dicebatur) munito, opiduloque condito ibidem consedit. Iis admixti erant plerique Troiani, qui sub Laomedonte bello Iliaco priore ab eodem Hercule captiui facti fuerant. Atque hi rempublicam suam separatim aliquandiu administrabant: ceterùm haud multò pòst, victum, leges ac sacra cum Aboriginibus communicantes, sicuti Arcades, & prius Pelasgi fecerant, vno omnes nomine *Aborigines* appellati sunt. Præerat Aboriginibus quum Hercules in Italiam descenderet, Faunus è Marte, vti credebatur, genitus, Arcadibus

SATVRNIVS mons. *Lege Originem gentis Romanæ in Aurel. Victore: & Onuphry Rom.*

FAVNVS *Rex.*

B verò Euander. Verùm postquam Hercules Cacum, qui Arcadum agros latrociniis infestabat, confecisset; diuinos ab Euandro honores ex Carmentæ oraculo consequutus est: hæsitque eius sacrificij ius, & Græcanico ritu curatio, apud duas nobilissimas eius sæculi gentes *Potitiam & Pinariam*; idque ex Herculis instituto; ita tamen vt Potitij inter collegas Pinariis potiores essent. Post Herculis ab Italia digressum annus agebatur quinctus & quinquagesimus; quinctus verò & tricesimus ex quo Latinus non Fauni, vt opinabatur, sed Herculis filius (à quo Aborigines omnes paullò ante Troiæ euersionem Latini sunt vocati) apud Aborigenes regnum administrabat; quum AEneas euersa patria in Laurentem agrum non longè à Tiberi appulit; fœdereque cum rege Latino per-

Scriptor de Viris illustrib. in Appio Claudio Caco c. 38.

LATINVS *Rex.*

C cusso, filiam ipsius nomine Lauiniam, regni heredem in vxorem accepit. E cuius posteritate, idque stirpe decima sexta, *Romulus & Remus* gemini, vrbis Romæ conditores prognati sunt. Hos, vti scriptores prodiderunt, primùm editos Amulius Rex, qui fratrem suum Numitorem (è cuius filia Ilia à Marte, vti credebatur, in somno compressa, gemelli prognati fuerant) regno per vim deiecerat; in Tiberim mergendos proiici iusserat. Verùm vi fluminis ad Palantij montis radices eiecti, à lupa (si quid antiquitati creditur) aliquamdiu enutriti sunt; donec à Faustulo pastore regio colligerentur. Hoc quoque ab Dionysio traditur, Arcades Victoriæ fanum in Palantini montis vertice exstruxisse; Victoriam

VICTORIA.

D autem, vti est in fabulis Arcadum, Palantis ex Lycaone nati filiam fuisse: & honores, quos tunc habebat apud homines, Minerua iubente consequutam; quòd cum hac dea simul educata fuerit. Quin & Neptuno Hippio siue Equestri Festum instituisse, quod *Hippocratia* Arcadibus, Latinis *Consualia* dicebatur. Atque hæc paullò altiùs de prima Vrbis origine à nobis repetita sunt, vt aliqua veterum auctoritate, eorum numismatum rationem, quæ Romanorum inscriptionem præferunt & profitentur, fulciremus. Ceterùm diu admodum nos torsit quid de iisdem constitueremus, vsqueadeo vt eadem tanquam adulterina ex

HIPPOCRATIA *festa, quæ & Consualia dicta, quasi Equestria.* *Numismata Rom.*

 ordine

Pecunia à pecore dicta Plin. lib. 33. cap. 1.

** C. Plin. lib. XXXIII. Nat. Hist. cap. III. ubi leg. est ita. * Argentum signatum est anno Vrbis CD-LXXXIV. Q. Ogulnio, C. Fabio Coss.*

ROMA Valentia prius dicta. Solinus c. 1. Polyhist.

ordine numismatum mouenda nonnunquam statueremus; potissimùm A quòd ea Græco artificio peritissimè etiam argento cælata videremus: quum constet Romanos rudi ære vsque ad Seruij Tullij tempora vsos: inde nota pecudum, vnde pecunia dicta sit, signatum fuisse. Argentum verò annis demùm quinque ante bellum Punicum primum signatum Plinius* testatur; Notas autem argenti bigas atque quadrigas fuisse: vnde Bigati Quadrigatique dicti: quemadmodum æris ex vna parte Ianus Geminus, ex altera prora siue rostrum nauis: ita vt ea, quæ hic repræsentamus, numismata neutiquam Romana videri possint: Quare cùm diu quid hîc statuendum esset animo fluctuaremus, hæc tandē nobis haud improbabilis visa est coniectura, eadem olim ab aliquo Antiquitatis pe- B ritiore, non minus ingeniose quàm artificiose excogitata & procusa, vt originem quam Romani à Græcis ducere vel credebantur, vel videri volebant, iisdem exprimeret. Non desunt qui prodant, Vrbem ipsam ab initio *Valentiam* à Latinis dictam fuisse; Euandrum autem postea Græcè *Romam* nominasse. Arcadum namque dux Euander, vt meminimus, ex Arcadia profugus, litteras Græcas Latinis dedit: quanquam alij id *Carmentæ* matri Euandri attribuant: eamque ob hoc beneficium inter Deas & fatidicas esse relatam. Neque aliena ab historia aut prorsus absurda fuerit coniectura, auctorem horum numismatum vt Hippocratia Arcadiæ Festa, siue Consualia Romanis dicta symbolo aliquo repræsentaret, C equi caput & equum expressisse: Itidem & Mineruam galeatam siue Palladem parte aduersa, Victoriam verò auersa signasse; vt victoriæ Pallantis filiæ, quæ vti supra memorauimus Mineruæ iussu colebatur, rationem haberet. *Herculem* quoque Græcum (cui ex ipsius instituto sacris operabantur) aduersa parte cum claua & exuuiis leonis expressit; vt auersa *Romulum & Remum* gemellos ab vbere lupæ pendentes. Hactenus itaque rationem coniecturæ nostræ cum historia congruentem composuimus. Quod si cui propiora his aut certiora assequi contigerit, vt ea quoque eodem candore impartiri dignetur, rogamus. Ceterùm quod ad Vrbis ab AEquatore distantiam, siue latitudinem pertinet, eandem duabus vnciis D quam Ptolomæus collegit, aut etiam Gnomonica ratio ex Triangulorum doctrina patiatur, minorem artificum obseruatio hoc nostro sæculo deprehendit. nos è Latio in Campaniam Suesani, quorum numismata proximè sequuntur, reuocant.

SVESA.

VESA ad Massicum Campaniæ montem sita erat; de cuius origine, vt nihil satis certi ab Antiquitate (quantū enim perscrutari potui) memoriæ proditū est; ita frequens eiusdem in Historijs & à prima ferè Vrbis origine mentio est; eiusq; cognomina varia. Suesam namq; Pometiam Superbū regem Volscis per vim eripuisse; atque, vt Vrbis tunc opulentiam intelligas, ex diuendita præda XL. talenta auri argentique confecisse, Liuius auctor est. Iterum Ap. Claudio Pulchro & P. Seruilio Isaurico Coss. Volsci subitis Romanorum armis victoriaque perculsi, primùm obsides trecentos à Cora & Pometia tradiderunt: mox ad arma conuersi & prælio victi Pometiam opidum amiserunt; cuius præda milites ab inopia recreati sunt. Pometiani direpti dispoliatique, vt quidam scripserunt, sese Suesam habitatum contulerunt; quorum accessione *Suesam* cognomento *Pometiam* vocatam credunt. Atqui istorum opinionem Liuius à tempore coarguit, qui Suesæ illud cognominis tribuit Superbo regnante. Ceterùm C. Sulpicio Longo, P. AElio Pæto Coss. quum inter Sidicinos & Auruncos bellum esset exortum, Aurunciquè à T. Manlio Torquato * Consule in deditionem accepti nihil deinde mouissent, auxilium à Romanis petierunt. Sed priusquā Consules ab vrbe (Senatus enim Auruncos defendi iusserat) exercitum educerent, Aurunci opidum suum metu deseruêre; profugique cum coniugibus ac liberis Suesam bellis prioribus detritā muniērunt: quæ deinceps *Suesa Aurunca* ab Auruncis appellata est. Auruncorum verò opidum quod deseruerant, à Sidicinis deletum. Coloniam Latinā L. Papirio Cursore V. C. Iunio Bubulco iter: † Coss. *Suesam Auruncam* esse deductā Liuius memoriæ prodidit: id tamen Velleius Paterculus biennio ferè tardius factum testatur. Lege Sempronia fuisse deductam, iterq; populo non deberi Iulius Frontinus tradidit. Obseruo Suesam inter duodecim Colonias, quæ bello Punico secundo imperium populi Romani abnuerint, & tributum militemq; vnde darent se habere negauerint, recenseri: quibus tamen sexto pòst anno per s. c. imperatum est; vt quantū quæque earum coloniarum militum plurimum dedisset populo Romano ex quo hostis in Italia esset, eius summæ numerum peditum duplicatū daret, & equites centenos vicenos; si qua eum numerum equitū explere non posset, pro equite vno tres pedites liceret dare. Exstat etiamnum antiqua Inscriptio quæ in colonia Suesa ordinem Decurionum & Augustalium & plebem memorat: quod argumento esse nonnulli existimant, Suesam quoque Coloniam sub Augusto militarem fuisse: quod tamen apud nullum, quos equidem videre potui, scriptorum satis certò confirmatur.

SVESA. SVESA Pometia. Anno Vrb. cond. DCLXXIV. Lib. I. Annal. c. 186. Anno Vrbis CDXVI. Liuius lib. VIII. c. 42. AVRVNCI. *Opinor an. CDVI. post Ro. cond. † An. V. CDXL. C. SVESA AVRVNCA Colonia Latina. T. Liuius lib. IX. c. 81. SVESA Colonia militaris.

B C D

A

TIANVM SIDICINVM. *Alijs* THEANVM *vel Teanum.*

SIDICINI Suesanos sequuntur, quos Strabo è gente Oscorum fuisse putat: horum præcipui nominis vrbs erat *Tianum* cognomento *Sidicinum*, dignitate præstans, & quæ secundã post Capuam magnitudine tenebat, in via Appia sita. Ceterùm vt & istius vrbis fatum & origo nobis ignota sunt; ita quæ de Sidicinis à nobis

SIDICINI. *An.* V. C. CDX. *Liui. lib.* VII. *c.* 74.

obseruari potuerunt, paucis repetemus. *Sidicini* itaq; A. Cornelio Cosso, M. Valerio Coruo III. Coss. armis Samnitium oppressi, quum ad Capuanos se contulissent, bellum excitarunt, quòd à Po. Ro. cum Samnitibus pro Capuanis gestum est. Capuani namque ab ijs in agro Sidicino fusi, se agros vrbemque in fidem populi Ro. dediderant. Ceterùm biennio pòst quum Samnites icto cùm Romanis fœdere Sidicinis arma intulissent, Sidicini quòd à Senatu repulsi essent, ad Latinos, qui tum bellum

B

Ann. Vrbis CDXIII. *Liuius lib.* VIII. *sect.* 43. & 48.

populo Ro. parabant, se contulerunt. Verùm enimuerò à T. Manlio Torquato tertium Consule victi fugatique vnà cum Latinis Sidicini, eidem Consuli triumphi materiam præbuêre. Postea & alio prœlio vnà cum Ausonibus, qui arma cum Sidicinis coniunxerant à Romanis supe-

An. CDXIX. *qui simul Consulatum gessere an.* CDXXXII. *hoc est* XIII. *post anno.*

rati, cum T. Veturius Caluinus & Sp. Postumius Albinus Consules depopulatis Sidicinorum finibus, exercitum ad ipsa opidi mœnia admouissent, misso anno insequenti nouo aduersum ipsos exercitu, tandem cum Latinis & tota Campania in potestatem populi Romani venerunt. Obseruo Campanis post hæc ferè tempora ciuitatem sine suffragij latione

C

TIANVM *municipiũ.*

datam; quo tempore suspicari licet & *Tianum Sidicinum* municipij iure donatum: nam etiamsi auctores (quantum equidem obseruare potui) de tempore non prodiderunt, constat tamen diu ante legem Iuliam Tianenses ciuitate donatos, ac iure municipali vsos. Argumento est, quod C. Gracchus in ea oratione, quã de Legibus promulgatis habuit, Tianum Sidicinum inter municipia refert; conquerens Tianenses tanquam ciues

TIANVM *Colonia militaris.*

Romanos, à Magistratibus Romanis verberatos. Tianum verò Sidicinum inter militares Colonias ab Augusto deductum, Frontinus testatur; & iter passuum LXXXV. populo deberi; agrumque eius limitibus metricis assignatum fuisse. Ceterùm ne quem illud quoque fallat; duplex

D

Alterum TEANVM *Apulum. Plin. lib.* III. *cap.* XI.

Tianum Italiam habuisse auctores prodiderunt; vnum, cuius nunc mentionem fecimus, cognomento *Sidicinum*; alterum *Teanum Apulorum*, quod in mediterraneis Dauniorum Apulorum à Ptolemæo recensetur & à Plinio: ijque *Teanenses*, nec longè ab ijs in ortum distantes

* *Anno* CDXXXV. *cum M. Fosho Flaccinatore.*

Canusini populationibus fessi, obsidibus L. Plautio Vennoni Consuli * datis, in deditionem Po. Ro. venerunt, vt Liuius prodit. Diodorus Siculus † regionem omnem Dauniorum Apulorum populationibus vexatam

T. Liuius lib. IX. *sect.* 58. † *Diodor. lib.* XIX. *Biblioth.*

& Canu-

A & Canusinos in fidem acceptos scribit. Nec de Tianensium vtrorumque rebus quidquã aliud scriptum inuenimus. Ceterùm quod ad numismata pertinet, primò quidem *Apollo* capite radiante, auersa parte *Luna* falcata gibberaque, & cornibus singulas complexa stellas globũ sinu excipit. Altero, *Mars* galeatus & gallus Martis ales exprimitur; cui supra cristã granum tritici, fertilitatis ex agricultura symbolum, est adpictum; quod potissimùm effecit, vt Tianensibus Sidicinis istud numisma adscriberemus, quia Sidicinus ager frumenti præstantia, sicuti Apulorum olearũ cultu commendatur. Quod ad stellas vtrobique & varijs inde numismatibus adpictas pertinet, nonnulli eò referendum putant, quòd *Magna Græcia* B prius *Hesperia* dicta sit: *Hesperum* itaq; siue Vesperuginem, (quã Venerem non sine ratione quidam opinati sunt) his nummis exprimi. Verùm Ptolemæus. cui curæ fuit orbis habitati situm ab occasu in ortũ, & decussatione ab AEquatore in Septemtrionẽ includere, *Suesam Aruncam* de qua iam diximus, longitudine XXXIIX. partium cum besse; latitudinem XLI. partiũ cum quincunce describit: *Tianum autem Sidicinum* triente partis Orientalius, quincunce septemtrionalius collocat: sed *Teanum Apulorum* duabus partibus cum besse versus ortum à Sidicino disiungit; ceterùm in eodem parallelo cum Suesa, & quincunce, quàm Sidicinũ, Australius disponit. qua ratione Tianum Sidicinũ & Teanum Apulorum secundùm C globosam terræ superficiem in ea latitudine passuũ CXX. M. à se distarent.

Nummi Tianensium inscripti.

HESPERUS *stella.*

Ceterùm quia *viæ Appiæ* meminimus, & eiusdem frequens admodum in progressu incidet mentio, officiosè me facturum in studiosi Lectoris gratiam opinatus sum, si paucis eandem hoc loci descripsero. *Via* itaque *Appia* omnium maxima ac celeberrima, quàm Statius Papinius haud immeritò *reginam viarum* appellat; ab Vrbe ac porta Capena initium sumebat; ab Appio Claudio Censore, vt Frontinus † ait, Capuam vsque munita. Tacitus tamen, & is qui de viris Illustribus * scripsit, Brundisium vsque stratam prodiderunt. Quare sunt, qui à Iulio Cæsare, cui eius Viæ cura fuerat commissa, Brundisium vsque à Capua munitam D tradant. Ea fuit latitudine, vt plaustra duo ex aduerso inuicem occurrentia liberè exciperet, longitudine vero passuum CCCXXX. M. Sunt qui propter flexus atq; ambages XX. M. adijciant. Certè Augusti temporibus, si Horatio credimus; si Straboni, Tiberij, Brundisium vsque pertinuit. & Drusus Scribonius Libo coniurationis aduersus Tiberium reus, vt Tacitus ‡ auctor est, aliquando Mathematicos consuluit, an habiturus esset opes, quibus viam Appiam Brundisium vsque operiret. Hanc nouissimè, quod Dio testatur, Traianus restituit, desiccatisque paludibus, excisis collibus, aggeratis vallibus, ac pontibus exstructis permeabilem fecit. Fuit in hac haud procul ab vrbe * *Templum Martis*, Centum columnis

VIA APPIA.

T. Liuius l. IX. sect. 83.

† *Lib. de Aquaduct. vrbis R.*

Cor. Tacitus lib. II. Ann.

* *siue is Corn. Nepos est, seu Aurelius Victor. c. 34.*

Diod. Sicul. lib. XX. Bibl. cap. 36.

Horat. Odã 4. Epod. & lib. 1. Sat. 5. v. 7 & l. 1. Epist 6. v. 25. & Epist. 18 v. 20.

Strabo lib. V. & VI. Geog.

‡ *Lib. 11. Annalium, & ibi Lipsius Annot. 75. Xiphil. in Traiano.*

* TEMPLUM MARTIS.

suffful-

fuffultum, & à Sulla in AEdilitate confecratum. Fuit & bonæ Deæ facrarium, ad quod Clodius & M. Papirius interfecti fuere. Itidem tres Tabernæ, lucus Egeriæ, quem Camœnis Numa facrauerat. * Sepulcra quoque magnorum virorum Calatinorum, Scipionum, Seruiliorum, Metellorum, atque aliorum. Ceterùm *Via Latina* Appiæ ad Cafinū coniungebatur, XIX. à Capua ftadijs, hanc poëtæ modò *Latiam*, modò *Aufoniam* vocant. vt illam ab auctoris nomine *Appiam*; à gente verò *Claudiam*; & ab Imperatore, qui reftituit, *Traianam*. A

** Cicero orat. pro T. Annio Milone.*

VIA LATINA.

ΚΑΛΕΝΙΤΩΝ. B

CALES *Thracum Colonia.*

CALES *Thracum Colonia.*

**Silius Italicus lib.* VIII. *& Steph. Pighius in Faftis ad an. V.C.* CDXIII.

† Calenum vinum, Plinio, Strab. Horatio, & Martiali.

** Anno Vrbis cond.* CDXVII. *T. Liui. lib.* VIII. *fect. 45 & 46.*

** Ann.* CDXVIII. *Liuius ibid.*

AVCTORES, qui huius vrbis originem memoriæ prodidêre, principia eius ab Thracibus, & Calai Boreę & Orithyæ filio repetunt. Sita erat vrbs inter Tianum Sidicinū & Cafilinum. Ager eius vino generofiffimo; quod *Calenum*† vocatum fuit, fecundus erat. Erat & fons in agro Caleno, qui vini modo temulentos, fi qui ex eo potarent, reddebat. Ceterùm Caleni, quum Romani Sidicinis bellum intuliffent, veriti ne ijs deuictis in fe Romanus arma verteret; adiunctis fibi Aufonibus; (quorum ipfi primariam vrbem incolebant) Sidicinis fe contra Romanos iunxêre. Aduerfus eos Romani L. Papirium C Craffum & Kæfonem Duilliū Confules * misêre: qui cum Calenis Sidicinifque congreffi vno haud memorabili prœlio vtrofq; vicerunt. In fequenti anno * M. Valerius Coruus Conful IV. exercitu victore à Confulibus accepto, ad Cales, vnde bellū ortum erat, profectus, cùm hoftes ab fuperioris pugnæ memoria pauidos primo impetu & clamore fudiffet, mœnia ipfa oppugnare aggreffus, capto opido, impofitoque præfidio, atque exercitu ingenti cum præda Romam reducto, triumphum *de Calenis* egit. Senatus inde ad demulcendam plebem Coloniam Cales deducendam decreuit. duo millia & quingenti ciuium ad hoc confcripti. Triumvirique Coloniæ deducendæ atq; agro diuidundo creati, Kæfo Duillius, D T. Quinctius Capitolinus, M. Fabius Ambuftus. Bello Punico fecundo, quo Hannibalis ductu Pœnorum armis vaftata per quindecim annos Italia eft, Caleni fincera admodum fide, rem Romanam fuftentarunt; captaq; Capua, quæ à Romanis ad Pœnos defecerat, Senatores Campani in vincula coniecti, ac Cales tanquam in tutiffimam cuftodiam miffi funt. Verùm haud multò pòft, cum mutata fide ipfi quoque Caleni detrectato imperio arma ac militem fe dare poffe negarent, Confules ob eam detrectationem increpatos, verecundia magis quàm beneuolentia in

CALES *Colonia deducta.* *Liuius ibid. fect. 49.*

Liuius lib. X. *Annal. fect. 60.*

A in officio continuerunt. Post Cæsaris inde Dictatoris cædem eum Triumviri Reip. constituendæ promiscuè in quoslibet sæuirent, *P. Sittius Calenus* opum amplitudine, & singulari in ciues suos munificentia clarus, in album proscriptorum relatus, ab iisdem ciuibus suis à seruorum & militum sæuitia seruatus, postea deprecantibus pro eo per legatos Calenis, in patria à Triumviris exsulare permissus est. Inuenio etiam Cæsarem Augustum Colonis agrum *Calenum* limitibus Romanis assignasse, cùm priùs Cræcanicis assignatus fuisset. Vrbem quoque municipali iure donatam fuisse constat. sed quo id tempore acciderit, incertum est. Taciti * Annalibus traditum est, Cæsarum tempore, Quæstorem Calibus fuisse, qui
B populi Ro. pecuniam ex Campania ceterisque Italiæ eius tractus regionibus curaret: etsi sint qui *callibus* apud Tacitum scribi malint. non satis exacto, vt arbitror, iudicio, prætexentes illam apud Suetonium † *de Callibus* prouinciam C. Iulio Cæsari Consuli sortiendã cum M. Bibulo decretam. Ceterùm quod ad eius vrbis longitudinem pertinet, Ptolemæus eam XXXIX. partibus cum besse; latitudinem XLI. S. describit.

Dio Cassius lib. XLIII. initio. Appianus Bell. Ciuil. l. IV.

* *Lib. XV. Annal 1. Lipsius annot. 75. & Liuius lib. XXV. sed copiosè doctè Steph. Pighius Annal. Rom. in fastis ad an. CDIIX. & CDXXCVIII.*

† *Suet. in Iulio Cæs. cap. 19.*

ΚΑΠΥΑΝΩΝ.

CAPVA *Troianorum Colonia*.

C AMBIGITVR de huius vrbis origine apud vetustos scriptores, à Tuscis conditam Liuius & Velleius produnt: Virgilius autem, & Silius clarissimi poëtarum, simul & Dionysius Halicarnassæus fidelissimus Antiquitatũ Italiæ auctor, à Troianis primordia vrbis repetunt. Qui Tuscos eius vrbis auctores scribunt, prius *Vulturnum* fuisse appellatam, ab amne qui mediam diuidit vrbem, tradunt. Ceterùm mutasse nomen Samnites, cæsis nocturno scelere Etruscis, qui eam incolebant; vocasseque *Capuam*, siue à campestri planicie; siue à duce suo Capy. Eorum tamen qui ad Troianos principia vrbis referunt, opinionem confirmat ænea tabula in monumento Capys
D (vti credebatur) inuenta, ac litteris Græcis in hanc sententiam inscripta: *Quando ossa Capys detecta essent, fore vt Iulo prognatus manu consanguineorum necaretur, eiusque cædes magnis mox Italiæ cladibus vindicaretur.* Miraculo ea res fuit, postquam occiso Cæsare Dictatore, qui generis sui principia ab Iulo repetebat, scripto euentus respondit. Capua itaque olim inter maximas orbis totius vrbes *Romam*, & *Carthaginem*, tertia; à mari in Septemtrionem ad duodecimum lapidem distabat; eamque mediam interluebat Vulturnus amnis. Hæc plurimis cùm publicis tum priuatis operibus insignis, præcipuum inter omnia, templum Iouis Capitolini ostentabat, situm alto in tumulo, atque arce munitissima cinctum,

CAPVA Troianorum Colonia.

Cicero in Rulliana ad Quirites.

ad similitudinem eius quod Romæ factum fuerat. Imminebant vrbi A
Campanus ager fecundus. *Tifatæ* colles, vnde vrbem totamque Campaniæ planiciem subiicere oculis licebat. Nulla non modò in Italia, sed ne in toto quidem terrarum orbe plaga est, quam non excedat felicitate *Campana*. Nihil cælo clementius. Bis etenim floribus vernat. Nihil solo fecundius: ideo Pal-
Agri Campani felicitas. *L. Florus lib. I. c. XVI.* ladis cum Cerere & Libero certamen dicitur. Vino Falerno quod fert Campania non aliud prestantius: nihil oleo Venafrano celebrius: superante denique etiam spem agricolarum frugum prouentu.

Terminatur Campania ab occasu Liri flumine & Latio nouo: ab ortu Sarnum habet limitem: Samnites Septemtrioni prętenduntur: clauditur Etrusco seu infero mari à meridie. Rerum à Campanis siue Ca- B
Res à Capuanis gestæ. puanis gestarum altum apud vetustos scriptores per secula aliquot silentium est: donec anno ab vrbe condita trecentesimo & tricesimo Samni-
T. Liuius lib. IV. sect. 168. tes Capuam bello adorti, cum plurimis Capuanos præliis fudissent, tandem ab iisdem per pactionem in societatem vrbis agrique recepti sunt. Inde per occasionem diei festi ciues nouitij capto tempore vetustos somno atque epulis grauatos aggressi vniuersis ad internecionẽ cæsis, vrbem cum coniugibus liberisque occisorum occupant. Post triennium ab occupata Capua, Cumanis arma intulerunt: eosque fusos & fugatos, atque intra mœnia compulsos obsedêre: & cum aliquantisper tenuisset obsidio, vrbs tandem per vim expugnatur: interfectisque aut in seruitu- C
tem abductis ciuibus, Campani Colonis ex suis ciuibus eò missis, vrbem Cumas incolendam dedêre. Elapso inde septuaginta trium annorum spatio, nouum Campanis bellum aduersus consanguineos suos Samnites exoritur. Samnites enim, quum Sidicinis, quia viribus plus poterant, arma iniusta intulissent; Sidicini necessitate coacti ad Campanorum opem confugerant. Ceterùm Campani luxu deliciisque defluentes ab induratis armorum vsu Samnitibus in Sidicino agro superati, totam belli molem à Sidicinis in semet auerterunt. Samnites namque
Res inter Capuanos & Samnites gesta. omissis Sidicinis, ipsam belli arcem Capuam petentes (vnde victoria æque facilis & prædæ gloriæque plus esset) imminentes vrbi Tifatæ col- D
les firmo cum præsidio occupant. inde quum quadrato agmine in planiciem quæ inter colles & Capuā interiacet descendissent, rursus acie concursum est: & victoria penes Samnitem fuit. Fracti hoc prælio Campani, accisis rebus suis, Romam legatos ad implorandam opem mittunt. Ceterùm cùm primò non impetrarent; negantibus Romanis arma se aduersus Samnites socios contra fœdus esse laturos; legatos tamen ad deprecandum vt Samnites à bello desistant vnà cum Campanis missuros. Princeps legationis, vti ante discessum è patria in mandatis habebat, vrbem Capuam populumque Campanum, atque diuina humanaque omnia

A omnia in potestatem Po. Ro. dedidit. Qua re moti Patres, cùm è maiestate nominis Romani videretur, non deleri deditos, legatos misêre, qui à dedititiis populi Ro. abstinere Samnitem juberent; recusantibus bellum minarentur. Quibus cum ferociter à Samnitibus responsum esset, negantibus se à bello destituros, bellum Samniti per feciales indictum est. Consul itaque Valerius ad tutandos ab hostium Samnitium incursione Campanorum agros missus est: qui commisso felici euentu prælio, Samnitibus non sine magna cæde fusis fugatisque, castris insuper hostilibus potitus est. Quò postquam omnis se Campanorũ multitudo cum vxoribus liberisq; effudisset; gratulati populo Romano felicem

CAMPANI Romanor. Armis à Samnitibus liberati.

B victoriam, eo se primum die renatos cônclamabant: ac milites seruatores appellantes officiis ac obsequio certatim eosdem sibi demereri studebāt. Inde Campanis petentibus præsidium, à Senatu Romano ad arcendas Samnitium incursiones, Capuam in hyberna missum. Verum minimè salubris disciplinæ militari Capua, corruptos luxu licentiaq; milites à patriæ memoria auertit: inibanturque consilia eodem scelere adimendæ Campanis Capuæ, quo illi prius antiquis cultoribus eandem ademissent. Ceterùm C. Marcius Rutilus Consul anni insequentis, cui Campania prouincia sorte obuenerat, militarem impetum consilio frustratus, spargit rumorem, sequenti anno præsidia iisdem in opidis hybernatura. Hac arte elusos milites ex Campania in Samnium educit. Liberati ad hunc

C modum populi Romani beneficio, & armis, à graui Samnitiũ bello Campani, ingratissimos se erga liberatores suos ostendêre; ac societatem cum Latinis aduersus Romanos iunxêre. Exasperati tanta ingratitudine Romani, eductis vrbe legionibus, ante Capuam, quò omnis Campanorum Latinorumque exercitus conuenerat; castra locant. Copiis ab vtraque parte in aciem eductis, maxima longe Campanorum Latinorumque strages insequuta est. Postquam pugnam Campani se suaque in populi Romani potestatem dedidêre; agroque in perfidiæ pœnam mulctati sunt. Is Falernus erat: in quem statim Coloni ex plebe Romana missi terna singuli iugera acceperunt. Equitibus verò Campanis, qui

CAMPANORVM cum Latinis contra Rom. societas.

CAMPANI à Rom. agro mulctati.

D mille & sexcenti fuêre, quod cum populo Campano non rebellassent ciuitas data est. Vectigal quoque iisdem populus Campanus; nummos denarios quadringenos quotannis in singulos pendere iussus est. Egregia dehinc Campanorum in Romanos hospitalitas fuit, eos nempe qui Caudino fœdere à Samnitibus spoliati, & nudi sub iugum missi fuerant: nec secus ac si victor exercitus vrbem ingressus esset, à magistratu populoque Capuano obuiam processum est: protinusque Consulibus insignia honoris (nam & hi nudi cum reliquis sub iugum missi fuerant) militibus verò arma, equos, & vestem, benignè præbuerunt: ac proficiscentes

CAMPANORVM in Ro. Hospitalitas. Liuius lib. IX. à principio de Caudina clade à T. Veturio & Sp. Postumio accepta an. CDXXXII. L. Florus lib. I. Hist. Rom. c. 16.

inde ad finem vsque agri Campani nobilissimi Campanorum deduxêre. A
Verùm eam in Romanos benignitatem noua rursus post quadriennium

CAMPANORVM in Ro. perfidia. Anno V. C. CDLXXII.

perfidia fœdarunt. Ceterùm oppressa est Romanorum prouidentiâ
conspiratio, qua principes Capuanorum à Romanis deficere, & rem ad
Samnites trahere decreuerant. Bello inde inter Romanos & Tarentinos
orto, cum Tarentinorum partes Lucani, Bruttij, & Samnites sequerentur;
& accessisset insuper auxilio Tarentinis Pyrrhus Epirotarum
Rex; soli penè omnium Campani se toto hoc bello fidissimos præstitêre;
stetitque tum eorum potissimùm opibus subnixa res Romana.

CAMPANORVM in fide erga Romanos inconstantia. † Ad Cannas clades pop. Rom. anno V. C. DXXXVII. Liuius lib. XXII. Florus lib. II. c. VI. Anno Vrbis DXLI. Liuius lib. XXVI.

Ceterùm Campani eam tum in Romanos fidem, bello Punico secundo,
alia denuò perfidia violarunt. Nam cum ad Trebiam, Thrasimenum, B
& Cannas pro Romanis stetissent; post prœlium Cannense† non solùm
ad Pœnos defecêre, sed & ciues Romanos, qui intra Capuam tum erant,
balneis inclusos suffocarunt; & Hannibalem intra mœnia accepêre, auctore
eius defectionis *Pacuuio Calauio*, homine nobili & populari, qui quo
anno malè ad Thrasimênum pugnatum erat, summum apud Capuanos
magistratum gerebat. Post biennium inde Ap. Claudio Pulchro
III. Q. Fuluio Flacco Coss. Romani, ad vindicandam Campanorum defectionem,
Consules cum exercitu in Samnium ac Campaniam misêre;
ac post varios hinc inde cùm prœliorum, tum alios vario Marte atque
successu bellorum euentus, ipsa vrbs *Capua* diuturna arctissimaque obsidione C
pressa, ita vt duplici vallo ac fossa circumducta, nulli nisi summa
cum difficultate ac periculo exitus aut ingressus pateret; intus Hannone
cum aliis Pœnorum ducibus ac præsidiariis, foris verò Hannibale
rem Capuanam nequicquam defendentibus ac iuuantibus, tandem ad
extremum famis & inopiæ redacta, in summa auxilij atque commeatuum
desperatione, per deditionem in populi Ro. potestatem venit. Mox

CAPVA à Ro. capta.

dispositis tam per mœnia quàm tota passim vrbe custodiis, ac portis
clausis ne quis elabi posset, primùm arma Capuanis adempta; Punicum
inde præsidium comprehensum: Senatores in castra Romanorum
adducti, ac vinculis iniectis pars Cales, pars Tianum Sidicinum D
in custodiam missi, postea à Fuluio Consule virgis cæsi ac securi percussi
sunt. Ex reliqua nobilitate treceenti in carcerem conditi; alij
verò per vrbes Latini nominis in custodiam distributi: multitudo verò
promiscua venundata: ipsa vrbs Capua habitari tantùm permissa est,
non etiam muniri: relicta duntaxat libertinorum atque opificum turba:
sine iure ciuitatis, aut vllo neque plebis neque Senatus consilio aut
alio magistratu: ceterùm vt ad iura iis reddenda Præfectus ex vrbe Roma
quotannis mitteretur. Ager verò Campanus ac tecta publica vniuersa
populi Ro. facta sunt. Hic exitus fuit defectionis Campanæ. Capua
itaque

A itaque deinceps per Præfectum Roma missum administrata fuit. Ingens populo Romano vectigal ex fructibus agri Campani accessit: Vnde bello Marsico cum tota pænè Italia arma in Romanos sumpsisset, ex hoc potissimùm prouentu exercitus suos aluerunt. Plurimi Romanorum ad demerendum plebis fauorem, agrum Campanum populo diuidere conati sunt: quibus semper Senatus summa vi obstitit. Primus qui hoc tentaret *C. Sempronius Gracchus* fuit: quo inter medios rerum conatus occiso, impedita res est. Iterum *M. Brutus* eadem, sed frustra, perferre conatus est. Tertius idem aggressus Tribunus plebis *P. Seruilius Rullus*: huic se M. Cicero, qui tum fortè Consul erat, obiecit; & cùm insigni oratione populum *Cic. tres sunt in Rullum Orationes Consulares.*
B edocuisset, quantum inde detrimenti Respublica caperet, si is ager, qui in arctissimis Reipublicæ temporibus subsidio fuisset, in multos diuideretur; obtinuit ne lex ea perferretur. Quartus eam rem in primo consulatu suo Cæsar Dictator aggressus, suffragante Pompeio Magno, Bibulo verò collega, qui solus obsistebat, armis ex foro pulso, legem pertulit; vt ager Campanus ijs ciuibus, qui trium liberorum parentes essent, diuideretur. *Ager Campanus ciuibus Ro. diuisus.* Ad viginti millia huiusmodi ciuium erant. creati vigintiviri agrum viritim diuiserunt. Ius ciuitatis Capuæ restitutum anno centesimo & quinquagesimo secundo, postquam ab Romanis ob defectionem ad Pœnos in Præfecturæ formam redacta erat. *Ius ciuitatis Capuanis restitutum.* Post Iulij inde Cæsaris cædem cùm
C intestinis bellis laniaretur Italia, & maxima eius pars, eiectis prioribus colonis militi veterano à Triumviris in præmium diuturnæ militiæ ac victoriarum decreta & assignata esset, hi quoque coloni, qui paullò antè lege Iulia Capuam deducti fuerant, sedibus suis pulsi, & in eorum locum veterani inducti sunt: & Capua Colonia muro ducta est. *CAPVA Colonia militaris.* Ceterùm quod ad Capuæ longitudinem pertinet, eandem Geographus XL. partium; vt latitudinem XLI. cum sextante describit.

Numismata Capuanorum, quæ quidem ad manus nostras peruenerunt agri fertilitatem per aristam tritici granis turgentem exprimunt; aduersa verò parte Mercurium petaso & talaribus instructum. Altero
D Apollinis cortinam & Minotauri caput cum ceruice signarunt. Minotauro (quod hîc admonendum puto) Opicorum vrbes ferè omnes, quarum exstant numismata, pecuniam signasse obseruo; Neapolitanos videlicet, quos inter Opicos refert Stephanus; itidem Puteolanos, Suessanos, Calenos & Capuanos; quos & inter Opicos recenseri non video. itaecquid causæ sit, cur & illi Minotauro signarint, nescio. certè Atellani & Nolani, de quibus ex serie numismatum iam scripturi sumus, inter Opicos censentur; ijdemque vti & ceteri plerique, Minotaurum in nummis suis signarunt. *OPICI Minotauri in nummis.* Ceterùm quia ager Capuanus Atellanos contingebat, *Atellam* nunc ordine adscribemus.

ATELLA. TELLAM Oscorum fuisse vrbem nonnulli opinantur; Stephanus tamen ex Polybio probat Opicorum; quod & numismata ob caussas iam à nobis expositas testari videntur. Opicos & Cumanos mediam intra Vulturnum & Silarim Campaniam tenuisse ex veterum lectione patet. *Atellus* Po.Ro. ob fabulas, in ludis antiquitus fuisse notas ex Liuij testimonio constat. Atellanas enim fabulas esse Latinas, argumentis & dictis iocularibus similes Satyricis fabulis Græcis Diomedes & Donatus prodiderunt, nec aliter T. Liuius; *Iuuentus* inquiens *histrionibus fabularum actu relicto, ipsa inter se antiquo more ridicula intexta versibus iactitare cœpit, quæ Exodia postea appellata, consertaque fabulis potissimùm Atellanis sunt: Quod genus ab Oscis acceptum tenuit iuuentus, nec ab histrionibus pollui passa est, eò institutum manet; vt actores Atellanarum nec tribu moueantur, & stipendia tanquam expertes artis ludicræ faciant.* B Ceterùm quum Velleius Paterc. T. Veturio Caluino Sp. Postumio Regillensi Coss. Campanis sine suffragij latione ciuitatem datam fuisse prodiderit, suspicor eodem tempore *Atellam* municipij iure fuisse donatam: quandoquidem Atella inter municipia à Festo refertur. Accedit ad hæc Liuij auctoritas, qui inde colligit Cannensem cladem omnium fuisse maximam, quòd qui sociorum ad eam diem firmi steterant, tum labare cœperint; C nulla profectò alia de re, quàm quòd de imperio Romano desperabant: *Defecêre autem hi populi* (inquit) *Atellani, Calatini atque alij.* Idem auctor paullò pòst subiungit Atellam, Calatiamque post Capuam in potestatem redactam deditione receptas; atque ibidem quoque, vti in Capuanos factum fuerat, in eos, qui capita rerum fuerant, animaduersum fuisse. Ceterùm postea Senatusconsulto *Atellani* & *Calatini*, præter eos, qui ex ijs aut ipsi aut parentes eorum apud hostes essent, libertate donati sunt, ita tamen vt nemo eorum ciuis Rom. aut Latini nominis esset. Ex quibus opinari possumus Atellam ab eo tempore Præfecturæ formula fuisse administratam: Præfectumque Atellanis populi suffragijs creatum. D Verùm & illud obseruatione dignum est, quum *Nuceria* à Pœnis deleta esset, Nucerinos Atellam traductos, Atellanos autem Calatiam translatos, *Calatiam* verò Veteranos à Cæsare Dictatore fuisse deductos ex Paterculi & Ciceronis auctoritate liquet. *Atellam* autem ab Augusto militarem coloniam muro fuisse deductam Frontinus scribit. *Atellam* Ptolemæus orientaliorem quàm Capuam sextante partis; vncia Australiorem depingit.

T. Liuius lib. VII. Annal. initio. ATELLANAE *fabulæ.* *Diomed. lib. I. Grammat.* *Ex Liuio p. I. libri VII.*

Ann. V. C. CDXIX. *iterumque* CDXXXII. ATELLA *municipium.* *Liui. lib.* XXII. *de Cannensi clade: &* XXIII.

Liuius lib. XXVI. *sect.* 112.

ATELLA *præfectura.*

ATELLA *Colonia militaris.* *Cicero lib.* XV. *Famil. & Verr.* V.

A

ΝΩΛΑΙΩΝ.

ΝΟLA *Chalcidensium Colonia.*

CVVM diuersæ auctorum; de huius vrbis conditoribus extent opiniones, id quod à pluribus traderetur sequuti *Nolam* Chalcidensium coloniam scripsimus. Eam sitam fuisse in campestri planicie traditur: septam quoque fuisse fossis
B & mœnibus firmissimis; intercurrentibus frequenter turribus: vt, quod situs & natura denegabant; arte atque opere suppleretur: De huius vrbis incrementis legibus atque institutis altum apud scriptores silentium est. Romanorum autem arma Nolanos in se prouocasse inuenio, quum auxilia Palæpolitanis contra Romanos misissent. Hæc ad duo millia armatorum erant: ea multitudo quum Palæpolitanis, quibus auxilio missa fuerat, quàm hosti grauior esset; Palæpolitanorum conspiratione & Romanorum armis vrbe pellitur, & Nolam trepida fuga petit. Romani ad vlciscendum illatum sibi bellum, *C. Pœtelium Visolum* Dictatorem * contra Nolanos mittunt. receperant se intra mœnia
C Nolana Samnites, infestissimi id temporis Romano nomini hostes; simul & agrestis Nolanorum multitudo. Dictator vrbis situ circumspecto, quò facilior ad mœnia aditus esset; ædificia omnia muris circumiecta incendit: nec multò pòst per vim vrbe potitur. Mansit inde inconcussa vsque ad bellum Punicum secundum Nolanorum erga Romanos fides. Eo tempore quum Hannibal recepta in societatem Capua, exercitum in agrum Nolanum duxisset; militem à populationibus arcebat: quia voluntariam deditionem sperabat: nihil hostile prætermissurus si ea spes fefellisset. Senatus & primores ciuitatis in fide Romana præstabant: plebs nouarum rerum auida ad Hannibalem inclinabat: quòd agrorum populationem atque obsidionem metue-
D rent. Itaque Senatores metu, ne si apertè contra niterentur, resisti multitudini concitatæ non posset: (neque enim auctores rerum nouarum deerant) vt quò mali dilationem inuenirent, placere sibi societatem Punicam simulant: sumptoque spacio, quo de conditionibus, quibus in fœdus amicitiamque nouam transirent, deliberare possent, legatos propriè ad M. Claudium Marcellum Prætorem Romanum, qui tum Cannusij cum exercitu erat, mittunt, docentque quanto in periculo sit Nolana res, defecturam plebem ad Pœnos: nec vlterius resisti absque præsidio Romano posse. Marcellus collaudata Nolanorum fide, confestim

NOLA Chalcidensium Colonia.

* *Dictat.* XLVII. *Anno* CCCCXL. *post Ro. cõd. T. Liuius lib. IX. sect.* 80.

NOLA *à Romanis capta.*

Res inter NOLANOS *Romanos & Pœnos gestæ Ex Liuio lib.* XXIII. *à sect.* 9. *L. Florus lib. II. Hist, cap* 6.

confestim à Cannusio Calatiam petit: atque inde Vulturno amne traiecto per agrum Satriculanū Trebianumque supra Suessulam per montes Nolam peruenit. Hannibal verò postquam Marcellum aduenisse comperit, agro Nolano excessit. Nolam itaque Marcellus non tam sui fiducia præsidij, quàm voluntate principum tenebat: conciliato sibi interim comitate & muneribus L. Bantio, iuuene acri ac nobili; quem præcipuum defectionis auctorem metuebat: quòd Hannibal eundem aliquando post prœlium semineccem inter stragem corporum repertum, curatumque ac benignè cultum cum donis domum dimisisset. Memor eius beneficij Bantius rem Nolanam prodere Hannibali conatus fuerat. Postea quum iterum Hannibal infesto cum exercitu ad Nolam redisset; & plebs Nolana rursus ad defectionem spectaret; Marcellus sub aduentum Pœnorum, ne qua Nolanis occasio nouandi res esset, è castris intra Nolam se recepit. instrui inde vtrimque exercitus ad pugnam cœpit, Romanorum pro portis, Pœnorum ante vallum suum: prœliaque hinc parua inter vrbem & castra committebantur; nunc his nunc illis fauente Fortuna. Conuenerat interim per nocturna inter plebem & Pœnos colloquia, vt quum legiones Romanorum ad pugnam portis egressæ essent, impedimenta eorum Nolani diriperent: clausis deinde portis muros occuparent; Pœnosque pro Romanis in vrbem admitterent. Hæc vt è Senatoribus intellexit Marcellus, priusquam aliquis intestinus oriretur motus prœlio decernere statuit. exercitum itaque ad tres portas, quæ hosti obuersæ erant, tripartitò instruit: Nolanisque portas ac muros adire vetitis, præsidium apud impedimenta relictum. Ita instructi intra portas stabant. Hannibali sub signis (quod per dies aliquot fecerat) in acie stanti, primò admirationē mouit, quod nec exercitus Romanus signa portis efferret: nec vllus armatus in muris appareret. ratus inde prodita colloquia, partem militum in castra remittit; iussos properè omnem apparatum ad oppugnandam vrbem in primam aciem afferre: haud diffidens si cunctantibus instaret, plebem tumultum aliquem in vrbe moturam. Vix successerat ad muros acies, quum patefacta repentè porta quæ media erat, Marcellus signa canere clamoremque tolli; ac pedites primùm, deinde equites quanto maximo possent impetu hostem inuadere iubet. Iam multum consternationis in mediam aciem intulerant Romani, cū duabus circa portis P. Valerius Flaccus, & C. Aurelius Cotta legati in cornua hostium erupêre. Traditur eo prælio duo millia & trecentos hostium cæsos: Romanos vnum, nec plures amisisse. Ingens eius pugnæ gloria fuit; quod eo primùm die Hannibalem vinci posse patuit. Hannibal adempta spe Nolæ potiundæ retrò exercitum abduxit. Marcellus autem clausis repentè portis, custodibusque dispositis, ne quis

T. Liuius l. XXIII. sect. 41. 42. & deinceps.

A B C D

A ne quis elaberetur, quæstione de iis, qui in colloquio hostium fuissent, in foro habita, supra septuaginta proditionis damnatos securi percussit, bonaque eorum in publicum redegit: legiones inde ab vrbe abduxit. Ceterùm quum post Marcelli discessum plebs iterum defectionem ad Pœnos moliretur, consiliaque de cæde principum iniret, de iis certior redditus Marcellus Nolam cum exercitu rediit. Eò & Hannibal, querelis Samnitium, quorum ager à Marcello per excursiones è Nola vastabatur, excitus venit. Accessit & Hanno alter Pœnorum dux è Bruttiis, cum supplemento quod recens Carthagine aduenerat. Marcellus vbi primùm Hannibalem aduentare intellexit, copias intra mœnia tenuit; *Liuius lib. XXIII. Annal. sect. 46.* *Liuius lib. XXIII. sect. 126*

B Senatoribus Nolanorum per muros inambulare, & omnia, quæ apud hostes fierent, circa explorare iussis. Dux interim hostium Hanno, quum ad murum successisset, impetrato, permissu Marcelli, cum M. Herennio Basso & Herio Petreio Nolanis colloquio, postquam per interpretem, Hannibalis fortunam virtutemque simul humanitatem & eiusdem in captiuos Italicos clementiam prolixè verbis extulisset; Romanorum contrà crudelitatem, & superbiam simul etiam aduersa prœliorum ad Cannas & alibi exprobrasset: si Marcellum cum præsidio Romano, & vrbem in fidem Hannibalis tradidissent, neminem alium, quàm ipsos, legem, qua in amicitiam Punicam venirent Nolani, dictur ū pollicetur.

C Ad quæ quum ab Herennio Basso responsum esset, multos iam annos amicitiam inter populum Romanum & Nolanos esse, cuius neutros ad eam diem pæniteat: communia itaque consociataque Nolanis omnia vsque ad vltimum fore cum iis, qui ipsis auxilio venissent. Hannibal hoc demum colloquio, omni spe Nolæ per proditionem potiundæ ablata, vrbem corona circumdedit; vt simul ab omni parte muros aggrederetur. Quem vt successisse muris Marcellus vidit, instructa intra vrbem acie cum magno tumultu erupit. Plurimis primo impetu cæsis, ingens exarsisset prœlium, ni imber magna cum procella effusus, incerta fortuna pugnam diremisset: Romani itaque in vrbem; Pœni in castra rediêre. Im-

D ber per noctem & sequentem diem continuatus, quamuis auidos certaminis munimentis se tenere coëgit. Tertio die Hannibal copias prædatum in agrum Nolanum miserat, quod vt vidit Marcellus, extemplò suos in aciem eduxit: nec Hannibal detrectauit certamen. Eo itaque spacio, quod mille ferè passibus inter vrbem & castra Punica patebat, concurritur. Clamor ab vtraque parte sublatus, plerosque ex cohortibus, quæ in agros prædatum exierant, ad pugnam reuocauit; & Nolani aciem Romanam auxerunt. Prœlium diu anceps erat; dum summa vtrimq; vi duces suos hortarentur, & milites pari ardore pugnam capesserent. Donec tandem apud Pœnos nihil ducis exhortatio pro-

Liuius lib. XXIII. fol. 133.

fuit ad confirmandos militum animos, quin, Romanorum vim atque impetum minimè sustinentes trepida omnes fuga ad castra ferrentur: quæ oppugnare volentes milites Marcellus cohibuit, Cæsi eo die è Pœnis ad mille; capti mille sexcenti; signa militaria vndeuiginti, Romanorum minus mille interfectis: is finis Hannibali ad Nolam tentandam fuit. A

NOLA Romanorum Colonia.

Nolam Coloniam fuisse deductam ante bellum Punicum, ex eo videri potest, quòd Liuius inter octodecim Colonias, quæ sua omnia in Romanorum potestate esse dixerunt, summaque fide auxilia Romanis præbuerunt, etiam *Nolanos* annumeret: incertum tamen nobis est, quo tempore Colonia facta sit. *Municipium* quoque Nolam fuisse ex antiquis marmorum Inscriptionibus patet: Inuenio iterum à Vespasiano Cæsare coloniam eò deductam, & Nolam coloniam Augustam appellatam fuisse: obseruo quoque à veteribus *Nolam* inter Opicorum vrbes relatam. Festus *Municipium* sui iuris fuisse testatur. inde lege Sempronia & Liuia Coloniam esse factam opinor. nam in Epitome Liuij, quum L. Cæsar bello Marsico malè aduersus Samnites pugnasset, Nolam Coloniam in Samnitium potestatem cum L. Postumio Prætore venisse, scriptum est. Ceterùm Ptolemæus, nisi scripturæ vitium sit, eam inter Picentinorum mediterranea numerat, sub longitudine partium quadraginta cum quadrante; latitudine quadraginta partiū cum dextante. Nolanos Picentini, si aliorum auctoritatem sequamur, excipiunt vltimam tertiamq; partem Inter Sarnum & Silarum incolentes. Ceterùm quia ipsorum origo à Picentibus populis, qui aduersam his Adriatici maris oram, ab Aterno amne ad AEsim, vt diximus tenebant, dependeat; ordine me facturum existimaui, si de *Picentibus*, inde de Picentinis Campanis, Picentûm, vt Strabo refert, colonis, summatim quædam hîc adscripsero.

NOLA municipiū. B

Epit. Liuij lib. LXXXIII. & de Sulla, l. LXXXIX.

Ptolemæus Geographus C

ΠΙΚΕΝΤΙΕΩΝ.

PICENTES.
Lib. III. Nat. Hist. cap. XIII.
Cur Ver sacrū voueri soleat Strabo lib. V. Geog. Alex. ab Alex. l. 3. c. 22. Pet. Vict. lib. 35. Var lect. c. 22. & Liuius etiam lib. 24.
Numismata Pic.

PICENTES itaque quondam vberrimæ fuêre multitudinis, ita vt CCCLX. M. Picentium in populi Ro. potestatem venisse Plinius auctor sit; idemque eos à Sabinis, voto Vere sacro, oriundos scribat. Sunt qui ipsis à Pico ductore (cui nomen à pico Martio aue in auguriis præcipua & arborum cauatrice fuerit) appellationem esse factam referant; & *Picentinos* ad nominis è pico rationem, & ad Martem originum suarū principia referre voluisse opinentur; quòd Martem sedentem cum clypeo Argolico atque hasta, suis in numismatibus expresserint. Inuenio apud Strabonem *Picentes* agrum habitasse à montibus ad mare in longitudinem quàm latitudinem ampliorem: latitu- D

* *Strabo lib. V. Geogr.*

ditem

A dinem autem à montibus ad mare interuallis fuisse disparibus; longitu-
dinem verò centum millium passuum. Fœdus autem cum Picentibus FOEDVS Romanorũ cum Picentibus.
anno ab vrbe condita CCCCLIV. T. Manlio Torquato; M. Fuluio Pætino
Coss. quũ fama Gallici tumultus terrorem præbuisset, esse percussum Li- T. Liuius
uius testatur: & paullò pòst ipsorum indicio populo Ro. significatũ Sam- lib. x sect. 10
nitium res ad arma spectare; seseque ab eisdem sollicitatos: atque hinc
Picentibus ob fidem dubijs in rebus seruatam, gratias fuisse actas idem
Liuius prodit. Mansisse illos in hoc fœdere triginta annos, suspicari inde
licet, quod Q. Ogulnio Gallo, C. Fabio Pictore, Coss. Picentes bellũ, quia Anno v. c.
arma cum Tarentinis sociauerant, commouerint: & proximis inde Coss. CDXXCIV.
B de eisdem triumphatum esse tabulæ Capitolinæ referant. siquidem quum
P. Sempronius Sophus Consul signum pugnæ proposuisset, aciesque Ann. seq. CDXXCV.
vtrimque in procinctu starent, terra horrendo fragore, vti Orosius pro- Paul. Orosius lib. IV.
dit, contremuit; ita vt vtrimque armati pauore abstupescerent. Ceterùm, cap. 4.
posteaquam Sempronius ædem Deæ Telluri vouisset: terræ motus seda-
tus, hostisque, etsi difficillimo prœlio, superatus à Floro † scribitur: & As- † L. Florus
culum Picenum, gentis vniuersę caput, loco natura munitissimo sitũ, mu- lib. I. c. 19.
roq; inclusum & montibus vix vlli exercitui penetralibus, expugnatum. Frontinus lib. I. strateg.
Picentibus victis pacem datã constat: verùm quibus conditionibus non PAX Picentibus concessa.
liquet. Agris autem multatos inde colligi haud difficulter potest, quod
C C. Flamininus Trib. pl. vt exstat in Catone Ciceronis, de agro Piceno Cic. de senectute.
viritim diuidendo retulerit: qui forsan ager ille fuit, vnde dimoti Picentes
isti feruntur, qui à Romanis in Campaniam inter Sarnum & Silarum,
vt iam satis exposuimus, traducti fuerant; ac *Picentini*, vti Strabo auctor Strab. lib. v. Geog.
est, & iam antè meminimus appellati sunt. nam & ab eodem scribitur,
aliquot ex ijs Picentibus, qui Hadriam opidum tenebant, à Romanis in PICENTINI.
hæc loca traductos omnia vsque ad Silarum antiquæ Campaniæ finem,
insedisse. Vnde etiam Plinius tradidit, à Surrento ad Silarum amnem Plin. l. III.
XXX. M. P. agrum Picentinum fuisse, intus opidum *Salernum*, & *Picentiam*, PICENTIA opidũ.
atque à Picentia opido gentiliciũ Πικέντιευς deductum, vnde Πικεντιέων;
D eadem analogia, quà à Πανδόσια Πανδοσιεὺς, vnde Πανδοσιέων numis-
mata exprimunt, ratio inflexionis Græcanicæ confirmat. Idem Plinius Pli. lib. III. in extremo cap. v.
adscribit, Picentinorum agrum templò *Iunonis Argiuæ* ab Iasone condi- IVNONIS
to celebrem fuisse: cuius rei significandæ caussa in Nucerinorum nu- Argiuæ templum.
mismate (*Nuceriam* enim Picentinorum fuisse Ptolemæus testatur) *Iuno-* NVCERIA Picentinor.
nis Argiuæ caput; quemadmodum in Crotoniatarum *Iunonis Reginæ*
Laciniæque, signatum obseruare possumus. Verùm Picentinos bello
Hannibalis à Romanis defecisse, fidemque cum fortuna mutasse, argu-
mento est, quod Strabo non Bruttios solùm, sed & Picentinos ac Lu- Lib. v. Geog.
canos à populo Rom. depressos tradit. Ceterùm Picentinorum & Lu-

App. lib. 1. canorum in Bello sociali video Appianum in historia de bellis ciuilibus A
PICENTIA *tyrrhenorum.* meminisse. Adiiciam & illud, *Picentiam*, Stephano auctore, Tyrrhenorum vrbem vocari: neque id temere aut inscienter; quum teste Dionysio Halicarn. Italiæ præcipua pars, quà secundùm inferi maris litora, oramque in meridiem porrigebatur, promiscuo nomine *Tyrrhenia* vocetur: & Tyrrhenos idem Dionysius Crotoniatis vicinos scribat, dissimilitudine tamen linguæ differre. Idem Stephanus testatur, eandem *Picentiam* à Phlegonte *Picentum* vocari.

ΝοΥΚΕΡΙΝΩΝ.

B

NVCERIA. VCERIA vltra Sarnum flumen quatuor passuum milibus sita erat; eademque à mari nouem millibus distabat: atque ab hac vrbe agrum inter Sarnum & Silarum olim *Nucerinum* appellatum; vt populos qui hunc agrum incolerent *Nucerinos* ex veterum monumentis constat. Huius vrbis origo vel initia nulla antiquitatis memoria, quæ quidem exstat, nobis prodita sunt. Bello Hannibalis tantis opibus pollebat, vt eandem Pœnorũ dux aliquamdiu frustra circumsederit: ita vt neque vi, neq; sollicitatis nunc plebis, nunc principum animis, ad imperium cogere potuerit; sed fame demum in deditionem
NVCERIA *ab Hannibale capta.* *Liuius lib. XXIII. sect. 40. 41.* acceperit, pactus, vt inermes cum singulis abirent vestimentis. Postea C quum in omnes Italicos, præter Romanos, mitis videri vellet; præmia honoresque iis, qui remansissent ac militare secum vellent, proposuit: nec tamen ea spes Nucerinorum quemquam tenuit: sed dilapsi omnes, quocunque hospitia aut fortuitus animi impetus tulit, per Campaniæ vrbes Nolam maximè & Neapolim. Ex his quum triginta fermè Senatores, ac forte primus quisque Capuam petiissent, exclusi inde, quòd
NVCERIA *deleta.* portas Hannibali clausissent, Cumas se contulerunt. Nuceria militi ad prædam data, vrbs direpta, atque incensa est. Postea quum apud Q. Ful-
T. Liu. libro XXVII. sect. 7. uium Flaccum Proconsulem Nucerini quererentur, non esse vbi deletâ Nuceriâ habitarent, Nucerini Atellam, quia id maluerũt, traducti sunt; D Atellanis Calatiam, sicuti memorauimus, migrare iussis. Ceterùm vt nihil memoriæ apud scriptores reliquum sit, à quo *Nuceria* post eam cladem instaurata fuerit; frequens tamen eiusdem apud Appianum de Bellis ciuilibus mentio est. & bello Spartacino eam grauissimè affectam
L. Florus lib. 3. Hist. cap. 20. Florus prodit. Addit Appianus, *Nuceriam*, ex duodeuiginti coloniis vnam fuisse, quæ Triumuirorum Reipublicæ constituendæ legibus ac
NVCERIA *Colonia militaris.* decreto militibus sunt attributæ. Frontinus quoque scribit, *Nuceriam* coloniam muro ductam, iussuque imperatoris Augusti deductam fuisse. Adhæc iter populo LX. pedum deberi, agrumque eius limitibus

Iulianis

A Iulianis lege Auguſtana militibus aſſignatum. Nec ignoramus duplicem in Italia recenſeri *Nuceriam*; namque & in Vmbris apud ſcriptores nominari *Nuceriam*, eamque vel ante ſecundi belli Punici tempora coloniam fuiſſe argumento eſt, quòd Liuius illos *Nucerinos* inter duodeuiginti colonorum populos recenſeat, qui difficillimis Reipublicæ temporibus fidem populo Ro. magna conſtantia conſeruarunt; eoſque *Nucerinos* apud Plinium cognomine *Fauonienſes* vocatos fuiſſe inuenio. Liuius eoſdem cum *Firmanis* & *Hadrianis*, qui in Piceno erant, coniungit: vt hinc ſuſpicari pronum ſit (niſi quæ antiquorum obſtet auctoritas) Campaniæ Nuceriam, quæ Picentinorum ex veterum teſtimonio ſcri-

NVCERIA *Vmbrorum Colonia Rom.*

Plin. lib. III. Natur. Hiſt. c. XIV. & ibi Iac. Dalechampius.

B bitur, ab his Nucerinis, quum in eum deducti eſſent locum, conditam fuiſſe. Vtriuſque Nuceriæ vt Coloniæ Ptolemæus meminit: atque Vmbrorum occidentaliorem, quàm Picentinorum, quatuor partibus cum beſſe collocat; ceterùm parte vna cum beſſe auſtraliorem: quare Picentinorum Nuceriam ſub latitudine XLIS. partium; Latitudine XL. partium cum beſſe. ex qua definitione ſecundùm terreni globi ſuperficiem, (ſi numeri apud Ptolemæum non fallunt) *Nuceria* Vmbrorum à Picentinorum Nuceriâ in occaſum æſtiuum CCXXI. M. P. diſtabit. Hactenus itaque Campaniæ oram agrumque obiuimus; nunc ordo poſtulat vt in LVCANIAM, & è mediterraneis ad Tuſci maris oram deflectamus. Picentinorum vrbes *Surrentum* & *Salernum* celebrantur: inde vltra Silari

C fluminis oſtium *Lucania* ſeſe vſque ad Laum fluuium aperit; cuius opida, *Paſtum*, Græcè Poſidonia, & ſinus *Paſtanus*, Straboni Poſidoniates; item *Velia* quod *Hyela* olim; promontorium *Palinurum* & flumen Melphes; tum *Buxentum* opidum, & *Laus* amnis Bruttiorum initium: mediterranei populi, quorum apud veteres nomina celebrantur, *Grumentini*, *Potentini*, *Volcentani*, *Numiſtrani*: prætetea opidum *Pandoſia*, OEnotriorum quondam regia; quam tamen Strabo in Bruttiorum finibus ponit; & de Silaro mirum refert, quod virgulta in eundem proiecta non mutato colore neque formâ lapideſcant. Patet à Silari oſtio ad Laum ſecundùm maritimam oram LXV. M. paſſ. ſpacium. Tenuêre *Lucaniam*

LVCANIA

SILARVS fl.

D Pelaſgi, OEnotrij, Itali, Morgetes, Siculi, Græciæ maximæ populi; nouiſſimè *Lucani* à Samnitibus oriundi, & à duce Lucio nominati; qui ſuperatis bello Poſſidoniatibus vrbibus eorum potiti ſunt. Hi quum aliquamdiu ſub ſtatu populari Rempublicam ſuam adminiſtraſſent, poſtea bellis ingruentibus regem, magiſtratuſque ſibi delegerunt. Ceterùm anno ab vrbe condita CCCCXXVII. L. Papirio Mugillano & C. Pœtelio Viſolo II. Coſſ. quum ad eam vſque diem nihil dum rei cum populo Ro. geſſiſſent, varijs antea cladibus ab Alexandro Epirotarum rege vexati, in fidem Romanorum venerunt: viroſque, & arma pollicentes,

LVCANI.

T. Liuius lib. VIII. Annal. fol. 70.

Hh 3 fœdere

LVCANIA Ro. in fidem & fœdus recepti.

fœdere in amicitiam accepti sunt. Quod quum eodem anno violassent, A
factum est, vt post octauum inde annum Apuliâ perdomitâ bello à Ro-
manis impetiti sint; & repentino Q. Aemilij Consulis aduentu *Nerulum*
opidum ipsorum vi captum. Post autem quum oratores Lucanorum

Ann. Vrbis CDLV. T. Liu. lib. x. ect. 33. 34.

ad L. Corneliû Scipionem & Cn. Fuluium Centumalum Coss. questum
venissent, Samnites quia conditionibus ad societatem armorum ipsos
perlicere nequiuissent, infesto cum exercitu fines ipsorum ingressos,
eosdem peruastare, belloque ad bellum cogi; adderentque nunc ita ani-
matos esse Lucanos, vt omnia ferre ac pati tolerabilius ducant, quàm vt
vnquam postea nomen Ro. violent; proinde orare Patres, vt Lucanos in

FOEDVS alterum Ro. cum Lucanis.

fidem acciperent; & Samnitium vim atque iniuriam ab se arcerent; de- B
creuit Senatus vt fœdus cum populo Lucano iungeretur. In quo man-
sisse videntur donec anno ab vrbe condita CCCCLXIII. P. Cornelio Ru-
fino. M. Curio Dentato Coss. arma cum Samnitibus, Bruttiis & Tarenti-
nis populi Romani per id tempus hostibus sociarent: ita vt amplissimam
triumphorum materiam pluribus per octo Consules prælijs victi præ-
buerint. Debellatum esse cum Lucanis à L. Papirio Cursore & Sp. Car-

An. v. cond. CDXXCI.

uilio Maximo Coss. qui de iisdem ambo triumpharunt, vt est in Fastis
Capitolinis, & *Lucanis* eorumque sociis pacem eodem tempore esse da-
tam crediderim. fœderis tamen conditiones vnà cum rebus eorum ge-
stis apud Liuium ceterosq; scriptores interciderunt. Hactenus de *Luca-* C

Strabo l. v. Geogr. copiosè. Plin. l. III. c. v in extremo, & lib. XVI. c. XXXII. de luco Iunonis Nuceria.

nis in genere: sequitur vt maritimam Lucaniæ oram per partes obeamus.
Strabo auctor est in Lucanis vltra Silarum amnem *Iunonis Argiuæ* tem-
plum ab Iasone ædificatum fuisse; quod Plinius cis eundem fluuium in
Picentinis constituit.

ΠΟΣΕΙΔΩΝΕΑΤΩΝ,

POSIDONIA. PAESTVM. Strabo lib. v. Geog. initio.

AB Silari ostio quinquaginta stadiis distabat vrbs quæ POSI-
DONIA Græcis, *Pæstum* latinis dicebatur; à Doriensibus, si So-
lino; à Sybaritis, si Straboni credimus, condita. Hæc intimo D
in sinu sita, ipsi sinui nomen Pæstano, quem Græci *Posidonia-*
ten vocant, fecit. Strabo tradit Romanos ex Hadria Picentes colonos in
Posidoniaten sinum deduxisse. Sicuti enim Sybaritæ prius à Lucanis, ita
Lucanos postea à Romanis Posidonia expulsos fuisse. Idem Strabo insa-
lubritatem aëris culpat, ob amnem Silarum in paludes diffusum. Agrum
Pæstanum poëtæ & rei rusticæ scriptores ob rosarum præstantiam, quæ
flagrantissimum spirent odorem; rosariaque quotannis bifera, commen-

Numismata

dant. Vrbis verò originem aut nomen numismata ad Ποσειδῶνα quem
Latini *Neptunum* vocant referre videntur; qui omnibus in nummis
tridente

A tridente suo emicat, & auersis aliquot partibus taurum, qui Neptuno immolabatur, sicuti & VIII. nummo equum, qui Neptuno sacer erat, signarunt. Athenæus prodit Poseidoniatas festum quoddam Græcorum more celebrasse, in quo lacrymantes ab inuicem discederent. Ceterùm quum Alexander Epirota, Magni Alexandri auunculus, à Tarentinis in Italiam accitus excursionem à Pæsto faceret, collatisque cum Samnitibus & Lucanis in agro Pæstano signis, prœlio vicisset, pacem cum Romanis fecit. Verùm C. Fabio Dorsone, C. Claudio Canina Coss. *Posidoniam siue Pæstum* coloniam fuisse deductam Velleius, & Epitome Liuij testatur. Fidem inde *Pæstanos* populo Ro. constanter seruasse argu- B mento est, quod legati à Pæsto pateras aureas in summa Reipublicæ difficultate Senatui in subsidium obtulerint, quemadmodum & Neapolitani; adhæc quod Pæstani inter eos populos à Liuio recenseantur, qui laudem constantiæ & fidei ad omnem posteritatem mereantur.

Athenæus lib. XIV. Δειπνοσοφ. cap. 7.

POSIDONIA Romanorum Colonia.

Inuenio celebrari Parmenidem Poseidoniaten, vt qui stadio vicerit Olympiadis septuagesimæ octauæ anno primo. Pæsti longitudinem Ptolemæus XL. partium cum sextante, vt latitudinem quadraginta partium numerat. Vltra Pæstum promontoria sunt; primum *Posidonium*, inde *Athenæum* siue Mineruæ; cui Sirenum insulæ opponuntur. AEneas verò cum sociis Troianis è Sicilia per mare Tyrrhenum nauigans, C primùm in Italiam appulit ad portum Palinurum; qui ab vno gubernatorum AEneæ ibidem defuncto nomen sortitus est: deinde insulam tenuêre Troiani, cui *Leucasiæ* nomen indiderunt, à Leucasia AEneæ nepte circa hæc loca mortua. E regione Palinuri *OEnotriæ* insulæ, quibus VELIA, de qua nunc dicturi sumus opposita erat.

ΥΕΛΗΤΩΝ.

VELIA *Phocensium Colonia.*

DISTABAT à *Pæsto* in ortum *Hyela* siue *Velia*, si Straboni cre- D dimus, viginti quinque passuum millibus. Hanc à Phocensibus fuisse conditam veterum auctoritate testatũ est. Quum namque Cyrus Crœsum Lydorum regem vicisset, maritimis Ioniæ & AEoliæ regionibus Harpagum ducem præfecerat: cuius tyrannidem quum Phocenses metuerent; atque is ad vrbem obsidendam exercitum adduceret, noctu qui elabi poterant conscensis cum familia nauibus nouas sibi sedes quæsituri, tandem in Corsicam appulerunt: inde, vti Herodotus narrat, Rhegium confugerunt: vrbemque in OEnotriæ agro condiderunt, quam *Hyelam* nuncuparunt. Nominis caussam ab *Elea* eius loci fonte plerique deducunt: alij à fluuio eiusdem nominis per

HYELA à Phocensibus condita.

Herod. lib. I. fol. 167.

agrum

agrum Eleatem labente. Sunt tamen qui *Eliam* Græco vocabulo à palustri loco vocatam malint, Dionysij Halicarnassei auctoritatem & Analogiam sequuti: Dionysius enim de agri parte circa sacrum lacum ab Aboriginibus concessa Pelasgis, qui eò ex oraculo sedes quæsituri aduenerant, in hanc sententiam scribit: *pleraq; erant palustria, dicta nunc iuxta proprietatem antiquæ linguæ* VELIA, solebant enim prisci illi Græci nominibus à vocali incipientibus præponere ϝ scriptum vno charactere; is erat similis Γ duplici, ad rectam lineam duabus obliquis † additis, sic, Fελένη, Fάναξ, Fοῖκος, Fανὴρ & multa similia. ita vt *Velia* pro *Elia* dictũ ex eadem ratione opinari liceat. Conditam fuisse Eliam circa Tarquinij Prisci Regis Ro. Quincti tempora argumento est, quod pars reliqua Phocensiũ cum eodem societatem coiuisse scribatur; & Phrutio, Peranoq; ducibus classe in Galliam Narbonensem profectos, Massiliam, vt suo loco latius prosecuturi sumus, condidisse. Vnde rectè scripsit in Virgilium Honoratus * *Veliam* tempore AEneæ non fuisse conditam: etiamsi ‡ poëta cecinerit. A B

† Dictũ hoc Digamma AEolicum vide Ursal. Antiquit. Ant. Augustini.

** Seruius in Virg. lib. VI. AEn. ad v. 359. Ni gens crudelis Leucanorum.*

‡ Virgil. AEn. VI. v. 366.

. . —— *Portusq; require Velinos*; Respexisse enim ad id nomen, quod eidem loco postea à Phoecensibus factum est. Portus enim hoc in sinu fuisse multos & nauium stationes tutissimas, ceterùm exiguas & paruas, constat. Condendæ Veliæ auctorem fuisse Philistionem, aut certè strenuum aliquem & laudatum Veliensium ducem fuisse, quidam hinc opinati sunt, quod ipsius nomen in Mineruæ galea cum triumpho exstat: alijsque in numismatibus eiusdem nominis ἀρχεστρατία appareant. Palladem ab Eleatibus cultam fuisse omnibus, quæ hic proposuimus, numismatibus testatum est; in quibus ipsius Palladis caput galeatum signatur; ipsaque galea varijs ornata symbolis, pegaso, grypho, sphinge, aut alio aliquo, vti in ipsis numismatibus videre est. Strabo auctor est hanc vrbem optimo Reipublicæ statu quondam administratam, opibus & potentia floruisse; multaque bella cum Pæstanis & Lucanis gessisse: quibus etsi numero inferiores, virtute tamen & armis pares erant. Ceterùm vt rerum à *Veliensibus* cum vicinis gestarum memoria intercidit, ita neque qua occasione, aut quo fœdere cum populo Ro. societatem coierint constat. *Eleates* námque, quos nonnulli *Veleates* quoque scribunt, in Liguria populi, de quibus ter triumphatum fuisse in Capitolinis Fastis testatum est, nihil ad istos pertinent. Obseruo apud Liuium Quinctio à socijs Rheginisque, & à *Velia* & *Pæsto* debitas ex fœdere naues esse datas; quod argumento esse potest, *Veliam* populo Ro. fœderatam fuisse: Coloniam namque Municipium, aut Præfecturam fuisse non constat. Brutum quum post Cæsaris cædem in Græciam traiecturus esset, è *Velia* soluisse Cicero in Philippicis testatur. Zenonem Pythagoricum * & Stoicũ Eleatem fuisse, & tum Parmenidem Philosophum Strabo C D

PHILISTION.

Numismata

Strabo l. VI. Geog. initio.

ELEATES.

Cic. Philipp. I. & Epist. Famil. lib. VII. & ad Brut Epist.

** Strabo principio l. VI. Geogr.*

A Strabo testatur; *Veliamque* ipsorum nomine apud exteros posterosq; fama celebratam. * *Velia* longitudinem Ptolemaeus XL. partium cum triente; latitudinem XXXIX. partium cum dodrante numerat. Vltra Veliam *Buxentum* opidum & Colonia erat: hinc Lai fluminis ostiū Lucaniae terminus. Ceterum *Lucaniam* ea regio attingit, quam Graeci insederunt: ea in tres partes diuisa est, in *Bruttios, Messapios, & Sallentinos. Bruttij* expulsis Graecis eam partem occuparunt, quae quondam OEnotriae nomen tulit, à Lao flumine vsque ad Metapontū opidum. sicut Strabo † ex Antiochi sententiā tradit, nam ab antiquis *OEnotros & Italos* solos vocatos ait, qui Isthmium habitarent; Isthmum autem esse quidquid agrorum inter B duos sinus includeretur; Hipponiatem videlicet siue Napitinum à mari Tyrrheno, & Scyllaticum à Siculo. *Bruttios* narrat Diodorus siculus M. Popillio Laenate, Cn. Manlio Capitolino Coss. primùm in his regionibus apparuisse, homines agrestes & Lucanorum fugitiuos; atque propterea domestica eorū lingua Bruttios appellatos: occupasse autem eos *Terinam, Hipponem, Thurios*, aliaque opida complura; ac Reipublicae genus ab aliis separatum instituisse. Quod si veros Bruttiorum fines assignauimus, verè profectò etiam traditum est; maritima eorum fuisse, *Tempsam* Coloniam, *Terinam, Rhegium*; *Alecem* flumen Rheginorum agrum à Locrensi dirimens; *Locros; Caulonem, Scyllacium, Lacinium, Sybarim Seu Thurios*, C *Acirim, & Sirim* flumina; postremam verò *Metapontum*. Interiora autem *Numistrum, Consentiam, Hipponem, Heracleam*, quae & ‡ *Siris* vocata, & vti placet Straboni, *Pondosiam*. Ceterùm vt ad numismatum ordinem redeamus, *Terinam* quae prima in ora maritima Bruttiorum sese offert, prosequamur.

* *In Veliensium nūmis leonem figuari solitum, vt & in Massiliensium notat Pet. Victorius lib. XXXV. Var. lect. cap. 23.*

BVXENTVM *Colonia.*

BRVTTII.

† *Strabo lib. VI. post principium.*

OENOTRI. *Itali.*

Ann. CCCXCIV. *post Ro. cond. Diodorus Siculus lib. XVI. sect. 15. ad Olymp.* CVI. *& Vrb. cond.* CCCXCIV.

C. Plinius lib. III. cap. XI.

‡ *Plin. lib. III. c. XI. & apud Athenaeum l. XII. Timaeus & Euripides.*

ΤΕΡΙΝΑΙΩΝ.

TERINA *Crotoneatarum Colonia.*

D TERINAM igitur Crotoniatarum fuisse Coloniam, sinumque ab eadem *Terinum* esse vocatum Plinius & Ouidius scribunt. hanc à Bruttiis captam ostendimus. Postea etiā foedere cum populo Ro. coniunctā fuisse argumento est, quod Strabo scribat *Terinam* ab Hannibale, quia eandem tueri non poterat, direptam; soloque aequatā; quo tempore ille se penitus intra Bruttios receperat. nec plura de eadem vrbe apud Scriptores exstare inuenimus. Quod ad numismata pertinet, ea ferè omnia victoriam sedentem exprimunt. *Trinacria* quoque siue Siciliae symbolum in iisdem, vt & in Veliensium nummis exstat. Nam cum constet Siculos circum haec litora plurima armis

TERINA. *Terinaeus sinus ingens, Plinio lib. III. cap.* X. *& cap.* V. *extremo.*

Strabo initio lib. VI. *Geogr.*

Numismata.

gessisse; credibile est eosdem tam Eleates* quàm Terinenses ac alios eius tractus populos in potestatem redegisse; iisque ad tempus saltem imperasse: atque hinc Trinacriæ symbolum in numismatibus harũ gentium atque vrbium expressum. Nec absurdum fuerit credere Siculos fœdere aut amicitia cum his Italiæ populis iunctos fuisse; atque hinc fortè Trinacriæ symbolum in nummis ipsorum spectari. *Tempsa* de qua iam diximus, Terinæ ad modum vicina fuit: hanc *Temesam* quoque dictam fuisse Strabo & Plinius auctores sunt. *Ausonum* ædificium fuerat, quod postea AEtoli Thoantis socij occuparant: atque ij à Bruttiis eiecti sunt Tempsanum tandem agrum Romani de Bruttiis ceperunt; coloniamque ciuium Ro. P. Cornelio Scipione II. Ti. Sempronio Longo Coss. eò deduxerunt Commendat vina *Temesina* Plinius, traditque & Strabo fuisse & alteram *Temesam* in Cypro celebrem, vtramque metallis & æris fodinis commendatam.

A

B

* *Eleates, siue Veliēses etiam in nummis Leonem cuderunt. Pe. Victorius sup.*

TEMPSA. *Strabo ibid. Plin. l.* III. *c.* V. *extreme.*

Anno V. R. *cond.* DLIX. *Plin. lib.* XIV. *c.* VII. *vbi hodie* Telmesicum *edi. video. Strabo. ibid. ex Hom. Odyss.* α. *ver.* 184.

ΠΑΝΔΟΣΙΕΩΝ.

PANDOSIA.

SEQVITVR in numismatibus PANDOSIA quam mediterraneam vrbē Strabo in Bruttiis, alij in Lucanis collocant Hanc OEnotriorum fuisse regiam, & ad Acherontem fluuiũ sitam inuenio. Ab iisdem Apollinem pro tutelari Deo cultum fuisse, & radiatum Apollinis caput & cortina siue tripus in numismatibus probare videntur. Ad hanc Alexandrum Epiri Regem ab exsule Lucano in transitu Acherontis fluuij interfectum sortes Iouis Dodonæi euentu affirmasse auctores testantur. Accito enim à Tarentinis in Italiam à consulto numine responsum fuerat, vti Acherusiam aquã Pandosiamque vrbem caueret: ibi fatis eius terminum dari; eoque ocyus transmisit in Italiam: vt quàm maximè procul abesset ab vrbe Pandosia in Epeiro, & Acheronte amne, quem ex Molosside fluentem in Stagna inferna sinus Thesprotius excipit. Addit Strabo *Pandosiam* situ loci & natura validam fuisse vrbem; & Apollinis oraculo *Triuerticem* fuisse cognominatam: Alexandroque consulenti in hanc sententiam ab oraculo responsum fuisse.

C

D

ALEXANDER *Epiri Rex à Lucano cæsus. Ex Liuio lib.* VIII. *sect.* 69. 70. 71. 72. *Strabo initio l.* VI. *Geogr.*

Pandosia perdes populum quandoque Triuertex.

Cuius responsi sententia vt in vtramque partem ambigua est; ita Alexander eandem sibi victoriam polliceri, hostibus perniciem minari interpretatus est. *Pandosiam* vrbem in numero fœderatarum fuisse; atque cum Bruttijs in populi Ro. potestatem venisse, ex eo videri potest, quod Liuius prodat, quum à Consule P. Sempronio Tuditano *Petilia* in Bruttijs deuicta esset, *Consentiam* & *Pandosiam* & ignobiles alias ciuitates, sponte in deditionem venisse. Cetera huius vrbis gesta actaque ad nostram cognitionem non peruenerunt.

PANDOSIA *fœderata Romanis.* *T. Liuius lib.* XXIX. *sect.* 104. *Anno* DXLIX. *post* R. C.

AXE-

ΑΧΕΡΩΝΤΑΝ.

Ex Liuij de Alexandro Epirota historia colligi potest, Acherusium amnem siue *Acherontem*, ex monte edito in quo *Pandosia* sita erat, fontes suos habuisse, & valles trium collium alueo suo irrigasse, sesque in intimo sinus Hipponiatis exonerasse; ad initium Isthmi eius, quem *OEnotri & Itali* soli vocati olim incoluerunt Populos verò qui circa Acherontem flumen habitabant, *Acherontinos* fuisse appellatos Plinius & Strabo meminerunt. nec quidquam aliud apud Scriptores de *Acherontinis* memoria dignum obseruare potui, quàm quod Procopius in hoc ferè tractu *Acherontidis* castelli meminerit; & Pontificum libri *Acherontinum* Præsulem nominent. AEquè obscura nobis est duorum, quæ hîc expressimus, numismatum ratio; in quorum vno Iupiter aduersa parte exprimitur, vti auersa eques Nicias hasta prostratum pugilem aut hostem premens; forsan in equestris alicuius victoriæ symbolum: altero dearum aliqua effigies expressa est, Acherontinis forsan tutelaris; à cuius auersa parte capra procumbit; quæ vt Iunoni *Sospitæ* siue (quod nomen numismata etiam Antonini Pij produnt) *Sispitæ*, sacra apud Romanos erat; ita & Mineruæ, quia oliuam lambendo sterilem faceret, capra immolabatur: ea ratione qua caper Baccho; quòd morsus vtriusque tam arbustis, quàm vinetis exitialis esset. Exemplum solertiæ huic animali à Plinio † attributum, à Mutiano obseruatum, adscribam: *Capris* inquit, *duabus sibi ex diuerso in prætenui & longo ponte obuiis, quum angustiæ non paterentur vt sese circum agerent, neque longitudo in tanta exilitate reciprocationem admitteret, torrente rapido minaciter subterfluente, alteram decubuisse; atque ita alteram proculcatæ supergressam.* Capras etiam à Macedoniæ & Epiri regibus in honore habitas fuisse Iustinus prodit: eò quòd Caranus primus Macedoniæ regũ, à quo ceteri vsque ad Alexandrum Epiri regem genus ducebant, gregem caprarum veluti ducem oraculo sibi destinatum sequutus, Edyssam regni sui sedem occupauerat; quam mutato nomine *AEgeam* ob beneficij memoriam nominauerit. At *Acherontini* forsan ob Alexandrum Epiri regem suo in agro cæsum, quia is genus à Carano ducebat, capræ symbolo nummos suos notare voluerint: Verum in tam obscura de rebus Acherontinorum memoria, aliis liberam vnde coniecturas sumerent, diuinandi materiam præposuisse contenti, de *Bruttiis* quæ restant prosequamur.

C (margin, beside "ceret, capra immolabatur")
D (margin, beside "sequutus, Edyssam")

Margin notes:

ACHERON *flu.* *T. Liuius lib.* VIII. *Annal. sect.* 70. 71. 72. 73.

ACHERONTINI. *Plin. III. c.* V *fine. Strabo lib.* V. *sed iuxta Baias & li.* VIII. *Geog.*

Nummi Acherontini.

Fuluius Vrsinus Rom. lib. De familijs in Cornuficia gente ex Ouid. 2. *Fast. & Silio l.* XIII. *bell. Pun.* Rode caper vitem, &c. *Ouid l. Fastor. Explicat. Ang. Polit. c.* 26. *Miscell.*

† *Plin. lib.* VIII. *c.* 50.

Iustinus lib. VII. *initio.*

ΒΡΕΤΤΙΩΝ. A

Strabo lib. VI. initio. Diod. l. XVI. Bibl. sect. 15.

BRETTOS *urbs: & gens unde dicta.*

BRVTTIORVM tractum à *Lao* flumine ad Metapontum pertinuisse; *Bruttios* Lucanorum fuisse fugitiuos supra ex Strabone & Diodoro ostendimus. Alij aliam nominis & originis caussam referunt. Stephanus enim *Bretton* Tyrrhenorum fuisse vrbem, à Bretto Herculis ex Baletia filio conditam scribit; regionemque ab ea *Brettiam*, vti & linguam, fuisse appellatam: additque ex Antiocho *Italiam* olim *Bruttiam*, inde *OEnotriam* vocatam. Iustinus autem nominis & originis rationem altiùs ab historia in hanc ferè sententiam repetit: B

Iustinus lib. XXIII à principio. Confert Diod. Siculum l. XVI. Bibl. sect. XV.

Lucanorum ac Spartanorum liberos educandi mos.

LVCANOS *olim iisdem legibus liberos suos, quibus & Spartani, instituisse. Quippe ab initio pubertatis in siluis inter pastores sine ministerio serui, sine veste quam induerent vel incubarent, habuisse; vt à primis annis duritiæ parcimoniæque sine vllo vrbis vsu assuescerent. Cibus iis præda venatica; potus, mellis & lactis & fontium liquor erat: sic ad labores bellicos indurabantur. Horum ex numero quinquaginta primùm conuenisse, ex agris finitimorum prædari solitos; confluente deinde multitudine, quum præda sollicitati & illecti plures facti essent, infestas regiones reddidisse: itaque fatigatum querelis Lucanorum Dionysium Siciliæ tyrannum sexcentos Afros ad compescendos eos misisse; quorum castellum proditum* C *sibi per Bruttiam mulierem expugnasse, ibique ciuitatem, concurrentibus ad famam nouæ vrbis Pastoribus, statuisse:* BRVTTIOSQVE *se ex mulieris nomine vocasse. Primùm illis cum Lucanis, originis suæ auctoribus, bellum fuit: tantaque feritas animorum erat, vt nec gentis suæ auctoribus parcerent. Qua victoria erecti, quum pacem æquo iure fecissent, ceteros finitimos armis subegerunt; tantasque breui opes sunt consecuti, vt multas Græci nominis ciuitates Italia expellerent; & formidolosi etiam Regibus essent. Denique quum Alexander Epirotarum Rex, sicuti meminimus *, in auxilium Græcarum ciuitatum magno cum exercitu in Italiam venisset; cum omnibus copiis ab his deletus est. Feroeia itaque illorum tanto felicitatis successu accensa; diu finitimis terrori fuit. Ad postremùm Agathocles* D *in auxilium vocatus, spe ampliandi regni, è Sicilia in Italiam traiecit. Principio aduentus eius opinione consternati* BRVTTII, *legatos ad eum societatem amicitiamque petitum miserunt: quos Agathocles ad cœnam inuitatos, ne exercitum traijci viderent, die iis in posterum constituta, conscensis nauibus frustratus est. Sed fraudis haud lætus euentus fuit; siquidem eundem in Siciliam reuerti vis morbi coëgit; quo toto corpore comprehensus per omnes neruos articulosque humore pestifero grassante, extinctus est.* Sunt & qui aliam adhuc nominis caussam referant; eamque à bruti ratione deducant atque hinc genti ob mentis ingeniique stuporem ac stolidam corporis ferociam

BRVTTIA.

** Sup. in Pandosia, ex Liuio, & Strabone.*

AGATHOCLES.

Agathoclis tyranni interitus.

A ferociam *Bruttiis* nomen esse factum comminiscantur. Sed nobis vel Stephani vel Iustini hac in re auctoritas præferenda videtur; quæ & historia,& numismatum testimonio confirmatur. Nam si ad rationem à Stephano allatam respiciamus, *Hercules* vnde generis sui originem per Bretton eius filium repetant, vt in septimo Bruttiorum numismate apparebit, sicuti & quincto, is qui galeatus cum hasta & clypeo tanquam pugnam sciens spectatur, forsan ipse *Brettos* Herculis filius fuerit. Sin animi vigorem & fortitudinem in rebus gerendis expressam considerare lubebit, ceteris in numismatibus *Martem* ac *Mineruam* geleatos, tum Victoriam, trophæa ac bigas videre licebit: *Iouem* prætereа, *Iunonem*, *Apol-*

Indigenarū sermone BRVTTII *serui fugitiui dicti.*

Diodorus Siculus lib. XVI. *sect.* 15.

B *linem*, *Dianam*, aquilas, variaque alia virtutis & fortitudinis symbola non sine artificio expressa. Aquilæ & Ioui nonnumquam iisdem in numismatibus, copiæ cornu, fertilitatis symbolum, est adiectum. Commendatur enim ab antiquitate Bruttiorum ager ex vini, olei, frugisque prouentu. Expressa est & tertio numismate *Iuno Regina*, cum cicada: forsan quòd in agro Rhegino, qui & ipse Bruttiorum erat, ob Iunonis, quam multa religione & cum silentio *Bruttij* colebant, reuerentiam silere cicadæ crederentur & obmutescere, quæ vltra flumen in Locris canoræ essent. Cetèrùm vt ea quæ Bruttij cum ceteris Græciæ in Italia populis gesserunt, à nemine ad posteritatis memoriam satis exactè prodita

C sunt, ita & ea quæ cum Romanis gesserunt, æquè nobis incerta sunt. Illud ex Fastorum tabulis constat, triumphasse de Bruttiis C. Fabricium Luscinum Consulem anno CCCCLXXV. Proximo inde anno C. Iunium Brutum Bubulcum; mox Q. Fabium Maximum Gurgitem; vt triennio post C. Claudium Caninam; sequenti inde anno Sp. Caruilium Maximum & L. Papirium Cursorem; ita vt hac ratione intra sexennium sex Consules sex de Bruttiis triumphos egerint. Gestarum cum iis rerum memoriam apud Liuium intercidisse ex XII. XIII. & XIIII. librorum epitomis colligere licet. Bruttijs *Hipponem*, de quo mox plura dicturi sumus, esse ademtum Strabo; vt *Crotonem* Liuius prodit. In nu-

De BRVTTIIS *triumphantium series.*

Strabo lib. VI. *Geogr.*

D merum fœderatorum *Bruttios* esse referendos existimarim; quòd Sulpicius apud Liuium Minioni Antiochi regis legato ita respondeat; Ex QVO *Bruttij in nostram potestatem venerunt, vno & perpetuo tenore iuris semper vsurpato nec vnquam intermisso, quæ ex fœdere debent, exegimus.* Bruttij tamen à Romanis ad Hannibalem defecerunt; fidemque Hannibali datam constanter seruarunt; donec senescente bello Punico, & Scipione in Africa debellante, victoria ad Romanos inclinasset. *Bruttij* itaque tamquam socij Pœnorum arma contra Romanos sumserunt; & *Crotonem* Græcam vrbem circumsederunt, opulentam quondam armis virisque, (vt in Crotoniatarum rebus prosequuturi sumus;)

BRVTTII *fœderati cū Romanis. Liuius lib.* XXXV. *sect.* 37. *sed ibi Regini & Tarentini lego, non Bruttij: atqui hi ab illis diuersi non sunt.*

verùm id temporis multis magnisque cladibus ita affectam, vt omnis A
ætatis minus viginti millia ciuium superessent. itaque vrbe defensoribus
orbata facilè potiti sunt: arx tantùm retenta; in quam inter tumultum
captæ vrbis quidam è media cæde effugêre. Diu tenuit arcis obsidio,
donec persuasi à Locris, qui ad Bruttios transierant, Crotoniatæ, cum
omni multitudine Locros abierunt. Inde Volones duce Sempronio, si
hostis caput retulissent libertate promissa, cum XVII. M. Bruttiorum
congressi, eos strennuè pugnando vicerunt: cœperuntque exinde Consules *Bruttios* (quia Hannibal in eorum ferè agro sese continebat; aut sese
cum agmine conuertebat) quotannis vt prouinciam aliquam sortiri: ita
vt in Bruttijs multo cum sanguine frequentissimè cum Hannibale signa B
Liuius lib. XXVII. fol. 46. collata sint. Bruttiorum tamen fide Tarentum à Q. Fabio Maximo
Verrucosso receptum est: & Vibius Pactiusque fratres longè nobilissimi
gentis Bruttiorum pacem à Romanis petentes veniæ spem obtinuerunt.
Ann. v. c. DXXXVI. Tandem ad Cn. Seruilium Geminum Consulem Bruttiorum vrbes,
multique ignobiles populi, quum bellum Punicum senescere cernerent,
defecerunt; iamque vniuersus Bruttiorum populus ad fidem Romanorum redijsset, nisi metus ex Hannibale eosdem in officio continuisset.
Ceterùm Hannibale ab Italia depulso, quia Bruttij aduersis Romanorum rebus ad Hannibalem defecissent; *Bruttios* ignominiæ caussa non
milites scribebant, neque pro socijs habebant: sed magistratibus in prouincias euntibus præire, apparere, & præministrare seruorum vice iusserunt. C
Festus Pompeius de verb. signif. Quod verò lictores è Bruttijs legerentur, *Bruttianos* pro lictoribus à Scriptoribus vsurpari obseruo: ita Cato dixit, quemdam à *Bruttianis*, hoc est, à lictoribus *verberatum*. Hactenus de *Bruttijs* in genere; nunc
reliquarum in ijs vrbium historiam & numismata aggrediamur: *Acherontinorum*, quia ordo ita postulabat, iam ante scripsimus; sequuntur
Hipponiensium.

ΙΠΠΩΝΙΕΩΝ. D

HIPPON *Locrorum Colonia*.

HIPPON. IPPONEM Locrorum fuisse Coloniam Strabo prodit; atque ab eadem sinum maris Tyrrheni, qui ab Acherontis
fluuij ostio vsque ad Scyllæum promontorium sese insinuat,
Hipponiaten fuisse dictum: is antea etiam *Napetinus*; & à Thu-
HIPPONIATES sinus. cydide & Plinio, si Hermolao credimus, *Terinus* à Terina vrbe, de
qua suo loco scripsimus, cognominatus fuerat. Ad Hipponiensium
agrum Proserpinam è Sicilia ad legendos flores venisse, veterum auctoritate

A ritate vt Strabo refert credebatur: quoniã Hippon in valle amœnissimã situs magna florũ copia exhuberabat. Hinc sunt qui in eo, quod vnicum Hipponiensium ad manus nostras peruenit, numismate, Proserpinæ effigiem signatam opinentur; cui ab aduersa parte copiæ cornu fertilitatis signum, & Caduceum sint adsignata: tamquam Proserpinæ aduentus ipsis & pacis & fertilitatis caussam attulerit. Obseruo quoque hanc vrbem ab Agathocle aliquando captam fuisse; & emporium ab eodem, vt ea commerciis frequentaretur, ad litus fuisse institutum. Ex hac vrbe Bruttij prius Græcos; Bruttios postea Romani expulerunt. Ceterùm C. Lutatio Catulo, A. Postumio Albino Coss. quo anno cum Pœnis in Sici-

PROSERPINA. Refert Strabo lib. VI. Geogr post initium. Numisma.

Anno post V. Cond. DXI.

B lia primùm debellatum est, Hipponem, vt Velleius auctor est, Coloniã deducta fuit, quæ deinceps Vibo Valentia appellata sit. Nam quod Liuius prodit, colonos ex S.C. plebeique scito post quinquagesimum inde annum eò deductos, de coloniæ instauratione intelligendum erit: *Mille, inquit, & septingenti pedites ierunt; trecenti equites: Triumviri deduxerunt* Q. Næuius, M. Minucius, M. Furius Crassipes: quinadena iugera agri data in singulos pedites sunt, duplum equitibus. Sinus *Vibonensis* corallo laudatissimo abundat & Thunnorum piscatura: totoque ad Scyllæum littore pumicibus; quos perpetuo incendio Volcani insula eructat & in aduersam maris oram vndæ expellunt. *Valentiæ* longitudinem Ptole-

VIBO VALENTIA Colonia.

C mæus XL. partium cum quadrante, vt latitudinem XXXVIII. partium cum deunce numerat. hinc ad fretum Siculum nauigatur, quo superato Rhegium Iulium; de quo vt numismatum ordinem sequamur, iam dicturi sumus.

ΡΗΓΙΝΩΝ.

RHEGIVM *Chalcidensium Colonia.*

D RHEGIVM vrbs potentiâ & opibus quondam florentissimã, originis suæ auctores Chalcidenses habuit: eos nempè qui sterilitate laborante patrio solo, Apollini ex voto decimati erant. Hi quum nouas quærere sedes statuissent; consulto prius Apolinis oraculo Messeniorum exsules qui patria agrisque ab Lacedæmoniis ob violatas per temulentiam eorum virgines eiecti, incertis per Græciam sedibus oberrabant, secum assumserunt: profectique in Italiam cum Messeniis circiter annum secundum Olympiadis vicesimæ octauæ, quum ad Rhegium promontorium appulissent, adiuuantibus Zanclæis vrbem hoc loco condiderunt.

RHEGIVM conditum.

Nomen vrbi promontorioque inditum vetusti testantur Scriptores, à Græco

Strabo l. VI. Geogr.

Iustinus lib. 4. Verg. 3 Æn. v. 414.

à Græco verbo ῥήγνυσθαι id eſt, *à dehiſcendo*. Fuiſſe namque eam Italiæ partem quondam tenui Iſthmo Siciliæ annexam; diuulſamque inde terræmotus violentiâ vndarumque impetu, diſcedentibus terris peruium in medio iter mari præbuiſſe. Certè etiamnum ea eſt hoc in freto Italiæ Siciliæque vicinitas, & ita æqualis promontorium hinc inde altitudo, vt continentis ſpeciem procul intuentibus exhibeat: quo magis autem acceſſeris, diſcedere disiungique promontoria, quæ ante coniuncta videbantur, exiſtimes. Ceterùm *Rhegini* ſtatim ab initio optimis legibus inſtitutiſque rempublicam ſuam firmarunt: eamque rebus domi ac foris clariſſimè geſtis ita auxerunt, vt plurimarum per Italiam coloniarum auctores fuerint. Principes legitima electione vſque ad Anaxilæ filios; qui vltimi ex hac ſtirpe imperarunt, ex gente Meſſeniorum creabantur. Eorum qui ante Anaxilam fuêre res geſtæ iniuria temporum interiêre.

ANAXILAS Rheginorum tyrannus. Alijs ANAXILAVS.

Anaxilas quartus ab Alcidamida, qui Meſſenios in Italiam deduxerat, poſt Critenei patris mortem Tyrannide patriæ potitus, quum aſſiduum ipſi cum Samijs, qui Zanclam ex aduerſo Rhegij ſitam occupauerant, bellum intercederet, Samijque infeſtum piraticis incurſionibus mare redderent; vireſq; eorum plurimis quotidie ex Græcia ad ipſos confluentibus augerentur, diffiſus viribus ſuis legatos in Græciam ad Meſſenios cognatam gentem, qui iterum à Spartanis patria pulſi nouas ſedes quærebant, miſit: edocuitque aſſiduum ſibi cum Zanclæis vicinis ſuis eſſe bellum; eoſque poſſidere vrbem opulentam, & ſitus commoditate præſtantem: nec difficilem eius vrbis occupationem fore; ſi ad maritimas Rheginorum copias, Meſſenicus miles terra bellator egregius accederet. Perſuaſi his verbis Meſſenij, quum in Siciliam veniſſent, Zanclæos ſibi occurrentes prœlio vicêre.

RHEGINORVM cum Zanclæis res geſtæ.

Interim Anaxilas educta Rhegio claſſe, Zanclæos mari aggreſſus, maximam nauium partem, aut cepit, aut diſiecit; reliquos fugientes ad ipſam vſque vrbem inſectatus eſt. Zanclæos itaque mari Anaxilas, terrâ Meſſenij premebant: qui quum hoſtium impetum aliquamdiu fortiſſimè ſuſtinuiſſent; victi tandem hoſtis pertinaciâ, quum haud dubiam ſibi perniciem inſtare viderent; quòd multis locis ſtrata ruinis mœnia aditum hoſti præberent; ſupplices ad aras Deorum confugêre. Imperauerat Meſſenijs Anaxilas, vt ſupplices nulla religionis habita ratione trucidarentur; reliqui cum vxoribus & liberis ſub corona venderentur: ceterùm Meſſeniorum duces Gorgus & Manticlus deprecati facinoris atrocitatem, ſupplicibus veniam impetrauêre.

De Meſſaniæ vrbis ortu Diodorus Sic. lib. XV. ſect. 66. Numiſmata Rheginenſium.

Capta Zancla Meſſenij, vrbem mutato nomine *Meſſanam* appellauêre: imperiumque ipſius Anaxilæ detulêre: qui ſtatim ad augendam nouæ vrbis potentiam totum ſe contulit. Obſeruo hunc Anaxilam in Olympijs quadriga mularum viciſſe; atque hinc nummum ſignaſſe,

A signasse, qui Rheginis & Messanensibus communis fuerit; cuius vna pars leporem, altera quadrigas mularum exprimebat; quemadmodum in Messanensiũ numismatibus videre licet. *Rhegmensium* tamen numismata quæ ad manus nostras peruenêre, nullam cum Messanensiũ numismatibus similitudinem habent. In plerisque caput Apollinis, tum tripus & Cithara spectantur: id eò pertinere existimaui; quod hæc Colonia ex Apollinis oraculo deducta sit; ciuesque eius Apollini sacri essent. Post Anaxilæ mortẽ cladem non mediocrem Rheginensiũ Respublica sensit. Bello namque inter Iapyges Tarentinosque orto, postquam Iapyges cum viginti millium exercitu, impressionem in Tarentinorum fines fecissent; territi tantis hostium copiis Tarentini, auxilium ab Rheginis petiêre. *Micythus* itaque, quem spectatæ fidei seruum Anaxilas decedens duobus immaturæ adhuc ætatis filiis tutorem reliquerat, ac regnum tutorio nomine administrabat, habito ciuium delectu, tria millia militum auxilio misit: iis sociorum copiis acceptis Tarentini, hosti occurrunt: & quamquam numero præstarent Iapyges, æquauit tamen Rheginorum Tarentinorumque in pugnando virtus aliquamdiu certamen: donec cæsis magna ex parte Rheginis, fluctuare acies Tarentina cœpit: concitante inde se acrius in labantem aciem hoste, fuga præcipiti pars Rhegium, pars Tarentum petunt. Iapyges dum partitis copiis fugientes insequuntur, eorum, qui Rheginos insectabantur, tanta in persequendo pertinacia fuit, vt cæsis penè ad internecionem Rheginis parùm abfuerit quin vrbe etiam potiti sint, cum fugientibus in vrbem irrupisse hostes, tradit Diodorus Siculus. Post triennium ab hac pugna elapsum conditam à Micytho vrbem Teuxontam, coloniamque Rheginorum factam idem Diodorus auctor est. Ceterùm postquam Micythus regni summa cum fide atque integritate à se administrati rationem omnibus approbantibus reddidisset; imperiumque Anaxilæ liberis restituisset, iuuenes regni paterni administrationem capessentes, alter Messanæ, alter apud Rheginos summæ rerum præerant. Post Micythi discessum solutis metu & verecundiâ iuuenum animis, dum quidquid luberet, & liceret, corruptisque per licentiam nihil sancti, nihil iusti inesset: postquam regium in omnes fastum, crudelitatem promiscuam, in matronas ac virgines libidinem reliquamque morum insolentiam, Rhegini ac messanenses aliquamdiu pertulissent, tandem indignitate rei commoti, in Tyrannorum exitium conspirant: eosque superatos in exsilium eiiciunt. Vt autem ferè accidit iis vrbibus, quæ ab regia potestate in popularem delabuntur, vt sese mutuò intestinis seditionibus lacerent atterantque: ita tum Rheginis euenit. Liberati namque regio dominatu, atque hinc insolita libertate fruentes in omnem præcipites licentiam, dum

Marginal notes: RHEGINORVM contra Iapyges res gestæ. — Diodorus Siculus lib. XI. Bibl. Micythus sect. 51. — Diod. l. XI. Bibl. sect. 52. — TEVXONTA Rheginorum Colonia. — Diod. l. XI. sect. 66. — RHEGINI tyrannide liberati.

Kk nemo

nemo alteri cedere vult, diuulsa per seditionem in duas partes ciuitate in suummet sanguinem suaque viscera ferrum conuerterunt. Ceterùm quum altera pars quæ viribus & potentia præualebat, infirmiorem opibus & armis imparem premeret, hæc veteranos ex *Himera* milites in auxilium acciuit: qui pulsis ciuitate contra quos implorati fuerant, & mox cæsis & iis quibus auxilio venerant, vrbem cum coniugibus liberisque sociorum occupauere: inde prosperis aduersum finitimos expeditionibus vsi, assiduis incrementis Rhegium auxêre; nouisque institutis & legibus ornauere. atque ita in tantam breui excreuit respublica Rheginorum potentiã, vt Locrensibus Epizephyriis qui Crotoniensium bello premebantur, quinque ciuium suorum millia auxilio mitterent: qui iuncti cum Locrensibus, Crotoniatas memorabili ad Sagram amnem prœlio † superarunt. Exorto postmodum inter Syracusanos Leontinosque bello, Rhegini vtpote cognati Leontinorum, Locrenses Syracusanorum partes sequebantur: cumque & ab Atheniensibus auxilium impetrassent Leontini; missi ab Atheniensibus cum classe Laches & Cheradas, in freto se cum Rheginis iunxêre; traiicientesque in Siciliam, deuastato hostium agro Messana per pactionem potiti sunt. Syracusani vicissim accitis Locrensibus sociis Messanam profecti vrbem prodentibus ciuibus recipiunt; & traiecto mox freto (quia aberat Rheginorum classis in Siciliam cum Atheniensibus profecta) agrum Rheginum ferro incendiisque deuastant. Verùm quum Atheniensium classis adiunctis sibi Rheginis in freto occurrisset, tumultuario prœlio congressi, æquo Marte diremti sunt. pace inde inter Syracusanos Leontinosq; facta, auxiliisque domum dimissis, quum rursus Athenienses à Catanensibus ad ferendam opem implorati fuissent; tantis viribus Siciliam repetiente, vt ipsis etiam, in quorum auxiliũ veniebant, formidini essent: prætervectique Italiam nec vsquam præterquam à Thurinis accepti, classem ante Rhegium in ancoris firmauere; & Rheginos, qui incerti quid Athenienses molirentur, portas clauserant, ad renouandam secum societatem inuitarunt: Rhegini intellectis Atheniensium postulatis, relaturos se ad commune Italorum concilium responderunt. Nihil enim absque illorum voluntate decreturos: forum tamen rerum venalium Atheniensibus præbitum; vtque ibi hibernarent permissum. Eadem Rhegini Syracusanis & eorum sociis præstitere: atque ita se medios inter vtrosque neutris hostes, toto hoc bello gessêre. Rheginis inde aliquamdiu otium fuit: donec Dionysio seniore Syracusanorum Tyrannidem adepto armis eiusdem penè ad internecionem deleti sunt. Subegerat Dionysius euerteratque Naxum & Catanam cognatas Rheginis vrbes: metuentes itaque Rhegini, ne aucta potentia firmatisque regni opibus idem in se moliretur,

RHEGIVM *ab Himerensibus occupatum.*

† *Prou.* Veriora quam quæ apud Sagram gesta. *Strabo lib. 6. Cicero 2. de Nat. Deor.*

RHEGINORVM *cum Atheniensibus contra Syracusanos res gestæ.*

RHEGINORVM *aduersus Dionysium res gestæ.*

A

B

C

D

A moliretur, præuenire vltrò, & priores arma inferentes Tyrannum lacessere statuunt. Florebat tum maximè res Rhegina auctis diuturnâ pace opibus: Syracusanorum quoque exsules, quorum ingens numerus apud Rheginos versabatur, non mediocrem partibus ipsorum accessionem fecerant. Spes etiam erat, haud quieturos Syracusanos, vbi primùm implicatum bello Tyrannum vidissent, quin defectione facta arma in eum conuerterent. Rhegini igitur traiecto freto Messanensibus persuadent, vt secum aduersus Tyrannum arma iungant; coniunctisque copiis Rhegini & Messanenses Syracusas ad debellandum Dionysium proficiscuntur. Sed orta in itinere inter eos discordia, vanum belli apparatum reddidit. B Priores Messanenses auctore Laomedonte, qui negabat Dionysium, à quo nullam accepissent iniuriam, bello lacessendum, quamquam reliquis ducibus frustra renitentibus, Messanam rediêre: atque ita Rheginià sociis destituti tolerando per se bello impares, ipsi quoque dimissis copiis domum reuertuntur. Legatis inde ad Dionysium missis, pacem ab eo petière; quā Tyrannus dissimulato in præsens odio facilè concessit: bello namque aduersus Carthaginienses impeditus, amicos sibi Rheginos quàm hostes malebat: ne dum ipse arma Carthaginiensibus inferret, domi ab illis infestaretur. Liberatus autem bello Carthaginiensium, paceque cum illis facta, in Rheginos arma vertit: eductaque C Syracusis centum triremium classe, Rhegium versus enauigat. Quò cum multa adhuc nocte inopinantibus Rheginis appulisset, ignem portis ciuitatis statim iniecit; simul & scalas muris admouit. Viso incendio pauci primò Rheginorum ad restinguendū concurrêre: mox & ipse dux Eloris audito tumultu accurrit; conspiciensque ciues in extinguendo incendio occupatos, hortatur vt neglecto ignis periculo, in hostem, qui multis iam locis mœnia scandebat, arma conuerterent. Auctis itaque ducis sui præsentia animis, omnes ad arcendum mœnibus hostem auertuntur: saxisq; in subeuntibus deuolutis fractisque scalis scandentes deturbant. Dionysius vbi contra ac sperauerat Rheginos fortiter suis ob- D sistere, multosque suorum militum cæsos & plures vulneratos vidit, receptui canit: depopulatoque infestissimè agro Rhegino; in Siciliam reuertitur. Edocti tanto periculo Rhegini; reliquos Italiæ Græcos ad ineundam secum contra Tyrannū societatem legationibus fatigant: neque enim quieturum Dionysium aiebant, quin quàm primùm Rheginos in ditionem redegerit, etiam proxima quæque in seruitutem redigere tentaret. communibus itaque viribus occurrendum, antequam proxima longinquaque inuadat. Mouit hæc legatorum oratio Græcos, vt ad tuendam communem libertatem, fœdus his conditionibus ineretur: vti quàm primùm aliqua Græcorum per Italiam vrbs incursione aut

RHEGINORVM cum Græcis Italicis fœdus.

obsidione hostium premeretur; reliquæ statim ciuitates pro viribus suis opem ferrent: si qua ciuitas secus fecisset, eius præfecti morte plecterentur. Primo itaque Vere rursus in Rheginos fertur cum centum quinquaginta triremium classe Dionysius. Stimulabat eum super antiquum in hanc vrbem odiũ recens contumelia ab Rheginis accepta: nam quum legatos ad eos misisset, qui patricij alicuius* filiam, in matrimonium sibi dari peterent; Rhegini publici lictoris filiam illi misêre. Milite igitur in terram exposito, agrum Rheginum ingressus, quidquid priore populatione intactum reliquerat, peruastat. Vrbes fœderatæ intellecto Rheginorum periculo vti conuenerat, sexaginta eis triremes auxilio misêre: in has conspectas Dionysius cum quinquaginta delectis triremibus impetum fecit: & fugientes vsque ad litus insectatus, Rheginis sociis auxilium ferentibus, ad mille quingentos è suis desiderauit. Ceterùm quum anno sequenti ad Cauloniam fœderatorum copias magno prœlio fudisset; destitutos sociorum præsidio Rheginos inuasit. Illi quum in tanto discrimine ab sociis, vtpote victis, nullam exspectarent opem, missis ad Tyrannum legatis pacem supplices precantur. Pax ijs condicionibus à Dionysio data; vt naues traderent; trecenta talenta in sumtus hoc bello factos persoluerent; centum insuper obsides darent. Nihil ab Rheginis recusatum; pecunia, nauesque traditæ, & dati obsides: iisque acceptis, Dionysius ex agro Rhegino copias abduxit. Verùm enimuerò Dionysius, qui non aliam ob caussam pacem cum Rheginis fecerat, quàm vt eos sub hoc prætextu septuaginta triremium classe spoliaret, (tot enim ipsi traditæ ab Rheginis fuerant) eosque ita maritimo nudatos præsidio faciliùs per obsidionem famemq; sibi subiiceret nouam rursus belli occasioné in illos quærebat: sæpiusque in Italiã eundo ac redeundo ægritudinem etiam interim simulans quo minus eius mora Rheginis suspecta esset, commeatũ semper ab iis petebat, redditurũ se prima opportunitate pollicitus: idq; eo consilio, vt si dare abnuerent, iustã belli occasionem habere videretur: sin auté traderent, exhaustã commeatu vrbem faciliùs fame ad deditioné compelleret. Benignè primò omnia ab Rheginis prębita: donec sæpius idé postulans Rheginis suspectus esse cœpit; negaruntq; se quid vlterius daturos. Occasio inde Dyonisio iam dudũ fœdus abrũpere gestienti, accepta, isq; restitutis statim obsidibus, ciuitatem terrâ marique circumsidet. Rhegini contra *Phytone* viro fortissimo duce creato, pro aris focisq; & pro libertate deuota morti corpora offerebant; nihil ab Dionysio ad occupandam per vim vrbem; nihil contra ab opidanis ad eam tuendam omissum: multi Siculorum in oppugnatione cæsi; nec ipse Dionysius à periculo immunis fuit, dum quodam die suos in oppugnatione vrbis acerrimè hortantem quidam ex Rheginis hasta circa

Marginal notes:
* *Diodorus Siculus lib.* XIV. *sect.* 107. 108. 109.
PAX *inter Rheginos & Dionysium.*
RHEGIVM *à Dionysio obsessum. Diodorus Sic. lib.* XIV. *sect.* 107.

Margin letters: A (line 1), B (line 11), C (line 18), D (line 29)

A circa femur vulnerauit: ita vt cunctis regis periculo territis, oppugnatio
omitteretur; & Dionysius desperata vrbis per vim expugnatione; fame
eam subigere cogitaret. Rhegini quum in vndecimum vsque mensem
pertulissent, eò iam inopiæ deuenerant; vt absumtis omnibus alimentis,
non equis, non canibus alijsque etiam dictu fœdis abstinerent. Postre- *Diod. Sic. lib. XIV. sect. 112.*
mò & lora, detractasque scutis pelles, postquam feruida mollissent aqua,
mandebant: egressique vrbem, herbas radicesque sub muro nascentes
pecudum modo depascebantur: quod vbi Dionysius intellexit quidquid
circa vrbem herbarum radicumque esset, euelli † & abijci iussit: vt cor- *† imò à iumentis depasci ac detonderi. Diodorus.*
ruptæ putrefactæque herbæ vsui inutiles essent. Ipsa iam morte grauio-
B ra mala Rhegini patiebantur: extrema itaque necessitate coacti, vrbem
Tyranno, cum libera in omnes quod vellet statuendi potestate, dedunt.
Dionysius vrbem ingressus, strata passim per vias cadauera eorum quos
fames absumserat conspexit; luridaque & pallentia fame superstitum *RHEGIVM Dionysio deditum.*
ora, vmbrarum potiùs quàm hominum speciem præ se ferentia; nulla
tamen commiseratione in tanta Rheginorum calamitate motus, colle-
ctis omnibus qui ferro & fami superfuerant, Syracusas eos transmisit:
omnesque qui se talento redimere poterant, incolumes dimisit: reliquos
sub corona vendidit. *Phytonem* Rheginorum imperatorem viuum in *Diodorus lib. XIV. sect. 113.*
potestatem redactum, filio eius in itinere in pelagus coniecto, ipsum
C quoque omnibus ante ludibrijs tormentisque, quæ pati corpus poterat,
vexatum mari mersit. Euertit deinde Rhegium Dionysius; mansitque *RHEGIVM euersum.*
aliquamdiu vrbs absque habitatore inculta desertaque; donec Diony-
sius Iunior euersam à patre vrbem restaurans, Phœbiam appellauit; ciui- *RHEGIVM instauratū Phœbia appellata est.*
busque, qui ex clade euersæ vrbis superfuerant, incolendam dedit. Cete-
rùm pulso ab Syracusanis auxilio Dionis Dionysio, ipsoque Dione po-
stea insidijs Calippi Atheniensis occiso, *Calippus* dum ad Catanam occu-
pandam proficiscitur, Syracusas interim amisit: diuque posthæc cum ijs
quas habebat copijs per Siciliam vagatus, quum nusquam reciperetur,
traiecto freto Rhegium pulso Dionysij præsidio occupat. Vbi quum præ *RHEGIVM à Calippo occupatum.*
D inopia stipendia militibus persoluere nequiret, ab Polyperchonte & Le-
ptine, eodem quo ipse Dionem occiderat pugione interficitur. Post eius
cædem Rhegini libertatem recuperarunt. Cumque Timoleontem à
Corinthijs ad restituendam Syracusanis Siculisque vniuersis liberta-
tem missum, non longè abesse intellexissent, missis ad eum legatis, vltrò
eius societatem amplexi sunt: venientemque cum decem triremibus *TIMOLEON à Rheginis receptus.*
intra portum recepêre. Verum enimuerò cum & Pœnorum legati cum
viginti triremibus in fretum venissent, missi à Carthaginiensibus vt *Plutarc. & Corn. Nepos in Timoleontis vita.*
Timoleonti persuaderent, vt dimisso milite Corinthio, Icetis se partibus
iungeret: sin autem id facere recusaret, à transitu freti eum arcerent; man-

datis Carthaginiensium Timoleonti expositis, benignè in speciem auditi sunt: adiuuantibusque dolum Rheginis, Timoleon, dum legati Pœnorum eum in concione exspectant, clam ad portum profectus in altum enauigat; incolumisque Tauromenium appulit. Mortuo autem Timoleonte, discordia dissensioque inter Rheginos Syracusanosque orta, in apertum demum bellum prorupit. Profligatos Rheginos & in vrbem compulsos Syracusani circumsedêre: quibus in hac necessitate constitutis insperatum affulsit auxilium. Agathocles enim, qui postea Syracusanorum Tyrannide potitus est, pulsus tum forte in exsilium à populo Syracusano Sostrati calumniis in eum irritato, vt priuatam calamitatem publica clade vlcisceretur; collectis exsulibus Syracusanis, quorum ingens per Italiam multitudo versabatur, in Syracusanos, qui Rhegium obsidebant, mouit: iisque superatis profligatisque vrbem obsidione liberauit. Tranquillæ posthæc Rheginis res vsque ad Pyrrhi in Italiam aduentum fuêre: cuius arma simul & Carthaginiensium mari dominantium potentiam veriti; præsidium militare ab Romanis petiêre. missa itaque à Romanis Legio cum Tribuno militum *D. Iubellio*, primùm integra fide cum ciuibus vrbem tutabantur: postea vrbis opulentia corrupti, ciuibus per summum scelus interfectis vrbem cum coniugibus liberisque interfectorum occupauêre: fœdus inde & societatē cum Mamertinis, qui pari scelere interfectis ciuibus Messanam inuaserant, iniuêre; multasque in Sicilia vrbes, vectigal Mamertinis pendere coëgerunt. Romani etsi tam fœdam miserorū ciuium cædem grauissimè ferrent, impediti tamen graui Pyrrhi Tarentinorumque bello, vltionem in aliud tempus differre cogebantur. Mortuo interim Iubellio duce, milites qui Rhegium occupauerant, M. Cæsium scribam in eius locum Imperatorem creauêre. Interea superato fugatoque ex Italia Pyrrho, Populus Ro. C. Genucio Clepsinæ * Consuli vindictam in sceleratos milites mandauit. Profectus Rhegium Consul, vrbe post diuturnam obsidionem per vim potitus, redactos in potestatē milites Romam misit: quos statim Senatus, reclamantibus frustra Tribunis plebis, securi in foro percuti imperauit: & interfectorum mortem lugeri, corporaque sepulturæ mandari vetuit. Rheginis vrbs cum agro ex decreto Senatus restituta sunt; ciuesque immunitate donati. Egregia dehinc bello Punico secundo, Rheginorum fides in Romanis fuit; tentatique sæpius Pœnorum armis ad finem vsque belli constantes in fide & amicitia Romanorum soli ferè eius regionis perstitêre. Nouam deinde Rheginorum vrbs calamitatem, paullò antè bellum Marsicum sensit; maxima eius parte terræmotu prostrata. Bello quod Cæsar Octauianus contra Sex. Pompeium gessit, Rhegini Cæsaris arma sequuti, ab eodem ex earum vrbium numero exemti sunt, quæ post

Margin notes: AGATHOCLES *Rheginos obsidione liberat.* — *Præsidium Ro. à Rheginis receptum.* — RHEGINORVM *fœdus cum Mamertinis.* — *Polybius lib. I. c. VII.* — * *An. V. C.* CDLXXVIII. [illegible] CD[illegible]CIII. — RHEGIVM *à Genucio consule captum.* — RHEGINORVM *erga po. Ro. fides.* — *T. Liuius lib. XXIII. sect. 81.* — *Strabo lib. VI. Geog.* — RHEGINI *bello ciuili Cæsaris partes sequuti.*

Section letters (right margin): A, B, C, D

A post bellum Philippense veteranis in victoriæ præmium assignatæ erant. Debellato postea Sex. Pompeio, Cæsar idem exhaustam desertamque magna ex parte vrbem conspiciens, colonos in eam ex classiarijs suis transcripsit: eisque incultas vrbis partes incolendas tradidit. *Municipium* quoque fuisse *Rhegium*, antiquæ marmorum inscriptiones testantur. Floruisse apud Rheginos viros insignes non paucos traditur; quorum tamen absumptis temporum iniuria auctorũ monumentis nomina quoque intereiderunt: paucos tamen ex ijs, quorum memoria superest, referemus. *Ibycus* Rheginus Sami apud Polycratem Tyrannum vixit; is primus Sambucam inuenit genus triangulæ citharæ, scripsit Dorica lingua
B historiam, libris septem. Is in solitudine ab latronibus comprehensus & iam occidendus, superuolantes fortè grues conspiciens, suæ cædis quandoque vltrices fore dixit: atque ita interfectus est. Spectantibus inde fortè ludos in theatro latronibus, rursus grues superuolauêre; quos vnus è latronibus conspicatus, assistenti socio in aurem dixit; *Ecce Ibyci vindices*; intellectum id fortè ab vno qui proximus adstabat; reque ad magistratus delata, comprehensi latrones, fassique cædem, pœnas dederunt. Fuit & alter *Ibycus* Poëta Comicus, vt AElianus testatur. *Pythagoras* quoque Rheginis statuarum sculptor eximius, multis egregijs operibus claritatem adeptus est: præcipuè inter eius opera celebrabatur teste Plinio,
C *Pancratiastis statua* Delphis posita.

Strabo lib. VI. Geogr. — RHEGIVM *Colonia & municipiũ.* — IBYCVS *Rheginus. Prou. Ibyci grues, & Ausonius.* — *AElianus lib. 6. Hist animal. cap 51.* — *C. Plin. lib. XXXIII. cap. 8.*

ΖΕΦΥΡΙΕΩΝ.

QVAMVIS Geographi plura huius nominis promontoria, opida, & insulas diuersis in locis enumerarent; nos tamen affinitatem, quam hoc numisma cum Locrensium numismatibus habebat, sequuti, idem eorum nummis præposuimus. Primùm, quòd Strabo Locrenses Zephyrium promontorium, antequam in eum locum, vbi postmodũ vrbs fuit, sedes transferrent, incoluisse scribat. dein quòd huius nummi, quem exhibemus, partis auersæ ora vetustate attrita
D inscriptionem ΛΟΚΡΩΝ habere verisimiliter potuerit. Eustathius certè Dionysij interpres eadem figura, qua Thraces Boream vocant *Ismarum*, Zephyrum etiam ventum *Locrum* à Locrensibus vocari, ipsosque Locrenses nunc *Locros Epizephyrios*, modo *Zephyrios Locros* nominari tradit. Plinius, Strabo, Ptolemæus, alijque *Zephyrium* opidum, cuius numisma cum hac inscriptione ΖΕΦΥΡΩΤΩΝ habemus ad promontorium Carambin in Ponto Euxino collocant, eiusdemque nominis vrbem in Cilicia fuisse asseuerant. Quin & Plinius libro secundo *Zephyriam* insulam, quæ ex aduerso Halicarnassi Carûm regiæ iacuerit, quæque posterius

Nummũ. — *Strabo lib. VI. Geogr.* — ZEPHYRIVM *promontorium.* — ZEPHYRVS. — ZEPHYRII LOCRI. — *Cap. LXXXIX.*

posterius cum continenti iuncta fuerit, ibidem memorat: *Zephyren* quoque insulam inter Sammonium Cretæ promontorium, & Carpathum insulam, item *Melon* insulam prius *Zephyram* appellari consueuisse, prodit. Pomponius Mela *Zephyrium* opidum agnoscit in Creta. A

Plin. l. III. c. 5. & lib. IV c. 12. Mela lib. II. de situ Orbis.

Λ ο Κ Ρ Ω Ν.

LOCRI *Locrensium Ozolarum Colonia.*

ARIANT in tradenda huius vrbis origine auctores: quidam à *Locris Opontijs* deductam tradunt: alij ab Locris qui Crissæum habitabant sinum; in Italiam Euanthæ ductore profectos, incoluisse primò Zephyrium promontorium; deinde post quadriennium opem ferentibus Syracusanis eò vrbem transtulisse, quo loco postea permansit: *Locrosque Epizephyrios* appellatos produnt. Sita vrbs erat in tumulo, cui Esopis nomen erat; vna sui parte mare, altera agros respiciens; duabus arcibus portuque insigni ornata. Extra mœnia templum Proserpinæ erat, multis donarijs opulentum, vtpotè quod miraculis ac religione sanctum credebatur. Deæ effigies cum tæda in numismatibus inter cetera repræsentatur. Ager vrbis ob soli asperitatem cultu difficilis. Locrensium fines ab Rheginis diuidebat *Alex* amnis per vallem profundam labens; insignis miraculo cicadarum, quæ cum in Locrensium ripa admodum sint vocales & canoræ, in aduersa Rheginensium ripa obmutescunt: atque hinc Locrenses cicadæ symbolo in numismatibus frequentius vsos apud quosdam inuenio: quorum tamen nullum ad manus meas peruenit. Ostentabatur quoque apud Locrenses *Eunomi* citharœdi statua, quæ cicadam citharæ insidentem habebat. quòd in certamine, quod illi cum Aristone Rhegino de artis præstantia fuerat, rupta chordarum vna, cicada fortè superuolans adstiterat, quæ supplementum vocis faceret. Vnde victor hoc certamine Eunomus hanc statuam in patria posuit. Locrensium rempublicam *Zaleucus* optimis legibus institutisque firmauit. sanxit primò, *Vt capitale illi esset, qui merum quamuis æger absque medici consilio bibisset. Iuniores senioribus via cedere, & venientibus assurgere voluit. Mulierem plusquam vna ancilla comite prodire in publicum; vel noctu domo egredi vetuit. Viris annulorum omnium, splendidæ vestis vsu interdixit. Decreuit etiam vt deprehensus in adulterio vtroque oculo multaretur.* Euenit fortè vt Zaleuci filius in adulterio deprehenderetur; omnibusque filio in gratiam patris crimen condonantibus, *Zaleucus* ne primus ipse suamet instituta transgredi videretur, occasionemque inde alijs dissoluendæ in posterum legis præberet; vti beneficio B C D

LOCRORVM origo. Strabo l. VI. Geog.

LOCRI EPIZEPHYRII. TEMPLVM Proserpinæ Locris.

Alex fl.

Cicadæ Locrensis vocales. Nummus. Eunomi citharœdi statua. Strabo lib. VI. Geogr.

ZALEVCI leges.

A beneficio ciuium noluit: néue adolescentem omni luminum vsu orbaret, *Cic. 2. de Legib & 1. ad Attic.*
vnum sibi oculum, alterũ filio erui iussit. ita nec oblitus paternæ in filium *Epist. 7 Val.*
caritatis, simul legi à se latę satisfecit. His tam sanctis institutis, diu floruit *Max lib. 6.*
Locrensium Respublica, laudemque præ ceteris tum virtute bellica, tum *cap. 5. Ælianus*
insigni in hospites benignitate Locrenses tulere. Primùm illis bellum *lib. 13 varia hist. c. 24.*
(quod equidem ex illorum, qui ad manus meas peruenêre monumentis, *Io. Strobæus*
deprehendere potui) cum Anaxila Rheginorũ Tyranno fuit: à quo supe- *serm. 42.*
rati, penitus quoque deleti fuissent; nisi is nimis Hieronis Diomenis filij
Syracusanorũ Tyranni (ad cuius opes supplices Locrenses confugerant)
deterritus, à Locrensibus vlterius lacessendis destitisset. Bellauere inde
B cum Atheniensibus, qui arma Syracusanis intulerant: quo bello Atheni-
enses leuibus sæpè prœlijs fudêre; & Messanam, quæ se in Atheniensium
potestatem pactione dediderat, per dolũ receperunt: Leontinos aliosque
Atheniensium socios eruptione facta prœlio superarunt. Memorabile *LOCRORVM aduersus Crotoniatas res gesta.*
præ ceteris bellum fuit, quod contra Crotoniatas gessere; qui opibus &
potentia inter Italiæ Græcos præpollebant: quo bello metuentes Croto-
niatarum in agrum suum irruptiones, thesauros Proserpinæ (cuius, vti *Liuius*
iam diximus, extra mœnia templum erat) in vrbem transferre constitue- *lib. XXIX. sect. 50.*
rant; vix manus admouerãt, cum audita ex Delubro vox vlterius mouere
vetuit; *Deam sua templa defensuram.* Religio inde Locrensibus incussa:
C quare circumducere muro templum, vt tutius ab hostium iniuriâ esset,
cœpêre. Vix paululùm in altitudinem murus excreuerat, quum subita
ruina collapsus est. Quod vbi videre Locrenses muniendi curã abiecere.
Verum enimuerò quum non ignorarent, se ad tolerandum per se bellum
Crotoniatarum viribus impares, missis ad Lacedæmonios legatis sup-
plices opem precantur: illi tam longinquam ab domo militiam aspernati
auxilium à *Castore* & *Polluce* petere iubent: nec illi sociæ vrbis consilium
spreuere; profectique statim in proximum templum facto ritè sacrificio,
quum perlitassent, haud secus quàm si Deos itineris comites habituri
essent, puluinaria ijs in naui componunt; confectaque prosperè naui-
D gatione, solatia suis pro auxilijs reportant. Quumque & Crotoniatæ
missis ad Apollinem Delphicum legatis responsum accepissent, *votis*
priùs quàm armis vincendos hostes: decimas omnium rerum Apollini sacra-
runt. Locrenses cognito Dei responso & voto hostium, nonas ipsi vouere:
tacitamque rem ne votis vincerentur, habuere. Acceptis inde à Rhe-
ginis decem millium auxilijs, conscriptisque suorum ciuium decem mil-
libus, in Crotonienses, qui castra ad Sagram Lucaniæ amnem posue-
rant, mouerunt. Vbi in conspectum mutuum copiæ venere; processum-
que vtrimque in aciem, Locrenses animaduersa hostium multitudine,
qui ad centum triginta millia in armis habebant, desperata victoria in

 desti-

A est. Hannibal autem vbi Scipionem adesse sensit, accepta recenti suorum clade ducentis è suis à Scipione cæsis, monitis iis qui in arce erant vt sibi consulerent, castra mouit: Pœni itaque qui arcem hactenus tutati fuerant, igne tectis iniecto atque arce relicta, agmen suorum insequuti sunt: atque ita Scipio arce vacua simul etiam castris hostium desertis potitus, statim Locrenses in concionem vocatos grauiter ob defectionem increpauit: sumtoque de auctoribus supplicio, bona eorum alterius factionis principibus ob egregiam illorum in Romanos fidem donauit: publicè Locrensibus nihil concessit; nec ademit: cæterum vti legatos super ea re Romam mitterent imperauit; eam habituri conditionẽ, quam B populus Ro. daturus esset: relictoq; ad præsidium vrbis Pleminio Messanam vnde venerat traiecit. Verùm post Scipionis discessum, ea fuit tum ipsius Pleminij Præfecti, tum militum præsidiariorum incontinentia & crudelitas, vt, dum nullũ iniuriarum, nullum libidinis exemplum in opidanos, liberos coniugésque ipsorum ab ipso duce aut militibus prætermittitur; Amilcarem & Pœnos auaritia & crudelitate longo interuallo superarent; violatis spoliatísque præter alia fana, etiam intactis hactenus præterquã à solo Pyrrho Proserpinæ thesauris: sed sicuti Pyrrhus magno piaculo fœdoque naufragio, vt supra retulimus, id sacrilegium luit: ita nec Romani idem impunè tulerunt: actis veluti in furorem C omnibus qui se ea templi violatione contaminarant; ita vt dux in ducem; miles in militem hostili rabie in mutuam sese perniciem armarent; orta primum propter poculum argenteum quod Pleminij miles ex opidani cuiusdam domo rapuerat inter Pleminianos, atque aliorũ Tribunorum milites contentione; postremò etiam acri pugna & concertatione, ita vt animis infestissimis veluti hostes multo cum sanguine in se dimicarent. ne ipsis quidem ducibus, hinc Pleminio legato, illinc Sergio & Matieno Tribunis militum ab ea seditione liberis & intactis; dum suorum quisque caussæ studet impotentius: & Pleminius Tribunos tamquam seditionis auctores & fautores virgis cædi iubet: Tribuni vero milites suos D aduersus legatum in vltionem concitant. ita vt Pleminius naso auribusque mutilatus atque aliàs pessimè multatus tantum non pro exanimi relinqueretur. Hinc Scipio à Locrensium optimatibus in legatum à Messana accitus quamprimùm aduenit: ac cognita caussa Pleminium absolutum Locris in præsidio relinquit; Tribunos sontes iudicatos & in vincula coniectos ad caussam dicendam Romam mittit: deinde in Siciliam reuertitur. Sed Pleminius dolore vulnerum atque indignatione accensus, dum caussam suam iniuriamque sibi illatam leuiter à Scipione æstimatam sibi persuadet, Tribunos ex itinere retractos; omnibus prius tormentis laceratos demum interfici insepultosque abiici imperat: nec mi-

Locri à Romanis recepti. Liuius lib. XXIX.

Liuius lib. XXIX. Ant. fest. 35 40. 50.

nore crudelitate in Locrensiũ principes vsus est,quos Scipioni de se conquestos esse intellexerat. Locrenses cum Pleminij scelera diutius perferre non possent;decem legatos Romam misêre,qui Senatum de omnibus certiorem redderent. Hi habitu miserabili,sordibus squaloreq́ue obsiti prostratique ante Tribunal Consulum,cum adeundi Senatus,ærumnasq́ue suas apud eundem deplorandi potestatẽ à Consulibus impetrassent; expositis prolixa ac flebili oratione Pleminij sæuitia,auaritia reliquisq́ue sceleribus,omnigenisque tum ipsi legati; cum Tribunorum, Centurionum ac militum in suam ciuitatem iniurijs ac contumelijs, & in ceteris sacræ pecuniæ è Proserpinæ tẽplo direptione,legati decem cum M.Pomponio Prætore Siciliæ,ex decreto Senatus Locros missi sunt,qui Locrensium Rempublicam ad Senatus arbitrium componerent; Pleminium aliosq́ue sontes damnatos Romam mitterent. Profecti cum legatis duo Tribuni plebis & AEdilis pecuniam duplicatam è damnatorum bonis in thesauris Proserpinæ reposuerunt:& sacrum piaculare ex decreto Pontificum fecerunt. Tum Prætor milites in concionem vocatos signa extra vrbem efferre iubet, graui edicto comminatus, si quis miles in vrbe remansisset, aut secum quid extulisset quod suum non esset. Locrensibus permissum,vt quod suum quisque cognosceret;prehenderet: si quid non compareret,repeteret. Conuocatis inde Locrensibus, Senatum, Populumq́ue Romanum ipsis libertatem legesq́ue suas restituere dixit: atque ita Senatus Populiq; Ro. beneficio Locrenses ea calamitate liberati sunt. Ceterùm quis deinceps status Locrensiũ fuerit; aut quomodo vrbs ipsorum deleta sit, nobis non constat. Viros aliquot claros hanc vrbem protulisse inuenio:& in primis Agesidamum Archestrati filium, in quem hymnum Pindarus fecit,qui pugilatu pueros vicit. Euthymum quoque Locrensem patre Asticlo natum,qui ob insignem fortitudinem Cæcini amnis filius existimatus est. Victoria potitus Olympiade quarta & septuagesima:duabus deinceps insequentibus Olympiadibus,nempè quinta & sexta supra septuagesimam palma donatus;quem quum Italiam rediisset cum spectro quodam congressum tradit Pausanias. Ceterùm Liuius Locros modo in *Bruttiis* recenset; Mox in *Magna Græcia* numerat. Ptolemæus Zephyrium promontorium initium Magnæ Græciæ ponit; & Locros, quibus cognomentum Zephyriis ab eodem promontorio, sextante partis occidentaliores. Locorum namq́ue longitudinem XL. partium cum deunce; latitudinem XXXVIII. partium cum quincunce facit. *Locris Zephyriis* proximè subiecimus multorum auctoritatem sequuti Mamertinos; quorum opidum Mamertium in bruttios fuisse nobile,nec procul à Locris Strabo & Eustathius testantur.

Margin letters: A (beside "nore crudelitate…"), B (beside "ponio Prætore Siciliæ…"), C (beside "lumq́ue Romanum…"), D (beside "set cum spectro…").

LOCRENSIVM respublica à Romanis constituta. Liuius lib. XXIX. sect. 56.

Pindarus Olympionicon Oda X.

Pausan. in Arcadicis pag. 181.

MAMEP-

A Leophronis Rheginensium Tyranni bello premerentur, si victores forent, die Veneris festo se virgines suas prostituturos. Hoc voto neglecto, quum aduersa aliquoties fortuna rem cum Lucanis gessissent, Dionysius vocatis in concionem ciuibus, id eis ob iram Deorum euenire docuit quod votum persoluere neglexissent. Persuasis itaque Locrensibus, vt vxores virginesque suas quàm ornatissimè sumtuosissimeq; cultas in templum Veneris mitterent; centumque ex iis sorte ductæ voto publico functuræ, salua tamen pudicitia, ac religionis tantùm gratia ad tempus vno in lupanari prostarent, immisso milite omnes suis ornamētis mundoque pretiosissimo spoliauit; Maritis etiam quarundam, qui de iniuria

B conqueri ausi fuerant, iugulatis: vti latius supra in ipsius Dionysij † historia memorauimus. Sexennium iam Locrenses insolentiam ac libidinem Dionysij pertulerant, cum profecto ad repetendum regnū Syracusanum Tyranno vnà cum filio maiore Apollocrate, ad recuperandam libertatem conspirant: occupataque arce filiæ simul duæ, filiusque Dionysij impubes capiuntur: quumque nec prece nec precio semel atque iterum rogando, imò ne Tarentinis quidem intercessoribus vt liberi sibi restituerentur impetrare posset, ira atq; indignitate percitus, atque ad vim conuersus Locrensium agros ferro igniqué peruastat: Hinc Locrenses noua super antiquum odium iniuria propter agrorum vastationem accen-

† Iunioris p.161. sup.

LOCRENSES *libertatem recuperant.*

C si, iram vindictamque in Tyranni liberos effudere: filiasque eius omnibus super quàm humana fert patientia tormentis prius excruciatas, fœdeque constupratas, strangulant: laceratisque inhumaniter corporibus, ossa etiam in mortariis contusa, ne quid ad sepulturam superesset, in mari disperserunt. Variante inde fortuna cum Bruttiis Lucanisque infestis nomini Græco gentibus bellauêre; modo victores, mox victi: donec Romanorum crescente potentia eorum societatem amplecterentur. Ceterùm iniqua illorum temporum conditio haud diuturnam Locrensibus quietem concessit: orto namque inter Romanos Tarentinosque bello, cum Pyrrhus Epirotarum rex à Tarentinis in auxilium excitus

LOCRENSES *Romanorum fœderati.*

D in Italiam traiecisset, infensus Locrensibus quòd fidem erga Romanos constanter colerent, assiduis agrorum vastationibus aliisque belli cladibus vires eorum atterebat. Inde & Proserpinæ, quod diximus, templum spoliare ausus, pecuniaque in naues imposita terrestri ipse itinere proficiscebatur. Ceterùm prouecta in altum classis, statim fœdissima tempestate lacerata disiectaque est: & naues quæ sacram Deæ pecuniam vehebant in litus Locrensium eiectæ, qua clade deterritus Rex, pecuniam sacram vndique conquisitam in thesauros Proserpinæ referri iussit. Luisse tamen postea sacrilegij pœnam turpi ex Italia fuga, & infelici intra Argos † morte existimatur. Post Pyrrhi ex Italia discessum

† nam lapidis à tecto ictu femine, perijt Pyrrhus Corn. Nepos c. de Regib. & scriptor de Viris illust. in Pyrrho.

A MAMEPTINΩN.

AMERTINIS nomen à *Mamerte*, (ita enim Oscorum lingua Martem * appellabant) factum fuisse inuenio, siue ob gentis illius in rebus gerendis fortitudinem, seu ob armorum peritiam, siue quòd originem ab eodem Deo repeterent. quod præter veterum auctoritatẽ numismata etiam ipsorum Mamertinorum testari videntur: in quibus Martis simulacrum vultu gestuque vario sæpius apparet, Mamertinos certè summo studio Martem & armorum vsum excoluisse etiam priscorum monumenta testantur.

MAMERTINI, vt hodie Poëtis

Mauors pro Mars.

Numismata Mamertinorum.

B In sexto numismate *Martis* caput, & lineamentis & nomine Græco expressum est: cui vti videtur, piceæ arboris fructus à ceruice adsignatus est: siluã namque fuisse piciferam apud Mamertum, & picem Bruttiam ad vasa vinaria picanda præcipuè commendatam veteres memoriæ prodiderunt. Hanc opinionem Plinius confirmat, qui *Piceam* nucamentum squammatim compactum ferre, quale ferè hîc exprimitur, scribit; panniculis quàm abietis minoribus gracilioribusq́, nucleos minimos esse ac nigros; atque propterea eam à Græcis *Phthirophoron* vocari. Ceterùm vt Mamertinorum res gestæ nulla memoria ad nostram ætatem vsque propagatæ sunt;

Plinius lib. XVI. Nat. Hist. c. 10. extremo.

C ita eosdem sub Agathoclis in Africa auspiciis multa fortiter & strennuè gessisse, ex Polybio ceterisq́ue auctoribus proditum memoriæ obseruauimus: eosq́ue, quum vnà cum Agathocle in Siciliam reuersi essent, Messanam in hiberna & præsidio vrbis contra Pœnos receptos, eandem prauo nouoq́ue exemplo oppressis ciuibus occupasse, sibiq́ue ciuium fortunas & agros eiectis possessoribus vindicasse. Adhæc & contra Pyrrhum regem multa fortiter & cum gloria gesserunt; donec grauissima clade ab Hierone fracti, quidam ad Pœnorum, alij ad Romanorum partes inclinarent. Carthaginienses auxilium miserunt; quod vt à Mamertinis receptum fuisse Romæ nunciatum fuit, Romani metuentes ne Pœni ea

MAMERTINI Messanam occupant.

Polybius lib. I. Histor. sect. VII.

D opportunitate vsi totam Siciliam occuparent; Mamertinis opem petentibus ferendam esse decreuerunt: atque ea ratione primi belli Punici occasio à Mamertinis (vt latius in rebus Messanensium exposuimus) orta & oblata fuit. atque ista quidem paucis proposuimus, vt prudenti lectori examinandum relinqueremus, num hæc quæ exhibemus, numismata ad Mamertinos Siculos an Bruttios potius pertinere arbitrabitur. Ceterum vltra Sagræ fluminis ostia *Caulon* mons, aliàs *Aulon* dictus, sese attollebat; in cuius vertice *Caulonia* siue *Aulonia* vrbs sita erat: de qua iam scripturi sumus.

CAVLONIA *Achiuorum Colonia.*

CAVLONIA *condita.*

AVLONIAM ab Achæis duce Typhone AEginensi conditam auctor est Pausanias libro sexto: eam non procul ab Sagra fluuio abfuisse inuenio; & prius *Auloniam* siue *Valloniam* à frequentia conuallium fuisse denominatam; nomen inde mutatum & *Cauloniam* ab *Caulone* monte, in quo sita erat, appellatam. Eum montem vino fuisse fertilem testatur Horatius in odis. Ceterùm quum Cauloniatæ inito cum Crotoniatis & Sybaritis fœdere, Ioui Homorio templum publicè constituissent, vbi de summa rerum in commune consuli posset; leges quoque & instituta Achæorum, vt ex multis vnam rempublicam efficerent, acceperunt. Verùm enimuerò tam præclaro incœpto fortuna defuit: frequentibus namque barbarorum incursionibus qui summo studio Græcorum concordiam impediebant) & postremò Dionysij senioris Syracusanorum Tyranni bello vexati, eam rem omittere coacti sunt. Dionysius enim summa imperij cupiditate ardens, quasi angustis Siciliæ terminis clauderetur, bellum Græcis Italiam incolentibus inferens, *Cauloniam* obsidione cinxerat: id vbi ab reliquis Græcis intellectum est, totis viribus ad commune incendium restinguendum ab his concurritur; delecta ad commune gentis concilium Crotone vrbe: & conuenientibus eò fœderatorum copiis, exercitus in Dionysium, qui Cauloniam per id tempus summa vi oppugnabat, educitur. Dionysius vbi hostium aduentum intellexit, relicta obsidione instructo agmine occurrit. Græci qui nihil minus quam hostium Dionysij aduentum exspectabant, quum ipsi disperso & disiecto passim agmine venientes in Dionysianos paratos & ad pugnam instructos repentè incidissent, primo incursu funduntur: dux ipsorum Eloris cum paucis fortissimè pugnans occubuit. Dionysius cùm fusis hostibus rursus Cauloniam circumsideret, Cauloniatæ desperatis rebus se suaque in Tyranni potestatem dedunt. Is vrbe euersa ciuibusque Syracusas traductis, agrum Locrensibus donauit. Ceterùm Dionysius Iunior vrbem à patre euersam restituit, nouisque ciuibus incolendam tradidit. Varia inde fortuna vrbs iactata in Bruttiorum tandem ius ditionemque peruenit. Ceterùm quum Bruttij Tarentinorum partes aduersus Romanos fouerent, Campani (quorum potissimum auxiliis res Romana tum nitebatur) Cauloniam quæ Bruttiorum erat; circumsessam & in potestatem redactam euerterunt. Eam rursus ab Romanis restitutam fuisse vel ex hoc patet, quòd bello Punico secundo ad Pœnos Hannibalemque, vt omnis penè

Horat. l. II. Oda 6. & amicus Aulon fertilis Baccho: & *Martial. Epigr.* XIII. 125. Nobilis & lanis & Baccho fertilis Aulon.

CAVLONIA *à Dionysio obsessa.* *Diodorus Sic. l.* XIV. *c.* 107. 108.

CAVLONIA *Dionysio dedita & euersa.*

CAVLONIA *restituta à Dionysio iuniore.*

CAVLONIA *secundo euersa à campanis.*

B

C

D

A penè Græcorum ora, defecerit. Eam perfidiam vlturus Q. Fabius Maximus simul & vt à Tarento, quam oppugnare parabat, Pœnum distineret, præfectum præsidij quod à Valerio Læuino Consule aduersus incursiones Bruttiorum Rhegij locatum erat, cum octo millibus hominum, quos sub se habebat & Bruttiorum perfugis agrum Bruttiorum depopulari, inde Cauloniam oppugnare iubet. Direptis itaque fugatisque cultoribus agri, quum vrbs summa vi oppugnaretur, Hannibal, qui tum ad Cannusium erat, intellecto sociæ vrbis periculo Cauloniam ducit: sub cuius aduentum Cauloniæ oppugnatores, ne opprimerentur, in tumulum editiorem cęterùm omnium rerum inopem, se recepêre. quo *Liuius lib. XXVII. c. XIV. edit. Gruter. & XVIII.*

B loco cum Hannibal vallo fossaque cinctos obsedisset, siti tandem ac fame ad deditionem coëgit. Cauloniatæ Hannibalis auxilio eo periculo liberati, post eius tandem ex Italia discessum, ab Romanis in perfidiæ vltionem ad internecionem deleti sunt: adeò vti Strabo testis sit sua ætate Cauloniæ præter ruinas nihil fuisse reliqui. Plinius quoque refert, Cauloniæ ruinas haud procul ab Locris etiam sua ætate superfuisse. Cauloniatarum quæcumque in manus nostras incidêre numismata aduersa parte *Iouis* imberbis effigiem exprimunt; auersæ partes ceruum cum dictamo herba referunt. Cretenses iis potissimùm insignibus in numismatibus vsos proditum memoriæ inuenio; ob Iouis in Creta educatio- *CAVLONIATAE à Romanis deleti. Strabo lib. VI. Geogr. Plin. l. III. cap 10.*

C nem, vnde verisimile videri posset, Cretenses primo *Cauloniam* incoluisse; eosque demum ab Achæis fuisse expulsos.

ΚΑΡΚΙΝΙΩΝ.

ARCINIOS Cauloniatis subiecimus non tam vlla veterum auctoritate instructi, quàm symbolorum, quæ in vtriusque gentis numismatibus exprimũtur, affinitate moniti: quo enim *Magnæ Græciæ* loco Carcinij fuerint, nobis adhuc incompertum est. Aliquando in ea opinione fuimus, *Carcinios* Carcino promon- *CARCINII.*

D torio populos vicinos fuisse. Ceterùm quamuis Ptolemæum eius nominis auctorem nonnulli laudent; in Græcis tamen exemplaribus (quæ quidem ad manus nostras peruenerunt) illud deprehendere non potuimus. suspicati itaque sumus, ab aliquo qui deprauato Plinij codice vsus fuerit, in quo pro *Cocintho Carcinum* peperam irrepserit, (vt ex Polybij lectione Hermolaus conuincit) Carcini quoque nomen in Ptolemæo substitutum fuisse. Nam & Itinerarium quod sub Antonij nomine circumfertur à *Cocintho*, quod esse longissimum Italiæ promontorium aliqui existimant, viginti duo millia passuum numerat. Quia autem numismata aurea & argentea, quæ hîc repræsentamus, manifestè *Carcinios* edunt; eos

aliquo locorum fuisse, etiam si nihil comperti habeamus, certum est: nisi A
Plin.l. III. cap. x. alteram lectionem Plinij tenendam esse putabimus, quæ *Carcinum* opidum Petiliæ vicinũ facit: pro quo Hermolaus *Cacinum* ex Philisto reponit: & ad eiusdem opinionem facere videtur, quod Cæcinus flumen (vnde opido vicino nomen factum fuisse verisimile sit) idem Plinius in Locris Italiæ fronte enumeret. fecimus itaque quod potuimus; in re enim nobis incomperta aliorum opinionem proposuimus, vt qui ab antiquitatis copia instructiores essent, nobis quoq; hac in parte benignam conferre operã dignarentur. Neque enim ad hunc locum facere puto *Caracenos*, quos Ptolemæus Pelignis vicinos constituit. Ceterùm quia post Cocinthum promontorium sinus *Scyllatius* in occasum sese insinuare incipit, ita B vt hîc Italiæ totius Isthmum Hipponiati aduersum & quàmarctissimum vt in Hipponio exposuimus, faciat; postulat ordo vt de *Scyllatio* opido in intimo sinus recessu sito, vnde sinus ille nomen accepit, scribamus.

CARACENI.

ΣΚΥΛΛΑΤΙΩΝ.

SCYLLATIVM Colonia Atheniensium. SCYLLATIVM itaque Atheniensium Coloniam fuisse, & ab Atheniensibus, qui Mnestheo comites fuère, conditũ Strabo refert, & Plinius testatur. Sinui nomen Scyllatio ob similitudinem Scyllæ scopuli qui Charybdi aduersus est, factum fuisse Seruius C opinatur: nobis videtur vrbi nomen à conditoribus ex ipsorum consensu fuisse impositum; à qua sinui nomen *Scyllacio*, vt ab Hipponio Hipponiati factum sit. Ceterùm quia hic inter duos sinus, ceruix Italiæ angustissima vix xx. passuum millibus in ortum brumalem extensa est, eam Dio
C.Plin. lib III.c.x. nysius maior eo loco intercisam, Italiæ auferre & Siciliæ adiicere voluisse Plinius scriptum reliquit. Aliis placet, Dionysium, nisi eundem aliæ curæ ab eo impetu reuocassent, in animo habuisse Isthmum illum à reliqua Italia muro dirimere, prætexens ea ratione futurum, vt Lucanorum Bruttiorumque excursiones arcerentur: re vera autem, vt saniores coniecturabant, vt eo consilio Græcarum vrbium commercia & necessitu- D dines disiungeret; earumque vires dissociatas facilius perfringeret. Ceterùm vt fatum fortunaque Scyllatiorum nobis vna cum antiquitatis ipsius memoria periit: ita & vnicũ tantum quod hîc expressimus, Scyllatiorum numisma in manus nostras peruenit. Verùm nec hoc satis constat, quando & quà ratione in populi Ro potestatem venerit. Apud
SCYLLATIVM Colonia Romana. Velleium scriptum esse obseruo; proximo post C. Cassi Longini & C. Sextij Caluini Consulatum * anno Scyllacium, Tarentum. Carthaginemque colonias deductas fuisse. Eodem namque anno multas à C. Sem-
* An. v. C. DCXXX. pronio Graccho colonias deductas accepimus: siquidem ita in Liuij

Epitoma

A Epitoma † ſcriptum extat. *C. Gracchus Tribunus pl. continuato in alterum annum tribunatu, legibus Agrarus effecit, vt complures coloniæ in Italia deducerentur; & vna in ſolo dirutæ Carthaginis, quò idem Triumuir creatus, coloniam deduxit.* Inuenio tamen in Plutarchi & Appiani hiſtoriis, Gracchum in ſecundo Tribunatu de duabus tantum colonijs deducendis, *Capua & Tarento* tuliſſe: M. Liuium Druſum Gracchi collegam, ex S. C. legem de duodecim coloniarum deductione & tribus millibus in ſingulas adſcribendis pertuliſſe. Cicero verò auctor eſt, Gracchos agrum Campanum attingere non fuiſſe auſos: quæ ideò adſcripſimus, vt prudenti hac in re Lectori iudicium acueremus; vt expenderet, num *Scyllacium*, *Tarentum*, & reliquæ

Plut. in Gracchis. Appian. lib. Bell Ciuil.

Cic. Orat. in Rullum.

B de quibus iam diximus coloniæ, Gracchi an Druſi lege deductæ ſint; quum ipſe etiam Velleius ea de re ambiguum ſe eſſe profiteatur. *Scyllacij* ſitum, longitudine Ptolemæus quadraginta partium cum dodrante; latitudinem triginta octo cum dodrante ponit. Scyllacij autem ſinus extremum promontorium, quod *Lacinium* vocatur, dodrante partis orientalius extendit. Erat in eo nobile *Iunonis Laciniæ* templum, quod à Crotone ſex paſſuum millibus (vt Liuius prodit) diſtabat: ſanctum omnibus circa populis: lucus ibi olim frequenti ſilua & proceris arboribus, abiegnis potiſſimum, ſeptus, læta in medio paſcua habuit, vbi pecus omnegenus Deæ ſacrum ſine vllo paſtore aut cuſtode paſcebatur ſeparatimque

LACINIVM *promontorium.* IVNONIS *Laciniæ templum.* *De quo Liuius lib. XXIV. ſect. 8.*

C egreſſi cuiuſuis generis greges noctu ad ſtabula reuertebantur; nunquam inſidiis ferarum, non fraude hominum violati. Magni ex eo pecore fructus capiebantur; adeò vt columna ex iis, auro ſolida confecta, eodemque in templo ſacrata fuerit. Fama eſt aram in veſtibulo templi ſub dio fuiſſe, cuius cinerem nullus vnquam moueritventus; quod Plinius & Liuius memoriæ prodiderunt. Seruius ex veterum auctoritate refert, Lacinium quendam, quem latrociniis agrum infeſtantem Hercules ibidem occiderit, hoc nominis promontorio feciſſe; expiatoque loco templum Iunoni ſub Laciniæ cognomento erexiſſe dedicaſſeque: quod in Crotoniatarũ numiſmatibus expreſſum videri poteſt: in quibus Iunonis

Plin. lib. II. cap. CVII. Ibid. Liuius ſect 9.

Nummi Crotoniatarum.

D caput aduerſa auerſa Hercules cum ſympuuio ſedens ſpectatur. Addit Liuius, Hannibalem propter *Iunonis Laciniæ* templum aram condidiſſe, dedicaſſeque cum ingenti rerum ab ſe geſtarum titulo Punicis Græciſque litteris inſculpto; detexiſſe hanc ædem Q. Fuluium Flaccum Cenſorem, vt iiſdem tegulis (nam marmoreæ erant) Fortunæ Equeſtris ædem, quam bello Cantabrico vouerat, tegeret; ceterùm S.C. prohibitum: tenuitque fama eundem poſt Cenſuram minus ſui compotem fuiſſe, ob ſpoliatum Iunonis templum laqueoque ſibi gulam fregiſſe, ſed iam ad *Crotonem* tranſeamus.

T. Liuius lib. XLII. initio.

ΚΡοΤΩΝΙΑΤΑΝ. A

CROTON *Achæorum Colonia.*

CROTON *Achæorum Colonia.*

CROTON vrbs eſt ſalubritate cæli commendata, & victoribus in certaminibus Olympicis clara, ab Achæis duce Myſcello ex Appollinis oraculo condita eſt. *Myſcellus* enim locum vrbi condendæ idoneum quæſiturus in Italiam profectus, quum conſpexiſſet Sybarim iam paullò antè conditam fertilitate agri locis vicinis antecellere, in Græciam reuerſus eſt: Appollinemq́; conſuluit, num hanc vrbem occupare, aut Crotonem condere præſtaret. Aderat eodem B tempore Delphis & Archias Corinthius, Appollinem vti & Myſcellus de Colonia deducenda conſulturus. Quum igitur his Deus optionem propoſuiſſet, vtrum mallent, eligerent; diuitias an ſanitatem? ſanitatem Myſcellus, Archias diuitias elegit: & vterque voto ſuo potitus eſt. nam vt diuitiis opulentiaque Syracuſæ quas Archias condidit; ita Croto ſalubritate aëris omnibus in ea regione vrbibus præſtitit. Reuerſus igitur in

CROTON *vrbs condita.*

Italiam cum Archia Myſcellus, Crotonem vrbem ad AEſarum Neæthumque amnes, adiuuante opus Archia, condidit: nomen vrbi auctores à Crotone heroe Herculis hoſpite, cuius eo loci ſepulchrum exſtabat, factum affirmant. Refertur à quibuſdam Herculem ad hunc fortè locum C cum bobus quos ſuperato Geryone abegerat veniſſe; exceptumque hoſpitio à Crotone, quum eum per ignorantiam interemiſſet; diuulgaſſe vrbem quæ defuncti nomine vocaretur eo loci olim conditam iri. veriſimilem hanc opinionem facit numiſmatum auctoritas; quæ Herculem claua & exuuiis leonis armatum, nonnumquam & ſerpentes in cunis elidentis effigiem exprimunt. In pleriſque & Iunonis caput ſpectatur: fortè ob

Sup.p.275.

Iunonis Laciniæ templum, cuius celebris toto orbe fama erat, & ſex tantum millibus paſſuum ab Crotone diſtabat; de quo ſupra à nobis dictum eſt. Condita autem vrbs eſt, Olympiadis decimæ ſeptimæ anno tertio breuique ſalubritate aëris incolarumque frequentiâ in tantum aucta D eſt, vt principem facilè locum inter vicinas vrbes obtineret: Olympicis quoque victoriis præ ceteris nobilitata: adeò vt Prouerbio iactaretur, *Poſtremum Crotoniatarum Primum reliquorum Græcorum eſſe.* Traditur namque vno eodemque tempore, ſeptem Crotoniatas palmam ex Olympiis retuliſſe. Portum habebat nauigantibus admodum opportunum; validis inſuper munita mœnibus, quæ duodecim paſſuum millia ambitu ſuo complectebantur: mediam vrbem *AEſarus* amnis interluebat. Erat & arx arduas inter rupes ſita, cuius pars vna mare, reliqua agros reſpiciebat. hæc prius naturali tantum ſitu vti videbatur inexpu-

A inexpugnabilis, postea & muro cincta est, quà per auersas rupes à Dionysio per dolum capta fuerat. *Crotoniatæ* principio originis suæ, fœdere cum Sybaritis, Metapontinisque inito, reliquos Græcos Italia pellere statuerant: quumque in ea expeditione *Sirim* vrbem cepissent, ac iuuenes quinquaginta Mineruæ simulachrum amplexos, & sacerdotem Deæ sacris velatum ornamentis inter ipsas aras trucidassent; atque hinc ex ira, vti credebatur, Deorum, peste intestinisque seditionibus laborarent; Crotoniatæ Delphos ad Apollinis oraculum consulendum ante alios profecti, responsum retulerunt, finem mali fore, si offensum Mineruæ numen, & interfectorum manes placassent. itaque quum statuas *Inf. p. 283.*
B iuuenibus iustæ magnitudinis, & imprimis Mineruæ fabricare cœpissent, Metapontini quoque cognito oraculo modica iuuenibus simulacra quamprimum posuerunt: Deam vero panificijs placarunt: ita sedata est vtrobique pestis, cum alteri magnificentia, velocitate alteri certassent. Haud diuturna tamen Crotoniatis posthæc quies fuit; grauissimo inter eos & *Sybaritas* bello exorto: cuius caussa & origo variè ab auctoribus refertur: ab his ob cæsos à Sybaritis Crotoniatarum legatos, ab alijs ob receptos à Crotoniatis Sybaritarum exsules; idque in hunc ferè modum. Quum florerent opibus & potentia Sybaritæ, superbia insolentiaque ob nimiam felicitatem elati; ad hæc adulationibus Telys *BELLVM inter Crotoniatas & Sybaritas.*
C ciuis primarij, qui per id tempus summum apud eos magistratum gerebat, corrupti, optimum quemque ciuium morte aut exsilio multarunt: qui expulsi fuerant, ad Crotoniatas confugientes supplices ad aras consederant: eos cum missis legatis dedi sibi postulassent Sybaritæ, negarunt Crotoniatæ se supplices suos prodituros. Quod vbi ad Sybaritas relatum est, bellum Crotoniatis indixerunt; conscriptoque ad trecentorum millium exercitu, copias in agrum hostilem eduxerunt: illi nihil consternati hostilis exercitus multitudine, cum centum millibus armatorum, *Milone* pugile duce, obuiam procedunt. commisso prœlio Milonis præ ceteris virtus enituit. Multa de hoc viro scriptores memoriæ *MILO Crotoniates. De hoc Pet. Faber in Agonistico, & infrà p. 281. a.*
D prodiderunt: fortitudinem illi corporis insignem, animi robur inuictum fuisse: sexies in certamine Olympico victorem, eo potissimum die tam hostes quàm ciues in sui admirationem conuertisse: quum ad imitationem Herculis claua & leonis pelle armatus omnibus, qui secum manus contulissent, cæsis, oppositam sibi aciem perrupisset atque in fugam vertisset. Stratagemate quoque vsos eo prœlio Crotoniatas ferunt; nam quum non ignorarent Sybaritarum equos ad tibiæ modos saltationem edoctos; frequentes secum tibicines in aciem eduxisse; quibus modulationem exorsis Sybaritarum equos excussis equitibus saltare cœpisse; conturbatamque suorum aciem hosti facilè profligandam præbuisse. Fusis

hostibus quum Crotoniatæ neminem viuū capi vellent, tanta strages est A edita, vt paucissimi ex tanto numero effugerent. insequuti inde fugientes instructo exercitu Crotoniatæ, Sybarim post sexagesimum à pugna diem in potestatem redactam; deriuato in eam fluuio locoque obruto euerterunt: solemni execratione in eos addita qui vnquam eam restaurare tentarent. Post eam victoriam quum in delicias lasciuiamq; versi, neglectis patrijs institutis, eos quos vicerant Sybaritas imitarentur: & certamen Olympicum constituto eodem tempore apud se certamine, in quo victori pecunia præmiū esset, dissoluere tentassent: magna breui mutatio in deterius eos consequuta est. Indignati enim auxilium à Locrensibus contra se Sybaritis hostibus latum; bellum & his indixerunt: eductisque in aciem B centum & triginta armatorum millibus, aduersus quindecim tantùm millia, quæ Locrenses etiam adiunctis Rheginorum auxilijs sub signis habebant, commisso infelici ad *Sagram* Lucaniæ amnem prœlio, à Locrensibus non sine multa cæde superati sunt. Creditum est Castorem & Pollucem pro Locrensibus aduersus Crotoniatas equis albis insidentes depugnasse: eorum potissimùm auxilio victoriam esse partam: pugnantibus Locrensibus aquilam semper ipsorū aciem circumuolitasse; vti hęc in Locrensium historia latiùs prosequuti sumus. Afflixit plurimùm huius cladis calamitas res Crotoniatarum; ita vt multæ vrbis partes absque cultore desertæ manerent: ademptisque sibi à Bruttijs Terina ipsorum colo- C nia, alijsque insuper suæ ditionis opidis, ægrè admodum aduersus Bruttiorum insultus vrbem suam tutari poterant. depositaque posthac omni ârmorum exercitationisque curâ, degenerassent prorsus à maiorum disciplina, ni Pythagoras Philosophus, qui tum fortè apud eos agebat, labantes animos socordiamque & luxuriam amplectentes, ad virtutis studium assiduis adhortationibus reduxisset: factumque inde est, vt multi postea præcipui nominis in Philosophia viri apud Crotonienses floruerint. Sunt qui tradant ex Græcis Italicis solos Crotoniatas auxilium Græcis contra Xerxem tulisse; missa triremi instructissima, cui Phayllum, qui ter Pythico certamine victor fuerat, præfecerant. Verùm Cro- D toniatas vix longo otio ex prioris belli clade respirare incipientes, Dionysius senior Syracusanorum Tyrannus, bello premere aggressus est. Ceterùm Crotoniatæ inito cum reliquis in Italia Græcis fœdere, & receptis in vrbem suam exsulibus Syracusanis, qui incertis passim per Italiam sedibus vagabantur, commune sociorum concilium indicunt: conscriptoque viginti quinque peditum & duorum millium equitum exercitu *Elorim* exsulem Syracusanum mutuis odijs Dionysio inuisum infensumque his copijs præficiunt. Is statim vti imperium accepit, raptim in Dionysium qui tum Cauloniam circumsidebat, profectus, socios obsidione

SYBARIS à Crotoniatis euersa. De Sybaritarum luxu Athenæus lib. XII. Δωριε…: & Adag. Sybaritica mensa, & calamitas. Ælian. l. I. Var. Hist. cap. 19.

Prœlium inter LOCRENSES & Crotoniatas.

Pythagoras philos. Crotoniatas docuit.

Diodorus Siculus lib. XI. Bibliot. sect. 4. de Locris.

CROTONIATARUM cum Dionysio res gestæ.

A obsidione liberaturus, dum ipse cum delectis agmen præcedit reliquis ex interuallo subsequentibus improuisus in Dionysium, qui relicta obsidione cum instructo exercitu contra Crotoniatas veniebat, incidit: cuius inopinato aduentu oppressus, antequam reliqui auxilio ipsi accurrere possent, cum delectorum cohorte cæsus est. Dionysius facto mox in exercitum duce orbatum impetu, consternatos in fugam agit: quumque in tumulum aquarum indigum confugissent, siti coacti se dediderunt: quibus præter omnium exspectationem absque vllo pretio dimissis, ad obsidionem Cauloniæ reuersus, eandem deditione in potestatem receptam euertit: ciuibusque Syracusas transmigrare iussis, agrum Lo- *Diodorus Siculus lib. XIV. Bibl. c. 104. 105. 106. 107.*
B crensibus donauit. Rhegio inde per obsidionem potitus rursus in Crotoniatas arma vertit: vrbemque arctissimè circumsedit. Sed ciuibus pro aris & focis fortissimè dimicantibus, irrito aliquamdiu labore tempus triuit, donec per dolum arce potitus, ciues terrore ad pacis conditiones accipiendas compulit. Post Dionysij mortem cum rursus in libertatem se asseruissent Crotoniatæ, Bruttijs assiduo bello ipsos prementibus, auxilium Syracusanorum, qui post Dionysij Iunioris exsilium ac mortem Dionis iam in libertate agebant, supplices implorarunt. Nec difficiles ad ferendam opem Syracusanos nacti, auxiliares ab illis copias ducibus Antandro & Sosistrato accepêre: quibus in vrbem *CROTON à Bruttijs obsessa.*
C acceptis, prœlio cum Bruttijs qui vrbem circumsidebant congressi, ijsdemque profligatis obsidione liberati sunt. *Sosistratus* ex ducibus Syracusanorum vnus, inuidia incensus in Agathoclem, qui postea Tyrannidem inuasit, tum verò Tribunatum apud Syracusanos gerebat, eundum tribunatu mouit: hinc indignatus Agathocles, ad hostes deficiens, Crotonem per insidias capere conatus est: perfecissetque rem, ni illi præmoniti irritum eius inceptum reddidissent. ita parum abfuit quin ducum discordia Crotoniatæ in hostium potestatem peruenirent. Facta posthæc cum Bruttijs pace, quum aliquamdiu quieuissent, rursus exsulum suorum insidijs, qui ex Thurijs vbi exsulabant per noctem egressi du-
D rantibus adhuc tenebris vrbem inuaserant, pænè oppressi sunt. Ceterùm orta luce conspectaque hostium paucitate, ciues resumtis animis exsules inuaserunt, omnesque ad vnum interemere. Bello postea inter Tarentinos & Romanos orto, quum accersitus à Tarentinis in auxilium Pyrrhus in Italiam venisset; Crotoniatæ, qui partiū Tarentinarum erant, assiduis eo bello cladibus ita exhausti fuere; vt dimidia sui parte vrbs habitatore nuda permanserit; ita coarctata, vt fluuius, qui priùs mediam perlabebatur vrbem, iam extra muros procul ab ijs quæ habitabantur locis flueret: ciuiumque promiscuæ ætatis viginti millia capitum nec ampliùs censerentur. Verùm enimuerò respirare aliquantulum vrbs, sub

sub Romanorum tutela cœperat: quũ rursus nouam bello Punico secundo vastitatem sensit. Defecerat ad Pœnos Bruttius Lucanusque infidus semper socius,& cum fortuna fidem mutare assuetus. grauiter Romanum laborabat imperium tot cladibus ad Trebiã, Thrasimenumque, deinde ad Cannas affectum: vsurus ea occasione Bruttius, memor veteris recentisque in Crotonienses simultatis, pactus prius cum Hannibale vt Croto receptus Bruttiorum esset; quindecim millibus armatorum è sua iuuentute conscriptis, Crotonem circumsedit. Haud satis inter se conueniebant Crotoniatæ, plebe rem ad Pœnos trahente; optimatibus in fide Romanorum permanendum esse contendentibus. Bruttij ea dissensione indicio perfugæ cuiusdam intellecta, præterea Aristomachũ inter plebeios principem vrbis tradendæ auctorem fore; denique in vasta vrbe disiectisque latè mœnibus in plebeiorum atque optimatum stationes ac custodias diuisa, quacumque plebei custodiant facilem aditum fore, auctore ac duce perfuga, vrbem corona cingunt: receptique statim à plebe, omnia loca arce tantum excepta occupant. Arcem in perfugium si quid tale accidisset, iam ante à se præparatam tenebant optimates, obsessi in eadem non à Bruttijs tantum sed & à plebe propria. Verùm Bruttij quum arcem suis viribus inexpugnabilem cernerent, Hannonis Pœnorum ducis opem implorant. Is conditionibus rem componere, & Crotoniatis suadere conatus, vt ad frequentandam nouis habitatoribus vrbis suæ vastitatem, Bruttiorum coloniam eò deduci paterentur; præter Aristomachum (qui & ipse cum Optimatibus eò confugerat) neminem mouit; cunctis morituros se prius affirmantibus, quàm Bruttijs immistos in alienos ritus legesque, mox & linguam transituros. Aristomachus quando nec solus ad deditionem persuadere posset; nec vti prius vrbis, ita nunc arcis quoque prodendæ viam aut rationem sciret, ad Pœnos transfugit. Haud multò post quum Locrensium legati, permissu Hannonis arcem intrassent, obsessis persuadent, vt Locros se traduci quàm extrema experiri mallent: iamque vt hoc liceret ab Hannibale impetrauerant. Ita Crotoniatæ ad mare deducti, relicta patria cum vxoribus liberisque Locros habitatũ concessere. Mansit itaque aliquanto tempore sine habitatore vasta ac deserta vrbs; donec finito bello Punico ciues Crotoniatæ in patriam rediêre. Romani quoque postea ad augendam vrbis frequentiam colonos eò per Triumuiros Cn. Octauium, L. AEmilium Paullum, & C. Plætorium deduxerunt, vrbemque mutato nomine *Cortonam* appellarunt; quod nomen vrbi ad hæc vsque tempora permansit. Ceterùm antequam à Crotoniatis discedamus, operæpretium me facturum putaui, si prius illustrium aliquot virorum quos hæc vrbs protulit, mentionem facerem. *Milo* Diotimi filius Crotoniata fuit; qui sex in Olympia palmas

cx

Margin notes:

CROTON *à Bruttijs iterum obsessa. T. Liuius lib.* XXIV. *initio.*

Liuius ibidem 24 lib.

CROTONIATAE *Locros translati.*

Liuius lib. XXXIV. *fol. Lugdun. 108. in Gruteri fol. 44. Croton* CORTONA *appellata.*

A B C D

A ex lucta adeptus est; tantumque corporis robore excelluit, vt taurum* in humeros sublatum in theatrum intulerit. tecto quoque, in quo Pythagoras Philosophus fortè disserebat, ruinam minante, ipse tam diu id humeris sustinuerit donec omnibus periculo ereptis, ad vltimum seipsum quoque eximeret. Peruncto disco insistentem nemo, quantumuis viribus prævalens, vestigio mouere poterat. Caput neruo quum cinxisset, compressis labijs contractoque anhelitu, quum sanguine intumuissent arteriæ, neruum rumpebat. Verùm fatalis huic virium suarum fiducia fuit. Nam quum fortè per densam siluam iter faceret; & quercum adactis cuneis hiantem conspexisset, insertis in hiatum manibus, totis viribus B disrumpere enisus est: sed elapsis primo conatu cuneis, cocuntibusque in priorem compagem arboris lateribus, comprehensis manibus, Milo lupis (quæ frequens in agro Crotoniatarum fera est) prædæ fuit. *Democedes* quoque Medicus clarissimus huic tempori æqualis, Crotone Calliphonte patre natus, cum iracundum patris ingenium perferre non posset, clam aufugit, ac Samum profectus magno in honore à Polycrate Samiorum Tyranno ob artis excellentiam habitus est. Ceterùm Polycrate perfidia Orætis Sardorũ Satrapæ occiso, diu in vinculis Sardeis detentus; tandem ad Darium Persarum regem adductus, quum crus illius, quod fortè intorserat, sanasset, multis ab eo muneribus affectus ac in familiariũ etiam C numerum receptus est. Verùm ardens patriæ desiderio, intentissimis precibus apud Darium obtinuit, vt vnà cum Persis, qui ad Græciæ statum explorandum mittebantur, proficisci posset, reuersurum se pollicitus. Sed naui qua vehebatur Tarentum appulsa, Persæ à Tarentinis pro explorationibus detenti sunt. Interim Democedes clam aufugiens Crotonem venit: quò quum & Persæ liberi ab Tarentinis dimissi peruenissent, Democedemque per vim tamquam Darij seruum vt secum proficisceretur cogere voluissent; Crotoniatis eum vt ciuem sibi vindicantibus, repulsi ac discedentes Democedem Crotone relinquere coacti sunt: qui ducta in vxorem Milonis filia, reliquum ætatis in patria exegit. *Astylus* & ipse D Crotoniata tres * in Olympia palmas cursu adeptus, quum nouissima palma Hieronis Syracusanorum Tyranni muneribus corruptus Syracusanum † se proclamari passus esset, indignati Crotoniatæ, perpetuum ei exsilium indixerunt, domumq; eiusdem euersam in publici carceris vsum verterunt. *Ischomachus* quoque Crotoniata victor in stadio Olympiade sexagesima octaua proclamatus est. ‡ *Diognetus* similiter & *Glaucias* vterque Crotoniata hic quadragesima octaua, ille octaua & quinquagesima Olympiade palmam è stadio retulêre. Crotonem Geographus in longitudine XLI. S. latitudine XXXIX. S. partibus collocat.

MILO *Crotoniata.*

*Hinc Adagiũ. Taurum tollet, qui vitulum sustulerit.

Ex Strabone lib. VI. Geogr.

DEMOCEDES *Crotoniata medicus.*

ASTYLUS *Crotoniata patriã negans à suis punitur ciuibus.*

* *Olympiade* 73. 74. & 75.

† *Diod. Sic. l. XI. initio: qui hinc Olympiadas capit.*

† *Pausanias lib. VI. pag. 190. Gr. Qui & p. 180. & 296. similia refert.*

‡ *Iterumq; Olymp. 69. Pausan.*

ΣΥΒΑΡΙΤΩΝ.

SYBARIS *Achiuorum Colonia*.

SYBARIS *condita.*

YBARIS vrbs ſoli vbertate & ciuium luxuria mollitieque celebrata, ab Achiuis duce Iſeliceo condita eſt. Sita erat inter amnes Crathim & *Sybaridem*; quinquaginta in ambitu ſtadia complectens, loco admodũ concauo: hinc ſole in meridie exiſtente ciues æſtu intolerabili affligebantur: mane tamen & veſperi ſaluberrima aura refouebantur. Equos qui ex *Sybari* fluuio biberent, ſternutamentis agitari, atque hinc ab eius potu greges arceri; aquamque eiuſdem fluuij ab hominibus potam, fuſcos & criſpo capillo efficere traditur: econtra *Crathis* bibentibus ex eo armentis hominibuſque albedinem inducit, plurimiſque medetur morbis. Ager vrbis vſque ad miraculum omnium rerum fœcunditate exuberans vinum quoque ferebat præſtantiſſimum, quod *Thurinum* poſtea ab Thurio vrbe vocatum fuit. Ceterùm Sybaritæ breui eò potentiæ felicitatiſque peruenerunt, vt quatuor populorũ imperio potirentur; vrbibuſque viginti quinque iura darent: trecenta ciuium millia, qui arma ferre poſſent, intra vrbem cenſa fuerint. Verum enimuerò in tanta rerum abundantia nimia quoque fortunæ indulgentia corrupti, totos ſe luxuriæ ignauiæque manciparunt: eò deliciarum progreſſi vt mechanicos omnes, qui cum ſtrepitu artem exercerent, ciuitate eiicerent: &, ne quid eſſet quod ſomnum illis interrumperet, interdixerint; ne quis gallum gallinaceum in vrbe aleret. & è diuerſo quicumque nouum aliquod voluptatis genus inueniſſet eos præmiis afficiebant. Equos etiam ad tibiarum modos in conuiuiis ſaltare edocuerunt: quæ res vt poſtea* referemus, illis exitio fuit. Hoc quoque traditur, Sybaritas quo Græcorum in Olympia conuentum diſſoluerent, certamen ludicrum eodem tempore quo in Olympiis Græci conueniebant etiam in ſua vrbe inſtituiſſe; in quo victori in præmium ingens pecuniarum ſumma dabatur. Primùm illis bellum inita cum Crotoniatis & Metapontinis armorum ſocietate contra reliquos Italiæ Græcos fuit. in eo bello quũ Sirim vrbem de hoſtibus cepiſſent, quinquaginta iuuenes Mineruæ ſimulacrum amplexos, & Deæ ſacerdotem ante ipſas aras obtruncarant. inde quum vrbem ipſorum ex Deorum, vti credebant, ira grauis peſtilentia inuaſiſſet: Apollo Delphicus de mali remedio conſultus reſpondit, finem mali fore, cùm violatum Deorum numen, & cæſorum Manes placaſſent. Obſecuti itaque oraculo Sybaritæ, iuuenibus ſtatuas ex ære poſuerunt: Deos verò ſacrificiis placarunt: vti ſupra retulimus

Margin notes: SYBARIS & *Crathis flumina.* — *Thurinum vinum opt.* — SYBARITARVM *deliciæ.* — *Sup. p. 278. a. & inf. 283 c.* — *Sup pag. 277 a.* — *Sup. p. 277. b.*

Section letters: A, B, C, D

A retulimus. Exarsit inde grauissimum inter ipsos & Crotoniatas bellum, de cuius origine ambigitur apud auctores; cum alij ob cæsos ab Sybaritis Crotoniatarum legatos: alij ob exsules Sybaritarum, qui ad Crotoniatas confugerant, nec repetentibus reddebantur, ortum esse tradant. Telys erat opibus & potentia inter Sybaritas præcipuus; sed malis artibus, humiliter plebi adulando inseruiendoque, magnas opes nactus: is plebis fauore in multorum perniciem abusus, criminando Optimates plebi suspectos ac inuisos fecerat; bonisque exutos in exsilium perpulerat. Hi omnibus fortunis spoliati Crotonem confugerant, supplicesque ad aras in foro constitutas se aduoluerant. Telys intellecta eorum

Bellum inter Sybaritas & Crotoniatas.

B fuga, per legatos eos sibi dedi postulat: Verùm Crotoniatis, se supplices suos prodituros negantibus, bellum Crotoniatis indicit: habitoque ciuium delectu cum trecentis armatorum millibus, ex quibus maxima pars equites erant, contra Crotoniatas mouet. Crotoniatæ intellecto hostium aduentu, duce Milone pugile cum centum armatorum millibus obuiam profecti, vbi primùm manus conferi cœptæ, tibicines quos in id frequentes secum adduxerant, modulationem incipere iusserunt. equi Sybaritarum vt tibiarum sonum audiuerant; excussis dominis tripudiare, sicuti edocti erant, cœperunt: quidam etiam cum sessoribus ad Crotoniatarum aciem transfugerunt. Crotoniatæ itaque quum

C in turbatam ab equitatu Sybaritarum aciem, feroci cum impetu sese intulissent, consternatos in fugam auertunt: atque insistentes fugientium vestigiis Sybaritas cædunt, sternuntque passim ita vt paucissimi ex tanto numero fugæ beneficio cædem euadentes intra Sybarim sese reciperent. Crotoniatæ fortiter victoria vsi, ducto statim ad Sybarim exercitu, vrbem expugnant: deriuatoque in eam amne funditùs euertunt. Elapsis post eam calamitatem annis octo & quinquaginta; Thessali assumtis ciuium qui cladi superfuerant reliquijs, vrbem restauratam incoluêre: sed prementibus eos assiduo bello Crotoniatis, cum ab agrorum cultu prohiberentur; vrbem post quinquennium deserunt. Itaque iam secundum patria eiecti Sybaritæ, legatos in Græciam auxilium ora-

Sybaris capta à Crotoniatis & euersa.

Sybaris restaurata.

D tum mittunt: offerentes ijs quorum ope in patriam restituerentur, se parte agri cessuros. A Spartanis ad quos primùm legati peruenerant, nihil impetratum est: Verùm Athenienses moti querelis Sybaritarum, Lampone & Xenocrito ducibus, decem triremes auxilio Sybaritis misêre. Præcones quoque ab ijs per Peloponnesum missi; qui omnibus vnà in eam expeditionem profecturis, vrbem agrumque Sybaritarum communem fore edicerent. Hac spe cum multi conuenissent, animos etiam fecit Apollinis oraculum. Consultus namque de colonia deducenda, responderat; quærendum esse locum, vbi aquam cum mensura

potarent homines, cibum absque mensura caperent. In Italiam itaque A nauigantes, & haud procul à Sybari fluuio ad terram appulsi, quum

THVRIVM conditum.

omnia passim scrutarentur, ad fontem peruenêre, qui latices ex ærea fistula eiaculabatur, quam accolæ *Medimnam* vocabant: hinc eum esse locum quem prædixerat Apollo iudicantes; vrbem ibidem condunt; *Thuriumque* ab fonte appellant. Longitudinem vrbis in quaternas partes diuiserunt; primam *Heracleam* appellarunt; alteram *Aphrodisiam*; tertiam *Olympiada*; quartam *Dionysiada* vocari instituunt. Latitudinem verò in ternas partes distinxerunt: nominaque his imponunt, *Heroe*, *Thuriæ*, & *Thurinæ*. Viarum interualla exstructis ædificijs exornarunt. Ceterùm haud diu concordes inter se ciues permansêre. Nam quum B Sybaritæ vetusti regionis incolæ, summos quosque magistratus atque honores velut iure hereditario sibi vindicarent, onera autem contributionesque abnuerent, eaque ab nouis tantum ciuibus persolui vellent: præterea exclusis nouorum ciuium vxoribus, vetustæ & suæ duntaxat originis mulieres ad sacra cærimoniasque Deorum eligerent; omnique penitus administratione nouos ciues excluderent, irritati his iniurijs noui ciues aduersus vetustos insurgunt: eosque ad vnum omnes obtruncant. Sed cum sublatis è medio Sybaritis latiore iam potirentur agro, quàm quem commodè colere possent; nouos ex Græcia colonos accersunt: agrumque cum ijs æqua sorte diuidunt. Inito inde cum C Crotoniatis fœdere; & forma Reipublicæ optime constituta, cum opes ex agricultura plurimùm auxissent; populum in decem tribus distinxêre: quarum tres primas, quia ex Arcadia venerant, *Arcades* appellarunt: totidem alias *Bœotiam*, *Amphyctionida* & *Dorida*. reliquas quatuor *Iadem*,

CHARONDAS Thuriorum Legislator.

Athenaidem, *Euboidem* & *Nesiotin*. Communi inde suffragio *Charondam* legislatorem creant, virum integritate vitæ & rerum cognitione insignem. Hic inspectis quam diligentissimè diuersarum gentium legibus institutisque, optima quæque ex ijs selegit; multaque ab se inuenta illis adiecit. Inter cetera statuit, VT *qui liberis suis nouercam superduxisset, omni publico munere prohiberetur*. Deinde, VT *is qui famam alicuius calumnijs* D *lesisset, myrica coronatus per vrbem circumduceretur*; spectaculo cunctis simul & exemplo ad præcauendum futurus. *Infamibus* quoque *aut aliquo insigni flagitio contaminatis, reliquorum commercio & consuetudine interdixit*; ne eorum contagione etiam probi corrumperentur. *Professoribus litterarum præmia ex publico constituit*. *Qui in acie ordines aut stationem deseruisset, per vrbem in veste muliebri circumduci, & per triduum in foro omnium oculis & ludibrio exponi voluit*. *Qui alicui oculum eruisset; aut aliquo membro mutilasset, pari pœna afficiendum sanxit*. Interdixit insuper *ne* † *quis cum gladio in concionem populi veniret*: vtque capitale esset qui secus fecisset.

Talionis lex.
† Cic. 2. de legib. Laertius in Pythag. Arist. 2. Politic. Stobæus serm. XLII. Val. Max. l. VI. c. 6. fin.

A fecisset. Ceterùm euenit fortè, vt quum ipse ad subitam hostium incursionem, armatus vrbe exisset; mox audiens in vrbe plebem paucorum prauitate ad seditionem incitari, immemor se gladio cinctũ in concionem properaret; vbi exprobrantibus æmulis suas ipsummet infirmare leges: *Immo sanciam*, inquit, *meo exemplo*: statimque inspectantibus omnibus gladio incubuit. Post Charondæ mortem discordia inter ciues de coloniæ nomine orta est: hinc Atheniensibus, inde Peloponnesijs, eam sibi auctoritatem vindicantibus: ea controuersia cùm humano consilio sopiri non posset, missi qui Apollinem Delphis super hoc consulerent, responsum retulerunt, Appollinem Coloniæ auctorem scribendum: ita
B sedata contentione ciuitas ad concordiam rediit. Primas tamen in hac colonia partes Athenienses sibi vindicasse videntur; eò quod Thurinorum numismata omnia *Palladis* caput galeatum (quod Atheniensium insigne erat) semper aduersa parte exprimant. Multis eos quoque bellis Atheniensium partes fouisse inuenio: summamque eorum erga Athenienses fidem fuisse eo bello, quod Athenienses cum Syracusanis gesserunt. Ceterùm cùm Lucani assidua agrorum vastatione, aliisque belli cladibus Thurinos premerent, Thurini, quia impares per se Lucano erant; fœdus cum reliquis Italiæ Græcis inierunt: conscriptisque communi impensa quadraginta millibus peditum, & mille equitibus in a-
C grum. Lucanum irrupere; lateque omnia ferro & flamma deuastarunt. Lucani verò vt hostem securiorem redderent, metu simulato, Thurinos impunè per agros vagari patiuntur. Thurini itaque metum qui simulabatur, verum esse rati, dum absque ordine per agros passim palantur, Lucani in eos nihil tale timentes ex insidiis repente consurgunt: & priusquam militem ad signa reuocare possent, sternunt fugantque. Ita Thurini accisis rebus suis, pacem ab hoste petere coacti sunt. Inde quum quieuissent aliquamdiu, Bruttiorum iniuriis ad arma compelluntur; delectuque ciuium facto exercitum in Bruttios educunt; Corinthiis interim, qui in Siciliam ad Dionysij iunioris Tyrannidem euer-
D tendam proficiscebantur, vrbem ipsorum custodientibus. Thurini postquam in agrum hostilem peruenissent, nemine sibi occurrente omnia latè ferro flammaque populati, ingenti præda potiti domum regrediuntur. Corinthiosque multis affectos muneribus dimittunt. Eos deinde tranquilla pace perfruentes, noua ex inopinato calamitas afflixit. *Cleonymus* enim Lacedæmoniorum rex cum classe ad agrum Thurinum appulsus, ciuibus nihil tale metuentibus vrbem inuadit & occupat. Id postquam intellexêre Romani, quorum opes & potentia id temporis latè per Italiam patebant, exercitum ad eiiciendos Thurio Lacedæmonios mittunt; vrbemque in potestatem suam redactam, ciuibus, qui à

Numismata Thurinorũ.

Bellũ inter THVRINOS *&* *Lucanos.*

THVRIVM *à Lacedæmonijs occupatum.*

THVRIVM *à Romanis receptum.*

T. Liuius l. x. ab V. C. initio.

Lacedæmoniis pulsi fuerant, restituunt. Vix respirantē ab ea calamitate vrbem, rursus Lucani adoriūntur: multisque affectam cladibus in potestatem redigunt. Ceterùm cùm Thurini eo bello quod cum Pyrrho Tarentinisque gestum est, ad Romanos defecissent; Lucani accita Bruttiorum iuuentute, habito que acerrimo suorum delectu, cum ingenti armatorum agmine ad delendam vrbem concurrunt. Romani econtra Fabricio Consule cum legionibus eò misso, summo studio socios tuentur. Verùm cū Romani, quòd ab hostibus multitudine vincerentur, manū conserere non auderent; iuuenis quidam specie supra humanam, primùm eos ad pugnam capessendam hortari cœpit: deinde vt tardiores animaduertit, arreptis repentè scalis, per mediam hostium aciem ad castra peruasit: B
iisdemque admotis vallum conscendit. Inde ingenti voce viam ad victoriam factam esse clamitans, Romanos ad castra hostium capienda, & Lucanos Bruttiosque ad sua defendenda traxit: vbi quū dubio aliquamdiu euentu certatum esset, hostes impulsu vmbonis prostratos, capiendos iugulandosque Romanis tradidit. Cæsa eo die viginti millia ex Lucanis Bruttiisque; capta autem quinque millia cum duce vtriusque gentis Statio Statilio. Postero die, cùm Consul inter eos, quorū strennua opera vsus fuerat, vallarem coronam ei se seruare dixisset à quo castra hostium primùm occupata fuerant, nemo inuentus est qui præmium peteret; creditum inde Martem fuisse; & in argumentum eius, galea duabus distincta pinnis inuenta est. C
Thurini ab excidij periculo ab Romanis, vti iam diximus, liberati; accepti beneficij immemores, bello Punico secundo ad Pœnos defecerunt. Occasio defectionis fuit, quod Romani, obsides Thurinorum ob tentatam occultè fugam, securi percusserant, quorum cognati atque necessarij missis ad Hannonem Magonemque Pœnorum duces litteris, nunciant: si exercitum ad muros admouisset, vrbem se in eius potestatem traditurus. Præerat Thurinis cum modico præsidio M. Atinius, quem proditores facilè ad certamen temerè ineundū elici posse existimabant; non tam militum, quos paucos habebat, fiducia, quàm iuuentutis Thurinæ, quos de industria centuriatos ad tales casus armauerat. D
Diuisis itaque inter se copiis duces, Pœni agrum Thurinum ingrediuntur: Hanno cum peditum agmine infestis signis ad ipsam vrbem tendit: Mago cum equitatu propinquis collibus tectus, substitit. Atinius de peditum duntaxat agmine, per exploratores certior factus, in aciem copias suas educit, fraudis intestinæ, simul & hostilium insidiarum ignarus. Pedestre prœlium segne fuit; paucis Romanis in prima acie pugnantibus; Thurinis autem exspectantibus magis euentum, quàm certamen adiuuantibus. & Pœnorum acies de industria pedem referebat, vt ad terga collis ab equite suo insessi hostem incautum pertraherent. Quò vbi

THVRINI à Romanis ad Pœnos deficiunt. Liuius lib. XX.. Annal. sect. 15. Gratery cast.

A

A vbi peruentum, coorti repentè equites, inconditam Thurinorum turbam, nec satis fido animo vnde pugnabat stantem, in fugam extemplò auerterunt. Romani, quamquam circumuentos hinc eques, inde pedes premeret, pugnam aliquamdiu extraxêre: postremò tamen & ipsi terga vertunt, atque vrbem petunt. Ibi proditores conglobati, cum popularium suorum agmen patentibus portis recepissent, vbi & Romanos fusos ad vrbem ferri viderunt, conclamant instare Pœnum; permistosque Romanis hostes vrbem intraturos, ni properè portas claudant. Ita exclusos Romanos Pœnis ad cædem tradidêre. Atinius tamen paucis receptus. Certatum inde sententiis, cum alij tuendam esse B vrbem; alij cedendum fortunæ & vrbem victoribus tradendam censerent. Tandem Atinio cum suis ad mare & naues deducto, Pœnos intra mœnia recipiunt. Romani cum vrbem post Hannibalis ex Italia fugam recepissent, coloniam Latinam per Triumuiros A. Manlium, P. Ælium & L. Apustium eò deduxêre. Ambigitur de hac colonia apud auctores. Strabo statim post bellum Tarentinum deductam tradit, *Copiasque* vocatam fuisse: Liuius autem post bellum Punicum; nullamque de nominis mutatione mentionem facit. Grauissimam inde vrbs calamitatem bello Spartacino sensit. Spartacus, † Crixus, & OEnomaus gladiatores, effracto Lentuli ludo, cum septuaginta aut amplius eiusdem fortunæ A viris Capua eruperant; seruisque ad vexillum vocatis, quum statim decem eo amplius hominum millia coijssent; primò Vesuuium montem insederunt: inde cum maior indies afflueret multitudo, iam satis fidens viribus suis Spartacus, Thurium inuadit; & vicinos vrbi montes cum maxima copiarum parte castris occupat. Missus contra eos cum legionibus M. Crassus fugitiuos agro Thurino expulit; & fugientes assequutus Spartacum cum omnibus copijs deleuit. Sed quum fugitiuorum reliquiæ quæ ibi permanserant, agrum Thurinum incursionibus vexarent, C. Octauius Augusti pater, cui ea prouincia extra sortem ab Senatu commissa fuerat, fugitiuos aggressus deleuit: Thurinosque ab D ea calamitate liberauit: & filio infantitum recens nato (qui postea AVGVSTVS appellatus est, imperiumque post Cæsarem Dictatorem accepit) Thurino nomen indidit: cuius effigiem tali cognomine inscriptum, sese habuisse testatur Suetonius Tranquillus in eius vita. Bello inde Siculo cum ab Sex. Pompeio circumsiderentur; ab M. Agrippa fugato Pompeio liberati sunt.

POENI à Thurinis in vrbem recepti.

THVRIVM Colonia latina.

Liuius lib. XXXIV. sect. LII.

THVRIVM copia vocata.

† Ex L. Floro lib. III. Hist. Rom. c. XX.

Anno V. C. DCXXC.

De bello seruili & Diodorus lib. XXXIV. Biblioth.

THVRIVM Spartacus occupat.

Suet. in August. c. VII.

META-

 A

ΜΕΤΑΠΟΝΤΙΩΝ.

METAPONTVS *Pyliorum Colonia.*

METAPONTVS Pyliorum Colonia.

VAMQVAM diuersæ exstent apud antiquos scriptores de huius vrbis origine opiniones; præcipua tamen fama obtinuit, Pylios & Nestorem conditores fuisse. Confirmant insuper de Pyliis opinionem annuæ inferiæ, quæ in Neleidarum memoriam apud Metapontinos celebrabantur. Habebat hæc vrbs theatrum insigne;& forum, in quo ara Apollini cognomento Aristeo erecta erat. B

Apollo Aristeus; vide Geraldum de Deor. cognom.

Eius cognominis originem ab Aristeo Proconesio manasse ferunt: Aristeum namque trecentis ac quadraginta annis postquam euanuisset, apud Metapontinos apparuisse; mandasseque vti Apollini cognomento Aristeo ara & statua in foro erigeretur: iis mandatis editis rursus è conspectu mortalium sublatum. Missi à Metapontinis qui Apollinem Delphicum super hoc consulerent, responsum acceperunt; vt dicto audientes essent: eo facto feliciorem vrbis statum fore. Inuenio quoque apud Metapontinos templum Iunoni erectum, quod vitigineis columnis sustineretur: sicuti & in vrbe Populonia simulacrum Iouis è vite fuisse testatur

Plin. lib. XIV. Nat. Hist. cap. 1.

Plinius, idque multis æuis incorruptum mansisse. Celebre etiam fuit C intra mœnia Mineruæ templum: cuius Deæ numen cum eo bello quod ipsi cum Sybaritis & Crotoniatis sociis aduersus Græcos Italicos gesserunt, cæde iuuenum & sacerdotis Metapontini violassent; & ob id ex ira Deorum, vti credebatur, pestilentia & sterilitate laborarent; oraculum Delphicum de mali remedio consuluerunt: id calamitatis finem futurum prædixit, si offensum Deæ numen, & cæsorum manes placasser t: paruerunt oraculo Metapontini; & iuuenum interfectorum statuas in templo Mineruæ erexerunt; Deamque sacrificiis sibi propiciam reddiderunt. sedataque ad hunc modum pestilentia, cum agrum admodùm fœcundum possiderent; Apollini Delphico messem auream dono miserunt. atque eò D

Sup. p. 277. b. 283. a.

Numismata Metapontinorum.

forsan haud absurdè referri poterit numisma illud, quod inter Metapontinorum quartum locum obtinet; in quo caput Apollinis ab vna parte Tripus cum spica ab altera expressa cernuntur. Fertilitatem autem agri *Metapontini* eadem testantur numismata; quorum ferè omnium partes auersæ spica triticea vel granis frumentaceis signantur: in quibusdam & Cereris caput spectatur. Quod autem ad numismata attinet, in quibus *Pallados* caput & *Noctua* signata sunt, ea ad templum Mineruæ, de quo iam egimus, spectare videntur: nisi ea in Atheniensium gratiam, quorum amicitiam Metapontini semper coluerunt, percussa credere malis.

A malis. Trogus * testatur hoc in templo instrumenta fabrilia, quibus Epeus equum illum Ilio fatalem construxisset etiam suo sæculo extitisse. Ceterùm cum Samnites Metapontũ assiduis exhaustam attritamq; cladibus euertissent; Sybaritæ veriti ne Tarentini eo loco occupato, graues sibi nimia vicinitate essent; colonos ex Achæis cognatis suis euocarunt; iisq; locum vacuum incolendũ dederunt. Ob hæc cum bellum assiduum nouis ciuibus cum Tarentinis esset, & fortiter se Metapontini tuerentur; victi tandem auxilio Cleonymi regis Spartanorũ ab Tarentinis, ex eiusdem Cleonymi imperio, ducētas virgines nobilissimas pulcherrimasque obsidũ loco dare coacti sunt. Partes quoque Alexandri Epirotarum regis (qui auunculus Alexandri Magni fuit) sequuti, ossa eiusdem ab hostibus cæsi redemta in Epirum ad sororem Olympiadē vxoremque Cleopatram transmiserunt. B Posthæc cùm Metapontus eo bello, quod cum Pyrrho & Tarentinis ab Romanis gestũm est, in Romanorum potestatem peruenisset, ab iisdem bello Punico secundo ad Pœnos Hannibalemque defecit, Mouebat Metapontinos ad defectionem super insitam Græcorum ingeniis leuitatem, quod Romani obsides ipsorum, qui Romæ adseruabantur, fugam meditantes saxo deiecerant: dissimularunt tamen quid in animo haberent Metapontini, donec Romanorum ad Cannas clades & Tarentinorum ad Pœnos defectio, animos ipsis ad idem audendum fecit. C Adiuuit quoque eorum consilio, quod Romani præsidium Metapontinum ad arcem Tarentinam tuendam euocarunt: itaque post præsidij discessum principes ciuitatis missis ad Hannibalem legatis, ad Pœnos defecerunt. Ceterùm quum Q. Fabius decepto per fraudem Hannibale, Tarentum recepisset; Hannibal, qui tum Metaponti erat, vt fraudem fraude compensaret, duos Metapontinos cum litteris principum eius ciuitatis Tarentum ad Fabium mittit, fidem ab Consule accepturos; impunita iis priora fore, si Metapontũ ei cum Punico præsidio prodidissent. Fabius vera esse ratus, quæ per fraudem afferebantur, diem qua Metapontum accessurus esset constituit; litterasque ad principes dedit, quæ ad Hannibalem delatæ sunt. Ille successu fraudis lætus, si D ne Fabius quidem dolo inuictus fuisset; haud procul à Metaponto insidias ponit. Sed Fabio prius quàm Tarento egrederetur auspicanti, aues semel atque iterum non addixerant: hostia quoque cæsa Deos consulenti aruspex cauendum ab insidiis & fraude hostili prædixerat. Ita quum ad diem constitutam non venisset, Metapontini vt cunctantem hortarentur iterum ad Fabium missi, repentè comprehensi metu grauioris quæstionis fraudem & insidias detegunt. Ita Hannibalis Metapontinorumque fraus clusa est. Verùm cum Hannibal Herdoneam, ad quam Cn. Fuluius Proconsul statiua cum exercitu habebat, nutare in

* Apud Iustinũ l. xx. initio.

Strabo l. vi. Geogr.

METAPONTINI à Romanis ad Pœnos deficiunt.

T. Liuius lib. xxvii. sect. Grut. xviii.

fide comperisset; exercitu raptim educto, Fuluium cum toto exercitu paucis effugientibus oppressit. Herdoneam inde ingressus occisis principibus ciuitatis, reliquam multitudinem ad habitandum Metopontum traduxit. Qua autem fortuna vrbs deinceps vsa sit; & quomodo in ruinas abierit, incertum nobis est. Vrbis huius quanta fuerit potentia, testantur clarissima amplissimaque donaria ab iis Ioui Olympico missa. inter ea fuit simulacrum Iouis insigni specie, quod altera manu fulmen, altera auem tenebat, capite vernis floribus ornato. Erat & alterum Endymionis signum totum ex ebore, veste aurata. Refertur & in laudibus Metapontinorum, quod Pythagoram aliquamdiu ciuem habuerint, quodque is apud eosdem mortuus sit; denique quod mortui ipsius manes non secus atque numen venerati, ædes eiusdem in Templum ipsi dicatum conuerterint. Celebratur & *Hippasus* Metapontinus, philosophus Pythagoricus. Obseruo hanc vrbem bello Spartacino grauissimam cladem accepisse, direptamque à fugitiuis; cetera eius fata nobis in obscuro sunt. Eusthatius auctor † est, hanc prius *Sirin* fuisse vocatam, deinde *Metapontum* à Metaponto Sisyphi filio. Ptolemæus Metapontum in sinu Tarentino recenset sub longitudine partim quadraginta vnius cum deunce; & longitudine xxxix. partium cum deunce.

Pythagoras ciuis Metapontinus, ibidemq; mortuus.

† In Dionysium Afrū, & in Homeri Iliad. γ. Κίρις, πόλις Ἰταλική.

ΣΑΛΑΝΤΙΝΩΝ.

SALENTINORVM.

POST Metapontum Ptolemæus Tarentum ex ordine subiungit: ceterùm quum Tarentum Salentinorum, de quibus iam scripturi sumus, vrbs fuerit, congruum nobis videbatur *Salentinos* Tarentinis præponere. A Tarento itaque vlterius progressis occurrit Isthmo inclusa regio ad Brundisium vsque; quam *Iapygiam, Messapiam*, *Calabriam & Salentinam* veteres variante eiusdem regionis nomine adpellarunt. Iapygiam ab Iapyge Dædali filio; Cretensium, qui hanc regionem aliquando incoluerunt, duce; itidemq; à Salentinis Cretæ populis *Salentinam* fuisse dictam obseruo, alij à salo, hoc est mari id nominis deducunt. Quamquam alij hanc regionem in duas partes, vt Strabo auctor est, distribuerunt; vnam in qua Tarentum, quam *Calabriam & Messapiam*; alteram in qua *Brundisium*, quam *Salentinos* siue vltimam Iapygiam adpellarunt. Latitudo peninsulæ istius à Tarento Brundisium itinere terrestri XXXII. M. passuum patebat; quod spatium Strabo passibus non definitis includit; sed tantum esse distantiæ, quantum expeditus cursor

SALENTINI populi. In Ro marmoribus duplici LL. SALLENTINI.

IAPYX.

A curſor diurno itinere cõficere poſſet;ceterùm ſecundũ oram maritimam
à Tarento Brundiſium vſque numerantur ducenta paſſuum millia;tota-
que peninſula fronte in ortum brumalem extenditur. Hanc tredecim o-
lim vrbibus claram fuiſſe Strabo teſtatur; quæ tamen ipſius ſæculo in an-
guſtos & tenues vicos abiiſſent. opida verò per continentem à Tarento
Vria, *Maſſapia*, *Aletium*;in ora verò Senonum *Gallipolis*,quam Græcè ori-
ginis fuiſſe Mela ſcribit, LXXI. paſſuum millibus à Tarento diſtabat.in-
de XXXII.P.M.promontorium quod *Acran Iapygiam* vocant; ab eo *Baſta*
opidum, & *Hydruntum* XIIII. millibus ad diſcrimen Ionij & Adriatici
maris,quà breuiſſimus in Græciam tranſitus eſt;eum pontibus iactis pe-
B deſtri via ſternere Pyrrhus Epirotarum rex primùm cogitauit, centum
millium paſſ. interuallo: (niſi apud Plinium mendoſi ſint numeri,) poſt *Plin.l.III.*
eum M. Varro, quum bello piratico claſſi Pompeianæ præeſſet; ſed *Nat. Hiſt.*
vtrumque aliæ curæ impediuerunt. *Salentinorum* nomen in hac regio- *cap.XI.*
ne antiquiſſimum fuiſſe argumento eſt,quod Dionyſius Halicarn. teſte-
tur promontorium illud, quum AEneæ claſſis eam Italiæ oram obiret,
Salentinum tunc, poſtea Iapygium fuiſſe appellatum. quòdque idem e-
tiam in numiſmatibus expreſſum ſit. Idem Dionyſius tradit, Troia-
nos cum ad illud promontorium vnà cum AEnea appuliſſent, exſcen-
ſionem ad Mineruæ templum feciſſe; quumque totam eam oram AE-
C neas prætemauigaſſet, in templo *Iunonis Lacinia* æream phialam donaſ-
ſe, cui nomen ipſius antiquis admodum litteris inſcriptum erat. Teſta-
tur & Strabo apud Salentinos Mineruæ fanum fuiſſe locupletiſſimum;
& certè Mineruæ caput galeatum cono & criſtis inſigne primum Salen- *Numiſma.*
tinorum numiſma prodit; cuius auerſa pars equeſtrem ſtatuam exhibet: *Strabo l.VI.*
quæ cuius ſit incertum eſt:niſi Meſſapij, aut Peucetij (qui Oenotrio fra- *Geog.*
tre haſce regiones olim tenuit) eam eſſe opinari lubeat: aut tutelaris ali-
cuius numinis nobis incogniti. Scribit Seruius AEneam iccirco ad hoc *Seruius in*
Mineruæ templum veniſſe, quod fama ferebat Palladium à Diomede *III.AEn.*
& Vlyſſe ex Ilio raptum, hîc depoſitum fuiſſe, Salentinis autem Roma- *ad verſ.544.* *Palladis* *muſona*
D norum arma, quantum ex veterum Annalium monumentis colligo,
primùm illata ſunt M. Atilio Regulo, L. Iulio Libone † Coſſ. Zonaras † *Anno*
Calabriæ bellum indictum ſcribit; quòd crimini ipſis daretur; Pyrrhum *CDXXCVI.*
regem receptum; & ſociorum Po.Ro. agros iniuſtè depopulatos. re au- *poſt Ro.* *cond.*
tem vera, quò Brundiſium ſibi adiungere cuperent, propter portus op-
portunitatem. Inde enim in Illuricum & Græciam ſicuti breuiſſimus,
ita & facillimus traiectus erat; quòd eodem vento ſoluere & redire lice-
ret. Eutropius his item Coſſ. bellum cum Salentinis ſuſceptum ſcribit;
captóſque vnà cum vrbe ſua Brundiſinos: nec ab eodem Florus * diſſen- **Lib.1.Hiſt.*
tit. Meſſapios quoque proximo anno victos ex Triumphorum ſerie *Rom.c.XX.*
Oo 2 manife-

manifestum est. Quatuor siquidem coss. de Salentinis triumpharunt; A
quod argumento est, hoc bellum biennio ferè gestum; nec Atilij Reguli
& Iulij Libonis armis edomitos fuisse, sed anno demum insequente, quo

Anno v. c. CDXXCVII.

D. Iunius Pera & N. Fabius Pictor de Salétinis & Messapiis triumphum
egerunt, in deditionem fuisse receptos. nec de his aliud quidquam comperti habere potuimus. Cæterùm Ptolemæus Iapygiæ siue Salentinorum promontorium, quò longissimè in maria excurrit Italiá, sub longitudine partium XLII cum triente; latitudinem XXXIIX partium cum dodrante reponit. numerat & inter mediterraneas Salentinorum vrbes *Rhudiam* Ennio poeta & eiue nobilitatam: hinc Cicero Ennium vocat *Rhudium* hominem à maioribus suis in ciuitatem receptum. Hinc tamen B
Eusebius C. Mamilio Turrino, Q. Valerio Faltone* Coss. Tarenti natum
sed mortui ossa ex Ianiculo Rudiam fuisse translata refert. Ennij Epitaphium apud Ciceronem in Tusculanis descriptum est. Sequitur vt nunc ordine de *Tarento, Hydrunte & Brundisio* agamus.

*Cic pro Archia poeta. *Anno Vrbis DXIIII. Obijt verò septuagenarius an. DCXXCIV. teste Cic in Catone. Nemo me lacrumeis decoret, &c Lib. I. Tusc.*

TAPANTINΩN.

TARENTVM *Lacanum Colonia.*

TARENTVM per e vocalem secundam, quod Græcis TAPANTON τὸ Τάραντος.

TARENTVM magnæ Græciæ vrbs, vti quondam clarissima, C
ita & potentissima, sita erat in peninsula: quæ maximum quidem ac pulcherrimum, ceterùm qui maxima ex parte importuosus erat, sinum efficiebat. Iacebat depresso admodum loco, stadia centum ambitu complectens: imminebat vrbi arx altiori loco exstructa, quæ vndiq; aut mari aut altissimis rupibus claudebatur. Stadium habebat ornatissimum; & forum amplissimum, in quo erat *colossus Iouis* ex ære fabrefactus, cuius secunda post Rhodium magnitudo celebrabatur. Erat & *Herculis* templum, & in eo eiusdem simulacrum artificio insigne Lysippi opus: quod postea Romani, Tarento per Fabium Maximum à Pœnis recepto, in Capitolium transtulerunt. *Neptunum* pro diuo tute- D
lari colebant: atque à *Tarante* Neptuni filio nomen vrbi & fluuio factum auctores testantur; numismatum auctoritas, in quibus Tarantis & nomen & imago apparent, confirmat. *Iupiter* quoque cognomento Καταιβάτης (*à fulminis iaculo*) statis ac solemnibus sacrificiis à Tarentinis ea de caussa colebatur; quòd Iupiter milites (qui capta Carbinarum vrbe, in ciues admodũ crudeliter desæuierant; & pueros puellasque in Deorũ immortalium templis fœdè stuprauerant) fulmine percussisset. Manebat itaque consuetudo apud interfectorum posteros, vt positis pro numero occisorum columnis, nullo eos luctu, nulla parentatione prose-

Colossus Iouis.

Strabo l. VI.

A proſequerentur. Ager Tarentinus quamquam ſaxoſus & aſper in ſpecie, admirandæ tamen fecunditatis erat; quique pecori gratiſſimum præbebat pabulum; arborum inſuper multitudine & denſitate amœnus, & vini præſtantia nobilis. Originem vrbis, auctores primò à Cretenſibus repetunt; eis nempe qui occiſo Cocali inſidiis in Sicilia Minoë, ſine duce diu incertis ſedibus vagi & palantes, huc tandem appulerint: locique commoditate allecti, opidum indito à Tarante Neptuni filio nomine condiderint. Ceterùm quum breui eorum opes coaluiſſent; à Partheniis duce Phalanto vrbe & agro exuti ſunt. Partheniorum origo talis fuit. Agebatur apud Eleos Olympias nona, quum Lacedæmonij, ſiue B ob occiſum à Meſſenijs Teleclum regem, ſeu ob ſtupratas virgines ſuas; (vtrumque enim refertur) bellum illis mouerunt. quumque incerta diu fortuna nunc victi, nunc victores rem cum illis geſſiſſent; victos tandem magno prœlio Meſſenios, & intra vrbem compulſos obſedere; iuramento prius facto non ante ſoluturos obſidionem quàm expugnaſſent. Verùm enimuerò quum ea opinione longius protraheretur, veriti ne hac pertinacia grauiùs ſibi quàm Meſſenijs conſulerent: (quippe illis quantum iuuentutis bello intercidat domi aſſidua fecunditate ſuppleri: ſibi belli damna aſſidua, & fecunditatem domo abſentibus nullam eſſe) iuuenes legunt, ex eo genere militum, qui ipſis in ſupplementum venerant: C iiſque Spartam remiſſis promiſcuos omnium feminarum concubitus permiſêre. Ex his nati ob notam materni pudoris, *Parthenij* ſunt vocati. Lacedæmonij poſt vndeuiceſimum obſidionis annum, expugnata Ithome vrbe Meſſenidis domum regreſſi, Parthenios tamquam adulterino partu progenitos, nequaquam pari cum alijs honore habebant. Parthenij ea iniuria accenſi, in patriæ perniciem cum Helotibus ſeruis coniurant: conuenerat, vt quum Phalantus pileum capiti imponeret, cæderentur paſſim Spartani; & vrbem ipſi occuparent. Ceterùm prodito conſilio, quum omnes ad rem patrandam in foro conueniſſent, præco in medium procedens, Phalantum pileum capiti imponere prohibuit. D Hinc illi proditos ſe videntes, partim fuga elabuntur; partim ad aras ſupplices confugiunt. Iuſſos benè ſperare Spartani, ſub cuſtodia adſeruant. Interim miſſus ad conſulendum Apollinem Delphicum de Colonia Phalantus reſponſum tale accepit:

Strabo lib. VI.

TARENTVM conditum.

Partheniorū origo Tarenti: ex Straboni lib. VI. Geograph.

Oracula duo Apollinis.

Satyreum & pinguem populum tibi trado Tarenti
Incolere, & latè cædem per Iapygas ædes

Oraculo intellecto proficiſcuntur domo Parthenij, quumque in Italiam appuliſſent, Tarentinos ſedibus ſuis eijciunt atque vrbem occupant. Quidam eandem hiſtoriam aliter referunt: Phalantum nempe ab Apolline reſponſum accepiſſe, *vbi ſub æthra pluuiam animaduertiſſet, vrbis*

& agri hostilis compotem futurum. Quare, postquam domo profectus cum socijs Parthenijs Barbaros sæpe prœlio fudisset; nec tamen vrbem aliquam expugnasset; desperare de rebus suis cœpit: quid enim deum aliud præmonuisse, quàm irritos ipsi conatus futuros? numquam enim sereno cælo (id Græcis *æthra* significat) pluuiam sperandam. In hac anxietate constitutum dum vxor benignis verbis solatur; atque ille reclinato in sinum ipsius capite iacet, obortis præ dolore lacrymis viri caput perfudit. Qui mox intellecta ex hoc casu oraculi ambiguitate, atque animo recepto (nam vxori *Æthra* nomen erat) ea nocte quæ hunc diem sequebatur, *Tarentum* vrbem capit. Vrbe potitus, quum assiduis incrementis potentiam eius auxisset; ab ingratis ciuibus in exsilium pellitur; & Brundusium (quò veteres Tarentini sedibus suis paulò antè eiecti concesserant) confugit: mitioresque in se hostes quàm ciues expertus benignè excipitur: exactoque apud eos quod reliquum vitæ fuit, iam morti vicinus illis persuadet, vt ossa sua conterant, contusaque in foro Tarentinorum occultè spargant: eos ita patriam recuperare posse, Apollinis oraculo proditum esse. Illi arbitrati Phalantum in vltionem sui fata ciuium suorum prodidisse, consilio paruêre: sed diuersa oraculi sententia fuerat: Æternitatem enim vrbis, non amissionem hoc pacto promiserat. Ita manibus hostium atque exsulis ducis consilio, stabilita in æternum Parthenijs Tarentina possessio est; qui damnata sua in benè meritum ingratitudine, memoriam Phalanti diuinis honoribus prosequuti sunt. Primum Tarentinis bellum cum Messapijs fuit; qui suspecta vrbis incrementa habentes; priores iniuriam intulerunt; Heracleamque Tarentinorum coloniam peruastato agro obsedere. Ex aduerso *Tarentini*, *Iapygiæ* & *Peucetiæ* regum societate confirmati, in aciem processêre: Acre inde prœlium cum mutua vtriusque partis pernicie fuit: sed victores tandem Tarentini, Messapijs in fugam versis, magnoque hostium numero in fuga cæso, pacem victis suppliciter precantibus concedunt. Ex manubijs hostium ænea equorum & mulierum signa in victoriæ monumentum Apollini Delphico misêre. Seditione inde ac discordia inter victores orta, *Opis* Peucetiorum rex assumtis in societatem Iapygibus, arma in Tarentinos vertit. illi intrepidè impetum hostium excipientes, occiso rege Peucetios ac Iapyges in fugam conijciunt; consecrataque prædæ decima, signa inde tria ex ære ad Apollinem Delphicum transmittenda fieri curant. primo signo *Opis* rex expressus erat, ea forma qua in pugna ceciderat: altero *Taras* Neptuni filius; tertio *Phalantus* Coloniæ auctor: ponè eum effictus erat ex ære Delphinus: quòd fama esset eum naufragum apud Crissæum sinum in litus à delphino euectum. atque eò quidam pertinere putarunt Delphinum illum qui

Phalantus TARENTVM capit.

TARENTINORVM cum Messapijs bellum.

OPIS Peucetiorũ Rex à Tarentinis cæsus.

Nummi Tarentinorum cum Delphino.

A B C D

A qui virum nudum dorso vehens in omnibus ferè Tarentinorum nummis conspicitur. Haud diuturna Tarentinis posthæc quies fuit: Iapyges namque irritati potius quàm fracti priori clade, habito acerrimo delectu ad viginti armatorum millia conficiunt. Tarentini hostium multitudine territi, auxilium à Rheginis petiuêre: acceptaque ab illis fortissimorum iuuenum manu, hostibus occurrunt. Ceterùm aduersum Tarentinis prœlium fuit, victoresque Iapyges diuiso in duas partes exercitu fugientes insequuntur; tantaque celeritate qui Rheginos insectabantur vsi sunt, vt vnà cum fugientibus in vrbem irrumperent. Pace inde per aliquot annos vsi Tarentini, in tantum opibus & potentia B creuêre, vt triginta peditum & tria equitum millia sub signis haberent: classem præterea maximam atque instructissimam, atque ita egregie aliquamdiu Rempublicã suam administrauêre; Archyta Pythagorico ciue suo, legislatore creato: qui sexies aduersus hostes imperator designatus, & toties victor, multum ad patriæ felicitatem contulit. Post cuius mortem Tarentini in luxuriam & ignauiam prolapsi, vicinis contemtui esse cœpêre. Quumque à Lucanis bello petiti essent, Archidamum Lacedæmoniorum regem multis precibus ad auxilium ferendum exciuêre. sed is cum exercitu in Italiam profectus, à Lucanis cum omnibus copiis internecione deletus est: corpusque eius insepultum alitibus ferisC que relictum. Excitauere tot clades torpentes luxuriâ Tarentinorum animos: imploratur itaque in auxilium Alexander Epeiri rex: nec difficilem ad preces regem Tarentini experti sunt. Is namque oraculo præmonitus, caueret Acherusiũ amnem vrbemque Pandosiam, cum locum ipsi fatalem fore; quò longius ab Epeiro abesset; maturiùs in Italiam copias traiecit. Sed (vti supra in Pandosia retulimus) in transitu Acherontis fluuij haud procul ab vrbe Pandosia, ab exsule Lucano ex insidijs confossus, interfectusque fidem oraculo adstruxit. Corpus regis fœdè laceratum est: præciso namque medio, partem Cosentiam misêre exules Lucani: pars ipsis ad ludibrium retenta est: postea cadaueris cremati ossa D à muliere quadam in Epirum ad propinquos regis remissa sunt. Post tam miserandam fortissimi regis cædem, pax à Tarentinis cum hoste facta. At quum Romanos *Palæpolim* cognatam vrbem ad deditionem cogisse Tarentini viderent; tum & vicinos suos Lucanos societatem cum illis inijsse; libertati suæ timere cœperunt. Enimuerò nihil iam sibi restare; quàm vt aut hostes, aut domini Romani habendi sint: postquam Lucanus & Apulus Romanam societatem amplexus; & vicinus illis Samnis Romanorum armis penè oppressus sit. Itaque postquam Lucanos prius per fraudem à Romanorum societate auertissent, legatos ad L. Papirium consulem *Luceriam* Samnitium vrbem per id tempus circumsedentem

TARENTINORUM côtra Iapyges bellum.

ARCHYTAS Tarentinorum legislator. Strabo l. VI. Geogr.

Archidamus Lacedæmon. Rex.

Alexander Epirota casus.

Liuius lib. VIII. sed. XXVII.

T. Liuius lib. IX. sect. Grut. XIV.

A sedentem misère; Romano Samnitique denuntiantes, *bellum omitterent; per vtros stetisset, quò minus ab armis abscederetur, in eos sese pro alteris pugnaturos.* Ea legatione Papirius audita, perinde ac dictis illorum motus, deliberaturum se cum collega simulat: accitoque eo atque omnibus ad prœlium præparatis, signa extra vallum efferri iussit, legatis interim Tarentinorum occursantibus ac responsum flagitantibus, *Auctoribus* inquit, *vt videtis dijs ad rem gerendam proficiscimur*: nec alio responso eos dignatus est hæc altera Tarentinis in Romanos irarum caussa. Ceterùm quieuêre aliquamdiu, donec anno ab vrbe condita CDLXXII. in bellum manifestum prorupêre, cuius origo hæc fuit. Imminet portui ad prospectum maris positum vrbis theatrum: ibi forte ludos spectabant Tarentini, quum classis Romana litus legens ab illis conspicitur. Tarentini itaque relictis spectaculis, conscensisque nauibus classem inuadunt ac capiunt. Extemplò legati Roma ad res repetendas missi: quos cum Tarentini iniurijs affectos violare non dubitassent, bellum exortum, quod per sexennium mutuis magnisque cladibus gestum est, Tarentini Pyrrhum Epeiri regem, quem ipsi prius in bello aduersus Corcyreos adiuuerant, in auxilium exciuere. Is tanta vsus celeritate in Italiam peruenit, vt famam etiam de se præuerteret: manumque prius cum Romanis conferret quàm venisse putaretur. Primum Pyrrho cum Romanis prœlium fuit, ad *Heracleam* Tarentinorum Coloniam, inter Sirim Acirimque amnes: vbi victor iam pænè Romanus insueta Elephantiorum specie territis equis virisque superatur. Post hanc pugnam Pyrrhus auctus auxiliaribus Samnitum Lucanorumque copijs, vsque ad trecentesimum à Roma stadium progressus omnia incendio ruinisque impleuit. Quumque misso Romam *Cinea* oratore legato, pacis conditiones offerret: nec eas Senatus admitteret, desperans conditionibus rem componi posse, ad belli cogitationem animum conuertit: congressusque ad Asculum in Apulia cum C. Fabricio iterum, Q. AEmilioque Consulibus post ambiguam diu vtriusque partis fortunam, tandem superatur. A qua pugna Pyrrhus, accersentibus Syracusanis, in Siciliam transgressus, varia fortuna per biennium ferè integrum cum Carthaginiensibus de Siciliæ possessione dimicauit. Romani interim occasione eius absentiæ vsi, Lucanos, Tarentinos, & Bruttios maxima pugna superarunt: multisque tum Lucanorum tum Bruttiorum vrbibus quà vi quà deditione potiti sunt. Id vbi Pyrrhus intellexit, in Italiam reuertitur: signaque cum Romanis in Lucania sub campis Aurusinis contulit: productisque in primam aciem elephantis, vnus ex his pullus graui ictu teli saucius vnà cum matre auersus, atque incurrens, ordines turbauit; & certam Romano victoriam dedit. Vltimum hoc Pyrrhi cum

Florus lib. I c. XVIII. — B

Liuius lib. VII. Epito. Liuij l. XII. XIII. & XXXI. L. Florus l. I. c. XVIII. de bello Tarentino. — C

TARENTINORVM *aduersus Romanos res gestæ.*

Anno V. C. CDLXXV. — D

A cum Romanis prælium fuit;statimque desperatis rebus, sexto postquam venerat anno Italia discessit. Relictus à Pyrrho cum præsidio Tarenti Milo, quum offensam ciuium contraxisset, illi duce Nicone creato eum in arce obsederunt. Ille quum fortiter resisteret, & fudisset aliquoties obsessores, Tarentini desperata per se victoria, pars Romanum, alij Carthaginiensem in auxilium euocarunt. Milo quum mari à Pœnis, terra à Romanis grauiter premeretur, desperatis rebus, Romanis se dedidit. hoc modo Tarentum in potestatem Romanorum deuenit. *TARENTVM Romanis deditum.* Tarentinis inde aliquamdiu otium fuit, sub tutela Romanorum acquiescentibus: donec bello Punico secundo, quo Italia à Pœnis duce Hannibale fœdè lacerata

B & vastata est; relicta Romanorũ societate ad Pœnos defecerunt. Dimissi enim ab Hannibale quinque nobiles Tarentini, partim ad Thrasimenum, partim ad Cannas capti, memores beneficiorum, maximam iuuentutis Tarentinæ partem ab Romana societate ad Pœnos auerterant. *TARENTINI à Romanis ad Pœnos desciunt.* *Liuius lib. XXIV. sect. XIII.* Adhæc & alius casus reliquorum Tarentinorum animos in Romanos concitauit: ac rursus occasio res nouare volentibus præbita. Obsides enim Tarentini, qui Romæ in atrio Libertatis adseruabantur, instigante Philea Tarentino, qui Romæ per speciem obeundæ legationis versabatur, *Liu. l. XXV. sect. Grut. 7.8.* corruptisque per eundem duobus è custodibus duce ac comite itineris eodem Philea, profugerant. Hi Taracinæ è fuga Romam retracti, prius

C spectante atque approbante populo virgis cæsi, postea è saxo deiecti sunt. Huius atrocitas pœnæ Tarentinos tum publicè tum priuatim, vt quisque interemtos affinitate aut amicitia contingebat, in Romanos irritauit. Ex iis tredecim Tarentini nobiles coniurarunt, quorum principes Nico & Philomenes erant. Hi priusquam maiora tentarent; colloqui cum Hannibale statuunt; noctu per speciẽ venandi vrbe egressi, & quum haud longè à Pœnorum castris abessent, ceteri se in sylua iuxta viam occuluerunt; Nico & Philomenes ad stationes vsque progressi captique, vltro id petentes ad Hannibalem deducuntur. cui cum caussam itineris sui aperuissent; collaudati oneratique promissis ac dimissi, iubentur vt in vr-

D bem reuersi, apud ciues suos simularent, prædandi se caussa vrbe egressos & quò fidem facerent, pecora Carthaginiensium pastum dimissa, in vrbem agerent, permissum. Conspecta à Tarentinis iuuenum præda, quum idem iterum & sæpius auderent, minus admirationi fuit. Rursus inde conuento Hannibale Nico & Philomenes pacti sunt, Tarentinos liberos leges, suaque omnia habituros; neque vllum vectigal Pœno pensuros; aut inuitos aliquod præsidium recepturos: Romanum præsidium in Carthaginiensium potestate fore. Vbi hæc inter illos conuenerunt; tunc verò Philomenes per speciem venationis & prædationis consuetudinem noctu, (ob metum scilicet hostium vti videri volebant) egrediundi,

redeundique frequentiorem facere; canésque & alius apparatus sequebantur: captumque ferè semper aliquid, aut ab hoste præparato oblatum donabat aut Præfecto aut custodibus portarum. Vbi iam assidua consuetedine eò adducta res esset, vt quocunque noctis tempore sibilo dedisset signum, porta aperiretur; Hannibal motis concubia nocte signis, duce foris Philomene, intus verò Nicone suas partes agente, per eam fraudem duabus portis intra Tarentum admissus est. Tumultu inde orto qualis in capta vrbe solet; cæduntur passim Romani. Præfectus præsidij Romani intellecto tumultu in arcem se recepit: eódem orta iam luce & reliqui Romanorum, qui cædem euaserant, confugêre: Hannibal autem conuocatos ad concionem Tarentinos benignè alloquitur, testatus se quo animo in ciues Tarentinos, quos ad Thrasimenum & Cannas liberos dimiserat fuisset, eo deinceps & erga Rempublicam ipsorum futurum. Inde signo dato hospitia Romanorum direpta sunt. Postridiè ad arcem, quò se Romani receperant, oppugnandam Hannibal se conuertit. quam postquam tam mari, quo in peninsulæ formam pars maior circumluitur, quàm prealtis à terra rupibus cinctam videret, ab ipsa quoque vrbe vallo & muro ingenti septam, eoque inexpugnabilem esse, vallo & operibus ab vrbe intersepire instituit: quam dum & à terra & à mari arcta longaque obsidione frustra premit, accedente subinde Romanis nouo præsidio, Hannibale verò vrbe relicta in hyberna digresso, ac Carthalone præfecto, cum Pœnorum Bruttiorumque præsidio ad vrbis tuitionem relicto, Romani Tarentinorum pertinaciam indignè ferentes; Q. Fabium Maximum Consulem ad Tarentum recipiendum mittunt. Is facto impigrè itinere, castrisque in ipsis faucibus portus Tarentini locatis, atque omnibus ad oppugnationem idoneis magna cura præparatis quum Bruttiorum præsidij, quod ab Hannibale Tarenti relictum fuerat præfectus mulierculam, cuius frater apud Fabium militabat, deperiret; proditione eiusdem præfecti atque opera mulierculæ, & militis fratris ipsius, simul etiam Bruttiis præsidiariis adiuuantibus, Tarentum recepit. Vrbe capta, Tarentini ad primum telorum conicctum in fugam se dedêre, per nota itinera in suas aut amicorum domos dilapsi. Cæsi ex ducibus Nico & Democrates classis Tarentinæ præfectus, tum & Carthalo Punici præsidij Præfectus: inde promiscuè armati atq; inermes Pœni pariter ac Tarentini, inter eos & Bruttiorum nonnulli: Philomenes alter ducum, qui Tarenti ad Hannibalem prodendi auctor fuerat, equo ipsius, cum quo è pugna excesserat, vacuo per vrbem errare conspecto, in puteum se precipitasse creditus est, corpore ipsius nusquam inuento. A cæde ad direptionem concursum: Triginta millia capitum seruilium capta traduntur: argenti vis ingens facti, signatique: auri vero (si credibile est)

Tarentum ab Hannibale captum. Liuius lib. XXV. sect. VIII.

Tarentum à Q. Fabio Maximo receptum. T. Liuius lib. XXVII. sect. Gruter. 17. 18.

A B C D

A LXXXVII. millia * pondo: signa tabulæque innumeræ, inter quæ *Herculis simulacrum*, quod Romæ in Capitolio collocatum est. Fabius de Pœnis Tarentininisque triumphauit. Veniam rebellionis Tarentini post diutunam disceptationem, deprecante pro illis Fabio Maximo, qui eos in Romanorum potestatem redegerat, à Senatu impetrarunt: reuocati quoque ex S.C. Tarentini qui patria ab Hannibale pulsi fuerant: iisque omnia quæ bello amiserant restituta. Bis Coloniam Tarentum deductam fuisse obseruo: semel eodem anno quo Scyllacium & Mineruium: sed qui deduxerint, quot deducti fuerint non traditur. Iterum Coloniam militarem factam tradit Corn. Tacitus Nerone IIII. & Cosso Cornelio B Lentulo Coss. deductosque infrequentes veteranos, vt promiscuè collecti erant; nulla rei familiaris cura: proinde dilapsos dispersosque rursus per Italiam nihil infrequentiæ vrbis subuenisse. Vrbi vetustum nomen vsque ad hæc tempora permansit. Produxit hæc vrbs viros aliquot illustres, inter quos fuère *Aristoxenus* Musicus Aristotelis familiaris: *Rhinton* Poëta Tragicus: *Iceus* medicus, cuius in Protagora mentionem facit Plato. *Apollodorus* medicus Tarentinus, cuius libro vigesimo mentionem facit Plinius: *Heraclides* quoque Tarentinus Mechanicus præstantissimus, qui primus Sambucam machinam ad vrbium oppugnationem adinuenit: Itidem & *Archytas* nobilissimus mechanicus. Denique & C *Lysis* Tarentinus, Philosophus Pythagoricus, cuius meminit, in Pythagoræ vita Diogenes Laërtius. Distat Tarentum ab insularum Fortunatarum meridiano duabus horis cum dextante, ab æquatore versus Septemtrionem quadraginta partibus. Sequitur ex ordine HYDRVNTVM.

[Margin: * *Sunt coronat.* 9296000. *Liuius lib.* XXVII. *sect.* XVIII. — TARENTVM *Colonia deducta.* — *Tac. l.* XIV. *Annal.* *Anno* V.C. DCCCXIII.]

ΥΔΡΩΝΤΙΝΩΝ.

HYDRVS *Cretensium Colonia.*

D HYDRVNTI nuncupationem apud veteres variare obseruo. Sunt enim qui *Hydrus*; sunt qui *Hydruntum* pro eodem opido in Messapiis scribant, nomine Græcis & Latinis vsitato. Huius vrbis originem paucis, vt à maioribus ipsius per manus traditum erat, Paulus Diaconus rerum Longobardicarũ libro secundo in hanc ferè sententiam prodidit: Quum olim Creta ægrum prouentum ob siccitatem agrorum haberet, Cretenses sterilitate fessos alias sedes quæsiuisse; appulisseque ad *Hydruntem* necdum ædificatam; ceterùm oraculo admonitos Cretenses eam sedem deseruisse; & in Suriam recurrisse. nec quid-

[Margin: HYDRVNTVM. — HYDRVNTVM *à Cretensibus conditum.*]

Steph. περὶ πόλεων. quidquam aliud de eius vrbis origine aut vocabuli *Hydruntis* ratione apud probatos auctores obseruare potui. Sunt qui tradant fluuij quoque & montis nomen esse *Hydruntem*, cui vrbs ipsa imminebat. *Iapygium* promontorium extremum in agro Salentino erat; in quo *Leuca* vrbs; & ab ea passuum ferè viginti millibus *Hydruntem* distare Strabo tradit: circa Leucam fontem fuisse fœtidissimi halitus. Fabulis proditum est, reliquos Gigantes è vicina Campaniæ Phlegra, quum Hercules pulsos exagitaret, ad ea fugitasse loca; contractósque subiisse terram, & ex eorundem cruore talem effluxionem retinere fontem. Vocatos autem fuisse *Leuterinos*: eamque ob rem & litus illud *Leuterinum* fuisse appellatum Hydruntinorum vnum tantum ad manus nostras (quod exhibemus) numismata peruenit, quod aduersa parte Neptuni faciem; auersa eiusdem tridentem, circumpositis delphinis exhibet. Aliud de Hydrunto nihil apud priscos scriptores exstare meminimus; quod de iure eius aliquam mentionem faciat; vnde quia neque Coloniam neque municipium aut forum aut Præfecturam fuisse constat: verisimile est inter fœderatas Populo Ro. ciuitates esse recensendum. Et quantum ex iis quæ supersunt monumentis colligi potest, quia in Messapiis *Hydruntum* erat; iidemque vnà cum Salentinis in populi Ro. potestatem venerint, suspicor & Hydruntum in fœdus à populo Ro. acceptum. Obseruo Plinium scribere ab Hydrunte in Græciam breuissimum esse transitum; & Orico Epiri oppido passuum quinquaginta mill. traiectu oppositam. Quamquam alij Apolloniæ, quæ Macedoniæ attribuitur, obiectam scribant. Hydruntis longitudinem Ptolemæus XLIII. partium numerat: latitudinem XXXIX. Ab Hydrunte verò, secundùm maris Hadriatici oram quinquaginta pass. M. distabat, de quo iam scripturi sumus Brundisium; interque eam & Hydruntum *Luspia* ad mare, & paullò interius *Aletium* erat.

Marginalia: LEVCA. — *Strab. l. VI.* — *Numisma Hydruntinum.* — *Plinius lib. III. Nat. Hist. c. XI.*

A B C

ΒΡΕΝΔΗΣΙΝΩΝ.

D

RVNDISIVM vrbem portus commoditate celebratam, conditam fuisse ab Cretensibus traditur, iis nempe qui capta ab Theseo Cnosso patria huc appulsi sedes fixerint. AEtoli post bellum Troianum, cum duce Diomede tempestate ad litus Brundisiũ adacti; vrbem eiectis vetustis cultoribus occuparunt: AEtolos inde rursum Apuli expulerunt. Sed pulsi patria AEtoli quum per legatos Apollinis oraculum consuluissent, responsum acceperunt, locum quem reperissent, perpetuò possessuros. Hoc oraculo confirmari, restitui sibi ab Apulis vrbē sub belli comminatione postularunt. Sed vbi Apulis oracu-

Marginalia: BRVNDISIVM à Cretensibus conditum. Alij Brundulium, per quintam scribunt vocalem.

A oraculum innotuit: legatos interfectos in vrbe sepeliunt; eo modo sedem ibi perpetuò habituros: atque ita defuncti responso oraculi, æternam sibi vrbis possessionem, vt credebant, stabilierunt. Sita erat vrbs in peninsula angusto isthmo continenti adnexa; quæ in sinum portuosum excurrebat. Portus Brundisinus cunctis Italiæ portubus præstabat. Multi in hac ora portus includuntur; qui finibus internis excepti nulla fluctuum agitatione aut vndarum violentia turbantur. Locus hic similitudine caput ceruinum exprimit; vnde & nomen vrbi inditum tradunt: *Brundisium* namque Messapiorum lingua *caput ceru* significare. Ager Brundisinus multarum rerum vbertate præstat; lanæ præsertim & mellis

B præstantia laudatus. Brundisinorum respublica primò sub Regum potestate fuit: ijs bellum Phalantus Lacedæmonius intulit. Caussa belli fuit, quod Brundisini expulsos sedibus à Parthenijs & Phalanto Tarentinos intra vrbem receperant: eo bello quum inferiores Brundisini discessissent, agri parte à Parthenijs mulctati sunt. Ceterùm quum Phalantus inuidia ciuium patria pulsus, Brundisium confugisset, Brundisini immemores cladium ab eo acceptarum ac viri fortunam miserati, Phalantum humaniter excipiunt. Verùm nec hostium beneuolentia, nec ciuium ingratitudo, Phalanti animum à caritate patriæ auertere potuerunt. Morti itaque proximus (vti supra in *Tarentinorum* historia re- *Sup. p. 294. b.*

BRVNDISINORVM aduersus Parthenios bellum.

C tulimus) Tarentinis qui Brundisium confugerant suasit, vti ossa sua post mortem contunderent, contusaque in foro Tarentinorum occultè spargenda curarent: ita namque eos patriam recuperaturos Apollinem Delphicum vaticinasse. Illi rati eum offensum ciuibus suis, oraculum fatale prodidisse; consilium Phalanti sequuntur. Ceterùm contraria eius oraculi sententia erat: perpetuitatem enim vrbis, non amissionem hoc pacto promiserat. Brundisinorum numismata affinitatem cum Tarentinorum habere videntur: quod & hæc, vti Tarentinorum, virum nudum delphino vectum exprimunt: siue is *Taras* fuerit Neptuni filius, Tarenti, vt supra à nobis dictum, conditor: siue ipse Phalan-

Brundisina numismata.

Taras, Tarenti conditor.

D tus, quem in naufragio aliquando à delphino exceptum, atque ita seruatum quidam tradidêre. An autem ciues Tarentini, qui patria pulsi ab Brundisinis in vrbem & Rempublicam suam recepti fuerant, hoc numismate originem suam ostendere voluerint; an verò id ad Phalantum referendum sit, lectori iudicandum relinquimus. Ceterùm quum Brundisini bello Tarentino Pyrrhum Tarentinosque contra Romanos iuuissent, Romani victo Pyrrho & extra Italiam pulso, Salentinis, quorum caput Brundisium erat, duce M. Atilio Regulo Consule, bellum intulerunt; qui victis hostibus de Salentinis triumphauit. Nec tamen hoc anno edomiti sunt: sed N. Fabius Pictor & D. Iunius Pera, Consules

Anno Vrb. cond. CDXXCVI.

† *An. v. c.* CDXXCVII.

BRVNDISIVM *in potestatem Rom. redactum.*

* *An. v. c.* DIX.

BRVNDISIVM *Colonia ciuium Romanorum.*

T. Liuij Epitoma lib. XIX.

anni † insequentis, Salentinos vniuersos simul & Brundisium in deditionem acceperunt; atque ambo de Salentinis triumpharunt. Anno inde tertio & vicesimo postquam in Romanorū potestatem *Brundisium* venerat, Colonia ciuium Romanorum eò deducta est, * A. Manlio Torquato & C. Sempronio Blæso II. Coss. Otium inde aliquamdiu Brundisinis fuit; donec bellum ciuile inter Iulium Cæsarem & Pompeium Magnum exoritur. Pompeius enim, vt faciliùs in Græciam traijceret, Brundisium cum viginti cohortibus profectus erat. eò & Cæsar cum legionibus sex peruenit: atque ibi aliquamdiu maxima contentione inter Cæsarem & Pompeium certatum est: dum ille iactis qua fauces portus arctissimæ erant ab vtraque parte molibus & aggeribus aliisque operibus exitum portus obstruere, Pompeianisque traiectum in Græciam impedire conatur: Pompeius verò contra instructis adornatisque magnis onerarijs, quas in portu Brundisino inuenerat nauibus, opera Cæsaris disturbare, suosque quoquomodo in oppositam continentem traiicere studet. Donec tandem Pompeius impetum & virtutem Cæsaris veritus, occultè in Græciam cum suis traiecit: paucis quo Cæsarem falleret, dum reliquus exercitus naues conscenderet, in muro quasi ad defensionem relictis. Brundisini, Pompeianorum militum iniurijs & ipsius Pompeij contumeliis permoti, Cæsaris partibus fauebant: itaque cognito Pompeij de fuga concilio, rem Cæsari significarant: qui, ne quam rei gerendæ occasionem omitteret, scalas parari, militesque se armare iubet. Ceterùm quum Pompeius sub noctem soluisset, ij qui in muro tamquam custodiæ caussa collocati fuerant, signo quo conuenerat reuocati, nauibusque actuariis, quas Cæsar in id loco expedito reliquerat, excepti, Pompeium subsequuti sunt. Cæsariani autem applicatis ad muros scalis; vrbem milite vacuam occupant: peruenientesque ad portum duas fortè cum militibus, quæ ad moles Cæsaris adhæserant, capiunt. Cæsar omnibus vndique nauibus militibusque Brundisium conuenire iussis constitutis in Italia rebus, quindecim millia legionariorum & quingentos equites in Græciam transuexit: reliquos ibi cum M. Antonio, vt & eos prima oportunitate transmitteret, reliquit. Sed quum Libo vnus ex Pompeij Præfectis cum quinquaginta nauibus ad impediendum Cæsarianorum transitum profectus, insulam portui Brundisino obiectam (*Sasonem* vocant) occupasset; Brundisium quoque obsidere instituit. Ibi aliquamdiu inter Antonium & Libonem certatum est; donec Libonianis ab Antonij equitibus qui vndique per litus dispositi erant aquatione prohibitis, Libo obsidionem omisit: Antonius autem conspecto mari à nauibus hostilibus vacuo cum reliquis copijs ad Cæsarem traiecit. Cùm eam ciuilis belli tempestatem Brundisini euasissent; rursus in grauiores

Cæsar lib. III. belli ciuilis.

A grauiores calamitates post cædem Cæsaris inciderunt. Exorto namque
inter Cæsarem Octauianum (qui postea *Augustus* appellatus est) & Bru-
tum Cassiumque bello, Domitius Ahenobarbus qui partes Bruti &
Cassij sequebatur, assiduis incursionibus agrum Brundisinum vastauit:
ita vt ne victis quidem pugna Philippica ab Cæsare Antonioque sociis
desisteret, quin infestum incursionibus agrum Brundisinum faceret.
Accessit insuper, quod & Antonius postea cum Cæsare dissidens, acci-
to in partes suas Ahenobarbo Brundisium venit. Quem vt Brundisini
viderunt, memores cladium ab illo acceptarum porta clauserunt.
Antonius se excludi indignatus, ceruicem qua vrbs continenti iungi-
B tur fossa muroque obsepsit. Sinum quoque ipsum & quas complecti-
tur insulas crebris castellis insedit: vrbemque oppugnare iam parabat:
sed reconciliatis inter se amicorum opera Cæsare & Antonio Brundisi-
ni obsidione liberati sunt. Brundisium secundùm longitudinem meti-
tur Ptolemæus partibus quadraginta duabus & semis, latitudinem se-
ptemtrionalem partium triginta nouem cum besse. Inter Brundisium
& Arpos vrbes celebrioris nominis ad mare adiacebant; *Rhudia* Ennio *Rhudia Enny patria sup. p. 292.*
alumno clara, *Egnatia*, *Barion*, olim Iapyx, *Canusium* ad Aufidum flu-
uium; *Salapia*, *Sipus*, *Apenestæ*, & *Hyrium*, mons *Garganus* amnes *Cerba-
lus*, & *Frentus*.

C

ΑΡΠΑΝΩΝ.

ARPI *Ætolorum Colonia.*

DELETA post decimum obsidionis annum à Græcis Troia, ARPI.
quum duces victores ad sedes patrias remearent; Diomedes
AEtolorũ rex, AEgialeæ adulteræ vxoris conspiratione regno
pulsus, cum iis quos ad Troiam secum habuerat militibus
Italiam petit. Ibi gentes Monadorum & Dardorum, arma sibi inferre au-
D sas, prœlio victas extinxit, vrbesque ipsorum duas *Apinam* & *Tricam* fun-
ditus deleuit. In agro inde ab hostibus capto cum sedes figere statuisset;
plures in eo vrbes & vnũ pręcipui nominis *Argos Hippium* condidit: huius ARGOS *Hippium.*
vrbis potentiam cum plurimum auxisset, ad AEtolorũ regnum recipien-
dum reuocatus, moritur. Ceterùm vrbes ab eo conditæ, per vicino-
rum Barbarorũ commercia, in Barbaricos penè mores & ritus abierunt: ARGY-
ab iis *Argos Hippium*, primum corrupto vocabulo *Argyrippa*: postmodum RIPPA *quæ & Arpi.*
autem *Arpos* appellatum est. Enimuerò adeo huius vrbis potentia in-
ualuit, vt finitimos populos à se *Arpanos* cognominauerint: & vrbem
Salapiam condiderint. Orto inde inter Romanos & Apulos bello, *Arpani* SALAPIA.
quum

ARPANI *Romanis deditі.*

quum Apuli victi in Romanorum se potestatem dedidissent, eorum deditionem & Arpani, qui partem Apuliæ tenebant, sequuti sunt. Mansit itaque aliquamdiu inconcussa Arpanorum erga Romanos fides: donec victis ingenti prœlio ad Cannas ab Hannibale Romanis, proditione * Cassij Atinij, qui gentis Arpanorum longè primus erat, in potestatem Hannibalis traderentur. Ceterùm Atinius postquam secus ac putauerat rem Romanam reuirescere; econtra labescere Hannibalis Pœnorumque potentiam cerneret, clam nocte cum trium tantùm seruorum comitatu in castra Romana venit; promittens *si sibi ea res præmio foret, Arpos se Romanis prodi turum.* Quod postquam Fabius Consul ad consilium retulisset; multi transfugam vt perfidum aspernabantur; necandumque vt proditorem & infidum censebant. Contra ea Consulis pater Fabius, Atinium in libera custodia vsque ad finem belli seruandum censuit: tum demum consultandum, vtrum prima defectio pœnam; an reditus præmium mereretur. Reliquis itaque Fabio assentientibus, Atinius Cales in custodiam missus est. Fabius admotis propius vrbem castris, *Arpos* oppugnare instituit. Situm inde vrbis ex propinquo contemplatus, qua parte tutissima erat, quia minus custodiebatur, oppugnare instituit: comparatisque omnibus haud impigrè, quæ ad vrbium oppugnationem vsui essent, fortuna etiam insperata virtutem diligentiamque Consulis adiuuit. Imber densissimus nocte media coortus præterquam quod custodes, vigilesque ab stationibus dilapsos fugere in tecta coëgit; sonitu etiam largioris procellæ, strepitum portam demolientium exaudiri prohibuit: ita vt Consul paullò ante lucem, non sentientibus opidanis, per effractam portam in vrbem irrumperet. Tum demum exciti somno hostes sunt, imbre iam conquiescente. Præsidium Punicum intra vrbem quinque ferè millium armatorum erat: & ipsi Arpani tria hominum millia in armis habebant. Concursum primò in tenebris, angustijsque, postea cum illuxisset colloquia inter Arpanos, Romanosque fieri cœpta: Arpanisque se purgantibus, ac Prætore Arpanorum à suis ad Consulem deducto, fideque inter signa aciesque data; Arpani repente arma pro Romanis in Pœnos conuertunt. Hispani quoque, qui paullò minus mille Arpis erant, nihil vltra pacti, quàm vt sine fraude Punicum emitteretur præsidium, signa ad Romanos transtulerunt. Ita *Arpi* sine clade vel calamitate vllius, præterquam vnius veteris proditoris & noui perfugæ, Romanis restituti. Ceterùm quum bello Italico, quod ab multis *Sociale* vel *Marsicum* vocatur, Arpani iterum cum reliqua Apulia à Romanis defecissent; ab C. Cæcilio Metello ingenti pugna victi: in deditionem venerunt. Quæ deinceps fortuna vrbis fuerit, & quomodo Strabonis ætate nihil præter ruinas ex ea superfuerit,

Margin notes: * *Cassij Altinij, sic Lamo lego, lib.* XXIV. — *T. Liuius lib.* XXIV. *sect.* XLV. *Gruter. & deinceps.* — ARPI *à Romanis recepti.* — *Strab. l.* VI. *Geog.*

Margin letters: A, B, C, D

A fuerit, traditum memoriæ non exstat. Tertium Arpanorum numisma *Numisma.* aprum quod AEtolorum fuit insigne exprimit, cuius dorso imminet venabulum, quo verisimile est Arpanos originem suam ab AEtolis posteritati testatam voluisse. Littus inter Anconam & Arpos accolebant vrbes *Buca, Istonium, Ortona, Cupra* maritima, *Firmum* & *Hadria*: vnde mari Hadriatico nomen, *Truentum* cum eiusdem nominis fluuio, *Potentia*, & *Nomana*. Iam amnes se hic in mare exonerabant *Tifernus, Sarus, Aternus, Fiternus, Vomanus, Bathinus, Apernus, Matrinus, Potentia*, & *Muscius*.

B

ΑΓΚΩΝΙΤΩΝ.

ANCONA, *Syracusanorum Colonia.*

VM Dionysiorum patris & filij Tyrannide premeretur vrbs Syracusana, plurimi Syracusanorum, vel quibus crudelitas eorum odio erat; vel qui offensos metuebant, spontaneo exsilio patriam reliquerant. Ij in Italia ad Cumerum promontorium *ANCONA condita: à cubiti forma dicta.* appulsi, cōsiderata loci opportunitate, vrbem ibi inter duo promontoria condidère; ita vt vrbs in ipso litoris circumflexu *cubiti formam referente* sita esset: vnde etiam nomen ei impositum. Græci namque eiusmodi curC uitates *ἀγκῶνας* vocant. quam opinionem confirmat & numismatum auctoritas, in quorum aduersa parte *cubitus* exprimitur. Iuxta Anconam pars oræ prominens ingentem ambitu portum complectebatur, qui obiectis vtrinque promontorijs præmuniebatur. Ceterùm cum tempestatibus procellisque marinis obnoxius esset, obiectis à Cæsare Traiano molibus quæ maris impetum refringerent, tutior est redditus. Ager Anconitanus frugibus & vino (quod à palma fortè simul enata *Palmesium* vocabatur) fecundus erat. Inuenio quoque Anconitanos Venerem sanctissimè coluisse; atque huic Deæ ædem pulcherrimam intra vrbem fuisse exstructam. Ancona quasi terminus erat intra Italicas
D Gallicasque gentes. Quo autem tempore in potestatem Romanorum peruenerit non traditur: quantum verò coniectura assequi licet, bello id Picentino accidisse verisimile est: Ancona namque inter Picentinos censebatur. Picentini quum bello Italico siue sociali iterum contra Romanos rebellassent, rursus ad imperium armis redacti sunt. *ANCONA à Cæsare capta.* Anconam quoque à Iulio Cæsare captam cum in Pompeium Magnum moueret, *Cic. l. XVI. Epist. ad famil.* tradit in familiaribus ad Tironem epistolis Cicero: & ipse Cæsar in *Cæsar lib. I. belli Ciuil.* commentarijs suis de bello ciuili. Coloniam quoque Anconam deductam agrumque limitibus Græcanicis, militibus fuisse assignatum *ANCONA Colonia.* obseruo. Plinius scribit *Anconam* Cumero promontorio oppositam *C. Plin. lib. III. Nat. Hist. c. XIII.*

fuisse, in ipso flectentis sese oræ cubito. Anconæ longitudinem Ptolemæus prodidit triginta sex pártium semis, latitudinem verò quadraginta trium partium cum besse. Inter Anconam & Pisaurum vrbs erat *Senogallia*; amnes *AEsis* & *Metaurus*.

ΠΙΣΑΥΡΙΩΝ.

A

DE huius vrbis origine, incrementis, rebusq; gestis altum apud auctores silentium est. Græcos tamen conditores fuisse ex numismatibus patet. Nomen vrbi à fluuio Isauro quo *Ariminum* versus alluebatur, factum inuenio: eamque haud procul ab Hadria vrbe sitam fuisse. Quo autem tempore *Pisaurum* in potestatem populi Romani peruenerit, non traditur. Coloniam eò deductam ciuium Romanorum, iisque sena iugera in singulos assignata; Triumuiros item Q. Fabium Labeonem, M. Fuluium Flaccum & Q. Fuluium Nobiliorem deduxisse, libro tricesimo nono tradit Liuius. Fuit in eo Colonorum numero Actius Tragœdiarum scriptor; & ab eo fundus, qui ipsi circa vrbem obuenerat, Actianus denominatus est. Velleius Paterculus prodit quadriennium postquam Bononia deducta erat, *Pisaurum* ac *Potentiam* deductam. *Pisaurum* ab Antonio Consule post cædem Cæsaris armis stipato iterum fuisse deductum, argumento est, quòd Plutarchus testis idoneus in Antonij vita prodat, paullò ante prœlium Actiacum *Pisaurum* opidũ non longè ab Hadria, quò Antonius colonos adscripserat; terræ hiatu labefactatum fuisse. *Pisaurum* quoque publicis Populi Ro. beneficijs ornatũ fuisse ex Liuio constat: qui à Fuluio Flacco Consule viam ad Pisaurum vsque silice stratam; & templum Ioui in vrbe ab eodem fuisse exstructum prodit. Accusatur apud antiquos scriptores *Pisaurum* ob aëris corrupti, Augusto potissimùm mense, graues & pestiferos halitus & euaporationes: vsqueadeo vt ciuium paucissimi quinquaginta annorum ætatem ferant. adhæc quod æstuante Sirio quotannis infantes magna cum frequentia ob aëris putredinem efferebantur. Hinc Catullus ad Iuuentium scribens, *Pisaurum* vt moribundam sedem vituperat. Hospites enim ibi, vt statuas inauratas, aëris inclementia statim pallescere. *Pisaurum* Ptolemæus, assentientibus etiam antiquis scriptoribus, Gallis Senonibus asscribit: certè vltra Italiæ terminos, quos Romani suo imperio asseruerunt, situm fuisse inuenio. Ceterùm quum hanc quoque regionem, quæ inter AEsim & Rubiconem erat, Romani imperio suo adiunxissent, exstincto Senonum (qui Romanos grauissima frequenter clade vrbemque incendio vastauerant) nomine eandem propter affini-

PISAVRVM opidum. PISAVRVM Colonia.

B

C

Liuius lib. XLI. sect. 27

D

Epigram. LXXXII. Nemóne in tanto potuit, &c. Præterquam iste tuus moribunda à sede Pisauri. Hospes inaurata pallidior statua.

A affinitatem Vmbriæ attributam fuisse facilè crediderim: siquidem video Strabonem Vmbriam AEsi & Rubicone fluminibus, tum Ancone & Arimino opidis terminasse: atque in ea *Ariminum, Senam, Fanum & Metaurum*, quæ Senonum antea fuerant, numerasse. Valerius quoque Maximus tradit; Asdrubalem à Nerone & Salinatore *in Vmbria* cæsum; quos ad Senam & Metaurum pugnasse constat. Pulsos autem ex agris Senonis, & eò ciues Romanos esse translatos, multis mihi argumentis ac coniecturis persuasum est: primùm quòd obseruo Catonem (vt scriptum est apud Plinium) memorię prodidisse, in hoc tractu *Senones* qui Romam incenderant, funditus interiisse: deinde, quòd colonias duas in eorum a- Strabo lib. VI. Plin l. III. Nat. Hist. cap. XV.

B gro à Romanis collocatas video; *Senam* videlicet, pulsis statim Gallis, vt Polybius ait: & *Ariminum*, de quo iam dicturi sumus, anno CCCCLXXXV. P. Sempronio & Ap. Claudio Coss. Huc accedit, quod rogante C. Flaminio Tribuno pl. anno DXXI. latum est ad plebem, de agro Gallico cis Ariminum diuidendo. Pisauri longitudinem Ptolemæus XXV. partibus cum triente; latitudinem XLIII. cum dodrante definit.

ΑΡΙΜΕΙΝΕΩΝ.

QVAE fuerit vrbis *Arimini* origo, aut quo tempore & à quibus ARIMINVM.

C condita, non satis constat. Sunt qui ab Arcadibus conditam credant, iis qui in Latio olim cum Euandro colonias deduxerint; partemque aliquam Arcadum in oram Hadriaticam penetrasse, & Ariminum vrbem; cui nomen ab Arimino fluuio fecerint, condidisse: argumento esse quod numismata Ariminensium Pana, peculiarem Arcadiæ Deum cum disparibus fistulis exprimunt. Quorum opinionem, vt infirmare nolo: ita nec oppugnare decreui: quum alij illud Panos symbolum ad agros in toto Ariminensium tractu compascuos & fertilissimos, & maximam gregum armentorumque in iisdem frequentiam referre malint. *Ariminum* namque in planicie amœnissima situm ARIMINVS flumen.

D fuit: atq; à meridie fructiferarũ arborum siluis, magno cum fructuum & vini prouentu, ab oriente agris compascuis; ab occidente annonæ & frugum copia luxuriabat: à septemtrione mari Hadriatico abluebatur. Quænam verò huius vrbis fortuna, quòdve fatum fuerit, antequam deletis in ea regione Gallis Senonibus in potestatem populi Ro. veniret, nobis in obscuro est. deductos eò colonos P. Sempronio Sopho, Ap. Claudio Coss. Paterculus & Epitome Liuiana testantur. Atque eam vrbem fuisse coloniam Iuris Italici deinceps fuisse argumento est; quòd cis Rubiconem flumen, qui Italiæ terminus erat, primùm occurrebat. Termini namque Prouinciæ Galliæ, vt meminimus, à mari supero Rubico; ab ARIMINVM Colonia. Anno V. C. CDLXXXV.

 infero

infero Arnus erant: quæ res effecit vt primis temporibus, quemadmodum A
dum *Pisæ* pro Liguria; sic *Arimmũ* pro Gallia communi sermone vsurpa-
retur: cuius rei auctorem habemus Liuium, qui libro, XXVIII. ita scribit:
Vrbana Prouincia Seruilio obtigit, Ariminum (ita Galliam appellabant) Sp. Lucretio.
Rubiconem verò fluuium, Italiæ ad Galliam Togatam finem fuisse, testi-
monio est nobilissimum illud Ciceronis in Antonium. *An,* inquit, *faciat*
vt exercitũ citra flumen Rubiconem, qui finis est Galliæ, educeret? Cæsarem autem
intellexit, qui cum cohortes suas, vt ait Suetonius, ad Rubiconem pro-
uinciæ suæ terminum consequutus esset, reputans secum quantum mo-
liretur, conuersus ad proximos; *Etiam nunc* inquit, *regredi possumus; Quod si*
ponticulum transierimus, omnia armis agenda erunt. Quod & Lucanus multis B
post annis carminibus suis est prosequutus: eandemque Ariminum pri-
mum opidum è Gallia in Italiam venientibus occurrisse videor satis di-
sertè ostendisse: quum versibus suis per enumerationem colligat, quoties
fortuna Romanos lacesseret, hâc semper hostibus ad bellum iter fuisse:
ita Ariminenses Senonum motus expertos; inde Cimbrorum furores &
impetum; antea etiam Punica duce Hannibale arma; vti post multos an-
nos Teutonum; postremò & Cæsaris bella ciuilia mouentis. vsqueadeo
vt eadem vrbs variis belli cladibus, & imperio Romano fatalibus semper
lacessita fuerit; denique etiam in partem militarium Coloniarum vene-
rit; quum Trium viri post victoriam Philippensem rerum potirentur: C
cuius rei non solùm Appianus testis est; verùm etiam antiqua id Inscri-
ptio cõfirmat, quę *Patronam Coloniæ Arimini* memorat. Arimini Senonum
vrbis longitudinem Ptolemæus trigintaquinque partium; latitudinem
quadraginta trium cum dextante circumscribit.

Suet. in Cæsare cap. 31. & 82.

Luca. lib. 1. belli Pharsal. v. 225. Hic ait, hic pacem temerataque iura relinquo, &c.

ARIMINVM *Colonia militaris.*

Appian. Alexan. l. II. Bell. Ciuil.

VErum ab Arimino extremo Galliæ Togatæ termino ad vlterio-
res in Septemtrionem & occasum Galliæ terminos, qui citra vl-
traque Alpes secundum ius imperij Romani extendebantur, pro-
grediamur. GALLIAE autem nomine hoc loco, ad Romani potius iuris
consuetudinem, de qua pòst dicam, quàm ad veritatis rationem aptè ap- D
pello quidquid montium, camporumque mari Ligustico; fluminibus
Arno, Rubicone, Formione, Hadriatico sinu & conuexa ipsa propè Alpium cre-
pidine continetur. Mare enim à meridie est: Alpes à Massilia propè in
in orbem per vada *Sabatia, Taurinos, Salassos, Rhætos, Comum, Brixiam, Ve-
ronam, Vicetiam, Opitergium, Aquileiam & Tergeste* vsque in sinum Hadria-
ticum ductæ, Occidentis & Septemtrionis partes tuentur, sinus ipse cum
duobus, quæ dixi, fluminibus partem orientis definit. Hanc mediam
ferè discriminat *Apenninus mons,* & flumen maximum *Padus.* *Apenninus*
ab eodem ferè vnde Alpes initio exsurgens, ad mare vsque Hadriaticum
& Se-

GALLIAE *Cisalpinæ termini.*

Apenninus mons.

A & Senam opidum porrigitur. Padus ex Alpino quodam in Vagiennorum Ligurum finibus *Vesuli* montis fonte erumpens, longo per medios campos tractu multis in sinum Hadriaticum ostijs sese exonerat. In eundem ex Apennino non minimi nominis flumina octo; ex Alpibus verò vndecim influunt. Quoniã autem in multas nationes hæc quam descripsimus regio distributa est; in Ligures, Gallos, Venetos & Carnos; de singulis quàm breuissimè poterimus, ea quæ ab Antiquitate desumsimus paucis complectemur. In agro Gallorum Cisalpinorum describendo Boiorum tantùm, Insubrum & Cænomanorũ meminero: quòd reliqui, quantum ipse coniectura consequi possum, iampridem ab his; vt Seno- *Plin.l.III. c.XV. Nat. Hist.*
B nes à Romanis, bello deleti fuissent. Hi verò ab ortu Solis Senonibus, teste Polybio, ab occasu Liguribus Cispadani ad Trebiam adhæserunt: meridie quidem Apennino, à Septemtrione Pado inclusi. Quod cùm ita sit, apparet opida eorum fuisse vltra Rubiconem ad mare *Rauennam*, intus *Lesanam, Forum Liuij, Fauentiam, Forum Cornelij, Claternam, Bononiã, Mutinam, Campos Macros, Nuceriam, Rhegium Lepidi, Parmam, Brixillum, Fidentiam, &* *Placentiam*: vltra eam est *Trebia*. Pulsis autem per varia tempora Gallis pleraque Romanos occupasse, declarant frequentes eorum Coloniæ, *Bononia, Mutina, Parma, Placentia, Cremona*. Ostendit & nomen *Togatæ* GALLIA
Galliæ, (sic enim hæc regio postea est appellata) quod ab eo ductum vi- TOGATA.
C detur, quòd ei Prouinciæ *togæ Romanæ* vsus concessus esset: Hoc autem nomen ea regio primùm tulit, quam Senones tenuerant; Inde autem & Boiis, qui finitimi erant Senonibus exturbatis, idem nomen communicatum puto.

Sequitur vt paucis de *Liguribus* agamus. Inuenio itaque *Ligures*, qui LIGVRES.
cis Alpes habitabant in duas partes fuisse distractos; *Transapenninos &* *Cisapenninos*. Trãnsapennini fines à meridie mare Ligusticum; à Septemtrione Apennini iugum ab Oriente primùm Macram amnem; post impetu in Etruriam facto Arnum; ab occasu eiusdem Apennini & Alpinini congressum ad Nicæam habuerunt. Atque ex his alij *Montani*, alij *Mariti-*
D *mi* appellati. Montani, vt in veteribus rerum Italicarum Commentariis scriptum est, à Nicæa vnde Apenninus attollitur, vsque ad fontes Macræ pertinuerunt: à Macra autem vsque ad Arni fontem *Ligures Apuani*. Maritimi verò à Massilia, vt ait Polybius, vsque ad Pisas, quod primùm opi- *Polyb.l.III. Hist.cap. XXVII.*
dum ex Liguribus in Tuscos eunti occurrit: quamquam illud etiam PISAE.
Trogus in Liguribus, vt ea ferebant tempora, collocarit. Ceterùm à *Apud Iustinum lib. XLIII.*
Pisis opido Romam vsque Etruria pertinebat; hoc est, vti ego ex Polybio auctore nulla in re contemnendo interpretor, inter *Arnum Tiberimque* *Pol.lib.II. cap.XXIII.*
flumina concluditur.

ETRVRIA que & Tyrrhenia. ETRVRIAM, quæ olim *Tyrrhenia* dicebatur, ab antiquis in tres partes distinctam inuenio, quarum vnam *Maritimam* appellarunt: alteram *Cisciminiam*, tertiam *Transciminiam*. Maritimæ opida à Tiberi ad Arnum progredientibus secundùm oram maritimam obeuntibus, aut non longè ab eadem diuertentibus hæc occurrebant: *Phregenæ*, *Alsium*, *Cære*, *Pyrgi*, *Sabate* opidum cum lacu, *Castrum nouum*, *Tarquinij*, *Grauiscæ*, *Cosa*, de qua paullò pòst latiùs acturi sumus; itidem *Volcæ*, Telamon promontorium, *Labro*, *Populonia*, *Volaterræ*; & vnde initium sumsimus, *Pisæ*. *Cisciminia* omnem regionem cis Ciminium montem continet; quæ est inter Tiberim regionem maritimã, & iuga Cimīnia: quo in spatio erant, Veij, & de quibus ex ordine prosequemur, *Falerij* siue *Falisci*, *Caperra*, *Nepet* & *Sutrium*, lacus *Ciminus* & Vadimonis. *Transciminia*, vt est in Epitomis rerum Italicarum antiquis, à iugis Ciminijs ad Pistorium pertinuit, atque opida habuit *Ferentiam*, *Trossulum* nouem millia passuũ citra Volsinios, teste Plinio, *Bleram*, *Cortonossam*, *Contenebram*, *Saltinates*, *Clusium*, *Rusellas*, *Senas*, *Fluentinos*, qui & Arnienses dicebantur, *Fæsulas*, *Pistorium*, *Stellates*, *Arretium*, *Crotonam*, *lacum Trasimenum*, & *Perusiam*. Quemadmodum autem Latinorum, sic & Etruscorũ commune quondam Concilium fuit ad *Fanum Volturnæ*: quo in loco duodecim Etruriæ per ea tempora principes populi de summa rerum consultare, ac de bello paceque statuere soliti sunt. Fuerunt autem vti accepimus hi, *Veientes*, *Cærites*, *Falisci*, *Vulsinienses*, *Clusini*, *Perusini*, *Arretini*, *Rusellani*, *Volaterrani*, *Populonienses*, *Pisani* & *Fæsulani*. Vt autem quique ex his proximi vrbi Romæ fuerunt, ita primi bello Romano tamquam continenti quodam incendio conflagrarunt. Proximi autem fuêre *Veientes*, quorum agrum Tiberis à *Crustumino* & *Fidenate* (qui in Sabinis sunt, vt ait Plinius) diuidit, duodecim passuum millibus procul à Roma. Cum his ergo primùm acie decertauit Romulus, cum pro Fidenatibus consanguineis suis arma cepissent; eosque prœlio fusos, ea agri parte quæ Tiberim attingebat & *septempagi* dicebatur, ceterisque quæ sunt ad fluminis ostium locis, teste Dionysio, multauit. Eosdem deinde sæpius rebellantes reliqui ferè omnes, qui Romulum secuti sunt, Reges deuicerunt: è quibus Ancum Martium tradit Liuius, silua Mæsia Veientibus ademta, vsque ad mare imperiũ prolatasse, atque Ostiam in ore Tiberis condidisse. Inde verò regnante Prisco, reliquam Etruriam belli Romani contagione arsisse in Dionysij historia scriptum inuenio, cum quinque Etruriæ populi arma cum Latinis iunxissent: eosque ad Eretum in agro Sabinorũ prœlio victos leges pacis accepisse. Postea C. Iulio. Q. Fabio Coss. Veientibus agrum Ro. populantibus, nec res reddentibus bellum est indictum: idque per octo annos continuos gestum, quo bello trecenti & sex Fabij, qui sibi hostem illum depoposcerant,

Margin notes: COSA. (beside line 7) — FALERII. FALISCI. (beside line 11) — ETRVSCORVM concilium. (beside line 18) — Liuius lib. 1. ab v.c. (beside line 34) — Anno CCLXXI. post V.C. (beside line 39)

Margin letters: A, B, C, D

A rant, ad Cremeram amnem deleti sunt. Deinde L. Quinctio, Mam. AEmilo, L. Iulio Tribunis militum consulari potestate, Fidenates legatis Romanorum interfectis ad Lartem Tolumnium Veientium regem defecêre; *Veientibusque* arma capientibus, *Falisci* de quibus ex ordine scribemus, sese adiunxerunt. Anno v. c. cccxv.

F. Α Λ Ε Ι Ω Ν.

FALISCI *Argiuorum Colonia.*

B

GAMEMNONE Mycenarum & Argiuorum rege Clytemnestræ vxoris adulteræ, & AEgysthi adulteri insidiis cæso, cum AEgysthus regnũ, quod per scelus inuaserat, Tyrannide & crudelitate premeret; Halesus Agamemnonis ex Briseide, vti quidam, vti alij ex Clytemnestra, filius, (alij aurigam ipsius fuisse tradunt) AEgysthi sæuitiam veritus assumta voluntariorum & clientium ex Argis manu in Italiam profectus, cum ad Massicum montẽ consedisset, postea ibi vrbem condidit: vrbique & genti à se nomen fecit. *Haliscam* enim vrbem, & *Haliscos* ab Haleso auctore & conditore prius dictos Falisca condita, & vnde dictum nomẽ.
C tradunt nonnulli; qui postea *Falisci* vocati sunt, aspirata in F. digamma AEolicum commutata; eadem ratione, qua Dionysius tradit priscos Græcos consueuisse nominibus à vocali incipientibus præponere digamma illud F. additus ad lineam rectam duabus obliquis: ita vt pro ἑλένη, οἶκος, ἄναξ, ἄνηρ proferrent, Fελενη, Fοικος, Fαναξ, Fανηρ, & multa similia, cui suffragatur, quod & in numismatibus antiquis ΦΑΛΕΙΩΝ non per Φ sed F digamma loco aspiratæ præposito scriptũ videmus. *Halesus* autem vti noui ciues originis suæ admonerentur, templum Iunoni, Argiuo illi simile erexit; in quo ijdem sacrorum ritus annui obseruarentur; essent sacrificiorum similes quoque apparatus, & cultrices templi sacrificulæ, &
D puella innupta, quam *Canephoron* appellabant, sacrificium auspicari solita; præterea chori virginũ, quæ in veste alba quàm poterant splendidissimè cultæ incedentes carmen patrium in laudem Deæ canebant: ac vias quacumque sacerdotes cum victimis reliquoque sacrificij apparatu incederent, vestibus floribusque sternebant. Capram autem in templum illud Iunonis inferre nefas erat. *Halesus* postquã vrbem ab se conditam optimis legibus institutisque ornasset, auxilium *Turno* Rutulorum regi aduersus AEneam & Troianos ferens, in prœlio occubuit. Post eius mortem *Falisci* cum aliquamdiu libertate potiti fuissent; in ius tandem ditionemque Etruscorum; qui maximam Italiæ partem olim armis domuerunt, concesse-

concessêre;& inter duodecim Etruriæ populos deinceps annumerati sunt A
Vrbi tamen gentiquc Faliscorum,suæ leges suaque instituta permansêre. Duas præcipui nominis vrbes *Faliscis* fuisse quidam tradunt, modico à se interuallo distantes, quarum prior *Falisca* siue *Faliscum* à conditore, vti iam diximus, appellata fuerit: altera *Faleria* siue *Falerium* à Falerio Argiuo Halesi comite nomen sortita. Aliis placuit *Falerium* opidi nomen esse;gentem verò *Faliscos* dici. De *Falerio* addit Dionysius Halicarn. etiam suo sæculo quamuis à Romanis habitaretur, scintillas tamen Pelasgici generis seruasse; multaque moris Græcanici longissimo tempore apud Falerios perdurasse;vti armorum ornatus,hastas & clypeos Argolicos: sacrorum quoque apparatus, ædes Deorum, expiationes, sacrificia & multa similia. Ager Faliscorum quamuis multa sui parte asper & montosus, lætissimis tamen pascuis abundabat; & lino admodum fœcundus erat. Perlabebatur Faliscorum regionem Clitumnus amnis, eo miraculo celebris quod eius aquæ potæ albedinem armentis inducerent. Nihil quod memoria dignum sit, à Faliscis ante annum ab vrbe condita CCCXVI.gestum: hoc demum anno societatem Lartis Tolumnij Veientium Regis, & Fidenatium sequuti, arma Romanis intulerunt. Aduersus quos Mam. Aimilius Dictator ab Romanis missus, ingenti eos prœlio ad Nomentum cæso inter ceteros Veientium Rege superauit. Sequenti inde anno, Consules Romani agrum Faliscum ingressi, quum intra muros se contineret hostis,omnia latè depopulati, quod pestilentia Romæ sæuissimè grassaretur reuocati, pactis cum hoste induciis legiones ex agro Falisco abduxêre. Quieuêre inde Falisci vsque ad annum ab vrbe condita CCCLI.quo anno inita cum Capenatibus societate,castra Romanorum, qui tum Veios circumsedebant, inuasêre; ipsis simul Veientibus eruptionem facientibus: ita vt hinc Veientes,inde Falisco prementibus conuersæ in aduersa Romanorum legiones, aliæ aduersus Faliscos & Capenates, aliæ aduersus Veientes erumpentes depugnarent. Sed dissensione M.Sergij & Verginij Tribunorum, qui priuatis inter se odiis diffidebant, ac binis quæ Romani ad Veios habebant D castris,hic maioribus, ille minoribus præerant,factum est, vt dum Sergius,cuius castra hostes oppugnabant,opem ab inimico per arrogantiam petere dedignatur; Verginius verò pari pertinacia auxilium collegæ laboranti vltrò submittere differt, Falisci interea, Capenates ac Veientes castris Romanorum paucis effugientibus potirentur. Quæ clades vbi Romæ accepta est, Sergio & Verginio propter mutuas discordias Magistratu abire iussis, alij in locum illorum creati ac Veios missi, *Faliscos Capenatesque* magna cum cæde castris eiiciunt. *Falisci* nouis statim copiis conscriptis accitisque Capenatibus, cum rursus castra Romanorum aggrede-

An. CCCXVI. post V.C.

FALISCORVM aduersus Romanos res gestæ.

Liuius lib. IV. & V. Annalium.

T. Liuius lib. V. sect. XIX.

B

C

A aggrederentur non sine strage repulsi, pluribusque inde aliis super alias
cladibus fracti, auxilium à communi Etruriæ concilio ad Veientes obsi-
dione Romanorum liberandos per legatos petière. Verùm Etrusci cum *T. Liuius l.v. Annal.*
prius Veientibus hoc negassent, se ne tunc quidem aduersus Romanos
auxilia missuros responderunt: si qui tamen ex iuuentute sua volunta-
rij ad bellum ire velint, non prohibituros. Eo cum responso regressis
domum Legatis, ingens voluntariorum numerus ex Etruria ad Faliscos
accessit: quorum accessione aucti Falisci, accitis Capenatibus, in Roma-
nos mouerunt. His L. Titinius & Cn. Genutius Tribuni militum cum
exercitu obuiam facti, dùm fortiùs quàm cautiùs pugnant, in insidias
B præcipitantur. Genutius fortiter pugnans occubuit. Titinius collectis
ex multa trepidatione militibus in editum tumulum euasit. Ea clades
Romam perlata, quum maiorem quàm pro re terrorem fecisset, M. Fu-
rius Camillus Dictator dictus est. Is cum P. Cornelio Scipione Magi- *Anno v. c. CCCLVII. quo Veij capti.*
stro equitum profectus, ac Faliscos in agro Nepesino cum Capenati-
bus adeptus, eosdem magna strage fudit; simul etiam castris exuit: in-
de & Veios cepit. Post biennium inde Romani Camillum Tribunum
militum creatum rursus contra Faliscos misère: qui statim cum exerci-
tu agrum Faliscum ingressus, castra haud procul ab vrbe Faleria po-
suit. Tenebant se prius mœnibus Falisci donec populationibus agro-
C rum & villarum incendiis irritati vrbem egressi in aperto castra loca-
rent: ita tamen vt præ metu Romanorum haud longiùs quàm mille pas-
sus ab vrbe progrederentur; loco quàm castris ceperant aspero vndiq; &
prærupto fidentes. Ceterùm Camillus motis noctu castris dum Falisci
castris suis egressi in Romanos castra in superiore tumulo munientes o-
pus impedituri impetum faciunt, fusis fugatisque, ac præter castra pro-
pria in vrbem compulsis Faliscis, castra etiam illorum cepit. Circumside-
ri inde vrbs & munimentis claudi cœpta est, cumque leuibus interdum
per eruptionis occasionem prœliis tempus tereretur, neutro inclinante
spe, maximè cum frumentum aliaque necessaria largiùs obsessis quàm
D obsidentibus suppeterent; videbatur hæc obsessio non minùs diuturna,
quàm ad Veios fuisset, futura, ni casus insperatus Imperatori Romano fi-
dei integritatisque opinionem & maturam simul victoriam peperisset.
Qum moris esset apud Faliscos eodem liberorum præceptore ac pæda- *T. Liuius lib. v. Annalium, sect. 27. Scriptor de Viris illustr. in Camillo cap. 23. quæque ibi olim ex Alphio Auito notabamus.*
gogo vti, Falerij sub vno ludimagistro pueri simul complures, & in his
etiam principum liberi erudiebantur. Is cum in pace consuesset pueros
suæ curæ commissos, ante vrbem lusus exercitationisque caussa produ-
cere; & ne in bello quidem eum morem intermitteret; accidit, vt dum va-
riatis sermonibus & lusibus pueros solito longiùs à porta trahit, simul &
intra hostium Romanorum stationes, deinde in castra, denique & in

prætorium perduceret: puerosque coram Camillo adducens addidit, Falerios se in potestatem Romanorum tradidisse; quando eos pueros, quorum parentes summam rerum in vrbe tenerant, ipsi dediderit. Sed Camillus tantam hominis perfidiam exsecratus, spretum increpatumque, manibus à tergo reuinctis, ac detractis vestibus denudatum, pueris tradidit: virgas quoque, quibus illi proditorem verberantes in vrbem agerent, dari iussit. Falerij tantam in hoste fidem ac iustitiam admirati deposito statim omni in Romanos odio, legatos ad Camillum, deinde permissu Camilli Romam ad Senatum mittunt; qui Falerios atque vrbem ipsorum in fidem potestatemque Romanorum dederent. Atque ita Faliscis in fidem receptis, quo plebs Romana eo anno à tributi onere leuaretur, pecunia quanta in stipendium annuū militibus sufficeret, Faliscis imperata est: ac pace concessa, legiones ex agro Falisco abductæ sunt.

Anno post R.C. CCCXCVI.

Haud diu in fide perstitere Falisci; namque C. Marcio Rutilo, & Cn. Manlio iterum Coss. postquam occultè prius arma cum Tarquiniensibus sociassent; Romanis per fæciales res repetentibus non reddiderunt: nihil tamen memorabile ab iis Consulibus contra Faliscos gestū: sed anno insequenti, quo M. Fabius Ambustus, & M. Popillius Lænas vterque Coss. iterum fuêre, Fabio bellum contra Faliscos obuenit: qui cum Legionibus in Faliscos profectus, à Faliscis Tarquiniensibusque cum instructo exercitu occurrentibus prœlio superatus est. Inieccrat terrorem turbaueratque insolita specie primo congressu Romanam aciem, quòd sacerdotes Faliscorum agmen suum cum facibus ardentibus, anguibusque prælatis incessu furiali præcedebant. Sed postquam Consul, Legati, Tribunique milites, puerorum more vana pauentes, irrisissent, increpassentque, pudor animos à priore trepidatione in ferociam conuertit; discussoque vano hostium apparatu ac facto in armatos impetu, funduntur, sternunturque Falisci cum Tarquiniensibus: tota denique acie in fugam compulsa etiam castris exuti sunt. Hac clade irritati potiùs quàm fracti animis Falisci, totam in Romanos concitant Etruriam; ingentibusque Etruscorum copiis aucti ad Salinas castrametantur. At C. Marcius Rutilus Dictator in hos profectus, ancipiti primùm prœlio certauit; sed acriore impressione facta, auersis in fugam hostibus castris etiā ipsorum potitus est. Ita Falisci accisis rebus suis, trepidi intra fines suos se receperunt: assidua inde agrorum vastatione coacti pacem supplices ab Romanis petierunt, impetraruntque. Eam pacem quum integra aliquamdiu fide coluissent, rursus L. Papirio Cursore, Sp. Caruilio Coss. arma cum Etruscis aduersus Romanos sociarunt. Contra eo missus Consul Sp. Caruilius, Faliscos multis cladibus fractos pacem denuò petere coëgit. Rebellasse inde iterum Faliscos post bellum Punicum secundum. & cum

Anno Vrbis CCCXCVII. Liuius lib. VII. Annal. cap. 42.

Anno Vrbis cond. CCCXCVII. Liuius lib. VII. c. 47.

PAX inter Faliscos & Romanos.

Anno V.C. CDLX.

A B C D

A & cum iis duce A. Manlio Torquato Consule debellatum esse inuenio. *Anno Vrbis cond.* DIX.
Is namque ducto in agrum Faliscum exercitu, occurrentes sibi Faliscos
prœlio fudit: deuastatoque agro Falisco exercitum ad Faleriam vrbem FALERIVM *captum & euersum.*
admouit, eamque per vim captam euertit. Totum inde nomen Faliscum
sexto postquam venerat die in deditionem accepit. Manlium de Falis- * *Vrbis condita anno* DXII.
cis triumphasse Fasti Capitolini * testantur. Deductam ab Romanis in
Faliscis *Coloniam Iunoniam Faliscam* inuenio; colonisque agros ab Trium- FALISCA *Colonia Iunonia.*
uiris assignatos: sed quo id tempore factum sit nobis ob scriptorum incu-
riam incertum est. Quia autem Falisci sub eodem parallelo cum *Cosis*
maritima Etruriæ vrbe à Ptolemæo recensentur, eadem fecit parallelo-
B rum æqualitas, vt à Faliscis ad *Cosanos* maritimos Etruriæ populos COSAE.
transiremus.

Κόσων.

COSAM auctor est Plinius Vulsiniensis; qui inter duodecim COSAE.
principes Etruriæ populos recensentur, ædificasse. De *Vulsinien-* C. *Plin. lib.* III. *Nat.*
sibus itaque, vt Cosanorum maioribus, pauca & explorata, vt *Hist. cap.* V.
accepimus, in medium adducturi sumus. Captis Veiis L. Vale- VVLSINIENSES.
rio Potito, M. Manlio Capitolino† Coss. nouum bellum cum Vulsinien- † *An.* V. C. CCCLXI.
C sibus exortum est: quo quum propter famem & pestilentiam exercitus
Ro. duci nequiret; Vulsinienses ob id animis elati, Salpiniatibus adiun- *Liuius l.* V. *sect.* 93.
ctis, agros Romanos vltrò incursauêre. Itaque duobus inde populis bello
indicto cum Vulsiniensibus pugnatum. Fusa primo concursu in fugam
acie, octo armatorum millia ab equitibus Ro. interclusa, positis armis in
deditionem venerunt. Vulsiniensibus bello fessis, ea conditione, vt res
populo Ro. redderent, induciæ in viginti annos datæ sunt. Obseruo quo-
que à L. Postumio Megello ‡ Consule, traducto in Etruriam exercitu prin- ‡ *Cos. Anno post* R. C.
cipio Vulsiniensium agrum vastasse; deinde cum Vulsiniensibus ad tuen- CDXLVIII.
dos fines egressis haud procul mœnibus ipsorum depugnasse: duo mil- & CDLIX. *iterum &*
D lia & ducentos Etruscorum cæsos; ceteros vrbis propinquitate tutos III. CDLXII.
fuisse. inde tres validissimas Etruriæ vrbes, *Vulsinios, Perusiam, Aretium* pà- *Liuius l.* IX. & X. *Annal.*
cem petisse; & vestimenta frumentumque pro militibus cum Consule
pactos, missis Romam oratoribus, indutias in quadraginta annos impe-
trasse. In fragmentis Tabularum Capitolinarum scriptum est, Ti. Co-
runcanium *de Vulsiniensibus & Vulcientibus* triumphasse. Quod ideo hic ad-
scripsi, quod Plinium prodidisse videam, *Cosam Vulcientium vrbem* (quo lo- *Plin. l.* III. *Nat. Hist. cap.* V.
co aliis *Vulsiniensium* nomen substituere placuit) *à Populo Ro. deductam.* Pa- COSA *Colonia.*
terculus etiã auctor est, *Cosam & Pæstum* C. Fabio Dursone, & C. Claudio *Paterc. l.* II.
Canina * Coss. vtramque ad mare Etruscum; illam in Etruria, istam in * *An.* V. C. CDXC.

 Campa-

Campania, vt suo loco memorauimus, deductam; Plutarch. quoq; tradit A
Narniam & Cosam à T. Quinctio Flaminino ante Consulatum deductas.
Ceterùm octogesimo ferè quàm deducta fuerat anno L. Furio Purpureone, M. Claudio Marcello Coss. * Cosanis postulantibus vt sibi colonorum numerus augeretur, mille adscribi iussi sunt; dũ ne quis post in eo numero esset, qui L. Cornelium, & Ti. Semproniũ Coss. hostis fuisset. Est & illud obseruatione dignum, quod Liuius memoriæ prodidit, difficillimis Reipublicæ & belli Punici tẽporibus, recenseri *Cosanos* inter eos colonos, qui in fide manserunt. Nam quod idem Liuius prodit *Cossanos* ab Hannibale per fraudem interceptos; procul dubio de iis hoc intelligendum, quos inter *OEnotrios* Stephanus recenset. argumento est, quod idem † scribat, B
Hannibalem post Cannensem cladem, à Statio pollicente se Cossam traditurum, in Hirpinos ea occasione euocatum fuisse. mox rem gestam paucis in hanc ferè sententiam prosequitur. *Cossanum* fuisse nomine Trebium nobilem inter suos, sed factione familiæ quæ per gratiam Romanorum potentior erat oppressum, rem ad Hannibalem inclinasse, quem Cannensi pugna ferocem cum exercitu aduenire nunciabat, & vulgi sermonibus spargebat: Cossanos itaque ob metum Hannibalis vrbe excessisse: vacuam vrbem sine certamine occupatam, & præsidium Punicum acceptum: *Cossam* cum aliis aliquot Samnitium vrbibus, paullopòst à Q. Fabio Consule vi receptam fuisse. Idem Liuius quum sub Q. Fabio C
Maximi filio, & Ti. Sempronio iterum Coss. prodigia quæ nunciata erant enarrat, inter cetera refert arma in *Iouis Vicilini* templo, quod in agro Cosano erat, concrepuisse. quod vt de *Cosanis Etruscis* intelligi possit, facit Cosanorum numisma quòd hîc exhibemus: in eo namque ab auersa parte aquila Iouis ales dextro pede contextam è lauro corollam, sinistro sceptrum premit; non ambiguo symbolo Iouis numen in ea colonia in veneratione fuisse. Numisma autem istud ad Coloniam referendum iccirco nonnulli opinantur, quod ab aduersa parte aut coloniæ alicuius magistratum; aut certè Cosam nouis colonis, vt ex Liuio memorauimus, auctam fuisse Triumuirorum symbolo exprimi credant. Sunt qui de D
colonia quidem cum præcedentibus eadem opinentur; sed quod in numismate Tres viri ad iter accincti appareant, ad Cosanorum calamitatem referant; qua ob soricum copiam sedes suas deserere coacti sint: vt à Volaterrano quoque memoriæ proditum est. eam tamen fabulam à Rutilio Numantio poëta (qui multis ante sæculis sub Honorio Augusto vrbis Præfecturam gessit) irrisam fuisse obseruo; nec verisimiliorem haberi quam gruum cum Pygmæis pugnam multorum figmentis celebratam. Verùm quod ad vrbis situm pertinet, ex Strabone (vti & ex Ptolemæi quoque Tabulis) obseruo, Cosas haud procul à mari Tyrrheno exstitisse in sinu

Plut. in Quinctio.

* *an. Vrbis* DLVII. *Liuius lib.* XXVII. *cap.* XII.

Stephanus de Vrbibus. † *Liu. lib.* XXIII. *initio aly* Compsam *ibi legunt.*

Liuius lib. XXIV. *fol.* 41. *Anno Vrb.* DXXXVIII.

Liu. lib. XXXIII. *c.* 9.

Raph. Volaterranus libro V. Comment. Vrbanor. *Cl. Rutilius Itinerarij pag.* 6 Et desolatæ mœnia fœda Cosæ. Ridiculum cladis pudet, &c.

A in sinu autem illo tumulum fuisse sublimem, in quo opidum à Vulsiniensibus siue Volcientibus extructum fuerit: sub tumulo portum Herculis fuisse, & lacum ex mari salsum: ad sinus ipsius oram Thunnos venantium speculam exstitisse: Thunnum namque Piscem, non modò glandes, verùm etiam purpuras, quarum magna circa has oras frequentia erat, prosequi. *Cosam* plerique auctores numero singulari; quidam numero plurali *Cosas* proferunt. & sic numisma antiquum exprimit ΚΟΣΩΝ. Virgilius quoque scribit: *Quique vrbem liquêre Cosas.* Præterea apud plerosque *Cossa & Cossani* cum ss. geminato legimus: alij per s. simplex *Cosa & Cosani* scripsêre, sicuti & numisma antiquum, cuius auctoritatem
B sequuti & nos ita scripsimus. Vltra Cosam *Populonia* erat, vna ex duodecim Etruriæ vrbibus, quæ ad commune concilium ad Volturnæ fanum, vt memorauimus, conuenire solebant. Vlterius ad Arni & AEsaris confluentem *Pisa* opidũ, à Pisanis, qui è Peloponneso cum Nestore aduersus Ilium militarunt, conditum. Vltimum illud Etruriæ opidum erat, & Liguribus proximum: atque hinc euenisse opinor quod Liuius *Pisas* pro Liguriæ prouincia vsurpauerit; quum ita scribat: *P. Porcius Læca Prætor sortitus est Pisas, vt ab tergo Liguribus esset.*

PISAE opidum.

Liuius lib. XXXIIII. sect. 29.

Ligurum natio, vt auctor est Dionysius Halicarn. antiquissima, & regio latissima fuit: quippe quæ ante Gallos Italiam insederit, nec
C solùm Italiæ, sed etiam Galliæ vlterioris partem non modicam obtinuerit, in qua Saluues Deceates, Oxybij & Vocontij Ligures habitarunt. vnde autem in Italiam aut in Galliam venerint, idem pro incomperto reliquit. Maritimos Ligures Polybius à Massilia ad Pisas vsque extendit. quamquam Pisas quoque Trogus in Liguribus collocarit. quæ ora opida habuit Fanum Herculis, Lucum Feroniæ, Lunam, & post Macræ fluminis ostium, Erycis ac Veneris portum, Tigulliam, Genuam, Vada Sabatia. Albingaunum, Albium Intemelium, Herculis Monæci portum, Nicæam, & finem Italiæ Varum flumen. Vltra flumen à mari Gallico vsque ad Druentiam Salluui gens Ligustica (vt memorauimus) habitarunt per stadia quingenta, siue millia passuum LXII. vt Strabo auctor est. vltra Varum itaque inter *Salluuos Tauroentium, Olbia, & Antipolis* erant, Massiliensium, vt Strabo & Stephanus prodiderunt, coloniæ: Addit Strabo Antipolin quæ in Narbonensi prouincia sita erat, inter Italicas sua adhuc ætate vrbes annumeratam; Nicæam Liguriæ Massiliensibus attributam; & quum super eo iure Massilienses Antipolitanis litem in Senatu Romano mouissent, Antipolitanos iudicio à Massiliensium imperio fuisse liberatos. Antipolitanos vnà cum Salluuis in

LIGVRIA. De hac Vbertus Folieta, initio suorum Annalium Liguriæ seu Genuensi.

SALLVVII

ANTIPOLIS.

D

potestatem populi Romani venisse opinor: quum namque Salluuii & Vocontij, Massilienses bello & incursionibus vexarent, Massilienses qui ab origine (vt paullò pòst latius explicabimus) Romanorum socij fuerant & inter Salluuos ad mare habitabant, opem & auxilium à Romanis petierunt & impetrarunt: missique ad bellum Allobrogicum (quod non solùm contra *Gallos Allobroges*, sed & aduersus alios complures vicinos populos, & in his *Salluuos & Vocontios* gestum est) C. Sextius Caluinus † Cn. Domitio Ahenobarbo Cos. de Salluuiis & Vocontiis triumphauit vti apparet ex antiquo fragmento marmoreo Magistratuum & triumphorum Romanorum. Atque hæc quâ potuimus breuitate perstrinximus, vt quæ deinceps de *Massilia* dicturi sumus, & de *Antipoli & Athenopoli*, ceterisque Massiliensium coloniis commodiùs intelligi possint. A B

† *Anno* DCXXXI. *post R. C.*

ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΩΝ.

ANTIPOLIS *Massiliensium Colonia.*

ANTIPOLIS *à Massiliensibus condita.*

ANTIPOLIN à Massiliensibus vltra Varum flumen sicuti Tauroentium & Olbiam; cis Varum autem Nicæam contra Barbarorum insultus conditas fuisse Strabo testatur: quò nauigantiū commercia, & mare à piratis libera essent, si ipsi loca montana vti & portus præcipuos in potestate haberent. Idem tradit Græcos Ligures omnes à principio Salluuos appellasse; regionemq; eam Ligusticam quam Massilienses tenebant: Romanosque contra istos primùm arma mouisse, eò quod ipsis transitum in Hispaniā intercluderet: latrociniis namque ipsorum omnia terrâ marique quàm latissimè infestabantur: opibusque vsque adeo accreuerunt: vt octogesimo demùm anno iter publicum per ipsorum regionem exercitui Romano ad sesquimiliare pateret. Meminit Antipolis Tacitus in bello Vitelliano, vocatque Municipium Galliæ Narbonensis: atque illud esse puto, quod iam ex Strabone meminimus; Antipolin contra Massiliensium disceptationem Italiæ fuisse attributam. Ptolemæus Antipolin inter Deceates sub longitudine XXVII. latitudine quadraginta trium reponit. nunc de Massilia dicendum. C D

SALLVVI *Ligures.*

ANTIPOLIS *municipium.* *Cor. Tacitus lib II. Hist. initio.*

ΜΑΣ-

A
ΜΑΣΣΑΛΙΗΤΩΝ.

MASSILIA *Phocæorum Colonia.*

ASSILIAM omnium ſcriptorum etiam antiquiſſimorum MASSILIA.
monumentis celebratam, diximus ſitu ſuo perſtringere eius *Plinius lib.*
trianguli verticem, quo Polybius Italiam tribus lateribus cir- *III. Nat. Hiſt. cap. 4.*
cumſcribit: adhæc eodem auctore, maritimos Ligures à Maſ- *Strabo lib. IV. initio.*
ſilia vſque ad Piſas extendi; atque Alpes à Maſſilia propè in orbem ad *Polybius*
Tergeſte vſque in ſinum Adriaticum ductas, occidentis & Septemtrio- *lib. III. Hiſt.*
B nis Galliæ partes tueri. atque hæc quantum ad Maſſiliæ ſitum, quo Ita-
liam Liguresque Gallos contingebant: ſupereſt vt de vrbis ipſius origine
& maioribus diſſeramus. Obſeruo itaque *Maſsiliam* coloniam fuiſſe Pho- MASSILIA *Phocæor. Colonia.*
cæorum, videlicet eorum qui in Ionia fuerant. Phocæam, enim Athe-
nienſes vnà cum Philogene in Ionia haud procul à Smyrna condiderant:
nomenq; vrbi à phoca *vitulo marino*, qui dum fundamenta vrbis iacerent
ipſis apparuiſſet, fecerant. Maſſilia vero tali occaſione & cauſſa condita
eſt. Cyrus Perſarum rex quum Crœſum Lydorum regem opibus ſuper-
bientem armis edomuiſſet, & in poteſtatem redactum regno ſpoliaſſet,
maritimis Ioniæ & AEoliæ regionibus Harpagum ducem præfecerat.
C Is quum ſuperbè admodum & ex libidine dominaretur, metum Phocen-
ſibus incuſſit: quos vt tumultuari accepit; tamquam vrbem obſeſſurus
propius ad Phocæam mouit. Phocenſes verò, vt vim ab Harpago para-
ri vident, noctu qui elabi poterant, conſcenſis cum familia nauibus in
Epheſum vela faciunt: idque ex omine quod fortè nauigationis eiuſdem
gubernatori exciderat, conſulendam videlicet eſſe Dianam, quò curſum
oraculo ſuo dirigendum Dea reſponderet: Dianam namque tota Ionia
magna veneratione colebat. Nocte vero eâdem quâ Phocenſes Ephe-
ſum appulſi fuerant, Ariſtarcha inter Epheſias matronas honeſtiſſima
vidit Dianam in ſomno monentem, vt vnà cum Phocenſibus accepto
D ſecum quodam ſimulacro nauigaret. Italiam itaque ex Deæ oraculo
petunt: pars in Lucania *Veliam* (vt ſuo loco proſecuti ſumus) ſiue *Pag. 247. 2.*
Hyelam condidiſſe; ceteri regnante Tarquinio Priſco cum Romanis ſo-
cietatem coiuiſſe ſcribuntur. Inde cum tota claſſe Phurio & Perano
ducibus in Galliam Braccatam profecti, Maſſiliam Ariſtarchæ monitu
ad Rhodani oſtia iuxta Ligures condiderunt: loco rupibus & cautibus
aſpero, cui portus in formam Theatri ſubiacebat: vrbeque Mœnibus
ampliſſimis cincta arcem exſtruxêre; templumque in arce Apollini
Delphico (quod *Delphi* in Phocide ſiti eſſent) vti & alterum Dianæ Ephe-
ſiæ ſplendidiſſimum, ob oraculi memoriam condiderunt. *Ariſtarcham*,
quam

quam summo in honore Phocenses habebant, eiusdem Dianæ sacerdotem creatam fuisse memoriæ proditum est. Consentiunt cum historiis numismata; *Apollinem* namque & *Dianam* à Massiliensibus cultos fuisse tam Apollinis quàm Dianæ capita & Tripodes Massiliensium numismatibus expressa abundè testantur. Accedit adhæc, quod à Pausania in Phocaicis memoriæ proditum est, Massilienses Delphis in æde Mineruæ Phronææ (*Prouidæ* Latinè diceres) æneum Apollinis signum dono posuisse, eosdemque Phocensium, quæ Ioniæ gens fuerat, colonos fuisse, partem eorum qui ex Phocæa Harpagum Medum effugissent: donum ideò Apollini æneum posuisse, quòd, occupata quam tunc tenebant in Gallia regione, nauali pugna Carthaginienses vicissent, illudque ex decima de Pœnis superatis dedicasse. Addam & istud, quod numismatibus aliquid adferre poterit Massiliensium; Apollini proximum fuisse leonem æneum à Phocensibus, qui agrum Elateen incolebant, obsidione quâ à Cassandro vrgebantur, liberatis missum. Quum itaque Phocenses Ioniæ genus & originem ad Phocenses Græciæ referant, in suspicionem adducor hinc toties in Massiliensium numismatibus leonem apparere. Sunt qui nono, quod inter Massiliensium spectatur, numismate, *Aristarchæ* sacerdotis Dianæ faciem exprimi credant: Taurũ verò cornupetam, quem postremum numisma exhibet, coloniæ symbolum esse: pisciculum aut qui tauro imminet ideo additum, quòd eo loci, vti Mela testatur, eiusmodi piscium genus effodiatur: aut quòd maritima sit Colonia. Refert inter prodigia Liuius † quod alij naturæ loci attribuunt; in eo Galliæ agro quà aratrum inducebatur, sub existentibus glebis pisces emersisse. atque ista quidẽ sunt quæ ad numismatũ rationem ex historiis obseruare potuimus. Hactenus quæ ad originem vrbis pertinent paucis enarrauimus; nunc ea quæ reipublicæ eiusdem statum auxerunt & conseruarunt. Trogus Pompeius * qui sese historiæ veritatem, atque ab initiis & prima Rerumpublicarum aut Regum dominatione scriptorum profitetur) in hanc ferè sententiã narrat. *Phrurum* ‡ & *Peranum* classis Phocensium præfectos ad Segoregiorum Regem, nomine *Senanum*, in cuius finibus vrbẽ condiderant, amicitiam petentes conuenisse. Fortè eo die rex totus erat in apparatu nuptiarum *Gyptis* filiæ: quam more gentis inter epulas genero, qui præ ceteris placuisset, collocare parabat: itaque quum ad nuptias inuitati omnes processissent, inuitati sunt ad conuiuium & Græci quos nominauimus, hospites. Introducta deinde virgo cùm iuberetur à patre aquam porrigere ei quem virum eligeret, omnibus omissis ad Græcos conuersa, aquam *Perano* porrigit: qui factus ex hospite gener, locum condendæ vrbis à socero accepit. Athenæus, diuersosne auctores à Iustini Trogo sequutus, an suæ ætatis memoriam incertum, à Trogi narratione

Ædis Mineruæ Prouidæ.

Massil. nummi.

Pompon. Mela l. II. in Gallia Narbonensi.

† *Liuius lib. XLIII. sub initiũ: adde, Strab. lib. XV. Senecen l. III. Natur. qu. cap. XVI. Plin. lib. 9. cap. 57.*

* *Apud Iustinum lib. XLIII.*

‡ *Alij* Furium *loquunt.*

Athenæus lib. XIII. Dipnosoph.

A ratione variat, decimo tertio namq; libro hanc historiam euentu quidem eandem, nominibus tamen & tempore diuersam prodidit. *Nanum* videlicet regem qui nuptias filiæ, quam *Pettam* vocat, parabat, *Euxenum* Phocensem, qui eò fortè accesserat, ad conuiuiũ euocasse. Nuptias more gentis ea conditione & pacto celebrari solitas, vt sponsa post cœnam ad conuiuas accedens phiala mista cuicumque ex præsentibus procis præbibisset & phialam porrexisset, eum sibi maritum videri delegisse. Pettam itaque ingressam, siue casu siue consilio, phialam Euxeno obtulisse: atque ita patrem Euxeno filiam in vxorem collocasse; maritum mutato vxoris nomine eandem *Aristoxenam* appellasse; atque in eius rei memoriam gen-
B tem Protiadarum à Proto Euxeni & Aristoxenæ filio apud Massilienses multis postea sæculis celebrem fuisse. Vt autem inter conuiuiales Athenæi, & sobrios Iustini sermones nihil iudicij aut sententię interponamus, quum Peranus per Glyptin Senani Segoregiorum regis filiam vicinis etiam amicus factus esset, Massilienses cum Gallis & Liguribus res magnas gerere cœperunt; siue dum armis se aduersus vim externam tuentur, siue dum vltrò eos à quibus petiti fuerant lacessunt: sicuti mortuo rege Senano contra filium eius Commanum accidit; qui quum Massiliam ex insidiis intercipere conaretur, septem Ligurum milia à Massiliensibus vnà cum rege cæsa sunt: institutumque (quia Floralibus dum ciuitas
C somno ac vino sepulta esset, Commanus eam inuadere tentauerat) vt festis postea diebus portas clauderent; vigilias agerent, stationes in muris haberent & peregrinos recognoscerent. Vicêre etiam nauali prœlio, vti supra ex Pausania memorauimus, Carthaginienses. Ceterùm *Massilia*, postquam à prima statim origine diu cum finitimis luctata esset, pace tandem cum iisdem parta, rerum gestarum fama, opum abundantia, colonorum frequentia, & armorum gloria, præcipuè autem populi Ro. societate & amicitia propugnata, florebat. Ciuitatem inde optimis legibus & Græca disciplina institutam & morum grauitate compositam, sexcenti ex optimatibus (qui ab honoribus, quos quoad viue-
D rent, capiebant, Τιμοῦχοι vocati sunt) suo consilio gubernabant. Fuitque eadem Respublica vel à prima origine & antequam Massilia conderetur, (cum Tarquinio namq; Prisco, vbi primùm in Italiam appulissent Phocenses, antequam sedes fixissent, fœdus percusserant) amicitia & fœdere Romanis iuncta, vti iam ante comemorauimus; fidemq; & fœdus semel percussum constanter seruarunt, & magnâ cum comitate ac benignitate coluerunt: ita vt non desint auctores qui tradant, Massilienses, quum Romani arctissima obsidione à Senonibus Gallis in Capitolio obsessi libertatem auro appenso redimere cogerentur, aurum & argentum tam publicum quem priuatum ad conficiendum pondus contulisse: mœ-

Massiliensium res gestæ.

Sup. pag. 320.b.

Massiliensium cum Romanis fœdus & amicitia.

Roma à Gallis capta.

ſtitiámque ob captam vrbem publico etiam luctu teſtatos. Pro quibus A
meritis, quum vicinorum ſibi inuidiam propter opum & commercio-
rum abundantiam commouiſſent, Salluumque armis vexarentur, po-
puli Romani auſpiciis & armis protecti ſunt. Exſtitêre & noua populi
Ro. in Maſſilienſes beneficia, quum deuicto Ariſtonico Eumenis Aſiæ
regis ex pellice filio, Phocenſes Ariſtonici partes ſequuti, deprecatoribus
Maſſilienſibus à Senatu veniam obtinuerunt. nec fuit exiguum iſtud be-
neficium, quia Phocenſes & tunc & antea, Antiochi bello arma contra
Romanos infeſta tulerant. Adhæc bello ciuili inter Cæſarem & Pon-
peium, quum Domitium Pompeianum recepiſſent, Cæſarem excluſiſ-

MASSILIENSES à Cæſare libertate donati.

ſent, poſtea à C. Trebonio Cæſaris legato & D. Bruto nauali prælio victi B
iterum à Cæſare libertate donati ſunt. Ceterùm Reipublicæ optimè in-
ſtitutæ ratio nobiliſſimum quemque Romanorum eò tandem pellexit, vt
qui antea diſciplinarum cupidi & ingenij excolendi cauſſa Athenas ſe

Maſſiliæ qui ſtudijs operam dedêre.

conferre ſolebant, poſtea *Maſſiliam* ſeſe reciperent; ita hic inter alios L.
Antonium, Iulij Antonij filium, literis operam dediſſe, ſicuti & Iulium
Agricolam, Taciti ſocerum, obſeruo. Apud eoſdem quoque T. *Annium*

T. Milo, Maſſiliæ exſulans. Sueton in Auguſto cap. 65.

Milonem exſilij ſedem elegiſſe Aſconius Pædianus teſtatur; alioſque ali-
quot viros virtute & doctrina nobiles ibidem habitaſſe conſtat. Sueto-
nius quoque prodit Lucium M. Agrippæ filium ab Auguſto adoptatum
dum ad Hiſpanicos exercitus proficiſceretur, *Maſſiliæ* mortuum eſſe. C
Maſſilienſes inter alia præclara inſtituta ſumtuariis etiam legibus luxu-
riæ modum impoſuerant. Athenæus nàmque auctor eſt, Maſſilienſes, vt
mulierum pudicitiæ conſultum eſſet, vetuiſſe ne qua mulier vinum
guſtaret: atque vt pudicitiam dotem eſſe pulcherrimam confirmarent,
legibus cautum fuiſſe, ne dos maxima centum aureos, veſtitus quin-
que, & totidem mundus muliebris excederet. Auctores habeo, qui
Maſſiliam conditam ſcribant anno vrbis conditæ CLXX. quo anno etiam
Eclipſis Solis maxima circa initium Arietis, quam Thales Mileſius mul-
tis ante annis futuram prædixerat, Olympiadis quadrageſimæ octauæ
anno quarto obſeruata fuit. Nomen vrbi factũ *Maſſalia*, ſi Stephano cre-
dimus inde putatur, quod quũ Phocenſes ad terram appuliſſent; guber-
nator nauis piſcatorem, quem Græci ἁλιέα vocant fortè iuxta litus ober- D
rantem inclamaret, iubens illum rudentem è naui proiectum μάσαι id
eſt alligare, μᾶσαι enim lingua AEolica eſt pro δῆσαι, quod eſt *ligare*,
dicitur, quaſi velit dicere Stephanus gubernatorem piſcatori dixiſſe
μᾶσαι ἁλιεύς hoc eſt, *alliga piſcator*, videlicet *rudentẽ*, atq; hinc Μασσαλίαν
poſtea vocatam: ſic enim Græci proferunt. Quum Maſſilienſes agrum
incolerent frumenti non admodum feracem, vitem & oleum potiſſi-
mùm coluerunt, & Gallos earum culturam & vſum docuerunt: atque
hinc

A hinc forsam in octauo Massiliensium numismate capiti Mineruæ vua ab occipitio adsignata est. Eodem etiam quidam referunt, quod in quarto numismate, oleæ ramusculum expressum videmus. Addam è Plinio Massiliæ pateram Iouis ex vite fuisse ad multa sæcula incorruptam: quod orgumanto est Iouem etiam à Massiliensibus cultum fuisse; cuius caput septimo numismate ob eam caussam expressum eredere licet. Massilienses cum ciuium frequentia abundarent, non solùm in Liguria Colonias deduxerunt, vti memorauimus, *Tauroencium, Antipolin, Agatham, Athenopolin, Olbiam, & Nicæam*; verùm & in Celtiberia siue Hispania citeriore *Emporias* condiderunt. *Emporitani*, vt Strabo auctor est, Dianam Ephesiam

Numismata Massil. — *Plin. lib. XIV. Nat. Hist. cap. 1.* — MASSILIENSIVM *Coloniæ.* — *Strabo lib. VI. Geogr.*

B eximia veneratione colebant, nempe originis suæ à Massiliensibus, vti in præcedentibus diximus, memomores. Habitauerunt ab initio *Emporitani* in quadam insula, quam suo tempore *Paliopolin* fuisse vocatam idem auctor testatur: sicuti *Diopolin* eam insulæ partem quam murus à Palæopoli intercludebat: quæ & antea ex indigenis inquilinos habuerat, qui etsi suam haberent rempublicam, communia tamē cum Græcis ad propugnationem mœnia incolebant: eâque duplicata erant, medio dirimente Muro: sed temporis progressu eodem iure ciuitatis cum Hispanis vsi sunt quod & in aliis multis euenisse scribit Strabo, Barbaris Græcanicisque legibus mixtim temperatis. Testatur & Liuius *Emporias* vrbem à Pho-

EMPORIAE *Massiliensium Colonia.*

C censibus oriundam: Obseruo in Epitomis‡ Liuij scriptum esse à Q. Opimio Consule† Transalpinos Ligures, qui Massiliensium opida *Antipolin & Nicæam* vastabant, edomitos. Ptolemæus *Massiliam* ab extremo Occidente horam vnam cum besse sitam esse prodidit; latitudinem verò habere quadraginta trium partium cum quinque scrupulis. Stephanus tradit gentilitia nomina esse, Μασσαλιώτης, Μασσαλιήτης, ϗ Μασσαλιεύς, Latini *Massilienses* scribunt, quum tamen nominis ratio exigat *Massalienses*, per primam non tertiam secundo loco vocalem: atque idem nomen ipsa numismata exprimant.

T. Liuius L. XXVI. c. 66. — ‡ *Libri XLVII. Liuij.* — † *an. V. C. DCXIX.*

D

 A

DE
COLONIIS
GRÆCORVM.

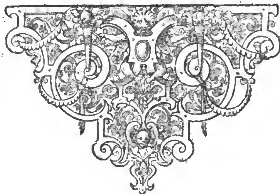
QVIA Coloniarum frequentiſſima noſtris in Com-
mentariis mentio occurrit; eæque partim iure, par-
tim origine à Romanorum coloniis diuerſæ ſunt,
operæ precium me in gratiam ſtudioſi Lectoris fa- B
cturum confidebam, ſi Coloniarum à Romanis
deducendarum ſex potiſſimùm cauſſas fuiſſe (à
Græcis & aliis gentibus quatuor tantum fuiſſe)
paucis quantum ex vniuerſa Antiquitatis memo-
ria repetere potui, oſtenderem. Cur itaque Romani eum morem ſemel à
Romulo cœptum & vſurpatũ nũmquam poſtea intermiſerint, aut quo-
tidie nouas colonias deducerent, aut veteres etiam renouarent, ſex potiſ-
I. ſimùm cauſſas reddi poſſe obſeruaui. Vnam, ad priores populos coer-
II. III. cendos; alteram, ad hoſtium incurſiones reprimendas; tertiam, ſtirpis
IV. V. augendæ cauſſa; quartam, plebis vrbanæ exhauriendæ; quinctam ſedi- C
VI. tionis ſedandæ; ſextam, vt præmiis veteranos afficerent. Quæ omnia vt
nobiliſſimis antiquorum monumentis perſpicua ſunt, ita mihi de iis vl-
terius non eſſe laborandum opinor. Romuli namque veſtigia ceteri Re-
ges; exactiſquè Regibus Senatus Populuſque, ac poſtremò Senatus po-
pulique auctoritate & poteſtate iam infirmata Imperatores ſunt ſequu-
ti. Ius autem coloniarum & rempublicam ipſarum ſingulis coloniis
vt opportunum fuit adſcripſimus, & qua quæque occaſione, quo etiam
tempore in Italia aliiſque prouinciis deducta fuerat, quantum ex anti-
quorum auctoritate nobis in promtu erat, enarrauimus. Ceterùm vt
comparatione nunc de Græcorum coloniis & aliarum gentium iſta me- D
liùs appareant paucis quoque nunc deducendarum ab ipſis coloniarum
cauſſas proponemus. Eas quatuor fuiſſe à nobis ſumma diligentia ob-
I. ſeruatum eſt. Prima quum incolæ viribus hoſtium expulſi, ſedes alias
quærere coacti ſunt: vt Troiani poſt vrbis euerſionem in Latium ſe
receperunt: phocenſes tyrannide à præfecto regis Perſarum afflicti in
Celticam: vbi & *Maſsiliam* condiderunt. atque eius migrationis infi-
II. nita ſunt apud Pauſaniam & Strabonem exempla. Alterum colonia-
rum genus abundante multitudine deductum eſt; vel propter inopiam
agro-

A agrorum, aut cæli intemperiem, sic Miletus, si Senecæ auctoritatem sequemur, CCCCC. & LXXV. populos in diuersa effudit: Atheniensium in Asia turba fuit: Totum Italiæ latus quod mari infero & Ionico alluitur maior Græcia dicta est. Tuscos Asia sibi vindicat; Tyrij Africam incoluerunt. in Hispaniam Pœni, Græci se in Galliam, in Græciam Galli se immiserunt; Pyrenæus Germanorum transitus non inhibuit. Nihil enim, vt ab omni antiquitatis memoria repeti potest, eodem ferè loco mansit quo genitum est. Assiduus humani generis discursus est; quotidie noua vrbium fundamenta iaciuntur; noua gentium nomina prioribus exstinctis aut in occasionem conuersis oriuntur. Tertium Co- *III.*
B loniarum genus, imperij propagandi ac tuendi caussa susceptum est; quo potissimùm vsi sunt, vt nunc exposuimus, tum vt ciuitatem domestica seditione liberarent; tum etiam vt victos populos in fide & obsequio retinerent. atque hæc vna caussa est, cur imperium illud tam longè lateque propagarint. sic Hispani nunc in Americam & Indiam Colonos deduxerunt. Postremum genus Coloniarum est in captiuis abdu- *IV.* cendis; vt quum primum decem tribus Hebræorum; deinde octogesimo post anno reliquæ in Chaldæam abductæ sunt. Decem enim Tribus huc illuc dispersæ in Asia feruntur; Tribus Iuda & Beniamin reditum in patriam impetrarunt, quæ sexcentesimo post anno à Romanis in
C seruitutem rursus abductæ sunt, ac toto terrarum orbe ab vltimis Europæ ac Scythiæ oris; in Africam & Asiam vniuersam diffusæ, qui exemplo nobis esse possunt omnes populos Coloniarum multitudine confusos: quod hæc vna gens his quoque temporibus in *Chaldæa*, *Parthia*, *India*, *Gallia*, *Græcia*, *Italia*, *Hispania*, *Germania*, *Africa*, dispersa videatur. Quod Romani qui ab Oenoplia ad Danubium vsque, à Britannia in Persidem Colonias suas, arma, ac Legiones propagarunt? Ceterùm ex his ferè intelligitur; omnes homines tum peragrationibus, tum etiam Coloniarum multitudine ac frequentia; tum denique bellis & seruitute iam pridem ità confusos, vt vix vlli de originis suæ
D antiquitate ac vetustate certis argumentis gloriari possint, Verum vt de Coloniis hoc loco disputationem non instituimus longiorem; ità quilibet, cui Antiquitatis cognitio & historiarum nostrarum de SICILIA & MAGNA GRAECIA ceterisque orbis, quas nunc quidem euulgamus, partibus lectio cordi erit; paucis ad ista latiùs indaganda & obseruanda ex hac nostra ratiocinatione viam sibi apertam, vt Lectoris vtilitati & voluptati consuleremus, experietur. Est & illud obseruatione dignum Græcorum Numismata ferè in coloniis nuncupandis ΝΕΩΚΟΡΩΝ vocem vsurpare diu quidem nos ea vox torsit; quousque ΝΕΩΚΟΡΩΝ. ex anti-

Seneca Consolat. ad Heluiam, c. VI. Plin. l. V c. 29. & Strabo l. XIV. Geogr. τὸ πλῆθος τῶν ἀποικιῶν.

Iudæorum per orbem dispersio.

ex antiquis Græcorum historiis à nobis deprehensum esset κόρον etiam A *hominum multitudinem* significare; ex quo per νεωκόρων intelligi *nouam Coloniam* fuisse iterum inductam veterib. colonis, infrequentia aut morte aut alio calamitatis genere ad numerum non respondentibus intelligendum esse crediderim. Argumento sit quod cum *Coloniam* semel atque iterum colonis exhaustam & nouis colonis ex historiis denuo frequentatam legimus, numismata Δὶς κ̀ τρὶς νεωκόρων, exprimant.

INSCRI-

INSCRIPTIONES QVAE AD COLONIAS ET VRBES NECESSARIO PERTINERE VIDEBANTVR, EX MARMORIBVS ANTIQVIS FIDELISSIME, VT IN IISDEM LEGEBANTVR, DESCRIPTAE.

Neapoli.

S. P. Q. NEAPOLITANVS D. D.
L. BAEBIO L. F. GAL. COMINIO
PATRONO COLONIAE.

Ibidem.

ORDO ET POPVLVS NEAPOLITAN.

Ibidem.

GENIO COLONIAE NEAP.

Ibidem.

PATRON. COLONIAE NEAPOLITANAE.

Puteolis repertum, literis in fine mutilis, nunc Neapoli in domo Hadriani Guilielmi.

PRO SALVTE ET VICTORIA AVGVSTORVM DEO MAGNO
GENIO COLONIAE PVTEOLANORVM ET PATRIAE SVAE
Q. AVRELIVS HERMODION SEVIR AVGVSTALIS ET CVRATOR
EORVM
EXSTRVXIT ET DONVM DAT ////////////////////

Ibidem.

AB COLONIA DEDVCTA ANNO XC.
N. FVFIDIO N. F. M. PVLLIO DVO VIR
P. RVTILIO CN. MALLIO COS.
OPERVM LEX II.

Puteolis.

Puteolis.

AEDIL. COLON. PVTEOLANORVM.

Ibidem, in fronte templi maioris, quod antiquum est, quadratum, totum ex Pario marmore, opere Corinthiaco pulcherrimo.

/.//// VRNIVS L.F.TEMPLVM AVGVSTO CVM ORNAMENTIS D.D.
Forsan L. CALPVRNIVS.

Cumæ.

PILVMNO SANCTISSIMO
GENIO MVNICIPI SACRVM
P. IVBENTIVS ACHARIVS II.VIR.

Sinuessæ apud Petrinum.

L. PAPPIVS L. F. TER.
POLLIO II. VIR.
L. PAPPIO L. F. FAL.
PATRI
MVLSVM ET CRVSTVM COLONIS
SINVESSANIS
ET CEDIANIS OMNIB. MVNVS
GLADIATORIVM CENAM COLONIS
SINVESSANIS ET PAPIENIS
MONVMENTVM
H-S CIↃ ∞∞ EX TESTAMENTO
ARBITRATV
L. NOVERCINI L. F. PVB.
POLLIONIS SVPERIORIS
ET HEREDIS.

Taracina

Taracinæ quæ olim Anxur.

ROMAE ET AVGVSTO CAESARI
DIVI F. COLONIA ANXVR.

Ibidem.

TI. IVLIO. TI. F. STEL. PAETINO
BASSIANO PATRONO COLON.

Sueſſæ, tabula marmorea.

C. TITIO CHRESIMO AVG. LIB.
HVIC ORDO DECVRIONVM
QVOD PRO SALVTE ET INDVLGENTIA IMPERAT.
ANTONINI PII FELICIS AVG. ET VOLVNTATE PO-
PVLI MVNVS FAMILIAE GLADIATORIAE EX PE-
CVNIA SVA DIEM PRIVATVM SECVNDVM DIGNI-
TATEM COLONIAE EDIDERIT HONOREM BIS IL-
LI QVO QVIS OPTIMO EXEMPLO IN COLONIA SV-
ESSA HABVIT ET VT AQVAE DIGITVS IN DOMO
EIVS FLVERET COMMODISQVE PVBLICIS AC SI
DECVRIO FRVERETVR ET TITIO CHRESIMO FI-
LIO EIVS OB MERITA PATRIS HONOREM DECV-
RIONATVS GRATVITVM DECREVIT ORDO DECV-
RIONVM ET AVGVSTALIVM ET PLEBS VNIVERSA

Nolæ.

T. TETTIENVS T. F. FELIX. PATRON.
COL. NOLANAE

In alia tabula.

L. SICINIO L. F.
SER. VALENTI
PATRONO MVNICIPI
CVRAT. REIP. NOLANORVM
S. P. Q. NOLANORVM
D. P.

Ti Ibidem.

Ibidem.

L. RANIO ACONTIO L. F. PVBL.
OPTATO VIR CLAR. COS. ORDIN.
CVRATORI REIP. NOLANORVM CVR. PEC. P. XV.
VIR SACRIS FACIVND. PATRONO R. P. III.
VIRO AD AGR. DIVIDEN. X. VIRO STLITIB.
IVDICANDIS STAT. EX AERE
S. P. Q. NOLAN. D. D.

Tegeani in Calabria.

VIAM FECEI A RHEGIO AD CAPVAM ET IN EA
PONTEIS MILIARIA TABELLARIOS VE POSEIVI
SVNT A RHEGIO AD CAPVAM MIL. CCLXXXV.
HINCCE AD COLVMELLAM MILIARIA CCX.
A BIBONA AD LOCROS MILIARIA XXXXV. A FRETO
AD SCYLLAM MILIARIA LX. IDEMQVE FECEI
VT EX AGRO POPLICO ARATORIBVS
CEDERENT PASTORES.

Tabula marmorea olim reperta Hydrunti,
postea Neapolim translata.

M. BASSÆO M. F. PAL. AXIO
PATR. COL. CVR. R. P. II.
VIR MVNIF. PROC. AVG. VIAE OST.
ET CAMP. TRIB. MIL. LEG. XIII. GEM. PROC.
REG. CALABR. OMNIB. HONORIB.
CAPVAE FVNC. PATR. COL. LVPIENSIVM PATR.
MVNICIPI HYDRENTINORVM VNIVERSVS
ORDO MVNICIP. OB REM PVBL. BENE
AC FIDELITER GESTAM HIC PRIMVS
ET SOLVS VICTORES CAMPANIAE PRAETIS
ET AESTIM. PARIA GLADIAT. EDIDIT.
L. D. D. D.

Brun-

Brundisij.

IMP. CAESAR
DIVI NERVAE
F. NERVA TRAIANVS
AVG. GERM. DACIC.
PONT. MAX. TR.
POT. XIII. IMP. VI. COS. V.
P. P.
VIAM A BENEVENTO
BRVNDISIVM PECVN.
SVA FECIT.

Ibidem, pro foribus ædium Diomedis Athenæi medici, in basi marmorea.

ΕΥΚΡΑΤΙΔΑϹ ΠΕΙϹΙΔΑΜΟΥ
ΡΟΔΙΟϹ
ΦΙΛΟϹΟΦΟϹ ΕΠΙΚΟΥΡΕΙΟϹ
ΤΟΝ ΤΟΠΟΝ ΤΗϹ ΒΡΕΝΔΕϹΙΝΩΝ ΒΟΥΛΗϹ
ΕΙϹ ΤΑΦΗΝ ΨΗΦΙΖΑΜΕΝΗϹ

EVCRATIDAS PISIDAMI F. RHODIVS
PHILOSOPHVS EPICVREVS.
L. * P. D. D D.

*Forte. B. i. Locus Brundisij datus decreto decurionum.

In basi statuæ, olim reperta Anconæ, postea Romam translata.

C. SALLIO ARISTAENETO V. C.
SEPTEMVIRO EPVLON. SODALI
AVG. IVRID.
PER PICENVM ET APVLIAM CVRATORI
VIAR. AVREL.
ET CORNELIAE TRIVMPHALIS PR. K. TVTELAR.
Q. DESIGNATO ET EODEM ANNO
AD AEDILITATEM PROMOTO X. VIRO
STLITIBVS IVDICAND. ORATORI MAXIMO
DECVRIONES
ET PLEBS COLONIAE ANCONITANORVM
PROPTER HVMANITATEM
ABSTINENTIAM EFFICACIAM.

Auximi in Piceno x. ab Ancona miliari.

L. ATTIO SEVERO
PRAEF. COH. I. AFR.
C. R. E Q. IVDICI SELECTO EX V. DEC.
PR. AVXIMI PAT. COL.
AEDILI. II. VIR. ANCONAE

Anconæ in arcu Traiani.

IMP. CAESARI DIVI. NERVAE F. NERVAE TRAIANO OPTIMO AVG.
GERMANIC. DACICO PONT. MAX. TR. POTXVIII. IMP. VIII.
COS. VI. P. P. PROVIDENTISSIMO PRINCIPI SENATVS P. Q. R.
QVOD ACCESSVM ITALIAE HOC ETIAM ADDITO EX PECVNIA SVA
PORTV TVTIOREM NAVIGANTIBVS REDDIDERIT.

Pisauri in Palatio Ducis Vrbini, in basibus statuæ.

HERCVLI
AVG.
CONSORTI
D. N.
AVRELIANI
INVICTI AVGVS.
RESPVB. PIS.
CVRA AGENTE
C. IVLIO PRISCIANO V. C.
DVC. CVR. R. P. PIS. ET FAN. PIN.

VICTORIAE
AETERNAE
AVRELIANI
AVG. N.
RESPVBLIC. PIS.
CVRAM AGEN.
C. IVLIO PRISCIANO
V. E. DVCEN. CVR. R. P.
PISAVR. ET FAN. PP. M.

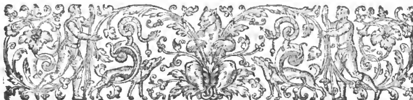
Idem.

ALBIAE C. F. BALBINAE
FLAMINICAE PISAVRI
ET
ARIMINI PATRONAE MVNICIPI
PITINATIVM PISAVRENSIVM
HVIC ANNO QVINQVENNAL. PETINI
PRISCI MARITI EIVS PLEBS VRBANA
OB MERITA EORVM //////////////////

Arimini.

PATRONO COL. AVG. ARIMIN.

NOTA-

NOTARVM SINGVLARIVM, ET EORVM, QVAE per nexus & comprehensiones litterarum sibi implexarum, vel alioqui paucioribus litteris per compendium scripta sunt, tam Græcorum nominum, quàm cognominum explicatio, vnà cum Epithetorum Deorum, Dearumque passim in numismatibus occurrentium, Latina interpretatione.

A — Αρχαγετα. Tabula VI. Nummus VIII.
A.X — Αθηνᾶ Χαλκίοικος. Minerua Chalciœca. Tab. X. Num. I. Tab. XXXVI. Nummus X.
A. vel AKP. Ακραγαντίνων. Tab. X. Num. III. VII. & VIII.
A. siue AT. Amatum. Tab. XVII. Nummus IX. & X.
A. — In linea penultima Inscriptionis marmoreæ, quæ est Suessæ, ignoratur.
A. ΑΓΑ
A. siue AN.
A. Γ — Tab. XIII. Num. III. Tab. XXVI. Num. X. Tab. XXVI. Num. IX. Tab. XXX. Num. III. & VIII. Tab. XXXII. Nu. III. Hæc sunt prima elementa nominum eorum qui magistratum aliquem gesserunt. Forsan, Αγαμέμνων, Αγάθωνος, Ανδροκλείδης, vel Αριφάνης Αποδοφάνης Γυφᾶιος, nomen & cognomen.
ΑΘΗ. ΧΑΛΚ. Minerua Chalciœca. Tab. X. Num. II.
ΑΡΕΟΣ. Martis. Tab. XXVII. Num. VI.
ARIM. Ariminiorum. Tab. XXXIV. Num. VIII.
APT. Αρτέμιος. Tab. XV. & XVI. pluribus nummis.
ΑΡΤΕΜΙΣ. Diana.
ΑΡΧΑΓΕΤΑ. Apollo, Archageres. Tab. VI. Nu. VII. & VIII. Tab. XXVI. Num. X. Tab. XXXI. num. IX.
BA — Βασιλέως. Tab. XIII. Num. I.
ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Regis ibid. Tab. num. IX. & X. Tab. XIV. passim. Ta. IX. Nu. I.
BRVN. Brundisiorum. Tab. XXXIII. Num. VIII.
Γ. ΓΑΣ.
ΓΑΑ — Tab. XXIX. Num. X. Tab. XXXVII. Num. II. Tab. XXXII. Num. IX. Tab. XVI. Num. III. Forsan Γαστίμαχος, Γυτεκράτης, Γάιππος, Γλαῦκος, &c.
Δ — Δριπανῶν. Tab. VIII. Num. IV.
Δ ΔΙ — Tab. XV. Num. IV. Tab. XIX. Num. IV. & VI. Tab. XX. Nu. II. Tab. XXII. Nu. V. Tab. XXIII. Nu. II. Forsan Δαμοκράτης, Δημοφῶν, Διοφάνης, Δαμασίας, Δίγμηνος, Δωρόθεος, &c.
ΔΙΟΣ ΕΛΛΑΝΙΟΥ. Iouis Græci.
Δ
K — Forsan nomen & cognomen. Δαίφρων κλιῶτος. Ta. XXVII. Nu. I.

ΑΡ — Ta. XVI. Nu. VII. Forsan Αρύας, &c.
ΕΠΗΚΕΤΑ.
ΕΠΙ — Tab. VII. Nu. VIII. Ta. XV. Num. X. Forsan, Επιμενίδας, Σωπάτρου, aut Επικράτης, &c.
ΕΥ. siue ΕΥΘ.
ΕΥΞ. ΕΥΦ.
... ΕΥΦΑ. Tab. XXXIII. Nu. III. Ta. I. Nu. IV. & VI. Tab. XV. Nu. X. Ta. XXXI. Nu. VI. Tab. XXX. Nu. I. Forsan Εὔμορφος, Εὐθύμενης, Ευξενίδας, Εὔφρων, Εὐφάνης, &c.
ΓΑ — Γαλαίων. Tab. XXXV. & XXXVI. Pluribus nummis.
ΖΕΥΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ Iupiter Liberator. Tab. III. Nu. III. & IV.
ΖΟΠ. & ΖΩ. Tab. XXXI. Nu. X. Ta. ibidem, Nu. VIII. Ta. XXXII. Num. VIII. & X. Forsan, Ζώπυρος, Ζωσίστρατος, Ζάτις, vel Ζώπυρος.
H. siue HXI. Tab. XIII. Nu. VIII. Ta. XXX. Num. VII. Forsan. Ηρακλῆς, Ηχίων, &c.
ΗΡΑ — Ηρακλειώτας Tab. IX. Nu. VII. & VIII.
Θ — Θουρίων. Tab. XXIX. Num. VIII.
Θ ΘΕ. Tab. XV. Nu. III. Ta. XXII. Nu. X. Ta. XVI. Nu. I. Forsan. Θαλῆς, Θιλχίων aut Θεοκλῆς, &c.
ΙΕ — Tab. XXII. Nu. II. Forsan, Ιερων.
ΙΞ — Tab. XVII. Nu. V. Forsan. Λυκάβας ἑπτακαιδέκατος. id est annus XVII.
ΙΖ ΙΩ. Tab. XV. Num. II. Tab. XVI. Nu. V. Ta. XXXII. Nu. I. Forsan, Ιερμαιος, Ισοκράτης, Ιόφων.
K — Tab. X. Num. V. & VI. Forsan, Κώκαλος. Rex Sicaniæ.
ΚΑΥ. siue ΛΥΑΧ. Καυλωνιάτων. Ta. XXVII. Nu. X. Ta. XXVIII. Nu. II.
ΚΚ'ΛΑ. & Tab. XVI. Nu. II. Ta. XIX.
ΚΛΑΝ. Num. V. Ta. XX. Nu. IV. Tab. XXXI. Nu. VII. Ta. XXXII. Nu. IV. Forsan. Καλλίμαχος. Κλειάδης, Κλεόφιλος, Κλυσώνυμος, Κλέων, &c.
ΧΒ — Forsan nomen & cognomen, Καλλικράτης, Βίτων, Tab XXIV. Nu. X.
ΚΟΡΑΣ. Virginis scilicet Proserpinæ & Mineruæ.
ΚΡΟ — Κροτωνιάτων. Tab. XXIX. Num. I & II.
ΧΣ — Forsan nomen & cognomen. Κλάρου Πορφυρίου. Ta. XXII. Nu. IV.

Æ Αιτναίων. Tab.v. Num.x.

A. Æ Tab.xiii. Nu.v. Ta.xv. Nu.i. Ta.xxxvii. Nu. iii. Ta.xx. Nu.vii. Forsan, Αιανδαμος, Αιαντίδης, Αιαντυχίδης, Αἴχας, &c.

ΛΟΚΡΩΝ ΝΕΩΚ. Λοκρῶν νεωκόρων. Id est Locrensium nouis Colonis inductis frequentatorum, quasi dicas repopulatorum. Ta.xxvii. num.ii.

ΛΥΣ.& ΛΩΡ. Tab.xv. Num.viii. Ta.xxxi. Num.viii. Forsan, Λυσίμαχος, Λωρίχιος, &c.

M. MAN. Tab.xxii. Num.i. Tab.xxx. Num.v. Forsan. Μαντικλος, &c.

ΗΡ Forsan Hercules, Μαχαίριος. Tab. ix. Num.iv.

M. BIT. Forsan. nomen & Prænomen latinum, vt sic Marcus Biton. Ta.xxxiii. Num.x

ΜΕΤΑ & ΜΕΤΑΠ. Μεταποντίων, Tab. xxx. & xxxi. Pluribus Num.

Y Ta.iv. Num ii. Ta. xvi. Num. vi. Forsan.

ΜΙΔ. Μ. Μίδας, Μυρμιδων, aut Τριβαλικος, &c.

N Forsan Νικίας, Syracusanorum Tyrannus. Tab.iii. Nu.v.

ΝΑΠ Tab.xiii. Nu.vii. ignoratur.

ΝΕ & ΝΕ Tab.xxxii. Num.ii. & iv. Forsan Νίλος, aut Νηφος, &c.

ΝΕ. siue ΝΕΩΚ. Νεωκόρων. vide supra. Λοκρων.

ΝΚ Ta. v. Nu.iii. Forsan. Νικοκλῆς. &c.

Ξ. ΞΕ Ta.xv. Num.vi. Ta.xxix. Nu.ix. Ta.xvi. Num. viii. Forsan. Ξάνθιππος, vel Ξύλος aut Ξενόδωρος, &c.

ΟΠΕ Ta.xxxvii. Nu.iii. Forsan Ὄπιος.

Π Ta.xv. Nu.v. Ta.xix. Nu.vii. Ta.xxiii. Nu.i. Ta. xxvii. Nu.iii. iv. v. vii. & viii. Forsan Παμφιλος, Πανδωρος, Πελαγων, Πειθολος, Πεισανδρος, πυθοκλης, Πλειστάρχος, Πολυκρατης, aut in Ta.xxxvii. Num.iii. Nomen & cognomen forsan Περιάνδρος ὀπιόντος.

ΔΕΔ

K
ΠΔ Tab. vi. Nu.ix. Ta. xxviii. Nu.i. Ta.xiii. Num.x. & ix. Forsan nomina & cognomina, Περίανδρος, Αρριφρονος, Πολεμαρχος, Δαμωνος.

Πανδίων, Κλεωνυμου. Πλατίστης Κλεάνδρου, &c.

ΠΟΛ Tab.xxxii. Nu.viii. Forsan, πολυκλειδων.

ΠΟΣ. siue ΜΟΗ, ΠΟΣΕΙ. vel ΠΟΜΕΙ. Ποσειδωνιάτων. Ta.xxi passim.

ΡΗ. siue ΡΗΓ Ρηγίνων. Ta.xxvi. passim.

Σ Συρακοσίων. Ta.xiii. Num. x Tab. xiv. Num. i. & ii.

Σ. ΣΑ Tab.xix. Num iii. Ta xv. Num.ix. Ta. xxxii. Num ii. Forsan Σελιαδος, Σιμωνιδης, Σπιρου, aut Σαμαγοραs

ΗΜ Tab. ix. Num. vi. Forsan, Σπινθάρου, φιλωνος cognomen.

ΣΤ. ΣΥ. Ta xix. Num.iv. Ta.xxxii. Num. v. Forsan Σταφιλος, Σύνναδος.

ΣΥΒΑ. Συβαριτων. Tab.xxxv. Num.i.

ΣΥΡΑ. Συρακοσίων. Tab. ii. & iii. passim.

ΣΩ Forsan, Σωτήρος. Ta. v Num.i.

ΣΩ. ΣΩΞΕ. Tab. xv. Nu.vii. Tab.xxx. Num.ii. Forsan. Σωκλιος, Σωξίνης, &c.

ΣΩΤΕΙΡΑ, Scilicet Diana Seruatrix. Tab.xiv. Nu.iv.

Γ Tab. xxxii. Num.iii. Forsan, τυφων, sic Αποδαφνίτης τυφων.

ΤΕΑ. Ta.xxxi. Num.v. Forsan, Τελαμων.

ΥΠΑΛ. Tab xxi. Num.i. Forsan. Υπάτηλος.

Φ & ΦΙ. Φιλων Ta.ix Nu.vii. & viii. Tab.x. Nu.i.

Φ. & ΦΙ. Φιλιστιωνος. Tab xxii. passim.

Φ Tab.xv. Num ix. Ta. xviii. Num x. Ta.xix. Nu.viii. Tab. xxvii. Num. x. Tab.xxviii. Num. v. Forsan. Φάλαντος, Φερης, Φιλητας, Φορμιων, Φυλακιδης, &c.

X Χάλκας. Tab.ix. Num.iii. Tab.x. Num. i.

ΧΑΛΚΑΣ. Minerua Chalciœca.

ΧΑΑ

ΧΑΗΔ.

ΧΩΛ. Tab.xxxii. Nu.iv. Tab.xxxiv Nu.i Tab.vii. Nu.v. Forsan, Χλαινος, χλιδης, Χωλοτας, &c.

ΨΟΦΟΔ. Tab.xii. Num. ix. Forsan. Ψοφοκλης, Ψοφωδης aut Ψοφοδιος, &c.

ΩΛΙΠ. Tab.v. Num.vii. Forsan, Ωδυσσους, &c.

ꝏ pro M. Mille.

CIↃ decem millia.

Notarum characteres in Tab. vi. Num.iii. & iv. Tab. vii. Num. vii. & viii. ignorantur.

INDEX

INDEX.

RERVM MEMORABILIVM ET PROPRIORVM NOMINVM,

quæ in ipſis numiſmatibus cùm ſpectantur, tum leguntur, non parum ad intellectum numiſmatum conferens.

Ἀρτος.

Hercules

Medu-

Q.

R.

S.

T.

In,

FINIS.

IN-

INDEX EORVM QVÆ IN HISTORIA VRBIVM ET POPVLORVM SICILIÆ & MAGNÆ GRÆCIÆ

obseruatione digna continentur.

Numerus paginam notat: litteræ subiectæ a.b.c.d. ad oram denarij interuallum designant.

B

Leon-

C

D.

Eumenides

Forum

Halesus

Colonia

Leontino-

Eius

Milo

N.

Pompei

Q.

Q.

R.

S.

Sabinorum

Tegea

Verris

FINIS.

ERRATA *ad marginem ab operis commiſſa, ſic ante legendum corrige.*

Pag. 20. c. lit. lege: Vide Iac. Schegkij Præmeſſa. 30. d. Hermocratis, adde F. 42. a. v. 5. Apollinıades, vt in textu. 47. b. l. Genucius. 54. b. leg. accepta. 57. d. redactæ. 58. c. Athenæo ac. Plat. 60 a. v. 4. leg. [illegible] 64. a. Catanæorum. 67. d. lege Pithyonicis. 74. d. maledicus, adde, erat, ait. v. pen [illegible] 78. c. v. 6. l. SP. pro Spurius. 48. d. Odyſſeæ: adde, Lib xii. à v. 322. 98. v. 4. a. fine lege M. Atilium: & in marg. ſcribe: cdxcvii. 105. c. in ora ſcribe: Virg. III. Aen. v 706. 106. d. v. 2. lege intercidit, non intercedit, 109. b. oculorum acuta acies ſcribe in marg. Plinius lib. vii. cap 21. Ælianus lib. xi. cap. 14. 122. d. v. 6. a. fine, leg. Stratonico. 124. b. à Pindaro, adde: Pithyonicon 16. [illegible] 134. b. leg. in Bœoticis. 148. d. corrige, ablegabant. 151. c. in ora poſt. Æmilium, dele comma. 167. d. in fine lege Tyranni Cæſares. 168. c. leg. Dionyſ. Lamb. 170. d. v. penult. leg. ex Theopompo. 171. v. 2. leg. SYRAC. 181. d. in ora, Xenodocus. 185. a in marg. Biblioth. 187 b. leg. ex Timæo. 191. b. in marg. dele, ab v. c. repone, CAP. 79. 80. 192. v. penult. monenti leg. momenti. 198. c. auerſo, lege, querno folio. 212. b. Stratius, leg. Statius. 225. b. in ora, lege T. Liuius. 229. c. An. v. c. CDXL. 251. c. Aug. leg. Ang. Politian. 252. b. confert, leg. Confer. 265. a. Scribe, Io. Stobæus. 272. b. leg. in marg. Martial. lib. xiii. Epigr. 125. 293. d. lege, per Iapygas edes.